

Vlaanderen
verbeelding werkt

Stadsmonitor 2014

Een monitor voor leefbare
en duurzame Vlaamse
steden

Stadsmonitor 2014

Een monitor voor leefbare
en duurzame Vlaamse
steden

Luk Bral
Annelies Jacques
Hilde Schelfaut
Karen Stuyck
Ann Vanderhasselt

Colofon

De Stadsmonitor 2014 is een uitgave van het Agentschap Binnenlands Bestuur, tot stand gekomen via een samenwerking tussen de afdeling Beleid Steden, Brussel en Vlaamse Rand en de Studiedienst van de Vlaamse Regering.

De Stadsmonitor is ook te raadplegen via www.stadsmonitor.be.

Eindredactie

Luk Bral, Annelies Jacques, Hilde Schelfaut, Karen Stuyck, Ann Vanderhasselt, Hanne Lahousse

Leden stedenstuurgroep

Dirk Temmerman (adviseur Stedenbeleid 2009-2014), Simon Gheysen (adviseur Stedenbeleid), Dorien Dossche (Aalst), Reinhard Stoop (Antwerpen), Eric Van Hove en Tineke Van de Walle (Brugge), Noora Paruys en Isabelle Vanderheyden (Genk), Els Verhasselt en Els Bauwens (Gent), Marc Verachtert en Karolien Mondelaers (Hasselt), Bart Verhaeghe (Kortrijk), Elke Van Hamme en Joris Voets (Leuven), Myriam Colle en Iris Deconinck (Mechelen), Gwenny Cooman en Ine Plovie (Oostende), Sara van den Bossche (Sint-Niklaas), Bart De Witte (Roeselare) en Veerle Claes, Peter Anaf en Bart Huysmans (Turnhout).

Redactie indicatoren

Cultuur en vrije tijd: Guy Pauwels, Karen Stuyck, Annelies Jacques en Luk Bral

Leren & onderwijs: Dirk Festraets

Ondernemen en werken: Thierry Vergeynst, Myriam Vanweddingen, Michaël Goethals

Veiligheidszorg: Annelies Jacques en Pieter De Maesschalck

Wonen: Hilde Schelfaut, Greta Sienap, Annelies Jacques

Zich verplaatsen/mobiliteit: Pieter De Maesschalck, Annelies Jacques, Veerle Beyst, Karen Stuyck

Zorg en opvang: Dirk Moons

Sociale principes: Jo Noppe, Dirk Smets

Natuur- en milieubeheer: Veerle Beyst, Dirk Smets, Annelies Jacques

Burgerschap en overheid: Luk Bral

Coördinatie en redactie GIS-indicatoren

Annelies Jacques

Coördinatie survey Stadsmonitor

Hilde Schelfaut met medewerking van Guy Pauwels en Jan Pickery

Algemene coördinatie

Luk Bral

Depotnummer

D/2015/3241/037

Verantwoordelijke uitgever

Guido Decoster, Administrateur-generaal

Agentschap Binnenlands Bestuur

Boudewijnlaan 30

1000 Brussel

Foto cover

Karim Cherroud

Grafische vormgeving en opmaak

Lemento, Berchem

Drukwerk

Drukkerij Artoos, Kampenhout

GEDRUKT DOOR ARTOOS

- ✓ ISO 14001
- ✓ 100% GROENE ENERGIE
- ✓ KLIMAATNEUTRAAL BEDRIJF
- ✓ MVO GEDREVEN

KLIMAATNEUTRAAL GEDRUKT
certificaat nr.: 55520-1401-1015
www.arfoos.be

MIX
Papier van
verantwoorde bronnen
FSC® C007370

Woord vooraf

Voor u ligt de vijfde editie van de Stadsmonitor. Aan de hand van een honderdzeventigtal omgevingsindicatoren biedt deze editie zicht op maatschappelijke ontwikkelingen in de twee grootsteden en de elf centrumsteden van het Vlaamse Gewest. De steden kregen de kans om zelf aan te geven welke ontwikkelingen ze belangrijk achten voor een leefbare, duurzame en aangename stad. Met een toekomstgerichte focus poogt ook deze editie een strategische partner te zijn voor stadsbesturen bij het vormgeven van een duurzame en leefbare stad. Zo is de Stadsmonitor een beleidsondersteunende bouwsteen, waarbij de verschillende indicatoren de onderbouw vormen voor een duurzaam stedelijk beleid.

Nieuw in deze editie is de extra aandacht voor de gezinsvriendelijkheid van onze steden. Het aantrekken en behouden van jonge gezinnen met kinderen in de steden is een van de belangrijke doelstellingen van het Vlaamse Stedenbeleid. Helderheid scheppen inzake de cruciale factoren voor het aantrekkelijk maken van steden voor jonge gezinnen is dan ook van groot belang. Een bijkomende innovatie is dat we ook de stem van jongeren en kinderen zelf aan bod lieten komen! Vanuit die achtergrond is in samenwerking met de steden speciale aandacht aan gezinsvriendelijkheid gewijd. Een icoontje maakt de indicatoren die betrekking hebben op gezinsvriendelijkheid herkenbaar. In een nieuw extra katern, 'Gezinnen in de stad', wordt dieper ingegaan op de gezins- en kindvriendelijkheid van onze steden en vindt u de resultaten terug van een pilootbevraging van kinderen en jongeren in zes steden.

Naast gezinsvriendelijkheid zijn er heel wat andere factoren die de leefbaarheid van onze steden beïnvloeden. In 10 hoofdstukken komen in de Stadsmonitor zowel cultureel-maatschappelijke, economische als ecologische aspecten uitgebreid aan bod. Daarbij werd maximaal getracht de evoluties en trends op elk van deze terreinen in beeld te brengen.

Een tweede nieuwe element van deze editie is de extra aandacht voor het ecologische luik. De mondiale klimaatverandering dwingt tot nadenken over klimaatneutraliteit, milieubewust handelen.... Thema's die tien jaar geleden niet expliciet op de agenda stonden. Heel wat nieuwe indicatoren gaan hier uitdrukkelijk op in.

De resultaten van de Stadsmonitor maken alvast duidelijk dat steden voor grote uitdagingen blijven staan. Door het Stedenbeleid in te bedden in het Binnenlands Bestuur, is het mijn ambitie om de steden maximaal te laten genieten van de bestuurlijke transitie die ik wil realiseren: meer bestuurskracht, meer beleidsruimte en meer autonomie voor de steden. Ik wil krachtige steden die de maatschappelijke en economische motor vormen voor het Vlaanderen van morgen. Deze monitor is een van die vele bouwstenen voor de implementatie van dat krachtig beleid.

Tenslotte wil ik alle actoren die meegewerkt hebben aan deze editie hartelijk bedanken. In de eerste plaats de leden van de stedenstuurgroep van alle betrokken steden, maar ook de Studiedienst van de Vlaamse Regering en de afdeling Beleid Steden, Brussel en Vlaamse Rand.

Liesbeth Homans

Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Inburgering, Wonen,
Gelijke Kansen en Armoedebestrijding

INHOUDSTAFEL

Inleiding	11
1. Situering	11
2. Definitie	12
3. Visie	14
4. Van visie naar indicatoren	15
5. Van indicatoren naar data	16
6. Editie 2014	17
Leeswijzer Survey Indicatoren	21
Hoofdstuk 1 Cultuur en vrije tijd	23
Vrijtijdsactiviteiten in de stad	24
Amateurgezelschappen	26
Tewerkstelling in de culturele en creatieve sector	28
Participatie in het verenigingsleven	30
Bezoek podiumkunsten	32
Bioscoopbezoek	34
Bibliotheekbezoek	36
Bezoekers van musea, tentoonstellingen of historische plaatsen	38
Bezoekers van een plein-, parkevenement of zomerfestival	40
Tevredenheid over het cultureel aanbod	42
Verblijfstoerisme	44
Winkelaanbod	46
Winkelen in de stad	48
Tevredenheid over het aanbod aan shopping- en winkelveorzieningen	50
Tevredenheid over het aanbod aan winkelveorzieningen in de buurt	52
Tevredenheid over het aanbod aan uitgaansgelegenheden, restaurants en eetcafés	54
Tevredenheid over de kindvriendelijkheid van restaurants, cafés en hotels in de stad	56
Bezoek sportevenement	58
Sportparticipatie	60
Tevredenheid over het aanbod aan sport en recreatie	62
Speelruimte in de wijk	64
Overdekte jeugdruimte in de wijk	66
Open jeugdruimte in de wijk	68
Bezoek park, speeltuin of speelplein	70
Tevredenheid over speelvoorzieningen en geschikte plekken voor de jeugd	72
Tevredenheid over het aanbod aan activiteiten voor kinderen en jongeren	74
Tevredenheid over veilig spelen in de buurt	76
Deelname aan buurtactiviteiten	78
Intensiteit van contacten	80
Tevredenheid over het contact in de buurt	82
Tevredenheid over activiteiten voor ouderen in de buurt	84
Fierheid over de eigen stad	86

Hoofdstuk 2 Leren en onderwijs	89
Spijbelgedrag in het lager onderwijs	90
Spijbelgedrag in het voltijds secundair onderwijs	92
Spijbelgedrag in het deeltijds secundair onderwijs	94
Schoolse vertraging in het lager onderwijs	96
Schoolse vertraging in het algemeen secundair onderwijs	98
Schoolse vertraging in het technisch secundair onderwijs	100
Schoolse vertraging in het beroepssecundair onderwijs	102
Schoolse vertraging in het kunstsecundair onderwijs	104
Ongekwalificeerde uitstroom uit het secundair onderwijs	106
Participatie van allochtonen in het secundair onderwijs op basis van thuistaal	108
Aantrekkingskracht van het secundair onderwijs in de centrumsteden	110
Lagere scholen in de wijk	112
Tevredenheid over het aanbod aan onderwijsvoorzieningen in de buurt en in de stad	114
Hoofdstuk 3 Ondernemen en werken	117
Netto-groei van ondernemingen met/zonder personeel	118
Overlevingsgraad van ondernemingen	120
Geproduceerde welvaart	122
Arbeidsproductiviteit	124
Economische specialisatie	126
Tewerkstelling in kennis en creativiteit - werknemers	128
Tewerkstelling in kennis en creativiteit - zelfstandigen	130
Vestigingen volgens aantal werknemers en sector	132
Bezettingsgraad bedrijventerreinen	134
Netto-jobcreatie	136
Jobratio	138
Pendelintensiteit	140
Werkzaamheidsgraad	142
Leeftijdskloof in de werkzaamheid: 50-plussers	144
Herkomstkloof in de werkzaamheid	146
Deeltijds werken	148
Loopbaanonderbreking en tijdskrediet	150
Tewerkstelling binnen de sociale economie	152
Langdurige werkloosheid	154
Werkloosheidsgraad personen van buitenlandse herkomst	156
Werkloosheid van laaggeschoolden	158
Werkloosheidsgraad van jongeren	160
Werkloosheidsgraad van ouderen	162
Spanningsratio	164

Hoofdstuk 4 Veiligheidszorg	167
Algemeen onveiligheidsgevoel	168
Mijdgedrag op bepaalde plekken in de stad en buurt	170
Criminaliteitsgraad voor autodiefstal, handtasdiefstal en woninginbraak	172
Verkeersslachtoffers	174
Verkeersslachtoffers bij fietsers	176
Buurtproblemen: verkeershinder	178
Buurtproblemen: lawaaihinder	180
Buurtproblemen: lastiggevalen worden op straat	182
Buurtproblemen: milieuhinder	184
Buurtproblemen: vandalisme	186
Hoofdstuk 5 Wonen en woonomgeving	189
Algemeen migratiesaldo	190
Migratiesaldo naar leeftijd	192
Verhuisintentie	194
Comfortniveau van de woning	196
Structurele problemen in de woning	198
Duurzaamheid van de woning	200
Vastgoedprijzen	202
Betaalbaarheid van het wonen: woonquote	204
Betaalbaarheid van het wonen: betalingsmoeilijkheden	206
Sociaal woningaanbod	208
Spreiding van sociale huurwoningen	210
Woningdichtheid bij nieuwbouw	212
Tevredenheid over de woning	214
Tevredenheid over de buurt	216
Tevredenheid over de uitstraling van gebouwen in de buurt	218
Tevredenheid over de uitstraling van straten, pleinen, parken, monumenten en gebouwen in de stad	220
Tevredenheid over de stad	222
Hoofdstuk 6 Zich verplaatsen/mobiliteit	225
Vervoersmiddelenbezit	226
Verplaatsingen in de vrije tijd	229
Verplaatsingen tussen woonplaats en werk/school	232
Verplaatsingen tussen woonplaats en werk/school: afstand, tijdsduur en snelheid	236
Milieuvriendelijkheid van het wagenpark	238
Basismobiliteit in de wijk	240
Autodelen	242
Bereikbaarheid van het centrum van de stad	244
Tevredenheid over het aanbod aan parkeerplaatsen voor bewoners in de buurt	246
Fietsvriendelijk karakter van de buurt	248
Tevredenheid over het aanbod aan haltes openbaar vervoer in de buurt	250
Tevredenheid over het aanbod bussen/trams in de buurt	252
Tevredenheid over de staat van de wegen, voet- en fietspaden	254
Tevredenheid over de verkeersveiligheid	256

Hoofdstuk 7 Zorg en opvang

259

Centrale registratie zorg voor personen met een handicap	260
Residentiële ouderenzorg	262
Gezinszorg	264
Voorschoolse kinderopvang	266
Regionale spreiding van lokale dienstencentra	268
Regionale spreiding van voorschoolse kinderopvang	270
Regionale spreiding van residentiële ouderenzorg	272
Lokale dienstencentra in de wijk	274
Voorschoolse kinderopvang in de wijk	276
Wachttijden in centra voor geestelijke gezondheidszorg	278
Mantelzorg	280
Betaalbaarheid van zorg en opvang	282
Subjectieve gezondheid	284
Tevredenheid over het aanbod aan gezondheidsvoorzieningen	286
Tevredenheid over het aanbod aan kinderopvang in de buurt	288
Tevredenheid over het aanbod aan huisartsen in de buurt	290
Tevredenheid over het aanbod aan zorgvoorzieningen voor ouderen in de buurt	292

Hoofdstuk 8 Sociale principes

295

Diversiteit stadspersoneel naar geslacht	296
Diversiteit stadspersoneel naar leeftijd	298
Diversiteit stadspersoneel naar herkomst	300
Houding tegenover diversiteit	302
Sociale integratie in de buurt	304
Huishoudens met betalingsmoeilijkheden	306
Fiscale inkomens beneden de kritische grens	308
Verhoogde tegemoetkoming in de ziekteverzekering	310
Personen met overmatige schuldenlast	312
Budgetmeters elektriciteit en aardgas	314
Afsluitingen elektriciteit en aardgas	316
Kansarmoede-index van Kind en Gezin	318
Onderwijskansarmoede-indicator (oki)	320
Kinderen in een gezin zonder betaald werk	322
Tevredenheid over voorzieningen voor opvang en begeleiding van armen/vreemdelingen/werklozen	324

Hoofdstuk 9 Natuur en milieu	327
Bodembezetting naar functie	328
Oppervlakte natuurgebieden met effectief natuurbeheer	330
Toegankelijkheid natuur en bos	332
Bereikbaar openbaar buurtgroen	334
Tevredenheid over aanbod groen in de stad	336
Groenindruk	338
Indruk van de netheid in de buurt	340
Indruk van de netheid in de stad	342
Tevredenheid over huisvuilvoorzieningen	344
Waterzuivering	346
Milieubewust handelen	348
Energieverbruik (aardgas en elektriciteit) van huishoudens	350
Energieverbruik via energieprestatiecertificaten	352
Energiepeil van nieuwbouw en verbouwing	354
Hoofdstuk 10 Burgerschap en overheid	357
Vertrouwen in de medemens	358
Vertrouwen in het gerecht en de politie	360
Vertrouwen in de federale overheid en de Vlaamse overheid	362
Vertrouwen in het stadsbestuur	364
Spreiding van informatie over en door de stad	366
Consultatie van bewoners door het stadsbestuur	368
Tevredenheid over loketvoorzieningen	370
Bereidheid om mee te praten over de stad	372
Actieve betrokkenheid van de burger	374
Actief in bewonersgroep	376
Vrijwilligerswerk	378
Afkortingen	381
Alfabetische lijst van de indicatoren	382

INLEIDING

1. Situering

De Stadsmonitor beschrijft de ontwikkelingen in 13 Vlaamse steden. Het zijn de grootsteden Antwerpen en Gent en de centrumsteden Aalst, Brugge, Genk, Hasselt, Kortrijk, Leuven, Mechelen, Oostende, Roeselare, Sint-Niklaas en Turnhout.

Dit is de vijfde editie van de Stadsmonitor. Vorige edities dateren van 2004, 2006, 2008 en 2011. Met deze monitor beschikken de Vlaamse overheid en de steden over een instrument waarmee ze ontwikkelingen in de steden kunnen opvolgen. Aan de hand van indicatoren wordt nagegaan of de steden in een meer leefbare en duurzame richting evolueren. Wat onder een leefbare en duurzame stad verstaan wordt, is gebaseerd op een gezamenlijk ontwikkelde en gemeenschappelijk gedragen visie, waarbij zowat alle actoren die met stedelijkheid in Vlaanderen te maken hebben, werden betrokken.

De visie en de daaraan gekoppelde indicatoren zijn het resultaat van een lang interactief proces. Dit startte in de lente van 2001 op initiatief van de Vlaamse overheid. Het Centrum voor Duurzame Ontwikkeling (Universiteit Gent) en het Departement Handelswetenschappen en Bestuurskunde (Hogeschool Gent) werden met het ontwikkelen van de monitor belast. Zowel het uittekenen van het concept, de visieontwikkeling als de keuze van de indicatoren verliep via intens overleg tussen de onderzoeksinstellingen, de Vlaamse overheid en de steden. Het ganse traject werd daarbij aangestuurd door een Stedenstuurgroep met vertegenwoordigers van de Vlaamse overheid en de steden.

Na twee edities werden in 2007 het ganse instrumentarium en de knowhow overgedragen aan de Vlaamse overheid. Een samenwerkingsverband tussen het Agentschap Binnenlands Bestuur en de Studiedienst van de Vlaamse Regering staat sindsdien in voor de verdere uitbouw en actualisering van deze monitor.

Deze boekversie van de monitor beperkt zich tot het beschrijven van de resultaten van de indicatoren. Voor een uitgebreidere toelichting en de methodo-

logische onderbouw van de indicatoren wordt de lezer verwezen naar de webversie die te vinden is op www.stadsmonitor.be. Daar zijn voor een aantal indicatoren ook gedetailleerde GIS-kaarten per stad te vinden.

Ook in deze vijfde editie zijn de indicatoren zoveel mogelijk op basis van een gestandaardiseerde meetmethode ingevuld. Deze aanpak laat toe verschillende meetmomenten naast elkaar te zetten en zo ontwikkelingen in de tijd in beeld te brengen. De achterliggende visie en de wijze waarop de monitor wordt ingevuld, staan garant voor de beleidsrelevantie van het instrument. De beleidsrelevantie slaat daarbij vooral op het schetsen van de omgevingskenmerken die belangrijk zijn om ontwikkelingen in de steden op te volgen.

De Stadsmonitor is een omgevingsmonitor en geen evaluatie-instrument. Om dat duidelijk te maken wordt in wat volgt stilgestaan bij de definitie en de visie zoals deze bij de opstart van de Stadsmonitor werden ontwikkeld en die onverkort gelden voor deze editie. Vervolgens wordt het omzetten van de visie in valide en betrouwbare indicatoren geschetst aan de hand van een voorbeeld. Naast centrale en decentrale bronnen worden heel wat indicatoren gevoed door een grootschalige survey bij de inwoners van de 13 steden. Ook daarop wordt in dit inleidend hoofdstuk even ingegaan.

Nieuw in deze editie is de aandacht voor 'Gezins- en kindvriendelijke steden' en een bijsturing van het ecologische luik van de monitor. Voor de invulling van het gezins- en kindvriendelijke luik is een onderzoeksprogramma opgezet dat uitgebreid aan bod komt in een afzonderlijke katern als aanvulling bij deze Stadsmonitor. Voor de bijsturing van het ecologische luik werd een beroep gedaan op de beschikbare ambtelijke en academische expertise. Beide hebben geleid tot een aanvulling en bijsturing van de visiematrix en van de indicatorenset, telkens gevalideerd door de Stedenstuurgroep.

2. Definitie

De Stadsmonitor bestaat uit 2 onderdelen: een visie en indicatoren. De visie bestaat uit doelen en intenties die aangeven wat onder een leefbare en duurzame stad dient verstaan te worden. De visie is geconcretiseerd in indicatoren. Deze indicatoren laten toe na te gaan of de steden in de gewenste richting evolueren.

Wat de Stadsmonitor nu juist is, kan worden teruggebracht tot 3 kenmerken die elkaar overlappen en beïnvloeden. Deze 3 kenmerken laten toe het doel en de functie van de Stadsmonitor duidelijk af te bakenen.

1. De Stadsmonitor is een meet-, communicatie- en leerinstrument op strategisch niveau bestemd voor alle bij de stedelijke ontwikkeling betrokken actoren.

De Stadsmonitor is een instrument op strategisch niveau. Hiermee bedoelen we dat de Stadsmonitor op een geïntegreerde manier de stedelijke leefbaarheid benadert en zich tevens richt op de toekomst. Beide elementen sluiten nauw aan bij het denkkader van duurzame ontwikkeling. Dergelijke brede focus vraagt selectief gekozen indicatoren en zo veel mogelijk gecompriëerde data. Heel wat concepten kunnen echter moeilijk in één cijfer gevat worden. Dikwijls zijn meerdere indicatoren nodig om één concept goed in beeld te brengen.

De leereffecten van de Stadsmonitor zitten in de opbouw van een gemeenschappelijke kijk op de stad (wie ziet wat?), in de communicatie en discussie over indicatoren (wat meet wat?), in de discussie over de manier waarop trends moeten of kunnen worden gewijzigd (wat moet er gebeuren?), in de discussie over de verdeling van verantwoordelijkheden (wie moet wat doen?) en opbouw van partnerschappen (hoe kan worden samengewerkt?). De monitor is in zijn geheel een communicatie-instrument over de stad en zijn ontwikkeling, tussen stadsbestuur, bewoners, maatschappelijk middenveld, bedrijven, ...

Hoewel bedoeld voor iedereen die bij de stedelijke ontwikkeling betrokken is, dient de Stadsmonitor in de eerste plaats voor beleidsdebatten op het niveau van de gemeenteraad, het college en het managementcomité. Dus voor deze collectieve organen die verantwoordelijk zijn voor het overkoepelend functioneren van stadsbesturen en voor de strategische keuzes van het beleid.

2. De Stadsmonitor is geen beleidseffectmeting of prestatie meting, maar bevat omgevingsindicatoren die maatschappelijk relevante evoluties tonen.

Een monitor meet en werkt met indicatoren. Indicatoren worden gebruikt om vaak vage en complexe verschijnselen samengevat weer te geven in functie van een doel.

De Stadsmonitor bevat omgevingsindicatoren. Deze indicatoren tonen evoluties van factoren en actoren die deel uitmaken van de maatschappelijke omgeving. De Stadsmonitor is bijgevolg één van de instrumenten die de kwaliteit van de omgevingsanalyse moet verbeteren. Het maken van een omgevingsanalyse gaat meestal vooraf aan het bepalen van de beleidsvisie en de strategische doelstellingen. Dergelijke analyse moet een goede stand van zaken geven van de problemen, de potenties en de verwachte ontwikkelingen op korte, middellange en lange termijn, waarmee de stad en het stedelijke beleid rekening moeten houden. Dat geldt bijvoorbeeld voor sociale en ecologische evoluties, politieke ontwikkelingen, maatschappelijke behoeften, waardepatronen, economische conjunctuur, demografische evoluties, ... De Stadsmonitor brengt niet al deze evoluties in beeld. Hiermee wordt meteen duidelijk dat naast de Stadsmonitor ook andere gegevens noodzakelijk zijn om de omgeving in kaart te brengen (vb. contextvariabelen en meer kwalitatieve elementen).

De Stadsmonitor geeft alvast niet aan wie in welke dienst en op welk beleidsniveau gisteren wat gedaan heeft en wat die morgen moet doen. Evenmin omvat de Stadsmonitor indicatoren die de eigenlijke impact van één bepaald beleid op de omgeving nagaan. Daar moet men andere instrumenten en modellen voor inzetten. Beleidseffectmeting is een methodisch complexe materie. Kan men bijvoorbeeld de doelstellingen voldoende operationaliseren om na te gaan of ze effectief bereikt zijn? Is het mogelijk om de effecten van één bepaald beleid werkelijk te meten? Hoe vaststellen wie of wat welke invloed heeft? Hoe effecten in verband brengen met genomen maatregelen? ...

De Stadsmonitor is dus geen evaluatie-instrument van operationele programma's van bepaalde diensten en is ook niet ontwikkeld als een instrument voor evaluatie van het beleid van het stadsbestuur. In de stedelijke omgeving zijn immers veel meer actoren

actief dan het stadsbestuur (vb. bovenlokale overheden, bedrijven, het maatschappelijke middenveld, vzw's, burgers, ...). De Stadsmonitor kan wel worden gezien als een evaluatie-instrument op een zeer algemeen niveau, als een evaluatie van de collectieve effecten op de maatschappelijke omgeving van alle handelingen en inspanningen van de verschillende publieke en private actoren. Een nuancering is hier wel nodig: het is mogelijk dat een stadsbestuur (of een andere actor) zelf vindt dat bepaalde elementen van de Stadsmonitor als rechtstreekse effectmeting van de eigen beleidsinspanningen kunnen worden ingebouwd. Sommige aspecten van de monitor staan immers directer in verband met taken en bevoegdheden van één actor dan andere.

3. De Stadsmonitor heeft als doel het strategische beleid van alle relevante actoren en van het stadsbestuur in het bijzonder beter te onderbouwen door het geven van een input voor planning en beleidsprogramma's.

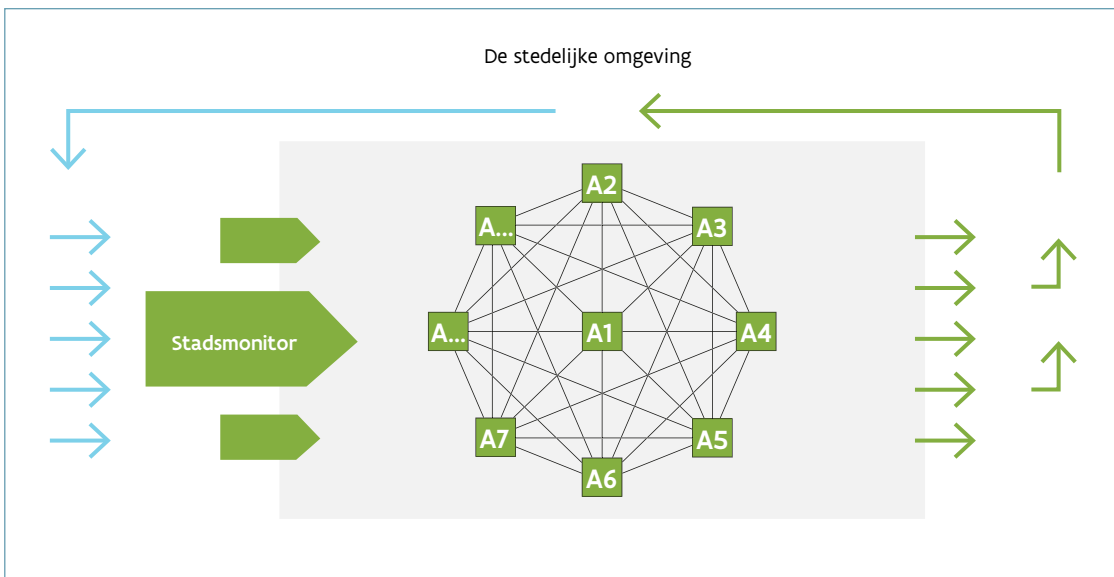
De monitor moet het strategische beleidsproces van alle actoren voeden. In dit project staan vooral de ambities van het stadsbestuur (in onderstaand schema wordt het stadsbestuur met A1 aangeduid)

centraal, maar de Stadsmonitor kan dus evengoed voeding of input geven aan strategische debatten op Vlaams niveau, in bedrijven en scholen in de stad, het maatschappelijke middenveld, gesubsidieerde diensten, etc. (zie A2, A3, A4, ... in onderstaande figuur).

De figuur laat zien dat het stadsbestuur deel uitmaakt van de stad als leefgemeenschap, het geheel van alle actoren die in of ten aanzien van de stad actief zijn.

Vandaar de keuze om enkel omgevingsindicatoren in de Stadsmonitor op te nemen die de complexe maatschappelijke stedelijke omgeving inzichtelijk maken.

Zoals al vermeld hebben de stadsbesturen in dat proces een bijzondere rol: ze zijn gelegitimeerd voor het algemene belang van vorige, huidige en toekomstige generaties in de stad. Ze hebben dan ook een bijzondere verantwoordelijkheid in de regie van de inspanningen van de overheidsactoren en van maatschappelijke actoren. Uiteraard is de Stadsmonitor voor de stadsbesturen zelf ook een richtinggevend instrument om de eigen taken en bevoegdheden bij te sturen.

3. Visie

Aan de basis van de keuze van de indicatoren in de Stadsmonitor ligt een visie op een wenselijke toekomst voor een Vlaamse groot- of centrumstad. Daarin zijn de begrippen 'leefbaarheid' en 'duurzaamheid' toegepast op alle belangrijke activiteiten in de stad. De visie heeft de vorm van een matrix bestaande uit rijen en kolommen (zie figuur). In de rijen staan de activiteiten (wonen, leren, werken, ondernemen, ...), in de kolommen staan de vier principes van het duurzaamheidsconcept: economische, sociale, fysiek-ecologische en institutionele. Zo worden activiteiten met principes verweven en omgekeerd. Op de kruisingen van rijen en kolommen staan de intenties of bekommernissen, die allemaal samen de volledige visie op een leefbare en duurzame toekomst vormen. De volledig ingevulde visiematrix staat op de website van het Vlaamse stedenbeleid (www.stadsmonitor.be).

Over deze visiematrix is met meer dan honderd experts gediscussieerd. Tijdens vele overlegmomenten werden intenties toegevoegd, verscherpt en geschrapt. Deze participatieve aanpak bracht vele mensen samen in interessante discussies over de stad waardoor het draagvlak voor de Stadsmonitor

groeide. Tevens werd ook duidelijk dat de visievorming nog niet op alle domeinen even sterk is ontwikkeld.

Vervolgens werden – opnieuw in nauw overleg – de intenties uit de visiematrix opgedeeld in verschillende clusters. Een cluster bestaat uit een aantal intenties, die verband houden met eenzelfde thema. Er zijn rijclusters (intenties afkomstig uit een activiteitendomein of rij) én kolomclusters (intenties gebaseerd op een principe of kolom). Het zijn deze clusters of thema's die de basis vormden voor de keuze van de gewenste indicatoren. Als voorbeeld de 7 clusters voor het domein 'Cultuur en vrije tijd':

- Bevorderen van het verenigingsleven
- Cultureel erfgoed bewaren en ontsluiten
- Positieve uitstraling van de stad op het vlak van cultuur & vrije tijd
- Recreatief medegebruik van ruimte en infrastructuur stimuleren
- Sport & spel bevorderen
- Stimuleren van cultuurcreatie en –participatie
- Versterken van burgerparticipatie rond cultuur & vrije tijd

	Economische principes	Sociale principes	Fysiek-ecologische principes	Institutionele principes
Cultuur & vrije tijd				
Leren & onderwijs				
Natuur & milieu				
Ondernemen & werken				
Veiligheidszorg				
Wonen en woonomgeving				
Zich verplaatsen / Mobiliteit				
Zorg & opvang				

4. Van visie naar indicatoren

Het ontwerpen van de indicatoren gebeurde, net als voor de visiematrix, op een participatieve manier. De Stadsmonitor is dus dankzij en doorheen vele discussies met allerlei betrokkenen opgebouwd. De clusters van de activiteiten en de principes hebben daarbij als basis gediend om een explosie van indicatoren te vermijden.

Per cluster werd gezocht naar een set van gewenste indicatoren, waardoor het thema meetbaar werd. Telkens werd op zoek gegaan naar de meest gewenste of ideale indicatoren. Pas achteraf werd nagegaan of voor deze indicatoren ook cijfers beschikbaar waren. Vaak gebeurt in de praktijk het omgekeerde: vanuit de beschikbare cijfers worden indicatoren ontworpen (data - driven). Aanvankelijk kwamen honderden indicatoren in aanmerking om opgenomen te worden. Om tot een overzichtelijke set te komen werd een selectie gemaakt op basis van 4 criteria:

- relevantie: de indicator dient een zeer duidelijk verband te hebben met een thema uit de visiematrix;
- interpreteerbaarheid: enkel indicatoren, die zonder veel interpretatieprobleem de richting van meer leefbaarheid en duurzaamheid aangeven, werden opgenomen;
- prioriteit voor indicatoren die verband houden met meerdere activiteiten/domeinen;
- voorkeur voor indicatoren die de activiteiten raken van veel actoren in de stad gezien hun strategisch karakter.

5. Van indicatoren naar data

Zoals aangegeven werd in een eerste fase geopteerd om een zo optimaal mogelijke set van indicatoren op te stellen zonder rekening te houden met het al dan niet beschikbaar zijn van data. Uiteraard moesten in een tweede fase de indicatoren wel van data voorzien worden. Bij de zoektocht naar data werd beroep gedaan op drie soorten bronnen:

- centrale databanken of surveys beschikbaar in federale of Vlaamse instellingen;
- decentrale data die door de steden zelf worden verzameld en bezorgd;
- grootschalige survey bij de inwoners van de groot- en centrumsteden

Als voorbeeld een rijcluster uit het activiteiten-domein 'Leren en onderwijs'. De cluster 'Positieve uitstraling van de stad op het vlak van leren en onderwijs' bundelt 3 intenties rond leren en onderwijs:

- Het onderwijs in de stad is voldoende gedifferentieerd en voldoende territoriaal gespreid zodat elk kind, jongere én volwassene een educatief project op maat kan uitbouwen.
- In de stad behalen alle jongeren een kwalificatie die toegang verleent tot de arbeidsmarkt en/of het hoger onderwijs en die de doorstroming naar arbeidsmarkt en/of hoger onderwijs faciliteert.
- Onderwijs en vorming én opleiding bieden gelijke kansen aan kinderen, jongeren en volwassenen ongeacht het milieu waaruit ze afkomstig zijn.

Dit geeft volgende set van indicatoren voor de cluster 'Educatief project op maat':

- Spijbelgedrag in het voltijds secundair onderwijs
- Spijbelgedrag in het deeltijds secundair onderwijs
- Spijbelgedrag in het lager onderwijs
- Schoolse vertraging in het lager onderwijs
- Schoolse vertraging in het algemeen secundair onderwijs
- Schoolse vertraging in het technisch secundair onderwijs
- Schoolse vertraging in het beroepssecundair onderwijs
- Schoolse vertraging in het kunstsecundair onderwijs
- Ongekwalficeerde uitstroom uit het secundair onderwijs
- Participatie van allochtonen in het secundair onderwijs op basis van thuistaal

Op de steden wordt beroep gedaan voor allerhande GIS-toepassingen die de aanwezigheid en spreiding van voorzieningen in beeld brengen. Enkele voorbeelden: speel- en jeugdruimte in de wijk, buurtgroen, lokale dienstencentra in de wijk, ...

Voor heel wat data wordt geput uit een survey bij de stadsbewoners zelf. In 2004 en 2006 werd hiervoor een telefonische bevraging opgezet. In 2008, 2011 en 2014 is gekozen voor een schriftelijke bevraging. Niet alle indicatoren konden worden ingevuld. Voor deze indicatoren zijn pistes uitgetekend om verder uit te werken.

Gezins- en kindvriendelijke steden

Het behouden en aantrekken van jonge gezinnen met kinderen in de steden blijft een belangrijke doelstelling. Beter zicht krijgen op elementen die van belang zijn voor de gezinnen om wel/niet voor de stad te kiezen, is daarbij wenselijk. Ook de stem van kinderen en jongeren zelf kan een belangrijke bron van informatie over de leefbaarheid en de duurzaamheid van de stad opleveren.

Vanuit die achtergrond is in samenwerking met de steden nagegaan hoe de visie, die aan de basis ligt van de Stadsmonitor, en de indicatoren deze bekommernis beter in beeld kunnen brengen. In opdracht van het Vlaamse stedenbeleid hebben Sven De Visscher en Didier Reynaert, (Hogeschool) Gent, Vakgroep Sociaal Werk, de visietekst 'Kinderen en Jongeren als medeburgers in een duurzame en leefbare stad' voorbereid, op basis waarvan de intenties van de visiematrix van de Stadsmonitor zijn aangevuld en aangepast. Vervolgens heeft Diederik Cops (KUL) met medewerking van Lieve Bradt en Tineke Van de Walle (UGent) van het JongerenOnderzoeksPlatform (JOP) die intenties vertaald in indicatoren. Het Kenniscentrum Kinderrechten (KEKI) schreef een advies tekst ter ondersteuning van het uitschrijven van een opdracht om kinderen en jongeren te bevragen over hun beleving van de stad. Kind en Samenleving heeft deze opdracht uitgevoerd met medewerking van Mediaraven en de Hogeschool Gent. Zij hebben een methodologie ontwikkeld om kinderen en jongeren te bevragen via een digitale tool. Het gehele traject is opgevolgd door een expertengroep, bestaande uit vertegenwoordigers van de steden, de Vlaamse Vereniging Jeugdendiensten (VVJ), Kind en Samenleving, het Kinderrechtencommissariaat, het JongerenOnderzoeksPlatform, de Gezinsbond, het European Network of Child Friendly Cities (ENCFC), het Kenniscentrum Kinderrechten (KEKI), Kind en Gezin, l'Observatoire de l'Enfance, de la Jeunesse et de l'Aide à la jeunesse en vertegenwoordigers uit de Vlaamse overheid.

Dit traject en de resultaten ervan worden uitgebreid beschreven in de afzonderlijke katern 'Gezinnen in de stad. De gezins- en kindvriendelijkheid van onze centrumsteden in kaart', die hoort bij deze editie 2014 van de Stadsmonitor.

Ecologische stad

De mondiale klimaatverandering dwingt tot nadenken over de draagkracht en veerkracht van de omgeving. Thema's als klimaatneutraliteit, milieubewust handelen ... die tien jaar geleden niet zo expliciet op

de agenda stonden, nemen vandaag wel een prominente plaats in. Daarom is in samenwerking met een expertengroep, bestaande uit vertegenwoordigers van de steden en de Vlaamse overheid, nagegaan welke aanvullingen en aanpassingen aan de intenties van visie van de Stadsmonitor wenselijk zijn, waarna deze intenties vertaald werden in indicatoren.

Aangepaste visie van de Stadsmonitor

Hieronder volgt per domein en principe een overzicht van de belangrijkste aanvullingen die voortvloeien uit het traject 'Gezins- en kindvriendelijke' en 'Ecologische stad'. Een gedetailleerd overzicht van alle aanpassingen en aanvullingen en de aangepaste versie van de visiematrix zijn terug te vinden op www.stadsmonitor.be.

In het domein 'Cultuur en vrije tijd' gaat aandacht naar het belang dat in een stad een klimaat heerst, dat inwoners, dus ook kinderen en jongeren, toelaat een eigen invulling te geven aan hun vrije tijd. Daarnaast komt een vlotte bereikbaarheid van culturele instellingen, evenementen, sport en spel, waarbij het STOP-principe en het voorzien van fysieke verbindingen tussen ruimtes centraal staan, aan bod. Ook het belang van een kwaliteitsvolle informatie- en communicatiestrategie zodat inwoners op de hoogte zijn van en vlot hun weg vinden naar het aanbod, is opgenomen. Tenslotte is er aandacht voor de (ecologische) draagkracht van de omgeving bij allerlei activiteiten en in natuurgebieden.

Het domein 'Leren en onderwijs' is aangevuld met de benadering van de lerende stad, die formeel en informeel leren stimuleert. Scholen spelen daar op in door samenwerkingsverbanden tussen sectoren aan te gaan en door actief aan de slag te gaan met de achtergrond van kinderen. Ook het faciliteren van doorstroming van jongeren naar de arbeidsmarkt en/of hoger onderwijs komt aan bod. Tenslotte gaat aandacht naar het multifunctioneel gebruik van scholen (bv. in het kader van brede school), groen in de leeromgeving van scholen en het gegeven dat scholen het ecologisch bewustzijn en handelen kunnen stimuleren.

In het domein 'Natuur en milieu' wordt gesteld dat groene en blauwe netwerken zodanig ingericht worden dat ecosysteemdiensten optimaal geleverd kunnen worden. De stad is klimaatneutraal en – robuust, het groen in de stad is aangepast aan de behoeften van verschillende groepen, waaronder kinderen en jongeren en er is een goede balans op het gebied van ruimtegebruik van het stedelijk groen. De milieudienstverlening dient aandacht te besteden aan nieuwe thema's zoals luchtvervuiling, in het

bijzonder voor kwetsbare groepen zoals kinderen en ouderen. Tenslotte gaat aandacht naar de ecologische voetafdruk, met name het beperken van de in- en uitstromen in de stad, het stimuleren van het delen via initiatieven zoals cohousing, fietsdelen... en het stimuleren van het ecologisch bewustzijn en het ecologisch handelen bij bezoekers en inwoners.

Het domein 'Ondernemen en werken' is aangevuld met aandacht voor gezinsondersteunende maatregelen en aanbod aan voorzieningen in functie van een kwaliteitsvolle afstemming tussen arbeid en gezin en een evenwichtige woon-werkbalans. Verder gaat ook hier aandacht naar maatregelen om de toegang tot en de doorstroom van jongeren naar de arbeidsmarkt te faciliteren. Andere aanvullingen hebben betrekking op het eco-effectief zijn van ondernemingen, het beperken van negatieve impact van ondernemingen op de omgeving, het welzijn van ondernemers en de bereikbaarheid van ondernemingen volgens het STOP-principe.

Het domein 'Stedelijke administratieve dienstverlening' is aangevuld met het belang dat voor het voeren van beleid in een stad gegevens over diverse levensdomeinen voorhanden zijn, met bijzondere aandacht voor doelgroepen. Verder wordt het belang onderstreept van een pro-actieve stedelijke dienstverlening die bijzondere aandacht besteedt aan het bereiken van kwetsbare groepen. Die stedelijke dienstverlening dient mentaal en fysiek toegankelijk te zijn voor alle leeftijdsgroepen.

Vanuit het perspectief van kinderen en jongeren is het domein 'Veiligheidszorg' aangevuld met aandacht voor een gepaste leeftijdsgebonden reactie op onveilig gedrag. Verder komt de link tussen de ruimtelijke inrichting van de stad en de veiligheid / het (on)veiligheidsgevoel aan bod.

Het domein 'Wonen' is verruimd tot 'Wonen en woonomgeving' om het belang van de inrichting van de woonomgeving en de impact dat dit heeft op ontmoeting toe te voegen aan de visie van de Stadsmonitor. Vanuit dit perspectief wordt ingegaan op bespeelbare en beleefbare straten en pleinen, voldoende en kwaliteitsvolle speel- en buurtvoorzieningen en op het voorzien van ontmoetingsmogelijkheden bij de (her)inrichting van straten en woningen. Tenslotte komen het stimuleren van milieuvriendelijk handelen in en rond de woning en de nabijheid van groen binnen een aanvaardbare afstand van de woning aan bod.

Het domein 'Zich verplaatsen / mobiliteit' is aangevuld met het STOP-principe, de uitbouw van veilige fiets- en voetgangersinfrastructuur, het gebruik van milieuvriendelijke voertuigen, het garanderen van autonome mobiliteit via o.m. goede verbin-

dingen tussen stedelijke ruimtes en voorzieningen (bv. speelweefsel), voldoende openbaar vervoer in het weekend en 's avonds, een efficiënt gebruik van parkeerruimte en aandacht voor alternatieven om vervoersstromen onder controle te houden (bv. autodelen..).

Omwille van de maatschappelijke vraag naar de verdere uitbouw van de kinderopvang, is toegankelijk en voldoende aanbod bijkomend opgenomen in het domein 'Zorg en opvang'. Andere aanvullingen hebben betrekking op het belang dat ook zorginstellingen investeren in groen en dat er in de stad aandacht is voor een kwaliteitsvolle informatie- en communicatiestrategie zodat inwoners op de hoogte zijn van en vlot hun weg vinden naar het aanbod.

De indicatorenset 2014

In de aanloop naar de editie 2014 hebben de medewerkers van het programma Monitoring van de Studiedienst van de Vlaamse Regering per domein voorstellen voor de indicatorenset 2014 geformuleerd. Voorstellen konden betrekking hebben op het gebruik van bronnen, de wijze van invulling van een indicator, het uitwerken van pistes... Al deze voorstellen zijn ter goedkeuring voorgelegd aan de stedenstuurgroep.

De indicatorenset 2014 bevat daarnaast aanvullingen, die voortspruiten uit het traject 'Gezins- en kindvriendelijke steden' en het traject 'Ecologische stad'. Indicatoren die betrekking hebben op gezinnen met kinderen, zijn herkenbaar aan een icoon. In totaal hebben 54 indicatoren dit icoon. In de extra katern 'Gezinnen in de stad. de gezins- en kindvriendelijkheid van onze centrumsteden in kaart.' worden voor deze indicatoren details getoond over 'gezinnen met kinderen', wat toegelaten heeft om vaststellingen over gezinnen met kinderen in de 13 centrumsteden te formuleren. In deze katern worden verschillende indicatoren samen in beeld gebracht, wat toelaat te vergelijken en de leesbaarheid te vergroten.

In de editie 2014 is tenslotte extra aandacht gegaan naar het visueel voorstellen van details in grafieken van samengestelde indicatoren. Zo heeft de indicator 'Algemeen onveiligheidsgevoel' betrekking op zowel de stad als de buurt. In de grafiek zijn de resultaten voor de stad en de buurt gescheiden weergegeven. Dit biedt het voordeel dat het visueel duidelijker is wat de momentopname voor de buurt en wat de momentopname voor de stad inhoudt.

Nieuw is ook dat op de website www.stadsmonitor.be per indicator exceldata terug te vinden zijn met details van de metingen. Zo zijn voor samengestelde survey-indicatoren aparte exceldata terug te vinden

per vraagstelling. Voor surveyvragen die in 2011 als aparte indicator voorgesteld werden en die nu opgenomen zijn in een nieuwe indicator met nieuwe surveyvragen bv. groenindruk, bevat de website aparte excelbestanden die zicht geven op de diverse metingen per surveyvraag.

Hieronder volgt per domein en per principe een overzicht van de belangrijkste aanpassingen.

Het domein 'Cultuur en vrije tijd' bevat een aantal nieuwe survey-indicatoren met gezins- en kindfocus ('Bezoek park, speeltuin of speelplein', 'Tevredenheid over het aanbod aan activiteiten voor kinderen en jeugd', 'Tevredenheid over de kindvriendelijkheid van restaurants, cafés, hotels in de stad')... Naast de nieuwe indicator 'Winkelaanbod' is via de survey gepeild naar het winkelgedrag en de tevredenheid over het winkelaanbod ('Winkelen in de stad', 'Tevredenheid over het aanbod aan winkelvoorzieningen in de buurt').

In het domein 'Leren en Onderwijs' krijgt de piste 'Ongekwalficeerde uitstroom uit het secundair onderwijs' invulling. De schoolse vertraging komt iets ruimer in beeld ('Schoolse vertraging in het kunstsecundair onderwijs') alsook de participatie van allochtonen ('Participatie van allochtonen in het secundair onderwijs op basis van thuistaal'). Tenslotte wordt bijkomend gepeild naar de tevredenheid over het aanbod aan onderwijsvoorzieningen in de buurt ('Tevredenheid over het aanbod aan onderwijsvoorzieningen in de buurt en in de stad').

De indicatorenset van het domein 'Ondernemen en werken' is grotendeels ongewijzigd gebleven, maar een aantal indicatoren hebben door de beschikbaarheid van betere data een accuratere invulling gekregen. Dit heeft geleid tot een aanpassing van de titel van een aantal indicatoren ('Economic decision power' wordt opgesplitst in 'Geproduceerde welvaart per inwoner' en 'Arbeidsproductiviteit', 'Werkgelegenheidsgraad' wordt 'Jobratio', 'Kansengroepen aan het werk' wordt 'Leeftijdskloof in de werkzaamheid: 50-plussers' en 'Herkomstkloof in de werkzaamheid', 'Werkloosheid allochtonen' wordt 'Werkloosheidsgraad personen van buitenlandse herkomst'...).

De indicatorenset van het domein 'Wonen en woonomgeving' is grotendeels behouden. Net zoals in 2011 bevat de survey 2014 een luik over wonen.

Het domein 'Zich verplaatsen/mobiliteit' is uitgebreid op basis van surveymateriaal. Zo zijn er nu gegevens beschikbaar over 'Verplaatsingen tussen de woonplaats en het werk/de school', 'Tevredenheid over de verkeersveiligheid' en 'Fietsvriendelijk karakter van de buurt'. Deze laatste indicator integreert oude en nieuwe surveyvragen.

Het domein 'Zorg en opvang' is uitgebreid met een indicator over 'Mantelzorg' en 'Subjectieve gezondheid'.

In het domein 'Sociale principes' kregen de diversiteitsindicatoren over het stadspersoneel zowel naar geslacht, leeftijd als herkomst een nieuwe invulling door een koppeling tussen de sociaal-economische gegevens uit het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming (DWH AM&SB) van de Kruispuntbank Sociale Zekerheid (KSZ) en de gegevens van het Rijksregister. Voor herkomst werd gebruik gemaakt van de definitie zoals omschreven in artikel 3 van het Vlaamse Integratiedecreet van 2009.

Daarnaast is de indicatorenset uitgebreid met indicatoren, waarmee gepeild wordt naar energiar-moede ('Budgetmeters elektriciteit en aardgas', 'Afsluitingen elektriciteit en aardgas'). Deze indicatoren maakten in de vorige editie deel uit van het domein 'Natuur en milieu'. Tenslotte werden een aantal armoede-indicatoren opgenomen 'Kansarmoede-index Kind en Gezin', OKI-index', 'Kinderen in een gezin zonder betaald werk'.

Om een idee te krijgen van het zorgvuldig ruimtegebruik in de stad, is de indicatorenset van het domein 'Natuur en milieu' aangevuld met 'Bodembezetting naar functie'. Vanuit het oogpunt 'rationeel milieugebruik' zijn 'Milieubewust handelen' en 'Energieverbruik (aardgas en elektriciteit) van huishoudens' bijkomend als indicator opgenomen.

De institutionele principes zijn, zoals in vorige edities, ondergebracht in een hoofdstuk 'Burgerschap en overheid'. De meeste indicatoren zijn behouden, 'Politieke interesse' en 'Politiek actief' zijn niet langer opgenomen maar vervangen door indicatoren die bijkomend peilen naar de betrokkenheid en inzet van de inwoners van de stad ('Actief in bewonersgroep', 'Vrijwilligerswerk').

Alles samen bevat de editie 2014 van de Stadsmonitor 167 indicatoren.

Domein/principe	Aantal indicatoren
Cultuur en vrije tijd	32
Leren en onderwijs	13
Ondernemen en werken	24
Veiligheidszorg	10
Wonen en woonomgeving	17
Mobiliteit	14
Zorg en opvang	17
Sociale principes	15
Natuur en milieu	14
Burgerschap en overheid	11
Totaal	167

Zoals aangegeven worden naast centrale en decentrale bronnen heel wat indicatoren gevoed door een survey in de 13 steden. In 2008 werd geopteerd voor een drastische wijziging in de methode van dataverzameling. De telefonische bevestigingen in 2004 en 2006 werden in 2008 vervangen door een schriftelijke bevestiging of postenquête. Bij de editie 2014 laten we de respondenten de keuze tussen het schriftelijk invullen en terugzenden van de vragenlijst of het online invullen.

Waar in vorige edities een veertigtal indicatoren via de survey werden ingevuld, loopt dit in de huidige versie op tot bijna 80 survey indicatoren. Voor de meerderheid van indicatoren is bovendien een vergelijking in de tijd mogelijk. Door beperkingen van de omvang van de vragenlijst werden een aantal indicatoren compacter bevestigd (o.a. lidmaatschap, culturele participatie, ...) waardoor vergelijkingen in de tijd niet vanzelfsprekend zijn.

Steden die ook op deelgemeente- of buurtniveau over data wilden beschikken, konden – tegen kostprijs – extra bevestigingen laten uitvoeren om zo zicht te krijgen op onderlinge verschillen binnen hun stad. De steden Aalst, Antwerpen, Brugge, Genk, Leuven en Turnhout hebben hiervan gebruik gemaakt.

Steekproef

De survey Stadsmonitor 2014 is bevestigd bij een representatief staal van de inwoners van de 13 centrumsteden ouder dan 16 jaar. Bedoeling is om – zoals in de voorgaande edities – zowel analyses voor de 13 steden samen, als voor de 13 steden afzonderlijk uit te voeren. In 2014 bedroeg de te realiseren steekproefomvang 17.375 eenheden voor de 13 steden samen, waaronder 1.250 extra eenheden voor de stad Aalst, 2.500 voor de stad Antwerpen, 850 voor de stad Brugge, 1.900 voor de stad Genk, 1.800 voor de stad Leuven en 1.250 extra eenheden voor de stad Turnhout. Rekening houdend met een realistisch responspercentage tussen 35 en 40% werd de initieel uit te zetten steekproef begroot op 48.700 eenheden.

Het trekken van de steekproef gebeurde volgens 2 principes: expliciete en impliciete stratificatie. Een gestratificeerde steekproef helpt het toeval een beetje.

Bij expliciete stratificatie wordt de populatie vooraf ingedeeld in een aantal groepen en vervolgens neemt men een steekproef uit elke groep. Deze expliciete stratificatie werd gebruikt voor de gebiedsindeling van de verschillende steden (deelgemeenten of postsectoren).

Voor Antwerpen, Aalst, Brugge, Genk, Leuven en Turnhout gebeurde de expliciete stratificatie proportioneel zodat binnen deze steden ook districten/deelgemeenten of wijken kunnen vergeleken worden.

De impliciete stratificatie gebeurde volgens nationaliteit, geslacht en leeftijd. Bij impliciete stratificatie wordt de populatielijst volgens de relevante kenmerken geordend waarna systematisch eenheden worden geselecteerd. Concreet werden eerst alle Belgische mannen van jong naar oud op de lijst geplaatst, dan alle Belgische vrouwen, daarna de niet-Belgische mannen en de niet-Belgische vrouwen, telkens van jong naar oud. Nadien werd de 'sprong' van de steekproeftrekking bepaald (gelijk aan de steekproeffractie) en werd op basis van één toevalsgetal de hele steekproef getrokken. Stel bijvoorbeeld dat er in een gemeente van 50.000 inwoners 500 mensen geselecteerd moeten worden. De sprong is dan gelijk aan 100. Er wordt één toevalsgetal (t) getrokken tussen 1 en 100 en de steekproef bevat dan de elementen t, 100+t, 200+t... Het resultaat van deze procedure is dat de getrokken steekproef in elke centrumstad de populatie perfect weerspiegelt voor de kenmerken nationaliteit, leeftijd en geslacht.

Elke inwoner uit de centrumsteden komt ook in aanmerking voor de bevestiging. Dit is een eerste voorwaarde om representativiteit van de respons na te streven.

Na akkoord van de colleges van Burgemeester en Schepenen en in overleg met de stadsbesturen werd de steekproef getrokken uit de bevolkingsregisters.

Respons

De directe benadering van de respondent verliep via 4 communicatiemomenten en is gestoeld op de methode van Dillman. De startdatum was 22 april 2014. Het eerste herinnerings- of bedankingskaartje volgde op 29 april 2014, de ruzelzending op 20 mei 2014 en tot slot een tweede herinnerings- of bedankingskaartje op 27 mei 2014. De eerste zending bestond uit een vragenlijst, een begeleidend schrijven, een gepersonaliseerde verzendveloppe en een antwoordveloppe (port betaald). In de eerste zending werden 47.800 personen aangeschreven in de 13 centrumsteden. Een week later werd een herinnerings- of bedankingskaartje gezonden naar alle in zending 1 aangeschreven personen. In zending 3 werden enkel de respondenten aangeschreven waarvan het antwoord nog niet was binnengekomen of verwerkt, 36.000 personen in totaal. In de laatste zending kregen zij nogmaals een herinnerings- of bedankingskaartje in de bus.

De netto respons bedroeg op 11 juli 2014 19.350 eenheden. Hiervan werden in uitvoering van de methode van Dillmann, 10.000 gelukkigen bedankt met een cadeaubon ter waarde van 6 euro. Gemiddeld 4 op 10 aangeschreven respondenten vulden op kwaliteitsvolle wijze de vragenlijst in. 1 op 4 respondenten vulde de bevestiging online in.

Realisatie survey Stadsmonitor 2014

	Vereist aantal netto respondent	Uitgezette steekproef	Respons Postaal	Respons Online	Totaal Respons	Totaal Respons (%)
Aalst (6 stadsdelen) (550+1250)	1.800	5.200	1.617	422	2.039	39,2
Antwerpen (9 districten) (1000+2500)	3.500	9.700	2.639	868	3.507	36,2
Brugge (5 stadsdelen) (650+850)	1.500	4.300	1.523	341	1.864	43,3
Genk (500+1900 extra) (8 stadsdelen)	2.400	6.900	2.059	516	2.575	37,3
Gent	850	2.300	668	180	848	36,9
Hasselt	525	1.450	499	135	634	43,7
Kortrijk	550	1.500	509	145	654	43,6
Leuven (600+1800 extra) (8 stadsdelen)	2.400	6.900	1.902	837	2.739	39,7
Mechelen	550	1.500	424	182	606	40,4
Oostende	525	1.450	502	112	614	42,3
Roeselare	500	1.350	459	112	571	42,3
Sint-Niklaas	525	1.450	466	122	588	40,6
Turnhout (7 stadsdelen) (500+1250)	1.750	4.700	1.690	421	2.111	44,9
Totaal 13 steden	17.375	48.700	14.957	4.393	19.350	39,7

Representativiteit

Vrouwen hebben iets vlotter de vragenlijsten ingevuld teruggestuurd dan mannen. Er zijn minder jongeren en jongvolwassenen onder de respondenten dan in de werkelijke populatie. Voor wat betreft de andere leeftijdscategorieën is er een lichte oververtegenwoordiging. Vooral in de leeftijdsgroep 45-75 jarigen is er oververtegenwoordiging.

Tussen de steden onderling zijn er lichte verschillen, maar er zijn geen echte uitschieters. Vreemdelingen of niet-Belgen zijn ondervertegenwoordigd. In totaal werden 1.591 vragenlijsten van niet-Belgen ontvangen.

	Respons in%	Populatie in%
Mannen	46,1	48,5
Vrouwen	53,9	51,5
Belg	94,3	88,7
Niet-Belg	5,7	11,3
<24j	8,1	12,8
25-34j	13,4	18,3
35-44j	13,1	16,0
45-54j	17,6	16,2
55-64j	19,7	14,2
65-74j	15,1	10,7
75+	12,7	11,8

Weging

De gerealiseerde steekproef heeft dus te kampen met een vertekening door oververtegenwoordiging van bepaalde groepen en ondervertegenwoordiging van andere groepen. Om die non-respons vertekening te ondervangen, worden de data van de gerealiseerde steekproef gewogen. De gewogen steekproef is representatief voor de kenmerken leeftijd en geslacht in alle steden en ook voor alle steden samen.

De weging die werd toegepast op de databestanden van de survey van de Stadsmonitor, doet twee dingen. In eerste instantie wordt er gewogen voor de bevolkingsaantallen van de verschillende centrumsteden (en voor Aalst, Antwerpen, Brugge, Genk, Leuven en Turnhout ook voor de bevolkingsaantallen van de districten of de stadsdelen). Het resultaat van deze weging is dat gewogen percentages die berekend zijn op het hele databestand, gelden voor 'alle inwoners van de 13 centrumsteden'. In tweede instantie wordt er gewogen voor de gecombineerde verdeling van leeftijd en geslacht binnen elke stad of voor Aalst, Antwerpen, Brugge, Genk, Leuven en Turnhout binnen elk stadsdeel.

Het resultaat is dat de gewogen data representatief zijn voor de variabelen leeftijd en geslacht. Als bepaalde kenmerken samenhangen met leeftijd en/of geslacht dan zal de gewogen verdeling voor die kenmerken anders zijn dan de ongewogen verdeling.

LEESWIJZER SURVEY INDICATOREN

De survey Stadsmonitor berust op een (representatieve) steekproef. Zoals alle onderzoeken die zich baseren op een steekproef om uitspraken te doen die generaliseerbaar zijn naar de populatie, laat dit onderzoek geen 100% uitspraken toe. Men moet rekening houden met een foutenmarge.

Zo kan men op grond van een steekproef van 700 respondenten niet beweren dat 85% van de inwoners fier is over zijn stad. Men kan bv. wel zeggen dat tussen 83% en 88% van de inwoners fier is over zijn stad. Dit is het betrouwbaarheidsinterval, waarvan met een bepaalde waarschijnlijkheid kan gesteld worden dat het populatiepercentage zich erin bevindt.

Het betrouwbaarheidsinterval voor 2014 geeft ook een indicatie van het al dan niet significant zijn van de verschillen tussen de steden.

Bij steekproefonderzoek kunnen verschillen in percentages al dan niet veroorzaakt zijn door toeval. Om te bepalen of aan verschillen waarde kan worden gehecht (statistische significantie), kan ook gebruik gemaakt worden van een 95% betrouwbaarheidsinterval (BI). Op basis van betrouwbaarheidspercentages rond twee percentages kan men een indicatie bekomen of de percentages significant verschillen. Indien het ene percentage niet in het betrouwbaarheidsinterval valt van het andere percentage, en vice versa kan gesteld worden dat de beide percentages waarschijnlijk significant van elkaar verschillen.

Testen op significantie is ook nodig voor de verschillen doorheen de tijd (tussen 2011 en 2008 en tussen 2014 en 2011).

Als een verschil significant genoemd wordt, wil dat zeggen dat de kans dat dit verschil op basis van toeval is gevonden kleiner dan 5% is, of dat met 95% zekerheid kan worden gesteld dat dit verschil ook in de realiteit te vinden is. De bivariate verschillen tussen 2008, 2011 en 2014 (weergegeven in de tabel) werden in tweede instantie ook multivariaat getoetst. De multivariate toets gaat na of onder controle van of bij constant houden van geslacht, leeftijd en opleiding de algemene houding is gewijzigd ten opzichte van 2008 of 2011. De weergegeven significantie in de tabel heeft betrekking op de netto-effecten uit de multivariate analyse.

Het is ook mogelijk dat een niet significant bivariaat verschil multivariaat toch significant wordt. Deze situatie doet zich voor als het bivariate verschil onderdrukt werd (suppressie). Als rekening wordt gehouden met veranderingen in de verdeling volgens geslacht, leeftijd en opleidingsniveau vergroot

het verschil en wordt het netto-effect significant. Omgekeerd kan ook: een groot bivariaat verschil kan multivariaat niet significant zijn (schijnverband). Dit komt voor wanneer de verschillen eerder te wijten zijn aan leeftijd, opleiding of geslacht. Om exact te bepalen wat er aan de hand is, zijn er echter grondigere analyses met interactie-effecten nodig.

Voorbeeld: tevredenheid over de buurt.

Is de houding t.o.v. 2008 of 2011 'echt' veranderd? Indien er een significante stijging is van het aandeel tevreden over de buurt tussen 2008 of 2011 en 2014 (bruto-effect), betekent dit een effectieve stijging doorheen de tijd. De multivariate toets gaat na of die stijging ook significant is na controle voor geslacht, leeftijd en opleiding. Indien het netto-effect niet significant is maar het bruto-effect wel, wil dit niet zeggen dat er niet meer tevreden zijn. Wel dat de stijging in het aantal tevreden eerder toe te schrijven is aan een veranderde samenstelling van de bevolking. Indien er een significant effect wordt gevonden onder controle van de achtergrondkenmerken is dit een indicatie dat er een algemene verandering, over de bevolkingsgroepen heen, is in de attitude van de bevolking. Omgekeerd kan het verdwijnen van een bruto effect na controle voor achtergrondkenmerken er op wijzen dat er eerder een verschuiving is voor bepaalde groepen. De verandering bij deze groepen is dan eerder een verklaring voor de evolutie van het aantal tevreden dan het tijdseffect. Om exact te bepalen wat er aan de hand is, zijn echter grondigere analyses (met interactie-effecten) noodzakelijk.

Significante verschillen doorheen de tijd (tussen 2008, 2011 en 2014) voor het totaal van de 13 centrumsteden, voor 1 stad.

Ook voor het verschil over de 13 steden heen kan de significantie nagegaan worden. Er moet dan wel rekening worden gehouden met het feit dat voor dit verschil, door het grotere aantal respondenten, sneller een significant resultaat wordt bekomen. Ook vrij kleine verschillen kunnen als "echte" verschillen aangeduid worden. Daarom is het belangrijk om in dit geval vooral naar de effectieve percentages te kijken om de betekenis van een verschil in te schatten.

Voor een verschil op stadsniveau kan het omgekeerde zich voordoen. Een vrij groot verschil kan niet significant zijn door het beperkte(re) aantal respondenten.

Dit kan ook voorkomen bij het beschouwen van deelpopulaties, bijvoorbeeld wanneer enkel de 55-plussers in beschouwing worden genomen.

HOOFDSTUK 1 Cultuur en vrije tijd

Aan de basis van de keuze van de indicatoren 'Cultuur en vrije tijd' ligt een visie over een wenselijke toekomst voor een Vlaamse centrumstad. Deze visie is voor het beleidsdomein 'Cultuur en vrije tijd' samengebond in 7 clusters:

- Stimuleren van cultuurcreatie en –participatie
- Cultureel erfgoed bewaren en ontsluiten
- Positieve uitstraling van de stad op het vlak van cultuur en vrije tijd
- Sport en spel bevorderen
- Bevorderen van het verenigingsleven
- Recreatief medegebruik van ruimte en infrastructuur stimuleren
- Versterken van burgerparticipatie rond cultuur en vrije tijd

Per cluster is een set van indicatoren samengesteld. Deze set houdt rekening met de vier principes van het duurzaamheidsconcept (economische, sociale, fysiek-ecologische en institutionele principe).

Hoofdstuk 1 bevat enkel de indicatoren die betrekking hebben op het aanbod, het gebruik en de tevredenheid in verband met cultuur en vrije tijd. Men leest deze indicatoren best samen met de andere indicatoren in de 7 clusters. Dit is mogelijk via www.stadsmonitor.be.

Vrijetijdsactiviteiten in de stad	24
Amateurgezelschappen	26
Tewerkstelling in de culturele en creatieve sector	28
Participatie in het verenigingsleven	30
Bezoek podiumkunsten	32
Bioscoopbezoek	34
Bibliotheekbezoek	36
Bezoekers van musea, tentoonstellingen of historische plaatsen	38
Bezoekers van een plein-, parkevenement of zomerfestival	40
Tevredenheid over het cultureel aanbod	42
Verblijfstoerisme	44
Winkelaanbod	46
Winkelen in de stad	48
Tevredenheid over het aanbod aan shopping- en winkelvoorzieningen	50
Tevredenheid over het aanbod aan winkelvoorzieningen in de buurt	52
Tevredenheid over het aanbod aan uitgaansgelegenheden, restaurants en eetcafés	54
Tevredenheid over de kindvriendelijkheid van restaurants, cafés en hotels in de stad	56
Bezoek sportevenement	58
Sportparticipatie	60
Tevredenheid over het aanbod aan sport en recreatie	62
Speelruimte in de wijk	64
Overdekte jeugdruimte in de wijk	66
Open jeugdruimte in de wijk	68
Bezoek park, speeltuin of speelplein	70
Tevredenheid over speelvoorzieningen en geschikte plekken voor de jeugd	72
Tevredenheid over het aanbod aan activiteiten voor kinderen en jongeren	74
Tevredenheid over veilig spelen in de buurt	76
Deelname aan buurtactiviteiten	78
Intensiteit van contacten	80
Tevredenheid over het contact in de buurt	82
Tevredenheid over activiteiten voor ouderen in de buurt	84
Fierheid over de eigen stad	86

Definitie

Het aantal vrijetijdsactiviteiten op jaarbasis per 10.000 inwoners.

Het betreft de vrijetijdsactiviteiten die zijn ingevoerd in de cultuurdatabank van CultuurNet Vlaanderen (UiT-databank, www.UiTinvlaanderen.be). De website UiTinVlaanderen.be bevat de meest volledige cultuur- en vrijetijdsagenda voor Vlaanderen en Brussel. De vrijetijdsactiviteiten worden decentraal ingegeven door verschillende actoren (gemeenten, organisatoren, ...).

Het vrijetijdsaanbod kan verder opgesplitst worden in volgende categorieën: (1) theater- of dansvoorstelling, (2) muziek, (3) evenementen (circus, festival, ...), (4) film, (5) expo, (6) cursussen en voordrachten, (7) sport, (8) uitgaan en (9) uitstappen. Voor de globale categorie vrijetijdsactiviteiten wordt de evolutie in de tijd gegeven tussen 2010 en 2013.

Toelichting

In de stad wordt het vrijetijdsaanbod gekenmerkt door diversiteit, kwantiteit en kwaliteit. De indicator over het aantal vrijetijdsactiviteiten in de stad is relevant voor het culturele aanbod. In een leefbare en duurzame stad is er voldoende cultureel aanbod dat de cultuurparticipatie kan stimuleren. Een divers en kwalitatief cultureel aanbod kan mogelijks ook inspiratie bieden voor artistieke creatie en vernieuwing.

In de 13 centrumsteden worden per 10.000 inwoners gemiddeld meer vrijetijdsactiviteiten georganiseerd dan in het Vlaamse Gewest. Oostende, Leuven, Hasselt, Kortrijk en Gent zijn hierbij de koplopers. Enkel in Genk ligt het aanbod onder het Vlaamse gemiddelde. In Antwerpen, Aalst, Mechelen, Roeselare en Sint-Niklaas ligt het aanbod lager dan het gemiddelde van de centrumsteden.

De globale evolutie van het aantal ingevoerde vrijetijdsactiviteiten toont voor alle centrumsteden een toename tussen 2010 en 2013. In Gent, Kortrijk, Turnhout en Oostende is de stijging van het aantal vrijetijdsactiviteiten per 10.000 inwoners het sterkst. In Genk, Leuven en Antwerpen is de stijging van 2010 tot 2013 relatief beperkt.

Het aanbod aan theater en dans is het grootst in Gent, Oostende en Turnhout gevolgd door Leuven, Kortrijk en Antwerpen. Gent is de concertstad (muziek) bij uitstek al ligt het aanbod in Hasselt, Leuven, Oostende en Brugge ook relatief hoog. Het filmaanbod is het grootst in Turnhout, Leuven, Hasselt en Kortrijk. Oostende springt er, met 31 tentoonstellingen per 10.000 inwoners, uit wat betreft het aantal tentoonstellingen. Ook Turnhout, Hasselt, Gent en Brugge hebben een bovengemiddeld aanbod voor tentoonstellingen. In Aalst is er met 8 tentoonstellingen per 10.000 inwoners, slechts een beperkt aanbod. Cursussen en voordrachten nemen een vrij groot deel van het aanbod in. Kortrijk, Brugge en Sint-Niklaas hebben hierin het grootste aanbod.

Deze indicator moet men samen zien met andere indicatoren over het stimuleren van culturele participatie, zoals het 'Bezoek podiumkunsten', 'Bezoekers van musea, tentoonstellingen of historische plaatsen' en 'Tevredenheid over het cultureel aanbod'.

Aandachtspunten

De gegevens meten geldig het beoogde concept maar er moet wel rekening gehouden worden met volgende beperkingen.

De cijfers gaan over het aantal items die ingevoerd werden in de UiT-databank, het aantal effectief plaatsgevonden voorstellingen kan wat lager liggen.

Het aantal ingevoerde evenementen in een gemeente hangt samen met het feit of de gemeente lid is van het UiT-netwerk (wat voor deze steden het geval is). In het lidmaatschap zit een engagement om het lokale cultuur- en vrijetijdsaanbod actief te helpen verzamelen. De groot- en centrumsteden staan in de databank helemaal bovenaan qua aanbod en men kan dan ook stellen dat de invoer van hun cultuuractiviteiten vrij compleet is. Een onderschatting van hun aanbod is weinig waarschijnlijk. Dit neemt niet weg dat de invoer decentraal gebeurt en dat de afbakening van activiteiten die ingevoerd worden toch van stad tot stad kan verschillen.

Deze indicator wordt ook opgenomen in de katern 'Gezinnen in de stad'.

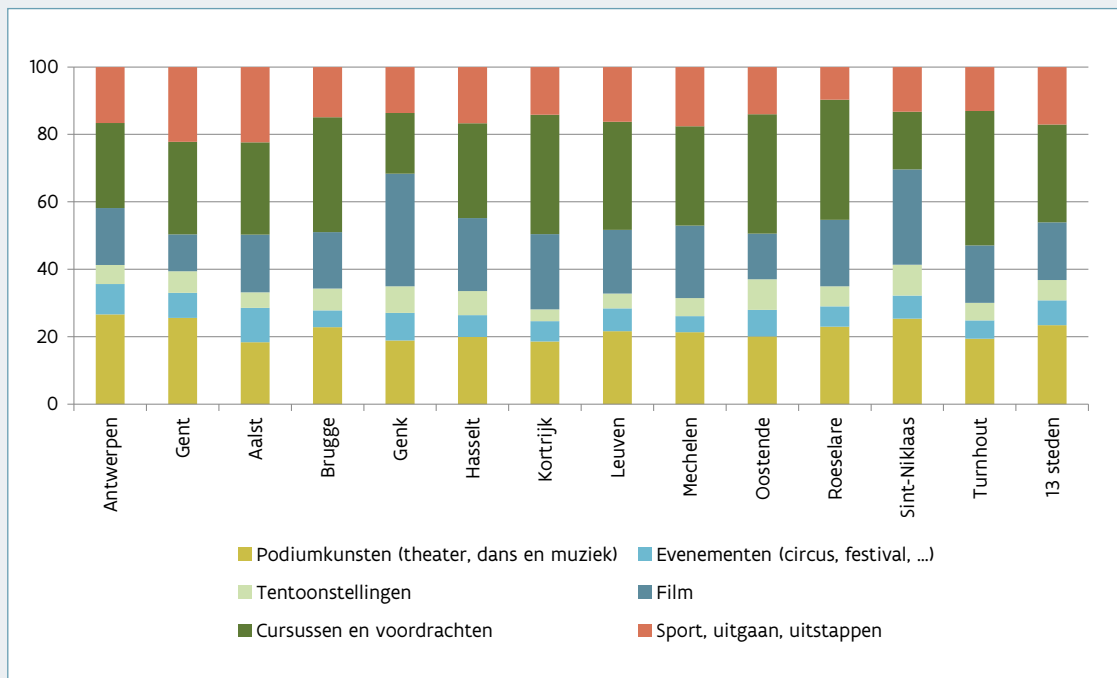

Vrijtijdsactiviteiten, van 2010 tot 2013, in aantal per 10.000 inwoners.

	2010	2011	2012	2013
Antwerpen	196	206	220	231
Gent	259	284	304	343
Aalst	109	129	151	178
Brugge	223	244	267	288
Genk	128	124	127	134
Hasselt	247	295	297	313
Kortrijk	217	238	253	316
Leuven	278	277	267	305
Mechelen	159	181	217	228
Oostende	263	252	285	339
Roeselare	122	137	148	184
Sint-Niklaas	204	188	218	259
Turnhout	194	211	311	281
Totaal 13 steden	220	234	252	276
Vlaanderen	97	120	143	163

Bron: Cultuurnet, UiT-databank.

Vrijtijdsactiviteiten naar categorie, in 2013, in % van het totaal vrijetijdsaanbod.

Bron: Cultuurnet, UiT-databank.

AMATEURGEZELSCHAPPEN

Definitie

Het aantal amateurgezelschappen op jaarbasis per 10.000 inwoners.

Onder amateurkunsten vallen alle kunstvormen die in het kader van het sociaal-culturele gebeuren aan iedere burger de kans bieden om zich via kunstbeoefening en -beleving te ontplooiën en zijn potentiële creatieve vermogens te ontwikkelen op vrijwillige basis en zonder beroepsmatige doeleinden. Het decreet op de amateurkunsten onderscheidt volgende kunst(deel)disciplines: theater, dans, beeldcultuur en beeldende kunst, muziek (instrumentale, vocale, lichte en volksmuziek) en letteren. Een organisatie voor amateurkunsten is een vereniging met een landelijk karakter werkzaam binnen één van de disciplines. Voor elke kunstdiscipline of voor een deeldiscipline ervan, kan slechts één organisatie voor amateurkunsten erkend worden, die representatief is voor de desbetreffende kunstdiscipline of deeldiscipline. In totaal zijn er negen landelijke amateurkunstenorganisaties erkend.

De cijfers bevatten het aantal groepen per 10.000 inwoners (exclusief popgroepen) dat per centrumstad aangesloten is bij deze erkende organisaties voor amateurkunsten.

Toelichting

In de stad zijn er voor kinderen, jongeren en volwassenen ruime mogelijkheden om te participeren in kunst en cultuur, om zich te ontspannen en/of meer culturele competenties te ontwikkelen. Amateurkunsten bieden mensen een creatieve uitlaatklep. Daarnaast heeft amateurkunst een sociale functie. Het brengt mensen samen. Het is een laagdrempelige structuur om participatie van de burger in cultuur te realiseren.

De meeste centrumsteden beschikken over 5 tot 7 amateurgezelschappen per 10.000 inwoners. Genk, Leuven en Turnhout hebben meer dan 8 amateurgezelschappen per 10.000 inwoners. Aalst en Antwerpen hebben minder dan 5 amateurgezelschappen per 10.000 inwoners.

Het aantal gezelschappen is voor de 13 centrumsteden tezamen in 2013 vrij stabiel ten opzichte van 2010. In een aantal steden, voornamelijk Genk, Brugge en Mechelen, is er vergeleken met 2010 wel een stijging van het aantal amateurgezelschappen per 10.000 inwoners. Er moet wel met een aantal beperkingen rekening gehouden worden voor deze vergelijking in de tijd (zie aandachtspunten).

Theater en muziek (Opendoek, Vlammo, Koor & Stem, MuziekMozaïek) hebben het grootste aandeel in de amateurgezelschappen. In Gent, Aalst en Leuven nemen de dansgroepen een opvallend groot aandeel in.

De indicator kan men samen lezen met de indicatoren 'Tewerkstelling in de culturele en creatieve sector', 'Bezoek podiumkunsten' en 'Tevredenheid over het cultureel aanbod'. Vanuit een sociaal oogpunt kan men deze indicator samen zien met de indicator 'Participatie in het verenigingsleven'.

Aandachtspunten

Bij de beoordeling van de gegevens zijn er een aantal beperkingen. Zo hebben de gegevens enkel betrekking op de groepen aangesloten bij erkende landelijke amateurkunstenorganisaties. Als amateurkunstenvereniging hoeft men zich niet aan te sluiten bij een landelijke amateurkunstenorganisatie. Het werkelijke aantal kan dus hoger liggen. Voor de sector van de popmuziek zijn er enkel gegevens betreffende het aantal geregistreerde groepen op de website van poppunt. De registratie van de verschillende gezelschappen is dus niet uniform. Deze gegevens zijn bijgevolg niet vergelijkbaar met de andere kunstdisciplines waarvoor het om aangesloten groepen gaat. De cijfers voor de sector popmuziek zijn dan ook niet in de cijfers opgenomen om de vergelijkbaarheid te behouden.

De individuele amateurkunstenaars komen niet in beeld.

Voor twee kunstdisciplines (VLAMO & Centrum voor Beeldexpressie) zijn de cijfers van 2014 gebruikt in plaats van deze voor 2013. Voor MuziekMozaïek is het cijfer voor het aantal gezelschappen in de centrumsteden een inschatting op basis van de evolutie van het algemene cijfer voor Vlaanderen tussen 2010 en 2013.

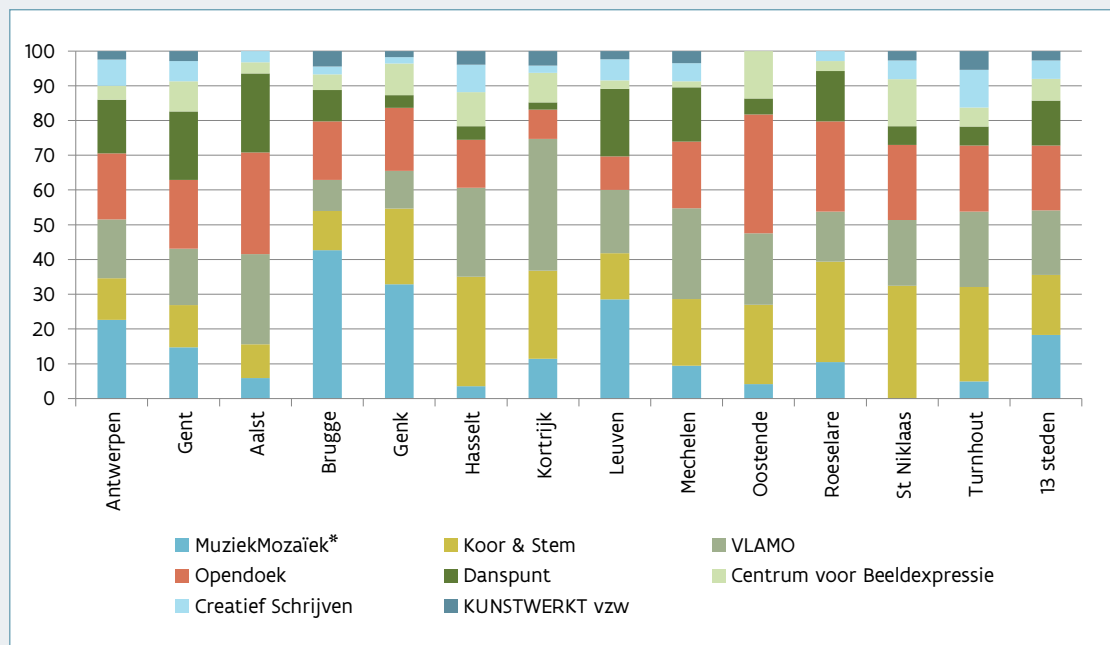
Amateurgezelschappen aangesloten bij de erkende organisaties voor amateurkunsten, in 2004, 2005, 2007, 2010 en 2013, in aantal per 10.000 inwoners.

	2004	2005	2007	2010	2013
Antwerpen	4,5	4,8	5,5	5,3	3,9
Gent	7,3	7,4	6,9	6,2	6,9
Aalst	3,9	5,1	4,4	4,1	3,7
Brugge	5,0	6,4	7,1	6,5	7,6
Genk	6,8	6,1	7,2	5,4	8,4
Hasselt	8,0	8,8	8,2	7,5	6,7
Kortrijk	7,6	8,3	9,9	6,8	6,3
Leuven	9,6	10,9	11,1	9,3	8,4
Mechelen	6,6	5,4	6,1	5,9	7,0
Oostende	5,6	5,4	5,9	5,6	6,3
Roeselare	8,0	6,9	8,7	7,0	5,8
Sint-Niklaas	5,8	6,8	6,1	5,3	5,0
Turnhout	10,1	7,6	10,8	8,6	8,8
Totaal 13 steden	6,1	6,4	6,9	6,1	5,9
Vlaanderen	6,2	7,2	6,3	6,5	9,4*

* Voor het Vlaamse cijfer werden voor 2013 voor een aantal organisaties ook de geregistreerde groepen meegeteld. De vergelijking met voorgaande jaren is moeilijk voor 'Vlaanderen'.

Bron: Agentschap Sociaal-Cultureel Werk voor Jeugd en Volwassenen.

Amateurgezelschappen per kunstdiscipline, in 2013, in % van het totaal aantal gezelschappen aangesloten bij erkende organisaties voor amateurkunsten.

* cijfer voor de centrumsteden is een inschatting op basis van de evolutie van het algemene cijfer voor Vlaanderen tussen 2010 en 2013. Bron: Agentschap Sociaal-Cultureel Werk voor Jeugd en Volwassenen.

TEWERKSTELLING IN DE CULTURELE EN CREATIEVE SECTOR

Definitie

Aantal arbeidsplaatsen in de culturele en creatieve sector per 10.000 inwoners.

Aantal arbeidsplaatsen in de culturele en creatieve sector volgens de RSZ-cijfers (exclusief tewerkstelling bij publieke en plaatselijke overheden). Om de tewerkstelling in de culturele sector af te bakenen werd een ruime definitie gehanteerd. Een overzicht van de meegetelde NACE-codes is terug te vinden op de webfiche van deze indicator in de Stadsmonitor (www.stadsmonitor.be).

Toelichting

De indicator over de tewerkstelling in de culturele sector is relevant voor de kwaliteit van het culturele aanbod. In een leefbare en duurzame stad is er voldoende cultureel aanbod dat de cultuurparticipatie kan stimuleren. Een divers en kwalitatief cultureel aanbod kan mogelijk ook inspiratie bieden voor artistieke creatie en vernieuwing.

In de 13 steden zijn gemiddeld ongeveer 130 op 10.000 personen tewerkgesteld in de culturele of creatieve sector. Dit is het dubbele van het gemiddeld aantal tewerkgestelden in deze sectoren in Vlaanderen. Globaal bekeken is er de voorbije jaren een lichte daling in deze tewerkstelling. Voor enkele specifieke steden is er tegen de algemene trend in een duidelijke stijging van de tewerkstelling in de culturele sector. Dit is het geval voor Brugge, Leuven en Mechelen.

Hasselt, Mechelen, Roeselare, Leuven en Turnhout kennen een hoog aantal tewerkgestelden per 10.000 inwoners in de culturele sector. Aalst, Genk, Oostende en Sint-Niklaas hebben een eerder laag aantal tewerkgestelden in de culturele sector per 10.000 inwoners. Aalst en Oostende hebben als enige een tewerkstelling die niet boven de gemiddelde tewerkstelling in het Vlaamse Gewest ligt.

De indicator kan men samen lezen met de indicatoren 'Amateurgezelschappen', 'Bezoek podiumkunsten' en 'Tevredenheid over het cultureel aanbod'.

Aandachtspunten

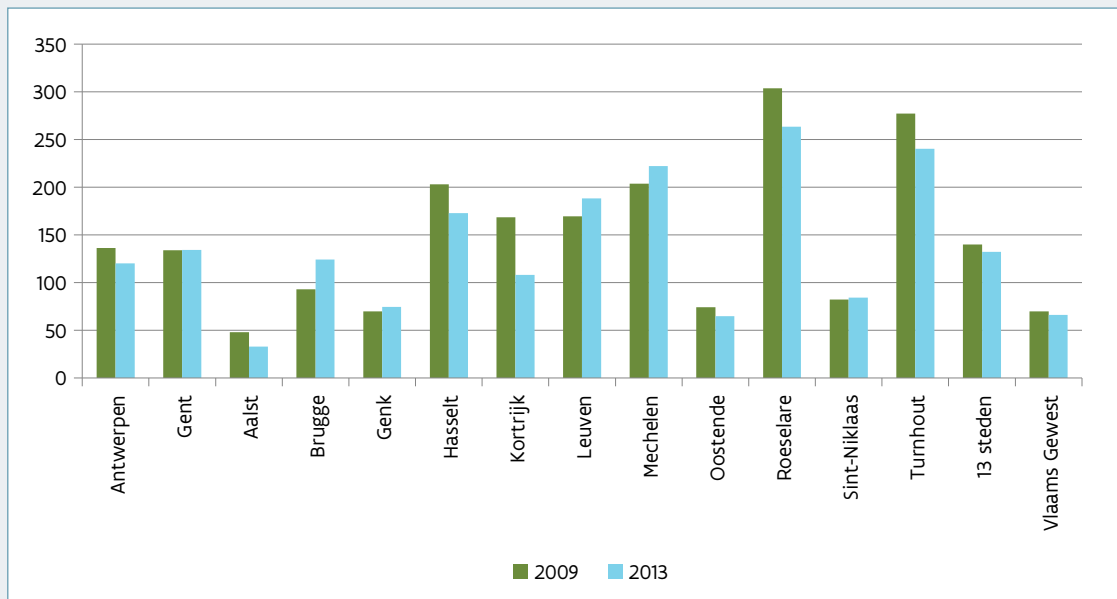
Er moet rekening gehouden worden met het feit dat het enkel gaat over de RSZ-tewerkstelling zonder het aantal arbeidsplaatsen in de RSZPPO (Provinciale en Plaatselijke Overheden). In de RSZPPO gaat het om ongeveer 10% van de totale tewerkstelling, maar dat zou specifiek voor de culturele tewerkstelling wel eens hoger kunnen oplopen. De cijfers op basis van de RSZ-gegevens zijn dus een onderschatting van de arbeidsplaatsen in de culturele en de creatieve sector. Waarschijnlijk kan het vrij grote verschil tussen bepaalde steden er deels door worden verklaard.

Arbeitsplaatsen in de culturele en creatieve sector, van 2009 tot 2013, in aantal per 10.000 inwoners.

	2009	2010	2011	2012	2013
Antwerpen	136	133	130	126	120
Gent	134	131	133	134	134
Aalst	48	35	35	33	33
Brugge	93	92	120	115	124
Genk	70	73	79	61	74
Hasselt	203	197	192	179	173
Kortrijk	168	156	114	107	108
Leuven	169	177	180	178	188
Mechelen	204	207	220	218	222
Oostende	74	73	72	73	65
Roeselare	304	284	286	283	263
Sint-Niklaas	82	89	92	81	84
Turnhout	277	272	251	249	240
Totaal 13 steden	140	137	137	133	132
Vlaams Gewest	70	68	68	67	66

Bron: RSZ.

Arbeitsplaatsen in de culturele en creatieve sector, in 2009 en 2013, per 10.000 inwoners.

Bron: RSZ.

PARTICIPATIE IN HET VERENIGINGSLEVEN

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat actief lid of bestuurslid is van één of meerdere verenigingen.

In de survey van de Stadsmonitor werden in 2014 volgende vragen gesteld aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad:

a) Ben je lid van een sportvereniging?

Respondenten konden antwoorden met 'geen lid', 'passief lid (enkel lidgeld betaald)', 'actief lid (lidgeld en actief sporten in de club)' en 'bestuurslid (of voorzitter, secretaris, penningmeester)'.

b) Ben je nog lid van een andere vereniging (dus geen sportvereniging)?

Alle soorten verenigingen komen hiervoor in aanmerking (bijvoorbeeld hobby-, natuur-, jeugd-, politieke vereniging, buurtcomité enzovoort).

Respondenten konden antwoorden met 'neen, geen andere lidmaatschappen', 'ja, ik ben passief lid (enkel lidgeld betaald) van ... andere verenigingen', 'ja, ik ben actief lid (lidgeld en deelname aan activiteiten van de vereniging) van ... andere verenigingen' en 'ja, ik ben bestuurslid (of voorzitter, secretaris, penningmeester) van ... andere verenigingen'.

Wie minstens één keer antwoordde met 'actief lid' of 'bestuurslid' werd in de teller (lid van 1 vereniging) opgenomen.

Ten opzichte van de Stadsmonitor 2008 en 2011 is deze vraagstelling aangepast. Een vergelijking is daardoor niet mogelijk.

Toelichting

Een bloeiend en rijk verenigingsleven is op verschillende vlakken een meerwaarde voor de stad. Het betekent niet alleen een divers aanbod aan bijvoorbeeld vrijetijdsactiviteiten, maar het heeft een minstens even groot sociaal belang (contacten, identiteit, maatschappelijke participatie).

In 2014 zijn in de 13 steden bijna 4 op de 10 inwoners of actief lid of bestuurslid van een of meerdere verenigingen.

Leuven, Hasselt en Mechelen laten de hoogste participatiescores optekenen. In Genk, Antwerpen en Oostende ligt de participatie het laagst. Heel grote verschillen zijn er niet tussen de steden.

Ook naar het aantal verenigingen waarvan men lid is, zijn er geen grote verschillen tussen de steden. Het aandeel inwoners dat van meer dan één vereniging lid is, ligt in alle steden tussen de 10 en 15%.

Mannen, jongeren, hoogopgeleiden, personen met inwonende kinderen en personen met de Belgische nationaliteit zijn vaker lid van een vereniging. Al bij al ligt de deelname aan het verenigingsleven bij alle bevolkingsgroepen op een behoorlijk niveau en blijven de verschillen beperkt.

De indicator kan men lezen samen met andere indicatoren omtrent de bevordering van het verenigingsleven zoals 'Sportparticipatie' en 'Deelname aan buurtactiviteiten'.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Bij de beoordeling van de gegevens dient men rekening te houden met een aantal beperkingen. Vaak nemen personen deel aan bepaalde activiteiten van verenigingen zonder lid te zijn. Er zijn ook aanzienlijke verschillen mogelijk tussen verenigingen: qua grootte, qua structuur en cultuur, qua intensiteit (bv. 1 keer per jaar een activiteit versus wekelijkse activiteiten), ...

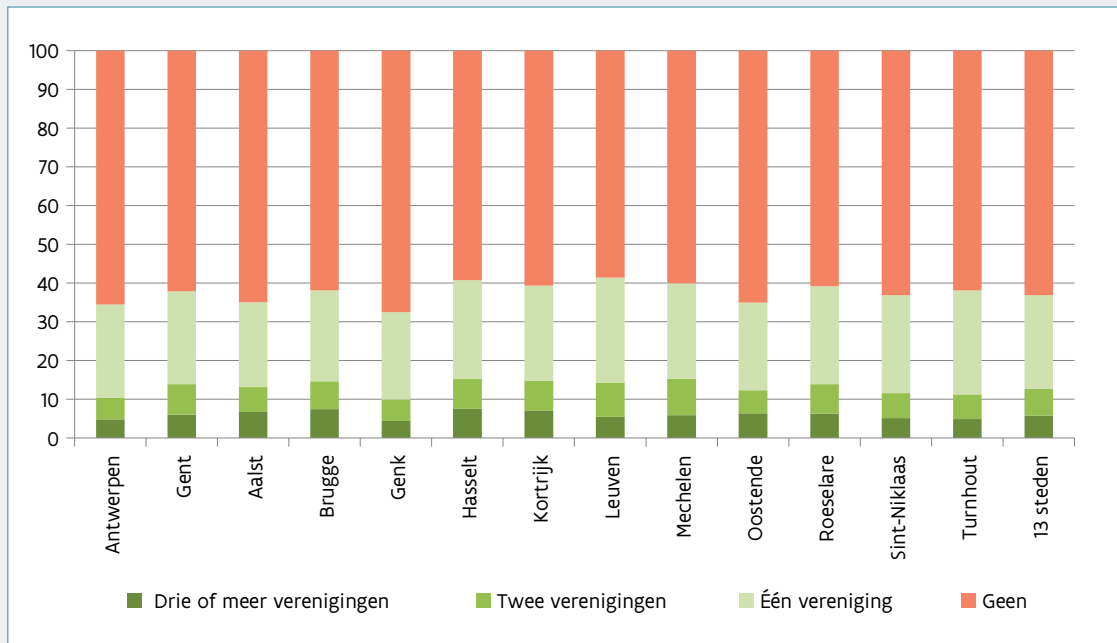
Participatie verenigingsleven, in 2014, in %.

	2014	BI ondergrens (1)	BI bovengrens (1)
Antwerpen	35,3	33,3	37,3
Gent	38,9	35,5	42,4
Aalst	36,5	34,1	38,9
Brugge	39,7	37,2	42,2
Genk	33,7	31,7	35,7
Hasselt	41,9	37,9	46,1
Kortrijk	40,0	36,0	44,1
Leuven	42,4	40,4	44,4
Mechelen	40,8	36,7	45,0
Oostende	35,6	31,7	39,8
Roeselare	40,1	35,9	44,4
Sint-Niklaas	38,0	33,9	42,3
Turnhout	39,0	36,6	41,5
Totaal 13 steden	37,9	36,9	38,9

(1) BI= betrouwbaarheidsinterval 2014: als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en er geen significant verschil is (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor 2014.

Deelname verenigingsleven naar aantal verenigingen waar men actief lid of bestuurslid van is, in 2014, in %.

Bron: survey Stadsmonitor 2014.

BEZOEK PODIUMKUNSTEN

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat afgelopen jaar één of meerdere podiumvoorstellingen heeft bijgewoond.

In de survey van de Stadsmonitor werd in 2014 volgende vraag gesteld aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Hoeveel keer heb je in de voorbije 12 maanden een podiumvoorstelling bijgewoond (ballet-, dans-, toneelvoorstelling of concert)?'.

De respondenten konden antwoorden met 'nooit', '1 tot 6 keer', '7 tot 12 keer' of 'meer dan 12 keer'. Wie antwoorde met '1 tot 6 keer', '7 tot 12 keer' of 'meer dan 12 keer' werd in de teller opgenomen.

Ten opzichte van de Stadsmonitor 2008 en 2011 is deze vraagstelling aangepast. Een vergelijking is daardoor niet mogelijk.

Toelichting

Het aandeel bezoekers van podiumvoorstellingen maakt deel uit van de indicator culturele participatie. In een leefbare en duurzame stad zijn er voor kinderen, jongeren en volwassenen ruime mogelijkheden om te participeren in kunst en cultuur, dankzij een divers en kwalitatief aanbod. Podiumvoorstellingen vormen een belangrijk onderdeel van deze culturele participatie.

6 op de 10 inwoners van de 13 steden bezochten in 2014 een podiumvoorstelling. Tussen de steden onderling zijn er weinig verschillen. Gent en Leuven kennen de hoogste participatiegraden.

Het merendeel van de inwoners doet slechts sporadisch een podiumbezoek. Slechts 5 tot 10% van de bevolking is regelmatige bezoeker (meer dan 6 bezoeken per jaar). Antwerpen, Gent, Leuven en Sint-Niklaas hebben het meeste regelmatige bezoekers (meer dan 12 bezoeken per jaar).

Het podiumkunstenbezoek ligt veel hoger bij jongeren en hoogopgeleiden. Daarnaast ligt het podiumkunstenbezoek ook hoger bij personen met de Belgische nationaliteit en bij personen met inwonende kinderen.

Deze indicator kan samen gelezen worden met andere indicatoren zoals 'Tevredenheid over het cultureel aanbod'.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Het is het podiumbezoek van de stadsbewoner dat gemeten wordt, wat niet noodzakelijk in de stad zelf doorgaat. De indicator zegt ook niets over het podiumbezoek van niet-stedelingen aan de voorstellingen binnen de stad.

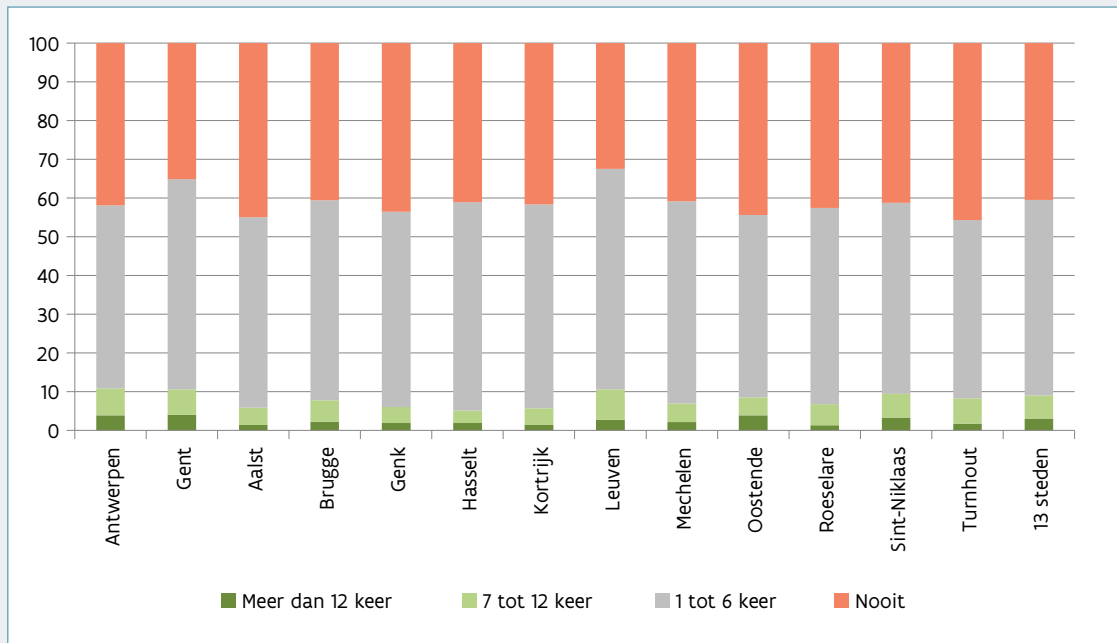
Bezoek podiumkunsten, in 2014, in %.

	2014	BI ondergrens (1)	BI bovengrens (1)
Antwerpen	58,1	56,0	60,1
Gent	64,9	61,5	68,2
Aalst	55,0	52,5	57,5
Brugge	59,4	56,9	61,9
Genk	56,5	54,3	58,6
Hasselt	58,9	54,8	62,9
Kortrijk	58,3	54,2	62,3
Leuven	67,5	65,6	69,4
Mechelen	59,2	54,9	63,3
Oostende	55,6	51,4	59,8
Roeselare	57,4	53,1	61,6
Sint-Niklaas	58,7	54,4	62,9
Turnhout	54,3	51,7	56,8
Totaal 13 steden	59,5	58,5	60,5

(1) BI= betrouwbaarheidsinterval 2014: als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en er geen significant verschil is (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor 2014.

Bezoek podiumvoorstelling naar frequentie, in 2014, in %.

Bron: survey Stadsmonitor 2014.

BIOSCOOPBEZOEK

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat het afgelopen jaar de bioscoop bezocht.

In de survey van de Stadsmonitor is volgende vraag gesteld aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Hoeveel keer in de voorbije 12 maanden heeft u een bioscoop bezocht?'. De respondenten konden antwoorden met 'nooit', '1 tot 6 keer', '7 tot 12 keer' en 'meer dan 12 keer'. Wie antwoordde met '1 tot 6 keer', '7 tot 12 keer' of 'meer dan 12 keer', is in de teller opgenomen.

Toelichting

Het aandeel bioscoopbezoekers is een onderdeel van de vraag naar culturele participatie van de inwoners. In een leefbare en duurzame stad zijn er voor kinderen, jongeren en volwassenen ruime mogelijkheden om te participeren in kunst en cultuur, dankzij een divers en kwalitatief aanbod.

In de 13 steden bezochten gemiddeld 7 op de 10 inwoners een bioscoop in 2014. Genk, Hasselt, Sint-Niklaas en Turnhout scoren boven het gemiddelde. Aalst, Roeselare en Oostende scoren onder het gemiddelde, maar in het algemeen is het verschil tussen de steden beperkt.

Het gemiddeld aandeel inwoners dat in het voorbije jaar een bioscoop bezocht, is gestegen ten opzichte van 2008 en 2011. Ook binnen de steden stijgt het aandeel bioscoopbezoekers nagenoeg overal ten opzichte van de vorige meetpunten. Enkel in Gent zijn er geen verschillen opgetekend. Het zal niet verbazen dat bioscoopbezoek vooral populair is bij de jongste leeftijdsgroep (17- tot 34-jarigen), bijna 9 op de 10 jongeren participeren, bij de 35- tot 55-jarigen neemt dit af tot ongeveer 7 op de 10 en bij de 55-plussers bezoekt slechts 4 op de 10 minstens jaarlijks een bioscoop.

Het merendeel van de bioscoopgangers gaat sporadisch naar de film. Slechts een minderheid gaat meer dan 6 keer per jaar naar de bioscoop.

Deze indicator kan men samen lezen met andere indicatoren over het stimuleren van culturele participatie, zoals 'Bezoek podiumkunsten', 'Bezoek sportevenementen', 'Bibliotheekbezoek', 'Bezoekers van musea, tentoonstellingen of historische plaatsen' en 'Tevredenheid over het cultureel aanbod'.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Het is het bioscoopbezoek van de stadsbewoner dat gemeten wordt, dit is niet noodzakelijk in de stad zelf.

Bioscoopbezoek, in 2008, 2011 en 2014, in %.

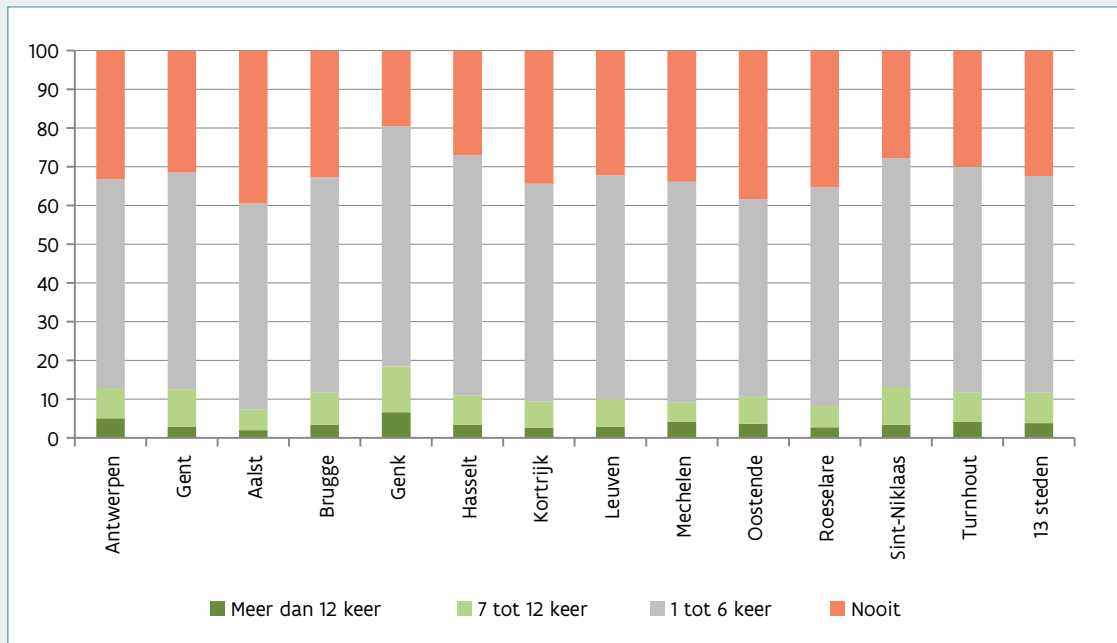
	2008	2011	2014	BI ondergrens (2)	BI bovengrens (2)
Antwerpen	62,8*	61,8*	66,7	64,8	68,6
Gent	67,9	63,9	68,5	65,2	71,6
Aalst	56,3*	53,1*	60,5	58,1	62,9
Brugge	64,3	62,0*	67,2	64,9	69,5
Genk	72,4*	68,6*	80,4	78,7	82,0
Hasselt	67,2*	62,4*	72,9	69,2	76,4
Kortrijk	56,3*	57,1*	65,6	61,7	69,3
Leuven	61,4*	61,4*	67,7	65,8	69,5
Mechelen	57,4*	59,2*	66,1	62,0	69,9
Oostende	56,3*	55,5	61,6	57,5	65,5
Roeselare	51,9*	54,7*	64,7	60,5	68,6
Sint-Niklaas	65,6*	62,1*	72,1	68,2	75,7
Turnhout	63,9*	62,8*	70,0	67,7	72,2
Totaal 13 steden	62,8*	61,1*	67,6	66,6	68,5

(1) * wijst op een significant verschil respectievelijk tussen 2014 en 2008 en tussen 2014 en 2011 en dit onder controle van geslacht, leeftijd en opleiding (zie leeswijzer).

(2) BI= betrouwbaarheidsinterval 2014: als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en er geen significant verschil is (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor.

Bioscoopbezoek naar frequentie, in 2014, in %.

Bron: survey Stadsmonitor 2014.

BIBLIOTHEEKBEZOEK

Definitie

Aandeel (%) van de bevolking dat het afgelopen jaar een openbare bibliotheek bezocht.

In de survey van de Stadsmonitor is volgende vraag gesteld aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Hoeveel keer heb je in de voorbije 12 maanden een openbare bibliotheek bezocht?'. De respondenten konden antwoorden met 'nooit', '1 tot 6 keer', '7 tot 12 keer' en 'meer dan 12 keer'.

Wie antwoordde met '1 tot 6 keer', '7 tot 12 keer' of 'meer dan 12 keer', werd in de teller opgenomen.

Toelichting

Het aandeel bibliotheekbezoekers maakt deel uit van de indicator culturele participatie. Lezen blijft essentieel voor elke burger. Het is een belangrijke opstap tot het verwerven van culturele competentie en tot het tot stand brengen van een zo ruim en sociaal mogelijke participatie in cultuur. Een belangrijke partner in het bevorderen van de leescultuur en het leesplezier blijven de bibliotheken. Deze groeien steeds meer uit tot multimedia centra waar naast boeken, documentatie en tijdschriften, ook audiovisueel materiaal en nieuwe media worden aangeboden. Zo hebben ze, als publiek informatie- en kennishuis, ook de belangrijke taak mee te evolueren in de nieuwe kennismaatschappij en de burger vertrouwd te maken met de ICT-kanalen. Bibliotheken zijn als collectieve voorziening met een up-to-date kwantitatief en kwalitatief aanbod onmisbaar in een leefbare en duurzame stad wil men de cultuur- en kenniswereld van woord, beeld en muziek voor een groot publiek toegankelijk maken.

Ruim de helft van de inwoners van de 13 steden bezocht in 2014 een bibliotheek. Het aandeel bezoekers daalt gemiddeld ten opzichte van 2008, maar stijgt ten opzichte van 2011. In de steden individueel is er in Aalst en Roeselare een stijging van het bibliotheekbezoek ten opzichte van 2011. Genk, Hasselt, Oostende en Roeselare hebben de hoogste percentages bezoekers. Mechelen en Turnhout hebben de laagste percentages en zitten duidelijk onder het gemiddelde van de 13 steden. In de meeste centrumsteden bezoekt 20% tot 25% van de bevolking de bibliotheek meer dan 6 keer per jaar.

Het bibliotheekbezoek ligt het hoogst bij vrouwen, jongeren, hogeropgeleiden en gezinnen met inwonende kinderen.

Deze indicator kan men samen lezen met andere indicatoren over het stimuleren van culturele participatie, zoals 'Bezoek podiumkunsten', 'Bezoek sportevenement', 'Bezoekers van musea, tentoonstellingen of historische plaatsen' en 'Tevredenheid over het cultureel aanbod'.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Het is het bibliotheekbezoek van de stadsbewoner dat gemeten wordt, onafhankelijk van de ligging van deze bibliotheek. Deze kan dus buiten de stad zelf liggen. De indicator zegt ook niets over het bibliotheekbezoek van niet-stedelingen aan de stadsbibliotheken.

De indicator zegt niet alles over de leescultuur. Sommigen lezen veel, maar kopen hun boeken of lenen ze van anderen. Heel wat literatuur en non-fictie kunnen gedownload worden. De bibliotheekbezoeker kan verder audiovisuele materialen uitlenen.

Bibliotheekbezoek, in 2008, 2011 en 2014, in %.

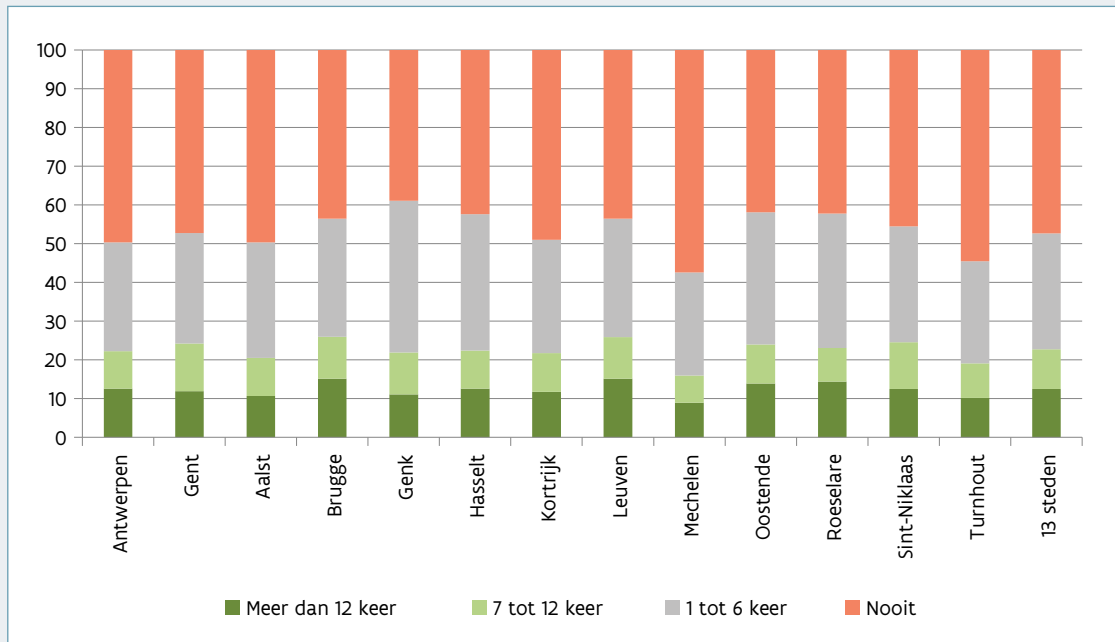
	2008	2011	2014	BI ondergrens (2)	BI bovengrens (2)
Antwerpen	52,3	47,9	50,4	48,3	52,4
Gent	58,6*	51,7	52,7	49,2	56,2
Aalst	49,4	44,6*	50,3	47,8	52,8
Brugge	60,8*	52,7	56,4	53,9	58,9
Genk	61,3	58,6	61,1	59,0	63,1
Hasselt	62,3*	57,4	57,6	53,5	61,6
Kortrijk	52,4	45,0	51,0	46,9	55,1
Leuven	60,9*	55,7	56,4	54,4	58,4
Mechelen	44,3	42,6	42,6	38,4	46,8
Oostende	59,7	59,0	58,0	53,8	62,1
Roeselare	55,9	51,6*	57,8	53,5	62,0
Sint-Niklaas	54,8	51,7	54,4	50,1	58,7
Turnhout	55,7*	47,6	45,4	42,9	48,0
Totaal 13 steden	55,5*	50,5*	52,7	51,7	53,7

(1) * wijst op een significant verschil respectievelijk tussen 2014 en 2008 en tussen 2014 en 2011 en dit onder controle van geslacht, leeftijd en opleiding (zie leeswijzer).

(2) BI= betrouwbaarheidsinterval 2011: als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en er geen significant verschil is (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor.

Bibliotheekbezoek naar frequentie, in 2014, in %.

Bron: survey Stadsmonitor 2014.

BEZOEKERS VAN MUSEA, TENTOONSTELLINGEN OF HISTORISCHE PLAATSEN

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat afgelopen jaar één of meerdere musea, tentoonstellingen of historische plaatsen heeft bezocht.

In de survey van de Stadsmonitor is volgende vraag gesteld aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Hoeveel keer in de voorbije 12 maanden heeft u een museum, tentoonstelling, galerij of historische plaats (kastelen, kerken,...) bezocht?'

Respondenten konden antwoorden met 'nooit', '1 tot 6 keer', '7 tot 12 keer' en 'meer dan 12 keer'. Wie minstens één keer antwoordde met '1 tot 6 keer', '7 tot 12 keer' of 'meer dan 12 keer' werd in de teller opgenomen.

Ten opzichte van de Stadsmonitor 2008 en 2011 is deze vraagstelling aangepast.

Toelichting

Het aandeel bezoekers van musea, tentoonstellingen of historische plaatsen maakt deel uit van de indicator culturele participatie. In een leefbare en duurzame stad zijn er voor kinderen, jongeren en volwassenen ruime mogelijkheden om te participeren in kunst en cultuur, dankzij een divers en kwalitatief aanbod, onder andere aan musea en tentoonstellingen. De indicator zegt iets over de mate waarin inwoners interesse betonen in cultureel erfgoed (binnen en buiten de eigen stad).

Ongeveer 2 op de 3 inwoners van de steden bezochten in 2014 een museum, tentoonstelling, galerij of historische plaats.

Ongeveer 7 op de 10 inwoners van Gent, Leuven, Brugge, Mechelen en Antwerpen bezochten een museum, tentoonstelling, galerij of historische plaats. Hiermee scoren deze steden het hoogst.

Antwerpen, Gent, Leuven, Mechelen, Brugge en Hasselt hebben het hoogste aandeel frequente bezoekers. Minstens 1 op de 8 inwoners van deze steden bezoekt minstens 7 keer per jaar een museum, tentoonstelling, galerij of historische plaats.

Deze vorm van culturele participatie hangt nauw samen met het opleidingsniveau. De bezoekers van musea, tentoonstellingen en historische plaatsen zijn eerder hoogopgeleid dan laagopgeleid. Daarnaast ligt het aandeel bezoekers hoger bij niet-Belgen en gezinnen zonder inwonende kinderen.

De indicator kan samen gelezen worden met de andere indicatoren inzake cultuurbezoek en culturele participatie. In het bijzonder met de indicatoren 'Bezoek podiumkunsten' en 'Tevredenheid over het culturele aanbod'.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Het is het bezoek van de stadsbewoner dat gemeten wordt, dit is niet noodzakelijk in de stad zelf. De indicator zegt ook niets over het bezoek aan musea en historische plaatsen van niet-stedelingen of toeristen in de stad.

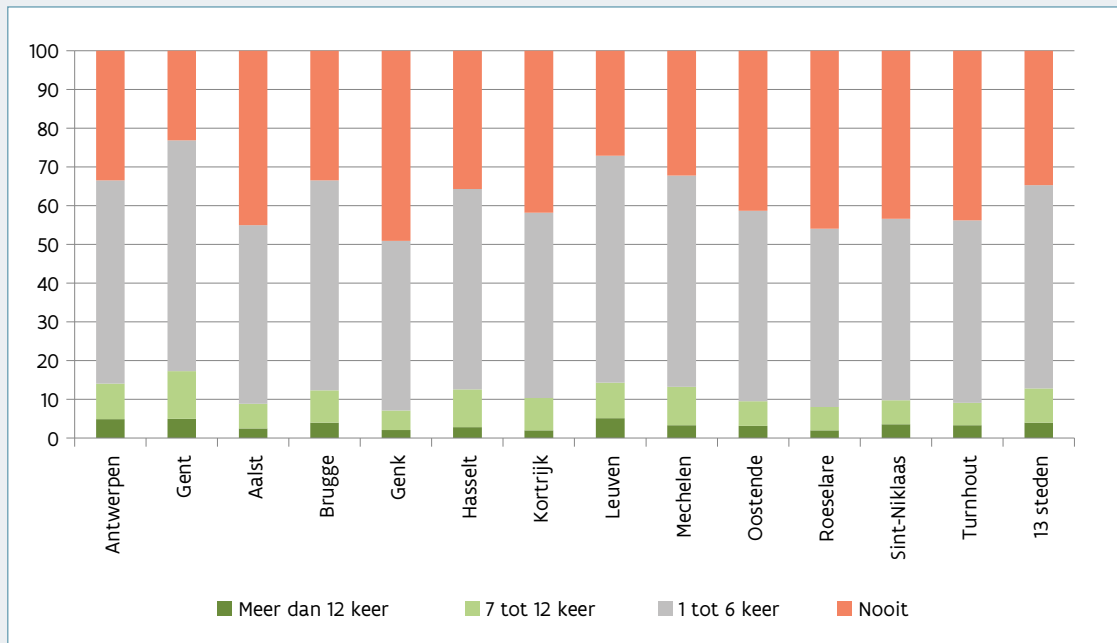
Bezoek museum, tentoonstelling of historische plaats, in 2014, in %.

	2014	BI ondergrens (1)	BI bovengrens (1)
Antwerpen	66,5	64,6	68,4
Gent	76,9	73,8	79,7
Aalst	54,9	52,4	57,4
Brugge	66,5	64,1	68,9
Genk	50,9	48,8	53,0
Hasselt	64,3	60,2	68,2
Kortrijk	58,2	54,1	62,2
Leuven	72,9	71,1	74,7
Mechelen	67,7	63,6	71,6
Oostende	58,6	54,4	62,7
Roeselare	54,1	49,7	58,3
Sint-Niklaas	56,6	52,2	60,8
Turnhout	56,2	53,6	58,7
Totaal 13 steden	65,3	64,4	66,2

(1) BI= betrouwbaarheidsinterval 2014: als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en er geen significant verschil is (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor.

Bezoek museum, tentoonstelling, galerij of historische plaats naar frequentie, in 2014, in %.

Bron: survey Stadsmonitor 2014.

BEZOEKERS VAN EEN PLEIN-, PARKEVENEMENT OF ZOMERFESTIVAL

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat afgelopen jaar minstens één keer een plein-, parkevenement of zomerfestival heeft bezocht.

In de survey van de Stadsmonitor is volgende vraag gesteld aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Hoeveel keer heb je in de voorbije 12 maanden een plein-, parkevenement, zomerfestival bezocht?'

De respondenten konden antwoorden met 'nooit', '1 tot 6 keer', '7 tot 12 keer' en 'meer dan 12 keer'. Wie minstens één keer antwoordde met '1 tot 6 keer', '7 tot 12 keer' of 'meer dan 12 keer', werd in de teller opgenomen.

Toelichting

In een leefbare en duurzame stad zijn er voor kinderen, jongeren en volwassenen ruime mogelijkheden om te participeren in kunst en cultuur, dankzij een divers en kwalitatief aanbod. Plein-, parkevenementen of zomerfestivals vormen een belangrijk onderdeel van dat aanbod.

Ongeveer 6 op de 10 inwoners van de centrumsteden bezochten in 2014 een plein-, parkevenement of zomerfestival. Leuven, Gent, Genk en Mechelen hebben de hoogste participatiescores. Aalst, Turnhout en Roeselare hebben de laagste participatiescores.

Het aandeel bezoekers van een plein-, parkevenement of zomerfestival is stabiel ten opzichte van 2011. Enkel in Turnhout is er een lichte daling die significant is.

Gent, Antwerpen, Oostende en Leuven hebben, met meer dan 10% van de inwoners die meer dan 6 keer per jaar participeren, het grootste aandeel frequente bezoekers van een plein-, parkevenement of zomerfestival.

Mannen bezoeken vaker dan vrouwen een plein-, parkevenement of zomerfestival. Ook jongeren, hoogopgeleiden en gezinnen met inwonende kinderen nemen eerder deel aan een plein-, parkevenement of zomerfestival.

De indicator kan samen gelezen worden met de andere indicatoren inzake cultuurbezoek en culturele participatie. In het bijzonder met de indicatoren 'Bezoek podiumkunsten', 'Bezoek sportevenement' en 'Tevredenheid over het cultureel aanbod'.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Het is het bezoek of de deelname van de stadsbewoner dat gemeten wordt, onafhankelijk van de plaats waar dit evenement doorgaat. Dit gaat niet noodzakelijk in de stad zelf door. De indicator zegt ook niets over het bezoek van de niet-stedeling.

Bezoek plein-, parkevenement of zomerfestival, in 2011 en 2014, in %.

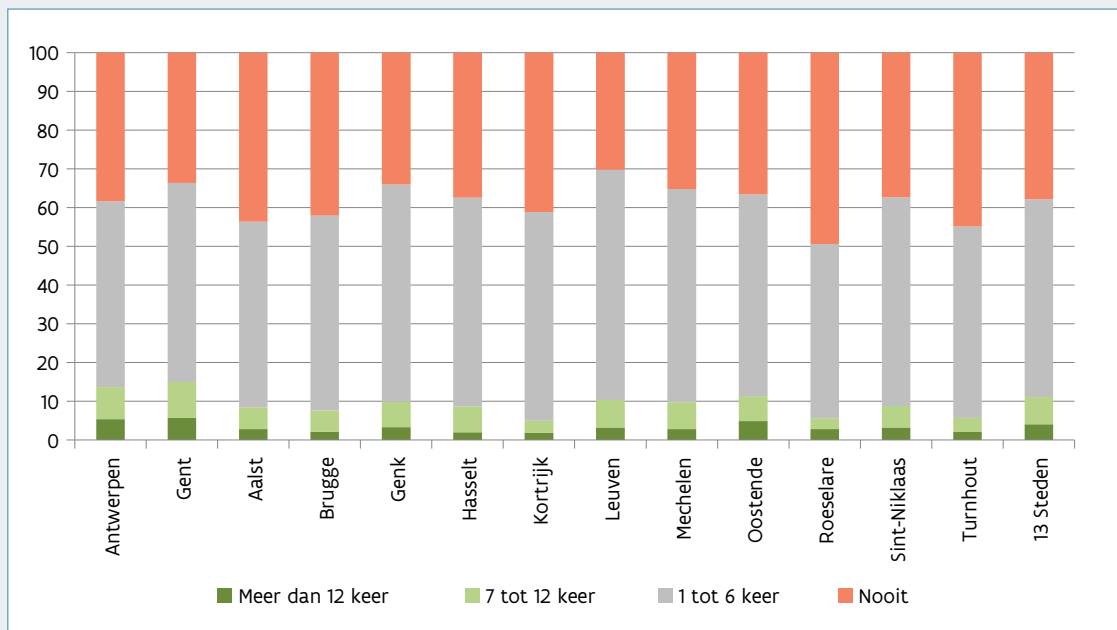
	2011	2014	BI ondergrens (2)	BI bovengrens (2)
Antwerpen	61,3	61,6	59,6	63,6
Gent	65,4	66,3	62,9	69,5
Aalst	53,3	56,4	53,9	58,8
Brugge	57,8	57,9	55,4	60,4
Genk	65,1	65,9	63,9	67,9
Hasselt	65,4	62,6	58,5	66,4
Kortrijk	55,1	58,8	54,8	62,8
Leuven	69,6	69,8	67,9	71,6
Mechelen	62,8	64,8	60,7	68,7
Oostende	63,1	63,4	59,2	67,3
Roeselare	53,8	50,6	46,2	54,9
Sint-Niklaas	62,4	62,6	58,4	66,6
Turnhout	58,6*	55,1	52,5	57,6
Totaal 13 steden	61,7	62,1	61,1	63,1

(1) * wijst op een significant verschil tussen 2014 en 2011 en dit onder controle van geslacht, leeftijd en opleiding (zie leeswijzer).

(2) BI= betrouwbaarheidsinterval 2014: als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en er geen significant verschil is (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor.

Bezoek plein-, parkevenement of zomerfestival naar frequentie, in 2014, in % inwoners.

Bron: survey Stadsmonitor 2014.

TEVREDENHEID OVER HET CULTUREEL AANBOD

Definitie

Aandeel (%) van de bevolking dat tevreden is over het cultureel aanbod.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende vraag gesteld aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'In welke mate ben je tevreden over het aanbod aan culturele voorzieningen in de stad (bijvoorbeeld museum of bioscoop)?'.

De respondent kon antwoorden met 'zeer tevreden', 'eerder tevreden', 'noch tevreden, noch ontevreden', 'eerder ontevreden', 'zeer ontevreden'. Wie met 'eerder tevreden' of 'zeer tevreden' antwoordde, werd in de teller opgenomen. De categorie 'geen mening/niet van toepassing' werd bij de berekening buiten beschouwing gelaten.

Toelichting

De mate van tevredenheid over het cultureel aanbod is een belangrijk element in het stimuleren en het in stand houden van cultuurparticipatie. In een leefbare en duurzame stad wordt het cultureel aanbod gekenmerkt door diversiteit, kwantiteit en kwaliteit. De drempels voor cultuurparticipatie zijn laag en mensen voelen zich aangetrokken door de culturele rijkdom van de stad.

Gemiddeld 8 op de 10 inwoners in de 13 steden is tevreden over het cultuuraanbod. De tevredenheid is wel licht afgenomen ten opzichte van 2008 en 2011.

In 8 van de 13 centrumsteden zien we een significante daling van de tevredenheid over het cultuuraanbod ten opzichte van 2011. In Leuven, Hasselt, Gent en Genk is de tevredenheid met meer dan 85% het grootst. Het aandeel ontevreden inwoners is het grootst in Aalst en Antwerpen, maar blijft beperkt.

Hogeropgeleiden en personen met de Belgische nationaliteit zijn meer tevreden over het cultuuraanbod dan lageropgeleiden en niet-Belgen.

Deze indicator kan samen gezien worden met de indicatoren 'Amateurgezelschappen', 'Bezoek podiumkunsten' en 'Bezoekers van musea, tentoonstellingen of historische plaatsen'.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Elke respondent wordt bevraagd over de tevredenheid over het cultureel aanbod. Een deel van de respondenten antwoordde hierbij 'geen mening/niet van toepassing', al blijft dit voor deze indicator eerder beperkt. Deze respondenten worden niet in de noemer meegenomen omdat er van uitgegaan kan worden dat vooral niet-gebruikers geen mening hebben. Op deze manier sluit de tevredenheidsscore dichter aan bij deze van de gebruiker, zij het niet optimaal. Bij de gebruikers zitten allicht ook veel niet-stedelingen. Hun mening is niet bevraagd. Bij de interpretatie van de cijfers moet hiermee rekening gehouden worden.

Tevredenheid over het cultuuraanbod, in 2008, 2011 en 2014, in %.

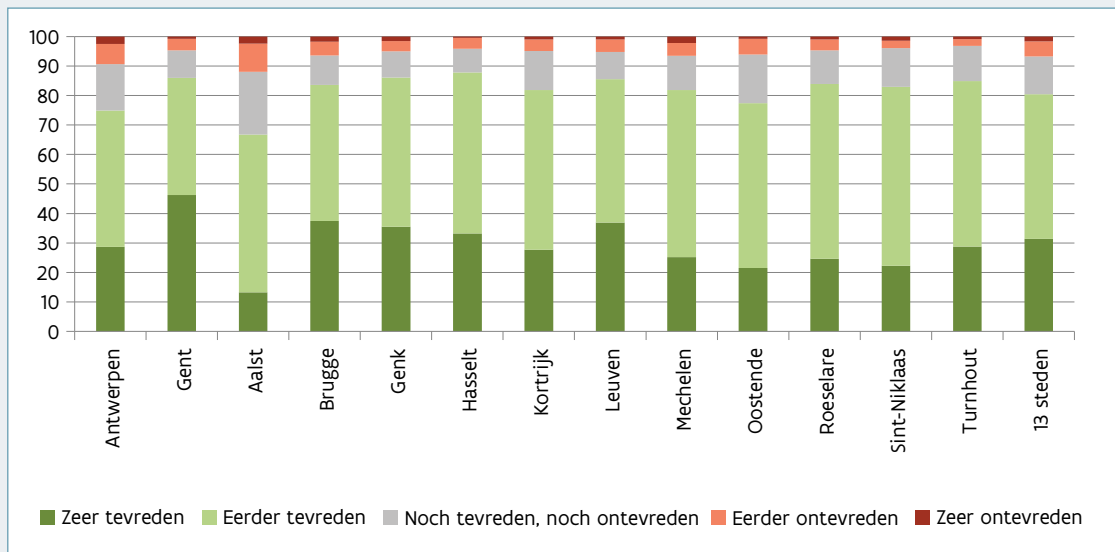
	2008	2011	2014	BI ondergrens (2)	BI bovengrens (2)
Antwerpen	77,6*	80,2*	74,9	27,9	76,7
Gent	84,5	87,3	85,9	83,1	88,4
Aalst	71,1	71,4*	66,8	64,1	69,3
Brugge	88,8*	90,4*	83,6	81,6	85,5
Genk	85,8	87,6	86,1	84,5	87,5
Hasselt	91,9*	90,7*	87,7	84,6	90,3
Kortrijk	88,8*	85,9*	81,8	78,2	85,0
Leuven	84,8	91,2*	85,6	84,0	87,0
Mechelen	79,5	83,3	81,8	78,2	85,0
Oostende	74,5	72,2	77,3	73,2	81,0
Roeselare	89,6*	88,8*	83,9	80,2	87,0
Sint-Niklaas	87,3*	85,0	82,9	79,1	86,1
Turnhout	91,6*	87,8*	84,8	82,8	86,7
Totaal 13 steden	82,6*	84,0*	80,4	79,6	81,3

(1) * wijst op een significant verschil respectievelijk tussen 2014 en 2008 en tussen 2014 en 2011 en dit onder controle van geslacht, leeftijd en opleiding (zie leeswijzer).

(2) BI= betrouwbaarheidsinterval 2014: als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en er geen significant verschil is (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor.

Tevredenheid cultuuraanbod naar mate van tevredenheid, in 2014, in % inwoners.

Bron: survey Stadsmonitor 2014.

VERBLIJFSTOERISME

Definitie

Aantal overnachtingen door verblijfstoeristen per inwoner.

Aantal overnachtingen door verblijfstoeristen in logiesverstreckende bedrijven (hotels, gastenkamers, campings, vakantieparken, jeugd- en sociaal volwassenentoeerisme) per inwoner.

Toelichting

De indicator over het verblijfstoerisme is relevant voor de uitstraling van de stad. Een leefbare en duurzame stad is attractief, ook voor stadsbezoekers. In die stad is een kwaliteitsvol en voldoende divers aanbod aanwezig op het vlak van logiesverstrekking, cultureel en bouwkundig erfgoed, horecasector, winkelen, groen- en waterbeleving, culturele en sportieve evenementen.

In absolute aantallen worden de meeste overnachtingen geregistreerd in Oostende, Gent, Antwerpen en Brugge (0,8 tot 1,8 miljoen per jaar). In relatieve aantallen springen Gent en Antwerpen er niet bovenuit, met respectievelijk 3,86 en 3,43 overnachtingen door verblijfstoeristen per inwoner per jaar zitten zij onder het stedelijk gemiddelde (4,23). Oostende en Brugge halen in 2013 het grootste aantal met respectievelijk 12,2 en 15,5 overnachtingen. De kleine centrumsteden Aalst, Roeselare en Sint-Niklaas tellen minder dan 1 overnachting per inwoner van de stad. De andere steden hebben 1,3 (Turnhout) tot 4,3 overnachtingen (Leuven) per inwoner.

Met uitzondering van Oostende zien we in alle steden een stijging van het aantal overnachtingen over de afgelopen 8 jaar. Kortrijk en Leuven noteerden de sterkste (relatieve) groeicijfers. Bij een vergelijking tussen 2011 en 2013 is er in 4 van de 13 steden een daling van het aantal overnachtingen per inwoner.

Verblijfstoerisme is een indicator die de uitstraling van de stad in beeld brengt. Men kan hem samen lezen met de indicatoren 'Fierheid over de eigen stad', 'Tevredenheid over het aanbod aan sport en recreatie', 'Tevredenheid over het cultureel aanbod', 'Tevredenheid over het aanbod aan uitgaansgelegenheden, restaurants en eetcafés' en 'Tevredenheid over de uitstraling van straten, pleinen, parken, monumenten en gebouwen in de stad'.

Aandachtspunten

De statistiek van het toerisme en het hotelwezen heeft tot doel het toeristisch reisverkeer te meten en meet het aantal aankomsten en overnachtingen in alle commerciële logiesvormen, zowel voor recreatieve als voor professionele doeleinden. Deze overnachtingen werden geregistreerd in hotels, campings, vakantieparken, logies voor doelgroepen (voornamelijk jeugdlogies) en gastenkamers.

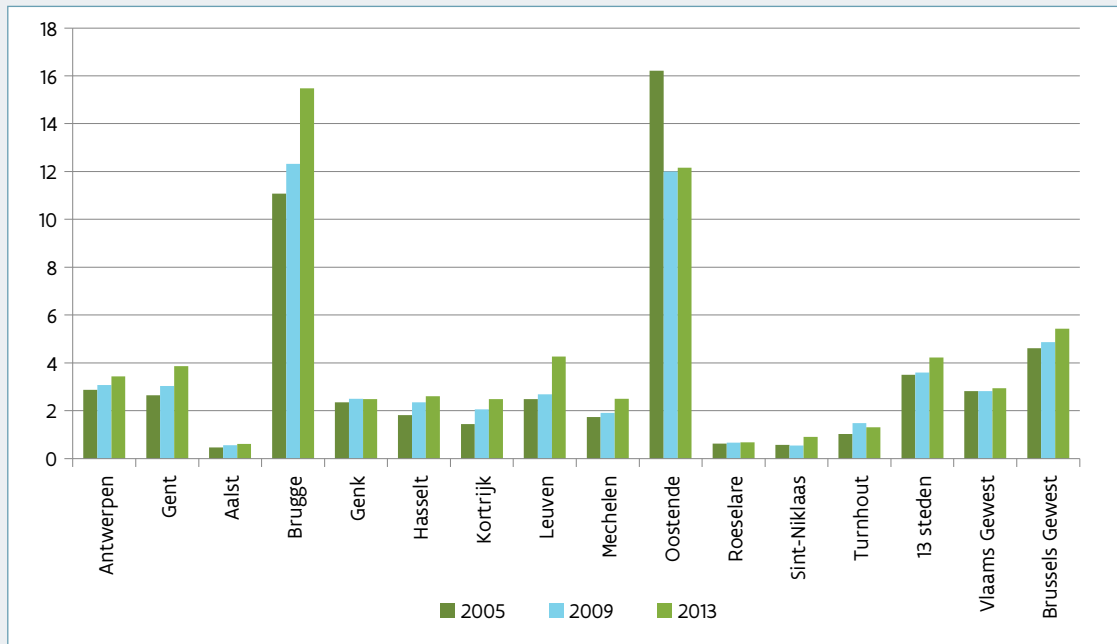
Een algemeen probleem met de cijfers is de systematische onderschatting van het aantal toeristische overnachtingen en aankomsten, zeker aan de kust. Het probleem stelt zich vooral op het vlak van vakantiewoningen (huurappartementen) en tweede verblijven. Deze overnachtingen worden niet geteld, waardoor de cijfers van Oostende een serieuze onderschatting zijn van de werkelijkheid. Een studie van het West-Vlaams Economisch Studiebureau (WES) van 2008 toont aan dat 75% van het aantal overnachtingen door verblijfstoeristen niet wordt meegeteld. Het betreft hier vooral eigenaars van tweede verblijven, hun vrienden en kennissen die sporadisch dit tweede verblijf mogen gebruiken en de huurders van deze tweede verblijven.

Aantal overnachtingen door verblijfstoeristen, van 2005 tot 2013, per inwoner.

	2005	2007	2009	2011	2013
Antwerpen	2,87	3,26	3,07	3,41	3,43
Gent	2,64	3,08	3,04	3,45	3,86
Aalst	0,47	0,50	0,57	0,62	0,62
Brugge	11,08	12,18	12,32	14,65	15,47
Genk	2,36	2,46	2,49	2,35	2,48
Hasselt	1,82	2,02	2,36	2,74	2,61
Kortrijk	1,44	1,64	2,06	2,47	2,48
Leuven	2,49	2,70	2,68	2,81	4,26
Mechelen	1,74	1,99	1,91	2,19	2,50
Oostende	16,22	15,09	11,99	12,31	12,16
Roeselare	0,63	0,75	0,67	0,66	0,68
Sint-Niklaas	0,58	0,47	0,54	0,77	0,90
Turnhout	1,03	1,38	1,48	1,45	1,31
Totaal 13 steden	3,51	3,78	3,60	4,01	4,23
Vlaams Gewest	2,82	2,94	2,82	3,01	2,94
Brussels Gewest	4,62	4,94	4,86	5,34	5,43

Bron: ADS.

Aantal overnachtingen door verblijfstoeristen, in 2005, 2009 en 2013, per inwoner.

Bron: ADS.

WINKELAANBOD

Definitie

Het aantal commerciële panden en de werkvloeroppervlakte per 1.000 inwoners.

Naast de totale cijfers voor niet-leegstand en leegstand, wordt ook de leegstand in percentage afzonderlijk weergegeven. De gegevens hebben enkel betrekking op detailhandel. Detailhandel is de levering van fysieke goederen of diensten aan de consument. Detailhandel zoals hier opgenomen omvat winkels binnen de categorieën dagelijkse goederen, periodieke goederen, uitzonderlijke goederen en overige detailhandel.

Toelichting

Een uitgebreid en divers aanbod aan winkelvevoorzieningen is noodzakelijk voor een leefbare en duurzame stad. Detailhandel is zeer belangrijk voor de economische en sociale leefbaarheid van de steden. Winkels vormen een belangrijke attractie voor bezoekers en zorgen in combinatie met horeca en culturele activiteiten voor een aangename en levendige atmosfeer in de stedelijke kernen. De aanwezigheid van winkels binnen de (kern)stad heeft zowel ruimtelijke als ecologische voordelen. Het kan het steeds verder inpalmen van open ruimte aan de rand van de stad via winkellinten en baanwinkels tegengaan en het wagengebruik om te winkelen afremmen op voorwaarde dat er een vlotte bereikbaarheid kan gegarandeerd worden (Cant en Verhetsel, 2013).

Alle steden hebben in 2013 een hoger aanbod aan winkelvevoorzieningen dan gemiddeld in het Vlaamse Gewest. De hoogste dichtheid aan commerciële panden is er in Oostende, Kortrijk en Hasselt. Turnhout is de koploper inzake leegstand, gevolgd door Sint-Niklaas, Genk en Kortrijk.

In vergelijking met 2008 loopt het globale aanbod aan winkelpanden met 4 % terug. Een forse terugval is er in Gent, Sint-Niklaas en Roeselare. Vooral Hasselt en in mindere mate Genk en Kortrijk gaan er op vooruit. De leegstand is sinds 2008 met 3 procentpunten toegenomen. De grootste toename is er in Aalst en in Kortrijk.

In verhouding tot het aantal inwoners kennen in 2013 Roeselare, Hasselt, Turnhout en Sint-Niklaas de grootste winkelvloeroppervlakte. In Antwerpen, Gent en Leuven is deze het laagst. Antwerpen, Sint-Niklaas, Kortrijk, Aalst en Genk worden met de grootste leegstandoppervlakte geconfronteerd. In

tegenstelling tot een dalend aantal panden, stijgt de oppervlakte die de panden samen innemen. De oppervlakte aan leegstand neemt het meest toe in Aalst en Hasselt. Turnhout is de enige stad waar deze behoorlijk daalt.

Alles wat met de woning te maken heeft, kledij en mode en levensmiddelen zijn de hoofdbranches die in de steden het meest voorkomen. In sommige steden zijn kleding en mode proportioneel meer aanwezig zoals in Kortrijk, Leuven en Roeselare. In andere steden is alles wat met de woning te maken heeft dan weer meer vertegenwoordigd, bijvoorbeeld in Sint-Niklaas.

Deze indicator kan men het best lezen samen met 'Tevredenheid over het aanbod aan shopping- en winkelvevoorzieningen' en 'Winkelen in de stad'.

Aandachtspunten

De data zijn afkomstig van Locatus. Locatus verzamelt zelf informatie over alle winkels en consumentgerichte, dienstverlenende bedrijven. De veldwerkers bezoeken jaarlijks alle winkelgebieden in de Benelux. Hun gegevens, zoals (winkel)naam, winkelverkoopvloeroppervlak en branche worden geregistreerd in de database. Naast gegevens op pandniveau bevat de database ook informatie over winkelgebieden, verzorgingsgebieden, winkelpassanten en digitale plattegronden. De data zijn te raadplegen via www.locatus.com.

Detailhandel (sensu stricto) omvat winkels binnen de categorieën dagelijkse goederen, periodieke goederen, uitzonderlijke goederen en overige detailhandel. Niet-detailhandel (nl. horeca, cultuur, diensten, ontspanning en transport en brandstoffen) wordt hier niet bij gerekend. De winkelvloeroppervlakte van deze niet-detailhandelspannen wordt niet opgemeten door Locatus. Om hiervan een leegstandsoppervlakte te berekenen wordt door Locatus volgende vuistregel gehanteerd:

- de leegstandsoppervlakte voor niet-detailhandel bedraagt één derde van de totale leegstandsoppervlakte.
- de leegstandsoppervlakte van detailhandel s.s. bedraagt twee derde van de totale leegstandsoppervlakte.

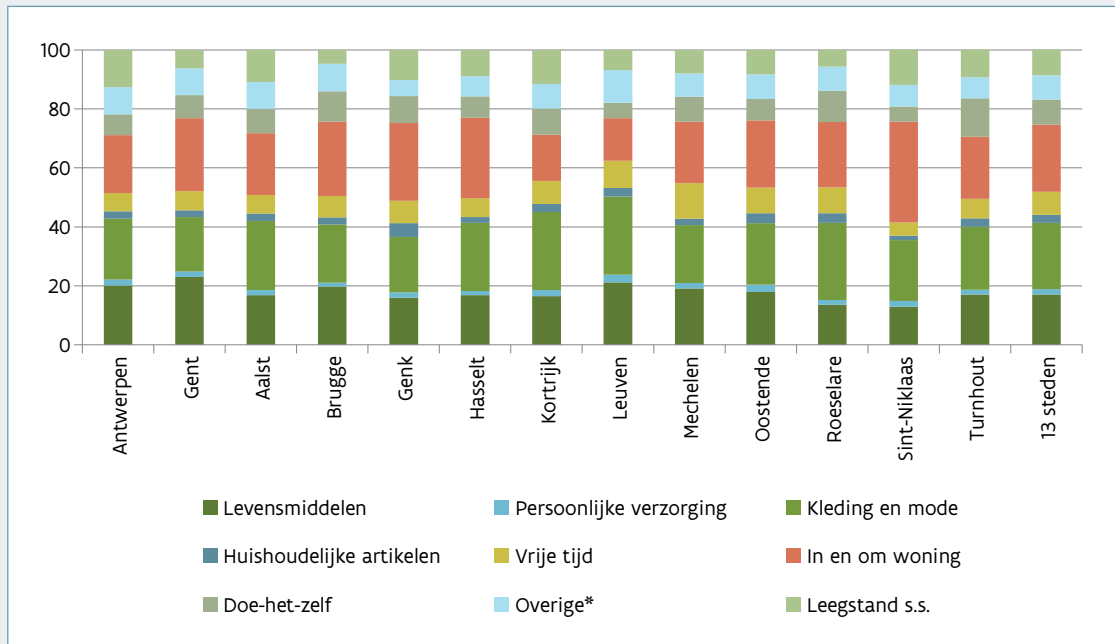
Winkelaanbod, in 2008 en 2013, per 1.000 inwoners en % leegstand.

	Commerciële panden				Winkelvloeroppervlakte*			
	2008		2013		2008		2013	
	per 1.000 inwoners	% Leeg-stand*	per 1.000 inwoners	% Leeg-stand*	per 1.000 inwoners	% Leeg-stand*	per 1.000 inwoners	% Leeg-stand*
Antwerpen	24,1	9,7	22,8	12,6	1 843,1	10,5	1 946,5	12,6
Gent	24,7	5,1	22,6	6,7	1 927,0	4,5	1 971,1	6,2
Aalst	24,7	4,7	23,2	11,6	2 345,4	3,0	2 308,8	11,1
Brugge	29,1	4,6	27,8	5,1	2 607,2	4,5	2 859,3	4,7
Genk	21,9	9,2	22,4	13,6	2 345,5	8,2	2 645,7	10,3
Hasselt	27,5	5,4	29,3	9,8	3 085,4	2,6	3 500,4	8,9
Kortrijk	29,8	8,4	30,2	13,4	2 374,3	8,0	2 644,6	11,5
Leuven	23,8	4,8	22,3	7,4	1 753,6	4,8	1 786,8	6,8
Mechelen	21,7	7,6	20,8	10,5	2 237,9	5,8	2 125,8	8,0
Oostende	34,1	8,7	32,1	10,2	2 583,6	7,7	2 792,6	8,3
Roeselare	29,9	7,6	27,8	7,5	3 425,7	6,0	3 617,0	5,8
Sint-Niklaas	24,8	9,2	22,8	13,6	3 128,5	7,3	3 058,1	12,0
Turnhout	26,9	13,3	25,2	15,0	2 548,0	11,4	3 231,3	9,4
Totaal 13 steden	26,4	7,6	25,3	10,5	2476,9	6,5	2652,5	8,9
Vlaams Gewest	n.b.	n.b.	20	8,3	n.b.	n.b.	1983,1	7,2

* Winkelvloeroppervlakte en leegstand slaan enkel op detailhandel sensu stricto: horeca, cultuur, diensten, ontspanning en transport en brandstoffen worden hier niet meegerekend.

Bron: Locatus.

Winkelaanbod naar hoofdbranche op basis van winkelvloeroppervlakte, in 2013, in %.

*Overige: inclusief bruin- en witgoed, auto en fiets.

Bron: Locatus.

WINKELN IN DE STAD

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat het afgelopen jaar inkopen heeft gedaan in een buurtwinkel, baanwinkel of het stadscentrum.

In de survey van de Stadsmonitor werden volgende vragen gesteld aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Hoeveel keer heb je in de voorbije 12 maanden inkopen gedaan in een buurtwinkel?', 'Hoeveel keer heb je in de voorbije 12 maanden inkopen gedaan/gewinkeld in het stadscentrum?' en 'Hoeveel keer heb je in de voorbije 12 maanden inkopen gedaan/gewinkeld in een baanwinkel (langsheen de grote weg) of een shoppingcenter?'.

De respondenten konden antwoorden met 'nooit', '1 tot 6 keer', '7 tot 12 keer' en 'meer dan 12 keer'. Wie met '1 tot 6 keer', '7 tot 12 keer' en 'meer dan 12 keer' antwoordde, werd in de teller opgenomen.

Toelichting

De kwaliteit van de woonomgeving kan verbeterd worden door te werken aan het straatbeeld, de aanwezigheid en toegankelijkheid van groen, voldoende en kwaliteitsvolle speel- en buurtvoorzieningen, verkeersleefbaarheid en veiligheid. Het bezoek aan shopping- en winkelvoorzieningen zegt iets over de aanwezigheid van voorzieningen in de stad en geeft zo mede aan hoe attractief de stad is (ook voor stadsbezoekers).

In 2014 heeft gemiddeld 82,4% van de inwoners van de centrumsteden het afgelopen jaar inkopen gedaan in een baanwinkel, 91,3% in een buurtwinkel en 95,3% in het stadscentrum of een shoppingcenter.

Het aandeel inwoners dat inkopen heeft gedaan in een buurtwinkel is overal zeer hoog en schommelt tussen 86% en 94%. Het aandeel inwoners dat inkopen heeft gedaan in het stadscentrum of een shoppingcenter is zelfs nog hoger met aandelen groter dan 92% in alle steden. Het aandeel inwoners dat inkopen heeft gedaan in een baanwinkel is iets kleiner. In Aalst, Leuven en Mechelen is dit minder dan 80%. In de overige centrumsteden schommelt het aandeel tussen 80% en 90%. Alleen in Sint-Niklaas is dit aandeel groter dan 90%.

In 8 van de 13 centrumsteden is het aandeel inwoners dat frequent (meer dan 12 keer per jaar) inkopen heeft gedaan in het stadscentrum of een shoppingcenter het grootst. Dit is niet het geval in Antwerpen, Gent, Brugge, Kortrijk en Sint-Niklaas waar het aandeel inwoners dat frequent inkopen heeft gedaan in een buurtwinkel groter is. In alle steden is het aandeel inwoners dat frequent is gaan winkelen in een baanwinkel het kleinst.

Gemiddeld 17,6% van de inwoners geeft aan het afgelopen jaar geen inkopen te hebben gedaan in een baanwinkel, 8,7% geen inkopen in een buurtwinkel en 4,7% geen inkopen in een stadscentrum of shoppingcenter.

Voornamelijk jonge inwoners (<35 jaar) geven aan te hebben gewinkeld in baanwinkels, buurtwinkels en het stadscentrum of een shoppingcenter. Ook het opleidingsniveau speelt een rol: een groter aandeel hoger opgeleiden hebben positief geantwoord op deze stellingen dan lager opgeleiden. Inwoners met inwonende kinderen zijn meer dan inwoners zonder inwonende kinderen gaan winkelen in baanwinkels, het stadscentrum of een shoppingcenter.

Deze indicator kan men lezen samen met 'Tevredenheid over het aanbod aan shopping- en winkelvoorzieningen'.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

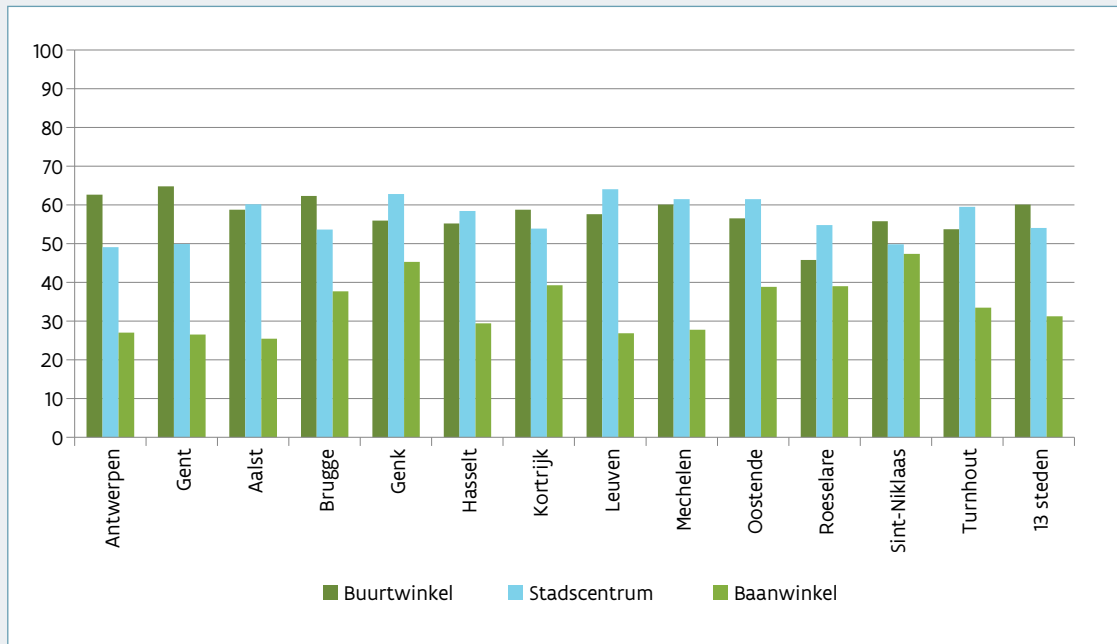
Winkelen in de stad, 2014, in %.

	Inkopen buurtwinkel			Inkopen stadscentrum			Inkopen baanwinkel		
	2014	BI ondergrens (1)	BI bovengrens (1)	2014	BI ondergrens (1)	BI bovengrens (1)	2014	BI ondergrens (1)	BI bovengrens (1)
Antwerpen	91,8	90,7	92,8	92,9	91,9	93,8	81,8	80,1	83,3
Gent	93,5	91,5	95,0	96,3	94,7	97,4	83,7	80,9	86,1
Aalst	91,0	89,5	92,4	97,2	96,4	97,9	75,2	73,1	77,3
Brugge	92,6	91,2	93,8	95,6	94,5	96,5	80,4	78,4	82,3
Genk	91,2	90,0	92,3	96,7	95,9	97,4	89,7	88,3	90,8
Hasselt	90,8	88,1	93,0	97,9	96,4	98,7	80,5	77,0	83,5
Kortrijk	91,1	88,6	93,1	94,1	92,0	95,7	88,2	85,5	90,5
Leuven	90,3	89,1	91,4	97,2	96,4	97,8	77,2	75,4	78,8
Mechelen	91,7	89,0	93,8	96,6	94,7	97,8	79,0	75,4	82,3
Oostende	87,6	84,6	90,1	97,2	95,5	98,2	80,7	77,1	83,8
Roeselare	86,7	83,4	89,4	96,5	94,4	97,8	86,3	83,1	89,0
Sint-Niklaas	89,1	86,0	91,5	94,9	92,7	96,5	92,2	89,6	94,1
Turnhout	87,6	85,7	89,2	96,8	95,9	97,6	83,0	81,0	84,8
Totaal 13 steden	91,3	90,7	91,8	95,3	94,9	95,7	82,4	81,6	83,1

(1) BI= betrouwbaarheidsinterval 2014: als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en er geen significant verschil is (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor 2014.

Frequent bezoek (meer dan 12 keer per jaar) aan een buurtwinkel, stadscentrum of baanwinkel, in 2014, in %.

Bron: survey Stadsmonitor 2014.

TEVREDENHEID OVER HET AANBOD AAN SHOPPING- EN WINKELVOORZIENINGEN

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat tevreden is over het aanbod aan shopping- en winkelvoorzieningen.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende vraag gesteld aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'In welke mate ben je tevreden over het aanbod aan shopping- en winkelvoorzieningen?'

De respondenten konden antwoorden met 'zeer tevreden', 'eerder tevreden', 'noch tevreden, noch ontevreden', 'eerder ontevreden', 'zeer ontevreden' en 'geen mening/niet van toepassing'. Wie met 'eerder tevreden' of 'zeer tevreden' antwoordde, werd in de teller opgenomen. De categorie 'geen mening/niet van toepassing' werd bij de berekening buiten beschouwing gelaten.

Toelichting

De tevredenheid over het aanbod aan shopping- en winkelvoorzieningen zegt iets over hoe kwaliteitsvol en divers het winkelaanbod is in de stad en geeft zo aan hoe attractief de stad is (ook voor stadsbezoekers). De identiteit en uitstraling van de stad worden er gedeeltelijk door bepaald.

In 2014 is gemiddeld 86,2% van de inwoners van de centrumsteden tevreden over het aanbod aan shopping- en winkelvoorzieningen. Met een aandeel van meer dan 90% van de inwoners is de tevredenheid in Leuven, Roeselare en Hasselt het grootst. In de overige centrumsteden schommelt de tevredenheid tussen 80% en 90%. In Turnhout is het aandeel tevreden inwoners het kleinst met 79,5%.

Ten opzichte van zowel 2008 als 2011 is de tevredenheid over de shopping- en winkelvoorzieningen in de centrumsteden gemiddeld gedaald. Dit is ook het geval voor Antwerpen, Hasselt en Roeselare. In Turnhout is er alleen ten opzichte van 2008 een significante daling in de tevredenheid, in Gent en in Aalst alleen ten opzichte van 2011. In Kortrijk is de tevredenheid in 2014 groter dan in 2008, ten opzichte van 2011 is er geen significante verandering.

Hoogopgeleiden en inwoners met een Belgische nationaliteit zijn vaker tevreden dan lager opgeleiden en niet-Belgen over het aanbod aan shopping- en winkelvoorzieningen.

Deze indicator kan gelezen worden samen met 'Tevredenheid over het aanbod aan uitgangsgeligheden, restaurants en eetcafés', 'Tevredenheid over het aanbod aan winkelvoorzieningen in de buurt', 'Winkelaanbod' en 'Winkelen in de stad'.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Elke respondent wordt bevroegd over de tevredenheid over shopping- en winkelvoorzieningen. Dit brengt met zich mee dat een deel van de respondenten 'geen mening/niet van toepassing' antwoordde, maar dit blijft voor deze indicator eerder beperkt. Deze respondenten worden niet in de noemer meegenomen omdat er van uit gegaan kan worden dat vooral niet-gebruikers geen mening hebben. Op deze manier sluit de tevredenheidsscore dichter aan bij deze van de gebruiker, zij het niet optimaal. Bij de gebruikers zitten allicht ook veel niet-stedelingen. Hun mening is niet bevroegd. Bij de interpretatie van de cijfers moet hiermee rekening gehouden worden.

Tevredenheid over het aanbod aan shopping- en winkelveorzieningen, in 2008, 2011 en 2014, in %.

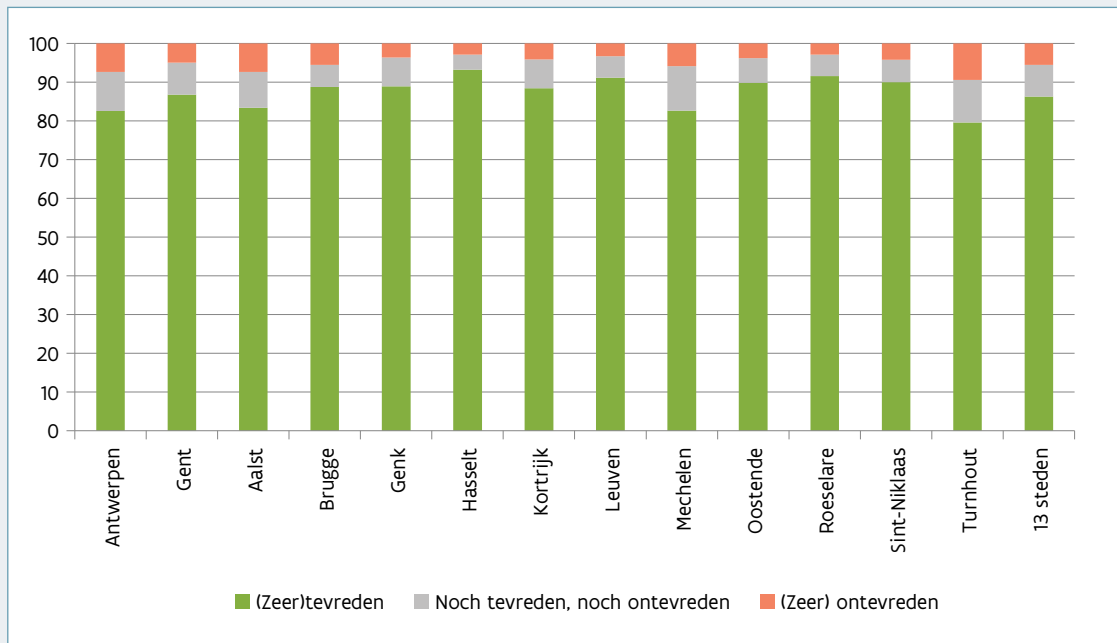
	2008	2011	2014	BI ondergrens (2)	BI Bovengrens (2)
Antwerpen	85,1*	85,3*	82,6	80,9	84,1
Gent	88,1	89,8*	86,8	84,0	89,1
Aalst	84,6	86,6*	83,4	81,4	85,2
Brugge	90,5	89,8	88,7	87,0	90,2
Genk	91,3	90,0	88,9	87,4	90,2
Hasselt	96,1*	95,9*	93,2	90,6	95,1
Kortrijk	74,4*	90,7	88,4	85,3	90,9
Leuven	91,4	91,5	91,1	89,9	92,2
Mechelen	82,2	82,7	82,6	79,0	85,7
Oostende	93,1	89,6	89,8	86,8	92,2
Roeselare	95,9*	95,0*	91,6	88,7	93,7
Sint-Niklaas	91,3	88,0	89,9	87,0	92,3
Turnhout	88,0*	79,2	79,5	77,3	81,6
Totaal 13 steden	87,6*	88,1*	86,2	85,5	87,0

(1) * wijst op een significant verschil tussen 2014 en 2008 en tussen 2014 en 2011 en dit onder controle van geslacht, leeftijd en opleiding (zie leeswijzer).

(2) BI= betrouwbaarheidsinterval 2014: als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en er geen significant verschil is (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor.

Tevredenheid over aanbod aan shopping- en winkelveorzieningen, in 2014, in %.

Bron: survey Stadsmonitor 2014.

TEVREDENHEID OVER HET AANBOD AAN WINKELVOORZIENINGEN IN DE BUURT

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat tevreden is over het aanbod aan winkelvoorzieningen in de buurt.

In de survey van de Stadsmonitor werd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad gevraagd of ze het eens zijn met volgende stelling: 'Er zijn voldoende winkels in mijn buurt (bakker, slager, bank, ...)'.
De respondenten konden antwoorden met 'helemaal oneens', 'eerder oneens', 'niet eens, niet oneens', 'eerder eens', 'helemaal eens' en 'geen mening/niet van toepassing'. Wie met 'eerder eens' of 'helemaal eens' antwoordde, werd in de teller opgenomen. De categorie 'geen mening/niet van toepassing' werd bij de berekening buiten beschouwing gelaten.

Toelichting

De tevredenheid over het aanbod aan winkelvoorzieningen zegt iets over hoe kwaliteitsvol de buurt is. De kwaliteit van de woonomgeving wordt verbeterd door te werken aan het straatbeeld, de voorzieningen, de verkeersleefbaarheid, etc.

In 2014 is gemiddeld 77,8% van de inwoners van de centrumsteden tevreden over het aanbod aan winkelvoorzieningen in hun buurt.

In Roeselare (85,4%) en Hasselt (82,2%) is het aandeel tevreden inwoners het grootst. De kleinste groep aan tevreden inwoners vinden we in Aalst (69,4%) en Mechelen (70%). Ook het aandeel inwoners dat aangeeft (helemaal) niet tevreden te zijn over het aanbod aan winkels in de buurt is het grootst in Aalst en Mechelen (19-20%).

Inwoners jonger dan 55 jaar en inwoners met inwonende kinderen zijn vaker tevreden over het aanbod aan winkelvoorzieningen in de buurt dan 55-plussers en inwoners zonder inwonende kinderen.

Deze indicator kan gelezen worden samen met 'Winkelaanbod', 'Tevredenheid over het aanbod aan uitganggelegenheden, restaurants en eetcafés' en 'Tevredenheid over het aanbod aan shopping- en winkelvoorzieningen'.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Elke respondent wordt bevroegd over de tevredenheid over winkelvoorzieningen. Dit brengt met zich mee dat een deel van de respondenten 'geen mening/niet van toepassing' antwoordde, maar dit blijft voor deze indicator eerder beperkt. Deze respondenten worden niet in de noemer meegenomen omdat er van uit gegaan kan worden dat vooral niet-gebruikers geen mening hebben. Op deze manier sluit de tevredenheidsscore dichter aan bij deze van de gebruiker, zij het niet optimaal. Bij de gebruikers zitten allicht ook veel niet-stedelingen. Hun mening is niet bevroegd. Bij de interpretatie van de cijfers moet hiermee rekening gehouden worden.

Tevredenheid over het aanbod aan winkelveorzieningen in de buurt, in 2014, in %.

	2014	BI ondergrens (1)	BI bovengrens (1)
Antwerpen	78,0	76,2	79,7
Gent	75,7	72,6	78,6
Aalst	69,4	67,1	71,6
Brugge	80,7	78,7	82,5
Genk	80,4	78,7	82,0
Hasselt	82,2	78,7	85,1
Kortrijk	78,6	75,1	81,7
Leuven	77,1	75,4	78,7
Mechelen	70,0	66,0	73,8
Oostende	79,4	75,8	82,6
Roeselare	85,4	82,0	88,2
Sint-Niklaas	81,0	77,4	84,1
Turnhout	80,1	78,0	82,0
Totaal 13 steden	77,8	76,9	78,6

(1) BI= betrouwbaarheidsinterval 2014: als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en er geen significant verschil is (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor 2014.

Tevredenheid over aanbod aan winkelveorzieningen in de buurt, in 2014, in %.

Bron: survey Stadsmonitor 2014.

TEVREDENHEID OVER HET AANBOD AAN UITGAANSGELEGENHEDEN, RESTAURANTS EN EETCAFÉS

Definitie

Aandeel (%) van de bevolking dat tevreden is over het aanbod aan uitgaansgelegenheden, restaurants en eetcafés in de stad.

In de survey van de Stadsmonitor werden volgende vragen gesteld aan een representatief staal van inwoners uit elke centrumstad:

- (1) 'In welke mate ben je tevreden over het aanbod aan restaurants en eetcafés?'
- (2) 'In welke mate ben je tevreden over het aanbod aan uitgaansgelegenheden in de stad (bijvoorbeeld cafés, disco's, terrassen)?'

De respondent kon telkens antwoorden met 'zeer tevreden', 'eerder tevreden', 'noch tevreden, noch ontevreden', 'eerder ontevreden' 'zeer ontevreden' en 'geen mening/niet van toepassing'. Wie met 'eerder tevreden' of 'zeer tevreden' antwoordde, werd in de teller opgenomen. De categorie 'geen mening/niet van toepassing' werd bij de berekening buiten beschouwing gelaten.

Toelichting

De tevredenheid over het aanbod aan uitgaansgelegenheden, restaurants en eetcafés zegt iets over hoe kwaliteitsvol en divers het horeca-aanbod is in de stad en geeft zo mede aan hoe attractief de stad is. De identiteit en uitstraling van de stad worden er gedeeltelijk door bepaald.

Ruim 86% van de inwoners van de 13 steden is tevreden over het horeca-aanbod, 76% van de inwoners is tevreden over de uitgaansgelegenheden. Beide percentages kennen een lichte daling ten opzichte van 2011.

In de meeste steden is er voor beide indicatoren een status quo over de tijd. In Aalst en Brugge is de tevredenheid over het horeca-aanbod afgenomen ten opzichte van 2011. Alleen in Turnhout is er over deze periode een toename van de tevredenheid. In Hasselt en Oostende neemt ten opzichte van 2011 de tevredenheid over het aanbod aan uitgaansgelegenheden af.

Leuven, Hasselt en Gent hebben het hoogste percentage zeer tevredenen voor zowel het horeca-aanbod als het uitgaansaanbod. In Genk, Mechelen, Sint-Niklaas en Turnhout is het grootste aandeel van de inwoners ontevreden met het aanbod aan uitgaansgelegenheden.

Hogeropgeleiden zijn meer tevreden over het horeca- en uitgaansaanbod dan lageropgeleiden.

Deze indicator kan samen gezien worden met de indicatoren inzake cultuur en vrije tijd zoals 'Tevredenheid over het cultureel aanbod', 'Tevredenheid over aanbod aan sport en recreatie'.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Elke respondent wordt bevroegd over de tevredenheid over het horeca-aanbod en uitgaansgelegenheden. Een deel van de respondenten antwoordde 'geen mening/niet van toepassing', al blijft dit aandeel eerder beperkt voor deze indicator. Deze respondenten worden niet in de noemer meegenomen omdat er van uitgegaan wordt dat vooral niet-gebruikers geen mening hebben. Op deze manier sluit de tevredenheidsscore dichter aan bij deze van de gebruiker, zij het niet optimaal. Bij de gebruikers zitten allicht ook veel niet-stedelingen. Hun mening is niet bevroegd. Bij de interpretatie van de cijfers moet hiermee rekening gehouden worden.

Tevredenheid over het horeca-aanbod, in 2008, 2011 en 2014, in %.

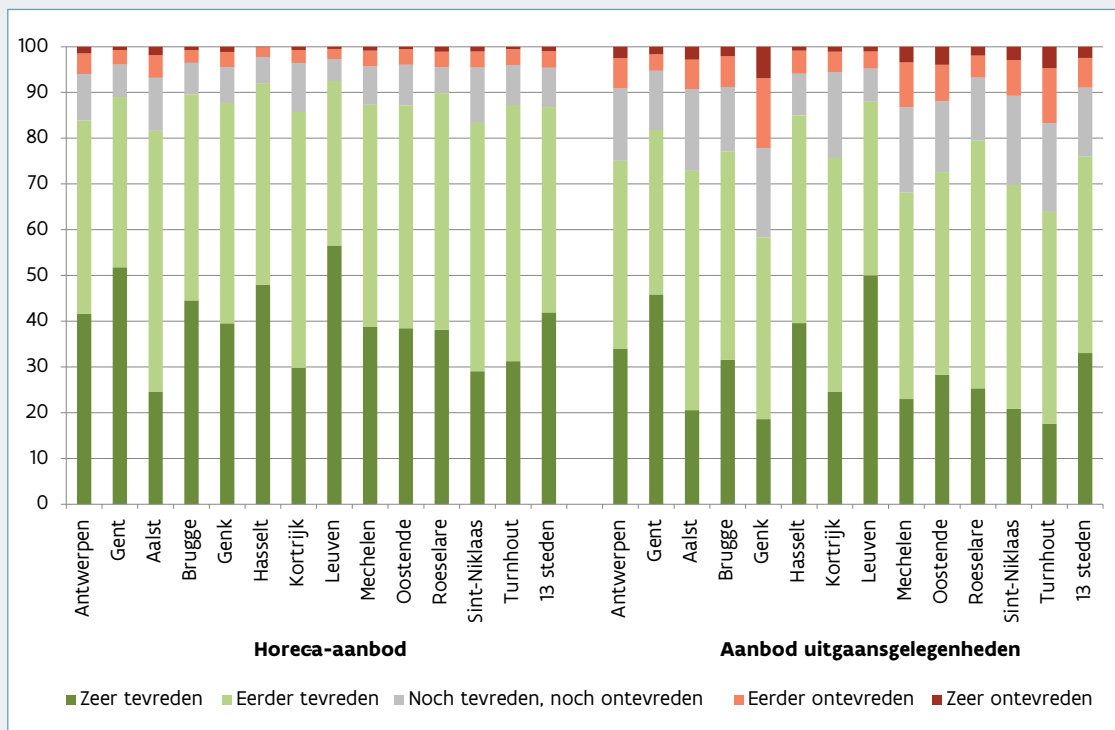
	Horeca aanbod					Aanbod uitgaansgelegenheden				
	2008	2011	2014	BI ondergrens (2)	BI bovengrens (2)	2008	2011	2014	BI ondergrens (2)	BI bovengrens (2)
Antwerpen	84,3	85,4	83,9	82,3	85,4	74,9	77,4	75,1	73,1	76,9
Gent	89,9	90,1	89,0	86,4	91,1	81,3	84,3	81,8	78,6	84,6
Aalst	84,9	84,8*	81,6	79,5	83,5	73,2	75,8	72,9	70,3	75,3
Brugge	92,6*	91,9*	89,6	87,8	91,1	75,6	73,7	77,1	74,7	79,4
Genk	88,0	86,5	87,7	86,1	89,1	59,3	55,9	58,3	56,0	60,5
Hasselt	95,6*	93,7	91,9	89,2	94,0	88,0*	88,6*	85,0	81,4	88,0
Kortrijk	85,6	86,6	85,7	82,3	88,5	71,0	77,0	75,7	71,4	79,5
Leuven	94,4	93,3	92,5	91,4	93,5	88,2	89,6	88,0	86,5	89,3
Mechelen	88,1	87,8	87,3	84,1	90,0	64,7	69,8	68,1	63,6	72,3
Oostende	91,5	89,4	87,1	83,7	89,9	75,4	79,6*	72,6	68,2	76,6
Roeselare	92,0	93,0	89,9	86,7	92,3	82,0	82,7	79,5	75,4	83,0
Sint-Niklaas	84,6	85,9	83,3	79,7	86,4	70,3	74,1	69,8	65,2	74,0
Turnhout	88,8	84,7*	87,2	85,4	88,9	70,7*	64,2	63,9	61,1	66,6
Totaal 13 steden	88,2*	88,2*	86,8	86,1	87,5	76,0	78,0*	76,0	75,0	76,9

(1) * wijst op een significant verschil respectievelijk tussen 2014 en 2008 en tussen 2014 en 2011 en dit onder controle van geslacht, leeftijd en opleiding (zie leeswijzer).

(2) BI= betrouwbaarheidsinterval 2011: als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en er geen significant verschil is (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor.

Tevredenheid over horeca-aanbod en over aanbod uitgaansgelegenheden, naar mate van tevredenheid, in 2014, in %.

Bron: survey Stadsmonitor 2014.

TEVREDENHEID OVER DE KINDVRIENDELIJKHEID VAN RESTAURANTS, CAFÉS EN HOTELS IN DE STAD

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat tevreden is over de kindvriendelijkheid van restaurants, cafés en hotels in de stad.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende vraag gesteld aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'In welke mate ben je tevreden over de kindvriendelijkheid van restaurants, cafés, hotels in de stad?'.

De respondenten konden antwoorden met 'helemaal oneens', 'eerder oneens', 'noch eens, noch oneens', 'eerder eens', 'helemaal eens' en 'weet niet/niet van toepassing'. Wie met 'eerder eens' of 'helemaal eens' antwoordde, werd in de teller opgenomen. De categorie 'weet niet/niet van toepassing' werd bij de berekening buiten beschouwing gelaten.

Toelichting

De tevredenheid over de kindvriendelijkheid van restaurants, cafés en hotels zegt iets over de attractiviteit van de horeca voor gezinnen met kinderen. Een leefbare stad voorziet een kwaliteitsvol en voldoende divers aanbod op het vlak van horeca en logiesverstrekking (ook voor stadsbezoekers).

In 2014 is gemiddeld 69% van de inwoners van de centrumsteden tevreden over de kindvriendelijkheid van de restaurants, cafés en hotels. Slechts 8,3% is (zeer) ontevreden over de kindvriendelijkheid van de horeca. In Genk, Hasselt en Leuven zijn ongeveer 3 inwoners op 4 hierover tevreden. In Antwerpen zijn inwoners het minst tevreden (61,5%). Ook het aandeel inwoners dat (zeer) ontevreden is, is er het grootst (11,9%).

Hoogopgeleide inwoners zijn meer tevreden dan lager opgeleiden. De tevredenheid van huishoudens met inwonende kinderen versus huishoudens zonder inwonende kinderen verschilt niet significant.

Deze indicator kan samen gelezen worden met 'Tevredenheid over het aanbod aan uitgangsgeschieden, restaurants en eetcafés' en andere indicatoren met betrekking tot kinderen zoals 'Tevredenheid over speelvoorzieningen en geschikte plekken voor de jeugd in de buurt' en 'Tevredenheid over het aanbod aan activiteiten voor kinderen en jongeren'.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Elke respondent wordt bevraagd over de tevredenheid over de kindvriendelijkheid van restaurants, cafés en hotels. Dit brengt met zich mee dat een deel van de respondenten 'geen mening/niet van toepassing' antwoordde. Deze respondenten worden niet in de noemer meegenomen. Op deze manier sluit de tevredenheidsscore dichter aan bij deze van de gebruiker, zij het niet optimaal. Bij de gebruikers zitten allicht ook veel niet-stedelingen. Hun mening is niet bevraagd. Bij de interpretatie van de cijfers moet hiermee rekening gehouden worden.

Deze indicator wordt opgenomen in de katern 'Gezinnen in de stad'.

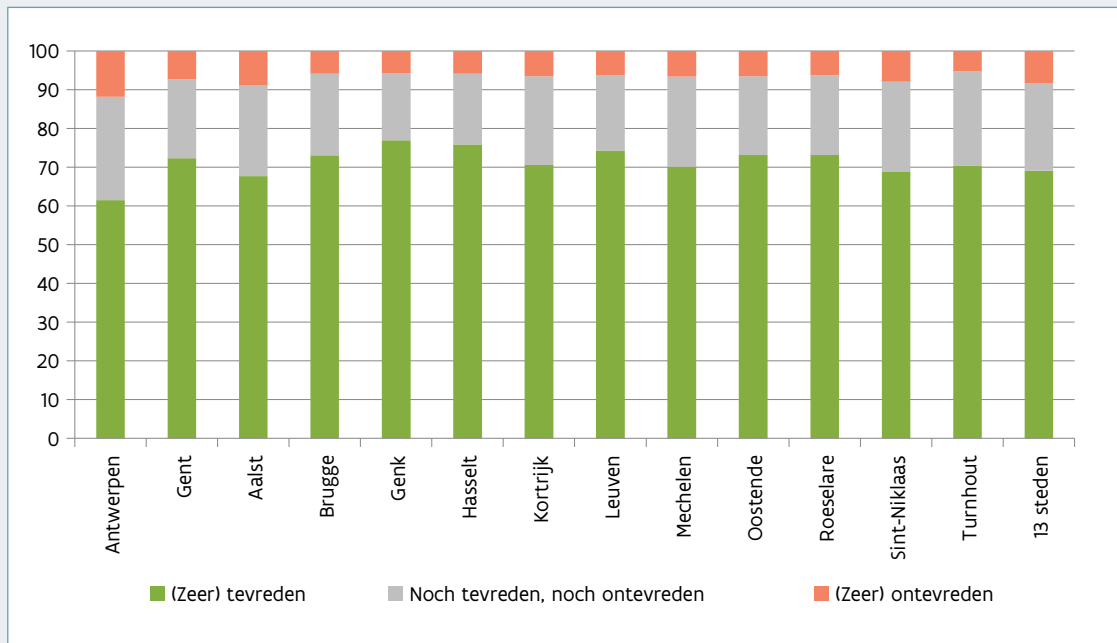
Tevredenheid over de kindvriendelijkheid van restaurants, cafés en hotels, in 2014, in %.

	2014	BI ondergrens (1)	BI Bovengrens (1)
Antwerpen	61,5	59,0	63,9
Gent	72,3	68,2	76,1
Aalst	67,7	64,9	70,4
Brugge	73,1	70,3	75,6
Genk	76,9	74,8	78,8
Hasselt	75,9	71,6	79,7
Kortrijk	70,6	66,0	74,8
Leuven	74,3	72,1	76,4
Mechelen	70,2	65,4	74,5
Oostende	73,2	68,6	77,3
Roeselare	73,1	68,5	77,3
Sint-Niklaas	68,8	64,0	73,2
Turnhout	70,3	67,5	72,9
Totaal 13 steden	69,0	67,9	70,1

(1) BI= betrouwbaarheidsinterval 2014: als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en er geen significant verschil is (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor 2014.

Tevredenheid over de kindvriendelijkheid van restaurants, cafés en hotels, in 2014, in %.

Bron: survey Stadsmonitor 2014.

BEZOEK SPORTEVENEMENT

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat afgelopen jaar één of meerdere sportevenementen heeft bijgewoond.

In de survey van de Stadsmonitor is volgende vraag gesteld aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Hoeveel keer heb je in de voorbije 12 maanden een sportevenement bijgewoond?'. De respondenten konden antwoorden met 'nooit', '1 tot 6 keer', '7 tot 12 keer' en 'meer dan 12 keer'. Wie antwoordde met '1 tot 6 keer', '7 tot 12 keer' of 'meer dan 12 keer', werd in de teller opgenomen.

Toelichting

Het aandeel bezoekers van sportevenementen maakt deel uit van de indicator culturele participatie. In een leefbare en duurzame stad zijn er voor kinderen, jongeren en volwassenen ruime mogelijkheden om te participeren in kunst en cultuur, dankzij een divers en kwalitatief aanbod. Sportevenementen zijn een onderdeel van deze cultuurparticipatie.

Gemiddeld 45% van de inwoners van de centrumsteden bezocht in 2014 een sportevenement. De twee grootsteden en Turnhout scoren wat zwakker dan de andere centrumsteden. Ook het aantal frequente bezoekers is in de grootsteden, net als in Leuven, eerder beperkt.

Ten opzichte van 2008 is er een lichte daling in het aandeel bezoekers van een sportevenement, ten opzichte van 2011 is de situatie stabiel. In Genk is er een stijging in 2014 ten opzichte van 2011. In Brugge, Hasselt en Turnhout is er ten opzichte van 2008 een daling van het aandeel bezoekers.

Naar achtergrondkenmerken zijn er veel verschillen. Het meest uitgesproken verschil doet zich voor naar geslacht met dubbel zoveel mannen die een sportevenement bezoeken als vrouwen. Ook jongeren, hogeropgeleiden en personen met inwonende kinderen bezoeken vaker een sportevenement, al zijn de verschillen meestal klein.

De sporadische bezoekers hebben het grootste aandeel in al de centrumsteden. In Genk is bijna 20% van de bevolking regelmatig bezoeker (meer dan 6 keer per jaar).

Deze indicator kan samen bekeken worden met 'Sportparticipatie' en 'Tevredenheid over het aanbod aan sport en recreatie'.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Deze indicator onderzoekt de participatie van de inwoners van de centrumsteden, onafhankelijk van de plaats waar deze evenementen plaatsvinden. Het sportevenement kan buiten de stad plaatsvinden.

Bezoek sportevenement, in 2008, 2011 en 2014, in % .

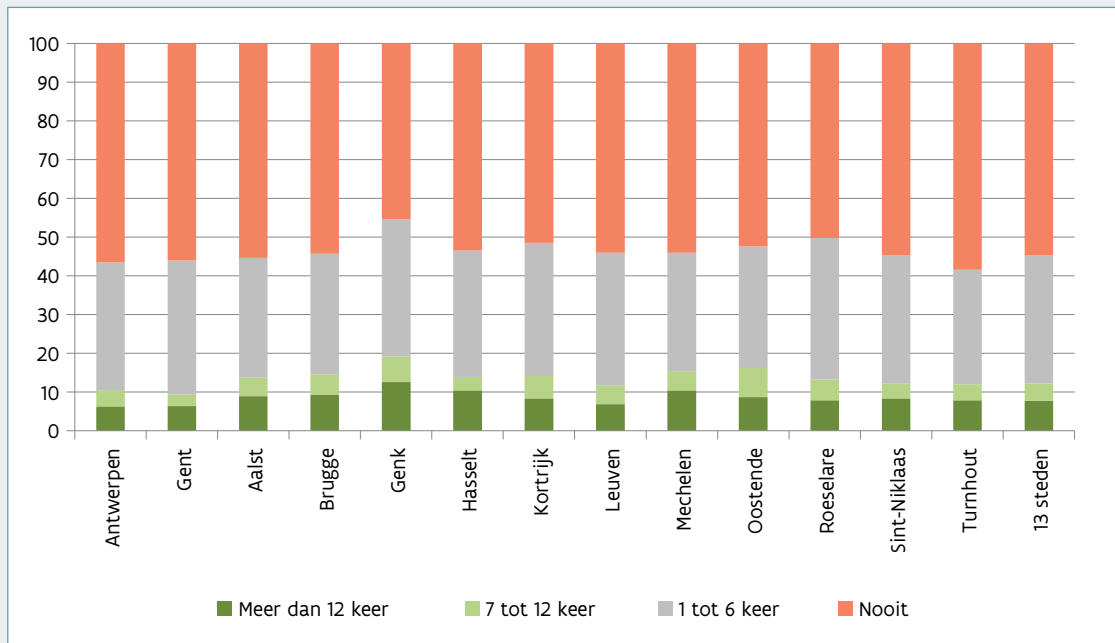
	2008	2011	2014	BI ondergrens (2)	BI bovengrens (2)
Antwerpen	45,0	41,9	43,4	41,4	45,5
Gent	48,0	42,3	43,9	40,4	47,5
Aalst	49,5	46,0	44,6	42,1	47,1
Brugge	50,1*	46,2	45,7	43,1	48,2
Genk	59,4	50,5*	54,6	52,5	56,7
Hasselt	53,8*	48,7	46,6	42,4	50,7
Kortrijk	50,2	45,2	48,5	44,3	52,6
Leuven	46,1	44,2	45,9	43,9	48,0
Mechelen	49,9	48,8	45,9	41,7	50,2
Oostende	50,8	47,9	47,6	43,3	51,8
Roeselare	51,8	49,6	49,8	45,4	54,1
Sint-Niklaas	49,8	43,7	45,3	41,1	49,7
Turnhout	46,7*	42,6	41,6	39,1	44,1
Totaal 13 steden	48,5*	44,5	45,3	44,3	46,3

(1) * wijst op een significant verschil respectievelijk tussen 2014 en 2008 en tussen 2014 en 2011 en dit onder controle van geslacht, leeftijd en opleiding (zie leeswijzer).

(2) BI= betrouwbaarheidsinterval 2014: als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en er geen significant verschil is (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor.

Bezoek sportevenement naar frequentie, in 2014, in %.

Bron: survey Stadsmonitor 2014.

SPORTPARTICIPATIE

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat regelmatig actief aan sport doet.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende vraag gesteld aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Hoe vaak heb je de voorbije 12 maanden actief aan sport gedaan?'. Het gaat hier over activiteiten die minimum 20 minuten duren. Bijvoorbeeld zwemmen, fietsen, wandelen, voetballen, beweging staat centraal dus niet kaarten, biljarten, schaken.'

Volgende antwoorden waren mogelijk: (1) nooit, (2) een uitzonderlijke keer, (3) maandelijks, (4) meermaals per maand, (5) wekelijks, (6) meermaals per week, en (7) dagelijks.

Wie op de vraag wekelijks, meermaals per week of dagelijks antwoordde, wordt als regelmatige sporter beschouwd en in de teller opgenomen.

Toelichting

Peilen naar de sportparticipatie is relevant om te zien in welke mate inwoners gebruik maken van de sportmogelijkheden in de stad. In een leefbare en duurzame stad is er een kwaliteitsvol en divers aanbod aan sport en sportinfrastructuur dat alle bevolkingsgroepen de kans geeft sportieve activiteiten te ontplooiën. Sportverenigingen zijn bovendien een belangrijk onderdeel van het verenigingsleven in de stad en hebben een grote sociale betekenis (contacten, identiteit, maatschappelijke participatie).

In 2014 deed in de 13 steden bijna de helft van de inwoners regelmatig aan sport. De situatie is daarmee stabiel ten opzichte van de vorige meetpunten.

Ook als meer in detail naar de centrumsteden wordt gekeken, blijkt er over het algemeen een status quo in de tijd te zijn. Enkel in Genk is er een daling van de regelmatige sportbeoefening. Brugge, Leuven en Hasselt laten de hoogste scores optekenen. Aalst de laagste.

In Leuven, Hasselt en Brugge sport een derde van de bevolking meermaals per week. In Aalst, Roeselare en Sint-Niklaas is dit slechts een kwart.

Mannen, jongeren en hoogopgeleiden doen duidelijk vaker aan sport. Ook personen met de Belgische nationaliteit doen iets meer aan sport.

De indicator kan samen gelezen worden met de indicatoren 'Tevredenheid over het aanbod aan sport en recreatie' en 'Participatie in het verenigingsleven'.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

In de vraag wordt duidelijk gemaakt wat onder 'actief aan sport doen' dient te worden verstaan, beweging moet centraal staan, dus niet kaarten, biljarten, schaken.

De indicator meet het sportgedrag van de stedelingen. Dit hoeft niet noodzakelijk in de stad door te gaan.

Sportparticipatie, in 2008, 2011 en 2014, in %.

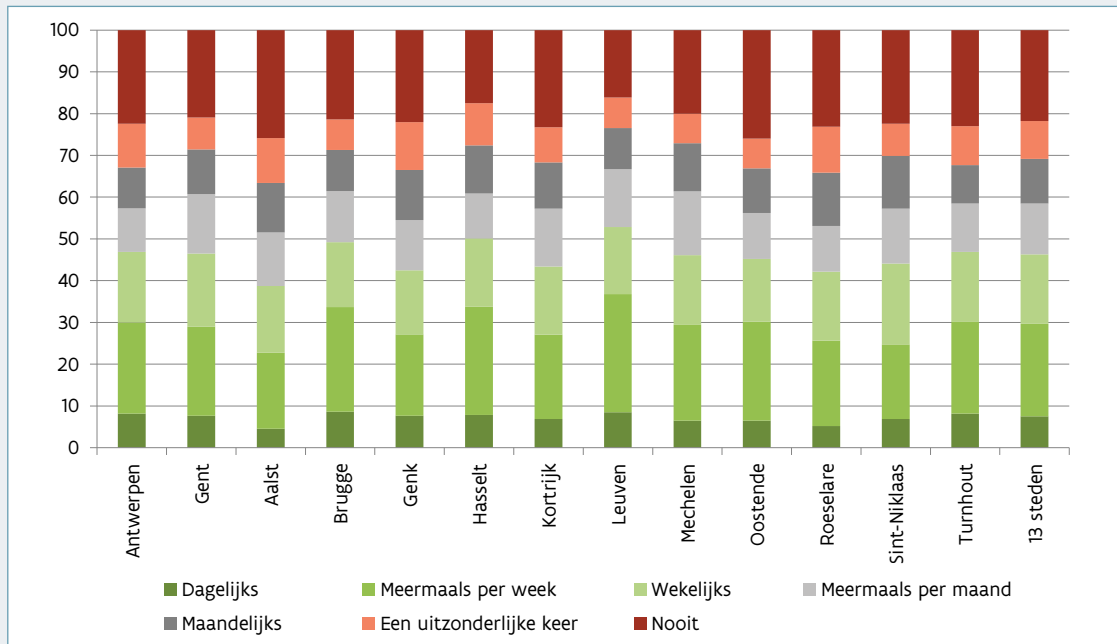
	2008	2011	2014	BI ondergrens (2)	BI bovengrens (2)
Antwerpen	44,0	46,3	46,9	44,8	48,9
Gent	44,1	46,7	46,5	43,0	50,1
Aalst	40,7	40,4	38,7	36,3	41,2
Brugge	50,3	50,1	49,2	46,7	51,8
Genk	48,1*	45,7*	42,5	40,4	44,6
Hasselt	51,5	49,7	50,1	46,0	54,3
Kortrijk	43,7	47,1	43,4	39,3	47,5
Leuven	50,1	51,8	52,9	50,8	54,9
Mechelen	46,3	50,8	46,1	41,9	50,3
Oostende	43,0	46,5	45,2	41,1	49,4
Roeselare	44,3	43,1	42,2	38,0	46,5
Sint-Niklaas	43,7	47,7	44,1	39,9	48,4
Turnhout	49,5	48,7	46,9	44,4	49,4
Totaal 13 steden	45,5	47,1	46,3	45,3	47,3

(1) * wijst op een significant verschil respectievelijk tussen 2014 en 2008 en tussen 2014 en 2011 en dit onder controle van geslacht, leeftijd en opleiding (zie leeswijzer).

(2) BI= betrouwbaarheidsinterval 2014: als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en er geen significant verschil is (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor.

Sportparticipatie naar frequentie, in 2014, in %.

Bron: survey Stadsmonitor 2014.

TEVREDENHEID OVER HET AANBOD AAN SPORT EN RECREATIE

Gezin

Definitie

Aandeel (%) van de bevolking dat tevreden is over het aanbod aan sport en recreatie.

In de survey van de Stadsmonitor werden volgende vragen gesteld aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad:

(1) 'In welke mate ben je tevreden over het aanbod aan sportvoorzieningen in de stad (sportcentra, zalen en pleinen voor binnen- en buitensport)?'

(2) 'In welke mate ben je tevreden over het aanbod aan recreatievoorzieningen in de stad (recreatiedomeinen, wandel- en fietspaden)?'

De respondenten konden in beide gevallen antwoorden met 'zeer tevreden', 'eerder tevreden', 'noch tevreden/noch ontevreden', 'eerder ontevreden', 'zeer ontevreden'. Wie met 'eerder tevreden' of 'zeer tevreden' antwoordde, werd in de teller opgenomen. De categorie 'geen mening/niet van toepassing' werd bij de berekening buiten beschouwing gelaten.

Toelichting

Peilen naar de tevredenheid over het aanbod aan sport en recreatie is relevant om te zien in welke mate inwoners gebruik kunnen en willen maken van de sportmogelijkheden in de stad. In een leefbare en duurzame stad is er een kwaliteitsvol en divers aanbod aan sport en sportinfrastructuur dat alle bevolkingsgroepen de kans geeft sportieve activiteiten te ontplooiën. Sportverenigingen zijn overigens een belangrijk onderdeel van het verenigingsleven in de stad en hebben zo ook een grote sociale betekenis (contacten, identiteit, maatschappelijke participatie).

Ongeveer 7 op de 10 inwoners in de 13 steden is tevreden over zowel de sport- als de recreatievoorzieningen. Voor beide indicatoren is de tevredenheid licht gedaald ten opzichte van 2011.

In Antwerpen, Hasselt, Leuven en Roeselare nam de tevredenheid voor beide voorzieningen af ten opzichte van 2011. In Genk, Kortrijk en Sint-Niklaas nam enkel de tevredenheid over de sportvoorzieningen af, in Brugge en Oostende enkel de tevredenheid over de recreatievoorzieningen.

Aalst, Antwerpen en Turnhout kennen een wat grotere groep inwoners die ontevreden zijn over beide voorzieningen ten opzichte van de andere centrumsteden. Roeselare heeft een grotere groep ontevreden inwoners wat betreft de recreatievoorzieningen.

Voor beide voorzieningen zijn de laagopgeleiden en de niet-Belgen minder tevreden.

Deze indicator wordt best samen gezien met de andere indicatoren inzake positieve uitstraling van de stad en bevordering van sport en spel zoals 'Sportparticipatie', 'Deelname aan buurtactiviteiten'.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Elke respondent wordt bevraagd over de tevredenheid over het aanbod aan sport en recreatie. Dit brengt met zich mee dat een deel van de respondenten 'geen mening/niet van toepassing' antwoordde, maar dit blijft voor deze indicator eerder beperkt. Deze respondenten worden niet in de noemer meegenomen omdat er van uitgegaan wordt dat vooral niet-gebruikers geen mening hebben. Op deze manier sluit de tevredenheidsscore dichter aan bij deze van de gebruiker, zij het niet optimaal. Bij de gebruikers zitten allicht ook veel niet-stedelingen. Hun mening is niet bevraagd. Bij de interpretatie van de cijfers moet hiermee rekening gehouden worden.

Deze indicator wordt opgenomen in de katern 'Gezinnen in de stad'.

Tevredenheid over het aanbod aan sport en recreatie, in 2008, 2011 en 2014, in %.

	Sportvoorzieningen					Recreatievoorzieningen				
	2008	2011	2014	BI ondergrens (2)	BI bovengrens (2)	2008	2011	2014	BI ondergrens (2)	BI bovengrens (2)
Antwerpen	65,7	68,9*	65,5	63,2	67,8	55,1*	63,1*	59,7	57,5	61,9
Gent	72,5*	77,1	78,8	75,4	81,9	65,1*	72,0	75,2	71,8	78,3
Aalst	69,0	68,1	67,5	64,8	70,2	55,7	55,7	57,6	54,8	60,3
Brugge	76,9	79,6	79,7	77,4	81,9	77,9	80,3*	76,0	73,7	78,2
Genk	73,9*	83,7*	80,3	78,4	82,0	87,8	86,9	85,2	83,6	86,8
Hasselt	84,3	86,1*	81,7	77,9	85,0	84,2*	83,2*	75,9	72,0	79,5
Kortrijk	85,0*	84,9*	78,7	74,5	82,4	62,3	69,6	64,2	59,7	68,4
Leuven	80,7	87,0*	84,3	82,7	85,9	78,8	84,8*	78,9	77,1	80,7
Mechelen	68,6	68,9	73,5	69,2	77,5	73,4	79,3	78,9	75,0	82,3
Oostende	80,6	81,5	77,8	73,6	81,5	73,2	76,1*	70,0	65,6	74,0
Roeselare	81,3*	82,2*	75,0	70,7	78,9	65,6*	66,6*	55,5	50,8	60,0
Sint-Niklaas	80,5*	78,9*	72,7	68,2	76,8	75,3	75,1	74,1	69,9	78,0
Turnhout	79,2*	68,3	64,9	62,1	67,5	67,9*	60,9	59,5	56,8	62,1
Totaal 13 steden	73,6	76,1*	73,8	72,7	74,8	66,6*	71,3*	68,5	67,5	69,5

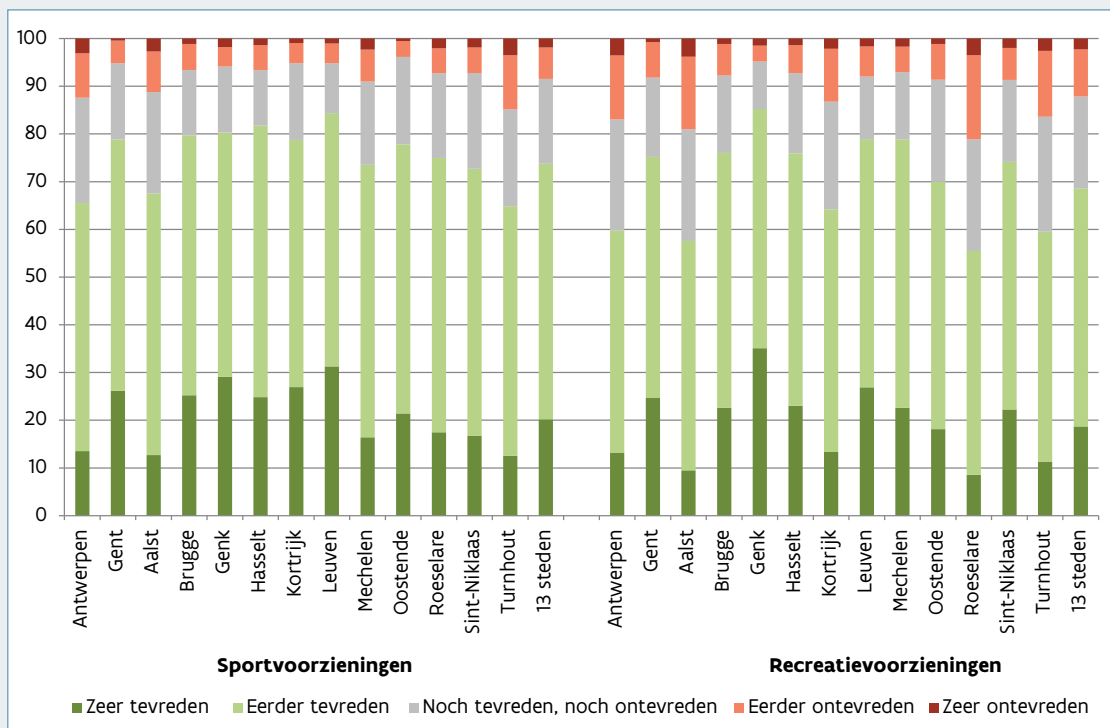
(1) * wijst op een significant verschil respectievelijk tussen 2014 en 2008 en tussen 2014 en 2011 en dit onder controle van geslacht, leeftijd en opleiding (zie leeswijzer).

(2) BI= betrouwbaarheidsinterval 2014: als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en er geen significant verschil is (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor.

Te downloaden op www.stadsmonitor.be

Tevredenheid sport- en recreatievoorzieningen naar de mate van tevredenheid, in 2014, in % inwoners.

Bron: survey Stadsmonitor 2014.

Definitie

Aandeel (%) inwoners (totale bevolking) en kinderen (0-11 jaar) dat woont binnen 400m loopafstand van speelruimte.

Speelruimte staat voor alle publiek toegankelijke open ruimtes die door de stad worden onderhouden en waar een speel- of sporttoestel is opgesteld.

De indicator voor de totale bevolking bestaat uit het aantal inwoners dat woont binnen 400m loopafstand van speelruimte op het totaal aantal inwoners in de stad. De indicator voor de kinderen bestaat uit het aantal 0-11 jarigen dat woont binnen 400m loopafstand van speelruimte op het totaal aantal 0-11 jarigen in de stad.

Toelichting

De speelruimte in de wijk zegt vooral iets over de kwaliteit van de dagelijkse woon- en leefomgeving in de stad. In een leefbare en duurzame stad wordt deze woon- en leefomgeving uitgebouwd rekening houdende met de behoeften van wijkbewoners en wijkgebruikers. De verschillende voorzieningen in de wijk (op vlak van speelruimte) vervullen verschillende belangrijke functies in de stad: 1) ze dragen bij aan de kwaliteit van de woon- en leefomgeving, 2) ze bevorderen de sociale verwevenheid in de wijk, waardoor de deelname aan het maatschappelijk leven van alle wijkbewoners mogelijk wordt versterkt en 3) ze bevorderen de verwevenheid van functies in de buurt.

In 2014 is het aandeel inwoners en kinderen (0-11 jaar) dat binnen 400m loopafstand van speelruimte woont beduidend groter in Antwerpen en Turnhout (>80%) dan in de overige centrumsteden. In de overige centrumsteden, met uitzondering van Aalst, schommelen deze aandelen tussen 50% en 70%. In Aalst woont minder dan 3 op de 10 inwoners en kinderen in de nabijheid van een speelruimte. Het aandeel kinderen dat binnen loopstand van speelruimte woont is in alle steden, behalve in Hasselt, Kortrijk en Oostende, een aantal procentpunten groter dan het totaal aandeel inwoners.

De evolutie in de tijd van het totaal aantal inwoners en kinderen dat in de nabijheid van een speelruimte woont toont in de steden een grillig verloop. Opvallend is dat in 2014 het aandeel van Antwerpen met meer dan 20 procentpunten is gestegen ten opzichte van 2011. Ook in Sint-Niklaas, Gent en Turnhout is er een sterke toename van meer dan 11 procentpunten voor beide doelgroepen. In Genk, Kortrijk en Oostende daarentegen zijn beide aandelen ten opzichte van 2011 met meer dan 10 procentpunten afgenomen.

De indicator leest men best samen met andere indicatoren over buurtvoorzieningen zoals 'Open jeugdruimte in de wijk', 'Overdekte jeugdruimte in de wijk' en 'Basismobiliteit in de wijk'.

Aandachtspunten

Deze indicator is ontwikkeld met behulp van geografische informatiesystemen (GIS). Verschillen kunnen verklaard worden door evoluties in de nauwkeurigheid van de koppeling op adresniveau, de speelruimte, de bevolking of een licht gewijzigde telmethode. Dit maakt uitspraken over de evolutie moeilijk.

Alle speelruimte wordt geïnventariseerd door de steden zelf. De stad selecteert hierbij alle terreinen die door hen worden onderhouden en die aan twee criteria voldoen: de speelplek is voor iedereen toegankelijk en er is een inrichting of meubilair voor sport (een schommel, een zandbak, een basketring, een voetbaldoel, etc.). Braakliggende gronden waar kinderen gaan spelen of voetballen, en misschien een grotere gebruikswaarde hebben, blijven buiten beschouwing. De indicator zegt niets over de kwaliteit van de speelruimte.

De indicator werd berekend op basis van een ruimtelijke analyse in een GIS. De kaarten per stad kunnen geraadpleegd worden op www.stadsmonitor.be.

Deze indicator wordt ook opgenomen in de katern 'Gezinnen in de stad'.

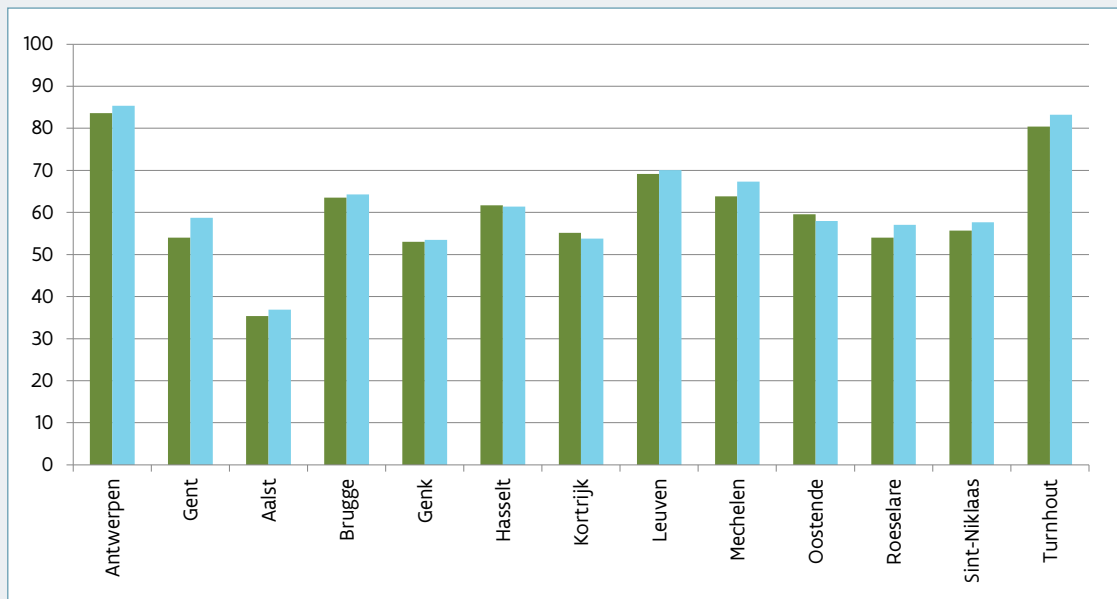
Speelruimte in de wijk, in 2004, 2006, 2008, 2011 en 2014, in absoluut aantal en %.

	Totale bevolking										Kinderen (0-11 jaar)			
	2004*		2006*		2008*		2011*		2014		2011*		2014	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Antwerpen	220.590	48,4	247.781	53,7	282.790	60,0	312.763	63,6	429.681	83,6	47.905	65,2	68.733	85,4
Gent	92.465	40,0	101.435	44,0	103.575	44,0	104.987	42,5	135.587	54,0	14.652	46,8	19.808	58,7
Aalst	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	24.532	30,0	29.309	35,4	3.234	31,0	3.891	36,9
Brugge	59.083	50,5	76.253	64,8	69.441	59,1	78.358	66,9	74.831	63,6	12.958	68,8	12.927	64,3
Genk	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	39.346	61,6	42.759	65,8	34.295	53,0	5.703	65,2	4.635	53,5
Hasselt	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	45.872	62,0	46.986	61,7	4.652	60,5	5.026	61,4
Kortrijk	35.774	48,5	37.735	51,4	38.524	53,1	51.403	69,0	41.201	55,1	6.852	69,4	4.993	53,8
Leuven	55.379	61,0	59.368	64,8	63.212	68,0	68.614	70,5	68.154	69,2	8.471	71,7	8.415	70,1
Mechelen	n.b.	n.b.	38.957	50,9	41.136	51,1	54.586	63,4	53.174	63,8	8.096	66,0	8.101	67,3
Oostende	42.262	61,0	48.645	70,0	46.056	67,0	48.685	70,0	41344	59,6	4.479	68,0	3.722	58,0
Roeselare	n.b.	n.b.	22.539	40,4	n.b.	n.b.	27.547	47,1	32.766	54,0	3.370	47,6	4.374	57,1
Sint-Niklaas	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	28.991	41,2	31.399	43,2	40.420	55,7	4.096	43,6	5.713	57,7
Turnhout	22.340	58,1	26.695	66,4	26.792	66,4	28.255	68,3	34.131	80,4	3.312	71,4	4.124	83,2

* Bij vergelijking in de tijd moet rekening worden gehouden met veranderingen in de nauwkeurigheid van de koppeling op adresniveau voor de GIS-analyse.

Bron: GIS- en jeugdinstellingen steden.

Speelruimte in de wijk, in 2014, in %.

Bron: GIS- en jeugdinstellingen steden.

Definitie

Aandeel (%) jongeren (12-18 jaar) dat binnen 1.000m loopafstand van een overdekte jeugdruimte woont.

Overdekte jeugdruimte staat voor alle publiek toegankelijke locaties waar de jeugd een onderdak heeft, zoals een jeugdcentrum, jeugdhuis, jeugdclub of jeugdlokaal. Het betreft dus alle vormen van overdekte ruimtes voor jeugdactiviteiten en –initiatieven, jeugdverenigingen, plekken van samenkomst, ongeacht de eigenaar van de infrastructuur. Bibliotheken, voetbalstadions, cafés, overdekte sportterreinen, etc. worden niet beschouwd als overdekte jeugdruimte.

De indicator bestaat uit het aantal 12-18-jarigen dat woont binnen 1.000m loopafstand van jeugdruimte op het totaal aantal 12-18-jarigen in de stad.

Vaststellingen

De loopafstand tot jeugdruimte zegt vooral iets over de kwaliteit van de dagelijkse woon- en leefomgeving in de stad. In een leefbare en duurzame stad wordt deze woon- en leefomgeving uitgebouwd rekening houdende met de behoeften van wijkbewoners en wijkgebruikers. De verschillende voorzieningen in de wijk, op het vlak van jeugdruimte, vervullen verschillende belangrijke functies in de stad: 1) ze dragen bij aan de kwaliteit van de woon- en leefomgeving, 2) ze bevorderen de sociale verwevenheid in de wijk, waardoor de deelname aan het maatschappelijk leven van alle wijkbewoners mogelijk wordt versterkt en 3) ze bevorderen de verwevenheid van functies in de buurt.

In 2014 schommelt in 6 van de 13 centrumsteden het aandeel jongeren dat binnen 1.000m loopafstand van overdekte jeugdruimte woont tussen 60% en 80%. In Oostende, Mechelen, Kortrijk, Gent en Turnhout bevindt dit aandeel zich tussen 80% en 90%. In Antwerpen is het aandeel het grootst met 99,2%.

Ten opzichte van 2011 is het aandeel in bijna alle steden gestegen met de grootste toename in Antwerpen en Sint-Niklaas van bijna 5 procentpunten. In Hasselt, Kortrijk en Oostende is het aandeel licht gedaald.

Deze indicator leest men best samen met de indicatoren 'Tevredenheid over speelvoorzieningen en geschikte plekken voor de jeugd in de buurt', 'Tevredenheid over de buurt', 'Tevredenheid over het contact in de buurt' en 'Open jeugdruimte in de wijk'.

Aandachtspunten

Deze indicator is ontwikkeld met behulp van geografische informatiesystemen (GIS). Men moet voorzichtig zijn met vergelijkingen tussen de steden, gezien de verschillende telmethodes, de verschillende data-leveranciers en de verschillende basiskaarten met adrespunten.

Alle jeugdruimtes zijn geïnventariseerd door de steden zelf. Deze indicator focust op alle ruimtes waar jongeren kunnen samenkomen, ongeacht de context, de openstelling en de openingsuren en/of de kwaliteit.

De indicator werd berekend op basis van een ruimtelijke analyse in een GIS. De kaarten per stad kunnen geraadpleegd worden op www.stadsmonitor.be.

Deze indicator wordt ook opgenomen in de katern 'Gezinnen in de stad'.

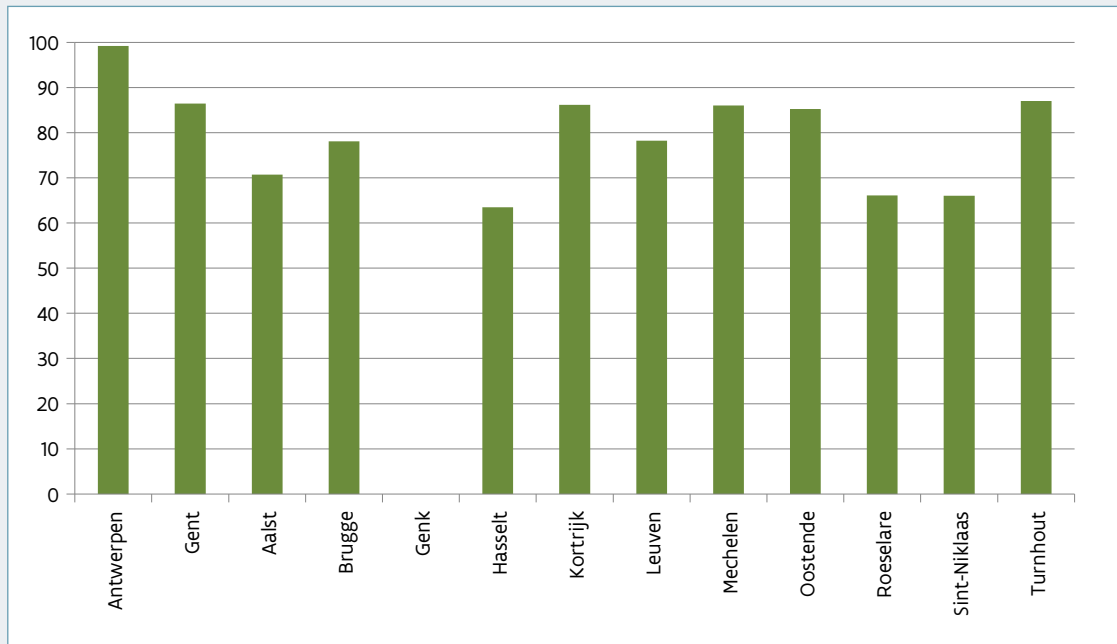
Overdekte jeugdruimte in de wijk, in 2011 en 2014, in absoluut aantal en %.

	2011*		2014	
	Aantal	%	Aantal	%
Antwerpen	33.433	94,4	36.358	99,2
Gent	14.219	84,6	14.755	86,4
Aalst	4.030	70,0	4.139	70,7
Brugge	6.884	77,9	6.507	78,1
Genk	4.399	78,0	n.b.	n.b.
Hasselt	3.201	66,5	2.964	63,5
Kortrijk	5.461	88,1	4.794	86,2
Leuven	4.612	78,0	4.616	78,2
Mechelen	5.711	85,0	5.477	86,0
Oostende	3.914	87,0	3.517	85,2
Roeselare	2.519	65,2	2.954	66,1
Sint-Niklaas	3.391	61,1	3.607	66,0
Turnhout	2.484	86,7	2.539	87,0

* Bij vergelijking in de tijd moet rekening worden gehouden met veranderingen in de nauwkeurigheid van de koppeling op adresniveau voor de GIS-analyse.

Bron: GIS- en jeugddiensten steden.

Overdekte jeugdruimte in de wijk, in 2014, in %.

Bron: GIS- en jeugddiensten steden.

Definitie

Aandeel (%) jongeren (12-18 jaar) dat woont binnen 1.000m loopafstand van open jeugdruimte.

Open jeugdruimte staat voor alle publiek toegankelijke open ruimtes met jeugd-, sport-, of recreatiefaciliteiten voor jongeren (sport- en recreatiefaciliteiten op buurtgroen, speelruimte, open terrein aan jeugdinfrastructuur, skateterrein, ed.). Exclusieve terreinen voor sport behoren niet tot de indicator.

De indicator bestaat uit het aantal 12-18 jarigen dat woont binnen 1.000m loopafstand van open jeugdruimte op het totaal aantal 12-18 jarigen in de stad.

Vaststellingen

De open jeugdruimte in de wijk zegt vooral iets over de kwaliteit van de dagelijkse woon- en leefomgeving in de stad. In een leefbare en duurzame stad wordt deze woon- en leefomgeving uitgebouwd rekening houdende met de behoeften van wijkbewoners en wijkgebruikers. De verschillende voorzieningen in de wijk, op het vlak van jeugdruimte, vervullen verschillende belangrijke functies in de stad: 1) ze dragen bij aan de kwaliteit van de woon- en leefomgeving, 2) ze bevorderen de sociale verwevenheid in de wijk, waardoor de deelname aan het maatschappelijk leven van alle wijkbewoners mogelijk wordt versterkt en 3) ze bevorderen de verwevenheid van functies in de buurt.

In 2014 verschilt het aandeel jongeren dat binnen 1.000m loopafstand van open jeugdruimte woont zeer sterk tussen de centrumsteden. In Turnhout, Gent, Mechelen en Hasselt is dit aandeel zeer groot (>90%). In Oostende (13,9%) en Aalst (26,2%) ligt het aandeel een pak lager. In de overige centrumsteden schommelt het aandeel tussen 75% en 87%.

Ten opzichte van 2011 is er een toename van het aandeel jongeren dat in de nabijheid van open jeugdruimte woont in Aalst (+9,7 procentpunten) en Sint-Niklaas (+7,5 procentpunten). In Leuven is er een zeer sterke daling (-20,8 procentpunten).

Deze indicator leest men best samen met de indicatoren 'Tevredenheid over speelvoorzieningen en geschikte plekken voor de jeugd in de buurt', 'Tevredenheid over de buurt', 'Tevredenheid over het contact in de buurt' en 'Overdekte jeugdruimte in de wijk'.

Aandachtspunten

Deze indicator is ontwikkeld met behulp van geografische informatiesystemen (GIS). Men moet voorzichtig zijn met vergelijkingen tussen de steden, gezien de verschillende telmethodes, de verschillende data-leveranciers en de verschillende basiskaarten met adrespunten.

Alle open jeugdruimtes zijn geïnventariseerd door de steden zelf. Deze indicator focust op open ruimtes waar jongeren kunnen samenkomen ongeacht de context, de openstelling en de openingsuren en/of de kwaliteit.

De indicator werd berekend op basis van een ruimtelijke analyse in een GIS. De kaarten per stad kunnen geraadpleegd worden op www.stadsmonitor.be.

Deze indicator wordt ook opgenomen in de katern 'Gezinnen in de stad'.

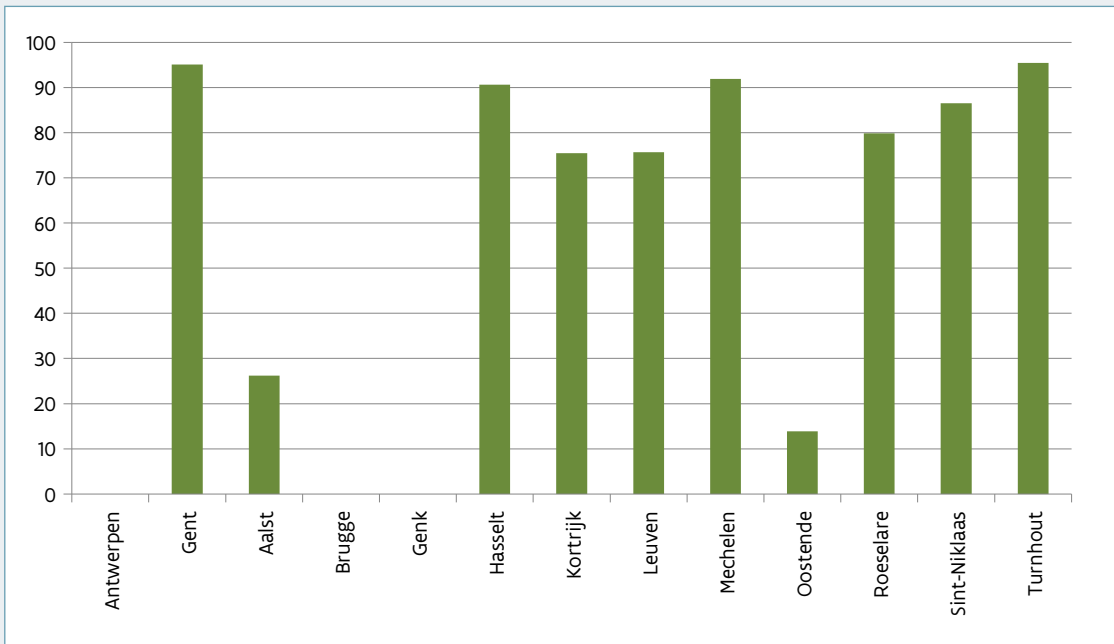
Open jeugdruimte in de wijk, in 2011 en 2014, in absoluut aantal en %.

	2011*		2014	
	Aantal	%	Aantal	%
Antwerpen	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.
Gent	n.b.	n.b.	16.230	95,1
Aalst	963	16,5	1.536	26,2
Brugge	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.
Genk	4.835	85,8	n.b.	n.b.
Hasselt	4.357	90,5	4.232	90,6
Kortrijk	n.b.	n.b.	4.197	75,4
Leuven	5.706	96,5	4.466	75,7
Mechelen	5.855	87,1	5.845	91,9
Oostende	786	18,0	575	13,9
Roeselare	3.096	80,2	3.568	79,8
Sint-Niklaas	4.384	79,0	4.728	86,5
Turnhout	2.706	94,0	2.785	95,4

* Bij vergelijking in de tijd moet rekening worden gehouden met veranderingen in de nauwkeurigheid van de koppeling op adresniveau voor de GIS-analyse.

Bron: GIS- en jeugddiensten steden.

Open jeugdruimte in de wijk, in 2014, in %.

Bron: GIS- en jeugddiensten steden.

BEZOEK PARK, SPEELTUIN OF SPEELPLEIN

Gezin

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat het afgelopen jaar een park, speeltuin of speelplein bezocht.

In de survey van de Stadsmonitor werden volgende vragen gesteld aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Hoeveel keer in de voorbije 12 maanden heeft u een park bezocht?' en 'Hoeveel keer in de voorbije 12 maanden heeft u een speeltuin of speelplein bezocht?'.

De respondenten konden antwoorden met 'nooit', '1 tot 6 keer', '7 tot 12 keer', 'meer dan 12 keer' en 'geen mening/niet van toepassing'. Wie met '1 tot 6 keer', '7 tot 12 keer' of 'meer dan 12 keer' antwoordde, werd in de teller opgenomen. De categorie 'geen mening/niet van toepassing' werd bij de berekening buiten beschouwing gelaten.

Toelichting

In een leefbare en duurzame stad zijn er voor alle bevolkingsgroepen ruime mogelijkheden om zich te ontspannen en de vrije tijd in te vullen. Het park-bezoek of bezoek aan een speeltuin, speelplein zegt iets over het gebruik van deze ruimtes door de stadsbewoners, hoewel dit niet noodzakelijk in de stad zelf plaats vindt.

Bijna 9 op 10 inwoners van de 13 steden (88,9%) hebben het voorbije jaar een park bezocht. Bijna de helft van de inwoners heeft dit frequent gedaan (meer dan 6 keer). Inwoners uit Antwerpen (61,9%), Leuven (52,1%) en Mechelen (51,6%) bezoeken het regelmatigst een park (meer dan 6 keer per jaar). In deze steden woont ook het kleinste aandeel inwoners dat geen park bezocht heeft het voorbije jaar. In Sint-Niklaas is het aandeel bezoekers (80,8%) en het aandeel frequente bezoekers van een park (28,1%) het kleinst.

In de 13 steden bezocht ongeveer 5 op 10 inwoners een speeltuin of speelplein het voorbije jaar. Antwerpen, Genk, Hasselt en Leuven scoren boven het gemiddelde, maar in het algemeen is het verschil tussen de steden beperkt.

Verschillende groepen maken niet evenveel gebruik van een park of van een speeltuin of speelplein. Hoogopgeleiden bezoeken vaker een park dan laagopgeleiden. Ook niet-Belgen, gezinnen met inwonende kinderen en huurders bezoeken vaker een park. 55-plussers bezoeken dan weer minder frequent een park, terwijl de inwoners jonger dan 35 jaar het meest frequent een park bezoeken.

Voor een bezoek aan een speeltuin of speelplein doet het meest uitgesproken verschil zich voor tussen gezinnen met inwonende kinderen en gezinnen zonder inwonende kinderen. Ook niet-Belgen en inwoners jonger dan 45 jaar bezoeken frequenter een speeltuin of speelplein.

Deze indicator kan gelezen worden samen met 'Tevredenheid over speelvoorzieningen en geschikte plekken voor de jeugd', 'Tevredenheid over het aanbod aan activiteiten voor kinderen en jongeren', 'Speelruimte in de wijk', 'Overdekte jeugdruimte in de wijk' en 'Open jeugdruimte in de wijk'.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Elke respondent wordt bevraagd over het bezoek aan een park, speeltuin of speelplein. Dit brengt met zich mee dat een deel van de respondenten 'geen mening/niet van toepassing' antwoordde. Deze respondenten worden niet in de noemer meegeteld.

Het bezoek aan een park, speeltuin of speelplein van de stadsbewoner wordt gemeten. Dit is niet noodzakelijk in de stad zelf. Deze indicator zegt ook niets over het bezoek van niet-stedelingen aan parken of speeltuinen/speelpleinen binnen de stad.

Deze indicator wordt ook opgenomen in de katern 'Gezinnen in de stad'.

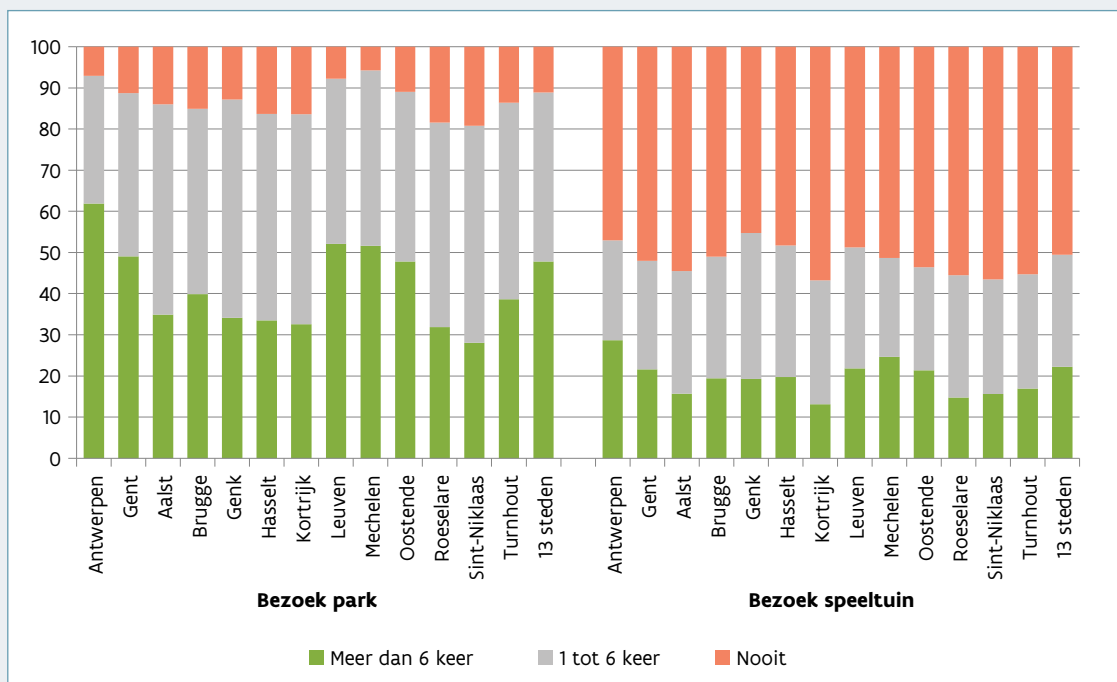
Bezoek park, speeltuin of speelplein, in 2014, in %.

	Parkbezoek			Bezoek speeltuin of speelplein		
	2014	BI ondergrens (1)	BI Bovengrens (1)	2014	BI ondergrens (1)	BI Bovengrens (1)
Antwerpen	93,0	91,9	93,9	53,0	50,9	55,0
Gent	88,7	86,4	90,7	48,0	44,5	51,5
Aalst	86,0	84,4	87,6	45,5	43,0	48,0
Brugge	85,0	83,1	86,6	49,0	46,5	51,5
Genk	87,2	85,7	88,5	54,7	52,6	56,8
Hasselt	83,7	80,4	86,5	51,7	47,5	55,8
Kortrijk	83,6	80,5	86,3	43,2	39,2	47,4
Leuven	92,3	91,2	93,2	51,3	49,2	53,3
Mechelen	94,3	92,0	96,0	48,7	44,5	53,0
Oostende	89,0	86,1	91,4	46,4	42,2	50,7
Roeselare	81,6	78,1	84,7	44,5	40,2	48,8
Sint-Niklaas	80,8	77,2	83,9	43,5	39,2	47,8
Turnhout	86,4	84,6	88,0	44,7	42,1	47,2
Totaal 13 steden	88,9	88,3	89,5	49,5	48,4	50,5

(1) BI= betrouwbaarheidsinterval 2014: als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en er geen significant verschil is (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor 2014.

Bezoek park, speeltuin of speelplein naar bezoekfrequentie, in 2014, in %.

Bron: survey Stadsmonitor 2014.

TEVREDENHEID OVER SPEELVOORZIENINGEN EN GESCHIKTE PLEKKEN VOOR DE JEUGD

Gezin

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat vindt dat er voldoende speelvoorzieningen zijn voor kinderen en voldoende geschikte plekken voor de jeugd.

In de survey van de Stadsmonitor werden volgende stellingen voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: '(1) Er zijn voldoende speelvoorzieningen in mijn buurt voor kinderen tot 12 jaar (speeltuinen, speelruimte) en (2) Er zijn voldoende geschikte plekken in mijn buurt waar de opgroeiende jeugd vanaf 12 jaar buiten kan samenkomen'.

De respondent had de keuze tussen 'helemaal oneens', 'eerder oneens', 'niet eens/niet oneens', 'eerder eens' of 'helemaal eens'. Wie op de stellingen antwoordde met 'helemaal eens' of 'eerder eens', werd in de teller opgenomen. De categorie 'Weet niet' werd bij de berekening buiten beschouwing gelaten.

Toelichting

De indicator geeft een goede aanduiding van de kwaliteit van de woonomgeving voor kinderen en voor de opgroeiende jeugd. Een leefbare en duurzame stad heeft voldoende mogelijkheden voor niet-commerciële en informele speelmogelijkheden en hangplekken.

Ongeveer de helft van de inwoners van de 13 steden is tevreden over de aanwezige speelvoorzieningen. De tevredenheid is in 2014 wat lager dan deze in 2008 en 2011. De tevredenheid over geschikte plekken voor de jeugd ligt in 2014 iets lager dan deze voor de aanwezige speelvoorzieningen, maar voor deze indicator stijgt de tevredenheid licht ten opzichte van 2008.

Er is in heel wat steden een terugval van de tevredenheid inzake beschikbare speelvoorzieningen ten opzichte van 2011: in 9 van de 13 centrumsteden is er een significante daling van de tevredenheid. De tevredenheid over geschikte plekken voor de jeugd is grotendeels stabiel. Enkel in Hasselt daalt de tevredenheid ten opzichte van 2011. In Turnhout neemt de tevredenheid over geschikte plekken voor de jeugd toe ten opzichte van de vorige metingen.

Tussen de steden zijn er aanzienlijke verschillen. De tevredenheidspercentages liggen voor beide indicatoren duidelijk onder het gemiddelde in Aalst, Sint-Niklaas, Mechelen en Turnhout. Hasselt, Brugge, Leuven en Oostende scoren boven het gemiddelde wat betreft de tevredenheid over de aanwezige speelvoorzieningen. Brugge en Leuven scoren bovengemiddeld wat de tevredenheid over geschikte plekken voor de jeugd betreft. Vooral in Aalst en Sint-Niklaas en in mindere mate in Turnhout en Mechelen zijn meer inwoners het helemaal oneens met de stellingen ten opzichte van andere steden.

Naar achtergrondkenmerken zijn er zeer beperkte verschillen wat de tevredenheid over speelvoorzieningen betreft. Voor de tevredenheid over geschikte plekken voor de jeugd kan een gelijkaardig patroon waargenomen worden. Opvallend is dat de inwoners jonger dan 35 jaar meer tevreden zijn over de voorzieningen dan de andere leeftijdscategorieën.

Deze indicator dient samen gezien te worden met de andere indicatoren inzake woonomgeving en bevordering van sport en spel zoals 'Speelruimte in de wijk', 'Open jeugdruimte in de wijk' en 'Tevredenheid over de buurt'.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Elke respondent jong of oud, wordt bevraagd over de tevredenheid over speelvoorzieningen en geschikte plekken voor de jeugd. Dit brengt met zich mee dat een aanzienlijk deel van de respondenten 'weet niet' antwoordde. Deze respondenten worden niet in de noemer meegenomen omdat er van uit gegaan kan worden dat vooral niet-gebruikers geen mening hebben. Op deze manier sluit de tevredenheidsscore dichter aan bij deze van de gebruiker, al is er geen een-op-een relatie. Bij de gebruikers zitten allicht ook veel niet-stedelingen. Hun mening is niet bevraagd. Bij de interpretatie van de cijfers moet hiermee rekening gehouden worden.

Deze indicator wordt ook opgenomen in de katern 'Gezinnen in de stad'.

Tevredenheid speelvoorzieningen en geschikte plekken jeugd, in 2008, 2011 en 2014, in%.

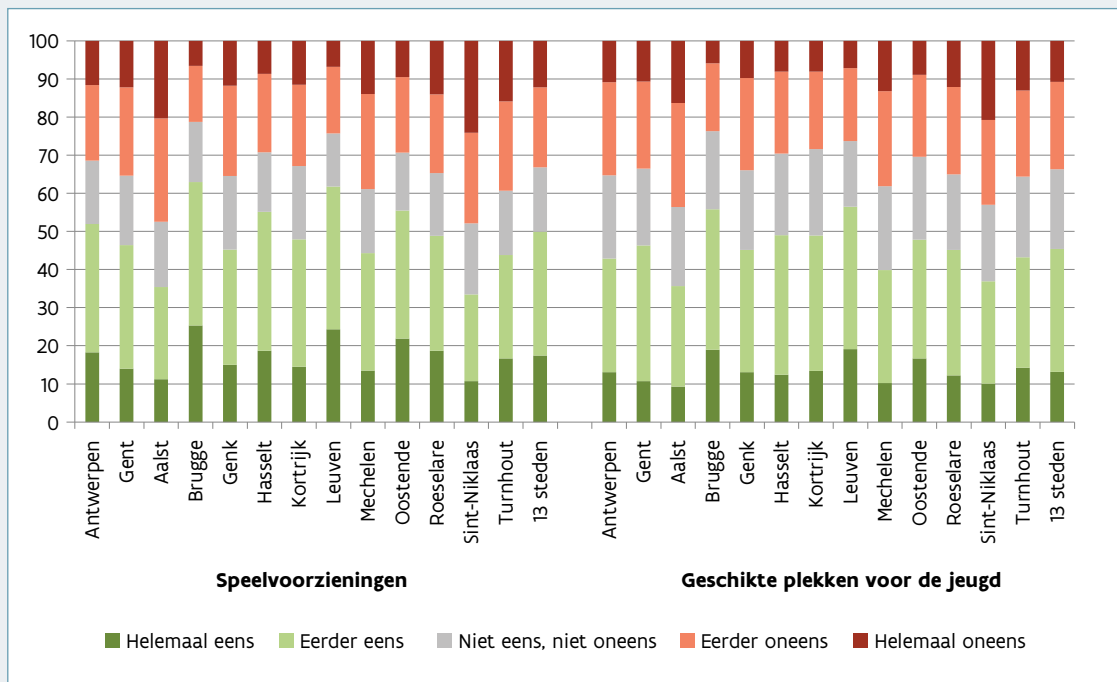
	Speelvoorzieningen					Geschikte plekken jeugd				
	2008	2011	2014	BI ondergrens (2)	BI bovengrens (2)	2008	2011	2014	BI ondergrens (2)	BI bovengrens (2)
Antwerpen	55,4	62,0*	51,9	49,7	54,2	40,7	45,2	42,9	40,6	45,2
Gent	45,7	47,7	46,4	42,6	50,3	42,2	42,7	46,3	42,4	50,4
Aalst	35,2	39,6*	35,4	32,8	38,0	34,1	34,6	35,6	33,0	38,4
Brugge	64,0	70,2*	62,9	60,2	65,5	55,2	54,0	55,8	53,0	58,5
Genk	46,6	48,4*	45,2	43,0	47,5	45,9	43,5	45,1	42,9	47,4
Hasselt	58,6	67,9*	55,1	50,7	59,5	51,4	56,9*	49,0	44,4	53,5
Kortrijk	49,7	57,9*	47,9	43,5	52,4	47,8	51,1	48,9	44,3	53,5
Leuven	60,1	68,8*	61,8	59,6	63,9	52,4	58,8	56,5	54,2	58,7
Mechelen	41,2	45,7	44,3	39,8	48,9	35,8	40,8	39,9	35,4	44,6
Oostende	62,3*	68,8*	55,5	50,9	59,9	52,3	50,3	47,9	43,1	52,6
Roeselare	49,9	49,9	48,8	44,2	53,5	44,1	42,2	45,2	40,5	49,9
Sint-Niklaas	35,8	39,8*	33,4	29,3	37,9	40,9	40,6	36,9	32,5	41,6
Turnhout	42,1	44,3	43,8	41,2	46,5	37,1*	37,3*	43,2	40,5	45,9
Totaal 13 steden	51,5*	56,8*	49,9	48,9	51,0	43,9*	46,0	45,4	44,3	46,5

(1) * wijst op een significant verschil respectievelijk tussen 2014 en 2008 en tussen 2014 en 2011 en dit onder controle van geslacht, leeftijd en opleiding (zie leeswijzer).

(2) BI= betrouwbaarheidsinterval 2014: als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en er geen significant verschil is (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor.

Tevredenheid speelvoorzieningen en geschikte plekken jeugd naar mate van tevredenheid, 2014, in %.

Bron: survey Stadsmonitor 2014.

TEVREDENHEID OVER HET AANBOD AAN ACTIVITEITEN VOOR KINDEREN EN JONGEREN

Gezin

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat tevreden is over het aanbod aan activiteiten voor kinderen en jongeren in de buurt.

In de survey van de Stadsmonitor werden volgende vragen gesteld aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'In welke mate ben je tevreden over het aanbod aan activiteiten voor kinderen tot 12 jaar in je buurt?' en 'In welke mate ben je tevreden over het aanbod aan activiteiten voor jongeren vanaf 12 jaar in je buurt?'.

De respondenten konden antwoorden met 'helemaal oneens', 'eerder oneens', 'noch eens, noch oneens', 'eerder eens', 'helemaal eens' en 'weet niet/niet van toepassing'. Wie met 'eerder eens' of 'helemaal eens' antwoordde, werd in de teller opgenomen. De categorie 'weet niet/niet van toepassing' werd bij de berekening buiten beschouwing gelaten.

Toelichting

De tevredenheid over het aanbod aan activiteiten voor kinderen en jongeren in de buurt geeft een aanduiding van de mogelijkheden die kinderen en jongeren hebben om deel te nemen aan activiteiten in groepsverband in hun buurt. Een leefbare en duurzame stad vraagt een kwaliteitsvol aanbod aan activiteiten, die voor diverse doelgroepen uit de stedelijke bevolking bereikbaar, toegankelijk en betaalbaar zijn.

In 2014 is gemiddeld 34,9% van de inwoners van de centrumsteden tevreden over het aanbod aan activiteiten voor kinderen in de buurt. Gemiddeld 29,7% is tevreden over het aanbod aan activiteiten voor jongeren. In geen enkele centrumstad is meer dan de helft van de inwoners tevreden.

In alle centrumsteden is de tevredenheid over het aanbod aan activiteiten voor kinderen groter dan de tevredenheid over het aanbod aan activiteiten voor jongeren. In Hasselt, Leuven en Brugge is het grootste aandeel inwoners tevreden over de activiteiten voor kinderen en voor jongeren. Hasselt is de enige stad waar meer dan 40% van de inwoners tevreden zijn over activiteiten voor jongeren. In Aalst, Sint-Niklaas en Mechelen zijn de inwoners het minst tevreden over de activiteiten voor beide doelgroepen. In Aalst en Sint-Niklaas is ook het aandeel inwoners dat (zeer) ontevreden is, het grootst voor beide indicatoren.

Hoogopgeleide inwoners en gezinnen met inwonende kinderen zijn meer tevreden over het aanbod aan activiteiten voor kinderen in de buurt. 55-plussers zijn het minst tevreden over het aanbod aan activiteiten voor kinderen en jongeren in de buurt.

Deze indicator kan gelezen worden samen met andere indicatoren met betrekking tot kinderen zoals 'Tevredenheid over speelvoorzieningen en geschikte plekken voor de jeugd' en 'Tevredenheid over de kindvriendelijkheid van cafés, restaurants en hotels in de stad'.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Elke respondent wordt bevraagd over de tevredenheid over het aanbod aan activiteiten voor kinderen en jongeren. Dit brengt met zich mee dat een deel van de respondenten 'geen mening/niet van toepassing' antwoordde. Deze respondenten worden niet in de noemer meegenomen.

Deze indicator wordt opgenomen in de katern 'Gezinnen in de stad'.

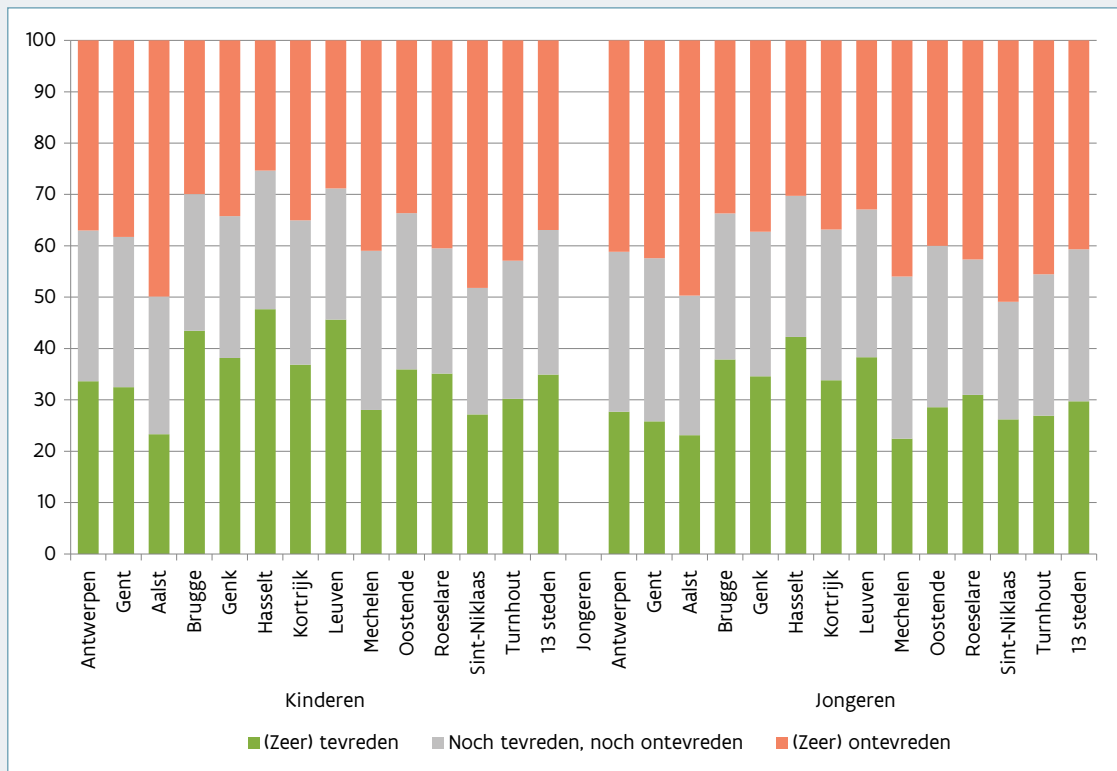
Tevredenheid over het aanbod aan activiteiten voor kinderen en jongeren, in 2014, in %.

	Aanbod aan activiteiten tot 12 jaar			Aanbod aan activiteiten vanaf 12 jaar		
	2014	BI ondergrens (1)	BI Bovengrens (1)	2014	BI ondergrens (1)	BI Bovengrens (1)
Antwerpen	33,6	31,3	36,1	27,7	25,4	30,1
Gent	32,5	28,4	36,8	25,8	21,9	30,1
Aalst	23,3	20,9	26,0	23,1	20,6	25,8
Brugge	43,5	40,4	46,5	37,9	34,8	41,0
Genk	38,2	35,8	40,6	34,6	32,3	37,0
Hasselt	47,7	42,8	52,5	42,3	37,4	47,3
Kortrijk	36,8	32,1	41,8	33,8	29,1	38,8
Leuven	45,6	43,1	48,2	38,3	35,7	41,0
Mechelen	28,0	23,6	32,9	22,4	18,3	27,1
Oostende	35,9	31,2	40,9	28,6	24,1	33,5
Roeselare	35,1	30,4	40,2	31,0	26,3	36,0
Sint-Niklaas	27,2	22,9	31,9	26,2	21,9	31,0
Turnhout	30,2	27,5	33,0	26,9	24,4	29,7
Totaal 13 steden	34,9	33,8	36,1	29,7	28,6	30,9

(1) BI= betrouwbaarheidsinterval 2014: als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en er geen significant verschil is (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor 2014.

Tevredenheid over aanbod aan activiteiten voor kinderen en jongeren in de buurt naar mate van tevredenheid, in 2014, in %.

Bron: survey Stadsmonitor 2014.

TEVREDENHEID OVER VEILIG SPELEN IN DE BUURT

Gezin

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat vindt dat men veilig kan spelen in de buurt.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende vraag gesteld aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'In welke mate vind je dat kinderen tot 12 jaar veilig kunnen spelen in je buurt?'

De respondenten konden antwoorden met 'helemaal oneens', 'eerder oneens', 'noch eens, noch oneens', 'eerder eens', 'helemaal eens' en 'weet niet/niet van toepassing'. Wie met 'eerder eens' of 'helemaal eens' antwoordde, werd in de teller opgenomen. De categorie 'weet niet/niet van toepassing' werd bij de berekening buiten beschouwing gelaten.

Toelichting

De tevredenheid over veilig spelen in de buurt zegt iets over de integrale veiligheid die nagestreefd wordt voor kinderen en hun activiteiten in de buurt, onderweg en bij het ontspannen. Deze indicator zegt tevens iets over de kwaliteit, verkeersleefbaarheid en veiligheid van de woonomgeving.

In 2014 is net iets minder dan de helft (48%) van de inwoners van de centrumsteden tevreden over veilig spelen in de buurt voor kinderen tot 12 jaar. Het grootste aandeel tevreden inwoners vinden we terug in Brugge (56,7%), Hasselt (56,7%), Genk (56,6%) en Leuven (56,1%). In Aalst (40,0%) en Sint-Niklaas (41,9%) is men het minst tevreden. Ook het aandeel dat (zeer) ontevreden is, is in beide steden het hoogst (44,7% en 44,0%).

Er zijn geen significante verschillen naar leeftijd, geslacht of afkomst. Ook de tevredenheid van huishoudens met inwonende kinderen versus huishoudens zonder inwonende kinderen verschilt niet significant.

Deze indicator kan samen gelezen worden met 'Tevredenheid over de verkeersveiligheid', 'Tevredenheid over speelvoorzieningen en geschikte plekken voor de jeugd' en 'Tevredenheid over het aanbod aan activiteiten voor kinderen en jongeren'.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Elke respondent wordt bevraagd over de tevredenheid over veilig spelen in de buurt. Dit brengt met zich mee dat een deel van de respondenten 'geen mening/niet van toepassing' antwoordde, maar dit blijft voor deze indicator eerder beperkt. Deze respondenten worden niet in de noemer opgenomen.

Deze indicator wordt ook opgenomen in de katern 'Gezinnen in de stad'.

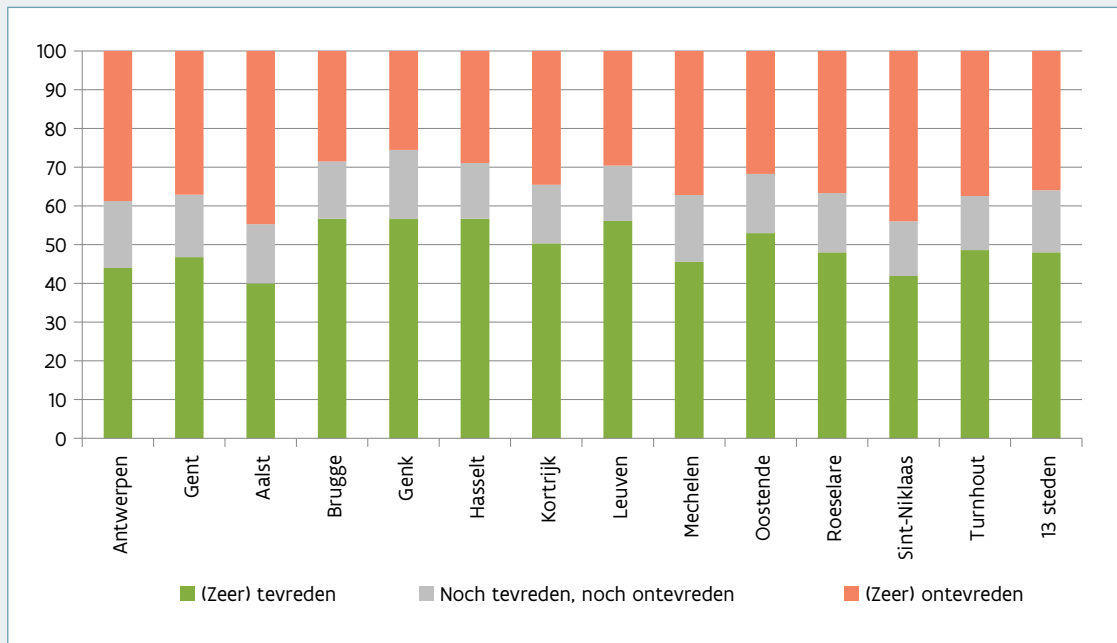
Tevredenheid over veilig spelen in de buurt, in 2014, in %.

	2014	BI ondergrens (1)	BI Bovengrens (1)
Antwerpen	44,0	41,8	46,2
Gent	46,8	43,0	50,6
Aalst	40,0	37,4	42,7
Brugge	56,7	54,0	59,3
Genk	56,6	54,4	58,8
Hasselt	56,7	52,3	61,0
Kortrijk	50,3	45,9	54,7
Leuven	56,1	53,9	58,2
Mechelen	45,5	41,1	50,0
Oostende	52,9	48,4	57,4
Roeselare	48,0	43,4	52,6
Sint-Niklaas	41,9	37,4	46,4
Turnhout	48,6	45,9	51,3
Totaal 13 steden	48,0	46,9	49,1

(1) BI= betrouwbaarheidsinterval 2014: als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en er geen significant verschil is (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor 2014.

Tevredenheid over veilig spelen in de buurt naar mate van tevredenheid, in 2014, in %.

Bron: survey Stadsmonitor 2014.

DEELNAME AAN BUURTACTIVITEITEN

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat het afgelopen jaar heeft deelgenomen aan een buurtactiviteit.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende vraag voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Heb je de voorbije 12 maanden deelgenomen aan een buurtactiviteit (vb. buurtfeest, wandeltocht, bbq met burens, schoonmaakactie)?'.

Respondenten konden antwoorden met: 'ja', 'neen' of 'neen, hier worden geen buurtactiviteiten georganiseerd'. Wie 'ja' antwoordde, werd in de teller opgenomen.

Toelichting

Een belangrijk aspect van sociale cohesie in de stad is de betrokkenheid van de bewoners bij hun buurt. Naast actieve betrokkenheid door het zelf (mee) opzetten van activiteiten kan de loutere aanwezigheid of deelname aan activiteiten de cohesie en solidariteit binnen de buurt versterken. Vooral in buurten met hoge diversiteit kan dit zorgen voor meer tolerantie tegenover personen met een andere culturele achtergrond.

Wanneer burgers actief zijn in hun buurt of stad, zelfs al is het alleen maar door te participeren in een buurtactiviteit, betekent dat meestal dat ze zich in zekere mate verbonden voelen met hun buurt of stad. Het kan een opstap zijn om de goede gang van zaken in de stad op te volgen en een aanzet om zelf actief iets te doen en mee te willen werken aan de oplossing van stedelijke problemen (o.a. op buurt-niveau).

Bijna 30% van de stedelingen heeft het voorbije jaar deelgenomen aan een buurtactiviteit. De helft zegt dit niet te hebben gedaan, terwijl de overigen aangeven dat in hun buurt geen activiteiten worden georganiseerd. Er doen zich weinig verschillen voor tussen 2011 en 2014. Enkel in Aalst wordt er iets meer aan buurtactiviteiten deelgenomen.

Hoogste participatiecijfers zijn er in Hasselt en Genk, waar ongeveer één op drie inwoners in 2014 deelneemt aan buurtactiviteiten. De laagste participatiecijfers zijn er in Oostende en Sint-Niklaas, waar minder dan een kwart van de burgers deelneemt aan deze activiteiten. In Aalst en Sint-Niklaas geeft meer dan 3 op de 10 inwoners aan dat er in hun buurt geen activiteiten georganiseerd worden. In Oostende worden er blijkbaar meer activiteiten georganiseerd, maar daar geeft 6 op de 10 inwoners aan niet deel te nemen.

Mannen, hooggeschoolden en personen met inwonende kinderen zijn vlugger geneigd om aan buurtactiviteiten deel te nemen dan vrouwen, laaggeschoolden en personen zonder inwonende kinderen. Tussen 35 en 55 jaar zijn stedelingen het meest aanspreekbaar. De nationaliteit speelt geen rol.

Deze indicator belicht een lichte vorm van participatie en betrokkenheid bij de buurt. De indicator werd toegevoegd om – naast diverse lidmaatschappen aan verenigingen – ook een andere vorm van participatie in beeld te krijgen. Gelet op de bekommernissen omtrent participatie en burgerbetrokkenheid, kan deze indicator best samen bekeken worden met de indicatoren 'Spreiding van informatie over en door de stad', 'Participatie in het verenigingsleven' en 'Actieve betrokkenheid van de burger'. De indicator kan hangt ook samen met 'Intensiteit van contacten', 'Tevredenheid over het contact in de buurt', 'Tevredenheid over het aanbod aan activiteiten voor kinderen en jongeren' en 'Tevredenheid over activiteiten voor ouderen in de buurt'.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Deelname aan buurtactiviteiten, in 2011 en 2014, in %.

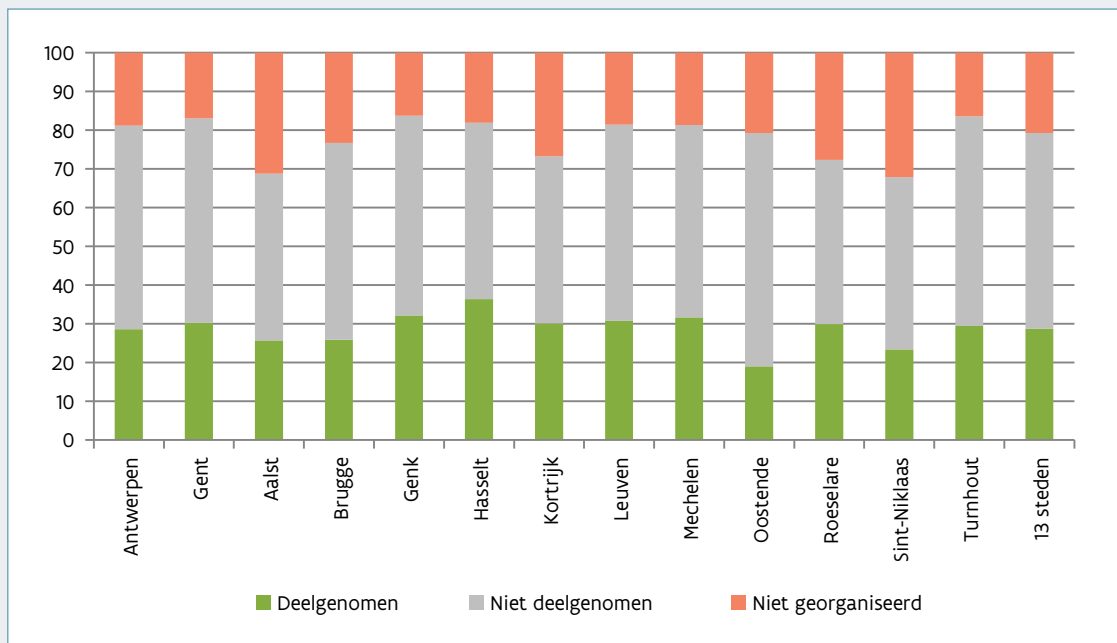
	2011	2014	BI ondergrens (1)	BI bovengrens (1)
Antwerpen	28,5	28,6	26,8	30,5
Gent	29,4	30,2	27,1	33,6
Aalst	21,5*	25,7	23,6	28,0
Brugge	26,1	25,9	23,8	28,2
Genk	30,5	32,2	30,2	34,2
Hasselt	32,0	36,3	32,5	40,4
Kortrijk	27,6	30,1	26,4	34,1
Leuven	29,8	30,7	28,9	32,6
Mechelen	28,1	31,7	27,9	35,7
Oostende	18,6	19,0	15,8	22,6
Roeselare	27,1	29,9	26,0	34,0
Sint-Niklaas	24,0	23,4	19,9	27,3
Turnhout	26,9	29,4	27,1	31,7
Totaal 13 steden	27,6	28,8	27,9	29,7

(1) * wijst op een significant verschil tussen 2011 en 2014 onder controle van geslacht, leeftijd en opleiding (zie leeswijzer).

(2) BI= betrouwbaarheidsinterval 2014: als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en er geen significant verschil is (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor.

Deelname aan buurtactiviteiten, in 2014, in %.

Bron: survey Stadsmonitor 2014.

INTENSITEIT VAN CONTACTEN

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat minstens wekelijks contact heeft met niet-inwonende familie, vrienden/kennissen of burens.

In de survey van de Stadsmonitor werd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad volgende vraag gesteld: 'Hoe dikwijls ontmoet je bij je thuis of elders 1) niet-inwonende familie, 2) vrienden of kennissen, 3) burens?'

De respondenten konden antwoorden met 'nooit', 'een uitzonderlijke keer', 'maandelijks', 'meermaals per maand', 'wekelijks', 'meermaals per week' of 'dagelijks'. In de tabel worden de resultaten gepresenteerd van een samengestelde variabele. Het gaat om het aandeel personen dat bij minstens één van de drie soorten contacten (contacten met familie, contacten met vrienden/kennissen, contacten met burens) 'wekelijks', 'meermaals per week' of 'dagelijks' heeft geantwoord.

In de grafiek worden per soort contact (contacten met familie, contacten met vrienden/kennissen, contacten met burens) de resultaten weergegeven.

Door een wijziging van de antwoordcategorieën ten opzichte van 2011, zijn de resultaten niet vergelijkbaar en werden enkel de resultaten van 2014 opgenomen.

Toelichting

Naast formele sociale contacten kunnen ook informele sociale contacten bijdragen tot sociale cohesie in de stad.

In 2014 heeft de helft van de stadsbewoners minstens wekelijks contact met niet-inwonende familieleden, vrienden/kennissen of burens. De verschillen tussen de steden blijven relatief beperkt. Op Oostende en Genk na, hebben 46% tot 57% van de inwoners regelmatig informele sociale contacten. Genk scoort het hoogst. In Oostende valt het aandeel personen met wekelijkse contacten terug tot 4 op de 10 inwoners. In Antwerpen en Brugge heeft minder dan de helft van de bevolking wekelijks informele contacten.

De contacten met niet-inwonende familieleden scoren overal het hoogst, op Gent na. Daarna volgen de contacten met vrienden en kennissen. Het contact met de burens ligt overal het laagst. In Leuven, Gent en Antwerpen is er weinig tot geen verschil in het aandeel personen met regelmatige contacten met familie en deze met regelmatige contacten met vrienden/kennissen. De hoge score van Genk op de samengestelde variabele (zie tabel) komt naar voor zowel bij contacten met familie, vrienden als met burens (zie grafiek).

Als gekeken wordt naar de samengestelde variabele (contacten met familie, vrienden/kennissen of burens), is er een duidelijk verschil naar geslacht: vrouwen hebben vaker wekelijkse informele contacten dan mannen. Ook naar leeftijd is er een verschil: jongeren scoren beduidend hoger dan ouderen. Opleiding en nationaliteit zorgen niet direct voor significante verschillen.

Deze indicator kan best samen gelezen worden met de verschillende participatie-indicatoren (o.a. 'Participatie in het verenigingsleven') en de indicator 'Tevredenheid over het contact in de buurt' en 'Sociale integratie in de buurt'.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Er werd in de survey van de Stadsmonitor gevraagd naar 'ontmoetingen thuis of elders'. Wat beschouwd kan worden als een 'ontmoeting' wordt overgelaten aan de beoordeling van de respondent. Mogelijks worden bepaalde korte contacten zoals bijvoorbeeld een praatje maken met de burens door een deel van de respondenten hier niet gerapporteerd.

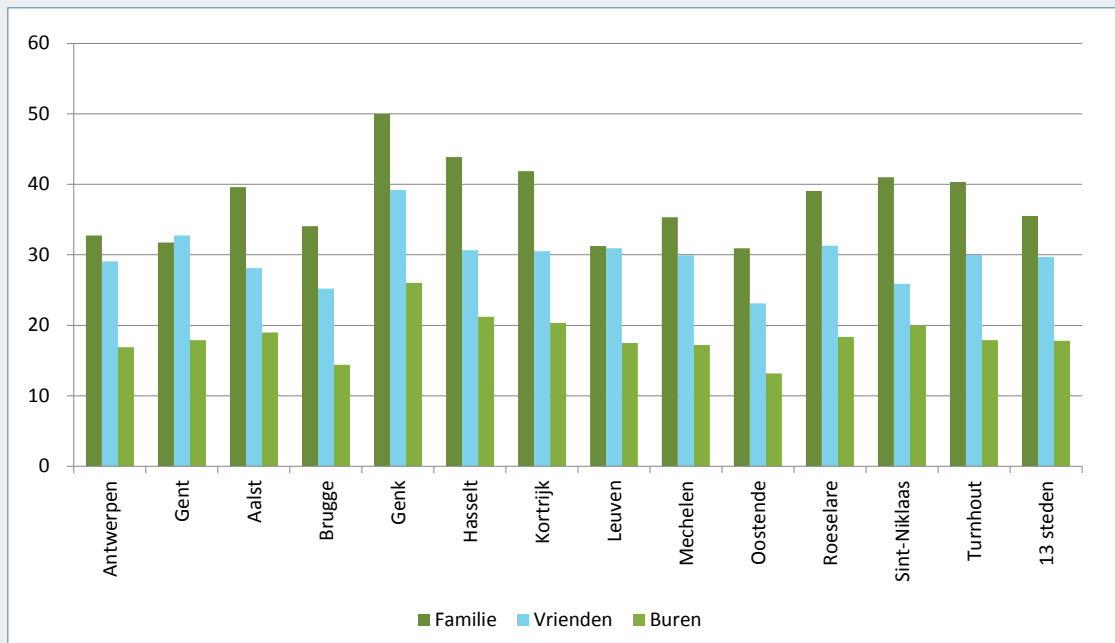
Intensiteit van contacten: minstens wekelijks contact met niet-inwonende familie, vrienden/kennissen of buren, in 2014, in %.

	2014	BI ondergrens (1)	BI bovengrens (1)
Antwerpen	48,6	46,5	50,6
Gent	51,0	47,5	54,5
Aalst	52,3	49,8	54,8
Brugge	46,3	43,8	48,8
Genk	62,7	60,6	64,7
Hasselt	56,6	52,5	60,6
Kortrijk	55,1	51,0	59,1
Leuven	51,2	49,1	53,2
Mechelen	51,0	46,8	55,2
Oostende	43,1	39,0	47,3
Roeselare	53,9	49,6	58,2
Sint-Niklaas	53,8	49,5	58,0
Turnhout	53,1	50,6	55,6
Totaal 13 steden	50,8	49,8	51,9

(1) BI= betrouwbaarheidsinterval 2014: als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en er geen significant verschil is (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor 2014.

Intensiteit van contacten per soort contact: minstens wekelijks contact met niet-inwonende familie, vrienden/kennissen of buren, in 2014, in %.

Bron: survey Stadsmonitor 2014.

TEVREDENHEID OVER HET CONTACT IN DE BUURT

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat vindt dat het aangenaam is om in hun buurt met de mensen te praten.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende stelling voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Het is aangenaam om in mijn buurt met de mensen te praten'.

Respondenten konden antwoorden met 'helemaal eens', 'eerder eens', 'niet eens, niet oneens', 'eerder oneens', 'helemaal oneens' en 'weet niet'. Wie op de stellingen antwoordde met 'helemaal eens' of 'eerder eens', werd in de teller opgenomen. De categorie 'weet niet' werd bij de berekening buiten beschouwing gelaten.

Toelichting

Tevredenheid over contact in de buurt geeft een aanduiding van hoe aangenaam mensen hun woonomgeving vinden. In een leefbare en duurzame stad is de ruimte zo ingericht dat ze menselijk contact in al zijn diversiteit bevordert (zowel met bekenden als met vreemden). De indicator geeft ook een aanduiding van de mate van vertrouwen in de medemens.

7 op de 10 inwoners in de 13 steden zijn tevreden over de sociale contacten in de buurt. Dit is een lichte daling ten opzichte van 2008 en 2011.

De terugval ten opzichte van 2008 is duidelijk in Hasselt, Leuven en Turnhout. Hasselt haalt wel nog de hoogste score. In Antwerpen en Aalst is men het minst tevreden. De verschillen tussen de steden worden wel kleiner. Het aandeel inwoners dat het oneens is met de voorgelegde stelling schommelt rond 10%, terwijl 1 op de 5 stedelingen geen duidelijk standpunt inneemt.

Vrouwen, ouderen en hooggeschoolden en gezinnen met inwonende kinderen zijn iets meer tevreden over de sociale contacten in de buurt. Eigenaars van de eigen woning zijn meer tevreden dan huurders.

Deze indicator wordt best samen gelezen met de indicator over het aantal contacten dat mensen hebben met familie, vrienden en burens en andere indicatoren inzake vrije tijd en woonomgeving zoals 'Tevredenheid over de buurt', 'Basismobiliteit, lagere scholen, speelruimte en jeugdruimte in de wijk' en 'Vertrouwen in de medemens'.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Tevredenheid over contact in de buurt, in 2008, 2011 en 2014, in %.

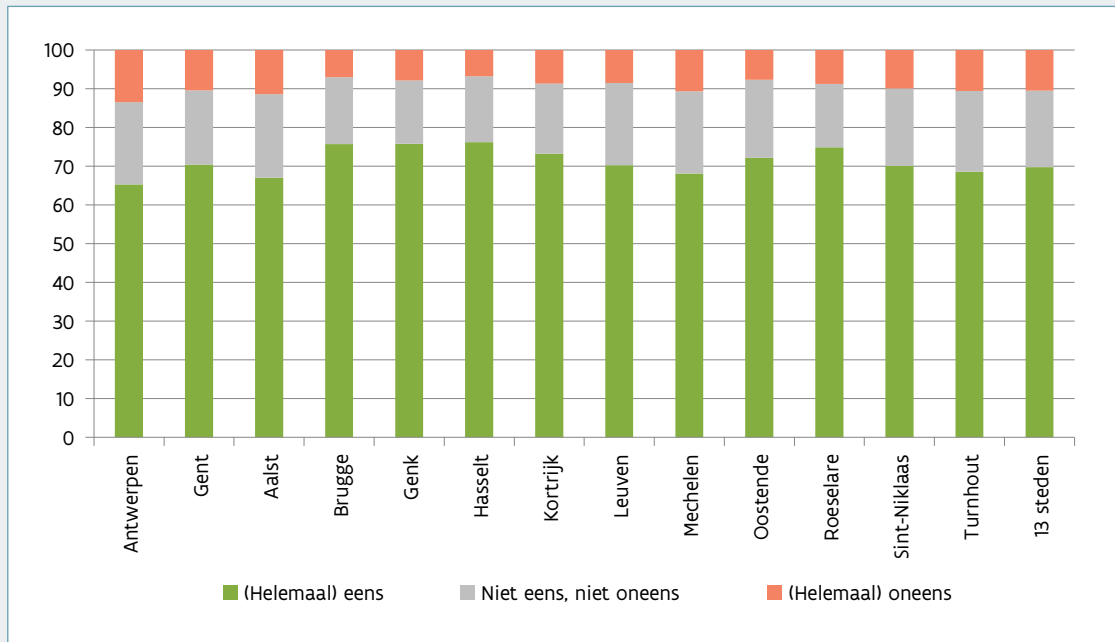
	2008	2011	2014	BI ondergrens (2)	BI bovengrens (2)
Antwerpen	67,4	67,2	65,2	63,2	67,2
Gent	69,4	69,0	70,4	66,9	73,6
Aalst	70,7	67,8	67,0	64,5	69,4
Brugge	78,3	79,5	75,7	73,4	77,8
Genk	77,5	77,9	75,8	73,9	77,6
Hasselt	81,4*	81,3*	76,2	72,3	79,6
Kortrijk	76,1	75,7	73,2	69,3	76,7
Leuven	74,8*	72,7	70,3	68,3	72,2
Mechelen	69,4	72,3	68,1	63,9	72,0
Oostende	71,8	71,0	72,2	68,1	75,9
Roeselare	73,5	73,6	74,8	70,8	78,5
Sint-Niklaas	74,0	72,0	70,1	65,9	74,0
Turnhout	73,2*	69,2	68,5	66,1	70,9
Totaal 13 steden	71,7*	71,3*	69,7	68,7	70,7

(1) * wijst op een significant verschil met 2014 onder controle van geslacht, leeftijd en opleiding (zie leeswijzer).

(2) BI= betrouwbaarheidsinterval 2014: als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en er geen significant verschil is (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor.

Tevredenheid over contact in de buurt, in 2014, in %.

Bron: survey Stadsmonitor 2014.

TEVREDENHEID OVER ACTIVITEITEN VOOR OUDEREN IN DE BUURT

Definitie

Aandeel (%) 55-plussers dat tevreden is over de activiteiten voor ouderen in de buurt.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende stelling voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'In mijn buurt zijn er voldoende activiteiten voor ouderen/gepensioneerden.'. De respondent had de keuze tussen 'helemaal eens', 'eens', 'niet eens/niet eens', 'eerder eens' of 'helemaal eens'. 55-plussers die op deze stelling antwoordden met 'helemaal eens' of 'eerder eens', werden in de teller opgenomen. De categorie 'weet niet' werd bij de berekening buiten beschouwing gelaten.

Toelichting

Tevredenheid over de activiteiten voor ouderen in de buurt geeft een aanduiding van de mogelijkheden die ouderen in hun woonomgeving hebben om deel te nemen aan activiteiten in groepsverband. Een leefbare en duurzame stad heeft een kwaliteitsvol aanbod aan activiteiten, die voor diverse doelgroepen uit de stedelijke bevolking bereikbaar, toegankelijk en betaalbaar zijn.

In de 13 steden zijn minder dan 6 op de 10 inwoners ouder dan 55 jaar tevreden over de aanwezige activiteiten voor ouderen. In vergelijking met 2008 en 2011 is dit een daling.

Deze daling vinden we ook terug in een aantal steden. In Hasselt, Oostende, Roeselare, Sint-Niklaas en Turnhout is er een daling van de tevredenheid over de activiteiten voor ouderen ten opzichte van 2008. In Kortrijk en in Turnhout is er een daling ten opzichte van 2011.

Tussen de steden onderling zijn er aanzienlijke verschillen. Zo zijn er in Aalst, Sint-Niklaas en Turnhout maar 4 op de 10 55-plussers tevreden over het aanbod tegenover 7 op de 10 inwoners in Genk en Oostende.

In Aalst, Mechelen, Sint-Niklaas en Turnhout is de groep die het eens is met de stelling het grootst.

Naar achtergrondkenmerken zijn er weinig significante verschillen omtrent de tevredenheid met activiteiten voor ouderen. Mannen zijn minder tevreden dan vrouwen.

Deze indicator kan samen gelezen worden met de andere indicatoren zoals 'Tevredenheid over het contact in de buurt', 'Deelname aan buurtactiviteiten', 'Tevredenheid over de buurt' en 'Lokale dienstencentra in de wijk'.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Elke respondent jong of oud, wordt bevraagd over de tevredenheid over activiteiten voor ouderen in de buurt. Dit brengt met zich mee dat een aanzienlijk deel van de respondenten 'weet niet' antwoordde. Deze respondenten worden niet in de noemer meegenomen omdat er van uit gegaan kan worden dat vooral niet-gebruikers geen mening hebben. Op deze manier sluit de tevredenheidsscore dichter aan bij deze van de gebruiker, zij het niet optimaal. Bij de gebruikers zitten allicht ook veel niet-stedelingen. Hun mening is niet bevraagd. Daarnaast worden bij de berekening van deze indicator ook enkel de 55-plussers in rekening gebracht. Bij de interpretatie van de cijfers moet hiermee rekening gehouden worden.

Tevredenheid activiteiten voor ouderen in de buurt, in 2008, 2011 en 2014, in % 55-plussers.

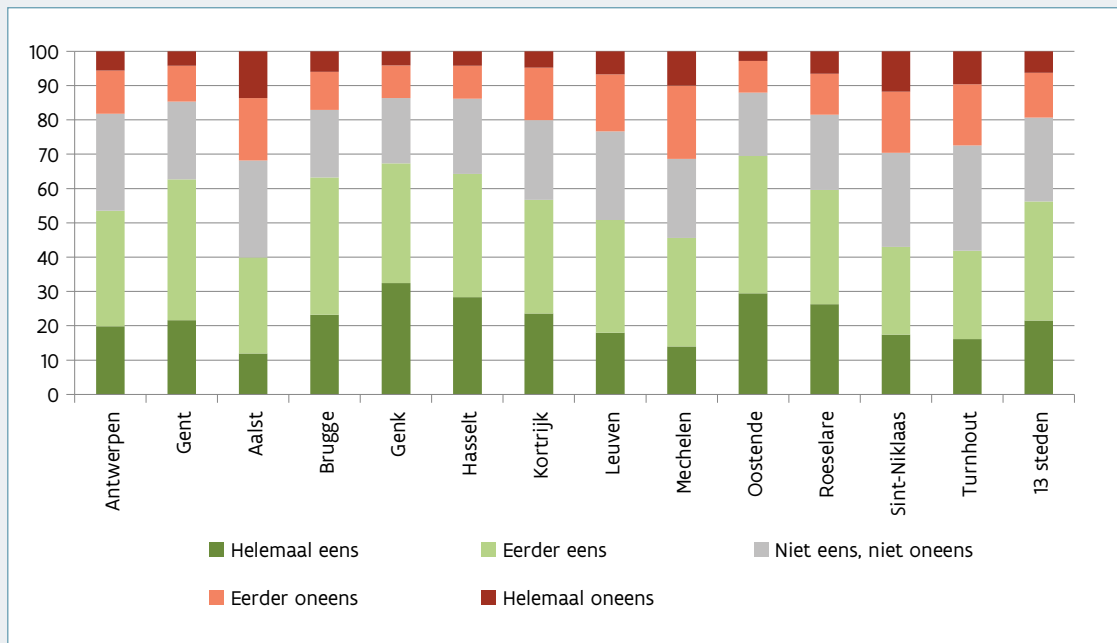
	2008	2011	2014	BI ondergrens (2)	BI bovengrens (2)
Antwerpen	56,9	54,9	53,5	50,1	56,8
Gent	66,9	59,3	62,7	56,6	68,4
Aalst	37,7	41,9	39,9	36,2	43,8
Brugge	69,0	66,8	63,2	59,3	66,9
Genk	68,9	65,2	67,3	64,2	70,2
Hasselt	74,1*	71,9	64,3	58,1	70,0
Kortrijk	64,1	68,2*	56,7	50,5	62,7
Leuven	52,0	53,0	50,8	47,3	54,3
Mechelen	55,4	53,1	45,6	38,4	53,0
Oostende	82,4*	73,7	69,4	63,9	74,5
Roeselare	68,9*	65,5	59,5	52,9	65,9
Sint-Niklaas	52,5*	49,1	43,0	36,5	49,7
Turnhout	56,0*	55,9*	41,9	38,2	45,7
Totaal 13 steden	61,6*	59,1*	56,2	54,7	57,8

(1) * wijst op een significant verschil respectievelijk tussen 2014 en 2008 en tussen 2014 en 2011 en dit onder controle van geslacht, leeftijd en opleiding (zie leeswijzer).

(2) BI= betrouwbaarheidsinterval 2014: als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en er geen significant verschil is (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor.

Tevredenheid over activiteiten voor ouderen in de buurt naar de mate van tevredenheid, in 2014, in % 55-plussers.

Bron: survey Stadsmonitor 2014.

FIERHEID OVER DE EIGEN STAD

Definitie

Aandeel (%) van de bevolking, dat fier is op zijn stad.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende stelling voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Ik ben echt fier op mijn stad'.

De respondenten konden antwoorden met 'helemaal eens', 'eerder eens', 'niet eens, niet oneens', 'eerder oneens', 'helemaal oneens' en 'weet niet'. Wie antwoordde met 'helemaal eens' of 'eerder eens', werd in de teller opgenomen. Een klein aantal respondenten koos voor de antwoordcategorie 'weet niet'. Deze respondenten werden niet in aanmerking genomen bij de berekening van de indicator.

Toelichting

Fierheid over de stad wijst op een positieve kijk op de culturele identiteit en de uitstraling van de stad. Die identiteit en uitstraling verder ontwikkelen maakt het voor inwoners gemakkelijker om zich verbonden te voelen met de stad. Stadsgebruikers zullen zich aangetrokken voelen tot de culturele rijkdom van de stad.

In 2014 zijn gemiddeld 3 op de 4 inwoners van de centrumsteden fier over hun stad. De verschillen tussen de 13 steden zijn echter groot. In Brugge zijn 9 op de 10 inwoners fier op hun stad, in Turnhout nog de helft. Globaal gaat de fierheid over de stad er op vooruit. Dat verschil met 2011 wijst voor 7 van de 13 centrumsteden op een betekenisvolle vooruitgang. Vooral in Antwerpen, Mechelen, Turnhout en Aalst boekt men forse winst in vergelijking met 2011. Turnhout heeft het peil van 2008 wel nog niet opnieuw bereikt. Hasselt – met de tweede hoogste score in 2008 en 2011 – zakt naar de vierde plaats in 2014 en moet Gent en Leuven laten voorgaan. Kortrijk gaat er alleen ten opzichte van 2008 op vooruit. Genk, Roeselare, Leuven en Aalst hebben de dip van vorige meting grotendeels verwerkt.

Een hoge globale fierheid betekent niet dat de bevolking het unaniem eens is met de stelling. Voor Turnhout is een vijfde het (helemaal) oneens. In Sint-Niklaas, Oostende en Aalst gaat het om circa 10%. Over het algemeen zijn oudere inwoners en hogeropgeleiden iets fierder over hun stad.

Deze indicator hangt samen met de vele tevredenheidsindicatoren uit de Stadsmonitor. Bijvoorbeeld: 'Tevredenheid over de stad/de buurt', 'Tevredenheid over de uitstraling van gebouwen in de buurt', 'Tevredenheid over het cultureel aanbod', 'Tevredenheid over het aanbod aan uitgaansgelegenheden, restaurants en cafés',....

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Fierheid over de eigen stad, in 2008, 2011 en 2014, in %.

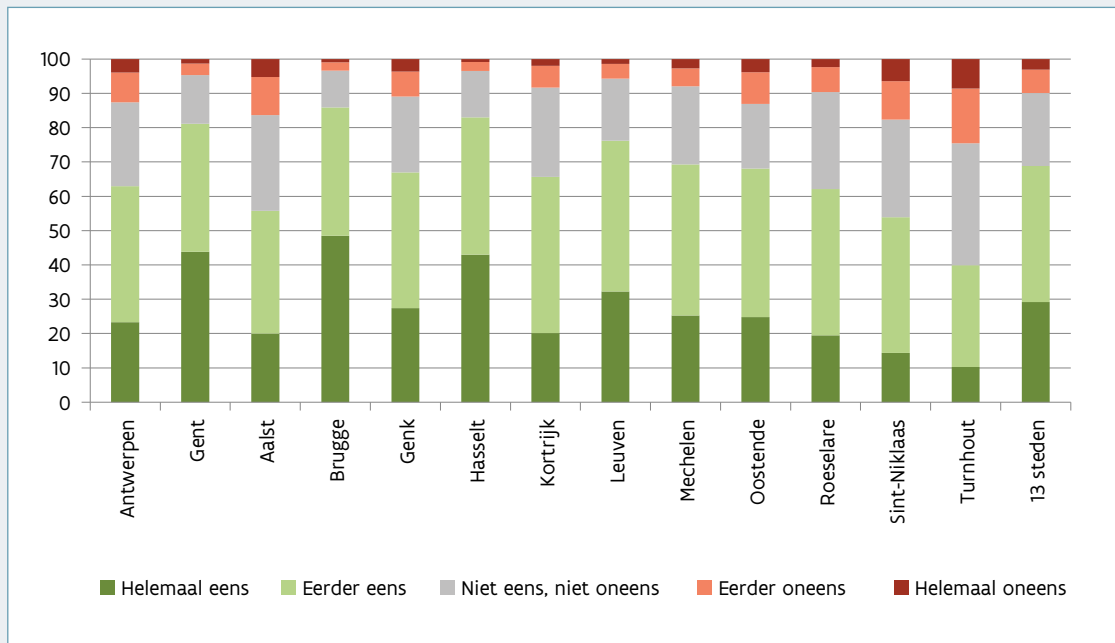
	2008	2011	2014	BI ondergrens (2)	BI bovengrens (2)
Antwerpen	62,9*	62,9*	71,4	69,5	73,2
Gent	82,8	81,1	84,6	81,9	87,0
Aalst	60,9*	55,8*	69,8	67,5	72,1
Brugge	89,3	85,9	89,0	87,4	90,5
Genk	70,1	67,0*	71,2	69,3	73,1
Hasselt	85,3*	83,0	79,6	76,1	82,8
Kortrijk	60,9*	65,6	67,9	63,9	71,7
Leuven	81,2	76,2*	81,1	79,5	82,7
Mechelen	64,2*	69,3*	75,9	72,1	79,3
Oostende	74,7*	68,0	71,1	67,0	74,8
Roeselare	70,3	62,1*	68,2	64,0	72,2
Sint-Niklaas	59,5	53,9	58,8	54,5	63,0
Turnhout	56,3*	39,9*	49,0	46,4	51,5
Totaal 13 steden	71,0*	68,8*	74,5	73,6	75,3

(1) * wijst op een significant verschil respectievelijk tussen 2014 en 2008 en tussen 2014 en 2011 en dit onder controle van geslacht, leeftijd en opleiding (zie leeswijzer).

(2) BI= betrouwbaarheidsinterval 2014: als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en er geen significant verschil is (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor.

Fierheid over de eigen stad, in 2014, in %.

Bron: survey Stadsmonitor 2014.

Klein

Een stoel heet stoel,
een deur heet deur.
Dat is voor het gemak.
Maar wat een blad is
voor een vrouw
is voor een mus een dak.
Een raam heet raam.
Een huis een huis.
Maar wat een spel is
voor een man
is voor een kat een muis.
Wat van zichzelf
het meeste zwijgt, is klein.
Een kind heet zo,
maar dat zegt niets.
Een woord is maar een woord.
Daar ding ik niet op af.
Wat een kuil is
voor een mens
is voor de dood een graf.
Tijd is zoiets als lucht,
en mensen zijn geen wijn.
Niemand wordt beter
met de jaren,
dus klein verklaren
heeft geen zin.
Begin bij het begin
en leef dan
net als iedereen
eenvoudig
been voor been.

Bart Moeyaert, 2001
geïnspireerd door de rechten van het kind

HOOFDSTUK 2 Leren en onderwijs

Aan de basis van de keuze van de indicatoren 'Leren en onderwijs' ligt een visie over een wenselijke toekomst voor een Vlaamse centrumstad. Deze visie is voor het beleidsdomein 'Leren en onderwijs' samengebond in 4 clusters:

- Educatief project op maat
- Kwaliteit van het educatieve aanbod
- Relatie tussen onderwijs en stad versterken
- Versterken van netwerking en burgerparticipatie rond leren en onderwijs

Per cluster is een set van indicatoren samengesteld. Deze set houdt rekening met de vier principes van het duurzaamheidsconcept (economische, sociale, fysiek-ecologische en institutionele principe).

Hoofdstuk 2 bevat enkel de indicatoren die betrekking hebben op schoolloopbaanmerken, de deelname aan onderwijs en vorming in functie van competentieopbouw, de tevredenheid over het aanbod en de aantrekkingskracht van de stad. Men leest deze indicatoren best samen met de andere indicatoren in de 4 clusters. Dit is mogelijk via www.stadsmonitor.be.

Spijbelgedrag in het lager onderwijs	90
Spijbelgedrag in het voltijds secundair onderwijs	92
Spijbelgedrag in het deeltijds secundair onderwijs	94
Schoolse vertraging in het lager onderwijs	96
Schoolse vertraging in het algemeen secundair onderwijs	98
Schoolse vertraging in het technisch secundair onderwijs	100
Schoolse vertraging in het beroepssecundair onderwijs	102
Schoolse vertraging in het kunstsecundair onderwijs	104
Ongekwalficeerde uitstroom uit het secundair onderwijs	106
Participatie van allochtonen in het secundair onderwijs op basis van thuistaal	108
Aantrekkingskracht van het secundair onderwijs in de centrumsteden	110
Lagere scholen in de wijk	112
Tevredenheid over het aanbod aan onderwijsvoorzieningen in de buurt en in de stad	114

SPIJBELGEDRAG IN HET LAGER ONDERWIJS

Gezin

Definitie

Aandeel (%) leerlingen in het gewoon lager onderwijs dat regelmatig problematisch afwezig is ("spijbelt").

Dit aandeel (%) is de verhouding tussen het aantal leerlingen dat ten minste 30 halve dagen in het gewoon lager onderwijs ongewettigd afwezig is en het totaal aantal leerlingen van het gewoon lager onderwijs.

Leerlingen uit het buitengewoon lager onderwijs zijn niet opgenomen in deze indicator. Het kleuteronderwijs komt in deze indicator evenmin aan bod.

Toelichting

Spijbelgedrag is een schoolloopbaanmerk dat wijst op een hoger risico om de schoolcarrière niet te voltooien en om een lagere eindkwalificatie en bijgevolg een maatschappelijk zwakkere positie als volwassene te bereiken. Het wijst er op dat onderwijskansen niet gelijk verdeeld zijn over alle lagen van de bevolking.

In een leefbare en duurzame stad biedt het onderwijs, dat voldoende gedifferentieerd en territoriaal uitgebouwd is, gelijke kansen aan kinderen en jongeren, ongeacht het milieu waaruit ze afkomstig zijn. Scholen kennen en gaan actief aan de slag met de achtergrond van kinderen om problemen die een invloed hebben op de schoolcarrière te detecteren en te remediëren. Dit zorgt er voor dat alle jongeren een kwalificatie behalen, die toegang verleent tot de arbeidsmarkt en/of het hoger onderwijs en die de doorstroming naar de arbeidsmarkt en/of het hoger onderwijs faciliteert.

In 2013-2014 is het aandeel leerlingen in het lager onderwijs dat regelmatig spijbelt in de 13 steden (0,7%) meer dan dubbel zo hoog als in het Vlaamse Gewest (0,3%), al blijven de cijfers overal laag. Het cijfer van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest ligt hiertussen (0,4%). Het spijbelpercentage in de grootsteden Antwerpen en Gent ligt hoger dan in bijna alle andere centrumsteden.

Het hoogste aandeel geregistreerde spijbelaars bevindt zich in Gent (1,5%), gevolgd door Oostende en Antwerpen. Aalst, Brugge, Genk en Hasselt kennen de laagste cijfers, waar telkens 0,2% spijbelende jongeren opgetekend worden. Het verschil tussen jongens en meisjes is minimaal. Het grootste verschil tussen jongens en meisjes is te noteren in Turnhout (+0,6 procentpunten) en Kortrijk.

De groei sedert 2008-2009 blijft beperkt in procentpunten, maar komt neer op een stijging van

iets meer dan 90% in het geval van de 13 steden en van meer dan 80% in het Vlaamse Gewest. In procentpunten stijgt het aandeel spijbelaars met 0,5 procentpunten in de 13 centrumsteden en met 0,2 procentpunten in het Vlaamse Gewest. Het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest kent een nulgroei. De sterkste groei zag Gent (+1,1 procentpunt), gevolgd door Oostende en Antwerpen. Een zeer kleine toename is te noteren in Brugge, Aalst, Hasselt, Leuven, Roeselare en Sint-Niklaas.

Deze indicator leest men best samen met indicatoren als 'Schoolse vertraging', 'Spijbelgedrag in het voltijds secundair onderwijs' en 'Spijbelgedrag in het deeltijds secundair onderwijs'.

Aandachtspunten

De cijfers omvatten de melding van scholen wanneer leerlingen meer dan 30 halve dagen ongewettigd afwezig zijn. Leerlingen die regelmatig maar gewettigd afwezig zijn, worden hierin niet opgenomen. Bovendien zijn leerlingen die sporadisch spijbelen (minder dan 30 halve dagen) ook niet opgenomen.

De cijfers hebben betrekking op het aantal problematisch afwezigen die gemeld werden aan het Departement Onderwijs. Misschien melden de scholen niet alle afwezigheden. Het werkelijke aantal spijbelaars ligt daarom waarschijnlijk hoger. De limiet voor aangifte van 30 halve dagen is vrij hoog, en omdat de scholen dit moeten doorgeven aan het Departement Onderwijs, zegt deze indicator dus iets over de zware gevallen en de mate waarin scholen daarvan aangifte doen.

Het geografisch criterium is de stad van de vestigingsplaats van de school waarin de leerlingen zijn ingeschreven, en niet van de hoofdzetel van de school. Leerlingen die les volgen in een schoolgebouw binnen de stad, ook als dat behoort tot een school met hoofdzetel buiten de stad, worden meegerekend. Omgekeerd worden leerlingen niet meegerekend die les volgen in een schoolgebouw gelegen buiten de stad dat echter behoort tot een school met hoofdzetel binnen de stad. In de vorige editie van de Stadsmonitor was de hoofdzetel van de school het criterium.

Voor 2013-2014 is ten aanzien van het aantal problematische afwezigheden de ontsluiting van 5 juli 2014 gebruikt. Het totaal aantal leerlingen is wel definitief.

Deze indicator wordt ook opgenomen in de katern 'Gezinnen in de stad'.

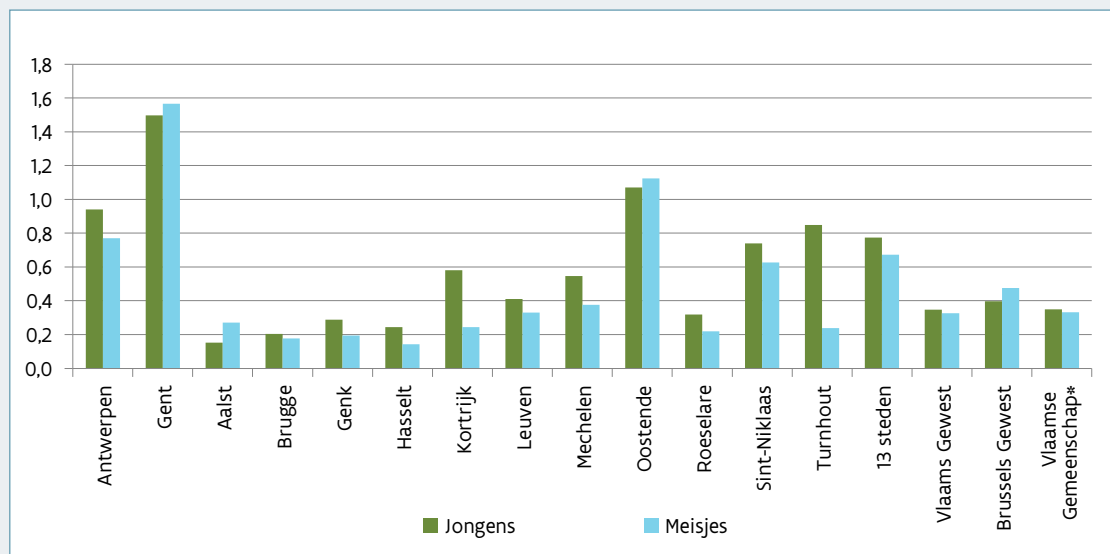
Spijbelgedrag in het lager onderwijs, van 2008-2009 tot 2013-2014, in %.

	2008-2009	2009-2010	2010-2011	2011-2012	2012-2013	2013-2014
Antwerpen	0,3	0,4	0,5	0,6	0,7	0,9
Gent	0,5	1,1	1,2	0,9	0,9	1,5
Aalst	0,0	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Brugge	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2
Genk	0,2	0,1	0,1	0,2	0,3	0,2
Hasselt	0,0	0,0	0,3	0,2	0,1	0,2
Kortrijk	0,0	0,1	0,2	0,0	0,3	0,4
Leuven	0,2	0,1	0,3	0,3	0,5	0,4
Mechelen	0,1	0,1	0,2	0,3	0,4	0,5
Oostende	0,5	0,4	0,7	0,7	0,6	1,1
Roeselare	0,1	0,1	0,2	0,1	0,2	0,3
Sint-Niklaas	0,5	0,3	0,4	0,5	0,5	0,7
Turnhout	0,1	0,1	0,1	0,4	0,6	0,5
Totaal 13 steden	0,2	0,4	0,5	0,5	0,5	0,7
Vlaams Gewest	0,1	0,2	0,2	0,2	0,3	0,3
Brussels Gewest	0,4	0,2	0,3	0,3	0,3	0,4
Vlaamse Gemeenschap*	0,1	0,2	0,2	0,2	0,3	0,3

* Vlaamse Gemeenschap omvat de gemeenten van het Vlaamse Gewest en van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (enkel Nederlandstalig onderwijs). De Nederlandstalige vestigingsplaatsen in het Waalse Gewest worden buiten beschouwing gelaten.

Bron: Departement Onderwijs en Vorming.

Spijbelgedrag in het lager onderwijs, naar geslacht, in 2013-2014, in %.

* Vlaamse Gemeenschap omvat de gemeenten van het Vlaamse Gewest en van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (enkel Nederlandstalig onderwijs). De Nederlandstalige vestigingsplaatsen in het Waalse Gewest worden buiten beschouwing gelaten.

Bron: Departement Onderwijs en Vorming.

SPIJBELGEDRAG IN HET VOLTIJDS SECUNDAIR ONDERWIJS

Gezin

Definitie

Aandeel (%) leerlingen in het voltijds secundair onderwijs dat regelmatig problematisch afwezig is ("spijbelt").

Dit aandeel (%) is de verhouding van het aantal leerlingen dat ten minste 30 halve dagen in het voltijds gewoon secundair onderwijs ongewettigd afwezig is ten opzichte van het totaal aantal leerlingen in het voltijds gewoon secundair onderwijs.

Leerlingen uit het buitengewoon secundair onderwijs zijn niet opgenomen in deze indicator.

Op 1 september 2009 werd het hoger beroepsonderwijs (HBO5) ingevoerd. De opleiding verpleegkunde, die vroeger behoorde tot de vierde graad van het beroepssecundair onderwijs, ging vanaf die datum over naar het hoger beroepsonderwijs en verdwijnt dus uit de cijfers van het voltijds gewoon secundair onderwijs. Vandaar dat ze vanaf 2009-2010 niet meer in deze cijfers voorkomen.

Toelichting

Spijbelgedrag is een schoolloopbaan kenmerk dat wijst op een hoger risico om de schoolcarrière niet te voltooien en om een lagere eindkwalificatie en bijgevolg een maatschappelijk zwakkere positie als volwassene te bereiken. Het wijst er op dat onderwijskansen niet gelijk verdeeld zijn over alle lagen van de bevolking.

In een leefbare en duurzame stad biedt het onderwijs, dat voldoende gedifferentieerd en territoriaal uitgebouwd is, gelijke kansen aan kinderen en jongeren, ongeacht het milieu waaruit ze afkomstig zijn. Scholen kennen en gaan actief aan de slag met de achtergrond van kinderen om problemen die een invloed hebben op de schoolcarrière te detecteren en te remediëren. Dit zorgt er voor dat alle jongeren een kwalificatie behalen, die toegang verleent tot de arbeidsmarkt en/of het hoger onderwijs en die de doorstroming naar de arbeidsmarkt en/of het hoger onderwijs faciliteert.

In 2013-2014 ligt het aandeel leerlingen in het voltijds secundair onderwijs dat regelmatig spijbelt in de 13 steden (1,9%) hoger dan in het Vlaamse Gewest (1,3%). In de grootsteden Antwerpen (3,1%) en Gent (2,9%) en in de centrumstad Hasselt (2,9%) ligt het spijbelpercentage hoger dan in de andere centrumsteden. Het hoogste aandeel is te vinden in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (4,0%). Brugge (0,7%) heeft het laagste aandeel, gevolgd door Leuven, Roeselare, Sint-Niklaas en Kortrijk. Jongens spijbelen in de meeste centrumsteden meer dan meisjes. Het verschil is echter doorgaans klein. In de 13 steden is het verschil 0,3 procentpunten, in het Vlaamse Gewest 0,2 procentpunten. In het Brusselse

Hoofdstedelijke Gewest daarentegen loopt het verschil op tot 1,2 procentpunten.

Het aandeel spijbelaars is de laatste 7 jaar gemiddeld met iets meer dan de helft toegenomen. In procentpunten uitgedrukt bedraagt de stijging in de 13 steden en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest 0,7 en in het Vlaamse Gewest 0,4. In de grootsteden is de groei vrijwel gelijk aan die in de overige centrumsteden. De sterkste stijgingen zijn in Hasselt (+2,1 pp) en in Aalst (+1,3 pp), de traagste groei in Brugge (+0,1 pp) en in Roeselare (+0,2 pp), in Oostende uiteindelijk een zeer lichte daling (-0,1 pp).

Deze indicator leest men best samen met indicatoren als 'Schoolse vertraging', 'Spijbelgedrag in het deeltijds secundair onderwijs', 'Spijbelgedrag in het lager onderwijs' en 'Ongekwalificeerde uitstroom uit het secundair onderwijs'.

Aandachtspunten

De cijfers omvatten de melding van scholen wanneer leerlingen ten minste 30 halve dagen ongewettigd afwezig zijn. Leerlingen die regelmatig maar gewettigd afwezig zijn, worden hierin niet opgenomen. Bovendien zijn leerlingen die sporadisch spijbelen (minder dan 30 halve dagen) evenmin opgenomen.

De cijfers hebben betrekking op het aantal problematisch afwezigen die gemeld werden aan het Departement Onderwijs. Misschien melden de scholen niet alle afwezigheden. Het werkelijke aantal spijbelaars ligt daarom waarschijnlijk hoger. De limiet voor aangifte van 30 halve dagen is vrij hoog, en omdat de scholen dit moeten doorgeven aan het Departement Onderwijs, zegt deze indicator dus iets over de zware gevallen en de mate waarin scholen daarvan aangifte doen.

Het geografisch criterium is de stad van de vestigingsplaats van de school waarin de leerlingen zijn ingeschreven, en niet van de hoofdzetel van de school. Leerlingen die les volgen in een schoolgebouw binnen de stad, ook als dat behoort tot een school met hoofdzetel buiten de stad, worden meegerekend. Omgekeerd worden leerlingen niet meegerekend die les volgen in een schoolgebouw gelegen buiten de stad, dat echter behoort tot een school met hoofdzetel binnen de stad. In de vorige editie van de Stadsmonitor was de hoofdzetel van de school het criterium.

Voor 2013-2014 is ten aanzien van het aantal problematische afwezigheden de ontsluiting van 5 juli 2014 gebruikt. Het totaal aantal leerlingen is wel definitief.

Deze indicator wordt ook opgenomen in de katern 'Gezinnen in de stad'.

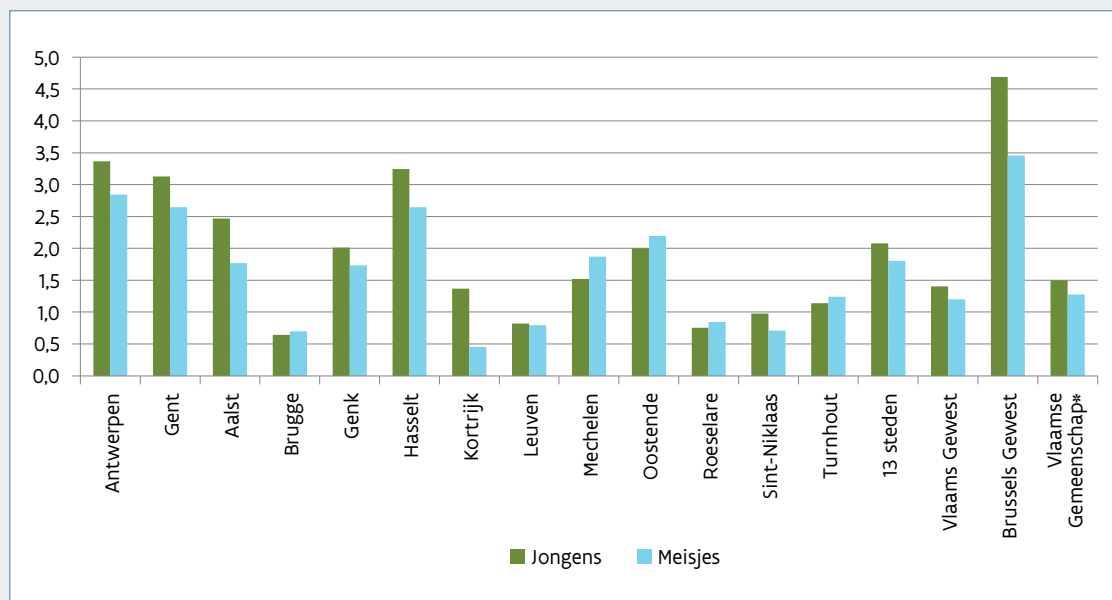
Spijbelgedrag in het voltijds secundair onderwijs, van 2006-2007 tot 2013-2014, in %.

	2006-2007	2007-2008	2008-2009	2009-2010	2010-2011	2011-2012	2012-2013	2013-2014
Antwerpen	2,3	1,9	2,1	2,1	2,3	2,4	2,8	3,1
Gent	2,3	2,0	2,2	2,5	2,5	2,7	3,0	2,9
Aalst	0,8	0,7	1,7	1,5	1,3	1,2	1,5	2,1
Brugge	0,6	0,5	0,6	0,8	0,6	0,7	0,7	0,7
Genk	1,0	1,2	1,0	1,1	1,2	1,2	1,0	1,9
Hasselt	0,9	0,9	1,4	1,0	1,9	1,9	2,0	2,9
Kortrijk	0,4	0,7	0,7	0,8	0,7	0,6	0,9	0,9
Leuven	0,2	0,3	0,7	0,9	1,1	0,7	0,7	0,8
Mechelen	0,9	1,1	1,0	1,0	1,1	1,3	1,6	1,7
Oostende	2,2	2,5	2,6	2,4	3,0	2,9	2,4	2,1
Roeselare	0,6	0,5	0,4	0,4	0,6	0,6	0,5	0,8
Sint-Niklaas	0,5	0,4	0,7	0,5	0,5	0,7	0,8	0,8
Turnhout	0,5	0,5	0,6	0,6	0,9	1,1	1,2	1,2
Totaal 13 steden	1,3	1,2	1,4	1,4	1,5	1,6	1,7	1,9
Vlaams Gewest	0,9	0,8	0,9	1,0	1,0	1,0	1,2	1,3
Brussels Gewest	3,3	2,1	3,1	3,6	3,4	3,2	3,5	4,0
Vlaamse Gemeenschap*	0,9	0,9	1,0	1,0	1,1	1,1	1,2	1,4

* Vlaamse Gemeenschap omvat de gemeenten van het Vlaamse Gewest en van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (enkel Nederlandstalig onderwijs).

Bron: Departement Onderwijs en Vorming.

Spijbelgedrag in het voltijds secundair onderwijs, naar geslacht, in 2013-2014, in %.

* Vlaamse Gemeenschap omvat de gemeenten van het Vlaamse Gewest en van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (enkel Nederlandstalig onderwijs).

Bron: Departement Onderwijs en Vorming.

SPIJBELGEDRAG IN HET DEELTIJDS SECUNDAIR ONDERWIJS

Gezin

Definitie

Aandeel (%) leerlingen in het deeltijds beroepssecundair onderwijs dat regelmatig problematisch afwezig is ("spijbelt").

Dit aandeel (%) is de verhouding van het aantal leerlingen dat ten minste 30 halve dagen in het deeltijds beroepssecundair onderwijs (inclusief op werkplek) ongewettigd afwezig is ten opzichte van het totaal aantal leerlingen van het deeltijds beroepssecundair onderwijs.

Het deeltijds secundair onderwijs is een onderwijsaanbod dat tegemoet wil komen aan de deeltijdse leerplicht. Voorwaarden om deeltijds te leren zijn: de leeftijd van 15 jaar bereikt hebben en nog geen 25 jaar zijn. Het deeltijds secundair onderwijs betreft in deze statistiek alleen het deeltijds beroepssecundair onderwijs, niet het deeltijds zeevisserijonderwijs.

Leerlingen uit het buitengewoon secundair onderwijs zijn niet opgenomen in deze indicator.

Toelichting

Spijbelgedrag is een schoolloopbaan kenmerk dat wijst op een hoger risico om de schoolcarrière niet te voltooien en om een lagere eindkwalificatie en bijgevolg een maatschappelijk zwakkere positie als volwassene te bereiken. Het wijst er op dat onderwijskansen niet gelijk verdeeld zijn over alle lagen van de bevolking.

In een leefbare en duurzame stad biedt het onderwijs, dat voldoende gedifferentieerd en territoriaal uitgebouwd is, gelijke kansen aan kinderen en jongeren, ongeacht het milieu waaruit ze afkomstig zijn. Scholen kennen en gaan actief aan de slag met de achtergrond van kinderen om problemen die een invloed hebben op de schoolcarrière te detecteren en te remediëren. Dit zorgt er voor dat alle jongeren een kwalificatie behalen, die toegang verleent tot de arbeidsmarkt en/of het hoger onderwijs en die de doorstroming naar de arbeidsmarkt en/of het hoger onderwijs faciliteert.

In 2013-2014 ligt het aandeel leerlingen dat regelmatig spijbelt in de 13 steden met 37,9% iets hoger dan in het Vlaamse Gewest (35,8%). In het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest ligt het aandeel beduidend hoger (54,2%). Antwerpen (34,3%) kent een aandeel onder het Vlaamse gemiddelde. Gent (48,7%) een aandeel boven het Vlaamse gemiddelde. In vergelijking met het voltijds secundair liggen deze cijfers veel hoger.

De hoogste aandelen geregistreerde spijbelaars bevinden zich in Leuven (57,2%) en in Hasselt. Het laagste aandeel spijbelaars is in Turnhout (13,1%), gevolgd door Roeselare en Kortrijk. In de 13 steden spijbelen

jongens meer dan meisjes. Het verschil bedraagt 1,8 procentpunten. In 6 van de 13 steden zijn er evenwel minder jongens dan meisjes die spijbelgedrag vertonen. In het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest is het verschil jongens-meisjes met 7,3 procentpunten dan weer zeer groot. Het Vlaamse Gewest kent iets minder spijbelende jongens dan meisjes.

In tegenstelling tot het voltijds secundair onderwijs is het gemiddeld aandeel spijbelaars voor de 13 centrumsteden in het deeltijds secundair onderwijs licht gedaald ten opzichte van 2006-2007, al vertrekt het van een veel hogere basis. Bovendien is er in 2013-2014 opnieuw een duidelijke stijging van het aandeel spijbelaars in het deeltijds secundair onderwijs. Dezelfde conclusies gelden overigens voor het Vlaamse Gewest. In het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest is het aandeel nog gestegen (+11,1 procentpunten). In Antwerpen is het aandeel ook gestegen, in Gent gedaald. De sterkste stijging zien we echter in Genk (+20,8 procentpunten), gevolgd door Hasselt, het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest en Leuven. Een duidelijke daling is gemeten in Oostende (-41,7 procentpunten), Brugge en Gent.

Deze indicator leest men best samen met indicatoren als 'Schoolse vertraging', 'Spijbelgedrag in het voltijds secundair onderwijs', 'Spijbelgedrag in het lager onderwijs' en 'Ongekwalficeerde uitstroom uit het secundair onderwijs'.

Aandachtspunten

De cijfers omvatten de melding van scholen wanneer leerlingen ten minste 30 halve dagen ongewettigd afwezig zijn. Leerlingen die regelmatig maar gewettigd afwezig zijn, worden hierin niet opgenomen. Bovendien zijn leerlingen die sporadisch spijbelen (minder dan 30 halve dagen) ook niet opgenomen. Deze 30 halve dagen maken geen onderscheid of de leerling zich op school dan wel op de werkplek bevindt. In beide gevallen worden de ongewettigde afwezigheden meegerekend.

De cijfers hebben betrekking op het aantal problematisch afwezigen die gemeld werden aan het Departement Onderwijs. Misschien melden de scholen niet alle afwezigheden. Het werkelijke aantal spijbelaars ligt daarom waarschijnlijk hoger. De limiet voor aangifte van 30 halve dagen is vrij hoog, en omdat de scholen dit moeten doorgeven aan het Departement Onderwijs, zegt deze indicator dus iets over de zware gevallen en de mate waarin scholen daarvan aangifte doen.

Het geografisch criterium is de stad van de vestigingsplaats van de school waarin de leerlingen

zijn ingeschreven, en niet van de hoofdzetel van de school. Leerlingen die les volgen in een schoolgebouw binnen de stad, ook als dat behoort tot een school met hoofdzetel buiten de stad, worden meegerekend. Omgekeerd worden leerlingen niet meegerekend die les volgen in een schoolgebouw gelegen buiten de stad dat echter behoort tot een school met hoofdzetel binnen de stad. In de vorige

editie van de Stadsmonitor was de hoofdzetel van de school het criterium.

Voor 2013-2014 is ten aanzien van het aantal problematische afwezigheden de ontsluiting van 5 juli 2014 gebruikt. Het totaal aantal leerlingen is wel definitief.

Deze indicator wordt ook opgenomen in de katern 'Gezinnen in de stad'.

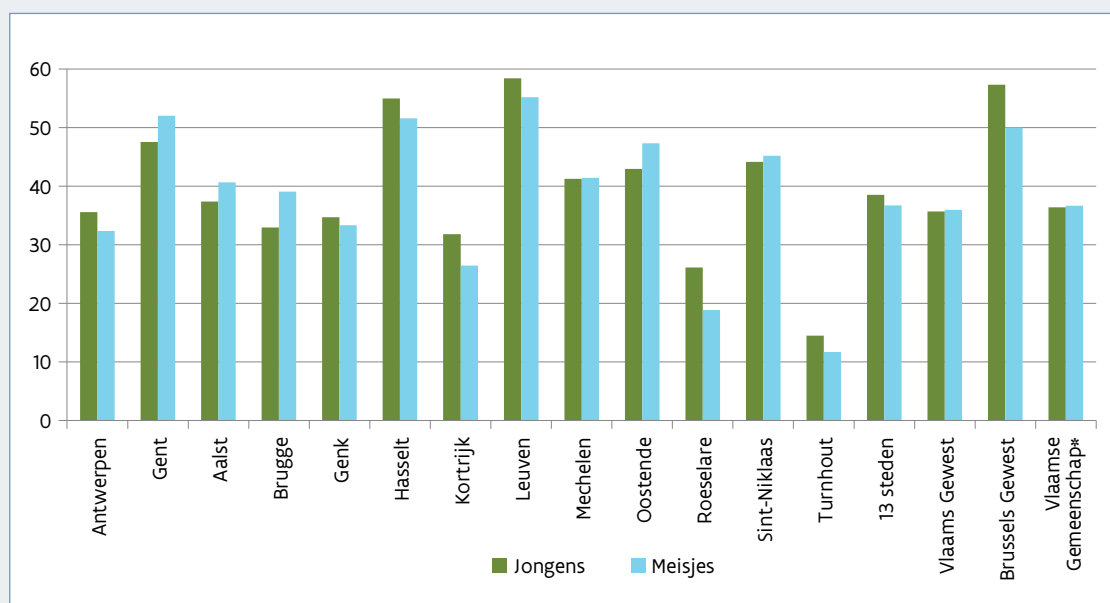
Spijbelgedrag in het deeltijds secundair onderwijs, van 2006-2007 tot 2013-2014, in %.

	2006-2007	2007-2008	2008-2009	2009-2010	2010-2011	2011-2012	2012-2013	2013-2014
Antwerpen	30,1	27,8	26,8	25,9	23,0	28,5	29,4	34,3
Gent	61,4	75,0	47,8	48,7	50,0	50,6	48,3	48,7
Aalst	35,5	35,5	28,8	26,7	27,0	28,0	36,3	38,3
Brugge	48,6	87,0	42,1	36,2	39,0	44,1	40,2	34,6
Genk	13,6	18,4	18,4	14,6	18,3	23,8	22,9	34,4
Hasselt	39,6	69,7	39,0	38,3	29,2	41,1	39,4	53,5
Kortrijk	31,4	28,0	30,1	38,5	33,6	30,8	29,7	30,2
Leuven	48,0	40,8	38,7	38,3	37,3	46,9	51,6	57,2
Mechelen	45,9	29,7	25,9	28,8	33,2	29,0	38,3	41,3
Oostende	85,8	59,1	61,5	49,7	41,2	34,8	29,9	44,1
Roeselare	24,8	22,7	15,1	15,9	18,6	16,8	16,9	23,4
Sint-Niklaas	49,4	53,7	40,2	42,6	29,1	37,1	30,8	44,5
Turnhout	8,7	4,6	15,7	2,8	12,5	14,3	13,3	13,1
Totaal 13 steden	39,3	40,4	32,6	32,0	30,3	33,1	33,4	37,9
Vlaams Gewest	36,3	35,4	29,6	29,1	27,8	31,4	32,7	35,8
Brussels Gewest	43,1	27,4	28,2	34,2	39,7	51,4	47,6	54,2
Vlaamse Gemeenschap*	36,6	35,1	29,5	29,3	28,2	32,1	33,3	36,5

* Vlaamse Gemeenschap omvat de gemeenten van het Vlaamse Gewest en van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (enkel Nederlandstalig onderwijs).

Bron: Departement Onderwijs en Vorming.

Spijbelgedrag in het deeltijds secundair onderwijs, naar geslacht, in 2013-2014, in %.

* Vlaamse Gemeenschap omvat de gemeenten van het Vlaamse Gewest en van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (enkel Nederlandstalig onderwijs).

Bron: Departement Onderwijs en Vorming.

SCHOOLSE VERTRAGING IN HET LAGER ONDERWIJS

Gezin

Definitie

Aandeel (%) van de leerlingen met schoolse vertraging in het vierde leerjaar van het gewoon lager onderwijs.

De indicator is de verhouding van het aantal leerlingen ingeschreven in het vierde leerjaar van het gewoon lager onderwijs met een of meerdere jaren schoolse vertraging en het totaal van de leerlingen ingeschreven in het vierde leerjaar gewoon lager onderwijs.

Schoolse vertraging is het verschil in leerjaren tussen het leerjaar waarin de leerling op grond van zijn geboortjaar en bij normale studievordering zou moeten ingeschreven zijn, en het leerjaar waarin de leerling daadwerkelijk is ingeschreven.

Leerlingen uit het buitengewoon lager onderwijs en leerlingen die onderwijs volgen in een specifieke pedagogische methode (Steiner, Freinet, Leefschool,...) zijn niet opgenomen in deze indicator, omdat deze leerlingen niet geregistreerd worden volgens het klassieke leerjarenpatroon. Ook het kleuteronderwijs komt hier niet aan bod.

Toelichting

Schoolse vertraging is een schoolloopbaan kenmerk dat wijst op een hoger risico om de schoolcarrière niet te voltooien en om een lagere eindkwalificatie en bijgevolg een maatschappelijk zwakkere positie als volwassene te bereiken. Het wijst er op dat onderwijskansen niet gelijk verdeeld zijn over alle lagen van de bevolking.

In een leefbare en duurzame stad biedt het onderwijs, dat voldoende gedifferentieerd en territoriaal uitgebouwd is, gelijke kansen aan kinderen en jongeren, ongeacht het milieu waaruit ze afkomstig zijn. Scholen kennen en gaan actief aan de slag met de achtergrond van kinderen om problemen die een invloed hebben op de schoolcarrière te detecteren en te remediëren. Dit zorgt er voor dat alle jongeren een kwalificatie behalen, die toegang verleent tot de arbeidsmarkt en/of het hoger onderwijs en die de doorstroming naar de arbeidsmarkt en/of het hoger onderwijs faciliteert.

In het schooljaar 2013-2014 is in de 13 steden (23,7%) op vlak van schoolse vertraging in het lager onderwijs gemiddeld een hogere waarde vast te stellen dan in het Vlaamse Gewest (16,2%). De grootsteden Antwerpen en Gent kennen globaal hogere waarden dan de meeste centrumsteden. In het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest is het cijfer ongeveer gelijk aan dat van de grootsteden.

De schoolse vertraging varieert in de 13 steden tussen 12% (Leuven) en 30% (Antwerpen). In Leuven en Hasselt is ze het laagst. De hoogste waarden zijn te vinden in Antwerpen, Mechelen, Gent en Genk.

Meisjes hebben in de 13 steden, het Vlaamse en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest minder schoolse vertraging dan jongens. Alleen in Genk en Kortrijk is het omgekeerde het geval.

Zowel in de 13 steden als in de Vlaamse Gemeenschap is de trend stabiel, al is de schoolse vertraging het afgelopen schooljaar licht gedaald. Antwerpen en Leuven kennen in procentpunten de sterkste daling. In Turnhout is ze sinds 2008-2009 het sterkst gestegen.

Deze indicator leest men best samen met indicatoren als 'Schoolse vertraging', 'Spijbelgedrag in het voltijds secundair onderwijs', 'Spijbelgedrag in het deeltijds secundair onderwijs' en 'Spijbelgedrag in het lager onderwijs'.

Aandachtspunten

De regelgeving in het onderwijs is veranderd en brengt met zich mee dat leerlingen uit het 4de leerjaar kunnen overgaan naar het 1ste jaar van het secundair onderwijs. Daarom heeft de redactie ervoor gekozen de schoolse vertraging te meten in het 4de leerjaar in plaats van in het 5de leerjaar, zoals in de vorige editie van de Stadsmonitor het geval was. Als je schoolse vertraging meet in het 5de leerjaar worden die leerlingen die na het 4de leerjaar overgegaan zijn naar het secundair onderwijs immers niet meegeteld.

Alle metingen hebben betrekking op het aantal ingeschreven leerlingen op 1 februari van het desbetreffende schooljaar.

Schoolse vertraging is niet noodzakelijk een gevolg van zittenblijven door onvoldoende beheersing van en inzicht in de leerstof. Andere oorzaken zijn een verlate instap in het lager onderwijs, ziekte, enzovoort. De groep leerlingen in het lager onderwijs met schoolse vertraging bestaat uit verscheidene subgroepen: zittenblijvers, de leerlingen die voordien (in een lager leerjaar) zijn blijven zitten, leerlingen die niet op zesjarige maar op een latere leeftijd het lager onderwijs aangevat hebben en leerlingen uit het buitengewoon lager onderwijs die met vertraging naar het gewoon lager onderwijs overstappen.

Het geografisch criterium is de stad van de vestigingsplaats van de school waarin de leerlingen zijn ingeschreven, en niet van de hoofdzetel van de school. Leerlingen die les volgen in een schoolgebouw

binnen de stad, ook als dat behoort tot een school met hoofdzetel buiten de stad, worden meegerekend. Omgekeerd worden leerlingen niet meegerekend die les volgen in een schoolgebouw gelegen buiten de stad dat echter behoort tot een school met hoofdzetel binnen de stad. In de vorige editie van de

Stadsmonitor was de hoofdzetel van de school het criterium.

Deze indicator wordt ook opgenomen in de katern 'Gezinnen in de stad'.

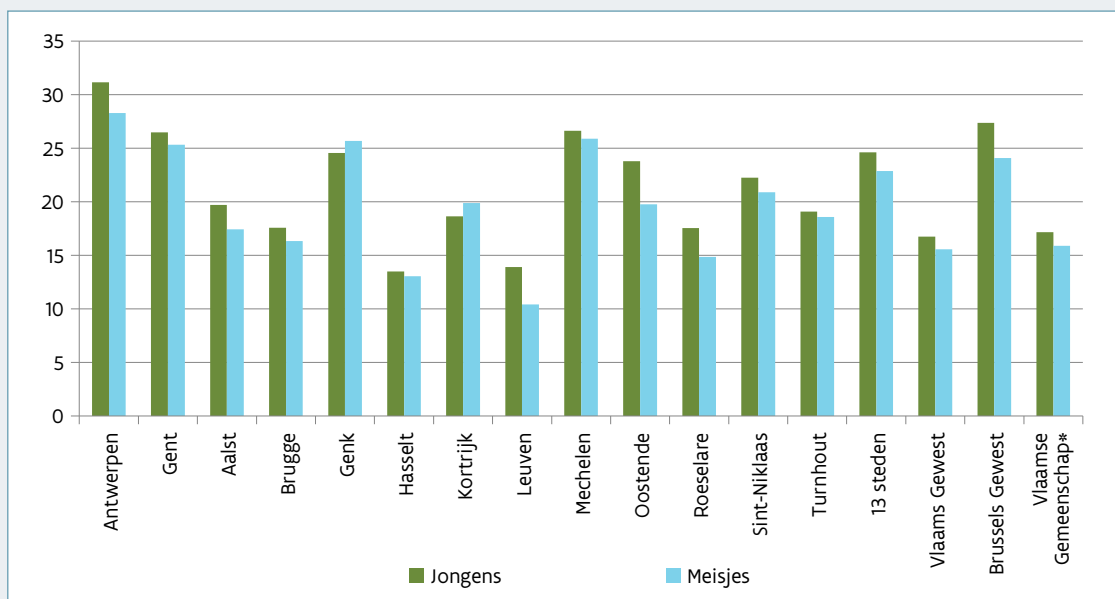
Schoolse vertraging in het lager onderwijs, van 2008-2009 tot 2013-2014, in %.

	2008-2009	2009-2010	2010-2011	2011-2012	2012-2013	2013-2014
Antwerpen	32,1	32,2	32,6	32,4	30,5	29,7
Gent	29,5	27,5	29,2	31,1	28,9	25,9
Aalst	17,4	22,0	23,6	22,2	21,1	18,5
Brugge	18,4	16,5	18,1	16,0	15,0	16,9
Genk	23,1	24,8	23,7	20,7	25,7	25,1
Hasselt	13,0	15,1	14,4	14,0	14,7	13,3
Kortrijk	18,7	18,7	18,7	18,3	19,8	19,3
Leuven	14,1	13,7	15,4	15,3	12,9	12,2
Mechelen	26,1	30,1	29,6	27,4	27,8	26,3
Oostende	22,6	21,1	21,4	23,3	21,8	21,8
Roeselare	15,3	17,4	16,9	19,0	15,6	16,2
Sint-Niklaas	21,1	18,6	24,0	21,9	21,7	21,6
Turnhout	15,2	15,1	17,8	16,0	20,2	18,9
Totaal 13 steden	24,5	24,8	25,7	25,4	24,5	23,7
Vlaams Gewest	17,3	17,2	17,7	17,7	17,2	16,2
Brussels Gewest	27,0	28,5	27,2	28,1	25,1	25,7
Vlaamse Gemeenschap*	17,6	17,6	18,0	18,1	17,5	16,5

* Vlaamse Gemeenschap omvat de gemeenten van het Vlaamse Gewest en van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (alleen Nederlandstalig onderwijs). De Nederlandstalige vestigingsplaatsen in het Waalse Gewest worden buiten beschouwing gelaten.

Bron: Departement Onderwijs en Vorming.

Schoolse vertraging in het lager onderwijs, naar geslacht, in 2013-2014, in %.

* Vlaamse Gemeenschap omvat de gemeenten van het Vlaamse Gewest en van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (enkel Nederlandstalig onderwijs). De Nederlandstalige vestigingsplaatsen in het Waalse Gewest worden buiten beschouwing gelaten.

Bron: Departement Onderwijs en Vorming.

SCHOOELSE VERTRAGING IN HET ALGEMEEN SECUNDAIR ONDERWIJS

Gezin

Definitie

Aandeel (%) van de leerlingen met schoolse vertraging in het eerste jaar van de tweede graad van het algemeen secundair onderwijs (ASO).

De indicator is de verhouding van het aantal leerlingen ingeschreven in het eerste jaar van de tweede graad van het algemeen secundair onderwijs met een of meerdere jaren schoolse vertraging en het totaal van de leerlingen ingeschreven in het eerste jaar van de tweede graad van het algemeen secundair onderwijs.

Schoolse vertraging is het verschil in leerjaren tussen het leerjaar waarin de leerling op grond van zijn geboortjaar en bij normale studievordering zou moeten ingeschreven zijn, en het leerjaar waarin de leerling daadwerkelijk is ingeschreven.

Leerlingen die onderwijs volgen in een specifieke pedagogische methode (Steiner, Freinet, Leefschool,...) of leerlingen in een onthaalklas anderstalige nieuwkomers zijn niet opgenomen in deze indicator, omdat deze niet ondergebracht worden binnen de structuur van graden en leerjaren.

Toelichting

Schoolse vertraging is een schoolloopbaanmerk dat wijst op een hoger risico om de schoolcarrière niet te voltooien en om een lagere eindkwalificatie en bijgevolg een maatschappelijk zwakkere positie als volwassene te bereiken. Het wijst er op dat onderwijskansen niet gelijk verdeeld zijn over alle lagen van de bevolking.

In een leefbare en duurzame stad biedt het onderwijs, dat voldoende gedifferentieerd en territoriaal uitgebouwd is, gelijke kansen aan kinderen en jongeren, ongeacht het milieu waaruit ze afkomstig zijn. Scholen kennen en gaan actief aan de slag met de achtergrond van kinderen om problemen die een invloed hebben op de schoolcarrière te detecteren en te remediëren. Dit zorgt er voor dat alle jongeren een kwalificatie behalen, die toegang verleent tot de arbeidsmarkt en/of het hoger onderwijs en die de doorstroming naar de arbeidsmarkt en/of het hoger onderwijs faciliteert.

In het schooljaar 2013-2014 is in de 13 centrumsteden samen in het algemeen secundair onderwijs een hogere waarde (14,6%) vast te stellen dan in het Vlaamse Gewest (10,5%). Antwerpen kent waarden die veel hoger liggen dan Gent en de 11 centrumsteden. Gent heeft vrijwel dezelfde schoolse vertraging als het gemiddelde van de 13 steden. In het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest ligt het cijfer zeer hoog, maar – in tegenstelling tot het verleden - lager dan in Antwerpen.

De schoolse vertraging varieert in de 13 steden tussen 6,1% (Sint-Niklaas) en 27,5% (Antwerpen). In Sint-Niklaas, Roeselare, Brugge, Kortrijk en Turnhout is ze het laagst.

In Roeselare, Oostende, Antwerpen en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest is het aandeel leerlingen met meer dan één jaar vertraging groot (vergeleken met alle leerlingen met vertraging).

Opmerkelijk is het feit dat bij de leerling die woont in de centrumstad de kans op schoolse vertraging beduidend hoger ligt dan bij de leerling die er niet woont. De enige uitzondering hierop is Hasselt. In de Antwerpse scholen bijvoorbeeld hebben de leerlingen met domicilie in de stad 29% kans op schoolse vertraging, diegenen die buiten de stad wonen 21%.

In de 13 steden als geheel en in de Vlaamse Gemeenschap zijn de waarden sinds 2007-2008 vrijwel constant gebleven. Toch zien we zowel sterke stijgingen als dalingen in de individuele steden. Roeselare, Antwerpen en Turnhout kennen een stijging van 3 tot 4 procentpunten. Genk en Mechelen zien een duidelijke daling.

Deze indicator leest men best samen met indicatoren als 'Spijbelgedrag in het voltijds secundair onderwijs', 'Spijbelgedrag in het deeltijds secundair onderwijs', 'Schoolse vertraging in het lager onderwijs, het TSO, het BSO en het KSO' en 'Ongekwalificeerde uitstroom uit het secundair onderwijs'.

Aandachtspunten

Het gaat over het aantal ingeschreven leerlingen op 1 februari van het desbetreffende schooljaar.

Schoolse vertraging is niet noodzakelijk een gevolg van zittenblijven door onvoldoende beheersing van en inzicht in de leerstof. Andere oorzaken zijn een verlate instap in het lager onderwijs, ziekte, enzovoort.

Schoolse vertraging geeft alleen een beeld over hoeveel achterstand een leerling heeft opgelopen tot het eerste jaar van de tweede graad van het secundair onderwijs, waarbij het niet duidelijk is waar (al dan niet in de stad), wanneer (lager of secundair) en in welke omstandigheden de jongere deze vertraging heeft opgelopen (bijvoorbeeld het jaar vrijwillig zittenblijven wegens omschakeling studierichting).

Het geografisch criterium is de stad van de vestigingsplaats van de school waarin de leerlingen zijn ingeschreven, en niet van de hoofdzetel van de school. Leerlingen die les volgen in een schoolgebouw binnen de stad, ook als dat behoort tot een school

met hoofdzetel buiten de stad, worden meegerekend. Omgekeerd worden leerlingen niet meegerekend die les volgen in een schoolgebouw gelegen buiten de stad dat echter behoort tot een school met hoofdzetel binnen de stad. In de vorige editie van de

Stadsmonitor was de hoofdzetel van de school het criterium.

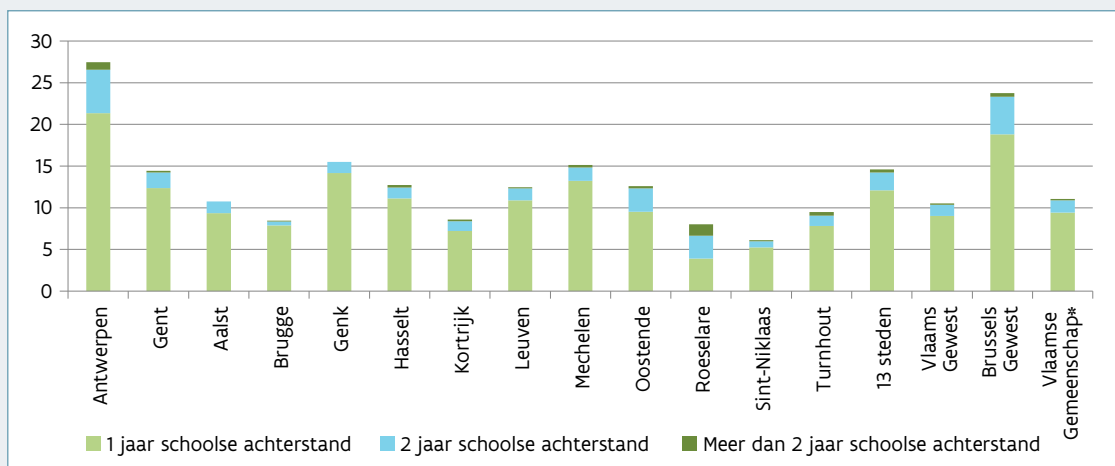
Deze indicator wordt ook opgenomen in de katern 'Gezinnen in de stad'.

Schoolse vertraging in het algemeen secundair onderwijs, naar woonplaats leerling binnen/buiten centrumstad, in 2007-2008, 2010-2011 en 2013-2014, in %.

	2007-2008			2010-2011			2013-2014		
	Leerling woont in gemeente vestigingsplaats	Leerling woont niet in gemeente vestigingsplaats	Totaal	Leerling woont in gemeente vestigingsplaats	Leerling woont niet in gemeente vestigingsplaats	Totaal	Leerling woont in gemeente vestigingsplaats	Leerling woont niet in gemeente vestigingsplaats	Totaal
Antwerpen	26,4	16,7	23,9	25,8	14,5	23,3	29,0	21,1	27,5
Gent	17,9	11,6	14,7	16,8	11,2	13,9	18,9	9,7	14,4
Aalst	13,4	8,0	10,9	10,9	9,0	10,1	13,5	7,6	10,8
Brugge	12,6	6,8	9,7	8,1	6,6	7,3	8,7	8,3	8,5
Genk	19,4	15,3	18,0	16,7	19,6	17,8	16,1	14,7	15,5
Hasselt	15,3	12,2	13,8	13,2	9,4	11,4	11,3	14,4	12,7
Kortrijk	10,1	11,2	10,6	9,3	7,4	8,6	9,6	7,0	8,6
Leuven	12,7	10,7	11,5	13,8	10,3	11,7	13,8	11,6	12,5
Mechelen	20,8	12,7	17,5	19,3	11,5	15,8	17,9	11,6	15,1
Oostende	16,5	10,4	14,1	15,4	12,4	14,2	15,9	7,6	12,6
Roeselare	5,0	2,3	3,8	6,6	5,5	6,1	9,2	6,4	8,0
Sint-Niklaas	6,7	2,8	4,6	5,7	6,5	6,2	8,4	4,3	6,1
Turnhout	9,5	5,4	6,6	12,9	9,8	10,9	15,3	6,3	9,5
Totaal 13 steden	17,4	10,1	14,1	16,2	10,1	13,5	18,0	10,3	14,6
Vlaams Gewest	11,5	9,4	10,5	11,4	8,9	10,2	12,2	8,8	10,5
Brussels Gewest	41,7	22,1	25,4	39,1	21,2	24,7	31,6	21,8	23,8
Vlaamse Gemeenschap*	11,9	10,2	11,1	11,8	9,7	10,7	12,5	9,7	11,1

* Vlaamse Gemeenschap omvat de gemeenten van het Vlaamse Gewest en van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (enkel Nederlandstalig onderwijs).
Bron: Departement Onderwijs en Vorming.

Schoolse vertraging in het algemeen secundair onderwijs, in 2013-2014, in %.

* Vlaamse Gemeenschap omvat de gemeenten van het Vlaamse Gewest en van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (enkel Nederlandstalig onderwijs).
Bron: Departement Onderwijs en Vorming.

SCHOOLSE VERTRAGING IN HET TECHNISCH SECUNDAIR ONDERWIJS

Gezin

Definitie

Aandeel (%) van de leerlingen met schoolse vertraging in het eerste jaar van de tweede graad van het technisch secundair onderwijs (TSO).

De indicator is de verhouding van het aantal leerlingen ingeschreven in het eerste jaar van de tweede graad van het technisch secundair onderwijs met een of meerdere jaren schoolse vertraging en het totaal van de leerlingen ingeschreven in het eerste jaar van de tweede graad van het technisch secundair onderwijs.

Schoolse vertraging is het verschil in leerjaren tussen het leerjaar waarin de leerling op grond van zijn geboortjaar en bij normale studievordering zou moeten ingeschreven zijn, en het leerjaar waarin de leerling daadwerkelijk is ingeschreven.

Leerlingen die onderwijs volgen in een onthaalklas anderstalige nieuwkomers zijn niet opgenomen in deze indicator, omdat een onthaalklas niet ondergebracht wordt binnen de structuur van graden en leerjaren.

Toelichting

Schoolse vertraging is een schoolloopbaan kenmerk dat wijst op een hoger risico om de schoolcarrière niet te voltooien en om een lagere eindkwalificatie en bijgevolg een maatschappelijk zwakkere positie als volwassene te bereiken. Het wijst er op dat onderwijskansen niet gelijk verdeeld zijn over alle lagen van de bevolking.

In een leefbare en duurzame stad biedt het onderwijs, dat voldoende gedifferentieerd en territoriaal uitgebouwd is, gelijke kansen aan kinderen en jongeren, ongeacht het milieu waaruit ze afkomstig zijn. Scholen kennen en gaan actief aan de slag met de achtergrond van kinderen om problemen die een invloed hebben op de schoolcarrière te detecteren en te remediëren. Dit zorgt er voor dat alle jongeren een kwalificatie behalen, die toegang verleent tot de arbeidsmarkt en/of het hoger onderwijs en die de doorstroming naar de arbeidsmarkt en/of het hoger onderwijs faciliteert.

In het schooljaar 2013-2014 is in de 13 steden een hogere waarde (43%) vast te stellen dan in het Vlaamse Gewest (33%). De grootsteden kennen waarden die hoger liggen dan in de 11 centrumsteden, behalve Genk. Het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest heeft een nog hoger cijfer dan de 13 Vlaamse steden. In vergelijking met de schoolse vertraging in het algemeen secundair ligt ze in het technisch onderwijs ongeveer drie keer zo hoog.

De schoolse vertraging in het technisch secundair onderwijs varieert in de 13 steden tussen 17% (Roeselare) en 58,5% (Genk). De hoogste waarden zijn te vinden in Genk, Antwerpen, Gent en Mechelen.

In het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, Antwerpen en Leuven is het aandeel leerlingen met meer dan één jaar vertraging groot (vergeleken met alle leerlingen met vertraging).

Opmerkelijk is het feit dat bij de leerling die woont in de centrumstad de kans op schoolse vertraging beduidend hoger ligt dan bij de leerling die er niet woont. De enige uitzondering hierop is Genk. In de Antwerpse scholen bijvoorbeeld hebben de leerlingen met domicilie in de stad 64% kans op schoolse vertraging, diegenen die buiten de stad wonen 43%.

In de 13 steden zijn de waarden sinds 2007-2008 licht gestegen, terwijl ze in het Vlaamse Gewest stabiel zijn gebleven. In het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest is sprake van een stijging. De toename in procentpunten is in Oostende, Genk en Sint-Niklaas het sterkst. Mechelen en Roeselare kennen de sterkste daling.

Deze indicator leest men best samen met indicatoren als 'Spijbelgedrag in het voltijds secundair onderwijs', 'Spijbelgedrag in het deeltijds secundair onderwijs', 'Schoolse vertraging in het lager onderwijs, het ASO, het BSO en het KSO' en 'Ongekwalificeerde uitstroom uit het secundair onderwijs'.

Aandachtspunten

Het gaat over het aantal ingeschreven leerlingen op 1 februari van het desbetreffende schooljaar.

Schoolse vertraging is niet noodzakelijk een gevolg van zittenblijven door onvoldoende beheersing van en inzicht in de leerstof. Andere oorzaken zijn een verlate instap in het lager onderwijs, ziekte, enzovoort.

Schoolse vertraging geeft alleen een beeld over hoeveel achterstand een leerling heeft opgelopen tot het eerste jaar van de tweede graad van het secundair onderwijs, waarbij het niet duidelijk is waar (al dan niet in de stad), wanneer (lager of secundair) en in welke omstandigheden de jongere deze vertraging heeft opgelopen (bijvoorbeeld het jaar vrijwillig zittenblijven wegens omschakeling studierichting).

Het geografisch criterium is de stad van de vestigingsplaats van de school waarin de leerlingen zijn ingeschreven, en niet van de hoofdzetel van de school. Leerlingen die les volgen in een schoolgebouw binnen de stad, ook als dat behoort tot een school

met hoofdzetel buiten de stad, worden meegerekend. Omgekeerd worden leerlingen niet meegerekend die les volgen in een schoolgebouw gelegen buiten de stad dat echter behoort tot een school met hoofdzetel binnen de stad. In de vorige editie van de

Stadsmonitor was de hoofdzetel van de school het criterium.

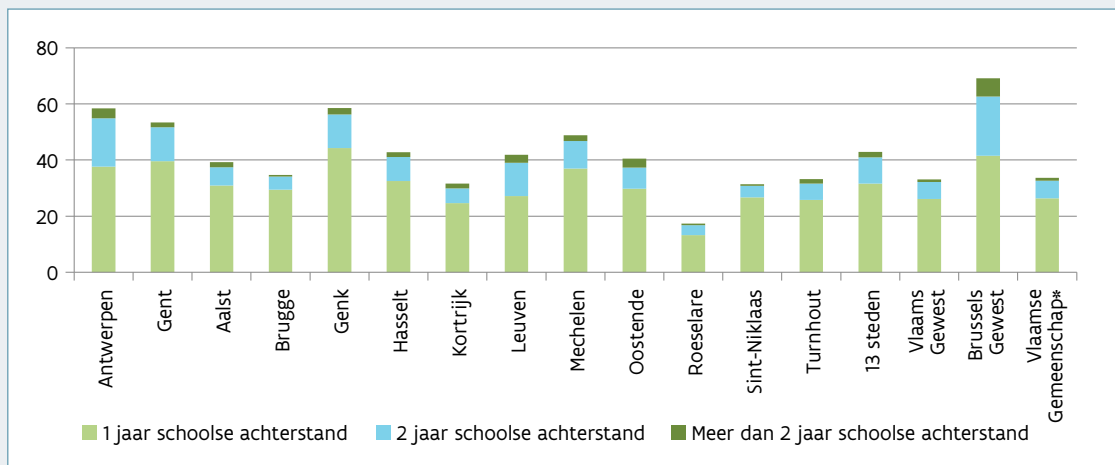
Deze indicator wordt ook opgenomen in de katern 'Gezinnen in de stad'.

Schoolse vertraging in het technisch secundair onderwijs, naar woonplaats leerling binnen/buiten centrumstad, in 2007-2008, 2010-2011 en 2013-2014, in %.

	2007-2008			2010-2011			2013-2014		
	Leerling woont in gemeente vestigingsplaats	Leerling woont niet in gemeente vestigingsplaats	Totaal	Leerling woont in gemeente vestigingsplaats	Leerling woont niet in gemeente vestigingsplaats	Totaal	Leerling woont in gemeente vestigingsplaats	Leerling woont niet in gemeente vestigingsplaats	Totaal
Antwerpen	62,2	45,5	58,0	64,0	44,5	58,5	63,6	42,7	58,4
Gent	59,5	38,5	49,4	58,2	43,7	52,1	59,6	45,8	53,4
Aalst	42,7	31,0	35,7	50,5	37,8	43,6	45,5	32,9	39,3
Brugge	45,2	29,4	34,5	43,2	30,0	34,3	40,3	32,2	34,7
Genk	50,3	53,2	51,2	42,7	40,3	42,0	56,7	62,5	58,5
Hasselt	38,8	43,7	42,1	42,6	40,1	40,8	43,4	42,5	42,8
Kortrijk	36,8	29,9	32,9	37,2	28,9	32,8	38,3	27,9	31,6
Leuven	52,0	38,6	42,7	52,3	39,9	43,4	46,9	39,7	41,8
Mechelen	55,6	53,2	54,3	53,2	45,1	48,8	50,3	47,6	48,8
Oostende	34,8	23,4	29,7	40,8	38,3	39,5	42,6	37,9	40,4
Roeselare	27,7	18,6	21,7	21,6	12,4	16,0	21,3	14,6	17,3
Sint-Niklaas	21,8	27,5	25,1	28,8	31,9	30,7	36,6	27,5	31,3
Turnhout	31,0	27,5	28,4	30,8	24,9	26,5	36,8	31,6	33,2
Totaal 13 steden	49,2	34,3	41,3	49,7	34,7	41,7	50,6	35,8	42,9
Vlaams Gewest	35,9	31,3	33,2	35,6	30,7	32,7	36,9	30,5	33,1
Brussels Gewest	67,3	62,4	63,3	67,8	71,1	70,4	68,2	69,5	69,2
Vlaamse Gemeenschap*	36,1	31,8	33,6	35,8	31,4	33,2	37,3	31,2	33,7

* Vlaamse Gemeenschap omvat de gemeenten van het Vlaamse Gewest en van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (enkel Nederlandstalig onderwijs).
Bron: Departement Onderwijs en Vorming.

Schoolse vertraging in het technisch secundair onderwijs, in 2013-2014, in %.

* Vlaamse Gemeenschap omvat de gemeenten van het Vlaamse Gewest en van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (enkel Nederlandstalig onderwijs).
Bron: Departement Onderwijs en Vorming.

SCHOOLSE VERTRAGING IN HET BEROEPSSECUNDAIR ONDERWIJS

Gezin

Definitie

Aandeel (%) van de leerlingen met schoolse vertraging in het eerste jaar van de tweede graad van het beroepssecundair onderwijs (BSO).

De indicator is de verhouding van het aantal leerlingen ingeschreven in het eerste jaar van de tweede graad van het beroepssecundair onderwijs met een of meerdere jaren schoolse vertraging en het totaal van de leerlingen ingeschreven in het eerste jaar van de tweede graad van het beroepssecundair onderwijs.

Schoolse vertraging is het verschil in leerjaren tussen het leerjaar waarin de leerling op grond van zijn geboortjaar en bij normale studievordering zou moeten ingeschreven zijn, en het leerjaar waarin de leerling daadwerkelijk is ingeschreven.

De onthaakklas anderstalige nieuwkomers en het modulair onderwijs (beroepssecundair onderwijs), alsook het deeltijds beroepssecundair onderwijs worden buiten beschouwing gelaten voor de berekening van de schoolse vertraging, omdat deze leerlingen niet ondergebracht zijn binnen de structuur van graden en leerjaren.

Toelichting

Schoolse vertraging is een schoolloopbaanmerk dat wijst op een hoger risico om de schoolcarrière niet te voltooien en om een lagere eindkwalificatie en bijgevolg een maatschappelijk zwakkere positie als volwassene te bereiken. Het wijst er op dat onderwijskansen niet gelijk verdeeld zijn over alle lagen van de bevolking.

In een leefbare en duurzame stad biedt het onderwijs, dat voldoende gedifferentieerd en territoriaal uitgebouwd is, gelijke kansen aan kinderen en jongeren, ongeacht het milieu waaruit ze afkomstig zijn. Scholen kennen en gaan actief aan de slag met de achtergrond van kinderen om problemen die een invloed hebben op de schoolcarrière te detecteren en te remediëren. Dit zorgt er voor dat alle jongeren een kwalificatie behalen, die toegang verleent tot de arbeidsmarkt en/of het hoger onderwijs en die de doorstroming naar de arbeidsmarkt en/of het hoger onderwijs faciliteert.

In het schooljaar 2013-2014 is in de 13 steden een hogere waarde vast te stellen (67%) dan in het Vlaamse Gewest (60%). In de grootsteden Antwerpen en Gent liggen de cijfers ongeveer op het niveau van Mechelen en Genk. Het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest kent een hoger cijfer dan elk van de 13 centrumsteden. In vergelijking met de schoolse

vertraging in het ASO ligt ze in het BSO 4 tot 5 keer zo hoog, hoger nog dan in het TSO.

De schoolse vertraging in het beroepssecundair onderwijs varieert in de 13 steden tussen 56% (Sint-Niklaas en Roeselare) en 73,5% (Antwerpen en Mechelen). In Sint-Niklaas, Roeselare, Turnhout en Brugge is ze het laagst. De hoogste aandelen zijn te vinden in Antwerpen, Mechelen, Genk en Gent.

In de grootsteden, Aalst en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest is het aandeel leerlingen met meer dan één jaar vertraging het grootst (vergeleken met alle leerlingen met vertraging).

Opmerkelijk is het feit dat bij de leerling die woont in de centrumstad de kans op schoolse vertraging beduidend hoger ligt dan bij de leerling die er niet woont. De enige uitzondering hierop is Turnhout. In de Gentse scholen bijvoorbeeld hebben de leerlingen met domicilie in de stad 72% kans op schoolse vertraging, diegenen die buiten de stad wonen 63%.

In de 13 steden samen en in de Vlaamse Gemeenschap zijn de waarden sinds 2007-2008 nagenoeg constant gebleven. Toch vond in Antwerpen en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest een duidelijke daling plaats. Roeselare, Turnhout en Sint-Niklaas zagen daarentegen een sterke stijging.

Deze indicator leest men best samen met indicatoren als 'Spijbelgedrag in het voltijds secundair onderwijs', 'Spijbelgedrag in het deeltijds secundair onderwijs', 'Schoolse vertraging in het lager onderwijs, het ASO, het TSO en het KSO' en 'Ongekwalificeerde uitstroom uit het secundair onderwijs'.

Aandachtspunten

Het gaat over het aantal ingeschreven leerlingen op 1 februari van het desbetreffende schooljaar.

Schoolse vertraging is niet noodzakelijk een gevolg van zittenblijven door onvoldoende beheersing van en inzicht in de leerstof. Andere oorzaken zijn een verlate instap in het lager onderwijs, ziekte, enzovoort.

Schoolse vertraging geeft alleen een beeld over hoeveel achterstand een leerling heeft opgelopen tot het eerste jaar van de tweede graad van het secundair onderwijs, waarbij het niet duidelijk is waar (al dan niet in de stad), wanneer (lager of secundair) en in welke omstandigheden de jongere deze vertraging heeft opgelopen (bijvoorbeeld het jaar vrijwillig zittenblijven wegens omschakeling studierichting).

Het geografisch criterium is de stad van de vestigingsplaats van de school waarin de leerlingen

zijn ingeschreven, en niet van de hoofdzetel van de school. Leerlingen die les volgen in een schoolgebouw binnen de stad, ook als dat behoort tot een school met hoofdzetel buiten de stad, worden meegerekend. Omgekeerd worden leerlingen niet meegerekend die les volgen in een schoolgebouw

gelegen buiten de stad dat echter behoort tot een school met hoofdzetel binnen de stad. In de vorige editie van de Stadsmonitor was de hoofdzetel van de school het criterium.

Deze indicator wordt ook opgenomen in de katern 'Gezinnen in de stad'.

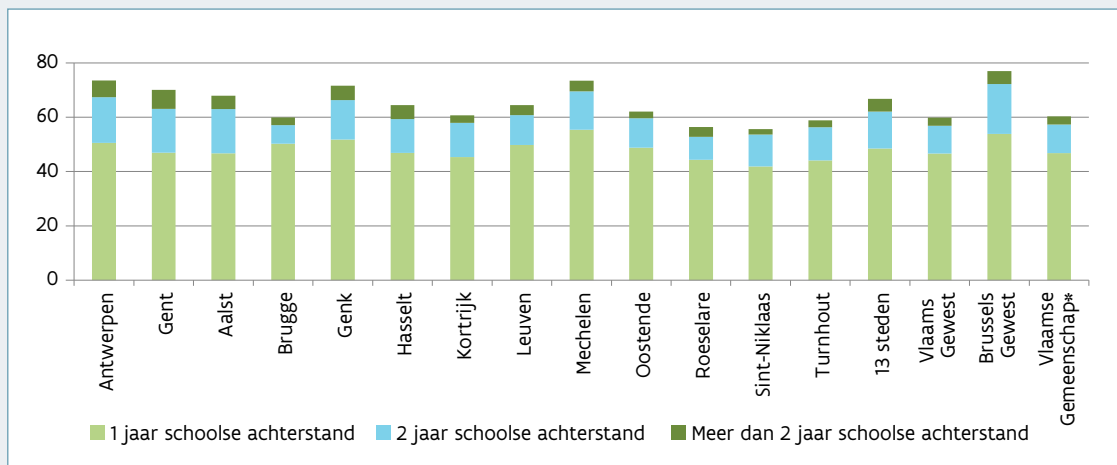
Schoolse vertraging in het beroepssecundair onderwijs, naar woonplaats leerling binnen/buiten centrumstad, in 2007-2008, 2010-2011 en 2013-2014, in %.

	2007-2008			2010-2011			2013-2014		
	Leerling woont in gemeente vestigingsplaats	Leerling woont niet in gemeente vestigingsplaats	Totaal	Leerling woont in gemeente vestigingsplaats	Leerling woont niet in gemeente vestigingsplaats	Totaal	Leerling woont in gemeente vestigingsplaats	Leerling woont niet in gemeente vestigingsplaats	Totaal
Antwerpen	80,6	73,3	79,5	78,2	75,1	77,7	74,5	66,7	73,5
Gent	76,6	64,5	73,2	77,4	76,5	77,2	71,9	63,2	70,1
Aalst	69,2	59,9	64,4	70,1	63,0	66,0	70,9	64,7	67,9
Brugge	65,9	53,0	57,6	63,9	53,0	56,8	70,9	54,8	59,9
Genk	71,4	77,3	72,9	73,5	78,0	74,5	71,9	70,7	71,6
Hasselt	71,8	64,0	66,0	60,2	62,4	61,8	75,0	59,9	64,5
Kortrijk	69,1	58,4	63,1	73,2	57,1	63,7	70,2	55,0	60,7
Leuven	66,7	61,2	63,4	72,3	59,9	64,8	72,0	58,7	64,5
Mechelen	73,5	69,4	72,2	70,7	67,4	69,2	73,8	72,9	73,4
Oostende	63,1	59,8	61,8	68,3	59,3	63,9	64,5	59,1	62,1
Roeselare	48,5	37,1	42,0	52,8	46,6	49,0	59,5	53,9	56,4
Sint-Niklaas	55,9	44,2	49,7	62,2	51,8	56,6	58,5	53,1	55,6
Turnhout	52,7	52,5	52,6	57,3	48,6	51,6	56,3	60,3	58,8
Totaal 13 steden	72,4	58,1	66,5	73,0	60,2	67,7	71,3	59,6	66,7
Vlaams Gewest	63,7	56,3	59,7	64,2	56,6	60,1	63,6	56,5	59,8
Brussels Gewest	79,7	82,3	81,8	78,2	79,0	78,8	69,6	79,5	76,9
Vlaamse Gemeenschap*	63,9	57,3	60,2	64,4	57,4	60,6	63,7	57,4	60,3

* Vlaamse Gemeenschap omvat de gemeenten van het Vlaamse Gewest en van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (enkel Nederlandstalig onderwijs).

Bron: Departement Onderwijs en Vorming.

Schoolse vertraging in het beroepssecundair onderwijs, 2013-2014, in %.

* Vlaamse Gemeenschap omvat de gemeenten van het Vlaamse Gewest en van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (enkel Nederlandstalig onderwijs).

Bron: Departement Onderwijs en Vorming.

SCHOOLESE VERTRAGING IN HET KUNSTSECUNDAIR ONDERWIJS

Gezin

Definitie

Aandeel (%) van de leerlingen met schoolse vertraging in het eerste jaar van de tweede graad van het kunstsecundair onderwijs (KSO).

De indicator is de verhouding van het aantal leerlingen ingeschreven in het eerste jaar van de tweede graad van het kunstsecundair onderwijs met een of meerdere jaren schoolse vertraging en het totaal van de leerlingen ingeschreven in het eerste jaar van de tweede graad van het kunstsecundair onderwijs.

Schoolse vertraging is het verschil in leerjaren tussen het leerjaar waarin de leerling op grond van zijn geboortjaar en bij normale studievordering zou moeten ingeschreven zijn, en het leerjaar waarin de leerling daadwerkelijk is ingeschreven.

Leerlingen uit de onthaalklas anderstalige nieuwkomers worden buiten beschouwing gelaten voor de berekening van de schoolse vertraging, omdat zij niet ondergebracht zijn binnen de structuur van graden en leerjaren.

Toelichting

Schoolse vertraging is een schoolloopbaanmerk dat wijst op een hoger risico om de schoolcarrière niet te voltooien en om een lagere eindkwalificatie en bijgevolg een maatschappelijk zwakkere positie als volwassene te bereiken. Het wijst er op dat onderwijskansen niet gelijk verdeeld zijn over alle lagen van de bevolking.

In een leefbare en duurzame stad biedt het onderwijs, dat voldoende gedifferentieerd en territoriaal uitgebouwd is, gelijke kansen aan kinderen en jongeren, ongeacht het milieu waaruit ze afkomstig zijn. Scholen kennen en gaan actief aan de slag met de achtergrond van kinderen om problemen die een invloed hebben op de schoolcarrière te detecteren en te remediëren. Dit zorgt er voor dat alle jongeren een kwalificatie behalen, die toegang verleent tot de arbeidsmarkt en/of het hoger onderwijs en die de doorstroming naar de arbeidsmarkt en/of het hoger onderwijs faciliteert.

In het schooljaar 2013-2014 is in de 13 steden samen ongeveer dezelfde waarde vast te stellen (40%) als in het Vlaamse Gewest (38%). De instellingen voor KSO zijn dan ook sterk geconcentreerd in de centrumsteden. In Antwerpen liggen de cijfers ongeveer op het niveau van het Vlaamse Gewest, in Gent liggen ze hoger. Ook het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest kent een hoger cijfer dan de 13 centrumsteden als geheel. De schoolse vertraging in het KSO is te vergelijken met die in het TSO.

De schoolse vertraging in het kunstsecundair onderwijs varieert in de 13 steden tussen 30% (Leuven) en 60% (Kortrijk). In Leuven, Hasselt, Oostende, Sint-Niklaas, Genk en Brugge is ze het laagst. De hoogste aandelen zijn te vinden in Kortrijk, Gent, Aalst, Mechelen en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest.

In Mechelen, het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest en Sint-Niklaas is het aandeel leerlingen met meer dan één jaar vertraging het grootst (vergeleken met alle leerlingen met vertraging).

Opmerkelijk is het feit dat bij de leerling die woont in de centrumstad de kans op schoolse vertraging beduidend hoger ligt dan bij de leerling die er niet woont, al is dit fenomeen minder uitgesproken dan in andere onderwijsvormen. De uitzonderingen zijn: Kortrijk, Sint-Niklaas en Turnhout. Daar doen de leerlingen die wonen in de stad het dus beter.

In de 13 steden en in het Vlaamse en Brusselse Hoofdstedelijke Gewest zijn de waarden sinds 2007-2008 gedaald. Kortrijk en Turnhout gaan duidelijk tegen die trend in.

Deze indicator leest men best samen met indicatoren als 'Spijbelgedrag in het voltijds secundair onderwijs', 'Spijbelgedrag in het deeltijds secundair onderwijs', 'Schoolse vertraging in het lager onderwijs, het ASO, het BSO en het TSO' en 'Ongekwalificeerde uitstroom uit het secundair onderwijs'.

Aandachtspunten

Het gaat over het aantal ingeschreven leerlingen op 1 februari van het desbetreffende schooljaar.

Schoolse vertraging is niet noodzakelijk een gevolg van zittenblijven door onvoldoende beheersing van en inzicht in de leerstof. Andere oorzaken zijn een verlate instap in het lager onderwijs, ziekte, enzovoort.

Schoolse vertraging geeft alleen een beeld over hoeveel achterstand een leerling heeft opgelopen tot het eerste jaar van de tweede graad van het secundair onderwijs, waarbij het niet duidelijk is waar (al dan niet in de stad), wanneer (lager of secundair) en in welke omstandigheden de jongere deze vertraging heeft opgelopen (bijvoorbeeld het jaar vrijwillig zittenblijven wegens omschakeling studierichting).

Het geografisch criterium is de stad van de vestigingsplaats van de school waarin de leerlingen zijn ingeschreven, en niet van de hoofdzetel van de school. Leerlingen die les volgen in een schoolgebouw binnen de stad, ook als dat behoort tot een school

met hoofdzetel buiten de stad, worden meegerekend. Omgekeerd worden leerlingen niet meegerekend die les volgen in een schoolgebouw gelegen buiten de stad dat echter behoort tot een school met hoofdzetel binnen de stad. In de vorige editie van de

Stadsmonitor was de hoofdzetel van de school het criterium.

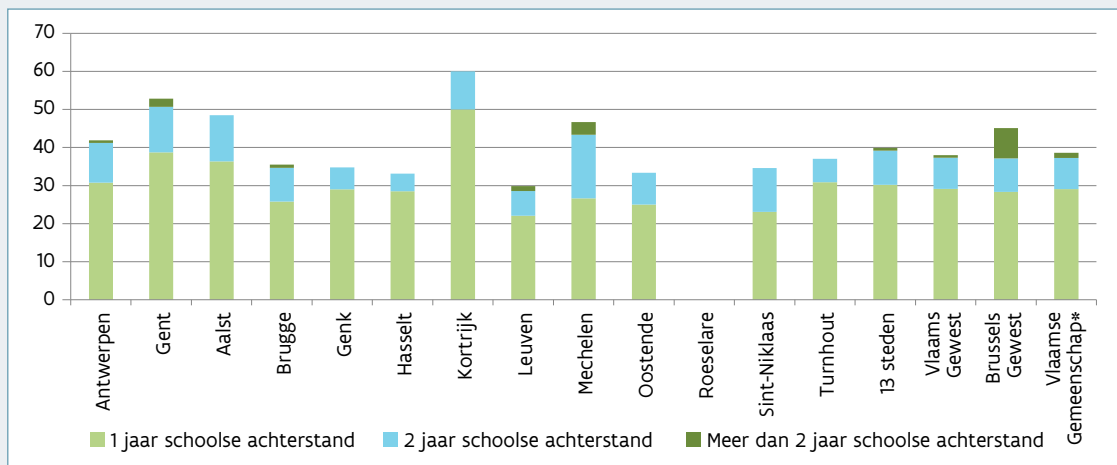
Deze indicator wordt ook opgenomen in de katern 'Gezinnen in de stad'.

Schoolse vertraging in het kunstsecundair onderwijs, naar woonplaats leerling binnen/buiten centrumstad, in 2007-2008, 2010-2011 en 2013-2014, in %.

	2007-2008			2010-2011			2013-2014		
	Leerling woont in gemeente vestigingsplaats	Leerling woont niet in gemeente vestigingsplaats	Totaal	Leerling woont in gemeente vestigingsplaats	Leerling woont niet in gemeente vestigingsplaats	Totaal	Leerling woont in gemeente vestigingsplaats	Leerling woont niet in gemeente vestigingsplaats	Totaal
Antwerpen	59,1	45,3	51,9	50,7	40,0	45,0	43,2	40,8	41,9
Gent	66,1	40,7	51,7	46,5	40,9	42,6	55,9	50,6	52,8
Aalst	66,7	42,9	48,1	61,5	62,1	61,9	57,1	46,2	48,5
Brugge	53,3	41,6	44,1	45,0	40,9	42,1	42,9	32,6	35,5
Genk	66,7	30,3	44,4	45,0	39,7	41,0	50,0	26,7	34,8
Hasselt	33,3	32,2	32,4	45,0	34,1	35,4	35,0	32,8	33,1
Kortrijk	20,0	19,0	19,4	50,0	53,3	52,9	55,6	63,6	60,0
Leuven	36,4	34,5	34,8	18,8	36,4	31,7	43,8	26,2	29,9
Mechelen	33,3	65,2	56,3	85,7	53,3	63,6	60,0	40,0	46,7
Oostende	71,4	50,0	58,8	40,0	50,0	46,2	37,5	25,0	33,3
Roeselare	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Sint-Niklaas	53,3	29,7	36,5	9,1	36,4	29,5	20,0	40,5	34,6
Turnhout	26,7	25,0	25,4	21,4	33,3	31,3	21,4	40,3	37,0
Totaal 13 steden	55,2	38,3	43,9	45,7	39,6	41,5	44,4	37,8	39,9
Vlaams Gewest	52,6	36,8	41,8	43,7	39,8	40,9	43,0	35,7	38,0
Brussels Gewest	60,0	50,4	50,8	71,4	51,5	52,8	85,7	42,5	45,1
Vlaamse Gemeenschap*	52,7	38,5	42,6	44,2	41,0	41,9	43,7	36,5	38,6

* Vlaamse Gemeenschap omvat de gemeenten van het Vlaamse Gewest en van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (enkel Nederlandstalig onderwijs).
Bron: Departement Onderwijs en Vorming.

Schoolse vertraging in het kunstsecundair onderwijs, in 2013-2014, in %.

* Vlaamse Gemeenschap omvat de gemeenten van het Vlaamse Gewest en van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (enkel Nederlandstalig onderwijs).
Bron: Departement Onderwijs en Vorming.

ONGEKWALIFICEERDE UITSTROOM UIT HET SECUNDAIR ONDERWIJS

Gezin

Definitie

Aandeel (%) 17-22-jarigen dat in een bepaald jaar zonder kwalificatie uitstroomt uit het secundair onderwijs, tegenover het totaal aantal 17-22-jarigen dat in dat jaar uit het secundair onderwijs uitstroomt (met of zonder kwalificatie).

Dit is de verhouding (in %) van het aantal 17-22-jarigen dat in een bepaald jaar het voltijds gewoon secundair onderwijs, het deeltijds beroepssecundair onderwijs, Syntra Vlaanderen (leertijd) of het buitengewoon secundair onderwijs zonder kwalificatie (diploma, getuigschrift, certificaat,...) verlaat, tegenover het totaal aantal 17-22-jarigen dat in dat jaar dit onderwijs verlaat (met of zonder kwalificatie). Hiervoor worden individuele gegevens van de leerlingen door de tijd (longitudinaal) gebruikt.

Toelichting

Ongekwalficeerde uitstroom uit het secundair onderwijs verhoogt het risico op een maatschappelijk zwakkere positie als volwassene. Het wijst er op dat onderwijskansen niet gelijk verdeeld zijn over alle lagen van de bevolking.

In een leefbare en duurzame stad biedt het onderwijs, dat voldoende gedifferentieerd en territoriaal uitgebouwd is, gelijke kansen aan kinderen en jongeren, ongeacht het milieu waaruit ze afkomstig zijn. Scholen kennen en gaan actief aan de slag met de achtergrond van kinderen om problemen die een invloed hebben op de schoolcarrière te detecteren en te remediëren. Dit zorgt er voor dat alle jongeren een kwalificatie behalen, die toegang verleent tot de arbeidsmarkt en/of het hoger onderwijs en die de doorstroming naar de arbeidsmarkt en/of het hoger onderwijs faciliteert. Bovendien is de stedelijke leefomgeving een 'leeromgeving, die informeel leren mogelijk maakt en stimuleert. Daartoe is een kwaliteitsvol aanbod aanwezig aan leermogelijkheden en daarbij aansluitende educatieve mogelijkheden, zowel in het klassieke onderwijs als daarbuiten (bijvoorbeeld via jeugdwerk, musea, enzovoort).

In de 13 steden hebben in 2010 gemiddeld 18% van de leerlingen, die les volgden in een school met vestigingsplaats binnen de stad, het secundair onderwijs zonder kwalificatie verlaten. Naar woonplaats van de leerlingen loopt dit cijfer op tot 21%. Het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest scoort met 23% en 27% aanzienlijk zwakker. Het Vlaamse Gewest doet het met 14% en 13% beter.

Onder de 13 steden varieert de ongekwalficeerde uitstroom naar vestigingsplaats tussen 26% (Antwerpen) en 10% (Roeselare). Ook Genk heeft een hoge waarde, terwijl Brugge en Leuven lage waarden vertonen. Naar woonplaats verschillen de waarden weinig: ook hier vormen Antwerpen (28%) en Roeselare (11%) de extremen.

Deze indicator kan men lezen samen met indicatoren zoals 'Schoolse vertraging in het ASO, het BSO, het TSO en het KSO' en 'Spijbelgedrag in het voltijds secundair onderwijs en het deeltijds secundair onderwijs'.

Aandachtspunten

Deze indicator dient niet verward te worden met die van de vroegtijdige schoolverlaters, berekend op basis van de Enquête van de Arbeidskrachten (EAK) van ADS/Eurostat. Deze laatste is echter niet op gemeenteniveau representatief, maar staat ook bekend onder de naam "ongekwalficeerde uitstroom". Hij meet het aantal 18- tot en met 24-jarigen die als hoogste diploma lager onderwijs of lager secundair (1ste of 2de graad) onderwijs hebben en in de referentieperiode van de 4 laatste weken geen opleiding hebben gevolgd, in verhouding tot het totaal aantal 18- tot en met 24-jarigen. Belangrijk verschil tussen beide indicatoren is dat de hier voorgestelde indicator geen verwijzing bevat naar de (brede) vormingactiviteiten, zoals dat wel bij de EAK-indicator het geval is. De categorie "zonder kwalificatie die een opleiding volgt" wordt dus niet van de hier besproken indicator "afgetrokken". Een ander belangrijk verschil is dat de hier voorgestelde indicator gebaseerd is op objectieve administratieve bestanden. De EAK-indicator daarentegen is gebaseerd op een survey die de uitspraken van de betrokkenen zelf registreert.

De hier gepresenteerde specificatie van de ongekwalficeerde uitstroom is bovendien sterk geëvolueerd, waarvan de huidige invulling een eindpunt vormt. In de oorspronkelijke indicator werd het buitengewoon onderwijs (BuSO) en Syntra Vlaanderen buiten beschouwing gelaten. Het meerekenen van het BuSO deed de waarden dalen, terwijl het meerekenen van Syntra Vlaanderen tot een stijging leidde. Bovendien werden de 17-jarigen niet meegerekend. De hier gebruikte specificatie maakt bovendien gebruik van individuele leerlingengegevens, wat tot een lichte verhoging aanleiding geeft.

Het geografisch criterium is de stad van de vestigingsplaats van de school waarin de leerlingen zijn

ingeschreven of de gemeente van de woonplaats van de leerlingen. De vestigingsplaats verschilt van de hoofdzetel van de school. Naar vestigingsplaats worden leerlingen meegerekend die les volgen in een schoolgebouw binnen de stad, ook als dat behoort tot een school met hoofdzetel buiten de stad.

Omgekeerd worden leerlingen niet meegerekend die les volgen in een schoolgebouw gelegen buiten de stad dat echter behoort tot een school met hoofdzetel binnen de stad.

Deze indicator wordt ook opgenomen in de kern 'Gezinnen in de stad'.

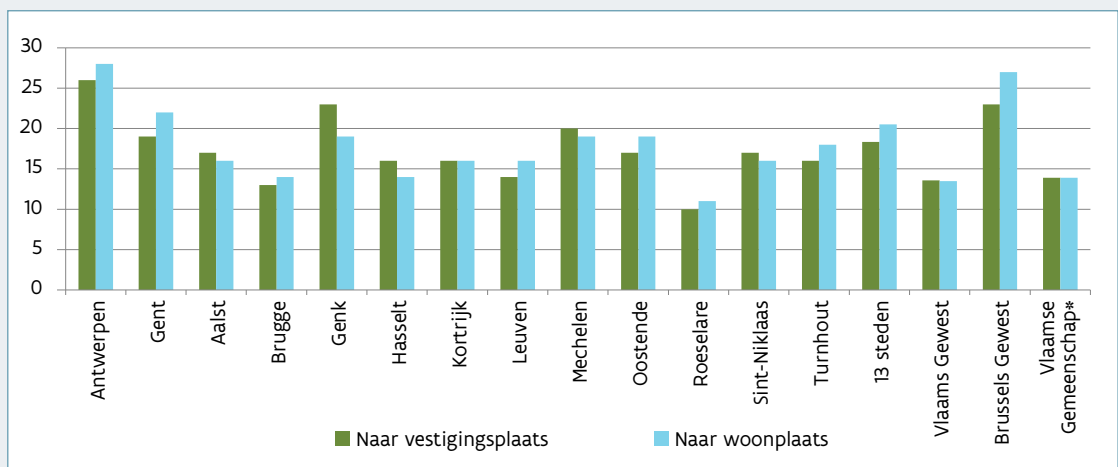
Ongekwalficeerde uitstroom uit het secundair onderwijs in de centrumsteden, naar vestigingsplaats en woonplaats, in 2010, in %.

	Naar vestigingsplaats	Naar woonplaats
Antwerpen	26	28
Gent	19	22
Aalst	17	16
Brugge	13	14
Genk	23	19
Hasselt	16	14
Kortrijk	16	16
Leuven	14	16
Mechelen	20	19
Oostende	17	19
Roeselare	10	11
Sint-Niklaas	17	16
Turnhout	16	18
Totaal 13 steden	18	21
Vlaams Gewest	14	13
Brussels Gewest	23	27
Vlaamse Gemeenschap*	14	14

* Vlaamse Gemeenschap omvat de gemeenten van het Vlaamse Gewest en van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (enkel Nederlandstalig onderwijs).

Bron: Departement Onderwijs en Vorming.

Ongekwalficeerde uitstroom uit het secundair onderwijs in de centrumsteden, naar vestigingsplaats en woonplaats, in 2010, in %.

* Vlaamse Gemeenschap omvat de gemeenten van het Vlaamse Gewest en van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (enkel Nederlandstalig onderwijs).

Bron: Departement Onderwijs en Vorming.

PARTICIPATIE VAN ALLOCHTONEN IN HET SECUNDAIR ONDERWIJS OP BASIS VAN THUISTAAL

Gezin

Definitie

Aandeel (%) leerlingen van het voltijds secundair en het deeltijds beroepssecundair onderwijs wier thuistaal niet het Nederlands is.

De indicator is de verhouding van enerzijds, het aantal leerlingen ingeschreven in het voltijds gewoon secundair onderwijs of het deeltijds beroepssecundair onderwijs wier thuistaal niet het Nederlands is, en van anderzijds, het totaal van de leerlingen ingeschreven in het voltijds gewoon secundair of deeltijds beroepssecundair onderwijs.

'Thuistaal niet Nederlands' is een leerlingenkenmerk, dat wil zeggen één van de parameters voor de berekening van de werkingsmiddelen voor het kleuter- en leerplichtonderwijs. De thuistaal is 'niet Nederlands' wanneer de leerling opgroeit in een gezin waar niemand Nederlands spreekt of in een gezin met drie gezinsleden van wie maximaal één gezinslid Nederlands spreekt. Broers en zussen worden als één gezinslid beschouwd. Leerlingen wier thuistaal onbekend is, worden in deze indicator verondersteld thuis Nederlands te spreken.

Het buitengewoon secundair onderwijs is niet in de cijfers opgenomen. Op 1 september 2009 werd het hoger beroepsonderwijs (HBO5) ingevoerd. De opleiding verpleegkunde, die vroeger behoorde tot de vierde graad van het beroepssecundair onderwijs, ging vanaf die datum over naar het hoger beroepsonderwijs en verdwijnt dus uit de cijfers van het voltijds beroepssecundair onderwijs. Vandaar dat ze vanaf 2009-2010 niet meer in deze cijfers voorkomen.

Toelichting

In een leefbare en duurzame stad biedt het onderwijs, dat voldoende gedifferentieerd en territoriaal uitgebouwd is, gelijke kansen aan kinderen en jongeren, ongeacht het milieu waaruit ze afkomstig zijn. Leren omgaan met de diversiteit van de stedelijke omgeving is een uitgangspunt voor het onderwijs in de stad. Scholen kennen en gaan actief aan de slag met de achtergrond van kinderen om problemen die een invloed hebben op de schoolcarrière te detecteren en te remediëren. Dit zorgt er voor dat alle jongeren een kwalificatie behalen, die toegang verleent tot de arbeidsmarkt en/of het hoger onderwijs en die de doorstroming naar de arbeidsmarkt en/of het hoger onderwijs faciliteert.

In het schooljaar 2013-2014 spreken in de 13 steden samen 14,3% van de leerlingen in het voltijds secundair onderwijs thuis geen Nederlands. In het deeltijds beroepssecundair onderwijs (DBSO) ligt de waarde op

25,2%. Dit is hoger dan in het Vlaamse Gewest, vooral wat het voltijds onderwijs betreft. In het voltijds onderwijs en het DBSO bedragen de percentages in het Vlaamse Gewest 10,0% en 22,1%. Het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest kent met 58,2% en 73,4% de hoogste cijfers. Franstalige leerlingen worden ook hier meegeteld als diegenen wier thuistaal niet Nederlands is. In de grootsteden liggen de waarden gemiddeld hoger dan in de overige centrumsteden, ook hier vooral in het geval van het DBSO. Vrijwel overal ligt het percentage leerlingen wier thuistaal niet Nederlands is het hoogst in het BSO, gevolgd door het TSO, het ASO en het KSO. Het percentage in het DBSO ligt meestal nog hoger. Doorgaans lopen de percentages in het ASO en het TSO weinig uit elkaar. Alleen in Brussel is dat laatste verschil vrij groot.

Het aandeel leerlingen in het voltijds secundair onderwijs dat thuis geen Nederlands spreekt varieert in de 13 steden tussen 28,9% (Antwerpen) en 3,6% (Brugge). In het DBSO variëren de waarden tussen 38,9% (Gent) en 2,2% (Roeselare). Hoge waarden in het voltijds secundair vinden we ook in Genk, Mechelen en Gent en in het DBSO in Antwerpen, Mechelen, Sint-Niklaas en Leuven. Lage waarden in het voltijds onderwijs zijn er naast in Brugge ook in Roeselare, Sint-Niklaas, Turnhout en Hasselt; in het DBSO naast in Roeselare ook in Brugge, Turnhout en Genk.

In de 13 steden, het Vlaamse en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest zijn de waarden sinds 2009-2010 gestegen.

Deze indicator kan men lezen samen met indicatoren 'Schoolse vertraging in het ASO, het BSO, het TSO en het KSO', 'Spijbelgedrag in het voltijds secundair onderwijs en het deeltijds secundair onderwijs' en 'Ongekwalificeerde uitstroom uit het secundair onderwijs'.

Aandachtspunten

Voor de omschrijving van het begrip "persoon van buitenlandse herkomst" zijn diverse definities mogelijk. In de edities van de Stadsmonitor tot en met 2008 koos men wegens databeperkingen voor het nationaliteitscriterium. Door het criterium 'niet-Belg' te gebruiken werd echter slechts een beperkt aantal leerlingen van vreemde afkomst gevat. Heel wat personen van buitenlandse herkomst hebben immers de afgelopen jaren de Belgische nationaliteit verworven, waardoor die groep uiteraard niet meer als niet-Belg in de statistiek voorkwam. In deze en de vorige editie van 2011 gebruikt men het leerlingenkenmerk "thuistaal niet Nederlands" wat een betrouwbaarder beeld van de personen van buitenlandse herkomst geeft, zij het dat hierdoor een breuk in de cijfers is

ontstaan. Nadeel is ook dat hierin eveneens de van huize Franstaligen begrepen zijn, wat vooral voor het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest en de Vlaamse rand rond Brussel een vertekening geeft.

Het geografisch criterium is de stad van de vestigingsplaats van de school waarin de leerlingen zijn ingeschreven, en niet van de hoofdzetel van de school. Leerlingen die les volgen in een schoolgebouw binnen de stad, ook als dat behoort tot

een school met hoofdzetel buiten de stad, worden meegerekend. Omgekeerd worden leerlingen niet meegerekend die les volgen in een schoolgebouw gelegen buiten de stad dat echter behoort tot een school met hoofdzetel binnen de stad. In de vorige edities van de Stadsmonitor was de hoofdzetel van de school het criterium.

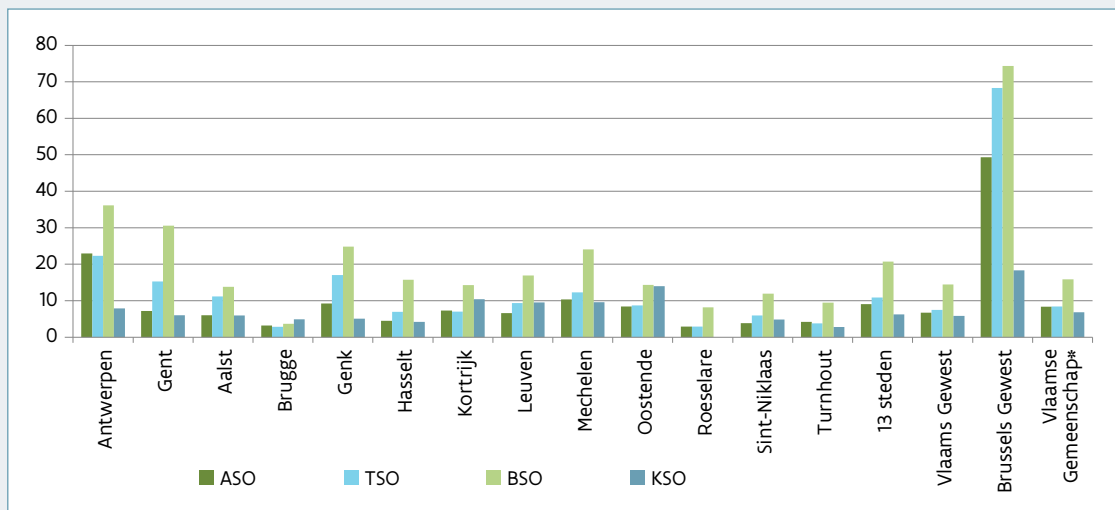
Deze indicator wordt ook opgenomen in de katern 'Gezinnen in de stad'.

Participatie van allochtonen in het secundair onderwijs op basis van thuistaal, van 2009-2010 tot 2012-2013, in %.

	Voltijds gewoon secundair onderwijs				Deeltijds beroepssecundair onderwijs			
	2009-2010	2010-2011	2011-2012	2012-2013	2009-2010	2010-2011	2011-2012	2012-2013
Antwerpen	25,8	27,1	27,9	28,9	31,6	31,3	32,8	33,3
Gent	14,0	14,7	15,7	16,2	38,3	36,9	37,0	38,9
Aalst	7,6	8,6	9,4	10,2	13,0	17,9	15,2	14,1
Brugge	3,2	3,3	3,6	3,6	7,5	9,2	10,8	8,5
Genk	16,6	16,6	16,4	16,3	16,6	18,3	19,5	10,9
Hasselt	7,7	7,7	8,1	8,2	25,7	18,6	17,8	18,3
Kortrijk	8,4	8,9	10,2	10,8	10,0	12,0	13,6	16,7
Leuven	8,1	8,7	9,3	10,3	24,3	19,4	23,4	26,8
Mechelen	15,2	15,9	15,9	16,2	27,1	26,6	31,3	28,8
Oostende	8,7	9,6	10,8	12,2	14,1	11,1	14,0	15,2
Roeselare	3,7	4,7	4,8	5,6	2,3	7,1	4,8	2,2
Sint-Niklaas	6,4	6,8	7,4	7,6	30,6	23,5	26,4	27,1
Turnhout	5,9	6,3	7,7	7,6	2,8	9,2	12,8	10,5
Totaal 13 steden	12,4	13,1	13,7	14,3	24,5	24,0	25,4	25,2
Vlaams Gewest	8,4	8,9	9,5	10,0	20,7	20,3	21,6	22,1
Brussels Gewest	53,3	55,1	56,3	58,2	72,9	73,0	74,9	73,4
Vlaamse Gemeenschap*	9,7	10,3	10,9	11,4	22,8	22,4	23,7	24,1

* Vlaamse Gemeenschap omvat de gemeenten van het Vlaamse Gewest en van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (enkel Nederlandstalig onderwijs).
Bron: Departement Onderwijs en Vorming

Participatie van allochtonen in het voltijds gewoon secundair onderwijs op basis van thuistaal, in 2012-2013, naar onderwijsvorm, in %.

* Vlaamse Gemeenschap omvat de gemeenten van het Vlaamse Gewest en van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (enkel Nederlandstalig onderwijs).
Bron: Departement Onderwijs en Vorming

AANTREKKINGSKRACHT VAN HET SECUNDAIR ONDERWIJS IN DE CENTRUMSTEDEN

Definitie

Verhouding (uitgedrukt in %) van de jongeren die zijn ingeschreven in een school voor voltijds secundair onderwijs in de stad, tegenover alle jongeren die in de stad wonen en ingeschreven zijn in het voltijds secundair onderwijs (binnen of buiten de stad).

Dit is de verhouding van het aantal jongeren ingeschreven in het voltijds gewoon secundair onderwijs van die stad (naar vestigingsplaats), tegenover het aantal jongeren dat in de stad zijn woonplaats heeft en ingeschreven is in het voltijds gewoon secundair onderwijs (binnen of buiten de stad). Indien de verhouding groter is dan 100%, betekent dit dat er meer leerlingen schoollopen in de stad dan dat er leerlingen wonen. Dit kan een indicatie zijn dat de stad een centrumfunctie vervult op het vlak van het secundair onderwijs.

Op 1 september 2009 werd het hoger beroepsonderwijs (HBOS) ingevoerd. De opleiding verpleegkunde, die vroeger behoorde tot de vierde graad van het beroepssecundair onderwijs, ging vanaf die datum over naar het hoger beroepsonderwijs en verdwijnt dus uit de cijfers van het voltijds gewoon secundair onderwijs. Vandaar dat ze vanaf 2009-2010 niet meer in deze cijfers voorkomen.

Leerlingen uit het buitengewoon secundair onderwijs zijn niet opgenomen in deze indicator. Ook de leerlingen uit het deeltijds beroepssecundair onderwijs zijn niet opgenomen.

Toelichting

In een leefbare en duurzame stad is de school als leer- en werkomgeving aantrekkelijk voor leerlingen en leerkrachten. Het onderwijs is voldoende gedifferentieerd zodat elk kind en elke jongere een educatief project op maat kan uitbouwen. Scholen kennen en gaan actief aan de slag met de achtergrond van kinderen om problemen die een invloed hebben op de schoolcarrière te detecteren en te remediëren. Alle scholen, en in het bijzonder scholen met een concentratie van problemen inzake achterstelling, beschikken over voldoende ondersteuning om hun taken te vervullen. Ze zijn goed uitgerust of kunnen beschikken over de nodige multifunctionele infrastructuur die ook buiten de schooluren toegankelijk wordt gemaakt. De kwaliteit van de onderwijsinfrastructuur en van de schoolomgeving is optimaal.

In het schooljaar 2013-2014 hebben de 13 steden gemiddeld een score van 163%, wat wil zeggen dat er 63% meer leerlingen naar secundaire scholen op hun grondgebied gaan dan dat er wonen. Er is dus duidelijk sprake van een centrumfunctie of "aantrekkingskracht", wat het secundair onderwijs betreft. Deze is het sterkst in het kunstsecundair onderwijs, maar ook het technisch en algemeen secundair onderwijs scoren sterk. Antwerpen behaalt slechts 107%. Dit is meteen het laagste cijfer onder de 13 steden. Ook het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest en Genk scoren laag. Gent haalt een gemiddelde waarde onder de 13 steden. Turnhout behaalt de hoogste score met 299%, op ruime afstand gevolgd door Leuven, Brugge en Hasselt.

De aantrekkingskracht van het secundair onderwijs in de 13 steden als geheel gaat er globaal op achteruit tussen 2006-2007 en 2013-2014. De teruggang bedraagt 6 procentpunten. De grootsteden gaan iets sterker achteruit. De sterkste teruggang is te vinden in Turnhout, dat echter een hoog niveau behoudt, en in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (beide -32 procentpunten). De aantrekkingskracht van secundaire scholen in Sint-Niklaas (+11 procentpunten), Brugge en Mechelen is daarentegen vrij sterk toegenomen.

De indicator kan gelezen worden samen met de indicator 'Tevredenheid over het aanbod aan onderwijsvoorzieningen in de buurt en in de stad'.

Aandachtspunten

Het geografisch criterium van het aantal jongeren ingeschreven in het voltijds gewoon secundair onderwijs is de stad van de vestigingsplaats van de school waarin de leerlingen zijn ingeschreven, en niet van de hoofdzetel van de school. Leerlingen die les volgen in een schoolgebouw binnen de stad, ook als dat behoort tot een school met hoofdzetel buiten de stad worden meegerekend. Omgekeerd worden leerlingen niet meegerekend die les volgen in een schoolgebouw gelegen buiten de stad dat echter behoort tot een school met hoofdzetel binnen de stad. Ook in de vorige editie van de Stadsmonitor was de vestigingsplaats van de school het criterium.

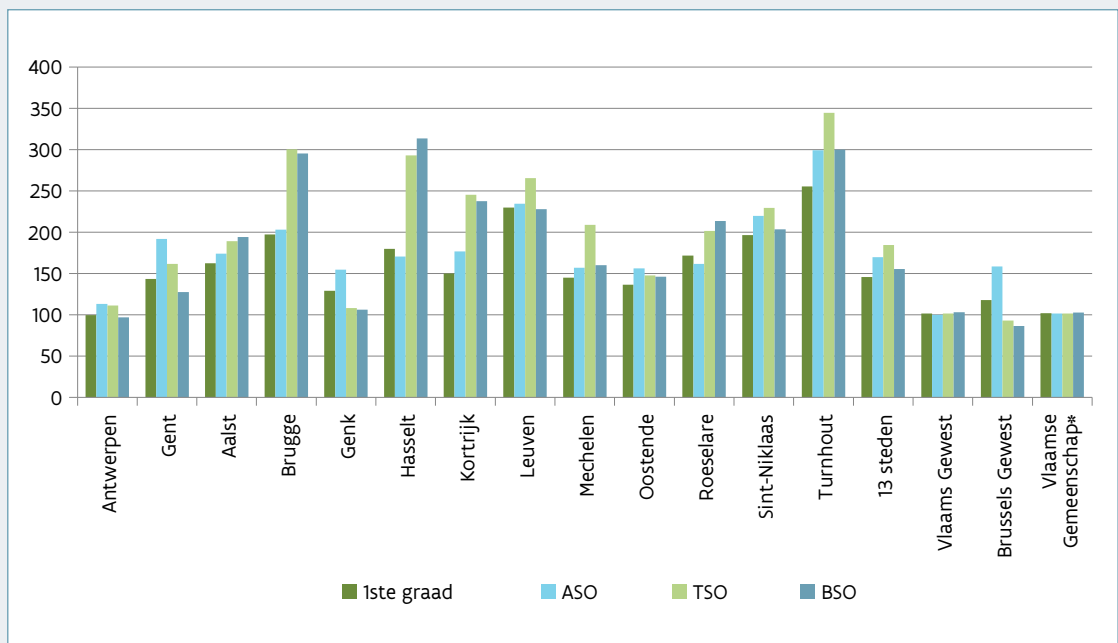
De aantrekkingskracht van het secundair onderwijs in de centrumsteden, van 2006-2007 tot 2013-2014, 100=neutrale waarde.

	2006-2007	2007-2008	2008-2009	2009-2010	2010-2011	2011-2012	2012-2013	2013-2014
Antwerpen	115	115	114	112	111	110	108	107
Gent	166	166	166	165	163	162	161	159
Aalst	184	183	185	182	179	178	179	178
Brugge	227	232	235	231	231	234	235	237
Genk	132	133	133	129	130	131	130	129
Hasselt	230	233	241	228	226	226	228	231
Kortrijk	199	199	192	191	190	191	192	192
Leuven	237	239	243	237	233	230	233	238
Mechelen	155	157	160	160	159	163	163	163
Oostende	156	154	154	153	151	150	148	144
Roeselare	191	193	194	190	189	187	186	182
Sint-Niklaas	200	203	203	203	209	209	209	211
Turnhout	331	323	326	319	317	312	302	299
Totaal 13 steden	169	170	170	167	166	165	164	163
Vlaams Gewest	100	101	101	101	101	101	101	101
Brussels Gewest	154	149	143	138	133	129	125	122
Vlaamse Gemeenschap*	101	102	102	102	102	102	102	102

* Vlaamse Gemeenschap omvat de gemeenten van het Vlaamse Gewest en van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (enkel Nederlandstalig onderwijs).

Bron: Departement Onderwijs en Vorming.

De aantrekkingskracht van het secundair onderwijs in de centrumsteden, in 2013-2014, naar onderwijsvorm, 100=neutrale waarde.

* Vlaamse Gemeenschap omvat de gemeenten van het Vlaamse Gewest en van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (enkel Nederlandstalig onderwijs).

Bron: Departement Onderwijs en Vorming.

Definitie

Aandeel (%) kinderen (2-5 jaar, 2-11 jaar en 6-11 jaar) dat woont binnen een straal van 400 meter van een lagere school.

Rekening houdend met de leerplicht vanaf 6 jaar beperkt de indicator zich hier tot de lagere school in het gewoon onderwijs.

De indicator bestaat uit het aantal kinderen (2-5 jaar, 2-11 jaar en 6-11 jaar) dat binnen een straal van 400m van een lagere school woont op het totaal aantal kinderen (2-5 jaar, 2-11 jaar en 6-11 jaar) in de stad.

Toelichting

De spreiding van de lagere scholen in de wijk zegt vooral iets over de kwaliteit van de dagelijkse woon- en leefomgeving in de stad. In een leefbare en duurzame stad wordt deze woon- en leefomgeving uitgebouwd rekening houdend met de behoeften van wijkbewoners en wijkgebruikers. De verschillende voorzieningen in de wijk (op het vlak van onderwijs) vervullen verschillende belangrijke functies in de stad: 1) ze dragen bij aan de kwaliteit van de woon- en werkomgeving, 2) ze bevorderen de sociale verwevenheid in de wijk, waardoor de deelname aan het maatschappelijk leven van alle wijkbewoners mogelijk wordt versterkt en 3) ze bevorderen de verwevenheid van functies in de buurt.

Het aandeel kinderen dat in 2014 op loopafstand van een lagere school woont verschilt sterk tussen de centrumsteden. Enkel in Mechelen (69%), Antwerpen (66,2%), Oostende (53,0%) en Turnhout (50,5%) woont meer dan de helft van de 2-11-jarigen in de buurt van een lagere school. In de overige centrumsteden schommelt het aandeel tussen 30% en 50%. In Aalst, Genk en Leuven kent men de laagste aandelen.

Het aandeel 2-5-jarigen en het aandeel 6-11-jarigen dat in de nabijheid van een lagere school woont schommelt rond hetzelfde percentage als het aandeel 2-11-jarigen. In zo goed als alle centrumsteden is het aandeel 2-5-jarigen iets groter dan het aandeel 2-11-jarigen en het aandeel 6-11-jarigen iets kleiner.

Deze indicator leest men best samen met andere indicatoren over buurtvoorzieningen zoals 'Speelruimte in de wijk', 'Open jeugdruimte in de wijk', 'Overdekte jeugdruimte in de buurt', 'Winkelvoorzieningen in de wijk' en 'Basismobiliteit in de wijk'.

Aandachtspunten

Deze indicator focust op alle scholen waar kinderen het gewoon lager onderwijs kunnen volgen, ongeacht het onderwijsnetwerk of type pedagogisch onderwijs. Deze indicator houdt dus geen rekening met de keuze voor het type onderwijs noch met het feit of de kinderen effectief schoollopen in de school die het dichtst bij hun domicilie ligt.

Bij deze indicator wordt de afstand naar de hoofdingang naar de school geteld. Het is mogelijk dat bij grote scholen en schoolcomplexen, die via andere ingangen toegankelijk zijn, het bereik voor inwoners wordt onderschat.

De indicator werd berekend op basis van een ruimtelijke analyse in een GIS. De kaarten per stad kunnen geraadpleegd worden op www.stadsmonitor.be.

Deze indicator wordt ook opgenomen in de katern 'Gezinnen in de stad'.

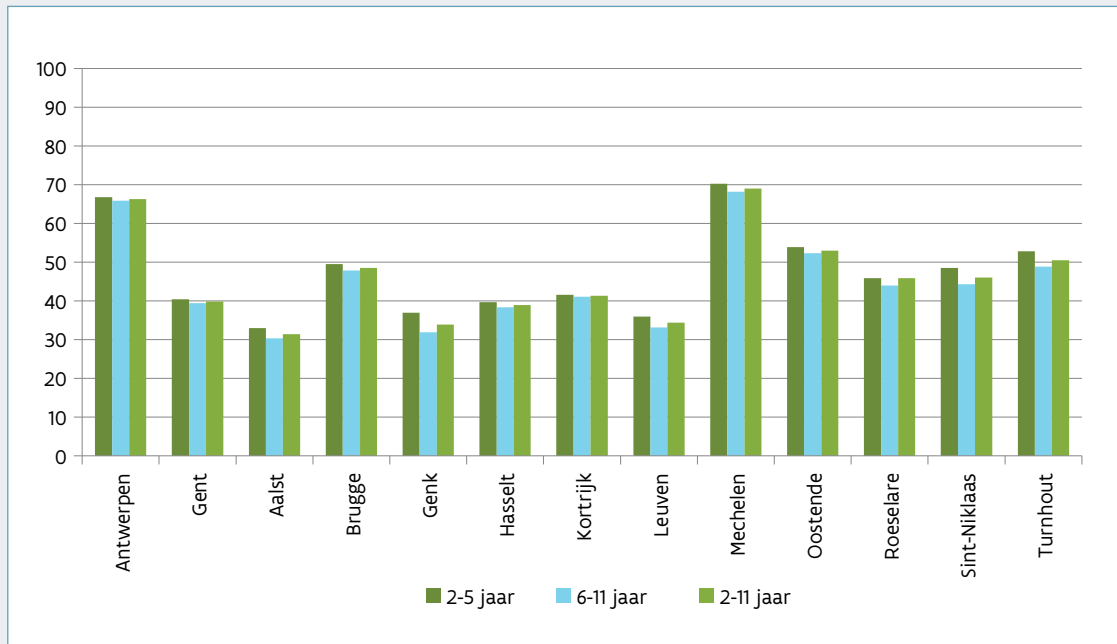

Lagere scholen in de wijk, in 2014, in absoluut aantal en %.

	2-5 jaar		6-11 jaar		2-11 jaar	
	Absoluut	%	Absoluut	%	Absoluut	%
Antwerpen	19.489	66,7	23.934	65,8	43.423	66,2
Gent	4.937	40,4	6.013	39,4	10.950	39,8
Aalst	1.240	33,0	1.580	30,3	2.820	31,4
Brugge	2.164	49,5	3.123	47,8	5.293	48,5
Genk	1.079	36,9	1.400	31,9	2.479	33,9
Hasselt	1.155	39,7	1.543	38,3	2.698	38,9
Kortrijk	1.348	41,6	1.831	41,1	3.179	41,3
Leuven	1.519	36,0	1.795	33,1	3.314	34,4
Mechelen	3.259	70,2	4.096	68,2	7.355	69,0
Oostende	1.266	53,9	1.811	52,3	3.077	53,0
Roeselare	1.240	45,9	1.706	44,0	2.946	45,9
Sint-Niklaas	1.688	48,5	2.233	44,3	3.921	46,0
Turnhout	1.015	52,8	1.264	48,8	2.279	50,5

Bron: Departement Onderwijs en Vorming, bewerking: GIS-diensten steden.

Lagere scholen in de wijk, in 2014, in %.

Bron: Departement Onderwijs en Vorming, bewerking: GIS-diensten steden.

TEVREDENHEID OVER HET AANBOD AAN ONDERWIJSVOORZIENINGEN IN DE BUURT EN IN DE STAD

Gezin

Definitie

Aandeel (%) van de bevolking, dat tevreden is over het aanbod aan onderwijsvoorzieningen in zijn stad en aandeel (%) van de bevolking, dat tevreden is over het aanbod kleuter- en lager onderwijs in de buurt.

In de survey van de Stadsmonitor werden de volgende vragen voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elk van de 13 Vlaamse centrumsteden: "(Vraag 12) In welke mate ben je tevreden over [...] onderwijsvoorzieningen?" en: "(Vraag 9) In welke mate ben je het met onderstaande uitspraken eens? [...] Er is voldoende aanbod aan kleuter- en lager onderwijs in mijn buurt".

De respondenten konden op vraag 12 antwoorden met: 'Zeër ontevreden', 'Eerder ontevreden', 'Noch tevreden, noch ontevreden', 'Eerder tevreden', 'Zeër tevreden' en 'Geen mening/Niet van toepassing'. Wie antwoordde met 'Eerder tevreden'/'Eerder eens' of 'Zeër tevreden'/'Helemaal eens', werd in de teller opgenomen.

Op vraag 9 konden ze antwoorden met: 'Helemaal oneens', 'Eerder oneens', 'Niet eens, niet oneens', 'Eerder eens', 'Helemaal eens' en 'Weet niet/niet van toepassing'. Een klein aantal respondenten koos voor de antwoordcategorie 'Geen mening/Niet van toepassing'/'Weet niet/niet van toepassing'. Deze respondenten werden niet in aanmerking genomen bij de berekening van de indicator.

Vraag 9 omtrent het kleuter- en lager onderwijs werd in 2014 voor het eerst gesteld. Vraag 12 kwam reeds in 2011 voor. Die werd toen onder de titel "Tevredenheid over het aanbod aan onderwijsvoorzieningen" besproken.

Toelichting

In een leefbare en duurzame stad is de school als leer- en werkomgeving aantrekkelijk voor leerlingen en leerkrachten. Het onderwijs is voldoende gedifferentieerd zodat elk kind en elke jongere een educatief project op maat kan uitbouwen. Scholen kennen en gaan actief aan de slag met de achtergrond van kinderen om problemen die een invloed hebben op de schoolcarrière te detecteren en te remediëren. Alle scholen, en in het bijzonder scholen met een concentratie van problemen inzake achterstelling, beschikken over voldoende ondersteuning om hun taken te vervullen. Ze zijn goed uitgerust of kunnen beschikken over de nodige multifunctionele infrastructuur die ook buiten de schooluren toegankelijk wordt gemaakt. De kwaliteit van de onderwijsinfrastructuur en van de schoolomgeving is optimaal.

In 2014 zijn 83 op de 100 inwoners van de 13 steden tevreden of zeer tevreden over de onderwijsvoorzieningen in hun stad. Over het aanbod van kleuter- en lager onderwijs in hun buurt zijn ze minder tevreden: 78% is (zeer) tevreden. Dit heeft allicht met de capaciteitsproblemen te maken. Het aandeel tevredenen over het onderwijsaanbod is vrij gelijk verdeeld over de steden. Wat het globaal aanbod betreft, scoort Antwerpen met 73% tevredenen het minst goed. De grootste tevredenheid (90% of meer) vinden we in Hasselt, Leuven en Brugge. Wat het aanbod basisonderwijs betreft, scoort Antwerpen met 68% tevredenen opnieuw minder goed dan de overige centrumsteden. Het hoogste aandeel tevredenen is te vinden in Brugge (90%), Hasselt en Oostende.

Opvallend is het grote inwonersaandeel dat zeer tevreden is over het onderwijsaanbod. In de 13 steden is een derde zeer tevreden.

55-plussers zijn tevredener over het aanbod aan onderwijsvoorzieningen in hun stad dan jongere inwoners. Hoger opgeleiden zijn eveneens tevredener dan lager opgeleiden. Belgen zijn tevredener dan niet-Belgen. Er is geen verschil in tevredenheid (globaal over de 13 steden) over het onderwijsaanbod tussen mensen met al dan niet inwonende kinderen. Over het aanbod kleuter- en lager onderwijs zijn personen met inwonende kinderen wel tevredener. Het geslacht van de respondent speelt geen rol in de tevredenheid.

Enkel over de tevredenheid omtrent het globale onderwijsaanbod kunnen we een vergelijking in de tijd maken (2011 versus 2014), aangezien de tevredenheid over het basisonderwijs voor de eerste keer in 2014 werd bevraagd. We stellen in de 13 steden als geheel een kleine daling vast van 87% naar 83% (zeer) tevredenen. Deze daling is merkbaar in 7 van de 13 steden. Geen significant verschil is er in Aalst, Gent, Hasselt, Kortrijk, Leuven en Sint-Niklaas. De sterkste daling in procentpunten treffen we aan in Antwerpen (-5,8), gevolgd door Oostende en Roeselare.

Deze indicator leest men best samen met indicatoren als 'Lagere scholen in de wijk' en 'Aantrekkingskracht van het secundair onderwijs in de centrumsteden'.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Deze indicator wordt ook opgenomen in de katern 'Gezinnen in de stad'.

Tevredenheid over aanbod onderwijsvoorzieningen in de buurt en in de stad, in 2011 en 2014, in %.

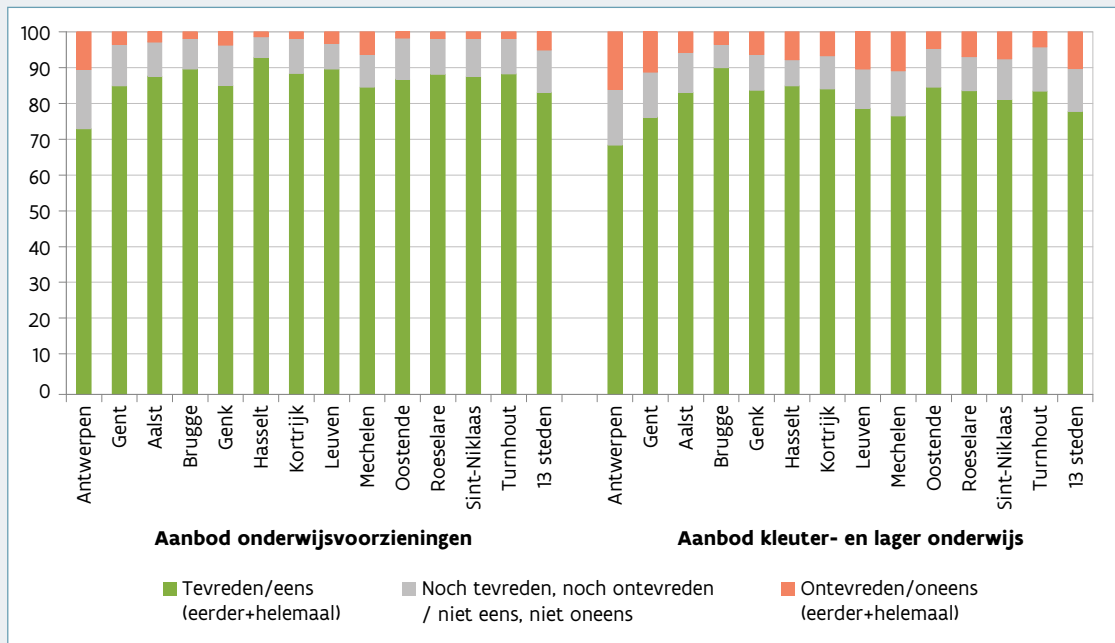
	Aanbod onderwijsvoorzieningen in de stad				Aanbod kleuter-/lager onderwijs buurt		
	2011	2014	BI ondergrens (1)	BI bovengrens (1)	2014	BI ondergrens (1)	BI bovengrens (1)
Antwerpen	78,8*	73,0	70,8	75,1	68,4	66,0	70,6
Gent	85,8	85,0	81,9	87,7	76,2	72,4	79,6
Aalst	88,9	87,6	85,7	89,3	83,1	80,9	85,1
Brugge	93,4*	89,6	87,9	91,1	90,1	88,3	91,6
Genk	89,6*	85,1	83,4	86,7	83,7	81,9	85,3
Hasselt	92,8	92,9	90,2	94,9	84,9	81,2	88,0
Kortrijk	91,6	88,5	85,0	91,2	84,1	80,4	87,2
Leuven	91,8	89,7	88,2	91,0	78,7	76,7	80,5
Mechelen	88,9*	84,5	80,8	87,6	76,6	72,3	80,4
Oostende	92,2*	86,7	83,1	89,7	84,6	80,7	87,9
Roeselare	93,2*	88,1	84,7	90,9	83,6	79,7	86,9
Sint-Niklaas	89,5	87,5	84,0	90,4	81,1	77,0	84,5
Turnhout	91,3*	88,3	86,4	90,0	83,5	81,3	85,5
Totaal 13 steden	86,8*	83,2	82,2	84,0	77,8	76,8	78,8

* Wijst op een significant verschil tussen 2014 en 2011 en dit onder controle van geslacht, leeftijd en opleiding (zie leeswijzer).

(1) BI= betrouwbaarheidsinterval 2014: als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en er geen significant verschil is (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor.

Tevredenheid over het aanbod aan onderwijsvoorzieningen in de stad en over aanbod kleuter- en lager onderwijs in de buurt, in 2014, in %.

Bron: survey Stadsmonitor 2014.

HOOFDSTUK 3 Ondernemen en werken

Aan de basis van de keuze van de indicatoren 'Ondernemen en werken' ligt een visie over een wenselijke toekomst voor een Vlaamse centrumstad. Deze visie is voor het beleidsdomein 'Ondernemen en werken' samengebond in 6 clusters:

- Gezond economisch weefsel
- Talent aan het werk
- Aantrekkelijke plaats om te ondernemen
- Creatie van arbeid en afstemming tussen vraag en aanbod
- Kwaliteit van de arbeid verhogen
- Versterken van de netwerking rond ondernemen en werken

Per cluster is een set van indicatoren samengesteld. Deze set houdt rekening met de vier principes van het duurzaamheidsconcept (economische, sociale, fysiek-ecologische en institutionele principe).

Hoofdstuk 3 bevat enkel de indicatoren die betrekking hebben op economische dynamiek, kansen op de arbeidsmarkt, ruimte voor ondernemen en werkloosheid. Men leest deze indicatoren best samen met de andere indicatoren in de 6 clusters. Dit is mogelijk via www.stadsmonitor.be.

Netto-groei van ondernemingen met/zonder personeel	118
Overlevingsgraad van ondernemingen	120
Geproduceerde welvaart	122
Arbeidsproductiviteit	124
Economische specialisatie	126
Tewerkstelling in kennis en creativiteit - werknemers	128
Tewerkstelling in kennis en creativiteit - zelfstandigen	130
Vestigingen volgens aantal werknemers en sector	132
Bezettingsgraad bedrijventerreinen	134
Netto-jobcreatie	136
Jobratio	138
Pendelintensiteit	140
Werkzaamheidsgraad	142
Leeftijdskloof in de werkzaamheid: 50-plussers	144
Herkomstkloof in de werkzaamheid	146
Deeltijds werken	148
Loopbaanonderbreking en tijdskrediet	150
Tewerkstelling binnen de sociale economie	152
Langdurige werkloosheid	154
Werkloosheidsgraad personen van buitenlandse herkomst	156
Werkloosheid van laaggeschoolden	158
Werkloosheidsgraad van jongeren	160
Werkloosheidsgraad van ouderen	162
Spanningsratio	164

NETTO-GROEI VAN ONDERNEMINGEN MET/ZONDER PERSONEEL

Definitie

De netto-groei van de ondernemingen (%) wordt berekend als het verschil tussen het aantal startende en stopgezette ondernemingen al dan niet met personeel in jaar T tegenover het totaal aantal ondernemingen al dan niet met personeel op 1 januari van het jaar T.

Ondernemingen omvatten alle BTW-plichtige natuurlijke personen en BTW-plichtige rechtspersonen in de aard van een handelsonderneming. Het gaat hier bovendien om ondernemingen met hun hoofdzetel gevestigd in de centrumsteden. Dit betekent niet noodzakelijkerwijs dat ze ook daar hun activiteit uitoefenen.

Ondernemingen met personeel staan bij de RSZ gekend als werkgever. Technisch gezien betreft het ondernemingen die in de Kruispuntbank Ondernemen voorkomen met een RSZ-nummer als externe identificatie.

Toelichting

Een breed en bloeiend ondernemingsweefsel vormt de basis voor welvaarts- en jobcreatie. Aangroei van ondernemingen is daar een element van.

Voor alle ondernemingen – met of zonder personeel – waren er in de loop van 2012 gemiddeld over de 13 steden netto 2,8 ondernemingen bijgekomen per 100 bestaande ondernemingen. Leuven en Hasselt spannen de kroon (+4,3% en +3,3%). Er is geen enkele stad met een netto-verlies van ondernemingen. De netto-groeiratio was met +1% à +2% het laagst in Oostende, Roeselare, Aalst en Turnhout. De indicator ligt stelselmatig lager in heel het Vlaamse Gewest (+2,4% in 2012). De netto-groeiratio bleef doorheen de beschouwde jaren vrij constant in de 13 steden.

Ook voor ondernemingen met personeel was de netto-groeiratio positief in 2012 (+2,3%). Hier is de indicator het grootst in Antwerpen en Genk (+2,9% en +2,8%). De laagste waarde wordt genoteerd in Roeselare (+1,0%), maar ook Sint-Niklaas, Aalst en Gent zitten duidelijk onder het gemiddelde van de 13 steden. Ook hier ligt de ratio voor heel het Vlaamse Gewest (+1,7% in 2012) structureel onder deze voor de 13 steden. Sinds 2006 is de netto-groeiratio bij de ondernemingen met personeel in de 13 steden vrij constant gebleven.

De netto-groeiratio van ondernemingen houdt verband met de overlevingsgraad. Ruimer beschouwd is ook de creatie van jobs (jobratio) deels afhankelijk van bijkomende ondernemingen. De indicator dient ook samen bekeken te worden met 'Economische specialisatie' en 'Geproduceerde welvaart'.

Aandachtspunten

Het gaat hier enkel over BTW-plichtige natuurlijke personen en rechtspersonen in de aard van een handelsonderneming zoals gedefinieerd in de Kruispuntbank Ondernemingen (KBO). Het KBO kent dagelijkse aanpassingen, al dan niet teruggaand in de tijd, waardoor de afgeleide statistieken ook aan wijzigingen onderworpen zijn.

Het gaat in voorkomend geval om de hoofdzetels van ondernemingen deze kunnen vestigingen hebben op andere plaatsen. Het datamateriaal laat een exhaustieve analyse op dat niveau vooralsnog niet toe.

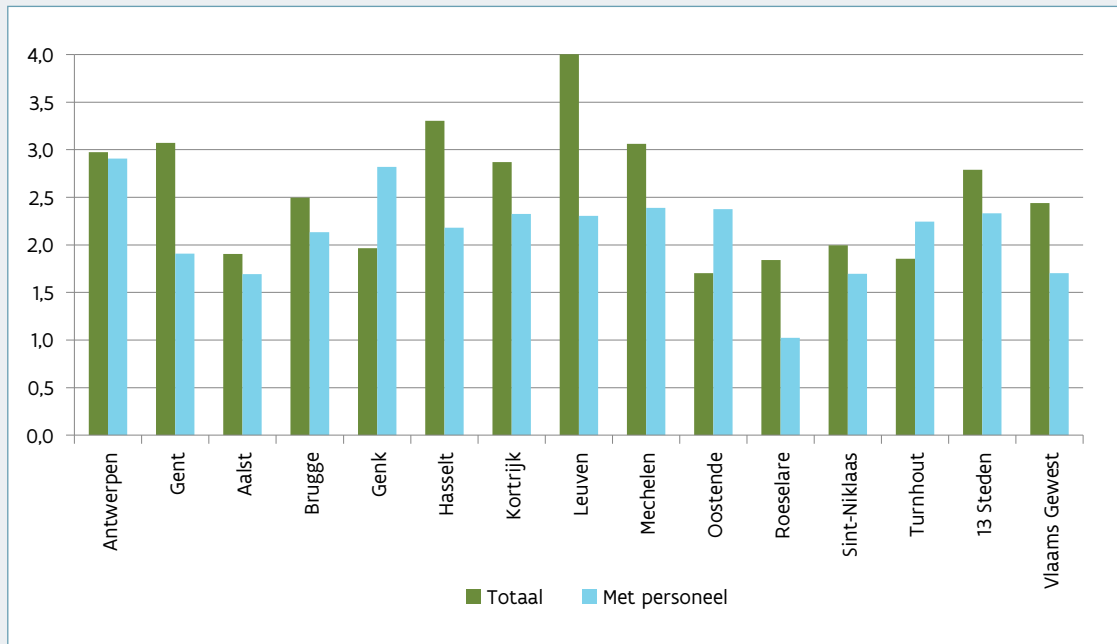
Startende ondernemingen met personeel zijn ondernemingen die in het jaar van oprichting bezoldigd personeel in dienst hebben. Dit valt niet noodzakelijk exact samen met de oprichtingsdatum. Voorts hebben de meeste ondernemingen minder dan 5 personeelsleden. Soms dankt een onderneming al haar personeel af vooraleer ze stopt. Dat leidt tot een verschuiving in personeelsklasse. Zo kan die onderneming bij de start in de klasse met personeel geklasseerd staan, maar bij de stopzetting in de categorie zonder personeel. Het hebben van een RSZ nummer betekent niet noodzakelijk dat er in het betrokken jaar personeel in dienst was.

Netto-groei van de ondernemingen, van 2006 tot 2012, in %.

	2006		2008		2010		2012	
	Totaal	Met personeel	Totaal	Met personeel	Totaal	Met personeel	Totaal	Met personeel
Antwerpen	2,4	2,4	2,0	2,6	2,2	2,5	3,0	2,9
Gent	3,3	2,3	3,2	2,6	2,4	1,5	3,1	1,9
Aalst	1,9	2,1	0,9	1,1	0,6	0,9	1,9	1,7
Brugge	2,0	2,6	2,0	2,2	2,9	2,4	2,5	2,1
Genk	1,7	2,5	4,0	2,2	2,9	2,2	2,0	2,8
Hasselt	2,4	1,7	2,2	1,4	3,7	2,3	3,3	2,2
Kortrijk	1,7	1,9	2,4	1,6	1,6	1,8	2,9	2,3
Leuven	4,7	2,6	4,6	2,2	4,2	2,1	4,3	2,3
Mechelen	2,5	2,7	1,3	2,6	2,8	1,9	3,1	2,4
Oostende	0,6	2,1	1,1	2,1	0,9	2,1	1,7	2,4
Roeselare	2,5	1,6	1,8	1,9	3,0	2,1	1,8	1,0
Sint-Niklaas	3,0	2,1	1,7	1,2	1,5	0,7	2,0	1,7
Turnhout	3,2	1,9	2,7	2,4	3,5	3,0	1,9	2,2
Totaal 13 steden	2,5	2,3	2,3	2,2	2,4	2,1	2,8	2,3
Vlaams Gewest	2,0	2,0	2,1	1,8	2,3	1,8	2,4	1,7

Bron : Kruispuntbank Ondernemingen, verwerking SVR.

Netto-groei van de ondernemingen, in 2012, in %.

Bron : Kruispuntbank Ondernemingen, bewerking SVR.

OVERLEVINGSGRAAD VAN ONDERNEMINGEN

Definitie

Het gaat om het aandeel startende ondernemingen dat na 5 jaar nog actief is. Concreet staan in de teller het aandeel van de ondernemingen dat in jaar T-5 opgericht is en na 1.825 dagen nog steeds actief is en in de noemer alle in jaar T-5 opgerichte ondernemingen.

Ondernemingen omvatten alle BTW-plichtige natuurlijke personen en BTW-plichtige rechtspersonen in de aard van een handelsonderneming. Het gaat hier bovendien om ondernemingen met hun hoofdzetel gevestigd in de centrumsteden. Dit betekent niet noodzakelijkerwijs dat ze ook daar hun activiteit uitoefenen.

Toelichting

Een breed en bloeiend ondernemingsweefsel houdt ook verband met ondernemingen die kunnen stand houden na hun opstart. De overlevingsgraad van ondernemingen is met andere woorden een indicator die de economische dynamiek beschrijft.

De overlevingsgraad op vijf jaar bedroeg in 2012 gemiddeld 72,3% in de 13 steden. Leuven en Roeselare presteren het best met overlevingsgraden van 79,4% en 77,4%. De laagste waarden treffen we aan in Mechelen (65,1%), Oostende (65,7%) en Aalst (65,8%). De indicator noteert hoger in het Vlaamse Gewest (74,7%) dan in de 13 steden.

In 2007 lag de gemiddelde overlevingsgraad in de 13 steden het hoogst (76,2%). Het verschil met het Vlaamse Gewest was toen veel geringer. Nadien was er een afname tot 69,7% in 2010. Dit ging hand in hand met de verslechterende economische situatie. In 2011 veerde de indicator opnieuw op. De waarde voor 2012 is slechts licht lager dan die voor 2011. In 2007 noteerde de indicator in drie steden (licht) hoger dan 80%: Roeselare, Kortrijk en Hasselt. Anno 2012 konden de twee laatstgenoemde steden deze toppositie niet behouden.

De overlevingsgraad van ondernemingen wordt best samen gelezen met volgende indicatoren: 'Net-to-groei van ondernemingen', 'Economische specialisatie', 'Geproduceerde welvaart' en 'Jobratio'.

Aandachtspunten

Het gaat hier enkel over BTW-plichtige natuurlijke personen en rechtspersonen in de aard van een handelsonderneming zoals gedefinieerd in de Kruispuntbank Ondernemingen (KBO). Het KBO kent dagelijkse aanpassingen, al dan niet teruggaand in de tijd, waardoor de afgeleide statistieken ook frequent aan wijzigingen onderworpen zijn.

Het gaat in voorkomend geval om de hoofdzetels van ondernemingen. Deze kunnen vestigingen hebben op andere plaatsen. Het datamateriaal laat een exhaustieve analyse op dat niveau vooralsnog niet toe.

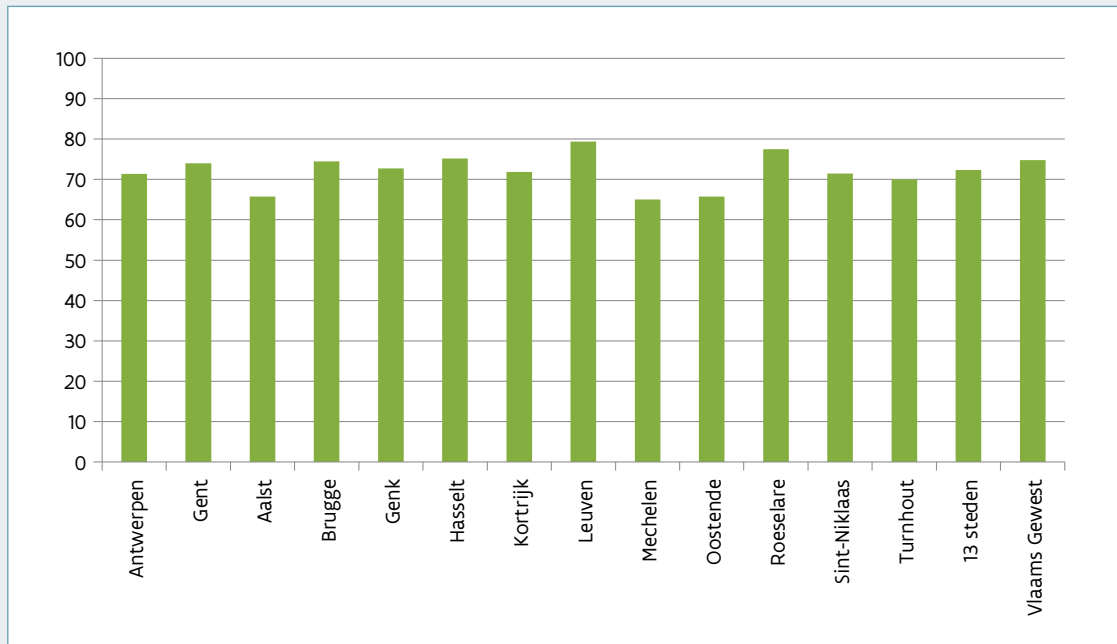

Overlevingsgraad van ondernemingen na vijf jaar, van 2006 tot 2012, in %.

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Antwerpen	72,0	74,9	74,6	74,8	69,9	72,1	71,4
Gent	75,8	74,6	74,5	70,8	70,3	71,0	74,0
Aalst	76,7	74,1	73,9	72,3	70,0	70,4	65,8
Brugge	78,7	75,6	77,0	73,7	72,8	77,2	74,5
Genk	68,2	73,3	69,0	71,1	70,5	73,3	72,7
Hasselt	78,6	80,1	74,1	74,2	71,2	78,7	75,1
Kortrijk	76,1	80,5	74,6	82,9	68,1	74,3	71,9
Leuven	78,3	79,5	79,3	78,2	67,3	74,4	79,4
Mechelen	78,0	75,9	77,2	74,2	63,6	70,9	65,1
Oostende	73,0	75,8	80,9	72,0	68,0	70,4	65,7
Roeselare	79,0	80,9	77,5	80,3	72,9	76,0	77,4
Sint-Niklaas	69,2	79,1	74,1	72,1	69,7	75,7	71,5
Turnhout	73,6	75,5	72,3	69,7	65,3	65,2	70,0
Totaal 13 steden	74,8	76,2	75,3	74,2	69,7	72,9	72,3
Vlaams Gewest	76,8	76,6	76,1	75,0	71,7	74,2	74,7

Bron : KBO, berekening SVR.

Overlevingsgraad van ondernemingen na vijf jaar, in 2012, in %.

Bron : KBO, berekening SVR.

GEPRODUCEERDE WELVAART

Definitie

De bruto toegevoegde waarde per inwoner is de som van de voortgebrachte goederen en diensten op het grondgebied van een stad of regio in verhouding tot het inwoneraantal. Het is een maat voor de geproduceerde welvaart in een stad.

De spreiding van de bruto toegevoegde waarde volgens de institutionele sectoren geeft het belang weer van de grote economische actoren in de totstandkoming van de bruto toegevoegde waarde.

Toelichting

Deze indicator geeft een indicatie van de economische betekenis van een stad. Toename van de bruto toegevoegde waarde is wenselijk omwille van het belang van een sterk economisch draagvlak.

De bruto toegevoegde waarde per inwoner bedroeg gemiddeld 43.826 euro in de 13 steden in 2012. Leuven scoort het sterkst met een bruto toegevoegde waarde per inwoner die 39% hoger is dan gemiddeld in de 13 steden. Leuven kenmerkt zich door de relatief sterkste vertegenwoordiging van overheid (onderwijsinstellingen), maar ook van financiële instellingen in de bruto toegevoegde waarde. Verder situeren de twee grote steden Antwerpen en Gent, en ook Turnhout en Hasselt zich boven het gemiddelde van de 13 steden. In Genk heeft de sector van de niet-financiële vennootschappen (bedrijven) het hoogste aandeel in de bruto toegevoegde waardevorming (78%). Steden zijn kernen van welvaartscreatie. Immers, de bruto toegevoegde waarde per inwoner is in het Vlaamse Gewest 31% lager dan in de 13 steden. In de 13 steden als geheel hebben overheid (S13) en financiewezen (S12) een opvallend groter aandeel in de bruto toegevoegde waarde dan in heel het Vlaamse Gewest. Het omgekeerde geldt voor de zelfstandigen (S14).

De geproduceerde welvaart kan niet los gezien worden van data over het gezond economisch weefsel zoals 'Netto groei van ondernemingen' en 'Overlevingsgraad van ondernemingen', 'Economische specialisatie' en 'Kennis en creativiteit van werknemers en zelfstandigen'.

Aandachtspunten

De indicator is een raming op basis van data van het Instituut voor de Nationale Rekeningen. De officiële cijfers zijn beschikbaar tot op arrondissementeel niveau.

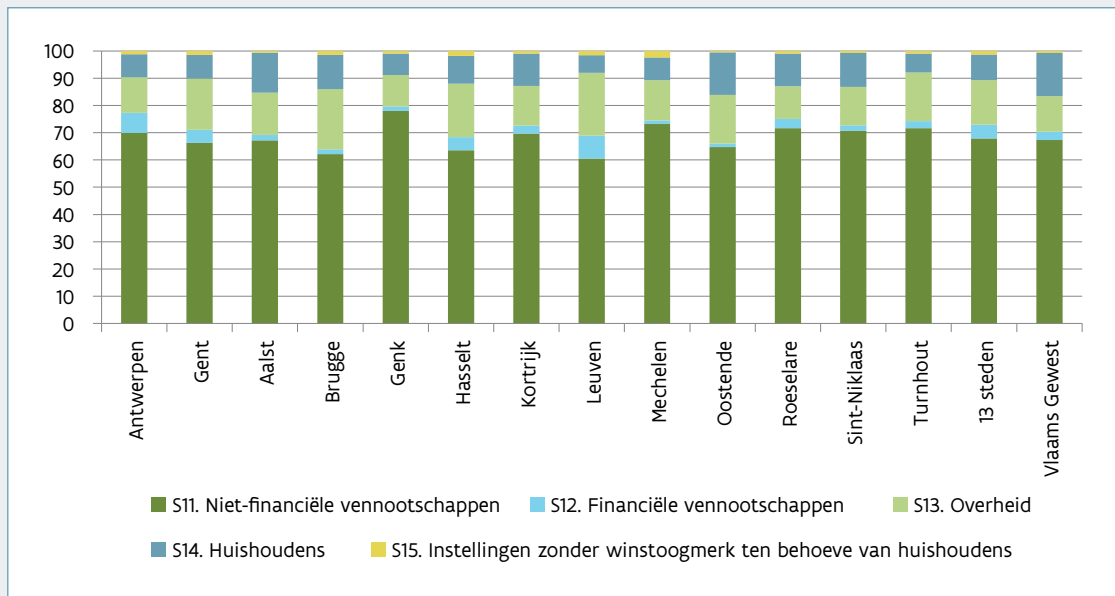
Het gaat om de welvaart die voortgebracht wordt op het grondgebied van een stad. Dat verschilt van het inkomen dat inwoners van een stad daadwerkelijk verdienen. Immers, door uitgaande pendel kunnen inwoners van een stad elders werken en daar bijdragen tot de toegevoegde waarde, terwijl hun inkomen toegerekend wordt aan hun woonplaats. Het omgekeerde geldt voor inkomende pendel.

Bruto toegevoegde waarde per inwoner, van 2006 tot 2012, in euro.

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Antwerpen	43.663	44.915	45.926	43.031	44.362	45.382	44.982
Gent	42.147	44.568	45.211	44.267	45.715	47.271	48.455
Aalst	25.391	27.278	28.083	27.932	27.381	28.241	28.814
Brugge	33.729	35.788	37.562	36.719	37.968	39.759	40.738
Genk	34.533	37.549	38.559	34.917	37.248	39.438	39.700
Hasselt	43.011	44.765	45.999	43.511	46.288	47.937	47.856
Kortrijk	37.519	39.250	39.673	38.261	40.359	41.769	42.223
Leuven	49.763	50.716	50.595	53.671	55.773	57.707	60.820
Mechelen	40.449	43.287	43.397	42.045	42.679	43.819	43.606
Oostende	26.914	28.880	29.306	28.211	29.001	29.837	30.676
Roeselare	34.572	36.112	37.553	36.514	37.426	38.171	38.960
Sint-Niklaas	30.072	31.755	31.994	31.729	32.379	33.618	33.394
Turnhout	48.484	49.395	49.933	49.092	49.250	50.427	50.525
Totaal 13 steden	39.586	41.373	42.201	40.757	42.076	43.396	43.826
Vlaams Gewest	26.884	28.286	28.905	28.074	28.925	29.991	30.313

Bron: RSZ, INR, ADS, eigen verwerking.

Spreading van de bruto toegevoegde waarde naar institutionele sector, in 2012, in %.

Bron: RSZ, INR, ADS, eigen verwerking.

ARBEIDSPRODUCTIVITEIT

Definitie

De arbeidsproductiviteit is de bruto toegevoegde waarde voortgebracht op het grondgebied van een stad door de werkenden actief in die stad. Het is een maat voor de efficiëntie van de werkgelegenheid.

Toelichting

Deze indicator geeft een indicatie van de economische performantie van een stad. Een toename van de arbeidsproductiviteit betekent dat de hoeveelheid beschikbare arbeidskrachten erin slaagt meer bruto toegevoegde waarde, dus meer welvaart te realiseren.

De arbeidsproductiviteit komt anno 2012 in de 13 steden op gemiddeld 75.523 euro per werkende. Antwerpen en Leuven scoren het hoogst, met een waarde van meer dan 80.000 euro. Er zijn geen negatieve uitschieters. Over het algemeen blijken de steden in Antwerpen en Vlaams-Brabant het sterkst te presteren. Dit geldt in mindere mate ook voor Gent en Sint-Niklaas. Van 2006 tot 2012 scoorde Antwerpen steevast het beste.

De arbeidsproductiviteit is lager in het Vlaamse Gewest als geheel (73.329 euro), en dit gedurende alle beschouwde jaren.

De arbeidsproductiviteit kan niet los gezien worden van data over het gezond economisch weefsel zoals 'Geproduceerde welvaart', 'Netto groei van ondernemingen' en 'Overlevingsgraad van ondernemingen' en 'Economische specialisatie' en 'Kennis en creativiteit van werknemers en zelfstandigen'.

Aandachtspunten

De indicator is een raming op basis van data van het Instituut voor de Nationale Rekeningen. De officiële cijfers zijn beschikbaar tot op arrondissementeel niveau.

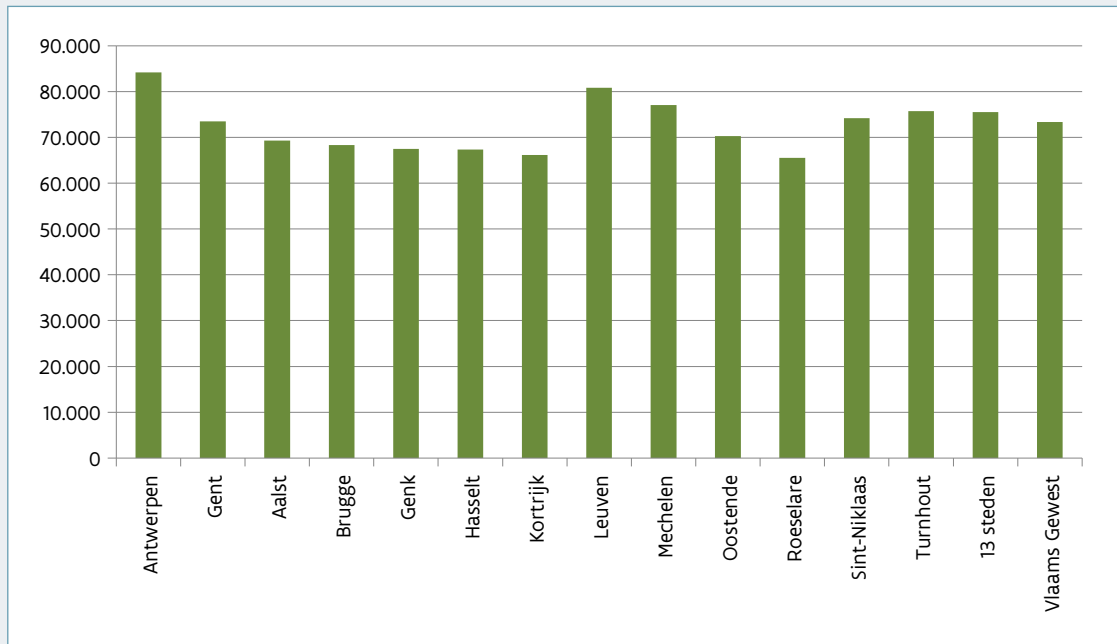
De voortgebrachte bruto toegevoegde waarde is niet enkel afhankelijk van de ingezette arbeid, maar ook van kapitaal en technologische vooruitgang.

Arbeidsproductiviteit, van 2006 tot 2012, in euro.

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Antwerpen	75.898	78.361	80.208	76.468	80.200	83.706	84.193
Gent	64.845	67.887	68.149	67.496	70.178	71.858	73.479
Aalst	56.909	60.680	62.568	64.080	64.790	67.838	69.274
Brugge	58.493	61.202	63.215	61.974	63.806	66.664	68.320
Genk	60.453	63.029	64.571	60.734	64.279	66.544	67.443
Hasselt	60.425	62.671	64.045	61.175	64.288	66.297	67.331
Kortrijk	58.603	60.922	61.005	59.373	62.425	64.752	66.148
Leuven	68.436	69.039	68.960	73.681	75.838	77.959	80.818
Mechelen	71.646	74.818	73.311	71.487	74.473	76.548	77.047
Oostende	60.647	64.100	64.073	64.211	66.648	68.735	70.292
Roeselare	58.697	60.924	62.097	61.014	63.496	64.120	65.542
Sint-Niklaas	65.713	68.816	68.752	68.242	70.225	73.196	74.149
Turnhout	66.042	68.260	69.576	70.225	72.377	75.088	75.708
Totaal 13 steden	66.912	69.448	70.407	68.981	71.820	74.332	75.523
Vlaams Gewest	65.620	68.350	69.079	67.789	70.039	72.313	73.329

Bron: RSZ, INR, Steunpunt WSE, VAR, eigen verwerking.

Arbeidsproductiviteit, in 2012, in euro.

Bron: RSZ, INR, Steunpunt WSE, VAR, eigen verwerking.

ECONOMISCHE SPECIALISATIE

Definitie

De verhouding van de bezoldigde werkgelegenheid in de tien belangrijkste economische bedrijfstakken in de stad tegenover de totale bezoldigde werkgelegenheid in de stad. Als dusdanig is dat ook een maat voor de concentratie van activiteiten.

In totaal zijn er 88 bedrijfstakken volgens de NACE 2008 (tot op 2-digits) bedrijfstakindeling.

Toelichting

De indicator hoort in de visiematrix thuis onder de cluster 'gezond economisch weefsel'. Enerzijds draagt de grotere concentratie van activiteiten bij tot het grotere voorzieningenniveau van steden (sociaal principe) en kan specialisatie in speerpunten een hefboom zijn voor de vernieuwing van het stedelijk economisch weefsel (economisch principe). Anderzijds is een grotere diversificatie een troef als één bepaalde bedrijfstak getroffen wordt door een economische malaise.

Op 31 december 2012 stonden de 10 belangrijkste economische bedrijfstakken in voor 59,0% van de totale bezoldigde tewerkstelling in de 13 steden samen. Quartaire bedrijfstakken zoals onderwijs, overheid en sociale zekerheid en menselijke gezondheidszorg zijn het belangrijkste. In tweede orde zijn dat de interimkantoren, maatschappelijke diensten, detail- en groothandel, vervoer te land en diensten in verband met gebouwen. De concentratiegraad is het hoogst in Brugge (70,5%), met openbaar bestuur als belangrijkste bedrijfstak, en Sint-Niklaas (69,3%), met onderwijs op nummer één. In de meeste steden schommelt de indicator tussen 60 en 70%. De laagste waarden worden opgetekend in Mechelen en Antwerpen. De spreiding van de bedrijfstakken is er volgens deze maatstaf dus minder geconcentreerd.

De concentratiegraad van de bedrijfstakken is in de 13 steden als geheel iets hoger dan in het Vlaamse Gewest. Eind 2012 ligt de indicator op een wat lager niveau dan drie jaar eerder, en dit quasi overal. Dit kan als ongunstig beschouwd worden (minder richting 'speerpuntfunctie'), maar ook als gunstig (meer diversificatie van de economische structuur biedt wat meer garanties tegen een negatieve sectorschok).

De economische specialisatie heeft vooral een link met de indicator rond kennis en creativiteit, waar specialisatie in technologische bedrijfstakken als maatstaf genomen wordt. Dit is enger, maar is meer een maat voor de innovatieve economie.

Aandachtspunten

Deze indicator slaat enkel op de bezoldigde werkgelegenheid (dat wil dus zeggen niet op de zelfstandigen). Bij de interpretatie ervan moet ook rekening worden gehouden met het feit dat deze indicator uitgedrukt is in jobs, en niet in toegevoegde waarde. Sterk kapitaalintensieve sectoren met een relatief grotere productiviteit zouden een hogere score behalen mocht deze indicator uitgedrukt zijn in toegevoegde waarde.

In de jaren voor 2007 was een andere bedrijfstakindeling van toepassing (NACE rev. 1.1).

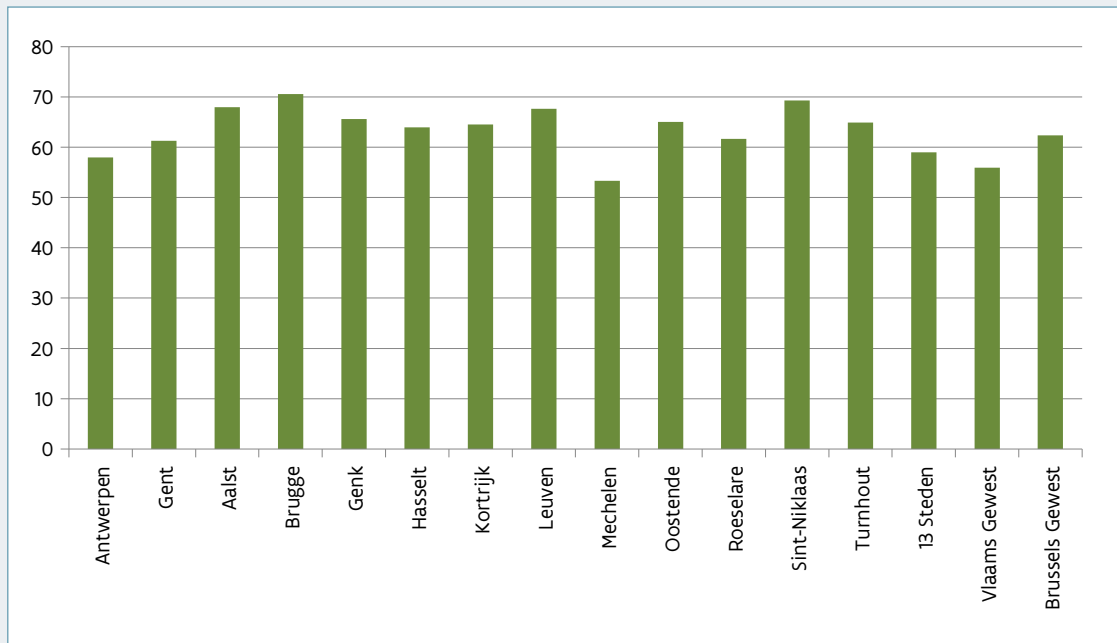
Meer detailinformatie over deze indicator is te vinden via www.stadsmonitor.be.

Economische specialisatie, in 2009 en 2012, in %.

	31 december 2009	31 december 2012
Antwerpen	58,3	58,0
Gent	62,3	61,3
Aalst	68,8	68,0
Brugge	70,6	70,5
Genk	66,7	65,6
Hasselt	64,3	63,9
Kortrijk	67,1	64,5
Leuven	68,0	67,6
Mechelen	56,8	53,3
Oostende	65,4	65,0
Roeselare	62,4	61,6
Sint-Niklaas	70,9	69,3
Turnhout	64,9	64,9
Totaal 13 steden	59,4	59,0
Vlaams Gewest	56,4	55,9
Brussels Gewest	61,8	62,4

Bron: RSZ, verwerking SVR.

Economische specialisatie, 31 december 2012, in %.

Bron: RSZ, verwerking SVR.

TEWERKSTELLING IN KENNIS EN CREATIVITEIT - WERKNEMERS

Definitie

Het aandeel werknemers in kennisintensieve en creatieve sectoren op het totale aantal werknemers werkzaam in de stad.

De werknemers uit kennisintensieve en creatieve sectoren werden bepaald op basis van de OESO- en EUROSTAT definitie voor het luik 'Kennis' en op basis van een rapport van the European Cluster Observatory voor het luik 'Creativiteit'. Het gaat meer bepaald om de volgende NACE rev.2: 18, 20, 21, 26-30, 58-63, 71-74, 90 en 91.

Toelichting

Steden die zich ontwikkelen als aantrekkingspolen met een hoge werk- en leefkwaliteit bieden ruimte aan diverse vormen van creativiteit (technologisch, economisch en cultureel). De tewerkstellingsgraad in kennisintensieve en creatieve sectoren houdt verband met de ruimere indicator rond economische specialisatie, zij het dat de indicator hier scherper geformuleerd is en een link heeft met innovatie.

In de visiematrix situeert deze indicator zich onder 'gezond economisch weefsel'. Deze indicator vindt immers aansluiting bij de bekommernis om de stedelijke economische groei en werkgelegenheid te stimuleren door gerichte specialisatie in clusters of speerpunten (kennisintensieve en creatieve sectoren in dit geval). Voorts kan creativiteit in diverse vormen (technologisch, economisch en cultureel) bijdragen tot de ontwikkeling van steden als aantrekkingspolen.

Eind 2012 waren de kennisintensieve en creatieve sectoren goed voor gemiddeld 12,2% van de totale bezoldigde werkgelegenheid in de 13 steden. Er is nogal wat variatie tussen de steden. De indicator is veruit het hoogst in Genk (20,3%) en Mechelen (18,9%). Genk scoort vooral hoog op de kennisintensieve sectoren. Dat komt door het (toen nog) grote gewicht van de autoassemblage. Mechelen scoort vrij hoog omwille van het belang van telecommunicatie. De indicator neemt de laagste waarde aan in Aalst en Sint-Niklaas (4,8% en 5,7%). Roeselare scoort hoog op de creatieve component omwille van het belang van een grote uitgeverij.

Eind 2007 lag de indicator quasi overal op een hoger niveau. Er is dus een afname. Dat komt door het tanende belang van het aandeel van de kennisintensieve sectoren. Deze situeren zich in belangrijke mate in de industrie. Deze hoofdsector kent echter globaal een gestage afname van de tewerkstelling over de tijd. Het aandeel van de creatieve sectoren bleef op peil.

Aandachtspunten

Deze indicator wordt gedefinieerd volgens de tewerkstelling in hoogtechnologische en medium-hoogtechnologische industrie en hoogtechnologische diensten en in bedrijfstakken die een hoog creatief gehalte hebben. Dat is enger dan in voorgaande edities van de Stadsmonitor toen meer tertiaire en quaire activiteiten in rekening werden gebracht.

De indicator is gemeten op basis van de bezoldigde werkgelegenheid (dat wil zeggen zonder rekening te houden met zelfstandigen). Een alternatieve maatstaf is de toegevoegde waarde die meer inzicht zou geven in de waardecreatie van kennisintensieve sectoren. Deze indicator moet dan ook gezien worden als een partiële indicator van de kennisintensiteit en creativiteit in het stedelijk economisch weefsel.

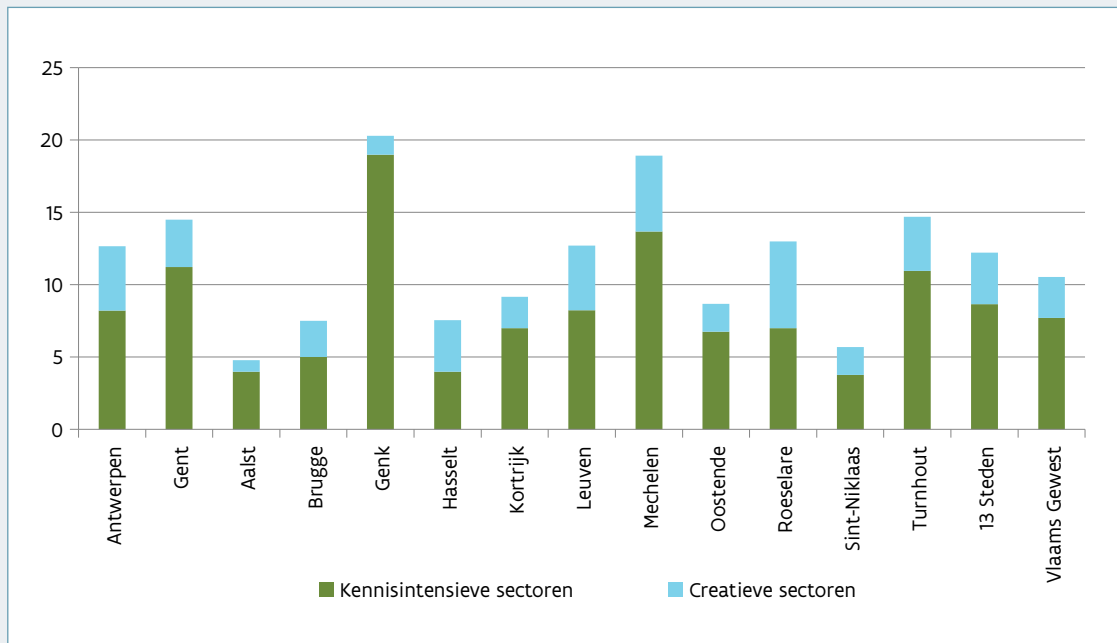

Tewerkstellingsgraad in kennisintensieve en creatieve sectoren, van 2007 tot 2012, in %.

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Antwerpen	14,7	14,2	13,7	13,0	12,5	12,7
Gent	15,1	15,2	14,5	14,2	14,4	14,5
Aalst	6,0	6,2	5,6	5,2	5,2	4,8
Brugge	8,7	8,4	7,9	7,4	7,5	7,5
Genk	24,0	24,1	21,4	20,2	19,9	20,3
Hasselt	7,6	8,2	8,0	7,9	7,9	7,5
Kortrijk	9,4	9,4	8,7	8,6	9,1	9,2
Leuven	11,5	12,1	12,0	12,1	12,4	12,7
Mechelen	24,8	25,4	25,7	23,5	22,3	18,9
Oostende	9,4	9,4	9,6	9,5	8,8	8,7
Roeselare	14,4	14,2	13,7	13,5	13,1	13,0
Sint-Niklaas	6,2	6,3	5,8	5,5	4,9	5,7
Turnhout	17,4	16,8	15,1	16,0	15,3	14,7
Totaal 13 steden	13,6	13,6	13,0	12,5	12,3	12,2
Vlaams Gewest	11,5	11,5	11,0	10,6	10,6	10,5

Bron: RSZ, verwerking SVR.

Tewerkstellingsgraad in kennisintensieve en creatieve sectoren, 31 december 2012, in %.

Bron: RSZ, verwerking SVR.

TEWERKSTELLING IN KENNIS EN CREATIVITEIT - ZELFSTANDIGEN

Definitie

Dit is het aandeel zelfstandigen in kennisintensieve en creatieve sectoren op het totale aantal zelfstandigen woonachtig in de stad. Onder zelfstandigen worden BTW-plichtige natuurlijke personen begrepen, zoals geregistreerd in de Verrijkte Kruispuntbank Ondernemingen (VKBO).

De kennisintensieve en creatieve sectoren werden bepaald op basis van de OESO- en EUROSTAT definitie voor het luik 'Kennis' en op basis van een rapport van the European Cluster Observatory voor het luik 'Creativiteit'. Het gaat meer bepaald om de volgende NACE rev.2: 18, 20, 21, 26-30, 58-63, 71-74, 90 en 91.

Toelichting

Steden die zich ontwikkelen als aantrekkingspolen met een hoge werk- en leefkwaliteit bieden ruimte aan diverse vormen van creativiteit (technologisch, economisch en cultureel). De tewerkstellingsgraad in kennisintensieve en creatieve sectoren houdt verband met de ruimere indicator rond economische specialisatie, zij het dat de indicator hier scherper geformuleerd is en een link heeft met innovatie.

Het aandeel zelfstandigen in creatieve sectoren bereikte een waarde van 25,4% in de 13 steden op 1 januari 2014. Er zijn vrij grote verschillen tussen de steden. De grootsteden Gent en Antwerpen en ook Leuven scoren het hoogst (alle tussen 30 en 35%). Maar in Aalst en Genk haalt de indicator niet eens 15%. Het aandeel zelfstandigen in kennisintensieve en creatieve sectoren is ook duidelijk lager in het Vlaamse Gewest als geheel (15,4%).

De waarde van deze indicator neemt gestaag toe met de tijd (13 steden: 19,3% op 1 januari 2005).

De indicator was in 2005 het hoogst in Leuven, gevolgd door de grootsteden Antwerpen en Gent.

Aandachtspunten

Onder deze indicator wordt verstaan de tewerkstelling in hoogtechnologische en medium-hoogtechnologische industrie en hoogtechnologische diensten en in bedrijfstakken die een hoog creatief gehalte hebben. Dat is enger dan in voorgaande edities van de Stadsmonitor toen meer tertiaire en quataire activiteiten in rekening werden gebracht. Creativiteit is in meer of mindere mate aanwezig in alle bedrijfstakken. De indeling in creatieve versus niet-creatieve sectoren moet dan ook behoedzaam gehanteerd worden.

De zelfstandigen zijn BTW-plichtige natuurlijke personen naar woonplaats geteld (bij de werknemers is dat integendeel de werkplaats).

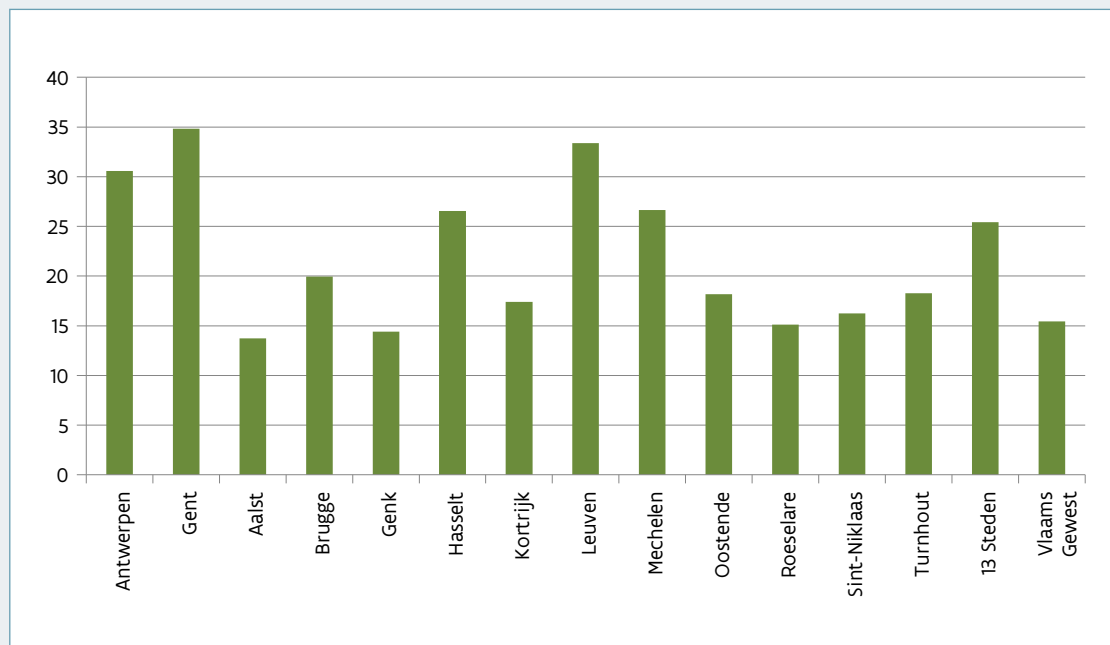
De indicator is gemeten op basis van de zelfstandige werkgelegenheid. Een alternatieve maatstaf is de toegevoegde waarde die meer inzicht zou geven in de waardecreatie van kennisintensieve sectoren.

Graad van zelfstandige tewerkstelling in kennisintensieve en creatieve sectoren, van 1 januari 2005 tot 1 januari 2014, in %.

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Antwerpen	23,4	24,4	25,3	26,1	27,2	28,4	29,1	29,6	30,2	30,6
Gent	25,9	27,3	28,5	29,9	31,6	32,5	32,8	34,0	34,6	34,8
Aalst	10,5	11,1	11,6	11,1	11,0	11,0	11,6	13,0	14,0	13,7
Brugge	16,1	16,4	16,6	17,7	18,8	19,5	20,0	20,6	20,4	19,9
Genk	12,1	12,1	11,3	13,4	12,6	14,6	13,5	13,2	14,2	14,4
Hasselt	19,1	20,0	20,8	22,1	23,3	24,2	25,4	25,9	26,9	26,5
Kortrijk	12,8	13,8	14,5	15,0	16,1	16,6	16,4	16,6	16,6	17,4
Leuven	29,2	30,0	31,1	32,2	32,9	33,6	34,0	34,2	33,8	33,4
Mechelen	19,7	21,0	21,8	23,1	24,3	24,0	24,9	25,6	26,2	26,6
Oostende	11,8	12,1	12,8	14,1	15,3	16,1	17,7	17,9	17,8	18,2
Roeselare	13,3	14,1	14,3	14,8	14,9	14,9	15,7	15,2	15,4	15,1
Sint-Niklaas	12,0	12,1	13,1	13,4	14,2	14,8	15,0	16,3	15,7	16,3
Turnhout	12,5	13,1	13,4	14,9	16,7	17,5	18,2	17,8	17,8	18,3
Totaal 13 steden	19,3	20,1	20,9	21,9	22,9	23,7	24,2	24,8	25,3	25,4
Vlaams Gewest	11,6	12,0	12,4	13,2	13,8	14,2	14,6	14,9	15,2	15,4

Bron: VKBO, verwerking SVR.

Graad van zelfstandige tewerkstelling in kennisintensieve en creatieve sectoren, 1 januari 2014, in %.

Bron: VKBO, verwerking SVR.

VESTIGINGEN VOLGENS AANTAL WERKNEMERS EN SECTOR

Definitie

Het gaat om het aantal vestigingen van bedrijven met personeel in dienst. De werknemersaantallen worden geteld volgens locatie van de daadwerkelijke werkplaats (vestiging).

Niet alle bedrijven bestaan uit meerdere vestigingen.

Toelichting

Een breed en bloeiend ondernemingsweefsel houdt verband met een toename van het aantal vestigingen. Steden zijn aldus economische aantrekkingspolen met een hoge werk- en leefkwaliteit. Het verloop van het aantal vestigingen is vooral complementair aan de netto-groei van het aantal ondernemingen en de overlevingsgraad van ondernemingen.

Vestigingen naar werknemersklasse

In 2013 waren er 2,2% meer vestigingen in de 13 steden in vergelijking met 2005. De groei was het sterkst bij de vestigingen met 50 à 199 werknemers in dienst (+23,8%). Bij de werknemersklasse van 200 of meer bedroeg de groei +9,9%. In de kleinere vestigingen met 1 tot 49 werknemers was de toename veel beperkter (+1,1%). In heel het Vlaamse Gewest was de groei van het aantal vestigingen over die periode iets sterker (+4,4%).

De stad Genk kende de sterkste toename van het aantal vestigingen (+16,0%). Dat is er in ongeveer even sterke mate te wijten aan alle werknemers-

klassen, ook bij de kleinere categorie van 1-49 werknemers. Daarmee onderscheidt Genk zich van de overige steden. In vijf van de 13 steden was er een afname van het aantal vestigingen. Dit door de daling in de klasse van 1-49 werknemers. Het gaat om Aalst, Kortrijk, Oostende, Sint-Niklaas en Hasselt.

Vestigingen naar hoofdsector

De toename van het aantal vestigingen in de 13 steden was uitsluitend te danken aan de quartaire sector (+21,9%). In de secundaire en tertiaire sectoren was er een afname met 4,9% en 1,2%. De primaire sector telt niet veel vestigingen. Het verloop over de tijd is er dan ook vrij volatiel. In de 13 steden samen was er een afname met 12,1% over 2005-2013. In het Vlaamse Gewest kenden – naast de quartaire – de secundaire en tertiaire sectoren wel een groei, zij het beperkt.

De quartaire sector kende in elke stad een aangroei van het aantal vestigingen, het sterkst in Antwerpen (+39,2%). De secundaire sector kende – met uitzondering van Genk en Gent – overal een afname. In de tertiaire sector is het beeld wisselend. Het verloop van het vestigingenaantal in de primaire sector is erg volatiel, wegens de voornoemde kleine aantallen.

Aandachtspunten

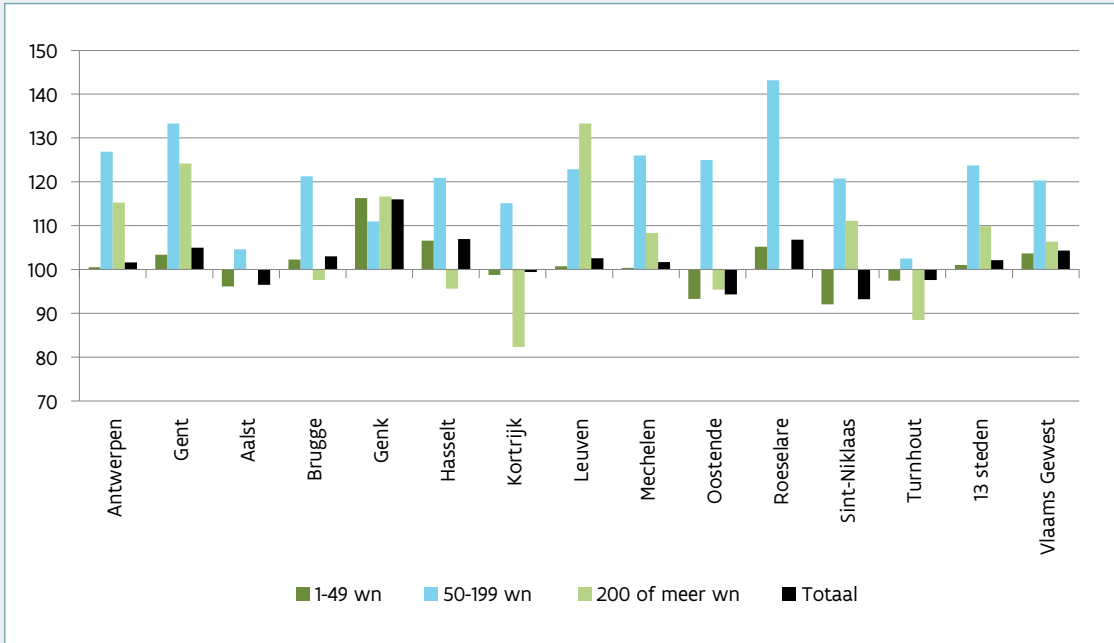
Het gaat enkel om vestigingen met bezoldigd personeel in dienst.

Totaal aantal vestigingen, van 2005 tot 2013.

	2005	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Antwerpen	14.461	14.584	14.637	14.821	14.759	14.887	14.701
Gent	6.877	7.107	7.107	7.301	7.259	7.228	7.235
Aalst	1.997	2.041	2.029	2.022	1.988	1.964	1.939
Brugge	3.709	3.814	3.807	3.800	3.846	3.798	3.821
Genk	1.519	1.650	1.679	1.698	1.710	1.716	1.765
Hasselt	2.776	2.845	2.920	2.978	2.995	2.977	2.971
Kortrijk	2.609	2.543	2.559	2.626	2.616	2.609	2.594
Leuven	2.830	2.882	2.883	2.943	2.928	2.884	2.904
Mechelen	2.152	2.187	2.186	2.193	2.180	2.167	2.187
Oostende	2.165	2.145	2.123	2.153	2.122	2.083	2.040
Roeselare	2.010	2.131	2.136	2.135	2.136	2.116	2.153
Sint-Niklaas	2.110	2.087	2.054	2.087	2.031	2.003	1.973
Turnhout	1.349	1.355	1.328	1.341	1.330	1.304	1.318
Totaal 13 steden	46.564	47.371	47.448	48.098	47.900	47.736	47.601
Vlaams Gewest	151.660	156.696	157.628	159.653	159.612	158.935	158.512

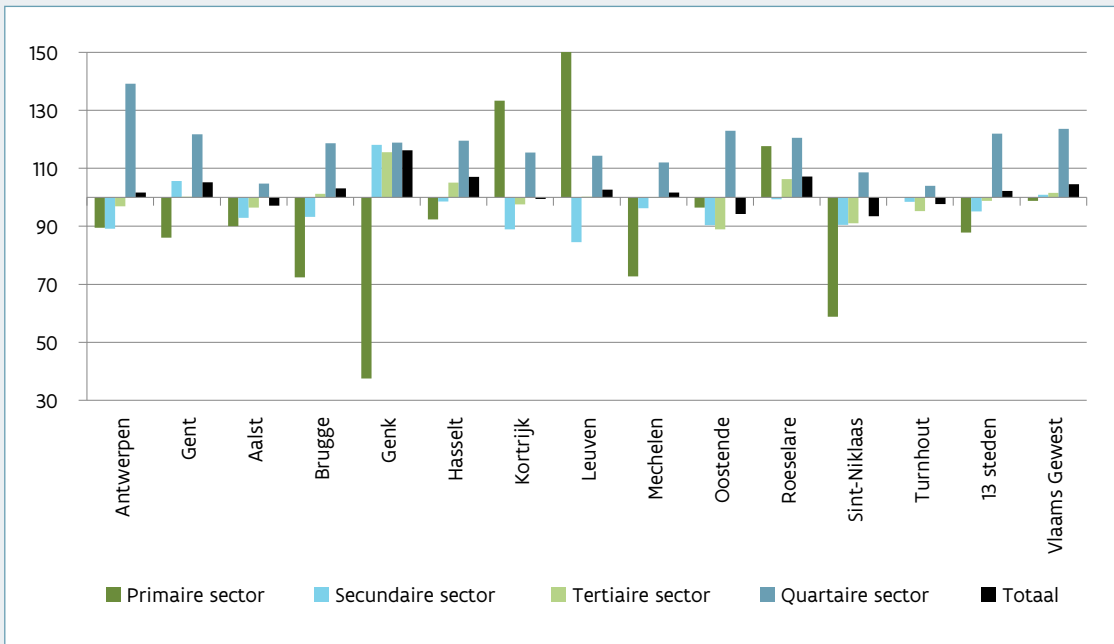
Bron : KBO-RSZ, verwerking SVR.

Vestigingen naar werknemersklasse, in 2013, in indices (2005 = 100).

Bron : KBO-RSZ, verwerking SVR..

Vestigingen naar hoofdsector, in 2013, in indices (2005 = 100).

Bron : KBO-RSZ, verwerking SVR..

BEZETTINGSGRAAD BEDRIJVENTERREINEN

Definitie

Een bedrijventerrein is een gebied voor economische activiteiten, bepaald door de bedrijfsbestemmingen op de digitale gewestplannen en aangevuld met de gegevens van de BPAs of RUP's.

Bij de berekening van de bezettingstabel worden bedrijventerreinen die meerdere gemeenten overlappen opgesplitst naar het aandeel bedrijventerrein op het grondgebied van deze gemeenten.

De ingenomen oppervlakte op een bedrijventerrein omvat niet enkel de bezette oppervlakte voor de economische of afwijkende functie (76% van de ingenomen oppervlakte) maar ook voor een groot gedeelte de noodzakelijke infrastructuur (16%). Daarnaast zijn er zones die in herontwikkeling of leegstaand zijn of gronden in gebruik door het bedrijf.

Van de niet-bezette oppervlakte vormen de onbebouwde reservegronden van de projectontwikkelaar of het bedrijf de grootste voorraad beschikbare gronden (24%). Een deel wordt actief aangeboden (14%); een groot gedeelte is tijdelijk niet realiseerbaar door afwijkend gebruik of door allerlei beperkingen.

Toelichting

Deze indicator geeft een indicatie van de mate waarin er voldoende ruimte beschikbaar is om te ondernemen. Hoe lager het percentage, hoe groter de beschikbare voorraad aan vrij liggende ruimte voor economie. In steden is er, in synergie met de omliggende regio's, voldoende ruimte om te ondernemen. Er wordt gestreefd naar zorgvuldig en kwalitatief ruimtegebruik.

Voor het totaal van de 13 steden ligt de bezettingsgraad van 81,3% nagenoeg gelijk met de totaliteit van het Vlaamse Gewest (81,5%). Toch zijn er steden waar de bezettingsgraad vrij hoog is. Dit is vooral zo in Antwerpen, Leuven, Mechelen en Genk waar bijna 90% van de oppervlakte ingenomen is. In absoluut aantal ha is het aanbod het grootst in Turnhout en ook in de centrumsteden van West-Vlaanderen, vooral als wordt gekeken naar de totale oppervlakte die actief wordt aangeboden.

Deze indicator kan samen gelezen worden met de indicator 'Aandeel bebouwde oppervlakte', die een indicatie geeft van de mate waarin de ruimte van de stad is ingenomen voor het geheel van menselijke activiteiten zoals wonen, vervoer, andere bebouwing.

Aandachtspunten

Deze indicator bevat enkel gegevens van bedrijventerreinen (zowel leegstand als nieuw beschikbaar). Dit wil zeggen dat beschikbare ruimte verweven met andere functies niet is meegenomen. Zo is een kantorengedebouw op een bedrijventerrein wel opgenomen in deze indicator, terwijl een kantorengedebouw dat zich niet op een bedrijventerrein bevindt er niet in vervat zit.

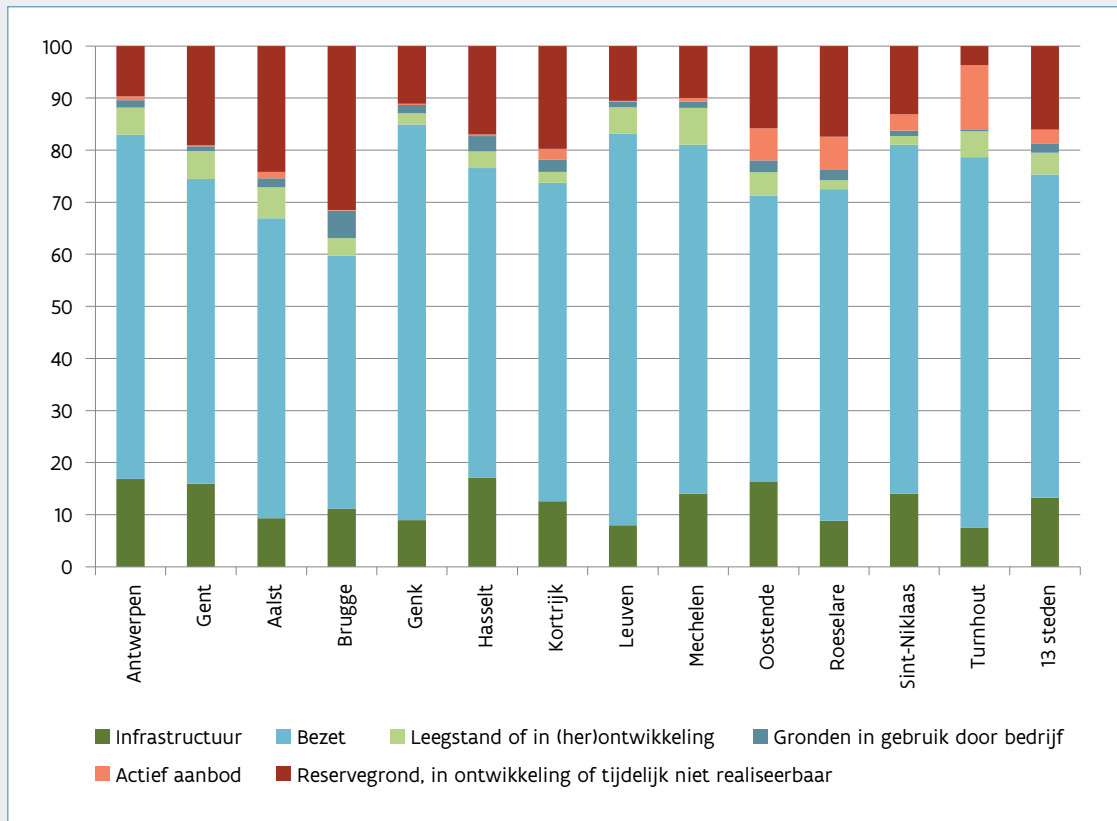
Voor deze indicator zijn geen historische gegevens op gemeentelijk vlak beschikbaar.

Bezetting en bezettingsgraad bedrijventerreinen, 2014, in ha.

	Infrastructuur		Bebouwd		Onbebouwd					Totaal	Bezettingsgraad
			Bezet	Leegstand of in (her)ontwikkeling	Gronden in gebruik door bedrijf	Actief aanbod	Reservegrond bedrijf of projectontwikkelaar	In ontwikkeling	Tijdelijk niet realiseerbaar		
Antwerpen		168,4	660,2	51,6	14,6	7,3	19,8	0,0	76,6	998,6	89,6
Gent		190,4	696,7	63,5	11,2	2,3	55,9	71,5	99,6	1.191,2	80,7
Aalst		48,4	300,1	31,3	8,7	6,5	16,0	90,0	20,0	521,1	74,6
Brugge		43,1	187,3	12,9	20,3	0,5	18,6	1,7	101,2	385,5	68,4
Genk		10,9	92,8	2,6	1,9	0,4	10,2	0,0	3,4	122,2	88,6
Hasselt		92,5	322,6	17,5	15,9	1,7	22,7	0,0	69,5	542,4	82,7
Kortrijk		89,7	436,8	14,9	16,6	15,0	62,9	0,0	78,2	714,1	78,1
Leuven		15,3	143,6	9,7	2,0	0,4	5,3	0,0	14,8	191,1	89,3
Mechelen		74,1	352,3	37,4	6,5	3,4	7,3	6,1	39,2	526,3	89,4
Oostende		100,3	335,7	27,8	13,7	37,7	51,1	0,0	45,7	612,1	78,0
Roeselare		78,9	569,3	15,5	18,4	56,2	37,0	56,9	61,6	893,8	76,3
Sint-Niklaas		56,6	269,1	6,6	4,2	12,8	24,3	0,0	28,3	401,9	83,7
Turnhout		33,4	316,4	22,1	1,2	55,4	6,8	3,8	5,7	444,8	83,9
Totaal 13 steden		1.002,0	4.682,9	313,3	135,4	199,6	337,9	230,1	643,7	7.545,0	81,3

Bron: Agentschap Ondernemen.

Bezetting bedrijventerreinen, 2014.

Bron: Agentschap Ondernemen.

NETTO-JOBCREATIE

Definitie

De netto-jobcreatie geeft aan hoeveel (bezoldigde en zelfstandige) jobs er in de stad zijn bijgekomen in een bepaald jaar. Het gaat om de evolutie van de tewerkstelling tussen T-1 en T in verhouding tot de tewerkstelling op T-1 (jaargemiddelde).

De jobs kunnen ingevuld worden door personen woonachtig in de stad of daarbuiten. Deze indicator zegt iets over de groei en dynamiek die de stedelijke economie voortbrengt.

Toelichting

De netto-jobcreatie bevindt zich in de visiematrix onder 'gezond economisch weefsel' op het kruispunt tussen de activiteit ondernemen en het economische principe van de ontwikkeling van steden als aantrekkingspolen met een hoge werk- en leefkwaliteit, waar diverse vormen van creativiteit zich ontwikkelen. Een relatief hoge jobcreatie (bezoldigden en/of zelfstandigen) bekrachtigt dit.

De netto-jobcreatie bedroeg 0,3 per 100 bestaande jobs in 2011 in de 13 steden. Daarmee gaat de ratio voor het tweede opeenvolgende jaar in dalende lijn. Maar in 2008 werd een negatief cijfer genoteerd (-0,3%). In de jaren van betere conjunctuur (2006 en 2007) was de netto-jobcreatie het hoogst. De ratio ligt in de 13 steden doorgaans op een lager niveau dan in het Vlaamse Gewest als geheel.

Binnen de 13 steden is er nogal wat variatie. In het jaar 2011 scoort Leuven het hoogst (+2,8%). Ook in de voorgaande jaren kon Leuven meestal bij de hoogste gerangschikt worden. De West-Vlaamse steden Roeselare en Oostende noteerden in 2011 een netto-jobcreatie van meer dan 1%. Roeselare presteert doorgaans beter dan het gemiddelde van de 13 steden. Voor Oostende geldt het omgekeerde. De overige steden presteerden in 2011 binnen een brandbreedte van -1 en +1%, met uitzondering van Kortrijk (-1,8%).

De netto-jobcreatie determineert de jobratio, en is onder andere een gevolg van de netto-groei van ondernemingen. Het houdt ook verband met de pendelintensiteit (werkenden wonend buiten de stad).

Aandachtspunten

De netto-jobcreatie heeft nu betrekking op zowel loontrekkende als zelfstandige jobs. In de vorige editie van de Stadsmonitor (2011) ging het enkel om loontrekkende jobs.

Meer detailinformatie over deze indicator is te vinden via www.stadsmonitor.be.

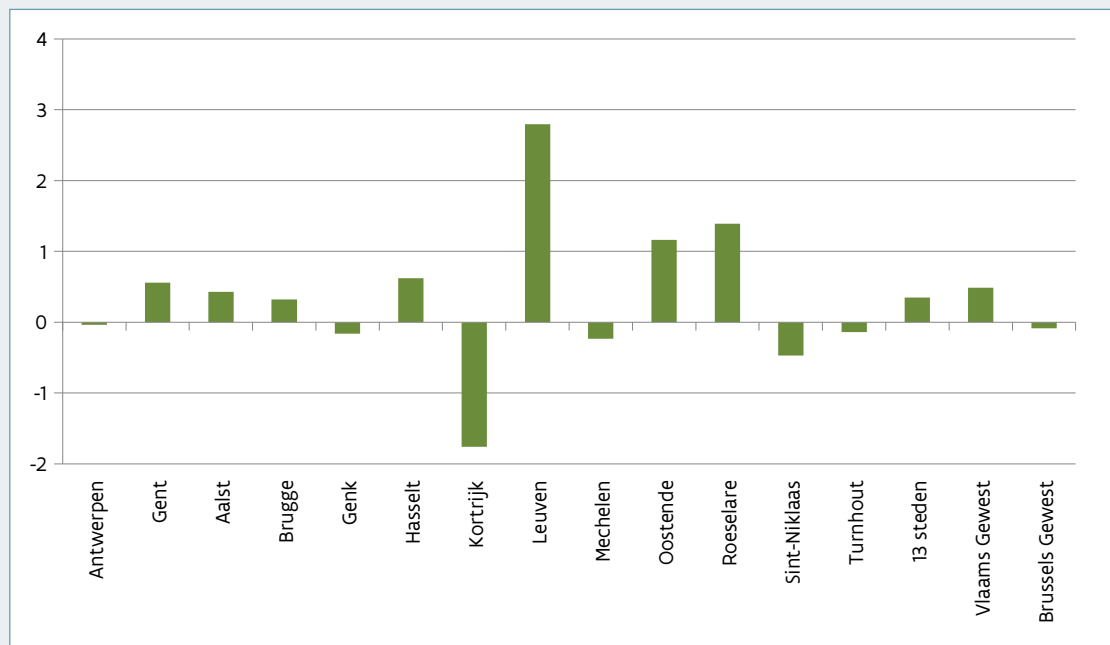

Netto-jobcreatie, van 2006 tot 2011, in%.

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Antwerpen	1,2	1,3	-0,6	0,3	-0,1	0,0
Gent	2,2	2,1	0,5	1,7	1,0	0,6
Aalst	2,0	2,5	-1,5	-1,4	0,6	0,4
Brugge	1,9	1,7	-0,5	0,5	0,2	0,3
Genk	3,9	1,5	-4,1	2,4	1,7	-0,2
Hasselt	2,1	2,5	0,4	1,8	0,7	0,6
Kortrijk	1,2	1,8	-0,9	1,3	0,4	-1,8
Leuven	2,3	1,5	1,4	2,6	1,3	2,8
Mechelen	4,2	2,6	0,5	0,6	-0,2	-0,2
Oostende	2,1	0,8	-1,8	-0,3	0,5	1,2
Roeselare	2,6	3,3	-0,9	1,4	1,1	1,4
Sint-Niklaas	2,6	1,5	1,5	0,5	-0,7	-0,5
Turnhout	0,0	0,2	-1,7	-1,7	1,0	-0,1
Totaal 13 steden	1,9	1,7	-0,3	0,9	0,5	0,3
Vlaams Gewest	2,2	2,0	0,0	0,9	1,0	0,5
Brussels Gewest	1,5	1,5	0,1	0,9	1,2	-0,1

Bron: Steunpunt WSE, Vlaamse Arbeidsrekening.

Netto-jobcreatie, in 2011, in %.

Bron: Steunpunt WSE, Vlaamse Arbeidsrekening.

JOB-RATIO

Definitie

De jobratio is de totale tewerkstelling (werknemers en zelfstandigen) in verhouding tot het aantal inwoners op beroepsactieve leeftijd (15-64 jaar). De teller omvat het aantal arbeidsplaatsen in een stad, ongeacht door wie ze ingevuld worden. De noemer omvat de bevolking van 15-64 jaar woonachtig in de stad, ongeacht of en waar ze werkt.

Toelichting

De jobratio hoort thuis in de visiematrix onder de activiteit 'gezond economisch weefsel': steden ontwikkelen zich als aantrekkingspolen met een hoge werk- en leefkwaliteit, waar diverse vormen van creativiteit zich ontwikkelen. Een relatief hoog aanbod aan jobs bekrachtigt dit.

De jobratio scoort anno 2012 het hoogst in Leuven (117,6%). Dit is te verklaren door de werkgelegenheid door en voor de universiteit en andere hogescholen en door niet-gedomicilieerde studenten in de noemer. Andere steden met een score hoger dan 100% zijn Hasselt, Turnhout, Kortrijk en Gent. Aalst haalt de laagste waarde (68,4%). Dat komt door de nabijheid van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest als tewerkstellingspool. Hetzelfde geldt in mindere mate voor Sint-Niklaas (76,5%) dat zich bevindt in de invloedssfeer van Antwerpen. Verder scoort Oostende betrekkelijk laag (77,6%).

De gemiddelde jobratio voor de 13 steden komt op 94,5%, duidelijk boven het gemiddelde voor heel het Vlaamse Gewest (67,7%). Dat verwondert niet, gezien de werkgelegenheidsfunctie van de steden voor een breder hinterland.

De jobratio voor de 13 steden nam lichtjes af na 2008. Dat is niet zo in het Vlaamse Gewest als geheel, waar de ratio – na een aanvankelijke daling in 2009 als gevolg van de crisis – in 2012 op het hoogste niveau ligt sedert de start van de reeks in 2006.

De jobratio wordt mee bepaald door de netto-job-creatie, en door de netto-groei van ondernemingen, en ongetwijfeld ook de pendelintensiteit (werkenden wonend buiten de stad) en de evolutie van de actieve bevolking.

Aandachtspunten

Voorheen werd deze indicator de werkgelegenheidsgraad genoemd. In de teller stond toen enkel de bezoldigde werkgelegenheid. De noemer had toen betrekking op de bevolking 18-64 jaar.

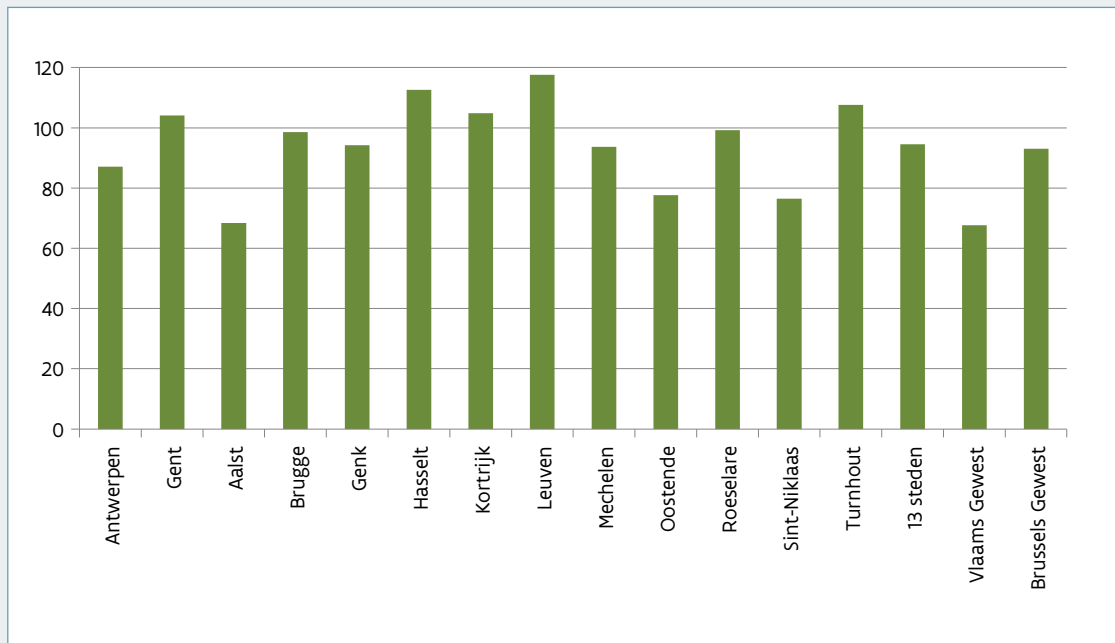
Meer detailinformatie over deze indicator is te vinden via www.stadsmonitor.be.

Jobratio, van 2006 tot 2012, in %.

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Antwerpen	93,3	93,1	92,9	91,4	90,2	88,3	87,1
Gent	102,6	103,4	104,1	103,3	103,5	103,6	104,1
Aalst	69,6	70,6	72,0	70,4	68,7	68,5	68,4
Brugge	93,5	95,3	97,0	97,0	97,7	98,2	98,6
Genk	90,9	94,0	95,1	90,9	93,0	94,3	94,2
Hasselt	109,2	110,3	111,8	111,3	112,6	112,7	112,6
Kortrijk	104,2	104,9	106,4	104,7	105,9	106,6	104,8
Leuven	113,0	113,9	113,7	113,5	114,7	114,8	117,6
Mechelen	91,1	93,8	95,4	95,1	94,8	94,0	93,7
Oostende	75,9	77,3	78,0	76,8	76,4	76,5	77,6
Roeselare	95,0	96,6	99,3	98,0	98,6	98,6	99,2
Sint-Niklaas	74,3	75,9	76,6	77,4	77,6	77,0	76,5
Turnhout	113,4	113,1	112,7	110,2	107,6	108,1	107,6
Totaal 13 steden	94,9	95,7	96,4	95,3	95,2	94,7	94,5
Vlaams Gewest	65,4	66,3	67,1	66,8	67,1	67,4	67,7
Brussels Gewest	100,0	99,7	99,1	97,1	95,6	94,6	93,0

Bron: Steunpunt WSE, Vlaamse Arbeidsrekening.

Jobratio, in 2012, in %.

Bron: Steunpunt WSE, Vlaamse Arbeidsrekening.

PENDELINTENSITEIT

Definitie

Er is een onderscheid tussen de in- en uitgaande pendelintensiteit.

Ingaande pendelratio of -intensiteit: aandeel van de (bezoldigde) pendelaars wonend buiten de stad en werkend in de stad in verhouding tot het aantal bezoldigde werknemers werkend in de stad.

Uitgaande pendelratio of -intensiteit: aandeel van de (bezoldigde) pendelaars wonend in de stad en werkend buiten de stad in verhouding tot het aantal bezoldigde werknemers wonend in de stad.

Toelichting

In de visiematrix horen de indicatoren rond in- en uitgaande pendel bij de economische principes onder de activiteit ondernemen, 'gezond economisch weefsel'. Steden ontwikkelen zich als aantrekkingspolen met een hoge werk- en leefkwaliteit, waar diverse vormen van creativiteit zich kunnen ontwikkelen. Het zoeken naar werk in andere dan de woongemeente kan dat stimuleren.

De pendelratio van de inkomende pendel is het hoogst in Mechelen in 2012 (76,0%), dat centraal ligt in Vlaanderen. Ook Turnhout, Leuven, Hasselt en Kortrijk halen hoge waarden. De inkomende pendelratio is het laagst in Oostende (57,8%). Ook Brugge scoort nipt onder 60%. In Aalst is de ratio eveneens relatief laag. De ratio is in de meeste steden lichtjes toegenomen sedert 2006, maar niet meer tijdens de meer recente jaren.

De pendelratio van de uitgaande pendel is doorgaans lager. Mechelen staat ook hier op kop in 2012 (66,6%). Opvallend is de hoge score van Aalst (65,1%), dat meer pendelaars uitstuurt dan het ontvangt. De ligging nabij de Brusselse tewerkstellingspool is ongetwijfeld een verklaring. De drie grootste Vlaamse steden noteren de laagste waarden; het zijn immers op zich reeds belangrijke werkverschaffers voor de eigen bevolking. Ook hier is er een toename op lange, maar niet op korte termijn.

Deze indicator kan best samen gelezen worden met de jobratio. Pendelaars maken immers een essentieel deel uit van de werkgelegenheid van een stad.

Aandachtspunten

In deze editie van de Stadsmonitor gaat het om jaargemiddelden in plaats van de toestand op 31 december in de editie 2011.

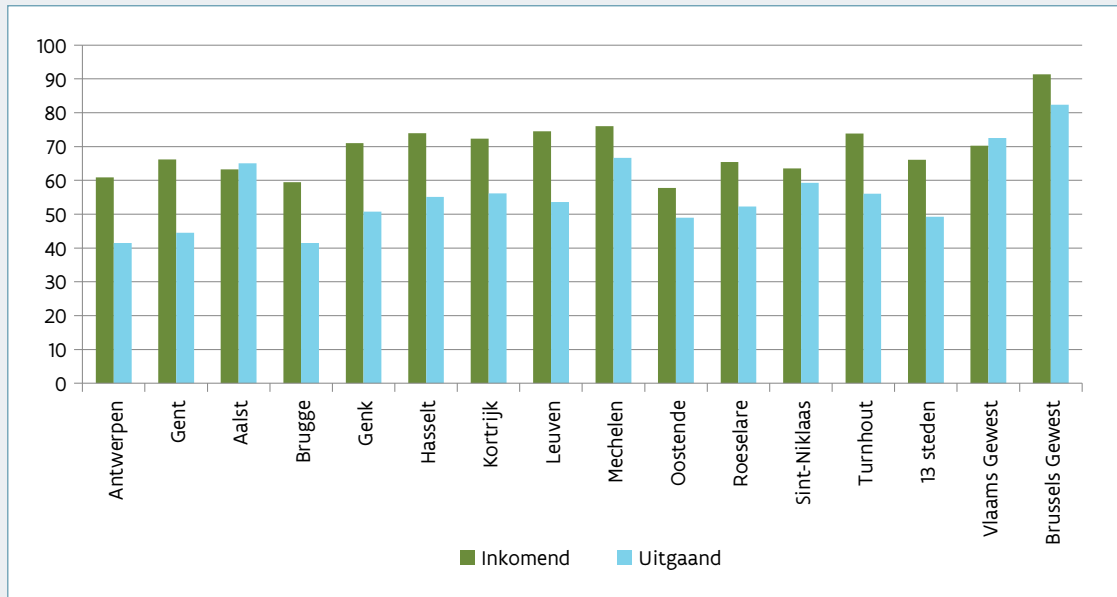
Meer detailinformatie over deze indicator is te vinden via www.stadsmonitor.be.

Pendelratio's inkomende en uitgaande pendel, in 2006, 2009 en 2012, in %.

	2006		2009		2012	
	Inkomend	Uitgaand	Inkomend	Uitgaand	Inkomend	Uitgaand
Antwerpen	61,2	37,6	61,6	40,4	60,8	41,5
Gent	64,2	42,2	65,9	44,6	66,2	44,5
Aalst	63,0	63,5	64,1	64,7	63,3	65,1
Brugge	56,3	40,1	59,3	42,4	59,4	41,5
Genk	69,9	48,8	70,7	50,9	71,0	50,8
Hasselt	72,2	53,5	73,9	55,9	73,9	55,1
Kortrijk	71,2	53,8	73,1	56,4	72,3	56,2
Leuven	73,5	54,8	74,4	55,5	74,5	53,6
Mechelen	74,2	64,4	75,9	65,7	76,0	66,6
Oostende	55,2	45,0	57,9	48,9	57,8	49,0
Roeselare	63,4	50,7	64,7	51,3	65,5	52,2
Sint-Niklaas	60,2	56,0	63,2	58,3	63,5	59,3
Turnhout	72,5	50,9	73,8	55,1	73,8	56,0
Totaal 13 steden	64,8	46,8	66,2	49,0	66,0	49,2
Vlaams Gewest	68,6	71,2	70,0	72,3	70,3	72,5
Brussels Gewest	91,7	82,1	91,4	82,1	91,3	82,3

Bron: Steunpunt WSE, Vlaamse Arbeidsrekening.

Pendelratio's inkomende en uitgaande pendel, 2012, in %.

Bron: Steunpunt WSE, Vlaamse Arbeidsrekening.

WERKZAAMHEIDSGRAAD

Definitie

Aandeel (%) werkenden in de bevolking op arbeidsleeftijd (20-64 jaar).

De werkenden bestaan uit alle personen van 20 tot 64 jaar die in de referentieperiode betaalde arbeid verricht hebben. De werkenden worden berekend als de som van de loontrekkenden, de zelfstandigen en de helpers.

Toelichting

In een duurzame en leefbare stad wordt gestreefd naar een breed en bloeiend ondernemingsweefsel, dat de basis vormt voor welvaarts- en jobcreatie in de stadsregio. Steden zouden zich moeten ontwikkelen als aantrekkingspolen met een hoge werk- en leefkwaliteit, waar diverse vormen van creativiteit (technologisch, economisch en cultureel) zich ontwikkelen. De stedelijke economie (in de breedste betekenis) moet zo worden ingericht dat jobcreatie zoveel mogelijk wordt gestimuleerd, en dit zowel in het reguliere economische circuit als in de sociale economie. De bedoeling is dat het werkgelegenheidsbeleid wordt ingepast in een ruimer economisch structuurbeleid. Een stedelijk arbeidsmarktbeleid zou moeten vertrekken van een vraagstimulerend beleid, aangevuld met een waaier van initiatieven om knelpunten bij werkzoekenden weg te nemen (aanbodgericht beleid) en vraag en aanbod doelmatig te matchen.

De indicator geeft aan in welke mate de inwoners (20-64 jaar) van een stad effectief aan het werk zijn. Vanuit een arbeidsmarktperspectief wordt een hoge werkzaamheidsgraad als gunstig beschouwd.

Anno 2012 zijn er in het Vlaamse Gewest ruim 7 op de 10 van de 20-64-jarigen aan de slag. In de 13 steden zijn er verhoudingsgewijs 4,6 procentpunten minder inwoners werkzaam dan gemiddeld over heel het Vlaamse Gewest. Van alle centrumsteden telt Roeselare het grootste aandeel inwoners dat aan het werk is (74,8%). Daarna volgen Brugge (73,3%) en Aalst (72,2%).

Ook in 2012 is de werkzaamheidsgraad van de mannen hoger dan deze van de vrouwen. Dit is het geval in elk van de 13 groot- en centrumsteden.

Aan de positieve trend tussen 2006 en 2008, die in nagenoeg alle steden viel waar te nemen, kwam een einde. In het crisisjaar 2009 hebben alle steden de werkzaamheidsgraad zien dalen in vergelijking met 2008. Nog voor de kloof met het precrisisniveau uit 2008 gedicht was, begon de groei van de werkzaamheidsgraad in de meeste steden stil te vallen om in 2012 opnieuw af te brokkelen.

De werkzaamheidscijfers, net zoals de werkloosheidscijfers, worden meebepaald door het aantal jobs in een regio/gemeente. Deze indicator leest men best samen met andere indicatoren zoals 'Jobratio', 'Langdurige werkloosheid', 'Werkloosheidsgraad personen van buitenlandse herkomst', enzovoort.

Aandachtspunten

Er is geen basisstatistiek over het totaal aantal werkenden op gemeentelijk niveau beschikbaar; het betreft dus steeds een geconstrueerde statistiek op basis van verschillende bronnen. Vanaf het jaar 2003 gebeurt de raming in het kader van de Vlaamse Arbeidsrekening die het Steunpunt Werk en Sociale Economie (WSE) ontwikkelt in samenwerking met het Departement WSE.

De werkenden worden berekend als de som van de loontrekkenden, de zelfstandigen en de helpers. Op die manier benadert de reeks zo volledig mogelijk de ganse groep werkenden tot op gemeentelijk niveau. Er wordt wel geen rekening gehouden met terbeschikkinggestelde leerkrachten, zeelieden, huishoudpersoneel, zwartwerk en werknemers bij internationale instellingen.

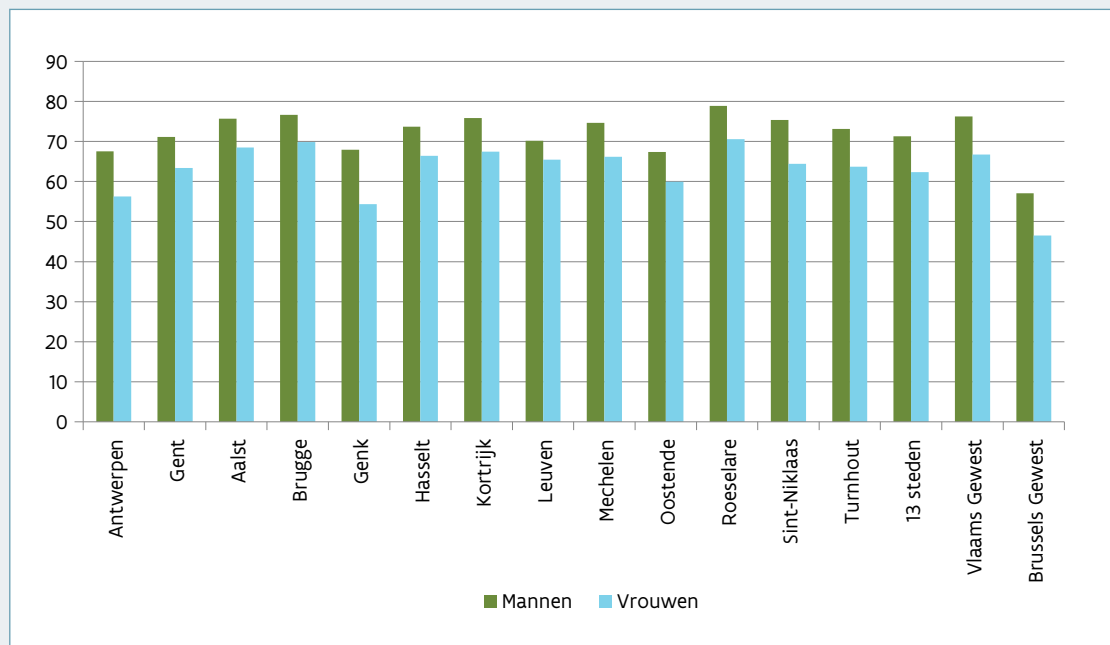
Voor de bevolking op arbeidsleeftijd wordt hier de totale bevolking tussen 20 en 64 jaar genomen. Dit in overeenstemming met de Europese context waar deze leeftijdsafbakening sinds enige jaren gehanteerd wordt.

Werkzaamheidsgraad (20-64 jaar), van 2006 tot 2012, jaargemiddelde, in %.

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Antwerpen	62,2	63,1	63,9	62,8	62,4	62,4	62,1
Gent	67,4	68,0	68,6	67,6	67,0	67,1	67,4
Aalst	71,5	71,8	72,6	72,1	72,1	72,2	72,2
Brugge	71,9	72,5	73,3	73,0	73,2	73,4	73,3
Genk	59,5	61,2	62,1	60,2	60,8	61,6	61,2
Hasselt	70,0	70,7	71,4	70,7	70,3	70,5	70,1
Kortrijk	70,7	71,3	71,8	70,8	70,8	71,8	71,7
Leuven	69,6	69,9	69,6	68,3	67,5	67,1	67,9
Mechelen	69,2	70,0	71,0	70,4	70,0	70,4	70,4
Oostende	63,8	64,4	64,9	63,6	63,8	64,0	63,7
Roeselare	74,0	74,6	75,0	74,8	74,6	74,9	74,8
Sint-Niklaas	68,9	69,5	70,2	69,8	69,6	70,1	69,9
Turnhout	68,3	69,6	69,7	68,8	68,6	69,0	68,5
Totaal 13 steden	66,7	67,5	68,1	67,2	66,9	67,0	66,9
Vlaams Gewest	70,2	71,0	71,8	71,3	71,3	71,6	71,5
Brussels Gewest	52,5	52,8	53,4	52,6	52,0	51,9	51,7

Bron: Vlaamse Arbeidsrekening (bewerking Steunpunt WSE/Departement WSE).

Werkzaamheidsgraad (20-64 jaar), naar geslacht, in 2012, jaargemiddelde, in %.

Bron: Vlaamse Arbeidsrekening (bewerking Steunpunt WSE/Departement WSE).

LEEFTIJDskLOOF IN DE WERKZAAMHEID: 50-PLUSERS

Definitie

De (leeftijds)kloof (in procentpunten) op vlak van werkzaamheid wordt berekend als het verschil tussen de werkzaamheidsgraad van de 20-49-jarigen enerzijds en van de 50-64-jarigen anderzijds.

De werkzaamheidsgraad wordt berekend als het aandeel (%) werkenden in de bevolking op arbeidsleeftijd, hier meer bepaald bij de 20-49-jarigen en bij de 50-64-jarigen.

De werkenden bestaan uit alle personen die in de referentieperiode betaalde arbeid verricht hebben. De werkenden worden berekend als de som van de loontrekkenden, de zelfstandigen en de helpers.

Voor de 50-plussers wordt de leeftijdsklasse 50-64 jaar genomen.

Toelichting

Ondernemingen en overheid werken actief samen om alle lagen van de stedelijke arbeidsreserve te integreren op de arbeidsmarkt. In steden wordt ondernemerschap gecultiveerd in alle lagen van de bevolking, er is een positieve en gedifferentieerde beeldvorming over ondernemen en werken. Drempels bij kansengroepen worden weggewerkt. Op de stedelijke arbeidsmarkt wordt geen enkele bevolkingsgroep uitgesloten; ook de 50-plussers niet. De evenredige arbeidsdeelname kan worden gemeten aan de hand van de werkzaamheidsgraad van een kansengroep (hier de 50-plussers) die wordt vergeleken met de werkzaamheidsgraad van een referentiegroep (hier de 20-49-jarigen). De (leeftijds) kloof inzake werkzaamheid, geeft inzicht in de mate waarin werkende 50-plussers (hetzij als zelfstandige, hetzij als werknemer) aan de slag zijn en er in slagen om in een evenredige vertegenwoordiging actief deel te nemen aan het economische leven.

Hoe kleiner de kloof, hoe kleiner het verschil in arbeidsmarktparticipatie tussen de 20-49-jarigen en de 50-64-jarigen. Een positieve kloof geeft aan dat de werkzaamheidsgraad bij de 20-49-jarigen hoger ligt dan bij de 50-64-jarigen.

Anno 2012 is het verschil in arbeidsdeelname tussen de 20-49-jarigen en de 50-64-jarigen het grootst in Roeselare, Oostende en Genk. De kleinste leeftijds-kloof op vlak van werkzaamheid wordt opgetekend in Leuven (5,9 procentpunten).

In elk van de 13 steden is de werkzaamheidskloof tussen de 20-49-jarigen en de 50-64-jarigen bij de vrouwen steeds groter dan bij de mannen in 2012. De breedste kloof tussen beide vrouwelijke leeftijdsgroepen gaapt er in Roeselare (27,7 procentpunten); het kleinste verschil wordt opgetekend in Leuven (8,3 procentpunten). Bij de mannen wordt de grootste afstand in werkzaamheid genoteerd in Genk (19,6 procentpunten) en de kleinste in Leuven (3,3 procentpunten).

Tussen 2006 en 2012 is de werkzaamheidsgraad bij de 20-49-jarigen in alle steden gedaald. Bij de 50-plussers gebeurde net het omgekeerde; hun werkzaamheid groeide overal in de betrokken periode. Het gevolg is dat de werkzaamheidskloof tussen beide leeftijdsgroepen in alle groot- en centrumsteden gekrompen is. In 2006 kwam de leeftijds-kloof op 24,7 procentpunten in het totaal van de 13 steden; in 2012 bedraagt het verschil nog 16,1 procentpunten.

Deze indicator leest men best samen met andere indicatoren die bijkomende informatie geven over de vraag en het aanbod op de arbeidsmarkt, zoals 'Netto-jobcreatie', 'Jobratio', 'Langdurige werkloosheid', 'Werkloosheidsgraad personen van buitenlandse herkomst', 'Werkloosheid van laaggeschoolden', enzovoort.

Aandachtspunten

Er is geen basisstatistiek over het totaal aantal werkenden op gemeentelijk niveau beschikbaar; het betreft dus steeds een geconstrueerde statistiek op basis van verschillende bronnen. Vanaf het jaar 2003 gebeurt de raming in het kader van de Vlaamse Arbeidsrekening die het Steunpunt Werk en Sociale Economie (WSE) ontwikkelt in samenwerking met het Departement WSE.

De werkenden worden berekend als de som van de loontrekkenden, de zelfstandigen en de helpers. Bij de berekening van het aantal werkenden wordt wel geen rekening gehouden met terbeschikkinggestelde leerkrachten, zeelieden, huishoudpersoneel, zwartwerk en werknemers bij internationale instellingen.

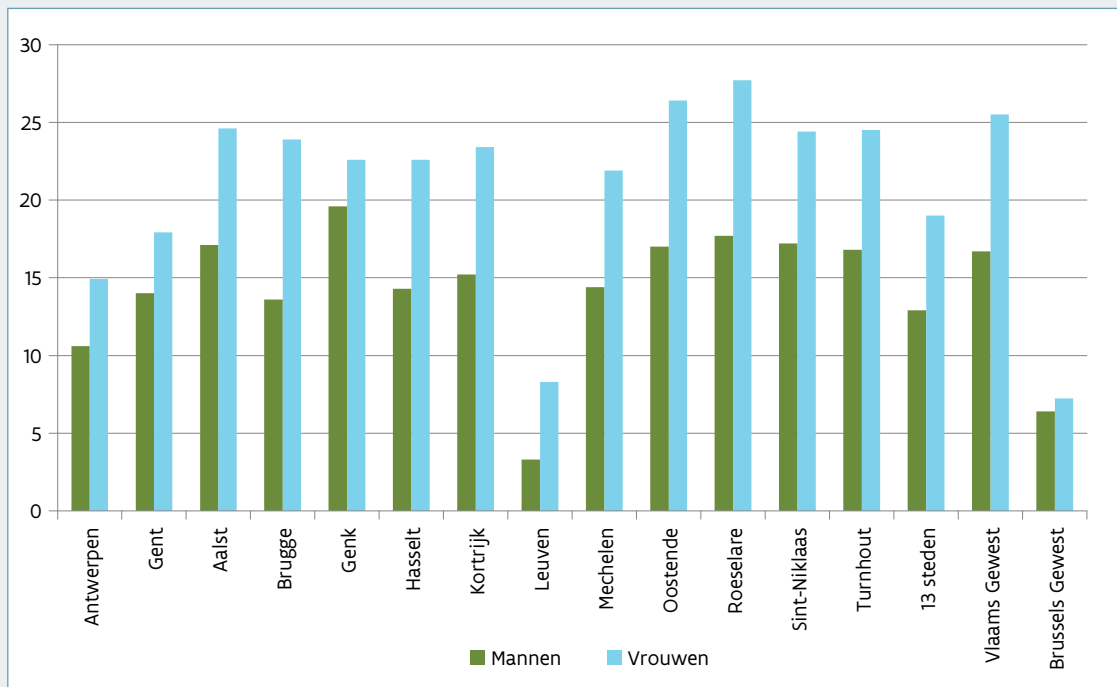

Leeftijdskloof tussen 20-49-jarigen en 50-plussers in de werkzaamheid, in 2006 en 2012, in procentpunten.

	2006			2012		
	Werkzaamheidsgraad 20-49 jaar, in %	Werkzaamheidsgraad 50-64 jaar, in %	Werkzaamheidskloof, in procentpunten	Werkzaamheidsgraad 20-49 jaar, in %	Werkzaamheidsgraad 50-64 jaar, in %	Werkzaamheidskloof, in procentpunten
Antwerpen	68,6	46,6	22,0	65,7	52,8	12,9
Gent	73,6	50,7	22,8	71,8	55,7	16,1
Aalst	80,7	50,6	30,1	79,2	58,4	20,8
Brugge	80,6	53,8	26,8	79,9	61,0	18,9
Genk	68,2	37,8	30,4	68,3	47,2	21,1
Hasselt	78,1	52,5	25,5	76,6	58,1	18,6
Kortrijk	79,1	52,1	27,0	78,2	58,9	19,3
Leuven	73,5	57,5	16,1	69,4	63,5	5,9
Mechelen	76,5	50,9	25,6	76,0	57,8	18,2
Oostende	74,4	45,7	28,7	72,2	50,4	21,8
Roeselare	83,5	51,7	31,8	82,1	59,5	22,6
Sint-Niklaas	78,3	48,9	29,4	76,8	55,9	20,9
Turnhout	77,7	46,7	31,0	75,4	54,6	20,8
Totaal 13 steden	74,0	49,3	24,7	71,8	55,7	16,1
Vlaams Gewest	79,3	50,0	29,3	78,6	57,6	21,1
Brussels Gewest	55,1	45,0	10,1	53,5	46,5	7,0

Bron: Vlaamse Arbeidsrekening (bewerking Steunpunt WSE/Departement WSE, bewerking SVR).

Leeftijdskloof tussen 20-49-jarigen en 50-plussers in de werkzaamheid, naar geslacht, in 2012, in procentpunten.

Bron: Vlaamse Arbeidsrekening (bewerking Steunpunt WSE/Departement WSE, bewerking SVR).

HERKOMSTKLOOF IN DE WERKZAAMHEID

Definitie

De herkomstkloof (in procentpunten) op vlak van werkzaamheid wordt berekend als het verschil tussen de werkzaamheidsgraad van personen van Belgische herkomst enerzijds en van personen van buitenlandse herkomst anderzijds.

De werkzaamheidsgraad wordt berekend als het aandeel (%) werkenden in de bevolking op arbeidsleeftijd (18-64 jaar).

Werkenden zijn hier personen die werken in loondienst (zowel in de privésector als in de overheidssector), personen die tewerkgesteld zijn als zelfstandige, personen die tewerkgesteld zijn als helper bij een werkgever die het statuut van zelfstandige heeft en personen die tegelijk werken in loondienst en als zelfstandige of helper bij een zelfstandige.

Om de herkomst van een persoon te bepalen worden 4 criteria in rekening gebracht: de huidige nationaliteit van de persoon, de geboortenationaliteit van de persoon (vóór een eventuele nationaliteitswijziging), de geboortenationaliteit van de vader en de geboortenationaliteit van de moeder.

Is 1 van deze 4 criteria een niet-Belgische nationaliteit, dan wordt de persoon beschouwd als zijnde een persoon van buitenlandse herkomst.

Volgende algemene herkomstgroepen worden hier gehanteerd: personen van Belgische herkomst, personen afkomstig van een land binnen de Europese Unie zonder België (EU) en personen afkomstig van een land buiten de EU (niet-EU).

Toelichting

Ondernemingen en overheid werken actief samen om alle lagen van het stedelijke arbeidsreserve te integreren op de arbeidsmarkt. In steden wordt ondernemerschap gecultiveerd in alle lagen van de bevolking, er is een positieve en gedifferentieerde beeldvorming over ondernemen en werken. Drempels bij jongeren en kansengroepen worden weggewerkt. Op de stedelijke arbeidsmarkt wordt geen enkele bevolkingsgroep uitgesloten.

De indicator geeft inzicht in de mate waarin werkenden uit kansengroepen (niet-Belgen) aan de slag zijn, en er dus in slagen om in een evenredige vertegenwoordiging actief deel te nemen aan het economische leven. Hoe kleiner de kloof, hoe kleiner het verschil in arbeidsmarktparticipatie tussen personen met een Belgische herkomst en personen met een buitenlandse herkomst. Een positieve kloof geeft aan dat de werkzaamheidsgraad bij de personen met een Belgische herkomst hoger ligt dan bij de personen van buitenlandse herkomst.

In alle groot- en centrumsteden bestaat er anno 2013 een duidelijk verschil tussen de werkzaamheidsgraad van personen van Belgische herkomst en personen van buitenlandse herkomst. Bij personen van Belgische herkomst ligt de werkzaamheidsgraad het hoogst. Het verschil in werkzaamheid met personen afkomstig van buiten de EU is in de 13 steden hoger dan de kloof in werkzaamheid met personen afkomstig van binnen de EU. De grootste werkzaamheidskloof tussen personen van Belgische herkomst en personen afkomstig van binnen de EU wordt opgetekend in Leuven (24,7 procentpunten); de kleinste kloof is te vinden in Roeselare (3,7 procentpunten). Het grootste verschil in werkzaamheid tussen personen van Belgische herkomst en personen afkomstig van buiten de EU is eveneens in Leuven gesitueerd (31,3 procentpunten); de smalste kloof is in Brugge (18 procentpunten). Bij vrouwen is de herkomstkloof steeds groter dan bij de mannen, enkel in Brugge is de afstand in de werkzaamheid tussen vrouwen van Belgische herkomst en vrouwen afkomstig van buiten de EU groter als bij hun mannelijke tegenhangers.

In vergelijking met 2009 zijn de herkomstkloven in de werkzaamheid in 2013 in zowat alle steden lichtjes gedaald. Alleen in Aalst, Hasselt, Mechelen en Sint-Niklaas is de werkzaamheidskloof tussen personen van Belgische herkomst en personen afkomstig van binnen de EU iets breder geworden. Dat is ook het geval in Antwerpen en Sint-Niklaas waar de kloof tussen personen van Belgische herkomst en personen afkomstig van buiten de EU iets groter is geworden.

Deze indicator leest men best samen met andere indicatoren die bijkomende informatie geven over de vraag en het aanbod op de arbeidsmarkt, zoals 'Netto-jobcreatie', 'Jobratio', 'Langdurige werkloosheid', 'Werkloosheidsgraad personen van buitenlandse herkomst', 'Werkloosheid van laaggeschoolden', enzovoort.

Aandachtspunten

Werkenden zijn hier de personen die als werkend worden beschouwd door de nomenclatuur van de Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid (KSZ). Hierbij dient opgemerkt te worden dat een aantal personen die klassiek als werkend worden beschouwd, bij de KSZ niet als zodanig geregistreerd zijn omdat zij geen band hebben met de Belgische sociale zekerheid. Het gaat onder meer om uitgaande grensarbeiders, personen die in België werken voor een organisatie/onderneming die geen bijdragen verschuldigd is aan de Belgische sociale zekerheid en internationale ambtenaren en diplomaten.

Aangezien niet voor alle personen over alle gebruikte criteria (huidige en geboortenationaliteit van de

persoon zelf en geboortenationaliteit van de ouders) gegevens zijn opgenomen in het Rijksregister, is het zo dat voor een deel van de bevolking weliswaar geen buitenlandse herkomst wordt gevonden, maar dat hierbij het voorbehoud gemaakt moet worden dat dit gebaseerd is op een onvolledige nationaliteitshistoriek. Het ging begin 2013 in de 13 steden om 10,6% van de bevolking van 18 tot en met 64 jaar.

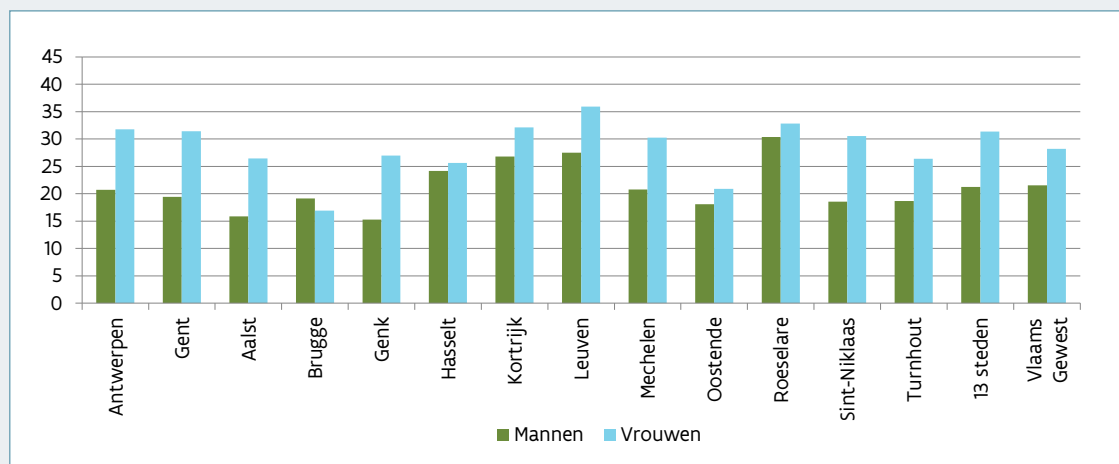
In de praktijk gaat het vooral om oudere personen met een Belgische huidige en eerste geboortenationaliteit waarvoor geen informatie bekend is over de geboortenationaliteit van de ouders. Deze groep met onvolledige nationaliteitshistoriek is opgenomen bij de groep personen van Belgische herkomst in de hier gepresenteerde cijfers.

Werkzaamheidsgraad en herkomstkloven in de werkzaamheid, in 2009 en 2013, op 1 januari.

	2009					2013				
	Werkzaamheidsgraad (18-64 jaar), in %			Herkomstkloof in de werkzaamheid, in procentpunten		Werkzaamheidsgraad (18-64 jaar), in %			Herkomstkloof in de werkzaamheid, in procentpunten	
	België	EU	niet-EU	België - EU	België - niet-EU	België	EU	niet-EU	België - EU	België - niet-EU
Antwerpen	68,3	54,1	42,9	14,2	25,4	68,8	55,4	42,9	13,3	25,8
Gent	71,4	52,9	44,8	18,5	26,7	72,0	54,8	46,8	17,2	25,2
Aalst	71,7	64,8	49,4	6,9	22,3	72,2	64,5	50,7	7,7	21,5
Brugge	71,8	60,6	52,0	11,1	19,8	71,8	61,6	53,8	10,3	18,0
Genk	65,4	55,5	44,1	9,8	21,3	65,4	56,7	44,4	8,7	21,0
Hasselt	70,8	62,1	45,5	8,7	25,4	70,4	61,2	45,5	9,2	24,9
Kortrijk	71,6	54,0	42,2	17,6	29,4	72,3	57,4	43,1	14,9	29,3
Leuven	74,3	44,6	42,5	29,7	31,8	74,7	50,0	43,4	24,7	31,3
Mechelen	72,8	70,4	46,9	2,5	26,0	73,4	69,4	47,9	3,9	25,5
Oostende	63,7	55,9	42,8	7,8	20,9	63,7	57,1	44,3	6,6	19,4
Roeselare	73,2	65,4	43,0	7,8	30,2	73,6	70,0	42,1	3,7	31,5
Sint-Niklaas	70,3	64,5	46,9	5,8	23,4	70,5	64,6	46,1	5,9	24,4
Turnhout	68,4	51,4	45,1	17,0	23,3	67,6	55,8	45,2	11,8	22,3
Totaal 13 steden	70,3	54,9	44,0	15,4	26,3	70,7	56,6	44,6	14,1	26,0
Vlaams Gewest	71,5	53,7	45,7	17,7	25,8	71,8	56,3	46,9	15,5	24,9

Bron: DWH AM&SB KSZ, verwerking SVR.

Herkomstkloof (België - niet-EU) in de werkzaamheid, naar geslacht, op 1 januari 2013, in procentpunten.

Bron: DWH AM&SB KSZ, verwerking SVR.

DEELTIJDS WERKEN

Definitie

Aandeel (%) van de deeltijds loontrekkenden in verhouding tot het totaal aantal loontrekkenden (15-64 jaar) woonachtig in de stad.

De loontrekkenden zijn de werkende personen die in loonverband werken of door een statuut verbonden zijn. Zij werken op grond van een formeel aangegane overeenkomst onder het gezag van een werkgever en ontvangen daarvoor een loon.

Het totaal aantal loontrekkenden kan in drie categorieën ingedeeld worden volgens arbeidsregime: voltijds, deeltijds en speciaal.

De deeltijdse prestaties betreffen de prestaties van de werknemer die gemiddeld slechts een gedeelte presteert van de arbeidstijd van de referentiepersoon. Deze referentiepersoon is de voltijdse werknemer in dezelfde onderneming (of bij gebrek daaraan in dezelfde sector) die dezelfde arbeid uitoefent als de betrokken werknemer.

Het speciaal arbeidsregime omvat de prestaties als seizoensarbeider, interim-werknemer of werknemer met gelimiteerde prestaties (met contract van korte duur en voor een tewerkstelling die per dag niet de gewoonlijke dagduur bereikt, of Gelegenheidsarbeid in de land- en tuinbouw of in de horeca).

Toelichting

Steden stimuleren een aanbod aan voorzieningen die zorgen voor een evenwichtige woon-werkbalans met onder andere een goede bereikbaarheid van stedelijke locaties te voet, met de fiets en met het openbaar vervoer. De indicator over deeltijds werken geeft aan in welke mate de loontrekkende inwoners (15-64 jaar) van een stad deeltijds aan het werk zijn. Deze indicator geeft eveneens een indicatie van de mate waarin werknemers (kunnen) kiezen voor een aangepaste arbeidsvorm, en zo de mogelijkheid hebben om leven en werken beter op elkaar af te stemmen. Deeltijds werken wordt gezien als één van de meest toegepaste mogelijkheden om te komen tot een goede privé-werkbalans. Toch moet worden opgemerkt dat deeltijds werken niet altijd voor alle werknemers een vrijwillige keuze is. Deze indicator heeft eerder het karakter van een contextindicator en geeft een partieel zicht op mogelijke initiatieven om te komen tot een evenwicht in de leef- en werkbalans.

Hoe dichter het cijfer bij 100%, hoe hoger het aandeel werknemers met een deeltijds arbeidscontract in jaar t.

Circa 1 op de 3 loontrekkenden is deeltijds actief op de arbeidsmarkt over de 13 steden samen bekeken in 2012. In Brugge, Genk en Hasselt wonen de werknemers die in verhouding tot het totaal aantal loontrekkenden het meest deeltijds aan het werk zijn. In Aalst zijn dat er het minst.

Deeltijdse arbeid blijkt een overwegend vrouwelijke aangelegenheid te zijn. Zo is anno 2012 in de 13 steden gezamenlijk ruim de helft van de vrouwelijke werknemers met een deeltijds contract aan de slag tegen 15,4% bij de mannen. Genk en Brugge hebben de hoogste aandelen vrouwelijke deeltijdse werknemers; Leuven het laagste.

Deeltijds werken is zowel in de groot- als centrumsteden tussen 2006 en 2009 toegenomen. De sterkste toename was voor Genk (+5,9 procentpunten) en Turnhout (+5,6 procentpunten); de kleinste stijging komt op rekening van Leuven (+2,6 procentpunten).

Deze indicator bekijkt men best samen met 'Loopbaanonderbreking en tijdscrediet', 'Voorschoolse kinderopvang in de wijk' en 'Tevredenheid over het aanbod aan kinderopvang in de buurt'.

Aandachtspunten

Bij de interpretatie van de resultaten dient ook rekening te worden gehouden met verschillen in sectorsamenstelling tussen de steden: doorgaans is het zo dat deze werkvormen meer geïntegreerd zijn in dienstensectoren.

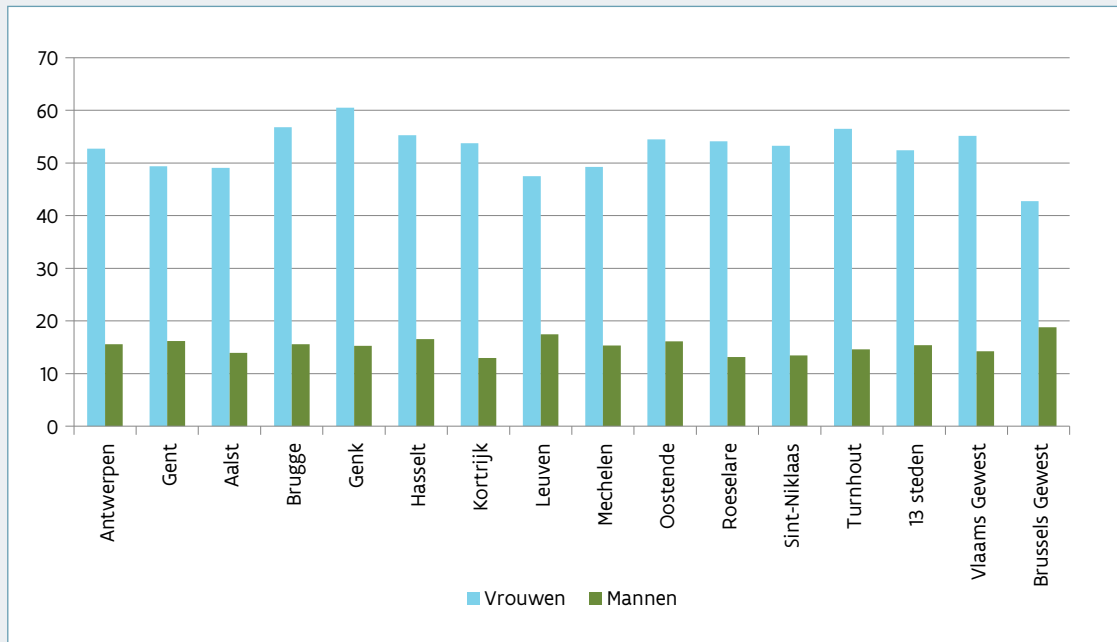
De reeks benadert zo volledig mogelijk de ganse groep loontrekkenden (naar woonplaats, niet werkplaats) tot op gemeentelijk niveau. Het betreft een geconstrueerde statistiek op basis van verschillende bronnen (RSZ, RSZPPO, ...). Vanaf het jaar 2003 gebeurt de raming in het kader van de Vlaamse Arbeidsrekening die het Steunpunt Werk en Sociale Economie (WSE) ontwikkelt in samenwerking met het Departement WSE. Bij de berekening wordt wel geen rekening gehouden met terbeschikkinggestelde leerkrachten, zeelieden, huishoudpersoneel, zwartwerk en werknemers bij internationale instellingen.

Aandeel deeltijds loontrekkenden (15-64 jaar), van 2006 tot 2012, jaargemiddelde, in %.

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Antwerpen	29,0	28,9	29,2	30,9	32,0	32,5	32,9
Gent	28,4	28,6	28,8	30,4	31,1	32,1	32,2
Aalst	26,7	27,2	27,9	29,3	30,1	31,0	31,1
Brugge	30,9	31,4	32,1	33,0	33,9	35,0	35,9
Genk	30,0	30,2	31,2	34,0	34,6	35,0	35,9
Hasselt	30,8	31,2	31,9	33,5	34,4	35,0	35,6
Kortrijk	29,5	29,7	30,1	31,2	31,8	32,6	32,7
Leuven	29,5	29,4	29,6	30,6	31,5	32,2	32,0
Mechelen	27,4	27,7	28,4	30,0	30,7	31,6	31,8
Oostende	30,0	30,3	31,2	32,7	33,4	34,2	34,4
Roeselare	29,0	29,7	30,4	31,5	32,1	32,9	32,8
Sint-Niklaas	29,2	29,8	30,4	31,6	31,9	32,5	32,5
Turnhout	28,9	29,9	30,9	32,4	33,3	33,8	34,5
Totaal 13 steden	29,1	29,3	29,8	31,3	32,1	32,8	33,1
Vlaams Gewest	29,6	30,0	30,6	32,1	32,9	33,7	34,0
Brussels Gewest	26,3	26,6	27,0	28,1	29,3	30,5	30,7

Bron: Vlaamse Arbeidsrekening (bewerking Steunpunt WSE/Departement WSE, bewerking SVR).

Aandeel deeltijds loontrekkenden (15-64 jaar), naar geslacht, in 2012, jaargemiddelde, in %.

Bron: Vlaamse Arbeidsrekening (bewerking Steunpunt WSE/Departement WSE, bewerking SVR).

LOOPBAANONDERBREKING EN TIJDSKREDIET

Definitie

Aandeel (%) van werknemers in loopbaanonderbreking of tijdskrediet in verhouding tot het totaal aantal loontrekkenden (15-64 jaar) in de stad.

De loopbaanonderbreking is een stelsel dat werknemers de mogelijkheid biedt hun beroepsloopbaan volledig of gedeeltelijk (vermindering van prestaties) te onderbreken met toekenning van een uitkering. Sedert 1 januari 2002 is de loopbaanonderbreking uit de privésector vervangen door tijdskrediet. Het tijdskrediet maakt het mogelijk de beroepsloopbaan tijdelijk, volledig of gedeeltelijk te onderbreken.

De loontrekkenden zijn de werkende personen die in loonverband werken of door een statuut verbonden zijn. Zij werken op grond van een formeel aangegane overeenkomst onder het gezag van een werkgever en ontvangen daarvoor een loon.

Toelichting

Steden stimuleren een aanbod aan voorzieningen die zorgen voor een evenwichtige woon-werkbalans met onder andere een goede bereikbaarheid van stedelijke locaties te voet, met de fiets en met het openbaar vervoer. De indicator over loopbaanonderbreking en tijdskrediet geeft een indicatie van de mate waarin werknemers (kunnen) kiezen voor een aangepaste arbeidsvorm, en zo de mogelijkheid hebben om leven en werken beter op elkaar af te stemmen. Deeltijds werken wordt in een omgeving van meer twee-verdieners en éénoudergezinnen gezien als één van de meest toegepaste mogelijkheden om te komen tot een goede privé-werkbalans. Toch moet worden opgemerkt dat deeltijds werken niet altijd voor alle werknemers een vrijwillige keuze is. Deze indicator heeft eerder het karakter van een contextindicator en geeft een partieel zicht op mogelijke initiatieven om te komen tot een evenwicht in de leef- en werkbalans.

Het aandeel werknemers in verhouding tot het totaal aantal loontrekkenden dat volledige loopbaanonderbreking of volledig tijdskrediet neemt, ligt vrij laag in alle steden en komt haast overal op minder dan 0,5% in 2012. In Genk (0,55%) ligt het aandeel het hoogst, in Kortrijk (0,28%) het laagst. In vergelijking met 2006 is het aandeel werknemers met een volledige onderbreking van de loopbaan of tijdskrediet in alle groot- en centrumsteden gedaald.

Er zijn wel meer werknemers, in verhouding tot de loontrekkende werkenden, die gedeeltelijk loopbaanonderbreking of gedeeltelijk tijdskrediet opnemen. In 2012 nemen in de 13 steden samen gemiddeld 5,5% loontrekkenden een gedeeltelijke loopbaanonderbreking of tijdskrediet op. In Brugge (7,2%) wonen er het meeste werknemers met verminderde prestaties en in Antwerpen (4,7%) het minst. In vergelijking met 2006 onderbreken de werknemers in alle steden in 2012 meer hun loopbaan gedeeltelijk of verminderen hun arbeidsprestaties via tijdskrediet. Vrouwen onderbreken meer dan mannen hun loopbaan gedeeltelijk. In 2012 zijn er in de 13 steden ruim 7,5% vrouwen tegen circa 3,6% mannen in gedeeltelijke loopbaanonderbreking of tijdskrediet. In Brugge zijn er meer dan 10% vrouwen met een loopbaan die deeltijds is onderbroken of die gedeeltelijk tijdskrediet nemen.

Deze indicator bekijkt met best samen met 'Deeltijds werken', 'Voorschoolse kinderopvang in de wijk' en 'Tevredenheid over het aanbod aan kinderopvang in de buurt'.

Aandachtspunten

Bij de interpretatie van de resultaten dient ook rekening te worden gehouden met verschillen in sectorsamenstelling tussen de steden: doorgaans is het zo dat deze werkvormen meer geïntegreerd zijn in dienstensectoren.

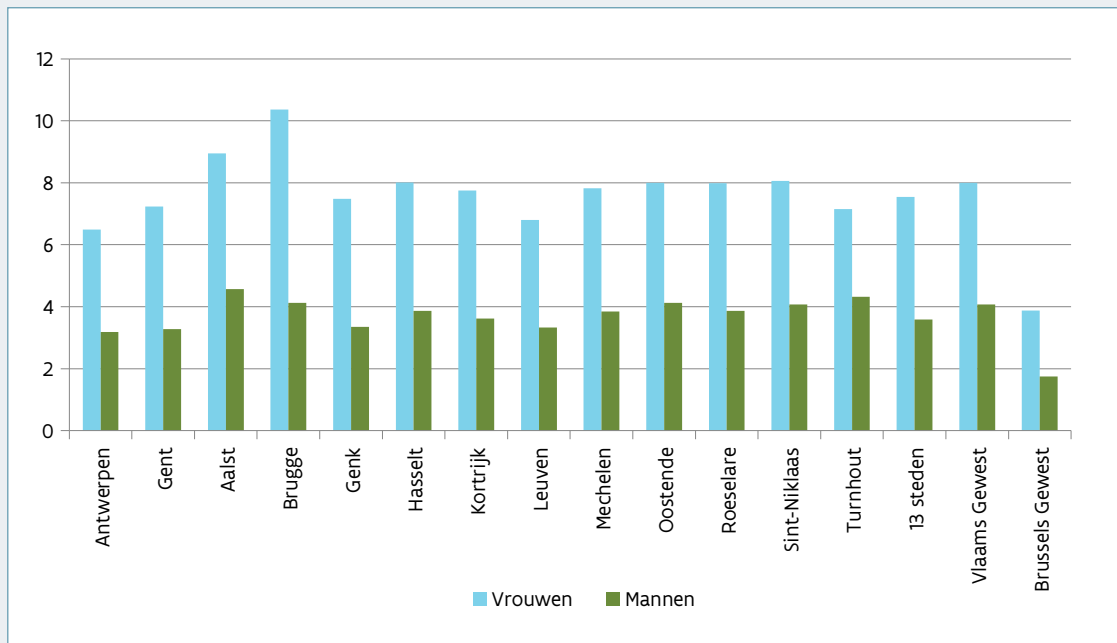
De reeks over de loontrekkenden benadert zo volledig mogelijk de ganse groep (naar woonplaats, niet werkplaats) tot op gemeentelijk niveau. Het betreft een geconstrueerde statistiek op basis van verschillende bronnen (RSZ, RSZPPO, ...). Vanaf het jaar 2003 gebeurt de raming in het kader van de Vlaamse Arbeidsrekening die het Steunpunt Werk en Sociale Economie (WSE) ontwikkelt in samenwerking met het Departement WSE. Bij de berekening wordt wel geen rekening gehouden met terbeschikkinggestelde leerkrachten, zeelieden, huishoudpersoneel, zwartwerk en werknemers bij internationale instellingen.

Aandeel werknemers met loopbaanonderbreking en tijdskrediet, in 2006, 2009 en 2012, in %.

	Volledige onderbreking			Vermindering van prestaties		
	2006	2009	2012	2006	2009	2012
Antwerpen	0,62	0,52	0,48	4,08	4,62	4,73
Gent	0,65	0,54	0,46	4,43	4,95	5,20
Aalst	0,59	0,45	0,37	5,60	6,31	6,74
Brugge	0,65	0,47	0,37	5,46	6,44	7,21
Genk	0,72	0,67	0,55	3,92	4,67	5,25
Hasselt	0,61	0,51	0,37	5,00	5,70	5,91
Kortrijk	0,52	0,38	0,28	4,47	4,98	5,63
Leuven	0,62	0,54	0,41	4,03	4,70	5,03
Mechelen	0,71	0,47	0,42	4,67	5,56	5,79
Oostende	0,75	0,52	0,33	4,66	5,71	6,00
Roeselare	0,53	0,40	0,32	4,47	5,18	5,85
Sint-Niklaas	0,67	0,57	0,48	5,22	5,89	5,98
Turnhout	0,65	0,42	0,33	4,47	5,38	5,66
Totaal 13 steden	0,63	0,51	0,42	4,53	5,19	5,49
Vlaams Gewest	0,62	0,46	0,36	4,86	5,59	5,98
Brussels Gewest	0,58	0,53	0,47	2,34	2,71	2,81

Bron: RVA, Vlaamse Arbeidsrekening (bewerking Steunpunt WSE/Departement WSE), bewerking SVR.

Aandeel werknemers met loopbaanonderbreking en tijdskrediet, vermindering prestaties, naar geslacht, in 2012, in %.

Bron: RVA, Vlaamse Arbeidsrekening (bewerking Steunpunt WSE/Departement WSE), bewerking SVR.

TEWERKSTELLING BINNEN DE SOCIALE ECONOMIE

Definitie

Aantal doelgroepwerknemers in de verschillende werkvormen van de sociale economie per 1.000 inwoners van 18 tot 65 jaar.

Het aantal doelgroepwerknemers in de beschutte werkplaatsen, de sociale werkplaatsen, de invoegbedrijven, de arbeidszorg en de initiatieven in het kader van de lokale diensteneconomie bij het begin van het jaar, per 1.000 inwoners van 18 tot 65 jaar.

In de beschutte werkplaatsen kunnen werkzoekende personen met een arbeidshandicap terecht die door hun handicap voorlopig of definitief niet aan de slag kunnen op de gewone arbeidsmarkt. De sociale werkplaatsen verschaffen werkgelegenheid aan zeer moeilijk inzetbare werkzoekenden in een beschermde arbeidsomgeving. In de praktijk gaat het om mensen met een laag opleidingsniveau, die minstens vijf jaar inactief zijn en fysieke, psychische of sociale beperkingen of moeilijkheden hebben. Ook de invoegbedrijven zorgen voor duurzame werkgelegenheid voor kansengroepen, maar doen dit binnen de reguliere economie. Het gaat hierbij om laag- en middengediplome langdurig werklozen, werkzoekende personen met een arbeidshandicap, leefloontrekkers en werkzoekende leerlingen van het deeltijds beroepssecundair onderwijs. Arbeidszorginitiatieven richten zich tegelijk op arbeidsdeelname en zorgbegeleiding van personen die omwille van persoons- en/of maatschappijgebonden redenen niet (meer) kunnen werken onder een arbeidscontract in het reguliere of beschermende tewerkstellingscircuit. Met de lokale diensteneconomie ten slotte wil de overheid een aanvullend dienstenaanbod realiseren dat inspeelt op maatschappelijke noden en behoeften die niet of onvoldoende beschikbaar zijn op de markt of via de reguliere dienst- en hulpverlening (o.a. huishoudelijke hulp, kinderopvang en groenonderhoud). De lokale diensteneconomie mikt op de tewerkstelling van laag- en middengediplome langdurig werklozen, leefloontrekkers en rechthebbenden op financiële maatschappelijke hulp.

Toelichting

Een leefbare en duurzame stad heeft voldoende aandacht voor de tewerkstelling van kansengroepen op de reguliere arbeidsmarkt of in de sociale economie.

Begin 2013 werkten in de 13 steden samen 9 op 1.000 personen tussen 18 en 65 jaar als doelgroepwerknemer in één van de werkvormen van de sociale economie. Het relatieve aantal doelgroepwerknemers ligt in de 13 steden duidelijk hoger dan in het totale Vlaamse Gewest.

Tussen de steden onderling zijn de verschillen behoorlijk groot. Turnhout scoort relatief gezien het hoogst, gevolgd door Leuven. Roeselare scoort het laagst.

Het relatieve aantal doelgroepwerknemers is tussen 2012 en 2013 in de 13 steden samen nauwelijks veranderd. In Leuven, Hasselt, Oostende, Antwerpen en Mechelen is het relatieve aantal doelgroepwerknemers licht gedaald. In de andere steden is dat aantal stabiel gebleven of licht gestegen. Grootste stijger is Genk.

Algemeen genomen is in de 13 steden samen 42% van de doelgroepwerknemers tewerkgesteld in beschutte werkplaatsen, 25% in sociale werkplaatsen, 16% in de lokale diensteneconomie, 10% in arbeidszorg en 7% in invoegbedrijven. Het aandeel van de verschillende werkvormen verschilt sterk van stad tot stad.

Deze indicator leest men best samen met andere indicatoren zoals 'Leeftijdskloof in de werkzaamheid', '50-plussers', 'Herkomstskloof in de werkzaamheid', 'Langdurige werkloosheid', 'Werkloosheidsgraad personen van buitenlandse herkomst', 'Werkloosheid van laaggeschoolden' en 'Werkloosheidsgraad van ouderen'.

Aandachtspunten

Het gaat hier enkel om het aantal doelgroepwerknemers in de sociale economie. Met personen die als begeleider tewerkgesteld zijn in de sociale economie wordt hier geen rekening gehouden.

Daarnaast gaat het om cijfers over het aantal doelgroepwerknemers tewerkgesteld in de werkvormen van de sociale economie die in de gemeente gelegen zijn (cijfers naar werkplaats), niet over het aantal inwoners dat in de sociale economie werkt (cijfers naar woonplaats). Aangezien inwoners ook in een andere gemeente in een sociale economie-initiatief kunnen werken, kunnen cijfers naar werkplaats en woonplaats verschillen.

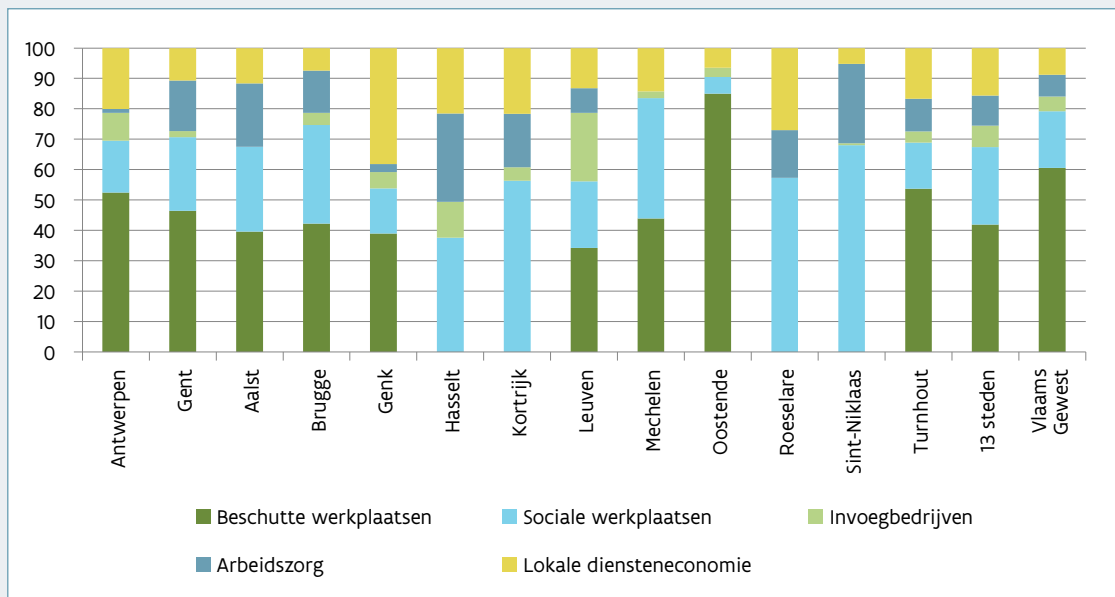

Tewerkstelling binnen de sociale economie, in 2012 en 2013, per 1.000 inwoners van 18 tot 65 jaar.

	2012	2013
Antwerpen	7,1	6,8
Gent	8,9	9,3
Aalst	5,4	5,5
Brugge	9,7	10,0
Genk	8,5	9,6
Hasselt	6,9	6,5
Kortrijk	5,5	5,4
Leuven	16,7	16,2
Mechelen	9,0	8,9
Oostende	7,6	7,2
Roeselare	2,4	2,5
Sint-Niklaas	7,2	7,5
Turnhout	26,2	26,8
Totaal 13 steden	8,6	8,6
Vlaams Gewest	6,0	6,1

Bron: Monitor Werk en Sociale Economie, ADS (bewerking SVR).

Tewerkstelling binnen de sociale economie per werkvorm, in % van totaal aantal doelgroepwerknemers.

Bron: Monitor Werk en Sociale Economie, Departement WSE.

LANGDURIGE WERKLOOSHEID

Definitie

Aantal langdurig niet-werkende werkzoekenden (NWWZ) en het aandeel langdurig niet-werkende werkzoekenden tegenover het totaal aantal niet-werkende werkzoekenden (≥ 18 jaar).

De niet-werkende werkzoekenden zijn de werkzoekenden met de hoogste graad van beschikbaarheid voor de arbeidsmarkt en gedefinieerd overeenkomstig de bepalingen van Eurostat (het EU-bureau voor de statistiek). In Vlaanderen wordt het dossier van de werkzoekende, ingeschreven bij de Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding (VDAB), als basis genomen.

Langdurig werkzoekenden zijn werkzoekenden met een werkloosheidsduur van 1 jaar of meer.

Toelichting

In een leefbare en duurzame stad vertrekt het arbeidsmarktbeleid vanuit de vraag naar arbeidskrachten. Initiatieven om knelpunten bij werkzoekenden weg te nemen vullen dit aanbod aan, zodat geen enkele bevolkingsgroep wordt uitgesloten. Ondernemingen en overheid werken actief samen om alle lagen van de stedelijke arbeidsreserve te integreren op de arbeidsmarkt.

Een daling van de langdurige werkloosheid wordt als gunstig beschouwd; langdurig werkzoekenden zijn moeilijker plaatsbaar dan werkzoekenden die minder dan 1 jaar zonder job zitten.

Antwerpen, Gent en Turnhout kennen in 2013 het hoogste aandeel langdurig werkzoekenden. In deze steden zijn circa 45% van de niet-werkende werkzoekenden meer dan een jaar op zoek naar een baan. In Leuven ligt het percentage langdurig werkzoekenden het laagst (35,9%). De overige steden bevinden zich daar tussenin. De hoogste aantallen werkzoekenden die langer dan een jaar op zoek zijn naar een job zijn terug te vinden in de grootsteden Antwerpen en Gent.

Een groot deel van de langdurig werkzoekenden is laaggeschoold; dit is nog meer het geval bij mannen dan bij vrouwen. In 2013 zijn 58,5% van de mannelijk langdurig werkzoekenden laaggeschoold in de 13 steden samen, bij de vrouwen zijn er dat 51,1%. In Genk, Sint-Niklaas en Aalst zijn ongeveer 65% van de mannen die langdurig werkzoekend zijn laaggeschoold. In Aalst en Genk zijn haast 60% van de vrouwelijk langdurig NWWZ laaggeschoold. Door gaans vormen de hogeschoolden een minderheid

binnen de groep van langdurig werkzoekenden. In zowat alle centrum- en grootsteden, op enkele uitzonderingen na, is het aandeel vrouwelijk langdurig werkzoekenden met een hoger diploma groter dan het aandeel mannelijk langdurig werkzoekenden met een hooggeschoold studieniveau.

In vergelijking met 2009 nam het aantal langdurig werkzoekenden in 2013 toe met 23,2% in de totaliteit van de 13 steden. De sterkste groeicijfers zijn voor rekening van Sint-Niklaas (34,3%) en Antwerpen (33,4%); de laagste komen op conto van Hasselt (11,4%) en Aalst (11,6%).

Deze indicator leest men best samen met andere indicatoren die bijkomende informatie geven over de vraag en het aanbod op de arbeidsmarkt, zoals 'Netto-jobcreatie', 'Spanningsratio', 'Jobratio', 'Werkloosheidsgraad personen van buitenlandse herkomst', 'Werkloosheid van laaggeschoolden', enzovoort.

Aandachtspunten

De NWWZ bestaan uit 4 categorieën: (1) werkzoekenden met werkloosheidsuitkeringsaanvraag (WZUA), (2) schoolverlaters, (3) vrij ingeschrevenen en (4) een restgroep (andere). Sommige werkzoekenden zijn in deze statistieken niet mee opgenomen (bijvoorbeeld werkzoekenden in individuele beroepsopleiding, jobstudenten, sommige tijdelijke werklozen, ...).

De niet-werkende werkzoekende wordt ingeschreven in de woonplaats. Jobs hoeven niet noodzakelijk in de stad tot stand te komen. De administratieve grenzen van de stad komen niet altijd overeen met het gebied van de stedelijke economie maar liggen vaak in de periferie van de stad. Meer werkgelegenheid in de stedelijke regio zal uiteraard de werkloosheid in de stad beïnvloeden.

Bij de invulling van de indicator werd de leeftijds-categorie 18 jaar en ouder genomen. Er bestaat ook een kleine groep NWWZ die jonger dan 18 jaar is (en die hier enkel mee opgenomen is bij de opdeling naar geslacht en studieniveau).

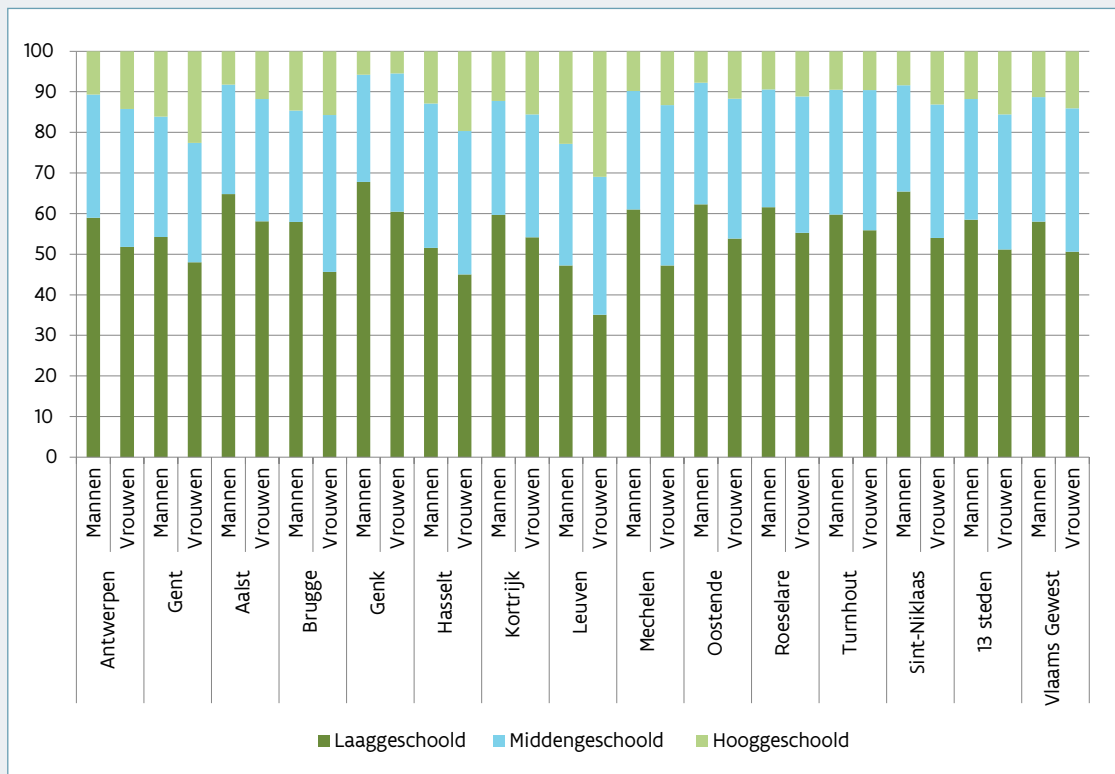
In de langdurige werkloosheid is er sprake van het 'cohort-effect' aangezien de werkloosheid meer dan één jaar moet bedragen om langdurig genoemd te worden. De economische terugval die zich in 2008 inzette zorgde bijvoorbeeld voor een toename van de korte werkloosheid (minder dan één jaar werkloos). Door dit cohort-effect is er pas vanaf 2009 een toename van het aantal langdurig werklozen.

Aantal en aandeel langdurig niet-werkende werkzoekenden (≥ 18 jaar), in 2005, 2009 en 2013, jaargemiddelde.

	2005		2009		2013	
	Aantal	Aandeel, in %	Aantal	Aandeel, in %	Aantal	Aandeel, in %
Antwerpen	16.428	50,9	12.242	41,5	16.326	47,2
Gent	7.778	50,2	5.734	43,5	6.456	44,8
Aalst	1.462	42,7	1.279	40,5	1.427	43,6
Brugge	1.446	37,1	1.125	35,7	1.285	36,1
Genk	2.367	52,3	1.276	35,6	1.550	43,0
Hasselt	1.549	44,9	1.097	39,2	1.222	40,3
Kortrijk	1.190	40,8	1.081	39,6	1.196	43,6
Leuven	1.414	36,5	1.019	33,1	1.247	35,9
Mechelen	1.962	47,7	1.296	37,6	1.550	43,1
Oostende	1.566	44,4	1.239	39,3	1.431	42,7
Roeselare	734	40,0	590	38,1	726	39,8
Sint-Niklaas	1.164	42,1	928	37,2	1.246	42,0
Turnhout	1.031	45,1	910	43,1	1.057	46,1
Totaal 13 steden	40.090	47,5	29.816	40,3	36.719	44,4
Vlaams Gewest	100.404	43,2	78.324	39,2	91.705	41,8

Bron: VDAB Arvstat.

Langdurig niet-werkende werkzoekenden (inclusief - 18 jaar), naar geslacht en studieniveau, in 2013, jaargemiddelde, in %.

Bron: VDAB Arvstat.

WERKLOOSHEIDSGRAAD PERSONEN VAN BUITENLANDSE HERKOMST

Definitie

Verhouding (%) van het aantal werkzoekenden tegenover de beroepsbevolking (18-64 jaar).

Beroepsbevolking is de som van werkenden en werkzoekenden.

Werkenden zijn hier personen die werken in loondienst (zowel in de privésector als in de overheidssector), personen die tewerkgesteld zijn als zelfstandige, personen die tewerkgesteld zijn als helper bij een werkgever die het statuut van zelfstandige heeft en personen die tegelijk werken in loondienst en als zelfstandige of helper bij een zelfstandige.

Werkzoekenden zijn hier de personen die als werkzoekend worden beschouwd door de nomenclatuur van het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming van de KSZ. Het gaat om werkzoekenden na voltijdse tewerkstelling met werkloosheidsuitkering, werkzoekenden na een vrijwillig deeltijdse job met werkloosheidsuitkering, werkzoekenden na studies, met wachtuitkering of overbruggingsuitkering en werkzoekenden met begeleidingsuitkering. Het gaat dus enkel om uitkeringsgerechte werkzoekenden.

Om de herkomst van een persoon te bepalen worden 4 criteria in rekening gebracht: de huidige nationaliteit van de persoon, de geboortenationaliteit van de persoon (vóór een eventuele nationaliteitswijziging), de geboortenationaliteit van de vader en de geboortenationaliteit van de moeder. Is 1 van deze 4 criteria een niet-Belgische nationaliteit, dan wordt de persoon beschouwd als zijnde een persoon van buitenlandse herkomst.

Bij deze indicator worden 2 algemene buitenlandse herkomstgroepen gehanteerd: personen afkomstig van een land binnen de Europese Unie zonder België (EU) en personen afkomstig van een land buiten de EU (niet-EU).

Toelichting

De werkloosheidsgraad bij personen van buitenlandse herkomst informeert over gelijke kansen op de arbeidsmarkt. In een leefbare en duurzame stad wordt de jobcreatie in de stedelijke economie zoveel mogelijk gestimuleerd. De maatregelen voor de jobcreatie zijn op een ruim aanbod van kwaliteitsvolle arbeid gericht. Initiatieven om vraag en aanbod op de arbeidsmarkt doelmatiger op elkaar af te stemmen vullen die maatregelen aan. Een stedelijk arbeidsmarktbeleid vertrekt van een stimulering van de vraag (naar arbeid van ondernemingen). Een

waaier van activiteiten om knelpunten bij werkzoekenden weg te nemen vult dit beleid aan, zodat geen enkele bevolkingsgroep wordt uitgesloten. Ondernemingen en overheid werken actief samen om alle lagen van de stedelijke arbeidsreserve te integreren op de arbeidsmarkt.

Een lage werkloosheidsgraad bij personen van buitenlandse herkomst wordt vanuit arbeidsmarkt-perspectief als gunstig beschouwd.

In 2013 ligt de werkloosheidsgraad van personen afkomstig van binnen de EU (zonder België) het hoogst in Oostende (10,6%) en Genk (9,9%). Leuven kent het laagste aandeel werkzoekenden in de beroepsbevolking met afkomst uit de EU (4,1%). In de 13 steden ligt de werkloosheidsgraad van personen afkomstig van buiten de EU steeds hoger in vergelijking met personen uit de EU. De hoogste werkloosheidsgraden voor personen afkomstig uit niet-EU-landen worden genoteerd in Antwerpen (18,5%) en Turnhout (19%). Leuven kent de laagste verhouding tussen werkzoekenden en beroepsbevolking afkomstig van buiten de EU (9,1%). In de 2 grootsteden en in 3 centrumsteden (Aalst, Genk en Brugge) ligt de vrouwelijke werkloosheidsgraad bij personen van niet-EU herkomst hoger dan bij de mannen. In de overige centrumsteden is het omgekeerd.

De werkloosheidsgraad is bij beide (algemene) herkomstgroepen na een stijging tussen 2009 en 2010 in de jaren daarna licht gedaald in zowat alle steden. Die afname is relatief het grootst bij de groep met de hoogste werkloosheidsgraad: de personen afkomstig van buiten de EU. In 2013 nam de werkloosheidsgraad in het leeuwendeel van de steden weer lichtjes toe.

Deze indicator leest men best samen met andere indicatoren die bijkomende informatie geven over de vraag en het aanbod op de arbeidsmarkt, zoals 'Netto-jobcreatie', 'Spanningsratio', 'Jobratio', 'Werkloosheid van laaggeschoolden', enzovoort.

Aandachtspunten

Werkenden zijn hier de personen die als werkend worden beschouwd door de nomenclatuur van de Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid (KSZ). Hierbij dient opgemerkt te worden dat een aantal personen die klassiek als werkend worden beschouwd, bij de KSZ niet als zodanig geregistreerd zijn omdat zij geen band hebben met de Belgische sociale zekerheid. Het gaat onder meer om uitgaande grensarbeiders, personen die in België werken voor

een organisatie/onderneming die geen bijdragen verschuldigd is aan de Belgische sociale zekerheid en internationale ambtenaren en diplomaten.

Aangezien niet voor alle personen over alle gebruikte criteria (huidige en geboortenationaliteit van de persoon zelf en geboortenationaliteit van de ouders) gegevens zijn opgenomen in het Rijksregister, is het zo dat voor een deel van de bevolking weliswaar geen buitenlandse herkomst wordt gevonden, maar dat hierbij het voorbehoud gemaakt moet worden dat

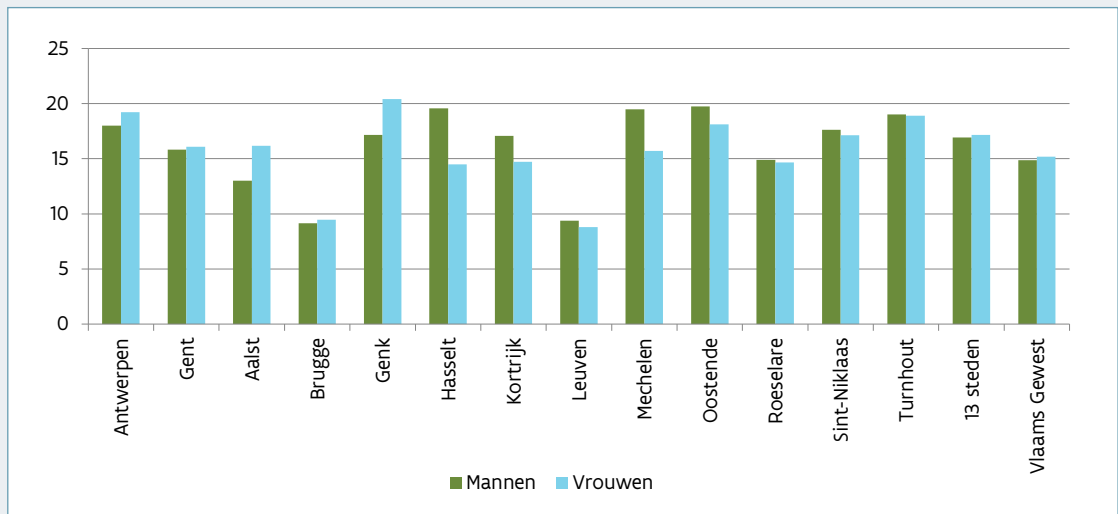
dit gebaseerd is op een onvolledige nationaliteitshistoriek. Het ging begin 2013 in de 13 steden om 10,6% van de bevolking van 18 tot en met 64 jaar. In de praktijk gaat het vooral om oudere personen met een Belgische huidige en geboortenationaliteit waarvoor geen informatie bekend is over de geboortenationaliteit van de ouders. Deze groep met onvolledige nationaliteitshistoriek is in de hier gepresenteerde cijfers opgenomen bij de groep personen van Belgische herkomst.

Werkloosheidsgraad personen van buitenlandse herkomst (18-64 jaar), naar herkomstgroep, van 2009 tot 2013, 1 januari, in %.

	2009		2010		2011		2012		2013	
	EU	Niet-EU	EU	Niet-EU	EU	Niet-EU	EU	Niet-EU	EU	Niet-EU
Antwerpen	8,3	16,9	10,4	19,9	9,8	18,4	9,5	18,0	9,4	18,5
Gent	6,3	17,1	7,6	19,2	7,6	16,8	7,1	15,3	7,4	15,9
Aalst	7,9	15,3	8,5	16,6	6,9	15,2	6,7	13,8	6,9	14,5
Brugge	4,7	7,9	5,9	8,7	5,6	9,0	5,3	8,4	4,6	9,3
Genk	10,4	16,6	12,2	21,9	10,3	17,9	9,8	16,6	9,9	18,4
Hasselt	7,0	16,3	8,5	19,2	7,9	16,6	7,4	15,5	7,0	17,3
Kortrijk	8,2	16,1	9,3	19,5	7,2	17,2	7,2	16,1	7,3	16,1
Leuven	4,1	7,9	4,8	10,0	4,1	8,8	4,1	9,7	4,1	9,1
Mechelen	5,0	17,0	6,5	19,9	5,9	18,0	5,9	17,4	6,0	17,9
Oostende	10,9	18,4	11,9	20,5	12,5	19,3	11,1	17,8	10,6	19,1
Roeselare	5,2	15,3	6,2	15,4	4,1	14,1	4,5	13,4	4,6	14,8
Sint-Niklaas	5,6	15,7	7,1	18,7	5,8	17,0	6,6	16,3	6,4	17,4
Turnhout	9,2	17,2	10,2	18,6	9,5	17,8	8,3	17,3	8,9	19,0
Totaal 13 steden	7,8	16,2	9,4	18,9	8,6	17,1	8,2	16,4	8,2	17,0
Vlaams Gewest	6,5	14,2	7,8	16,5	7,2	15,0	6,9	14,3	7,0	15,0

Bron: DWH AM&SB KSZ, verwerking SVR.

Werkloosheidsgraad personen van niet-EU herkomst (18-64 jaar), naar geslacht, 1 januari 2013, in %.

Bron: DWH AM&SB KSZ, verwerking SVR.

WERKLOOSHEID VAN LAAGGESCHOOLDEN

Definitie

Aantal laaggeschoolde niet-werkende werkzoekenden (NWWZ) en aandeel laaggeschoolden tegenover het totaal aantal niet-werkende werkzoekenden (≥ 18 jaar).

De niet-werkende werkzoekenden zijn de werkzoekenden met de hoogste graad van beschikbaarheid voor de arbeidsmarkt en gedefinieerd overeenkomstig de bepalingen van Eurostat (het EU-bureau voor de statistiek). In Vlaanderen wordt het dossier van de werkzoekende, ingeschreven bij de Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding (VDAB), als basis genomen.

Een werkzoekende wordt als laaggeschoold beschouwd als hij of zij geen diploma of getuigschrift van hoger secundair onderwijs behaalde. Ook werkzoekenden uit de leertijd (Syntra) en het deeltijds beroepssecundair onderwijs worden als laaggeschoold beschouwd.

Toelichting

De indicator over laaggeschoolde werkzoekenden zegt iets over gelijke kansen op de arbeidsmarkt. In een leefbare en duurzame stad vertrekt het arbeidsmarktbeleid vanuit de vraag naar arbeidskrachten. Initiatieven om knelpunten bij werkzoekenden weg te nemen, vullen dit beleid aan, zodat de markt geen enkele bevolkingsgroep uitsluit. In het bijzonder voor jongeren en vroegtijdige schoolverlaters worden maatregelen getroffen om de toegang tot en de doorstroom naar de arbeidsmarkt te faciliteren. Een officieel diploma biedt een stevig houvast bij een duurzame integratie op de arbeidsmarkt. Wie zonder diploma het (secundair) onderwijs verlaat loopt een aanzienlijk risico om zonder werk te vallen. Ondernemingen en overheid werken actief samen om alle lagen van de stedelijke arbeidsreserve te integreren op de arbeidsmarkt. In steden wordt ondernemerschap gecultiveerd in alle lagen van de bevolking, er is een positieve en gedifferentieerde beeldvorming over ondernemen en werken. Drempels bij jongeren en kansengroepen worden weggewerkt. Een laag aandeel laaggeschoolde werkzoekenden wordt als gunstig beschouwd.

Anno 2013 hebben bijna alle steden een aandeel van 35% à 55% laaggeschoolden onder de werkzoekenden. Genk en Sint-Niklaas kent het hoogste aandeel;

Leuven en Hasselt het laagste. Bij opdeling naar geslacht blijkt Leuven eveneens zowel het laagste aandeel mannelijke alsook het laagste aandeel vrouwelijke laaggeschoolde NWWZ te hebben. In Genk worden de hoogste aandelen laaggeschoolde werkzoekende mannen én vrouwen genoteerd.

In vergelijking met 2005 daalde in 2009 het aantal laaggeschoolde werkzoekenden in elk van de centrum- en grootsteden. In 2013 lag het aantal werkzoekende laaggeschoolden in de helft van de 13 steden op een hoger niveau dan in 2009. Roeselare en Antwerpen zien dan het aantal werkzoekenden, die niet in het bezit zijn van minimaal een diploma hoger secundair onderwijs, met ruim 10% toenemen. Genk en Kortrijk noteren daarentegen een afname in het aantal laaggeschoolde NWWZ van ruimschoots 5% tussen 2009 en 2013.

Deze indicator leest men best samen met andere indicatoren die bijkomende informatie geven over de vraag en het aanbod op de arbeidsmarkt, zoals 'Net-to-jobcreatie', 'Spanningsratio', 'Jobratio', enzovoort.

Aandachtspunten

De NWWZ bestaan uit 4 categorieën: (1) werkzoekenden met werkloosheidsuitkeringsaanvraag (WZUA), (2) schoolverlaters, (3) vrij ingeschrevenen en (4) een restgroep (andere). Sommige werkzoekenden zijn in deze statistieken niet mee opgenomen (bijvoorbeeld werkzoekenden in individuele beroepsopleiding, jobstudenten, sommige tijdelijke werklozen, ...).

Bij de invulling van de indicator werd de leeftijds-categorie 18 jaar en ouder genomen. Er is ook een kleine groep NWWZ die jonger dan 18 jaar is en die hier niet mee opgenomen is.

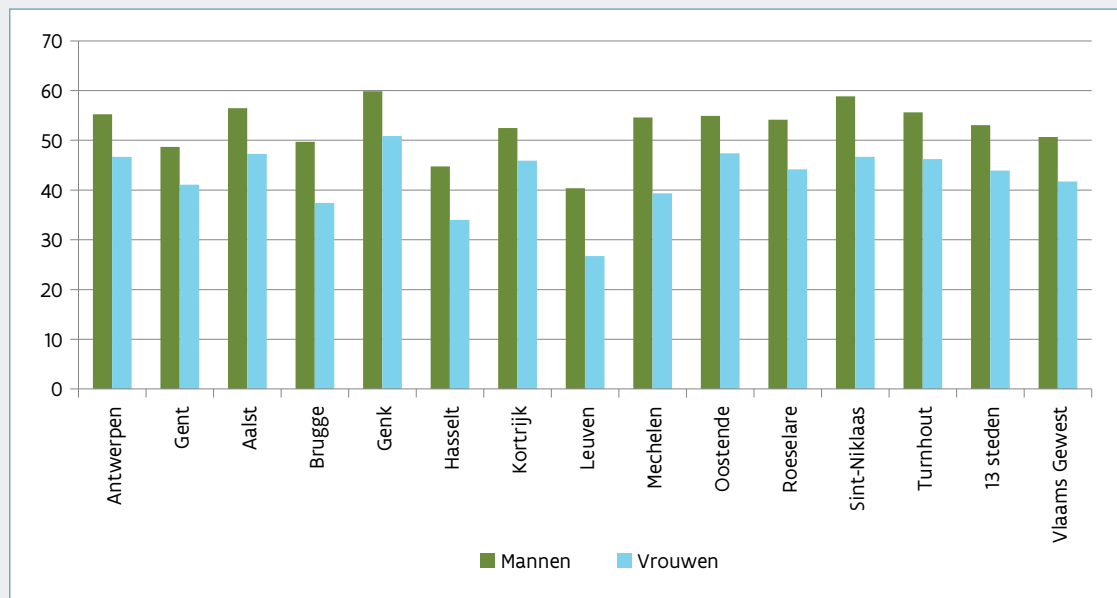
De voorliggende indicator is eerder een proxy; een betere indicator zou zijn de werkloosheidsgraad naar scholingsniveau. Dit is vooralsnog niet mogelijk wegens moeilijke toegankelijkheid over scholingsgegevens binnen de bevolking. Het nadeel van de huidige indicator is dat in principe weinig kan gezegd worden over de problematiek van scholing, aangezien men de verdeling binnen de bevolking niet kent.

Aantal en aandeel laaggeschoolde niet-werkende werkzoekenden (≥ 18 jaar), in 2005, 2009 en 2013, jaargemiddelde.

	2005		2009		2013	
	Aantal	Aandeel, in %	Aantal	Aandeel, in %	Aantal	Aandeel, in %
Antwerpen	17.399	53,9	15.951	54,0	17.854	51,6
Gent	7.377	47,6	6.473	49,1	6.546	45,4
Aalst	2.022	59,1	1.778	56,3	1.715	52,4
Brugge	1.885	48,4	1.518	48,2	1.574	44,3
Genk	2.701	59,7	2.123	59,3	2.009	55,7
Hasselt	1.591	46,1	1.263	45,2	1.210	39,9
Kortrijk	1.484	50,8	1.429	52,3	1.358	49,5
Leuven	1.365	35,2	1.110	36,1	1.218	35,0
Mechelen	2.275	55,3	1.820	52,8	1.743	48,5
Oostende	2.033	57,7	1.755	55,7	1.738	51,8
Roeselare	980	53,4	822	53,0	908	49,8
Sint-Niklaas	1.556	56,3	1.440	57,8	1.580	53,3
Turnhout	1.280	56,0	1.145	54,3	1.177	51,3
Totaal 13 steden	43.948	52,1	38.627	52,2	40.630	49,1
Vlaams Gewest	117.846	50,7	100.022	50,1	102.001	46,5

Bron: VDAB Arvstat.

Aandeel laaggeschoolde niet-werkende werkzoekenden (≥ 18 jaar), naar geslacht, in 2013, jaargemiddelde, in %.

Bron: VDAB Arvstat.

WERKLOOSHEIDSGRAAD VAN JONGEREN

Gezin

Definitie

Verhouding (%) tussen het aantal niet-werkende werkzoekenden (-25 jaar) en de beroepsbevolking (-25 jaar).

De niet-werkende werkzoekenden (NWWZ) zijn de werkzoekenden met de hoogste graad van beschikbaarheid voor de arbeidsmarkt en gedefinieerd overeenkomstig de bepalingen van Eurostat (het EU-bureau voor de statistiek). In Vlaanderen wordt het dossier van de werkzoekende, ingeschreven bij de Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding (VDAB), als basis genomen.

De beroepsbevolking bestaat uit diegenen die aan het werk zijn (werkenden) en zij die beschikbaar zijn voor een job en actief op zoek naar werk (niet-werkende werkzoekenden).

De werkenden worden berekend als de som van de loontrekkenden, de zelfstandigen en de helpers.

Jongeren zijn hier de -25-jarigen.

Toelichting

Om de arbeidsmarktkansen van jongeren in kaart te brengen is de werkloosheidsgraad (-25 jaar) een belangrijke indicator. Hier wordt immers geen rekening gehouden met studenten, maar enkel met personen die zich aanbieden op de arbeidsmarkt. De werkloosheidsgraad is het aandeel werkzoekenden in de beroepsbevolking, zijnde de werkzoekenden plus de werkenden, en drukt uit welk aandeel van de jongeren die zich aanbieden op de arbeidsmarkt werkloos is. In een leefbare en duurzame stad vertrekt het arbeidsmarktbeleid vanuit de vraag naar arbeidskrachten. Initiatieven om knelpunten bij werkzoekenden weg te nemen, vullen dit beleid aan, zodat de markt geen enkele bevolkingsgroep uitsluit. Ondernemingen en overheid werken actief samen om alle lagen van de stedelijke arbeidsreserve te integreren op de arbeidsmarkt.

Een lage werkloosheidsgraad bij de jongeren wordt als gunstig beschouwd.

Anno 2013 is gemiddeld 17,7% van de jongere beroepsbevolking (-25 jaar) in Vlaanderen werkloos. In Antwerpen, Genk en Gent loopt dit zelfs op tot een kwart van de beroepsactieve jongeren. De laagste werkloosheidsgraad bij jongeren wordt opgetekend in Roeselare en Kortrijk.

Ook in 2013 is er bij de jongeren een genderverschil: in alle 13 groot- en centrumsteden is de mannelijke werkloosheidsgraad bij de -25-jarigen hoger dan de vrouwelijke werkloosheidsgraad.

Mee als gevolg van de financieel-economische crisis die in 2008 losbarstte en de arbeidsmarktcrisis die daarop volgde, is de werkloosheidsgraad van de jongeren in elk van de 13 steden aanzienlijk opgelopen. In 2013 ligt de jongerenwerkloosheidsgraad in Genk 10 procentpunten hoger dan in 2008; in Mechelen bedraagt de toename 5 procentpunten.

De werkloosheidscijfers, net zoals de werkzaamheidscijfers, worden meebepaald door het aantal jobs in een regio/gemeente. Deze indicator leest men best samen met andere indicatoren die bijkomende informatie geven over de vraag en het aanbod op de arbeidsmarkt, zoals 'Jobratio', 'Langdurige werkloosheid', 'Werkloosheidsgraad van ouderen', enzovoort.

Aandachtspunten

De NWWZ bestaan uit 4 categorieën: (1) werkzoekenden met werkloosheidsuitkeringsaanvraag (WZUA), (2) schoolverlaters, (3) vrij ingeschrevenen en (4) een restgroep (andere). Sommige werkzoekenden zijn in deze statistieken niet mee opgenomen (bijvoorbeeld werkzoekenden in individuele beroepsopleiding, jobstudenten, sommige tijdelijke werklozen, ...).

Er is geen basisstatistiek over het totaal aantal werkenden op gemeentelijk niveau beschikbaar; het betreft dus steeds een geconstrueerde statistiek op basis van verschillende bronnen. Vanaf het jaar 2003 gebeurt de raming in het kader van de Vlaamse Arbeidsrekening die het Steunpunt Werk en Sociale Economie (WSE) ontwikkelt in samenwerking met het Departement WSE.

De werkenden worden berekend als de som van de loontrekkenden, de zelfstandigen en de helpers. Op die manier benadert de reeks zo volledig mogelijk de ganse groep werkenden tot op gemeentelijk niveau. Er wordt wel geen rekening gehouden met terbeschikkinggestelde leerkrachten, zeelieden, huishoudpersoneel, zwartwerk en werknemers bij internationale instellingen.

Deze indicator wordt ook opgenomen in het katern 'Gezinnen in de stad'.

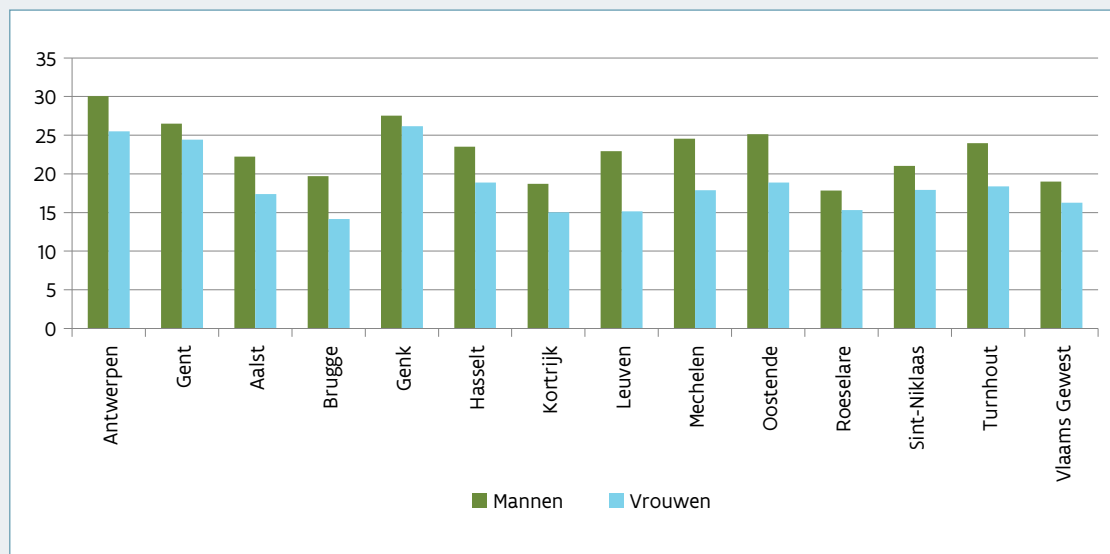

Werkloosheidsgraad van jongeren (-25 jaar), van 2006 tot 2013, jaargemiddelde, in %.

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Antwerpen	25,3	19,7	19,2	26,1	26,5	24,0	26,5	27,9
Gent	22,7	18,0	18,1	23,7	23,3	20,9	23,2	25,5
Aalst	15,4	12,6	13,4	16,8	16,8	15,8	17,2	19,9
Brugge	14,0	11,1	10,5	13,8	14,5	13,6	15,1	17,1
Genk	20,9	15,6	16,8	26,0	23,5	21,5	25,9	26,9
Hasselt	17,7	15,2	13,7	18,8	19,2	18,3	18,5	21,3
Kortrijk	15,3	12,4	11,7	16,5	16,2	14,5	15,1	16,9
Leuven	18,5	14,0	12,8	16,3	16,2	15,9	17,1	19,2
Mechelen	21,1	16,1	16,2	21,7	21,6	19,0	20,7	21,3
Oostende	14,4	12,9	16,2	21,1	21,4	20,3	21,8	22,2
Roeselare	13,1	10,1	9,4	12,8	13,3	11,5	14,7	16,6
Sint-Niklaas	16,4	12,8	13,2	16,8	16,5	15,9	18,4	19,6
Turnhout	18,7	14,8	14,3	19,9	18,8	16,4	18,5	21,3
Vlaams Gewest	15,2	11,9	11,3	15,5	15,6	14,2	15,8	17,7

Bron: VDAB Arvostat.

Werkloosheidsgraad van jongeren (-25 jaar) naar geslacht in 2013, jaargemiddelde, in %.

Bron: VDAB Arvostat.

WERKLOOSHEIDSGRAAD VAN OUDEREN

Definitie

Verhouding (%) tussen het aantal niet-werkende werkzoekenden (≥ 50 jaar) en de beroepsbevolking (≥ 50 jaar)

De niet-werkende werkzoekenden (NWWZ) zijn de werkzoekenden met de hoogste graad van beschikbaarheid voor de arbeidsmarkt en gedefinieerd overeenkomstig de bepalingen van Eurostat (het EU-bureau voor de statistiek). In Vlaanderen wordt het dossier van de werkzoekende, ingeschreven bij de Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding (VDAB), als basis genomen.

De beroepsbevolking bestaat uit diegenen die aan het werk zijn (werkenden) en zij die beschikbaar zijn voor een job en actief op zoek naar werk (niet-werkende werkzoekenden).

De werkenden worden berekend als de som van de loontrekkenden, de zelfstandigen en de helpers.

Ouderen zijn hier personen van minimum 50 jaar.

Toelichting

Om de arbeidsmarktkansen van ouderen in kaart te brengen is de werkloosheidsgraad (≥ 50 jaar) een belangrijke indicator. De werkloosheidsgraad is het aandeel werkzoekenden in de beroepsbevolking, zijnde de werkzoekenden plus de werkenden, en drukt uit welk aandeel van de ouderen die zich aanbieden op de arbeidsmarkt werkloos is. In een leefbare en duurzame stad vertrekt het arbeidsmarktbeleid vanuit de vraag naar arbeidskrachten. Initiatieven om knelpunten bij werkzoekenden weg te nemen, vullen dit beleid aan, zodat de markt geen enkele bevolkingsgroep uitsluit. Ondernemingen en overheid werken actief samen om alle lagen van de stedelijke arbeidsreserve te integreren op de arbeidsmarkt. In steden wordt ondernemerschap gecultiveerd in alle lagen van de bevolking, er is een positieve en gedifferentieerde beeldvorming over ondernemen en werken.

In Vlaanderen hebben bijna 7 op de 100 ouderen (≥ 50 jaar) die zich aanbieden op de arbeidsmarkt geen job in 2013. In Antwerpen, Turnhout, Genk en Gent zijn dit zelfs (ruim) 10 op de 100 van de beroepsactieve ouderen. De laagste werkloosheidsgraad bij ouderen wordt opgetekend in Brugge en Leuven. De werkloosheidsgraad verschilt tussen mannen en vrouwen. In het merendeel van de 13 steden ligt de vrouwelijke werkloosheidsgraad boven die van de mannen in 2013; in een minderheid van de steden is het omgekeerde het geval.

De evolutie van de werkloosheidsgraad vertoont in de 11 centrumsteden een overwegend (licht) dalende

trend tussen 2006 en 2013. In de 2 grootsteden treedt er eerder een stabilisatie op.

De werkloosheidscijfers, net zoals de werkzaamheidscijfers, worden meebepaald door het aantal jobs in een regio/gemeente. Deze indicator leest men best samen met andere indicatoren die bijkomende informatie geven over de vraag en het aanbod op de arbeidsmarkt, zoals 'Jobratio', 'Langdurige werkloosheid', 'Werkloosheidsgraad van jongeren', enzovoort.

Aandachtspunten

De NWWZ bestaan uit 4 categorieën: (1) werkzoekenden met werkloosheidsuitkeringsaanvraag (WZUA), (2) schoolverlaters, (3) vrij ingeschrevenen en (4) een restgroep (andere). Sommige werkzoekenden zijn in deze statistieken niet mee opgenomen (bijvoorbeeld werkzoekenden in individuele beroepsopleiding, jobstudenten, sommige tijdelijke werklozen, ...).

Verskillende overheidsmaatregelen grepen in op de vrijstellingen die werkloze 50-plussers genoten op onze arbeidsmarkt. Vanaf juli 2002 moeten werklozen die nog geen 58 jaar zijn ingeschreven blijven als werkzoekende. Daarvoor konden ze vanaf 50 jaar vlot kiezen voor het statuut van niet-werkende werkloze. Vanaf augustus 2004 werden werkzoekende 50-plussers met mini-vrijstelling terug als niet-werkende werkzoekende gelabeld. Vanaf oktober 2004 moesten alle PWA-werknemers terug beschikbaar zijn voor de arbeidsmarkt, en in uitvoering van het Generatiepact (eind 2005) moeten bruggepensioneerden, die voor de wettelijke leeftijd van 58 jaar op brugpensioen gaan, beschikbaar blijven voor de arbeidsmarkt. Sinds 2013 is de leeftijdsgrens voor een maxivrijstelling opgetrokken tot 60 jaar. Werklozen met een maxi-vrijstelling, moeten niet beschikbaar zijn voor de arbeidsmarkt en zich dus ook niet inschrijven als werkzoekende. De verschillende maatregelen deden het aantal werkzoekende 50-plussers aanzienlijk toenemen.

Er is geen basisstatistiek over het totaal aantal werkenden op gemeentelijk niveau beschikbaar; het betreft dus steeds een geconstrueerde statistiek op basis van verschillende bronnen. Vanaf het jaar 2003 gebeurt de raming in het kader van de Vlaamse Arbeidsrekening die het Steunpunt Werk en Sociale Economie (WSE) ontwikkelt in samenwerking met het Departement WSE.

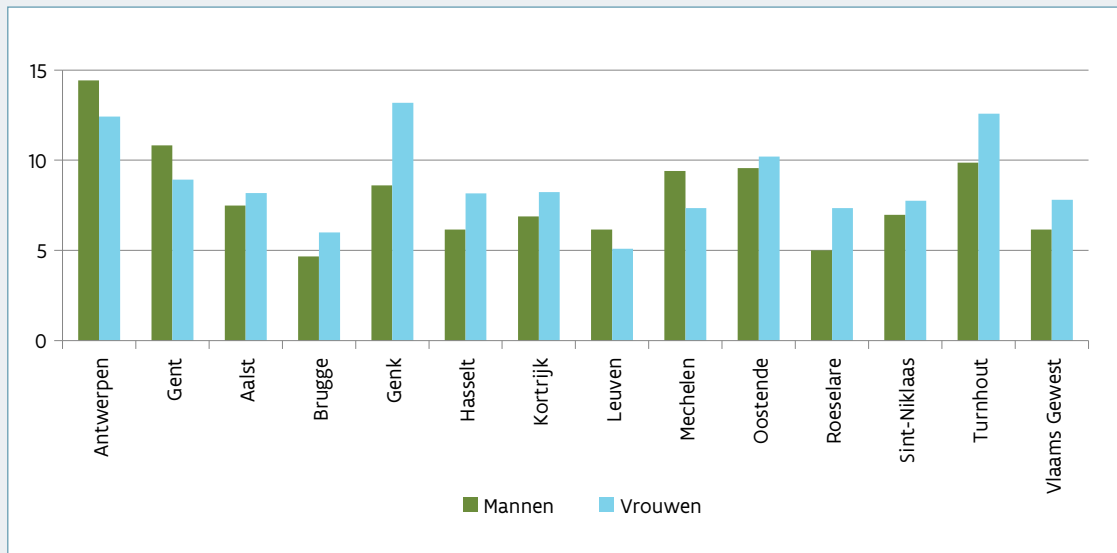
De werkenden worden berekend als de som van de loontrekkenden, de zelfstandigen en de helpers. Op die manier benadert de reeks zo volledig mogelijk de ganse groep werkenden tot op gemeentelijk niveau. Er wordt wel geen rekening gehouden met terbeschikkinggestelde leerkrachten, zeelieden, huishoudpersoneel, zwart-werk en werknemers bij internationale instellingen.

Werkloosheidsgraad van ouderen (≥ 50 jaar), van 2006 tot 2013, jaargemiddelde, in %.

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Antwerpen	13,5	12,6	11,9	13,0	13,5	13,4	13,2	13,6
Gent	10,1	9,8	9,3	9,8	10,3	9,9	9,6	10,0
Aalst	10,2	9,6	9,0	9,4	9,5	8,4	7,7	7,0
Brugge	7,0	6,2	5,8	5,9	6,1	5,5	5,1	5,3
Genk	14,4	14,0	12,6	12,3	12,3	11,7	10,9	10,6
Hasselt	8,7	8,6	7,9	7,8	8,1	7,7	7,4	7,1
Kortrijk	7,9	7,4	7,1	8,2	8,6	7,8	7,6	7,5
Leuven	6,9	6,8	6,2	6,2	6,1	6,0	5,7	5,7
Mechelen	9,6	8,8	8,0	8,6	8,8	8,6	8,3	8,5
Oostende	11,3	9,7	9,5	10,8	11,1	10,9	9,9	9,8
Roeselare	7,0	6,4	6,2	6,6	6,9	6,3	5,9	6,0
Sint-Niklaas	7,5	7,4	6,9	7,2	7,6	7,3	6,8	7,3
Turnhout	13,1	13,0	11,7	11,6	12,2	11,9	11,0	11,0
Vlaams Gewest	8,4	7,9	7,4	7,6	7,7	7,3	6,9	6,9

Bron: VDAB Arvstatat.

Werkloosheidsgraad van ouderen (≥ 50 jaar) naar geslacht in 2013, jaargemiddelde, in %.

Bron: VDAB Arvstatat.

SPANNINGSRATIO

Definitie

Verhouding (ratio) tussen het aantal niet-werkende werkzoekenden (NWWZ) en het aantal openstaande vacatures.

De niet-werkende werkzoekenden zijn de werkzoekenden met de hoogste graad van beschikbaarheid voor de arbeidsmarkt en gedefinieerd overeenkomstig de bepalingen van Eurostat (het EU-bureau voor de statistiek). In Vlaanderen wordt het dossier van de werkzoekende, ingeschreven bij de Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding (VDAB), als basis genomen.

De openstaande VDAB-vacatures tonen de stock (of de voorraad) aan vacatures die op de laatste dag van de maand bij de VDAB uitstaan. Het gaat over vacatures in het normaal economisch circuit (NEC) zonder uitzendopdrachten.

De jaarindicator geeft het gemiddelde over de maanden januari – december.

Toelichting

De spanningsratio geeft een beeld van de krapte op de arbeidsmarkt. De indicator is relevant om de spanning op de arbeidsmarkt te meten en om te zien of er sprake is van arbeidsreserve of arbeidskrapte. Hoe lager de indicator, hoe kleiner de arbeidsreserve en dus hoe groter de krapte. Hoe minder werkzoekenden er per vacature zijn, hoe moeilijker het voor de werkgevers wordt om (geschikt) personeel te vinden om deze werkaanbiedingen in te vullen. In een leefbare en duurzame stad werken ondernemingen en overheid actief samen om alle lagen van de stedelijke arbeidsreserve te integreren op de arbeidsmarkt. Een stedelijk arbeidsmarktbeleid vertrekt van een vraagstimulerend beleid, aangevuld met een waaier van initiatieven om knelpunten bij werkzoekenden weg te nemen (aanbodgericht beleid) en vraag en aanbod doelmatig te matchen.

Anno 2013 is de arbeidsmarkt in nagenoeg alle steden weer wat minder krap geworden. Dit uit zich in een hogere spanningsratio: er zijn meer niet-werkende werkzoekenden (potentieel) beschikbaar per openstaande vacature. In Aalst, Genk en Turnhout is de spanningsindicator het hoogst. In Roeselare, Kortrijk en Hasselt zijn het aantal niet-werkende werkzoekenden per openstaande vacature het laagst.

In bijna alle steden lag de spanningsindicator in 2008 erg laag in vergelijking met de voorgaande jaren. In het crisisjaar 2009 steeg de spanningsratio in elke stad om in 2010 alweer terug af te kalven in het merendeel van de steden. Anno 2011 bereikt

Vlaanderen een nieuw krapterecord; dit is niet het geval in elke groot- of centrumstad. In 2012, als de economie en de arbeidsmarkt verslechteren, wordt de krapte lichtjes teruggebracht en verhoogt het aantal niet-werkende werkzoekenden per openstaande werkaanbieding in praktisch alle steden. Die stijgende tendens zet zich door in 2013 wanneer de spanningsratio in elk van de 13 steden verder klimt.

De indicator kan best samen worden gelezen met 'Langdurige werkloosheid', 'Werkloosheidsgraad personen van buitenlandse herkomst', 'Werkloosheid van laaggeschoolden', 'Jobratio', 'Leeftijdskloof in de werkzaamheid: 50-plussers', 'Herkomstkloof in de werkzaamheid' en 'Netto-jobcreatie'.

Aandachtspunten

Er wordt hier gekeken naar de niet-werkende werkzoekenden; dit zijn de werkzoekenden met de hoogste graad van beschikbaarheid voor de arbeidsmarkt en gedefinieerd overeenkomstig de bepalingen van Eurostat (het EU-bureau voor de statistiek). De NWWZ bestaan uit 4 categorieën: (1) werkzoekenden met werkloosheidsuitkeringsaanvraag (WZUA), (2) schoolverlaters, (3) vrij ingeschrevenen en (4) een restgroep (andere). Sommige werkzoekenden zijn in deze statistieken niet mee opgenomen (bijvoorbeeld werkzoekenden in individuele beroepsopleiding, jobstudenten, sommige tijdelijke werklozen, ...).

Om de openstaande vacatures te ramen, wordt er gebruik gemaakt van de vacatures die bekend zijn bij de Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding (VDAB). De vacaturedatabank van de VDAB bevat evenwel niet alle vacatures van geheel Vlaanderen. De statistiek openstaande vacatures is gebaseerd op vacatures uit het normaal economisch circuit zonder uitzendopdrachten. Sinds 2004 werd het circuit uitzendopdrachten uit de standaardrapportering verwijderd omdat 1 vacature kan leiden tot een reeks opeenvolgende interim opdrachten of kan doorgegeven worden via meerdere uitzendkantoren. Dit kan tot een vertekening van de cijfers leiden en de vergelijkbaarheid bemoeilijken. Vanaf januari 2014 worden vacatures voor studentenjobs niet meer meegeteld bij het NEC (zonder uitzendopdrachten). Alle cijfers zijn herberekend zodanig dat vergelijkingen met het verleden correct kunnen verlopen.

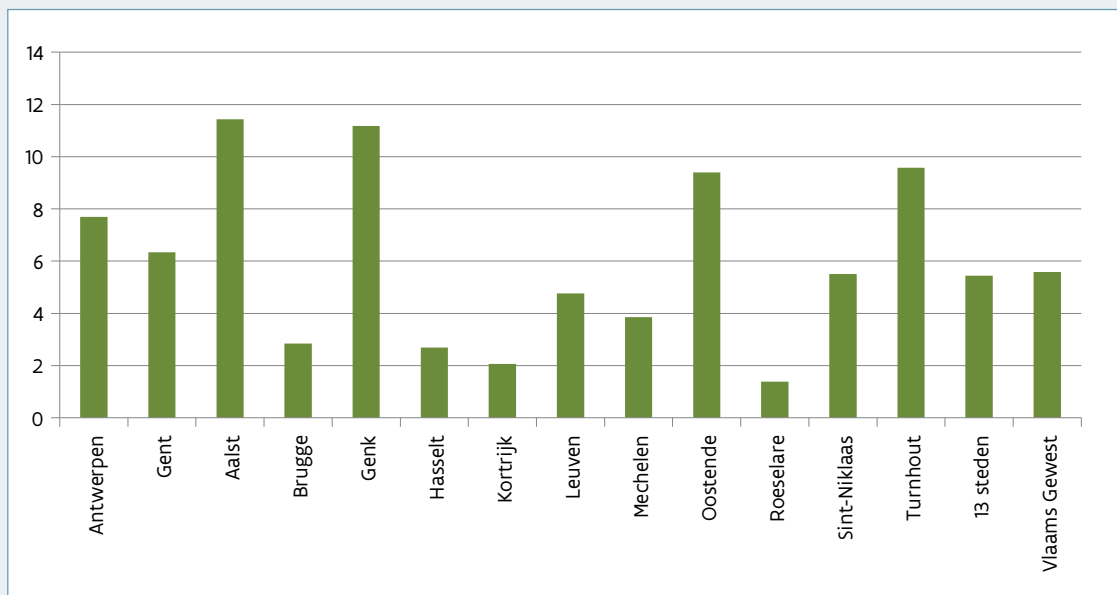
De spanningsindicator doet geen uitspraken over het aantal werkzoekenden dat effectief voor elke vacature beschikbaar is. Dit omdat er abstractie wordt gemaakt van de vereisten van de vacatures of de eigenschappen van de werkzoekenden.

Spanningsratio, van 2006 tot 2013, ratio.

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Antwerpen	8,6	6,2	5,6	8,9	7,8	5,1	5,6	7,7
Gent	7,1	4,1	3,1	5,1	5,3	3,6	4,2	6,3
Aalst	9,3	6,7	6,5	9,3	10,8	7,3	7,5	11,4
Brugge	4,5	3,5	2,2	4,4	3,9	2,5	2,5	2,8
Genk	16,3	8,6	6,9	14,7	10,2	8,0	9,0	11,2
Hasselt	4,9	4,0	2,9	3,9	3,5	2,1	2,2	2,7
Kortrijk	4,4	3,2	2,8	3,9	3,1	2,0	1,8	2,1
Leuven	4,1	3,8	2,8	3,4	3,5	2,5	3,9	4,8
Mechelen	5,1	3,2	2,7	4,1	3,8	3,0	3,1	3,9
Oostende	7,1	6,0	7,6	12,2	12,5	8,6	9,5	9,4
Roeselare	2,5	1,7	1,0	1,9	1,4	1,0	1,3	1,4
Sint-Niklaas	7,3	4,3	5,5	6,5	6,1	3,9	4,8	5,5
Turnhout	10,0	7,8	6,7	9,3	9,4	5,9	8,5	9,6
Totaal 13 steden	6,8	4,8	3,9	6,1	5,6	3,8	4,3	5,4
Vlaams Gewest	6,0	4,6	3,9	6,0	5,5	3,8	4,5	5,6

Bron: VDAB Arvstat, bewerking SVR.

Spanningsratio, in 2013, ratio.

Bron: VDAB Arvstat, bewerking SVR.

Aan de basis van de keuze van de indicatoren 'Veiligheidszorg' ligt een visie over een wenselijke toekomst voor een Vlaamse centrumstad. Deze visie is voor het beleidsdomein 'Veiligheidszorg' samengebond in 2 clusters:

- Bevorderen van de integrale veiligheid
- Versterken van netwerking en burgerparticipatie rond veiligheidszorg

Per cluster is een set van indicatoren samengesteld. Deze set houdt rekening met de vier principes van het duurzaamheidsconcept (economische, sociale, fysiek-ecologische en institutionele principe).

Hoofdstuk 4 bevat enkel de indicatoren die betrekking hebben op het onveiligheidsgevoelen, criminaliteit, verkeersonveiligheid en buurtproblemen. Men leest deze indicatoren best samen met de andere indicatoren in de 2 clusters. Dit is mogelijk via www.stadsmonitor.be.

Algemeen onveiligheidsgevoel	168
Mijdgedrag op bepaalde plekken in de stad en buurt	170
Criminaliteitsgraad voor autodiefstal, handtasdiefstal en woninginbraak	172
Verkeersslachtoffers	174
Verkeersslachtoffers bij fietsers	176
Buurtproblemen: verkeershinder	178
Buurtproblemen: lawaaihinder	180
Buurtproblemen: lastiggevallen worden op straat	182
Buurtproblemen: milieuhinder	184
Buurtproblemen: vandalisme	186

ALGEMEEN ONVEILIGHEIDSGEVOEL

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat zich onveilig voelt in de buurt of de stad.

In de survey van de Stadsmonitor werden volgende stellingen voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad:

- (1) 'Gebeurt het dat je je onveilig voelt in je buurt/wijk?'
- (2) 'Gebeurt het dat je je onveilig voelt in je stad?'

Respondenten konden antwoorden met 'altijd', 'vaak', 'af en toe', 'zelden' of 'nooit'. Respondenten die antwoordden met 'altijd' en 'vaak', werden in de teller opgenomen.

Toelichting

De indicator informeert over de wijze waarop de veiligheid in de stad en buurt ervaren wordt. In een leefbare en duurzame stad probeert men de veiligheid van mensen te verhogen door systematisch een reeks van problemen aan te pakken zoals diefstal, overlast, verstoring van de openbare orde, en dergelijke.

In de 13 centrumsteden ervaart 7,4% van de inwoners in 2014 geregeld onveiligheidsgevoelens in de buurt en 13,5% in de stad. Algemeen ervaart een kleiner aandeel inwoners onveiligheidsgevoelens in de eigen buurt dan in de stad.

Brugge, Hasselt en Leuven kennen het kleinste aandeel inwoners dat zich vaak onveilig voelt (<4%) in de buurt. Antwerpen is de enige stad waar meer dan 10% van de inwoners zich in de buurt vaak onveilig voelt. Ook op het niveau van de stad tellen Brugge, Hasselt en Leuven het kleinste aandeel inwoners met onveiligheidsgevoelens. In Turnhout is het aandeel inwoners met onveiligheidsgevoelens in de stad het grootst met bijna 24%, gevolgd door Oostende (19,5%) en Antwerpen (18,6%).

Het onveiligheidsgevoel in de buurt is ten opzichte van 2011 stabiel gebleven. Het onveiligheidsgevoel in de stad daarentegen is in de centrumsteden toegenomen. Roeselare kent de grootste toename met meer dan 6 procentpunten. Ook in Gent, Aalst, Genk, Hasselt, Leuven, Sint-Niklaas en Turnhout is het onveiligheidsgevoel gestegen.

Zowel op het buurt- als stadsniveau voelen vrouwen en lager opgeleiden zich onveiliger dan mannen en hoger opgeleiden. Op het stadsniveau voelen Belgen zich vaker onveilig dan niet-Belgen. In tegenstelling tot in 2011 speelt leeftijd geen rol bij het al dan niet hebben van onveiligheidsgevoelens.

De indicator wordt het best samen gelezen met 'Mijdgedrag op bepaalde plekken in de stad en in de buurt' en 'Criminaliteitsgraad voor autodiefstal, handtasdiefstal en woninginbraak'.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Algemeen onveiligheidsgevoel, in 2011 en 2014, in %.

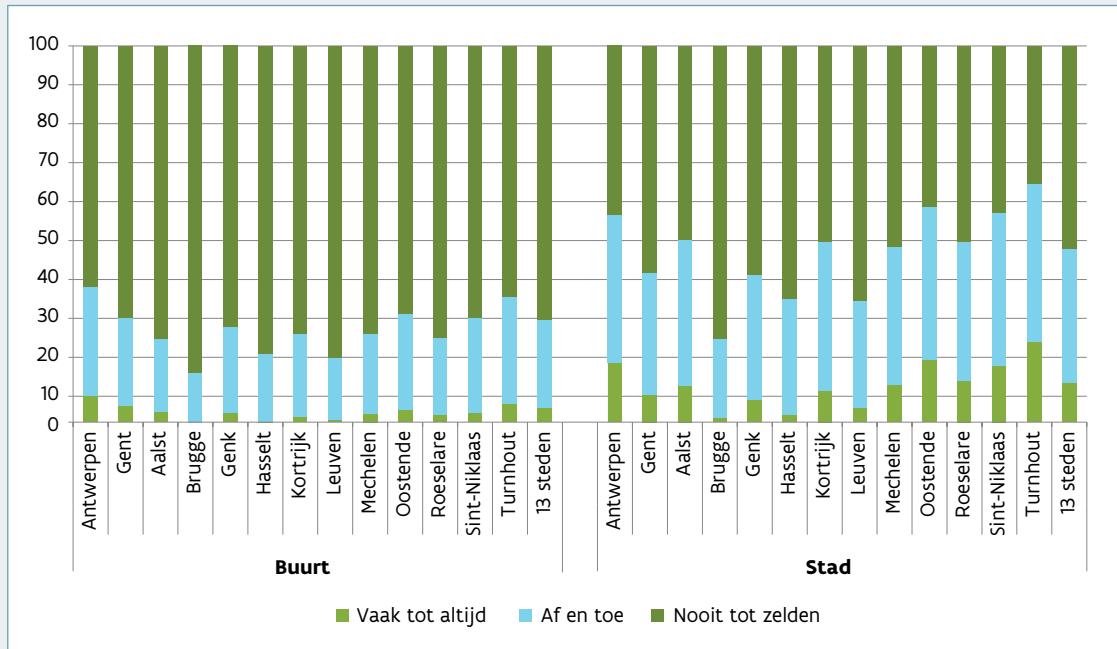
	Onveiligheidsgevoelens buurt				Onveiligheidsgevoelens stad			
	2011	2014	BI ondergrens (2)	BI bovengrens (2)	2011	2014	BI ondergrens (2)	BI bovengrens (2)
Antwerpen	11,6	10,2	9,0	11,6	20,6	18,6	17,0	20,3
Gent	7,3	7,6	5,9	9,7	7,3*	10,4	8,4	12,8
Aalst	4,8	6,0	4,8	7,6	10,7*	12,7	11,1	14,5
Brugge	2,6	3,2	2,4	4,2	3,3	4,3	3,4	5,5
Genk	4,8	5,9	4,9	7,0	7,1*	9,1	8,0	10,5
Hasselt	3,6	3,3	2,1	5,1	2,5*	5,3	3,7	7,4
Kortrijk	4,9	4,8	3,3	6,8	10,8	11,4	9,0	14,3
Leuven	2,4	3,8	3,0	4,8	3,4*	7,1	6,0	8,2
Mechelen	7,5	5,5	3,8	7,7	15,2	13,0	10,4	16,2
Oostende	9,9	6,5	4,6	9,2	21,4	19,5	16,2	23,2
Roeselare	4,0	5,1	3,4	7,4	7,8*	14,0	11,2	17,3
Sint-Niklaas	6,3	5,8	4,1	8,3	13,7*	17,8	14,7	21,5
Turnhout	6,8	8,1	6,8	9,7	19,6*	23,9	21,7	26,2
Totaal 13 steden	7,4	7,0	6,5	7,6	12,6*	13,5	12,8	14,3

(1) * wijst op een significant verschil tussen 2014 en 2011 en dit onder controle van geslacht, leeftijd en opleiding (zie leeswijzer).

(2) BI= betrouwbaarheidsinterval 2014: als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en er geen significant verschil is (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor.

Algemeen onveiligheidsgevoel, in 2014, in %.

Bron: survey Stadsmonitor 2014.

MIJDGEDRAG OP BEPAALDE PLEKKEN IN DE STAD EN BUURT

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat bepaalde plekken in de stad/wijk mijdt omwille van de risico's op onveiligheid.

In de survey van de Stadsmonitor werden volgende stellingen voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad:

- (1) 'Gebeurt het dat je bepaalde plekken mijdt omdat je het daar niet veilig vindt in je buurt/wijk?'
- (2) 'Gebeurt het dat je bepaalde plekken mijdt omdat je het daar niet veilig vindt in je stad?'

Respondenten konden antwoorden met 'altijd', 'vaak', 'af en toe', 'zelden' of 'nooit'. Respondenten die antwoordden met 'altijd' en 'vaak', werden in de teller opgenomen.

Toelichting

De indicator informeert over de wijze waarop de veiligheid in de stad en buurt ervaren wordt. In een leefbare en duurzame stad probeert men de veiligheid van mensen te verhogen door systematisch een reeks van problemen aan te pakken zoals diefstal, overlast, verstoring van de openbare orde, en dergelijke.

In 2014 mijdt gemiddeld 8,7% van de stedelingen bepaalde plekken in de buurt en 16,5% bepaalde plekken in de stad omwille van risico's op onveiligheid.

Op het buurniveau is in Gent, Antwerpen, Turnhout en Oostende het aandeel inwoners dat bepaalde plekken mijdt groter dan 10%. In Brugge is dit aandeel het kleinst met 3,1%. Op het stadsniveau ligt het aandeel inwoners dat bepaalde plekken mijdt traditioneel hoger. In Turnhout, Oostende en Antwerpen is dit meer dan 20% van de bevolking. In Brugge, Leuven en Hasselt is dit minder dan 10%.

Ten opzichte van 2011 is het mijdgedrag voor het totaal van de 13 centrumsteden zowel in de buurt als in de stad stabiel gebleven. In Aalst, Genk, Hasselt, Leuven, Roeselare en Turnhout is het mijdgedrag in de stad gestegen, met de grootste stijging in Turnhout en Hasselt. In Antwerpen is het mijdgedrag in zowel de buurt als de stad afgenomen.

Op zowel buurt- als stadsniveau geeft een groter aandeel vrouwen en lager opgeleiden aan bepaalde plekken te mijden dan mannen en hoger opgeleiden. Leeftijd blijkt geen rol te spelen.

De indicator wordt het best samen gelezen met 'Algemeen onveiligheidsgevoel' en 'Buurtproblemen: lastig gevallen worden op straat'.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Mijdgedrag in de buurt en in de stad, in 2011 en 2014, in %.

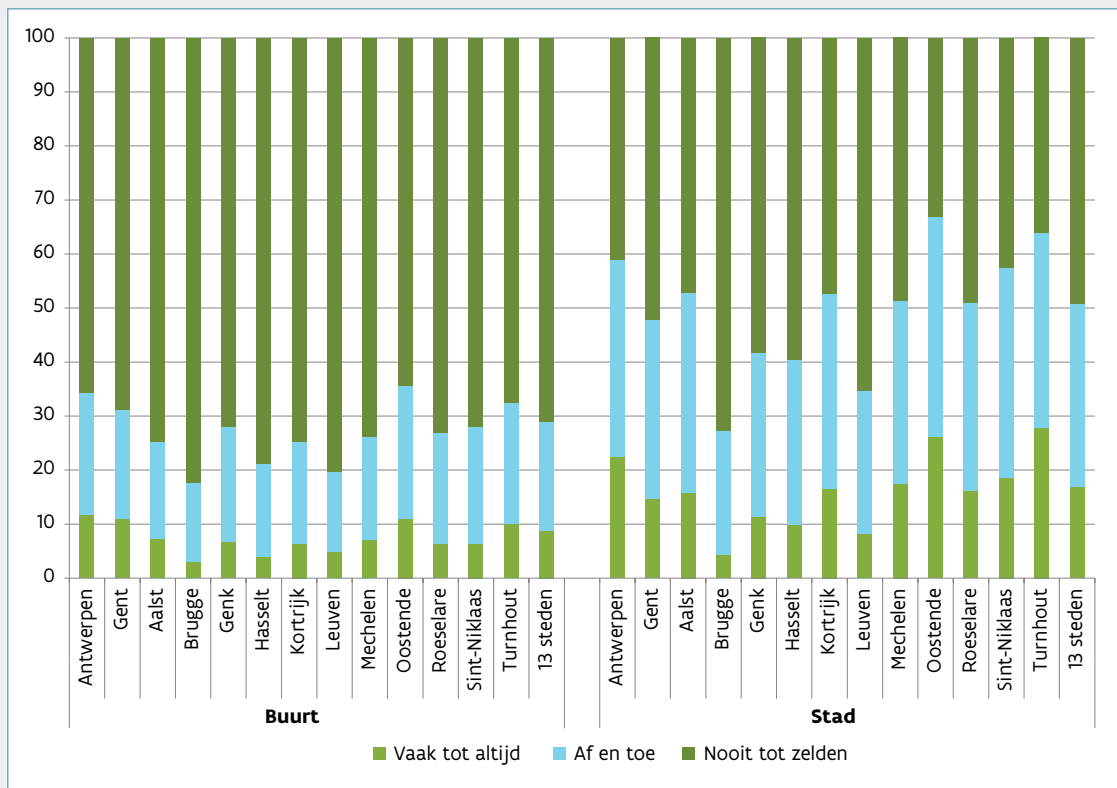
	Mijdgedrag buurt				Mijdgedrag stad			
	2011	2014	BI ondergrens (2)	BI bovengrens (2)	2011	2014	BI ondergrens (2)	BI bovengrens (2)
Antwerpen	14,8*	11,7	10,5	13,2	26,0*	22,3	20,6	24,1
Gent	9,7	11,1	9,0	13,6	11,8	14,7	12,3	17,4
Aalst	6,4	7,3	5,9	8,9	12,7*	15,8	13,9	17,8
Brugge	3,4	3,1	2,3	4,1	4,5	4,3	3,4	5,5
Genk	6,7	6,7	5,7	7,9	8,6*	11,4	10,0	12,8
Hasselt	4,8	4,1	2,7	6,0	4,4*	9,9	7,7	12,6
Kortrijk	6,2	6,3	4,6	8,6	16,8	16,5	13,7	19,7
Leuven	3,3	4,9	4,0	6,0	4,1*	8,3	7,2	9,5
Mechelen	9,1	7,1	5,1	9,7	18,9	17,6	14,6	21,1
Oostende	11,9	11,1	8,6	14,2	28,1	26,3	22,6	30,3
Roeselare	5,1	6,4	4,5	9,0	11,5*	16,1	13,1	19,6
Sint-Niklaas	8,2	6,3	4,6	8,7	18,1	18,5	15,4	22,2
Turnhout	8,0	10,1	8,6	11,8	19,1*	27,8	25,5	30,2
Totaal 13 steden	9,5	8,7	8,1	9,4	16,5	16,9	16,2	17,7

(1) * wijst op een significant verschil tussen 2014 en 2011 en dit onder controle van geslacht, leeftijd en opleiding (zie leeswijzer).

(2) BI= betrouwbaarheidsinterval 2014: als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en er geen significant verschil is (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor.

Mijdgedrag in de buurt en in de stad, in 2014, in %.

Bron: survey Stadsmonitor 2014.

CRIMINALITEITSGRAAD VOOR AUTODIEFSTAL, HANDTASDIEFSTAL EN WONINGINBRAAK

Definitie

De criminaliteitsgraden van de geregistreerde feiten autodiefstal, handtasdiefstal en woninginbraak per 1.000 inwoners.

Autodiefstal wordt gedefinieerd als diefstal of afpersing van een auto (personenauto, vrachtwagen, bus, ...), met of zonder geweld, op eender welke plaats. Handtasdiefstal wordt gedefinieerd als het afrukken, met geweld, van een handtas met het oogmerk ze te stelen in een openbare of half-openbare plaats. Woninginbraak wordt gedefinieerd als een diefstal met braak, inklimming of valse sleutels, met of zonder geweld, in een woning (huis, appartement, garage, ...).

De cijfers van de verschillende soorten diefstal worden samengeteld en komen in de teller. In de noemer staat het aantal inwoners van de desbetreffende stad.

Toelichting

In een leefbare en duurzame stad probeert men de veiligheid te verhogen ondermeer door systematisch een reeks van problemen zoals diefstal, overlast, verstoring van openbare orde, en dergelijke aan te pakken. Steden streven dan ook naar een zo laag mogelijke criminaliteit.

De criminaliteitsgraden voor zowel autodiefstal, handtasdiefstal en woninginbraak liggen ook in 2012-2013 hoger in de 13 centrumsteden gemiddeld dan in het Vlaamse Gewest.

Het aandeel autodiefstallen is met 1,65 diefstallen per 1.000 inwoners in 2012-2013 het grootst in Antwerpen. In de overige centrumsteden is het aandeel kleiner dan 1 per 1.000 inwoners. Sinds 2000-2001 is het aandeel autodiefstallen in alle centrumsteden sterk afgenomen met de meest opvallende daling in Hasselt van 5,5 naar 0,9 diefstallen per 1.000 inwoners en in Antwerpen van 5,22 naar 1,65 diefstallen per 1.000 inwoners

In alle steden is het aandeel handtasdiefstallen kleiner dan 1 per 1.000 inwoners. In Antwerpen (0,69 per 1.000 inwoners), Sint-Niklaas (0,31 per 1.000 inwoners) en Gent (0,30 per 1.000 inwoners) werd het grootste aandeel feiten geregistreerd. Het aandeel handtasdiefstallen is in de meeste steden afgenomen, met de grootste daling in Antwerpen en Mechelen. In Roeselare is het aandeel handtasdiefstallen sinds 2000-2001 licht aan het toenemen.

In de grootsteden Gent en Antwerpen is er met respectievelijk 8,7 en 8,4 woninginbraken per 1.000 inwoners een groter aandeel inbraken dan in de overige centrumsteden. In de centrumsteden bedraagt het aandeel inbraken in 2012-2013 gemiddeld 6,4 per 1.000 inwoners. Ten opzichte van 2000-2001 is het aandeel woninginbraken in 6 op de 13 centrumsteden toegenomen. In Gent is er een opvallende stijging van 4,1 inbraken per 1.000 inwoners in 2000-2001 naar 8,7 inbraken per 1.000 inwoners in 2012-2013. In Mechelen en Hasselt is het aandeel woninginbraken ten opzichte van 2000-2001 het sterkst gedaald.

Men kan deze indicator lezen samen met andere indicatoren met betrekking tot veiligheid, zoals 'Algemeen onveiligheidsgevoel'.

Aandachtspunten

De kwaliteit van de gegevens is afhankelijk van de meldingsbereidheid van de bevolking. De meldingsbereidheid voor autodiefstal, handtasdiefstal en woninginbraak is hoog, wat een goede vergelijking in de tijd mogelijk maakt.

De cijfers zijn gebaseerd op de plaats van het misdrijf. Zij geven dus het totaal aantal feiten in de stad weer ongeacht de woonplaats van de slachtoffers. De cijfers worden echter gedeeld door het aantal inwoners en niet door het aantal bezoekers van de stad.

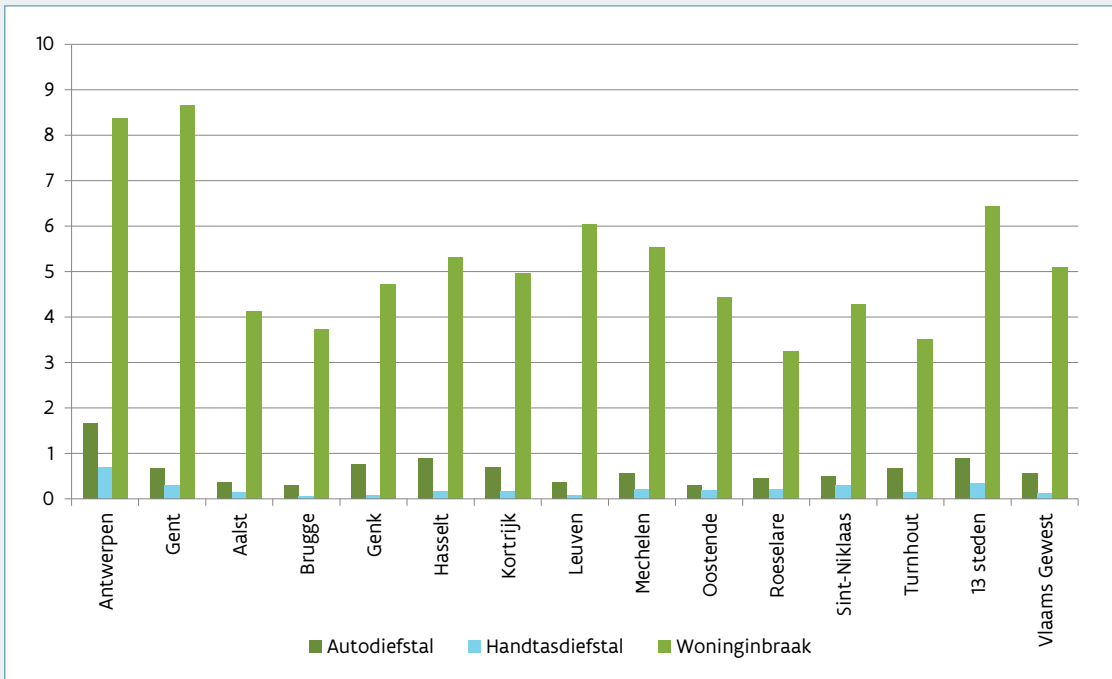
Sinds 2007 worden de statistieken inzake criminaliteit volgens een nieuwe methode geteld. De in het verleden gepubliceerde statistieken zijn aangepast volgens de huidige werkwijze. Op die manier blijven de cijfers vergelijkbaar. Hierdoor liggen de cijfers van 2005 voor de criminaliteitsgraad gemiddeld wel 5% lager dan de cijfers die voor 2005 gepubliceerd zijn.

Criminaliteitsgraad voor autodiefstal, handtasdiefstal en woninginbraak, in 2000-2001, 2006-2007 en 2012-2013, per 1.000 inwoners.

	Autodiefstal			Handtasdiefstal			Woninginbraak		
	2000-2001	2006-2007	2012-2013	2000-2001	2006-2007	2012-2013	2000-2001	2006-2007	2012-2013
Antwerpen	5,22	2,56	1,65	1,31	1,05	0,69	9,60	10,59	8,36
Gent	2,27	1,16	0,68	0,23	0,37	0,30	4,08	6,12	8,66
Aalst	1,09	0,61	0,37	0,32	0,26	0,15	2,57	3,21	4,12
Brugge	1,04	0,60	0,31	0,04	0,09	0,06	3,66	3,04	3,73
Genk	3,12	1,33	0,77	0,12	0,11	0,08	4,61	3,22	4,71
Hasselt	5,52	1,65	0,89	0,13	0,26	0,16	8,69	4,48	5,31
Kortrijk	2,62	1,21	0,70	0,30	0,46	0,17	3,55	3,89	4,96
Leuven	2,11	0,90	0,37	0,22	0,15	0,07	6,57	6,55	6,03
Mechelen	2,51	1,29	0,56	0,89	0,50	0,21	8,01	6,25	5,54
Oostende	2,68	0,94	0,30	0,45	0,49	0,19	3,88	3,19	4,43
Roeselare	1,26	0,48	0,46	0,08	0,13	0,21	3,71	2,27	3,23
Sint-Niklaas	1,56	0,58	0,49	0,38	0,20	0,31	5,27	3,08	4,27
Turnhout	1,93	0,85	0,67	0,23	0,14	0,14	3,71	3,14	3,51
Totaal 13 steden	3,16	1,47	0,90	0,59	0,52	0,35	6,24	6,33	6,43
Vlaams Gewest	1,87	0,85	0,57	0,18	0,18	0,12	5,38	4,10	5,10

Bron: Directie van de Operationele Politie Informatie, bewerking SVR.

Criminaliteitsgraad voor autodiefstal, handtasdiefstal en woninginbraak, in 2012-2013, per 1.000 inwoners.

Bron: Directie van de Operationele Politie Informatie, bewerking SVR.

Definitie

Aantal dode en zwaargewonde verkeersslachtoffers per 10.000 inwoners.

Dode verkeersslachtoffers zijn zowel de personen die onmiddellijk overleden zijn als de personen die dodelijk gewond waren en binnen de 30 dagen na het ongeval gestorven zijn. Zwaargewonden zijn de personen die bij een verkeersongeval niet-dodelijk gewond werden, maar die tenminste 24 uur moesten opgenomen worden in het ziekenhuis.

Toelichting

Deze indicator zegt iets over de verkeersveiligheid in de stad. In een leefbare en duurzame stad probeert men de veiligheid van mensen te verhogen door systematisch een reeks van problemen aan te pakken zoals diefstal, overlast, zwarte verkeerspunten, verstoring van de openbare orde, ed.

Het jaarlijks aantal dode en zwaargewonde verkeersslachtoffers in de centrumsteden ligt voor de periode 2011-2013 tussen 3,4 (Oostende) en 8,5 (Gent en Kortrijk) per 10.000 inwoners. Steden met het hoogste aandeel verkeersslachtoffers zijn Kortrijk, Gent, Hasselt en Genk.

Tegenover tien jaar geleden is er een daling in nagenoeg alle steden. Enkel in Leuven steeg het aantal verkeersslachtoffers (+24%). Brugge en Gent noteerden slechts een minieme daling van het aandeel dode en zwaargewonde verkeersslachtoffers.

Deze indicator kan bekeken worden met indicatoren zoals 'Verkeersslachtoffers bij fietsers', 'Buurtproblemen: verkeershinder' en 'Tevredenheid over de verkeersveiligheid'.

Aandachtspunten

De cijfers van Algemene Directie Statistiek (ADS) steunen op een registratie van ongevallen door de lokale en de federale politie. Vergelijking met de data uit de processen-verbaal van het parket heeft uitgewezen dat deze cijfers een onderschatting zijn van de realiteit. ADS voert correcties uit op de gegevens en herkalibreert de cijfers omwille van de onvolledigheid van de gegevens. Bij de kalibratie worden coëfficiënten bepaald die gebruikt worden om onvolledige gegevens te extrapoleren naar hun populatiewaarde. De kalibratie berekent de verhouding tussen het aantal ongevallen zonder doden per politiekezone, afkomstig uit het PV-register en het aantal ongevallen zonder doden per politiekezone, afkomstig van de verkeersongevallenformulieren. De kalibratiecoëfficiënt wordt dan toegepast op de variabelen van de ongevallen zonder doden. De ongevallen met doden worden niet gekalibreerd omdat deze gegevens vervolledigd worden bij de FOD Economie op basis van de meldingen door de parketten. Ook de ongevallen geregistreerd door de federale politie worden niet gekalibreerd. Onderrapportering en dus ook -kalibratie is er vooral voor het aantal lichtgewonden, vandaar dat deze cijfers hier niet opgenomen zijn.

Het aantal verkeersslachtoffers hangt af van diverse factoren: de stijging van het autogebruik en van het aantal verplaatsingen, een uitgebreider wegennet, de aanwezigheid van gewest- en autosnelwegen, de weginrichting, weersomstandigheden, enzovoort.

Omdat het aantal verkeersslachtoffer in een relatief kleine geografische ruimte als een stad behoorlijk kan fluctueren van jaar tot jaar, werken we met gemiddelden over een periode van 3 jaar. Dit om uitschieters uit te vlakken.

De indicator inzake verkeersslachtoffers is een cijfer voor de hele gemeente, dat niet de locatie en het vervoersmiddel in beeld brengt. Daarom zouden extra-indicatoren inzake de concentraties of knelpunten (blackpoints), de verkeersongevallen en de betrokken vervoermiddelen, de risicograad van zwakke weggebruikers, autobestuurders of autopasagiers ook aangewezen zijn.

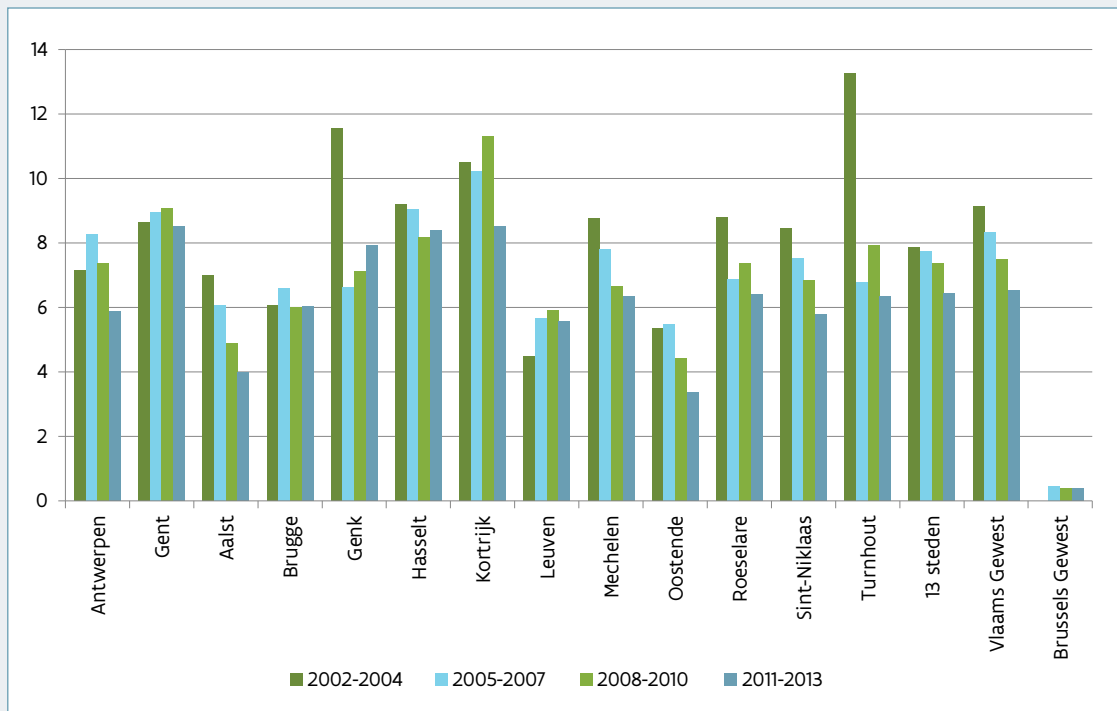
Deze indicator wordt ook opgenomen in het katern 'Gezinnen in de stad'.

Gemiddeld jaarlijks aantal verkeersslachtoffers, van 2002-2004 tot 2011-2013, per 10.000 inwoners.

	2002-2004	2005-2007	2008-2010	2011-2013
Antwerpen	7,2	8,3	7,4	5,9
Gent	8,6	9,0	9,1	8,5
Aalst	7,0	6,1	4,9	4,0
Brugge	6,1	6,6	6,0	6,0
Genk	11,5	6,6	7,1	7,9
Hasselt	9,2	9,0	8,2	8,4
Kortrijk	10,5	10,2	11,3	8,5
Leuven	4,5	5,7	5,9	5,6
Mechelen	8,8	7,8	6,6	6,4
Oostende	5,3	5,5	4,4	3,4
Roeselare	8,8	6,9	7,4	6,4
Sint-Niklaas	8,4	7,5	6,8	5,8
Turnhout	13,3	6,8	7,9	6,3
Totaal 13 steden	7,9	7,8	7,4	6,5
Vlaams Gewest	9,1	8,3	7,5	6,5
Brussels Gewest	n.b.	0,5	0,4	0,4

Bron: ADS, bewerking SVR.

Gemiddeld jaarlijks aantal verkeersslachtoffers, van 2002-2004 tot 2011-2013, per 10.000 inwoners.

Bron: ADS, bewerking SVR.

Definitie

Aantal dode en zwaargewonde verkeersslachtoffers bij fietsers per 10.000 inwoners.

Dode verkeersslachtoffers zijn zowel de personen die onmiddellijk overleden zijn als de personen die dodelijk gewond waren en binnen de 30 dagen na het ongeval gestorven zijn. Zwaargewonden zijn de personen die bij een verkeersongeval niet-dodelijk gewond werden, maar die tenminste 24 uur moesten opgenomen worden in het ziekenhuis.

Toelichting

Deze indicator zegt iets over de verkeersveiligheid in de stad. In een leefbare en duurzame stad probeert men de veiligheid van mensen te verhogen door systematisch een reeks van problemen aan te pakken zoals diefstal, overlast, zwarte verkeerspunten, verstoring van de openbare orde, ed.

Het jaarlijks aantal dode en zwaargewonde verkeersslachtoffers bij fietsers ligt in de periode 2011-2013 tussen 0,9 (Aalst) en 2,7 (Roeselare) per 10.000 inwoners. Steden met het hoogste aandeel verkeersslachtoffers bij fietsers zijn Roeselare, Gent, Turnhout en Leuven. Aalst, Oostende, Genk en Antwerpen kennen het laagste aandeel verkeersslachtoffers bij fietsers.

Tegenover 2005-2007 is er een daling van het aandeel verkeersslachtoffers bij fietsers voor de volgende steden: Mechelen (-13%), Hasselt (-12%), Kortrijk (-7%), Oostende (-2%) en Turnhout (-1%).

Een stijging is te noteren in Roeselare (+89%), Gent (+59%), Genk (+58%), Leuven (+52%), Brugge (+22%), Aalst (+14%), Sint-Niklaas (+3%) en Antwerpen (+2%).

Bovenstaande indicator kan bekeken worden met indicatoren zoals 'Verkeersslachtoffers' en 'Buurtproblemen: verkeershinder' en 'Tevredenheid over de verkeersveiligheid'.

Aandachtspunten

De cijfers van ADS steunen op een registratie van ongevallen door de lokale en de federale politie. Vergelijking met de data uit de processen-verbaal van het parket heeft uitgewezen dat deze cijfers een onderschatting zijn van de realiteit. De Algemene Directie Statistiek voert correcties uit op de gegevens en herkalibreert de cijfers omwille van de onvolledigheid van de gegevens. Bij de kalibratie worden coëfficiënten bepaald die gebruikt worden om onvolledige gegevens te extrapoleren naar hun populatiewaarde. De kalibratie berekent de verhouding tussen het aantal ongevallen zonder doden per politiekezone, afkomstig uit het PV-register en het aantal ongevallen zonder doden per politiekezone, afkomstig van de verkeersongevallenformulieren. De kalibratiecoëfficiënt wordt dan toegepast op de variabelen van de ongevallen zonder doden. De ongevallen met doden worden niet gekalibreerd omdat deze gegevens vervolledigd worden bij de FOD Economie op basis van de meldingen door de parketten. Ook de ongevallen geregistreerd door de federale politie worden niet gekalibreerd. Onderrapportering en dus ook -kalibratie is er vooral voor het aantal lichtgewonden, vandaar dat deze cijfers hier niet opgenomen zijn.

Omdat het aantal verkeersslachtoffer in een relatief kleine geografische ruimte als een stad behoorlijk kan fluctueren van jaar tot jaar, werken we met gemiddelden over een periode van 3 jaar. Dit om uitschieters uit te vlakken.

In de vorige editie werden de hogeschool- en universiteitsstudenten eveneens meegeteld bij de inwoners van de stad. Maar deze laatste gegevens zijn niet meer beschikbaar. De ongevallen werden dus enkel ten opzichte van de inwoners afgezet.

De indicator over verkeersslachtoffers is een cijfer voor de hele gemeente en is gebaseerd op het gemiddeld aantal dode en zwaargewonde fietsers ten opzichte van de gemiddelde bevolking.

Deze indicator wordt ook opgenomen in het katern 'Gezinnen in de stad'.

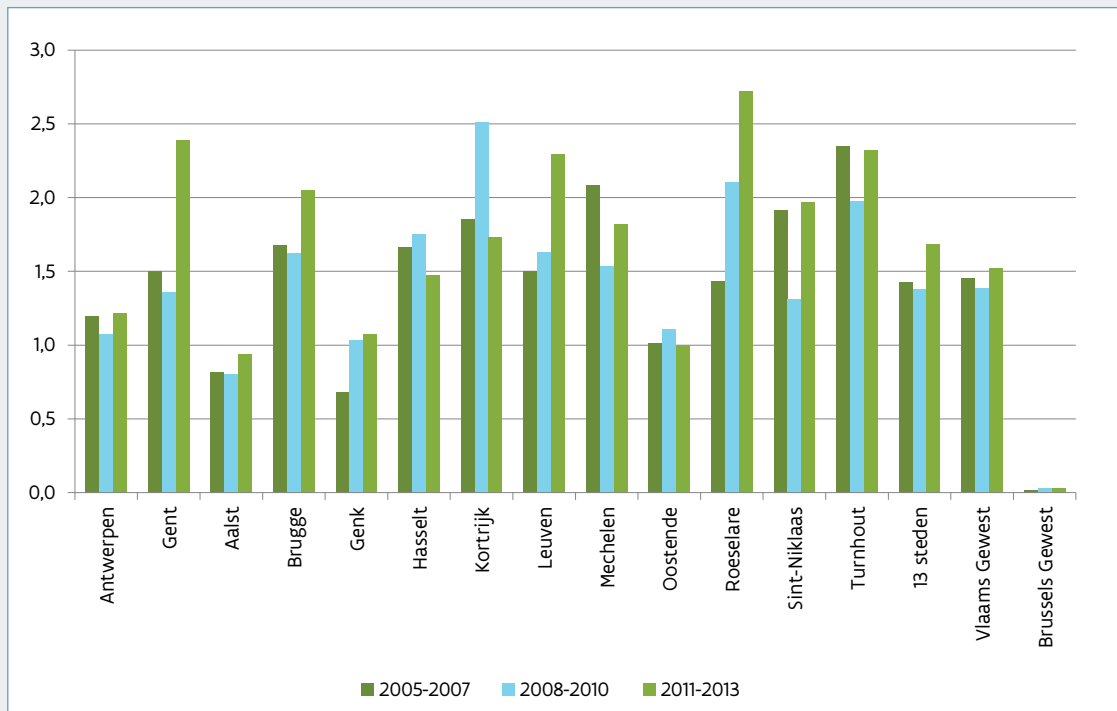

Gemiddeld jaarlijks aantal verkeersslachtoffers bij fietsers, van 2005-2007 tot 2011-2013, per 10.000 inwoners.

	2005-2007	2008-2010	2011-2013
Antwerpen	1,2	1,1	1,2
Gent	1,5	1,4	2,4
Aalst	0,8	0,8	0,9
Brugge	1,7	1,6	2,0
Genk	0,7	1,0	1,1
Hasselt	1,7	1,8	1,5
Kortrijk	1,9	2,5	1,7
Leuven	1,5	1,6	2,3
Mechelen	2,1	1,5	1,8
Oostende	1,0	1,1	1,0
Roeselare	1,4	2,1	2,7
Sint-Niklaas	1,9	1,3	2,0
Turnhout	2,3	2,0	2,3
Totaal 13 steden	1,4	1,4	1,7
Vlaams Gewest	1,5	1,4	1,5
Brussels Gewest	0,02	0,03	0,03

Bron: ADS, bewerking SVR.

Gemiddeld jaarlijks aantal verkeersslachtoffers bij fietsers, van 2005-2007 tot 2011-2013, per 10.000 inwoners.

Bron: ADS, bewerking SVR.

Definitie

Aandeel (%) inwoners dat de afgelopen maand last heeft ondervonden van agressief verkeersgedrag in de wijk en aandeel (%) inwoners dat de afgelopen maand last heeft ondervonden van onaangepaste snelheid van het verkeer in de buurt.

In de survey van de Stadsmonitor werd gevraagd aan de inwoners in welke mate ze de afgelopen maand zelf hinder ondervonden van agressief verkeersgedrag en van auto's en/of vrachtwagens die te snel rijden in hun buurt.

Respondenten konden antwoorden met 'nooit', 'zelden', 'af en toe', 'vaak' of 'altijd'. Wie met 'altijd' of 'vaak' antwoordde, werd in de teller opgenomen.

Toelichting

Deze indicator brengt een deelaspect van het veiligheidsgevoel in de stedelijke omgeving in beeld. In een leefbare en duurzame stad zorgt men voor de veiligheid van mensen door systematisch een reeks van problemen aan te pakken zoals de criminaliteit, (geluids)overlast, verstoring van de openbare orde, brandveiligheid en milieuhinder.

In 2014 geeft gemiddeld 22,3% van de inwoners van de centrumsteden aan last te hebben van agressief verkeersgedrag in de wijk en 41,6% van de inwoners van auto's en/of vrachtwagens die te snel rijden in de buurt.

Het aandeel inwoners dat last heeft van agressief verkeersgedrag in de wijk is het grootst in Antwerpen (27,2%), Sint-Niklaas (24,1%), Gent (24%) en Aalst (23,1%) en het kleinst in Leuven (15%). Het aandeel inwoners dat last heeft van te snel rijdende auto's en/of vrachtwagens in de buurt is het grootst in Aalst en Sint-Niklaas waar dit rond 50% schommelt. In Oostende (33,5%) en Leuven (34,7%) is de hinder het kleinst.

Het aandeel inwoners dat last heeft van agressief verkeersgedrag is voor het totaal van de 13 centrumsteden stabiel gebleven. Enkel in Mechelen is er een daling van de overlast en in Roeselare een toename. In de centrumsteden is er in 2014 gemiddeld een daling van het aandeel inwoners dat last heeft van te snel rijdende auto's. Ook in Antwerpen en Mechelen is dit aandeel afgenomen.

Mannen en lager opgeleiden geven vaker aan last te hebben van agressief verkeersgedrag dan vrouwen en hoger opgeleiden. Op het vlak van onaangepaste snelheid hebben jongeren minder last dan 35-55 jarigen. Ook niet-Belgen en bewoners zonder inwonende kinderen hebben minder last van onaangepaste snelheid in de buurt.

De indicator kan men het best samen bekijken met 'Verkeersslachtoffers', 'Verkeersslachtoffers bij fietsers' en 'Tevredenheid over de verkeersveiligheid'.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

In de survey werd expliciet gepeild naar de mate waarin men de laatste maand zelf last heeft ondervonden van een aantal problemen in de buurt. Er wordt dus niet gepeild naar de perceptie van buurtproblemen, eerder naar effectieve problemen. Op basis van de vraagstelling kan niet geheel worden uitgesloten dat perceptie een rol speelt.

Deze indicator wordt ook opgenomen in het katern 'Gezinnen in de stad'.

Verkeershinder, in 2011 en 2014, in %.

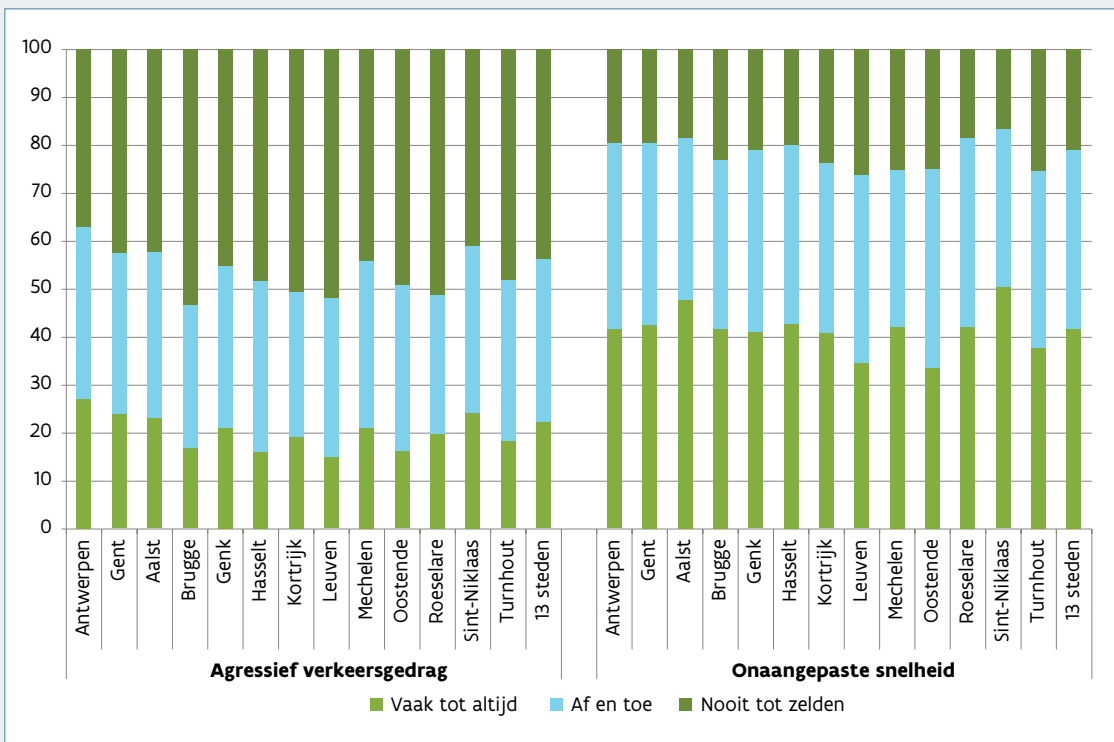
	Agressief verkeersgedrag				Onaangepaste snelheid			
	2011	2014	BI ondergrens (2)	BI bovengrens (2)	2011	2014	BI ondergrens (2)	BI bovengrens (2)
Antwerpen	27,7	27,2	25,3	29,1	45,3*	41,7	39,7	43,8
Gent	24,3	24,0	21,0	27,1	45,3	42,5	39,0	46,0
Aalst	23,1	23,1	21,1	25,3	49,7	47,7	45,2	50,2
Brugge	18,2	16,9	15,1	18,8	39,1	41,6	39,1	44,1
Genk	21,5	20,9	19,2	22,7	43,7	41,1	39,0	43,2
Hasselt	13,9	16,0	13,1	19,3	40,1	42,7	38,6	46,9
Kortrijk	18,0	19,1	16,1	22,5	41,8	40,9	36,9	45,0
Leuven	13,9	15,0	13,6	16,5	36,2	34,7	32,8	36,6
Mechelen	26,7*	20,9	17,7	24,5	49,2*	42,1	38,0	46,3
Oostende	18,5	16,2	13,3	19,6	35,8	33,5	29,6	37,7
Roeselare	15,8*	19,7	16,5	23,4	40,1	42,2	38,0	46,5
Sint-Niklaas	24,4	24,1	20,7	28,0	54,1	50,3	46,0	54,6
Turnhout	18,6	18,4	16,5	20,4	39,1	37,7	35,3	40,1
Totaal 13 steden	22,7	22,3	21,4	23,2	43,8*	41,6	40,7	42,6

(1) * wijst op een significant verschil tussen 2014 en 2011 en dit onder controle van geslacht, leeftijd en opleiding (zie leeswijzer).

(2) BI= betrouwbaarheidsinterval 2014: als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en er geen significant verschil is (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmontor.

Verkeershinder, in 2014, in %.

Bron: survey Stadsmontor 2014.

BUURTPROBLEMEN: LAWAAIHINDER

Definitie

Aandeel (%) inwoners dat last heeft van lawaaihinder en van lawaaihinder door bedrijven in de wijk.

In de survey van de Stadsmonitor werden volgende stellingen voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad:

- (1) In welke mate heb je de afgelopen maand last ondervonden in jouw buurt/wijk van lawaai door verkeer (auto, bus, vrachtwagen, tram, trein, vliegtuig)?
- (2) In welke mate heb je de afgelopen maand last ondervonden in jouw buurt/wijk van burenlawaai (ruzies, blaffende honden, muziek, ...)?
- (3) In welke mate heb je de afgelopen maand last ondervonden in jouw buurt/wijk van andere vormen van lawaai (horeca, sportvelden, ...)?
- (4) In welke mate heb je de afgelopen maand last ondervonden in jouw buurt/wijk van lawaai door bedrijven.

Respondenten konden antwoorden met 'nooit', 'zelden', 'af en toe', 'vaak' of 'altijd'. Wie op de eerste 3 stellingen minstens 1 keer met 'altijd' of 'vaak' antwoordde, werd in de teller opgenomen bij lawaaihinder. Lawaai door bedrijven is apart opgenomen in de tabel.

Toelichting

Deze indicator brengt een deelaspect van het veiligheidsgevoel in de stedelijke omgeving in beeld. In een leefbare en duurzame stad zorgt men voor de veiligheid van mensen door systematisch een reeks van problemen aan te pakken zoals de criminaliteit, (geluids)overlast, verstoring van de openbare orde, brandveiligheid en milieuhinder.

In 2014 geeft gemiddeld 40,2% van de inwoners van de centrumsteden aan dat ze de afgelopen maand last heeft gehad van lawaaihinder. De grootste bron van lawaaihinder is verkeer (31,9%), gevolgd door burenlawaai (12,8%) en andere vormen van lawaai (4,6%).

In Sint-Niklaas (45,5%), Antwerpen (45,4%) en Gent (40,4%) is het aandeel inwoners dat last heeft van lawaai groter dan in de 13 centrumsteden gemiddeld. In Oostende (32,7%) en Brugge (32,9%) is de geluidshinder het kleinst.

Ten opzichte van 2011 is het gemiddeld aandeel inwoners dat last heeft van lawaai stabiel gebleven. In de centrumsteden individueel zijn er wel een aantal veranderingen. In Oostende is het aandeel inwoners dat hinder heeft afgenomen wat voornamelijk het resultaat is van een sterke daling van het aandeel inwoners dat last heeft van lawaai dat door het verkeer wordt veroorzaakt. In Hasselt en Roeselare is het aandeel inwoners dat last heeft van lawaai daarentegen gestegen.

Gemiddeld 4,4% van de inwoners van de centrumsteden heeft last van lawaai door bedrijven. De hinder is het grootst in Genk (6,8%) en Antwerpen (5,9%).

Inwoners jonger dan 35 en tussen 35-55 jaar hebben meer last van lawaai dan 55-plussers. Andere verschillen zijn eerder beperkt.

Deze indicator leest men het best samen met indicatoren zoals 'Algemeen onveiligheidsgevoel', 'Buurtproblemen: lastig gevallen worden op straat', 'Buurtproblemen: milieuhinder' en 'Buurtproblemen: vandalisme'.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

In de survey werd expliciet gepeild naar de mate waarin men de laatste maand zelf last heeft ondervonden van een aantal problemen in de buurt. Er wordt dus niet gepeild naar de perceptie van buurtproblemen, eerder naar effectieve problemen. Op basis van de vraagstelling kan niet geheel worden uitgesloten dat perceptie een rol speelt.

Lawaaihinder en lawaai door bedrijven, in 2011 en 2014, in %.

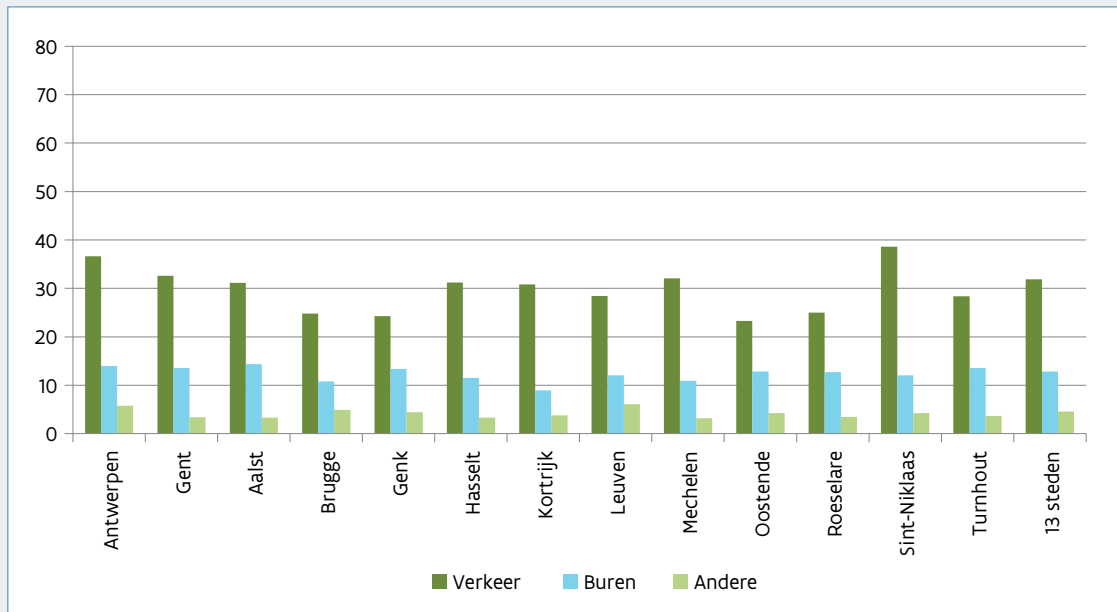
	Lawaaihinder				Lawaaihinder door bedrijven		
	2011	2014	BI ondergrens (2)	BI bovengrens (2)	2014	BI ondergrens (2)	BI bovengrens (2)
Antwerpen	45,2	45,4	43,3	47,4	5,9	5,0	7,0
Gent	42,2	40,4	37,0	43,9	3,8	2,6	5,5
Aalst	43,1	40,2	37,8	42,7	3,5	2,7	4,6
Brugge	31,7	32,9	30,6	35,3	3,8	3,0	4,9
Genk	32,9	34,5	32,6	36,6	6,8	5,8	7,9
Hasselt	32,4*	38,3	34,3	42,4	3,0	1,9	4,7
Kortrijk	36,5	37,3	33,4	41,4	4,9	3,5	7,0
Leuven	37,5	37,0	35,0	39,0	2,7	2,1	3,5
Mechelen	39,8	40,0	35,9	44,2	2,0	1,2	3,5
Oostende	38,7*	32,7	28,9	36,9	3,8	2,5	5,7
Roeselare	29,0*	34,4	30,4	38,6	3,7	2,4	5,7
Sint-Niklaas	41,9	45,5	41,2	49,7	4,9	3,4	7,2
Turnhout	37,3	37,0	34,7	39,5	2,4	1,7	3,2
Totaal 13 steden	40,0	40,2	39,2	41,2	4,4	4,0	4,9

(1) * wijst op een significant verschil tussen 2014 en 2011 en dit onder controle van geslacht, leeftijd en opleiding (zie leeswijzer).

(2) BI= betrouwbaarheidsinterval 2014: als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en er geen significant verschil is (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor.

Lawaai door verkeer, buren en andere oorzaken, in 2014, in %.

Bron: survey Stadsmonitor 2014.

BUURTPROBLEMEN: LASTIGGEVALLEN WORDEN OP STRAAT

Definitie

Aandeel (%) inwoners dat afgelopen maand werd lastiggevallen op straat.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende stelling voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: In welke mate heb je de afgelopen maand zelf hinder onderzonden in jouw buurt van lastiggevallen worden op straat.

Respondenten konden antwoorden met 'nooit', 'zelden', 'af en toe', 'vaak' of 'altijd'. Respondenten die op beide stellingen met 'altijd' of 'vaak' antwoordde, werden in de teller opgenomen.

Toelichting

Deze indicator brengt een deelaspect van het veiligheidsgevoel in de stedelijke omgeving in beeld. In een leefbare en duurzame stad zorgt men voor de veiligheid van mensen door systematisch een reeks van problemen aan te pakken zoals de criminaliteit, (geluids)overlast, verstoring van de openbare orde, brandveiligheid en milieuhinder.

In 2014 geeft gemiddeld 3,2% van de inwoners uit de centrumsteden aan lastig te zijn gevallen op straat. In Antwerpen (4,6%) en Oostende (4,4%) is dit aandeel het grootst en in Brugge (0,7%) het kleinst. Het aandeel inwoners dat slechts af en toe wordt lastiggevallen is het grootst in Antwerpen (14,2%) en Turnhout (10,8%). In de overige steden is dit aandeel kleiner dan 10%.

Ten opzichte van 2011 is het aandeel inwoners dat frequent wordt lastiggevallen op straat stabiel gebleven. Enkel in Oostende is het aandeel met meer dan 2% toegenomen. Ook in Gent, Genk en Leuven was er een toename.

Inwoners jonger dan 35 jaar en lager opgeleiden geven vaker aan lastig te zijn gevallen op straat dan 55-plussers en hoogopgeleiden. Geslacht speelt geen rol.

Deze indicator leest men het best samen met indicatoren zoals 'Algemeen onveiligheidsgevoel', 'Buurtproblemen: lawaaihinder', 'Buurtproblemen: milieuhinder' en 'Buurtproblemen: Vandalisme'.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

In de survey werd expliciet gepeild naar de mate waarin men de laatste maand zelf last heeft onderzonden van een aantal problemen in de buurt. Er wordt dus niet gepeild naar de perceptie van buurtproblemen, eerder naar effectieve problemen. Op basis van de vraagstelling kan niet geheel worden uitgesloten dat perceptie een rol speelt.

Lastiggevallen worden op straat, in 2011 en 2014, in %.

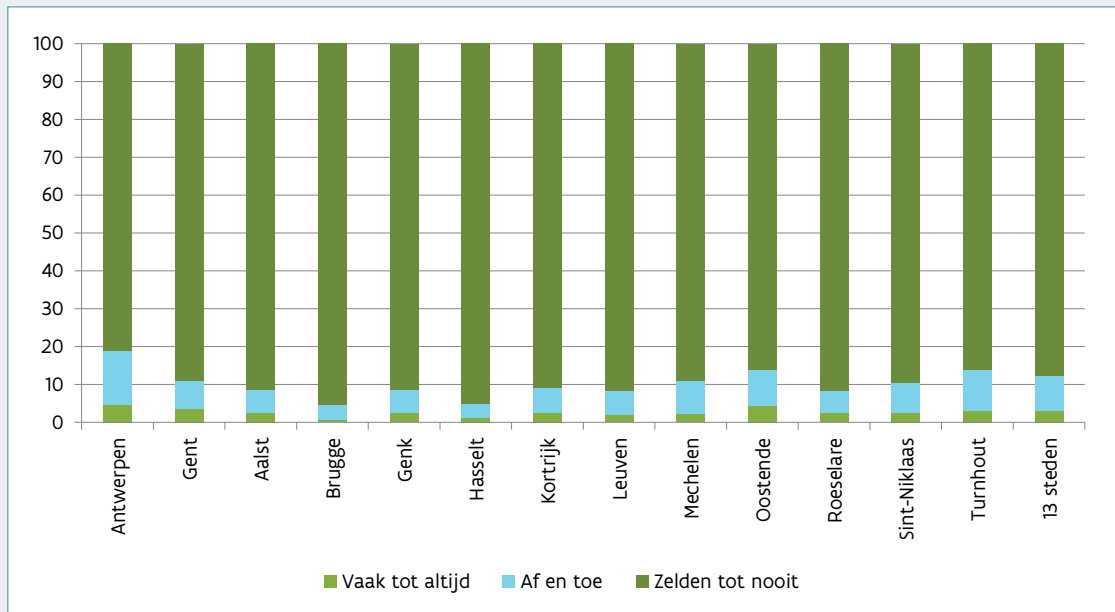
	2011	2014	BI ondergrens (2)	BI bovengrens (2)
Antwerpen	5,2	4,6	3,8	5,6
Gent	1,7*	3,5	2,4	5,1
Aalst	1,6	2,5	1,7	3,5
Brugge	0,7	0,7	0,4	1,3
Genk	1,4*	2,6	2,0	3,5
Hasselt	1,2	1,2	0,5	2,7
Kortrijk	1,4	2,7	1,6	4,6
Leuven	1,0*	2,1	1,5	2,8
Mechelen	3,3	2,4	1,4	4,0
Oostende	2,2*	4,4	2,8	6,8
Roeselare	0,8	2,6	1,4	4,5
Sint-Niklaas	2,5	2,5	1,4	4,3
Turnhout	2,9	3,1	2,3	4,1
Totaal 13 steden	2,7	3,2	2,8	3,6

(1) * wijst op een significant verschil tussen 2014 en 2011 en dit onder controle van geslacht, leeftijd en opleiding (zie leeswijzer).

(2) BI= betrouwbaarheidsinterval 2014: als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en er geen significant verschil is (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor.

Lastiggevallen worden op straat, in 2014, in %.

Bron: survey Stadsmonitor 2014.

BUURTPROBLEMEN: MILIEUHINDER

Definitie

Aandeel (%) inwoners dat de afgelopen maand last heeft ondervonden van geurhinder.

Aandeel (%) inwoners dat de afgelopen maand last heeft ondervonden van hondenpoep.

Aandeel (%) inwoners dat de afgelopen maand last heeft ondervonden van lichthinder.

Aandeel (%) inwoners dat de afgelopen maand last heeft ondervonden van trillingen.

Aandeel (%) inwoners dat de afgelopen maand last heeft ondervonden van ongedierte.

Aandeel (%) inwoners dat de afgelopen maand last heeft ondervonden van zwerfvuil.

Aandeel (%) inwoners dat de afgelopen maand last heeft ondervonden van sluikestort.

In de survey van de Stadsmonitor werden volgende stellingen voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Duid aan in welke mate je de afgelopen maand last hebt ondervonden in jouw buurt van (1) geurhinder (verkeer, industrie), (2) hondenpoep, (3) lichthinder (straatverlichting, reclameverlichting, ...), (4) trillingen (vb. van zwaar vervoer), (5) ongedierte (bv. ratten, muizen, zwerfkatten, duiven, enz...), (6) zwerfvuil (blikjes, papier, ...) en (7) sluikestort (grof huisvuil, zakken afval, ...).

Respondenten konden antwoorden met 'nooit', 'zelden', 'af en toe', 'soms' of 'altijd'. Respondenten die met 'altijd' of 'soms' antwoordden, werden in de teller opgenomen.

Toelichting

Deze indicator brengt specifieke milieuproblemen in beeld waar inwoners mee geconfronteerd kunnen worden. In een leefbare en duurzame stad zorgt men voor de gezondheid, veiligheid en het welzijn van de inwoners door systematisch een reeks van problemen aan te pakken zoals onder andere milieuhinder.

In 2014 heeft in de centrumsteden gemiddeld 6,2% van de inwoners last van lichthinder, 9,4% van geurhinder, 14,4% van trillingen, 15,0% van ongedierte, 22,7% van sluikestort, 22,9% van hondenpoep en 36,0% van zwerfvuil.

In de centrumsteden ondervinden de inwoners de meeste last van zwerfvuil, gevolgd door hondenpoep en sluikestort. In Gent, Antwerpen en Turnhout is het aandeel inwoners dat hinder ondervindt van zwerfvuil groter dan 40%. In Brugge en Hasselt heeft minder dan een kwart van de bevolking er last van. Op de tweede plaats staat overlast door hondenpoep waar voornamelijk de inwoners van Antwerpen, Turnhout en Oostende hinder van ondervinden (27-30%). Op de derde plaats noteren we hinder door sluikestort waar de hinder groter is in de grootsteden dan in de overige steden en het kleinst in Hasselt en Brugge.

Het aandeel inwoners dat hinder ondervindt van ongedierte is het grootst in Antwerpen (18,7%) en Aalst (16,8%) en het kleinst in Kortrijk (10,1%) en Brugge (10,4%). In Sint-Niklaas (20,7%) is de hinder door trillingen groter dan in de overige centrumsteden, in Genk (7,8%) kleiner. Ten slotte heeft minder dan 10% van de inwoners van centrumsteden last van licht- en geurhinder. In beide gevallen is de hinder het grootst in Antwerpen en het kleinst in Brugge en Kortrijk.

Het aandeel inwoners dat hinder ondervindt van hondenpoep is in de centrumsteden ten opzichte van 2011 gedaald van 27,8% naar 22,9% met de sterkste daling in Mechelen en Oostende. Overlast door geurhinder is stabiel gebleven.

Deze indicator leest men het best samen met indicatoren zoals 'Algemeen onveiligheidsgevoel', 'Buurtproblemen: Lawaaihinder' en 'Buurtproblemen: Vandalisme'.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

In de survey werd expliciet gepeild naar de mate waarin men de laatste maand zelf last heeft ondervonden van een aantal problemen in de buurt. Er wordt dus niet gepeild naar de perceptie van buurtproblemen, eerder naar effectieve problemen. Op basis van de vraagstelling kan niet geheel worden uitgesloten dat perceptie een rol speelt.

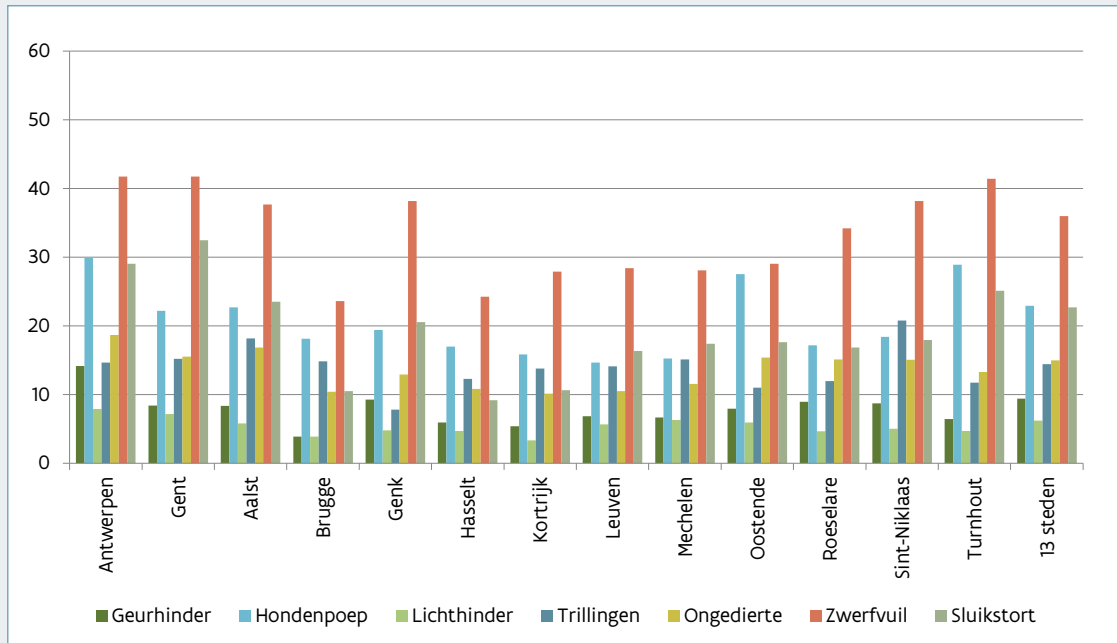

Milieuhinder, in 2011 en 2014, in %.

	Geurhinder		Hondenpoep		Lichthinder	Trillingen	Ongedierte	Zwerfvuil	Sluikstort
	2011	2014	2011	2014	2014	2014	2014	2014	2014
Antwerpen	13,5	14,2	35,5*	29,9	7,9	14,7	18,7	41,7	29,0
Gent	11,1	8,4	28,7*	22,2	7,1	15,2	15,5	41,7	32,4
Aalst	9,6	8,3	24,5	22,7	5,8	18,2	16,8	37,7	23,5
Brugge	4,4	3,9	22,7*	18,1	3,9	14,8	10,4	23,6	10,5
Genk	9,4	9,3	23,4*	19,4	4,8	7,8	12,9	38,2	20,6
Hasselt	4,7	5,9	17,7	17,0	4,7	12,3	10,8	24,2	9,2
Kortrijk	5,1	5,4	17,9	15,9	3,3	13,8	10,1	27,9	10,6
Leuven	7,6	6,8	20,3*	14,7	5,7	14,1	10,5	28,4	16,4
Mechelen	6,3	6,7	23,4*	15,3	6,3	15,1	11,6	28,1	17,4
Oostende	9,5	7,9	35,2*	27,5	5,9	11,0	15,4	29,0	17,6
Roeselare	15,9*	8,9	18,2	17,2	4,7	11,9	15,1	34,2	16,8
Sint-Niklaas	6,2	8,7	22,3	18,4	5,0	20,7	15,1	38,1	17,9
Turnhout	6,1	6,4	32,9*	28,9	4,7	11,7	13,3	41,4	25,1
Totaal 13 steden	9,9	9,4	27,8*	22,9	6,2	14,4	15,0	36,0	22,7

(1) * wijst op een significant verschil tussen 2014 en 2011 en dit onder controle van geslacht, leeftijd en opleiding (zie leeswijzer).
Bron: survey Stadsmonitor.

Milieuhinder, in 2014, in %.

Bron: survey Stadsmonitor 2014.

BUURTPROBLEMEN: VANDALISME

Definitie

Aandeel (%) inwoners dat de afgelopen maand last heeft ondervonden van vandalisme.

In de survey van de Stadsmonitor werden volgende stellingen voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad:

- (1) 'Duid aan in welke mate je de afgelopen maand last hebt ondervonden in jouw buurt van vernieling van straatmeubilair / vernieling van bus- of tram-hokjes'.
- (2) 'Duid aan in welke mate je de afgelopen maand last hebt ondervonden in jouw buurt van bekladde muren en/of gebouwen (graffiti)'.

Respondenten konden antwoorden met 'nooit', 'zelden', 'af en toe', 'vaak' of 'altijd'. Respondenten die op minstens 1 van de 2 stellingen antwoordden met 'vaak' of 'altijd', werden in de teller opgenomen.

Toelichting

Deze indicator brengt een deelaspect van het veiligheidsgevoel in de stedelijke omgeving in beeld. In een leefbare en duurzame stad zorgt men voor de veiligheid van mensen door systematisch een reeks van problemen aan te pakken zoals de criminaliteit, (geluids)overlast, verstoring van de openbare orde, vandalisme, brandveiligheid en milieuhinder.

In 2014 heeft in de centrumsteden gemiddeld 1 op de 10 inwoners last van vandalisme. In Antwerpen, Gent en Genk is de hinder het grootst met meer dan 10%. In Roeselare, Kortrijk en Brugge is de hinder het kleinst met minder dan 5%.

Vandalisme is een samengestelde indicator bestaande uit vernieling van straatmeubilair en graffiti. In Antwerpen en Genk heeft 10,2% van de inwoners last van vernieling van het straatmeubilair. De hinder is het kleinst in Roeselare met 2,2%. De hinder door graffiti is het grootst in de grootsteden en kleiner in de overige centrumsteden.

Ten opzichte van 2011 is het aandeel inwoners met hinder van vandalisme stabiel gebleven.

Mannen geven vaker dan vrouwen aan dat ze last hebben van graffiti in hun buurt. Op het vlak van vernieling van straatmeubilair geven hoger opgeleiden minder vaak aan er overlast van te hebben dan lager opgeleiden.

Deze indicator leest men het best samen met indicatoren zoals 'Algemeen onveiligheidsgevoel', 'Buurtproblemen: lawaaihinder' en 'Buurtproblemen: milieuhinder'.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

In de survey werd expliciet gepeild naar de mate waarin men de laatste maand zelf last heeft ondervonden van een aantal problemen in de buurt. Er wordt dus niet gepeild naar de perceptie van buurtproblemen, eerder naar effectieve problemen. Op basis van de vraagstelling kan niet geheel worden uitgesloten dat perceptie een rol speelt.

Vandalisme, in 2011 en 2014, in %.

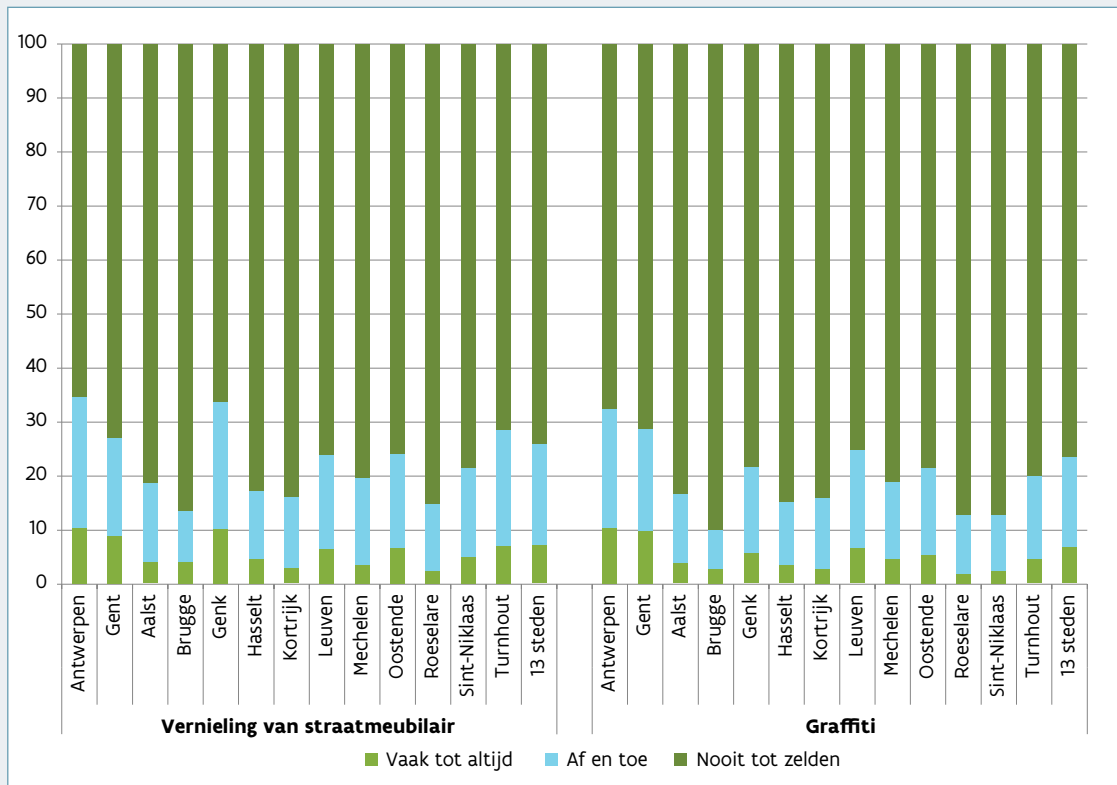
	Straatmeubilair		Graffiti		Vandalisme			
	2011	2014	2011	2014	2011	2014	BI ondergrens (2)	BI bovengrens (2)
Antwerpen	11,1	10,2	12,0	10,3	16,5	15,2	13,7	16,8
Gent	8,1	8,8	7,3	9,7	11,4	13,8	11,5	16,4
Aalst	4,5	4,0	3,5	3,8	6,0	5,7	4,5	7,1
Brugge	2,6	3,9	1,9	2,6	3,6	4,7	3,7	5,8
Genk	11,9	10,2	5,5	5,6	12,6	11,4	10,1	12,8
Hasselt	4,6	4,5	3,2	3,5	6,5	5,9	4,2	8,2
Kortrijk	3,0	3,0	3,1	2,7	4,6	4,0	2,7	5,9
Leuven	5,1	6,4	5,7	6,6	8,2	9,9	8,7	11,2
Mechelen	5,3	3,4	6,4	4,4	9,2	6,6	4,8	8,9
Oostende	5,0	6,5	4,0	5,3	6,6	8,5	6,4	11,4
Roeselare	1,5	2,2	0,9	1,7	2,0	2,8	1,7	4,6
Sint-Niklaas	3,8	4,8	2,3	2,4	5,1	5,3	3,7	7,6
Turnhout	7,4	6,9	5,8	4,6	9,7	8,9	7,6	10,4
Totaal 13 steden	7,2	7,2	6,8	6,8	10,4	10,4	9,7	11,1

(1) * wijst op een significant verschil tussen 2014 en 2011 en dit onder controle van geslacht, leeftijd en opleiding (zie leeswijzer).

(2) BI= betrouwbaarheidsinterval 2014: als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en er geen significant verschil is (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor.

Vandalisme, in 2014, in %.

Bron: survey Stadsmonitor 2014.

HOOFDSTUK 5 Wonen en woonomgeving

Aan de basis van de keuze van de indicatoren 'Wonen en woonomgeving' ligt een visie over een wenselijke toekomst voor een Vlaamse centrumstad. Deze visie is voor het beleidsdomein 'Wonen en woonomgeving' samengebond in 3 clusters:

- Woonzekerheid in betaalbare en kwaliteitsvolle woningen
- Kwaliteit van de woonomgeving
- Versterken van netwerking en burgerparticipatie rond wonen

Per cluster is een set van indicatoren samengesteld. Deze set houdt rekening met de vier principes van het duurzaamheidsconcept (economische, sociale, fysiek-ecologische en institutionele principe).

Hoofdstuk 5 bevat enkel de indicatoren die betrekking hebben op het aanbod aan sociale woningen, de woningkwaliteit, de betaalbaarheid, het migratiesaldo en de kwaliteit van de woonomgeving. Men leest deze indicatoren best samen met de andere indicatoren in de 3 clusters. Dit is mogelijk via www.stadsmonitor.be

Algemeen migratiesaldo	190
Migratiesaldo naar leeftijd	192
Verhuisintentie	194
Comfortniveau van de woning	196
Structurele problemen in de woning	198
Duurzaamheid van de woning	200
Vastgoedprijzen	202
Betaalbaarheid van het wonen: woonquote	204
Betaalbaarheid van het wonen: betalingsmoeilijkheden	206
Sociaal woningaanbod	208
Spreiding van sociale huurwoningen	210
Woningdichtheid bij nieuwbouw	212
Tevredenheid over de woning	214
Tevredenheid over de buurt	216
Tevredenheid over de uitstraling van gebouwen in de buurt	218
Tevredenheid over de uitstraling van straten, pleinen, parken, monumenten en gebouwen in de stad	220
Tevredenheid over de stad	222

ALGEMEEN MIGRATIESALDO

Definitie

Het verschil tussen de totale inwijking en uitwijking per 1.000 inwoners.

Het absolute migratiesaldo is de som van de binnenlandse inwijking, de buitenlandse inwijking, de herinschrijving (na schrapping) en verandering van register; verminderd met de som van de binnenlandse uitwijking, de buitenlandse uitwijking, de schrapping (vertrek door het gemeentebestuur vastgesteld, maar door de persoon niet aangegeven).

Het migratiesaldo is het absolute migratiesaldo gedeeld door het aantal inwoners, en vermenigvuldigd met 1.000. De migratiecijfers zijn driejaarlijkse gemiddelden.

Vaststellingen

Het migratiesaldo geeft een eerste indicatie van de aantrekkingskracht van een stad om er te gaan of te blijven wonen. Een gezonde en aangename leefomgeving, een verscheidenheid aan aantrekkelijke woningen, een divers cultureel en recreatief aanbod, een kwalitatief aanbod aan onderwijs op maat van elke jongere, hoger gekwalificeerde banen en diversiteit op de arbeidsmarkt, een breed sociaal leven en een open en communicatief bestuur: al deze factoren spelen een rol in de leefbaarheid van een stad of regio en voor een goed gevoel bij haar inwoners.

In de meeste centrumsteden is het migratiesaldo positief. Dit betekent dat de steden inwoners winnen uit een andere Belgische gemeente of uit het buitenland. Opvallend is evenwel de kentering in het gewicht van dit saldo. De centrumsteden winnen nog steeds inwoners door migratie, maar dit saldo is afgenomen ten opzichte van vorige meting. Hasselt wint het meest inwoners door migratie. Dit wil zeggen dat er in Hasselt tussen 2011 en 2013 9 mensen per 1.000 inwoners meer zijn bijgekomen dan dat er vertrokken zijn.

Sinds 1998 zien we in de meeste centrumsteden, een positieve trend in de aangroei door migratie. De meeste centrumsteden winnen aan aantrekkingskracht, zij het voornamelijk door een groter aantal inwijkingen vanuit het buitenland.

Enkel in Hasselt, Aalst en Oostende en in mindere mate in Roeselare en Sint-Niklaas is het intern of binnenlands migratiesaldo positief. In de overige centrumsteden wordt een negatief binnenlands saldo, ruimschoots gecombineerd door een positief extern saldo. Dit saldo is evenwel in alle centrumsteden afgenomen ten opzichte van voorgaande jaren.

De indicator kan gelezen worden samen met de andere indicatoren in dit hoofdstuk en meer bepaald met 'Migratiesaldo naar leeftijd'.

Aandachtspunten

Bij de beoordeling van de gegevens dient men rekening te houden met de volgende beperkingen.

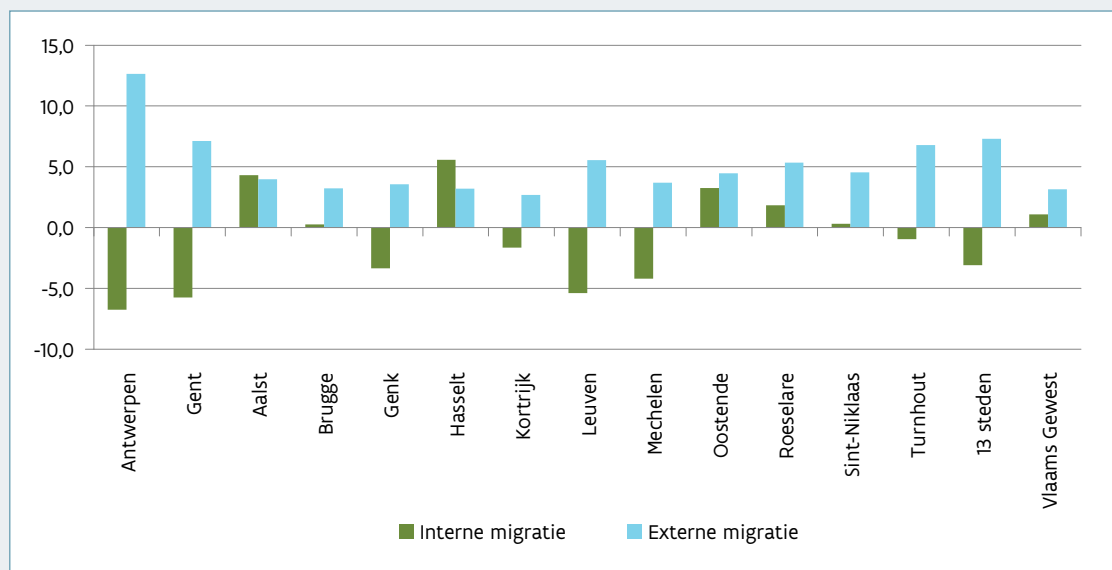
Het migratiesaldo is de resultante van in- en uitschrijvingen in het gemeentelijk register, maar vertelt niets over de intensiteit van verhuizing en migraties binnen de gemeente. Het migratiesaldo staat rechtstreeks in verband met de 'domiciliëring' van personen en geeft een beeld van alle 'geregistreerde' inwijking en uitwijking. Dit betekent dat er een groep bewoners, nieuwkomers en vertrekkers is die niet in beeld komen. Zo komen mensen zonder papieren en hogeschool- en universiteitsstudenten die op het ouderlijk adres ingeschreven staan niet in de statistieken voor. Tenslotte dient men er rekening mee te houden dat in België dagelijks ongeveer 1.500 inschrijvingen en schrappingen worden verricht, waarvan circa 150 verhuizingen vanuit of naar het buitenland, wat impliceert dat de stad een deel van de migratie met vertraging "registreert".

Algemeen migratiesaldo, van 1999-2001 tot 2011-2013, per 1.000 inwoners.

	1999-2001	2002-2004	2005-2007	2008-2010	2011-2013
Antwerpen	-0,7	2,9	2,1	9,6	5,9
Gent	1,4	3,8	2,1	9,0	1,4
Aalst	0,9	2,7	3,0	10,4	8,3
Brugge	2,6	1,7	-1,3	0,0	3,5
Genk	-1,9	-0,6	-0,6	0,1	0,2
Hasselt	3,0	3,1	6,4	9,5	8,8
Kortrijk	-2,2	-3,8	-0,5	4,1	1,1
Leuven	-0,6	-1,9	1,9	9,3	0,2
Mechelen	-0,1	3,6	1,6	4,4	-0,5
Oostende	5,9	8,4	3,2	8,4	7,7
Roeselare	2,8	2,2	2,2	6,9	7,2
Sint-Niklaas	1,6	1,3	2,4	6,4	4,9
Turnhout	1,6	2,6	0,2	7,2	5,8
Totaal 13 steden	0,7	2,3	1,8	7,5	4,2
Vlaams Gewest	1,5	2,8	3,7	5,8	4,2

Bron: ADS, bewerking SVR.

Algemeen migratiesaldo, in 2011-2013, per 1.000 inwoners.

Bron: ADS, bewerking SVR.

MIGRATIESALDO NAAR LEEFTIJD

Gezin

Definitie

Het verschil tussen de inwijking en uitwijking van jonge gezinnen (0-9 jaar en 30-39 jaar) en jongvolwassenen (20-29 jaar) per 1.000 inwoners.

Het migratiesaldo is de som van de binnenlandse inwijking en de buitenlandse inwijking verminderd met de som van de binnenlandse uitwijking en de buitenlandse uitwijking.

Men bekomt het migratiesaldo door het absolute migratiesaldo naar leeftijd te delen door het aantal inwoners in diezelfde leeftijdscategorie, en te vermenigvuldigen met 1000.

Vaststellingen

Het migratiesaldo geeft een eerste indicatie van de aantrekkingskracht van een stad om er te gaan of te blijven wonen. Een gezonde en aangename leefomgeving, een verscheidenheid aan aantrekkelijke woningen, een divers cultureel en recreatief aanbod, een kwalitatief aanbod aan onderwijs op maat van elke jongere, hoger gekwalificeerde banen en diversiteit op de arbeidsmarkt, een breed sociaal leven en een open en communicatief bestuur: al deze factoren spelen een rol in de leefbaarheid van een stad of regio en voor een goed gevoel bij haar inwoners.

Het migratiesaldo van jonge gezinnen is in de periode 2011-2013 in 8 van de 13 steden positief. Dit wil zeggen dat er meer jonge gezinnen in de stad komen wonen dan dat er vertrekken. Het migratiesaldo is het meest positief in Aalst (+12%). In Antwerpen, Mechelen, Gent en Leuven is het migratiesaldo van jonge gezinnen negatief. Er vertrekken meer jonge gezinnen uit de stad dan dat er intrekken. Het migratiesaldo is het meest negatief in Leuven (-44%) en Gent (-20%).

In alle steden, met uitzondering van Genk, is het migratiesaldo van jongvolwassenen positief. Er komen meer jongvolwassenen in de stad wonen dan dat er vertrekken. Het migratiesaldo is het meest positief in de universiteitssteden Leuven (74%) en Gent (57%).

Terwijl in 2008-2010 in de 13 centrumsteden gemiddeld nog een klein aandeel jonge gezinnen instroomde is dit in 2011-2013 negatief (-6,1%). Het migratiesaldo van jongvolwassenen is tussen deze periodes centrumsteden licht afgenomen.

Deze indicator leest men best samen met de andere indicatoren uit dit hoofdstuk en meerbepaald met 'Algemeen migratiesaldo'.

Aandachtspunten

Bij de beoordeling van de gegevens dient men rekening te houden met de volgende beperkingen.

Het migratiesaldo is de resultante van in- en uitschrijvingen in het gemeentelijk register, maar vertelt niets over de intensiteit van verhuizing en migraties. Het migratiesaldo staat rechtstreeks in verband met de 'domiciliëring' van personen en geeft een beeld van alle 'geregistreerde' inwijking en uitwijking. Dit betekent dat er een groep bewoners, nieuwkomers en vertrekkers is die niet in beeld komen. Zo komen mensen zonder papieren en hogeschool- en universiteitsstudenten die op het ouderlijk adres ingeschreven staan niet in de statistieken voor. Tenslotte dient men er rekening mee te houden dat in België dagelijks ongeveer 1.500 inschrijvingen en schrappingen worden verricht, waarvan circa 150 verhuizingen vanuit of naar het buitenland, wat impliceert dat de stad een deel van de migratie met vertraging "registreert".

Migratie onderzoek op basis van leeftijdsspecifieke migratiesaldi geeft een partieel beeld van de soms complexe migratiebewegingen, en zegt weinig over in welke mate steden gezinnen kunnen houden. Hiervoor is cohorte-onderzoek meer geschikt. Het artikel 'Stadsvlucht bekeken vanuit cohorteperspectief' in Steden binnenstebuiten! Analyses op de Stadsmonitor 2011 gaat hier dieper op in. Het artikel plaatst enkele kanttekeningen bij het problematiseren van de stadsvlucht en het bestempelen van de jonge gezinnen als belangrijkste focusgroep. Maar een teveel aan nuance mag ook niet de illusie wekken dat de (selectieve) stadsvlucht is gekeerd.

Deze indicator wordt ook opgenomen in de katern 'Gezinnen in de stad'.

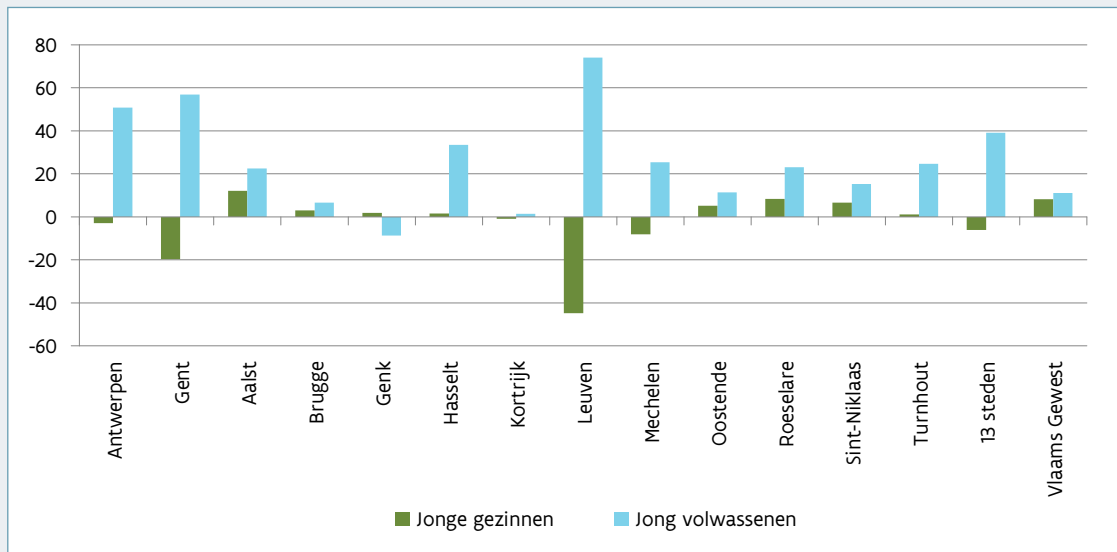

Migratiesaldo voor jonge gezinnen en jongvolwassenen, periode 2008-2010, 2011-2013, per 1.000 inwoners.

	Migratiesaldo jonge gezinnen		Migratiesaldo jong volwassenen	
	2008-2010	2011-2013	2008-2010	2011-2013
Antwerpen	5,3	-3,0	50,4	50,7
Gent	-9,8	-19,7	68,5	56,8
Aalst	16,6	12,1	27,0	22,5
Brugge	-4,4	3,0	-1,2	6,6
Genk	1,5	1,8	-11,5	-8,7
Hasselt	3,4	1,5	24,9	33,4
Kortrijk	3,4	-1,0	7,3	1,4
Leuven	-28,6	-44,8	84,3	74,0
Mechelen	-0,4	-8,1	34,4	25,4
Oostende	3,6	5,2	5,9	11,4
Roeselare	11,5	8,4	6,4	23,0
Sint-Niklaas	9,7	6,5	9,2	15,2
Turnhout	4,8	1,1	24,0	24,6
Totaal 13 steden	0,2	-6,1	40,4	39,1
Vlaams Gewest	10,4	8,1	13,4	11,0

Bron: ADS, bewerking SVR.

Migratiesaldo naar leeftijd: jonge gezinnen, jongvolwassenen, periode 2011-2013, per 1.000 inwoners.

Bron: ADS, bewerking SVR.

Definitie

Aandeel (%) inwoners dat de intentie heeft om in de komende 5 jaar te verhuizen.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende stelling voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Plan je de komende vijf jaar een verhuis?'. Respondenten konden antwoorden met 'Ja, binnen dezelfde buurt', 'Ja, naar een andere buurt in de stad', 'Ja, naar een andere stad/gemeente' en 'Nee, geen verhuisplannen'.

Respondenten die met 'Ja, binnen dezelfde buurt', 'Ja, naar een andere buurt in de stad' of 'Ja, naar een andere stad/gemeente' antwoordden, werden in de teller opgenomen.

Vaststellingen

(On)Tevredenheid over de woonplaats kan verband houden met heel diverse factoren zoals de woning en directe woonomgeving, zoals voorzieningen, het sociaal contact, het onderhoud, de overlast, de veiligheid, de uitstraling van de buurt en van de stad, de culturele rijkdom, enz. De oorzaken die de score van deze indicator beïnvloeden zijn zowel van economische, sociale, fysiek-ecologische als van institutionele aard.

Bijna 1 op 3 inwoners van de 13 steden heeft de intentie om in de komende 5 jaar te verhuizen. Dit aandeel is iets gestegen ten opzichte van 2011.

In Antwerpen en Leuven is de verhuisintentie het grootst, meer dan 30% van de inwoners plant er binnen de 5 jaar een verhuis. In Roeselare, Aalst en Brugge is de verhuisintentie het kleinst, minder dan 20% van de inwoners plant er een verhuis. Er zijn geen opmerkelijke verschillen ten opzichte van vorige meting.

In bijna alle steden is het aandeel inwoners dat een verhuis binnen de eigen buurt plant het kleinst.

In sommige steden zijn de verhuisintenties eerder gericht op een andere buurt in dezelfde stad. In andere steden geven inwoners aan te willen verhuizen naar een andere stad of gemeente.

Voorname inwoners jonger dan 35 jaar geven aan in de komende 5 jaar te willen verhuizen. Ook een groter aandeel hoger opgeleiden en huurders hebben verhuisintenties. Op basis van woningkenmerken zijn het voornamelijk inwoners die in een appartement wonen en inwoners die wonen in een woning die voor de Tweede Wereldoorlog is gebouwd die aangeven te willen verhuizen.

Deze indicator kan men onder andere samen lezen met indicatoren met betrekking tot de kwaliteit van de woning en de woonomgeving en 'Tevredenheid over de buurt', 'Tevredenheid over de stad' en 'Tevredenheid over de woning'.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Deze indicator wordt ook opgenomen in de kern 'Gezinnen in de stad'.

Verhuisintentie, in 2011 en in 2014, in %.

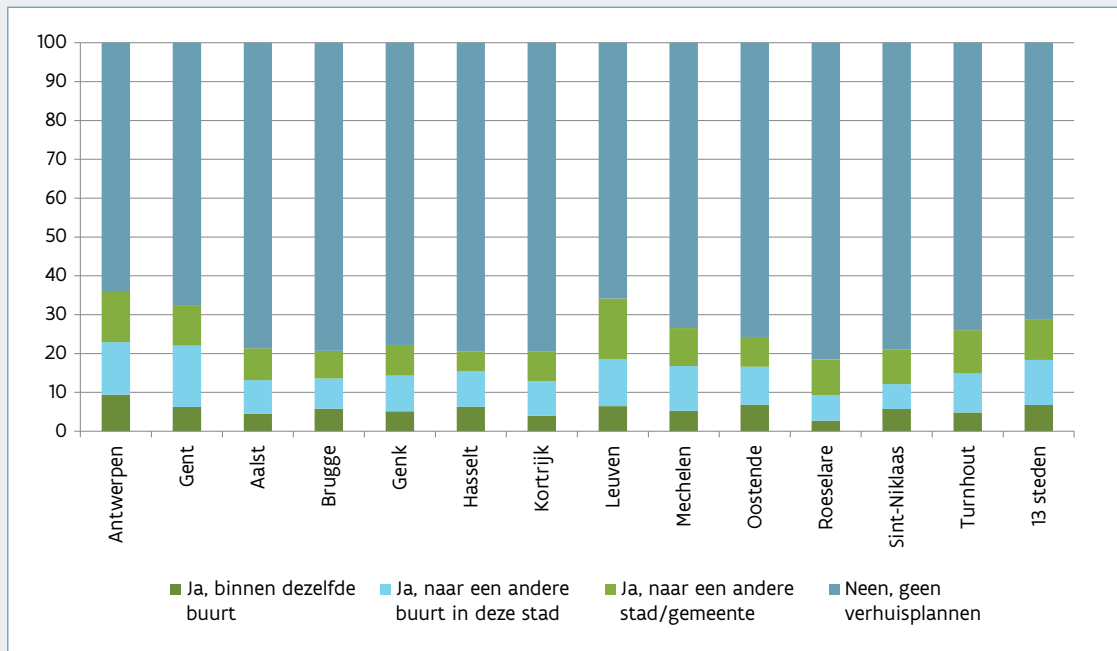
	2011	2014	BI ondergrens (2)	BI bovengrens (2)
Antwerpen	32,6	35,8	33,7	37,9
Gent	28,3	32,4	29,0	36
Aalst	19,7	21,3	19,1	23,7
Brugge	19,8	20,6	18,5	22,9
Genk	21,5	22,2	20,4	24,1
Hasselt	21,7	20,5	17,2	24,3
Kortrijk	20,2	20,4	17,0	24,2
Leuven	32,1	34,1	32,1	36,2
Mechelen	26,8	26,5	22,8	30,6
Oostende	24,1	24,0	20,3	28,1
Roeselare	16,5	18,4	15,1	22,3
Sint-Niklaas	22,2	20,9	17,4	24,9
Turnhout	23,2	26,0	23,6	28,4
Totaal 13 steden	26,7*	28,6	27,7	29,7

(1) * wijst op een significant verschil tussen 2014 en 2011 en dit onder controle van geslacht, leeftijd en opleiding (zie leeswijzer).

(2) BI= betrouwbaarheidsinterval 2014: als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en er geen significant verschil is (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor.

Verhuisintentie, in 2014, in %.

Bron: survey Stadsmonitor 2014.

Definitie

Aandeel (%) inwoners dat aangeeft in een woning te wonen met elementair comfort, middelmatig comfort, groot comfort en private buitenruimte.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende vraag voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad. 'Zijn onderstaande voorzieningen in je woning aanwezig: warm stromend water; lig-, zitbad of douche; centrale verwarming; internetaansluiting; balkon en koer/patio/terras/tuin.'

Respondenten konden antwoorden met 'ja', 'nee' of 'weet niet'. De categorie 'weet niet' werd bij de berekeningen buiten beschouwing gelaten.

Een woning met elementair comfort beschikt over (warm) stromend water en een badkamer of douche. Een woning met middelmatig comfort beschikt over elementair comfort en centrale verwarming. Een woning met groot comfort beschikt over middelmatig comfort en internet. Een woning met groot comfort en een private buitenruimte beschikt over groot comfort en een balkon, een koer of een tuin.

Vaststellingen

De Vlaamse Wooncode vat de algemene beleidsdoelstellingen van de Vlaamse overheid op lange termijn samen. Cruciaal is artikel 3: "Iedereen heeft recht op wonen. Daartoe moet de beschikking over een aangepaste woning, van goede kwaliteit, in een behoorlijke woonomgeving, tegen een betaalbare prijs en met woonzekerheid worden bevorderd."

In de 13 steden beschikt in 2014 bijna elke inwoner over elementair comfort, 88% van de inwoners over middelmatig comfort, 81% van de inwoners over groot comfort en 75,3% van de inwoners over groot comfort met een private buitenruimte.

Minstens 88% van de inwoners van de 13 steden beschikt over middelmatig comfort. In Hasselt, Genk en Leuven beschikt meer dan 90% van de inwoners over middelmatig comfort. Gemiddeld 11% van de inwoners geeft aan niet over centrale verwarming te beschikken. In Kortrijk, Aalst en Gent wonen relatief het meest inwoners zonder centrale verwarming.

Vier op vijf inwoners uit de 13 steden beschikt over groot comfort. In Leuven en Hasselt is dit meer dan 80% van de inwoners. In Kortrijk is dit het minst met 72% van de inwoners.

De toename van het comfortniveau is opmerkelijk in alle steden en vooral te wijten aan een toename van de internetverbinding. In 2011 beschikte bijna 1 op vijf inwoners nog niet over een internetverbinding, anno 2014 is dit nog maar 1 op tien inwoners.

Eigenaarschap is de dominante factor voor het al dan niet hebben van een bepaald comfortniveau. Eigenaars beschikken systematisch meer over groter comfort dan huurders. Daarnaast beschikt een groter aandeel inwoners met een niet-Belgische nationaliteit over minder groot comfort.

Betaalbaarheid, beschikbaarheid, kwaliteit en woonzekerheid zijn sleutelbegrippen. Men kan de indicator dan ook samen lezen met onder andere 'Structurele problemen in de woning' en 'Tevredenheid over de woning'.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Deze indicator wordt ook opgenomen in de katern 'Gezinnen in de stad'.

Comfortniveau van de woning, in 2011 en in 2014, in %.

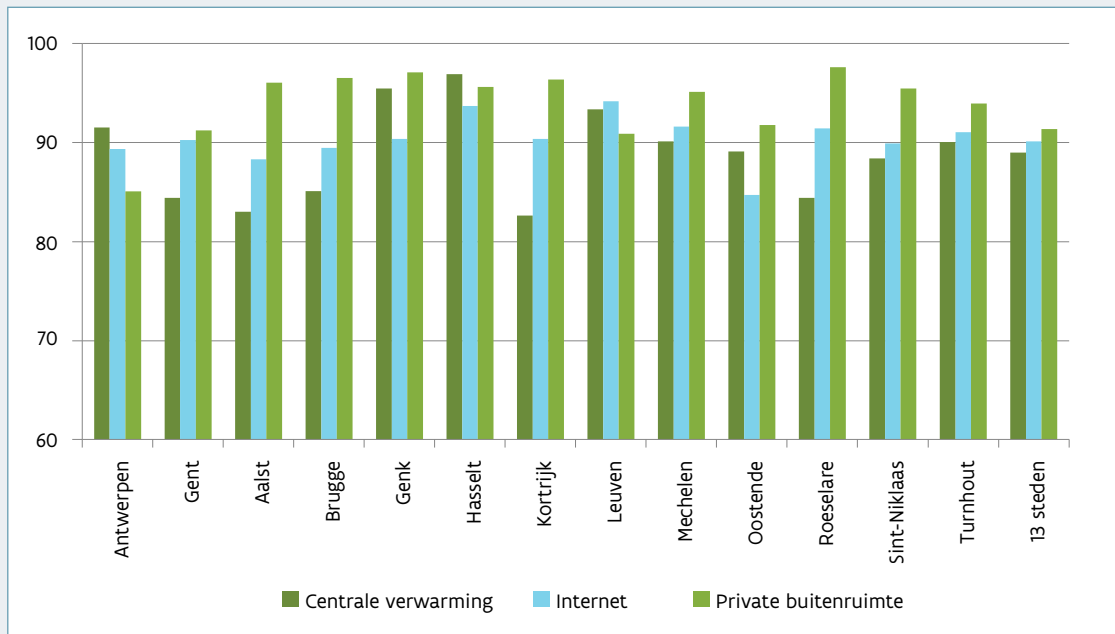
	Elementair comfort		Middelmatig comfort		Groot comfort		Groot comfort & private buitenruimte	
	2011	2014	2011	2014	2011	2014	2011	2014
Antwerpen	97,1*	98,3	87,8*	90,6	73,6*	82,1	65,7*	72,4
Gent	97,4*	99,2	82,0	84,0	70,7*	77,7	65,3*	72,6
Aalst	98,2	98,5	81,6	82,5	69,5*	75,2	66,9*	72,4
Brugge	98,0	98,8	83,6	84,6	72,0*	76,9	69,2*	74,8
Genk	97,7	98,5	92,7	94,5	79,1	86,1	77,0*	84,1
Hasselt	97,8*	99,1	95,3	96,3	80,9*	90,9	79,4*	87,8
Kortrijk	96,6	98,7	77,9	81,8	65,1*	75,5	64,2*	72,7
Leuven	98,1	98,9	92,3	92,6	81,7*	88,1	75,0*	81,2
Mechelen	98,2	98,2	83,8*	89,4	72,1*	83,9	69,1*	80,8
Oostende	98,4	98,5	83,6	88,2	68,9	75,5	63,7	70,4
Roeselare	97,4	98,3	80,8	83,9	70,0*	78,4	69,1*	76,9
Sint-Niklaas	97,1	98,9	78,9	88,0	67,6*	81,0	66,8	78,2
Turnhout	98,7	99,3	88,9*	89,9	76,4*	82,1	72,5*	78,0
Totaal 13 steden	97,6*	98,7	85,6*	88,3	72,9*	81,0	68,1*	75,3

(1) * wijst op een significant verschil tussen 2014 en 2011 en dit onder controle van geslacht, leeftijd en opleiding (zie leeswijzer).

(2) BI betrouwbaarheidsinterval 2014: via www.stadsmonitor.be

Bron: survey Stadsmonitor.

Comfortniveau van de woning, in 2014, in %.

Bron: survey Stadsmonitor 2014.

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat aangeeft te wonen in een woning met één of meerdere structurele problemen.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende vraag voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad. 'Wat vind je van de staat van je woning (of het gebouw waarin je woning gelegen is) omtrent de centrale verwarming (ketel en leidingen), de elektrische installatie, de binnenmuren (zijn ze vocht en schimmelvrij), de buitenmuren (zijn ze vocht en schimmelvrij), buitenschrijnwerk (deuren, raamwerk), de ramen en dak'.

Respondenten konden antwoorden met 'in goede staat', 'kleine herstellingen nodig', 'aan vervanging toe' of 'weet niet/niet van toepassing'. Bij de berekeningen werd met 'weet niet/niet van toepassing' geen rekening gehouden.

In een woning met structurele problemen zijn er 1 of meerdere huisvestingsproblemen: het dak, de ramen, de centrale verwarming of elektrische installatie zijn aan vervanging toe of er zit schimmel en vocht in de muren en vloeren of er is sprake van rottend raamwerk en deuren .

Vaststellingen

De Vlaamse Wooncode vat de algemene beleidsdoelstellingen van de Vlaamse overheid op lange termijn samen. Cruciaal is artikel 3: "Iedereen heeft recht op wonen. Daartoe moet de beschikking over een aangepaste woning, van goede kwaliteit, in een behoorlijke woonomgeving, tegen een betaalbare prijs en met woonzekerheid worden bevorderd." Gemiddeld 16% van de inwoners van de 13 steden geeft in 2014 aan te leven in een woning met één of meerdere structurele problemen.

In Antwerpen, Genk en Leuven zijn er de meeste problemen met de kwaliteit van de woningen. In Roeselare de minste. Er zijn geen verschillen doorheen de tijd met uitzondering van de score voor over de 13 steden heen, die ten opzichte van 2011 is afgenomen.

Als er gekeken wordt naar persoonskenmerken wonen voornamelijk huurders, inwoners jonger dan 35 jaar, lager opgeleiden en niet-Belgen in woningen die niet voldoen aan deze kwaliteitseisen.

Voornamelijk in woningen die gebouwd zijn voor de Tweede Wereldoorlog en appartementen zijn er problemen met de kwaliteit van de woning. In jongere woningen (1990-nu) en open/halfopen bebouwingen zijn er de minste problemen.

Betaalbaarheid, beschikbaarheid, kwaliteit en woonzekerheid zijn sleutelbegrippen. Men kan de indicator dan ook samen lezen met onder andere 'Duurzaamheid van de woning', 'Comfortniveau van de woning' en 'Tevredenheid over de woning'.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Deze indicator wordt ook opgenomen in de katern 'Gezinnen in de stad'.

Structurele problemen in de woning, in 2011 en in 2014, in %.

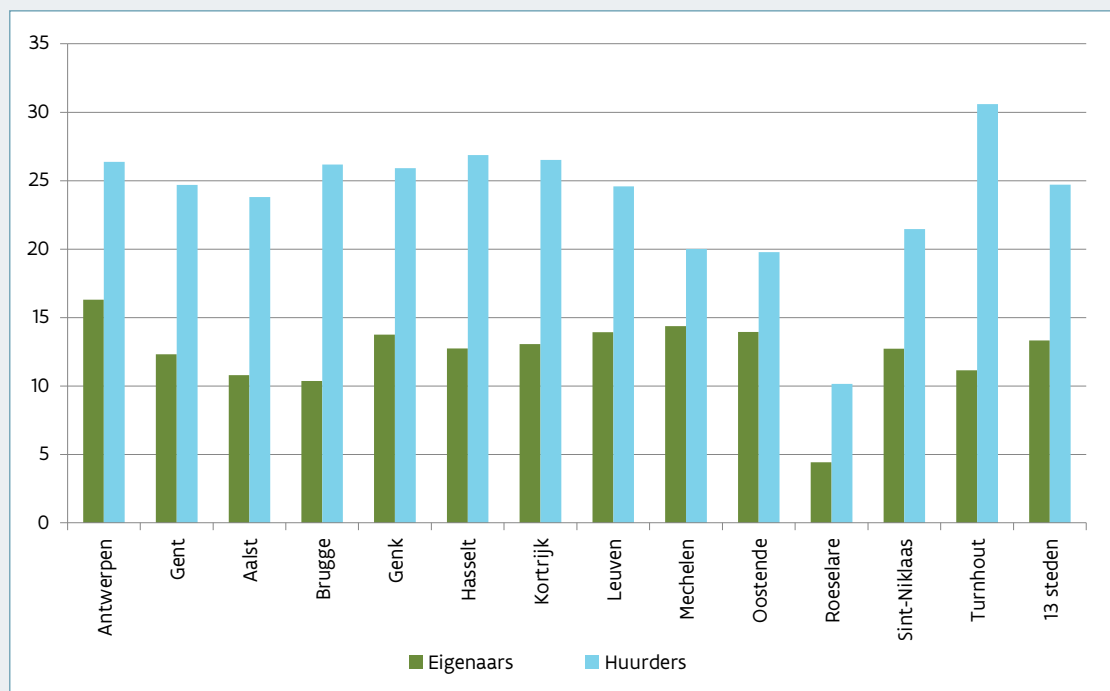
	2011	2014	BI ondergrens (2)	BI bovengrens (2)
Antwerpen	21,0	18,7	16,9	20,7
Gent	18,1	15,8	13,0	19,1
Aalst	14,6	12,8	10,9	14,9
Brugge	14,4	13,8	11,9	15,9
Genk	18,2	16,0	14,3	17,8
Hasselt	16,8	15,2	12,2	18,7
Kortrijk	12,3	15,3	12,2	19,0
Leuven	18,9	16,8	15,2	18,6
Mechelen	13,9	15,2	12,1	18,9
Oostende	12,6	15,0	11,6	19,2
Roeselare	9,0	5,6	3,8	8,3
Sint-Niklaas	17,5	14,3	11,2	18,1
Turnhout	16,1	15,3	13,4	17,5
Totaal 13 steden	17,3*	15,8	15	16,7

(1) * wijst op een significant verschil tussen 2014 en 2011 en dit onder controle van geslacht, leeftijd en opleiding (zie leeswijzer).

(2) BI= betrouwbaarheidsinterval 2014: als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en er geen significant verschil is (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor.

Structurele problemen in de woning, in 2014, in %.

Bron: survey Stadsmonitor 2014.

DUURZAAMHEID VAN DE WONING

Gezin

Definitie

De duurzaamheid van de woning wordt in beeld gebracht door:

Aandeel (%) inwoners dat aangeeft in een woning te wonen waarvan het dak geïsoleerd is, er dubbel of driedubbel glas is en die uitgerust is met een energiezuinige condensatieketel of hoogrendementsketel.

Aandeel (%) inwoners dat aangeeft in een woning te wonen die aan energierecuperatie doet, zij het via een groendak, of via zonnepanelen, zonneboiler of hergebruik van regenwater via regenwaterput.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende vraag voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad. Zijn onderstaande voorzieningen in je woning aanwezig: energiezuinige condensatieketel/hoogrendementsketel (chauffageketel), regenwater en gebruik hiervan voor toilet/was-machine, dubbel of driedubbel glas (minstens de helft van de ramen), isolatie van zolder/dak, groendak (dak met beplanting), zonnepanelen en zonneboiler.

Respondenten konden antwoorden met 'ja', 'nee' of 'weet niet'. De categorie 'weet niet' werd bij de berekeningen buiten beschouwing gelaten.

Vaststellingen

De Vlaamse Wooncode vat de algemene beleidsdoelstellingen van de Vlaamse overheid op lange termijn samen. Cruciaal is artikel 3: "Iedereen heeft recht op wonen. Daartoe moet de beschikking over een aangepaste woning, van goede kwaliteit, in een behoorlijke woonomgeving, tegen een betaalbare prijs en met woonzekerheid worden bevorderd."

Gemiddeld 50% van de inwoners geeft aan te wonen

in een woning die energiezuinig is. Het grootste aandeel vinden we terug in Turnhout, Mechelen, Leuven en Brugge, het kleinste aandeel in Antwerpen en Oostende.

Inwoners beschikken voornamelijk over (drie)dubbel glas in de woning (88%). In mindere mate beschikken ze over een goed geïsoleerd dak (74%) en in nog mindere mate over een energiezuinige condensatieketel of hoogrendementsketel (64%).

Eén op vier inwoners geeft aan te wonen in een woning waar energierecuperatie aan de orde is. Dit aandeel verschilt sterk van stad tot stad, gaande van 61% in Roeselare tot 13% in Antwerpen. Een vijfde van de inwoners hergebruikt water uit de regenput. In kleinere aandelen beschikken ze over zonnepanelen (9%), zonneboilers (3%) en groendaken (3%).

Eigenaars geven aan veel meer te investeren in energiebesparende maatregelen tegenover huurders.

Voornamelijk open/halfopen bebouwingen en huizen die gebouwd zijn in de periode 1990 tot nu zijn voorzien van energiebesparende maatregelen. Rijkhuizen, appartementen en oudere woningen hebben deze voorzieningen in mindere mate.

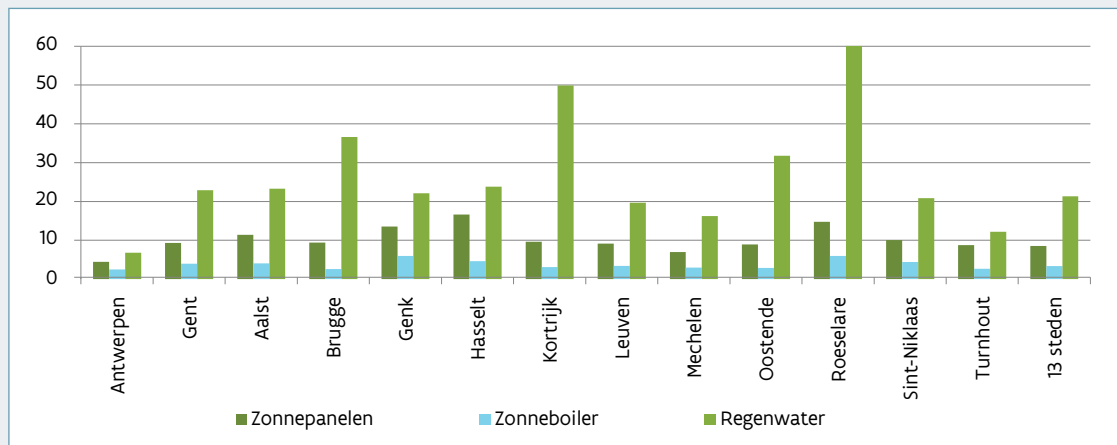
Betaalbaarheid, beschikbaarheid, kwaliteit en woonzekerheid zijn sleutelbegrippen. Men kan de indicator dan ook samen lezen met onder andere 'Structurele problemen in de woning' en 'Tevredenheid over de woning'.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Deze indicator wordt ook opgenomen in de katern 'Gezinnen in de stad'.

Duurzaamheid van de woning, in 2014, in %.

Bron: survey Stadsmonitor 2014.

Duurzaamheid van de woning, in 2011 en in 2014 in %.

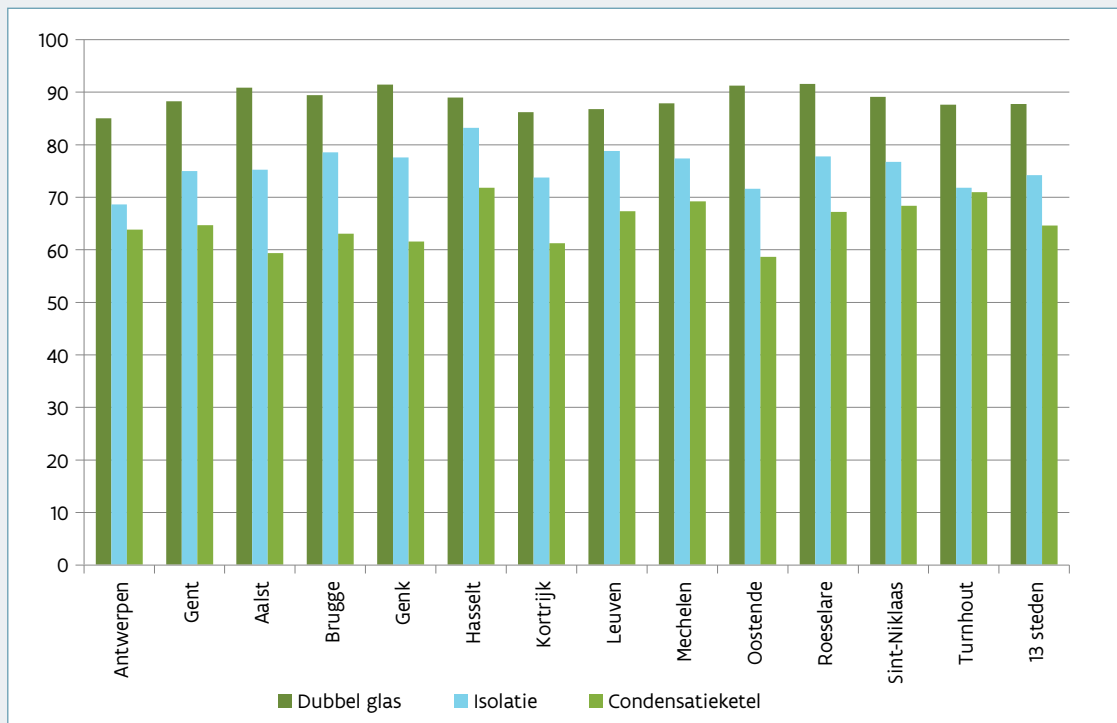
	Energiezuinig				Energie recupererend			
	2011	2014	BI ondergrens (2)	BI bovengrens (2)	2011	2014	BI ondergrens (2)	BI bovengrens (2)
Antwerpen	36,5*	46,6	44,2	49,0	9,7*	12,9	11,5	14,4
Gent	38,2*	50,3	46,3	54,3	22,3*	28,5	25,3	31,9
Aalst	39,1*	48,3	45,6	51,1	27,7	30,2	28,0	32,6
Brugge	42,0*	50,7	47,9	53,4	36,5	39,8	37,3	42,3
Genk	40,2*	50,7	48,3	53,0	25,5*	31,0	29,0	33,0
Hasselt	40,3*	61,5	56,9	65,8	21,6*	35,8	31,8	39,9
Kortrijk	37,4*	49,4	44,9	53,9	48,2	51,7	47,4	55,9
Leuven	42,4*	56,0	53,7	58,3	21,0*	25,8	24,0	27,6
Mechelen	42,1*	56,5	51,8	61,0	20,3	21,0	17,7	24,7
Oostende	33,7*	46,5	41,6	51,5	32,8	34,5	30,4	38,8
Roeselare	38,8*	54,5	49,9	59,1	61,0	61,7	57,3	65,9
Sint-Niklaas	37,8*	54,7	50,0	59,4	24,4	28,9	25,1	33,1
Turnhout	43,1*	52,8	50,0	55,7	15,1*	21,0	19,0	23,2
Totaal 13 steden	38,7*	50,7	49,5	51,8	22,8*	27,0	26,1	27,8

(1) * wijst op een significant verschil tussen 2014 en 2011 en dit onder controle van geslacht, leeftijd en opleiding (zie leeswijzer).

(2) BI= betrouwbaarheidsinterval 2014: als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en er geen significant verschil is (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor.

Duurzaamheid van de woning, in 2014, in %.

Bron: survey Stadsmonitor 2014.

VASTGOEDPRIJZEN

Definitie

Gemiddelde verkoopprijs van een flat en woonhuis in euro.

Vaststellingen

In een leefbare en duurzame stad wordt de woonzekerheid verhoogd. Bestaande en nieuwe woningen, zowel op de koop- als op de huurmarkt, zijn betaalbaar, comfortabel, aangepast of aanpasbaar en veilig. Het stedelijk aanbod aan woningen en gronden voldoet aan verschillende woonbehoeften naargelang de middelen, de levensfasen en samenstelling van de huishoudens. De betaalbaarheid van het wonen is belangrijk in de strijd tegen de materiële armoede en de inkomensonzekerheid.

In 2013 is de gemiddelde prijs voor een flat in Vlaanderen € 211.163. In de 13 steden is de prijs voor een flat het hoogst in Brugge, Hasselt en Gent. De gemiddelde prijs bedraagt er meer dan € 220.000. De gemiddelde prijs voor een flat ligt het laagst in Antwerpen (± € 169.000) en Kortrijk (± € 182.000).

De gemiddelde prijs voor een woonhuis is in Vlaanderen € 212.230 in 2013. In Leuven, Brugge, Antwerpen, Gent, Mechelen, Oostende en Hasselt is de gemiddelde prijs voor een woonhuis het grootst. Men betaalt er meer dan € 215.000 voor. In Leuven is dit zelfs meer dan € 300.000.

In Kortrijk (± € 177.000) en Roeselare (± € 179.000) is de woonprijs het laagst.

Ten opzichte van 2003 is de prijs voor een flat verdubbeld in Gent, Mechelen, Aalst en Leuven. In de overige centrumsteden is een flat minstens 1,5 keer duurder geworden. De prijs voor een woonhuis is in 8 op de 13 centrumsteden verdubbeld. De prijs voor een woonhuis is het sterkst gestegen in Antwerpen, Mechelen, Leuven en Gent. Op tien jaar tijd dient er bijna 2,5 keer meer betaald te worden. Ook Aalst, Brugge en Oostende kennen meer dan een verdubbeling.

De indicator kan samen bekeken worden met 'Betaalbaarheid van het wonen: woonquote' en 'Betaalbaarheid van het wonen: betalingsmoeilijkheden'.

Aandachtspunten

De indicator wil een kader schetsen om indicatoren met betrekking tot betaalbaarheid van het wonen beter te kunnen inschatten op stadsniveau.

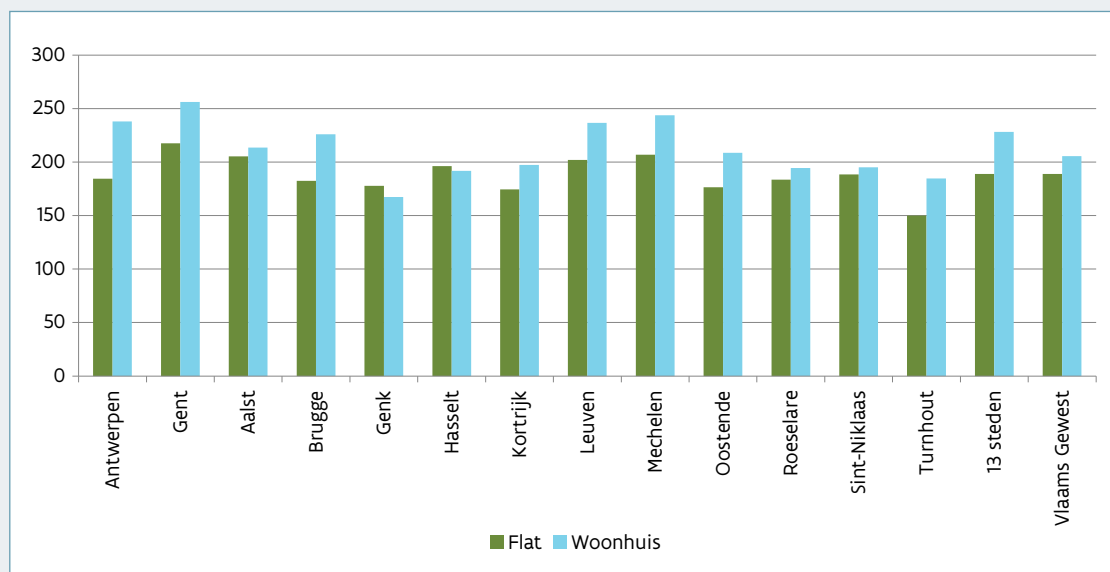
Het gaat enkel over de gemiddelde verkoopprijs van een bestaande woning of flat. De kwaliteit van de verkochte woningen in een bepaald jaar heeft ongetwijfeld een invloed op de gemiddelde verkoopprijs van dat jaar. Eveneens bepaalt het aantal transacties de gemiddelde verkoopprijs.

Gemiddelde prijs van een flat en woonhuis, in 2003, 2008 en 2013, in euro.

	2003		2008		2013	
	Flat	Woonhuis	Flat	Woonhuis	Flat	Woonhuis
Antwerpen	91.623	99.204	141.606	202.213	168.949	236.075
Gent	102.185	91.775	186.203	182.234	222.321	235.004
Aalst	94.183	88.112	161.924	161.906	193.402	188.098
Brugge	125.029	108.843	205.994	208.772	227.997	245.874
Genk	111.986	109.831	170.539	171.524	199.173	183.793
Hasselt	112.188	112.323	177.774	185.341	220.147	215.441
Kortrijk	104.430	89.655	168.331	140.888	182.101	176.995
Leuven	108.451	129.114	162.545	240.622	218.955	305.393
Mechelen	98.129	89.160	146.289	181.093	203.026	217.344
Oostende	111.276	97.283	188.187	175.446	196.288	203.017
Roeselare	117.098	92.078	147.550	149.321	214.975	179.125
Sint-Niklaas	97.733	94.963	147.476	157.302	184.173	185.246
Turnhout	122.967	103.261	162.301	176.227	184.423	190.603
Totaal 13 steden	101.220	98.248	161.198	187.067	191.172	224.235
Vlaams Gewest	111.765	103.271	178.322	181.927	211.163	212.230

Bron: ADS.

Gemiddelde verkoopprijs voor een flat en woonhuis, in 2013 tov 2003, index 2003 = 100.

Bron: ADS.

BETAALBAARHEID VAN HET WONEN: WOONQUOTE

Definitie

Aandeel van de inwoners waarvan de totale uitgave van het gezin voor wonen minstens 30% bedraagt van het gezinsinkomen.

De meest gebruikte methode voor het meten van de betaalbaarheid is deze van de woonquote ('rent to income ratio'), gedefinieerd als de totale uitgave van het gezin voor wonen ten opzichte van het gezinsinkomen.

In de survey van de Stadsmonitor werden volgende vragen voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: (1) 'Kan je aangeven hoeveel de maandelijkse afbetalingssom of huur (zonder verbruikskosten of onderhoudskosten) voor je woning ongeveer bedraagt?' en (2) 'Met welk cijfer komt het totale beschikbare netto inkomen per maand van je gezin overeen?'.

Vaststellingen

De Vlaamse Wooncode vat de algemene beleidsdoelstellingen van de Vlaamse overheid op lange termijn samen. Cruciaal is artikel 3: "Iedereen heeft recht op wonen. Daartoe moet de beschikking over een aangepaste woning, van goede kwaliteit, in een behoorlijke woonomgeving, tegen een betaalbare prijs en met woonzekerheid worden bevorderd."

Een kwart van de inwoners van de 13 steden heeft in 2014 een woonquote hoger dan 30%. Bovendien is dit aandeel ten opzichte van 2011 toegenomen.

De woonquote is het hoogst in Antwerpen (30%) en Leuven (27%) en het laagst in Kortrijk en Roeselare ($\pm 20\%$).

Uit een vergelijking van de persoonskenmerken blijkt dat huurders een beduidend hogere woonquote hebben dan eigenaars. Aanvullend blijkt dat inwoners die in een appartement wonen een hogere woonquote hebben dan inwoners die in een huis wonen. Inwoners jonger dan 35, lager opgeleiden en niet-Belgen hebben eveneens een hogere woonquote.

Betaalbaarheid, beschikbaarheid, kwaliteit en woonzekerheid zijn sleutelbegrippen. De indicator kan dan ook samen bekeken worden met 'Betaalbaarheid van het wonen: betalingsmoeilijkheden' en 'Vastgoedprijzen'.

Aandachtspunten

Men spreekt over een betaalbare woning indien het gezin minder dan een bepaald percentage van het inkomen uitgeeft aan wonen. Als norm wordt een vaste woonquote tussen 20% en 33% vooropgesteld. Indien huishoudens meer spenderen dan deze norm wordt er van uitgegaan dat de woonuitgaven 'niet betaalbaar' zijn of beslag leggen op een onredelijk deel van het inkomen.

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Aandeel van de inwoners waarvan de totale uitgave van het gezin voor wonen minstens 30% bedraagt van het gezinsinkomen, in 2011 en in 2014, in %.

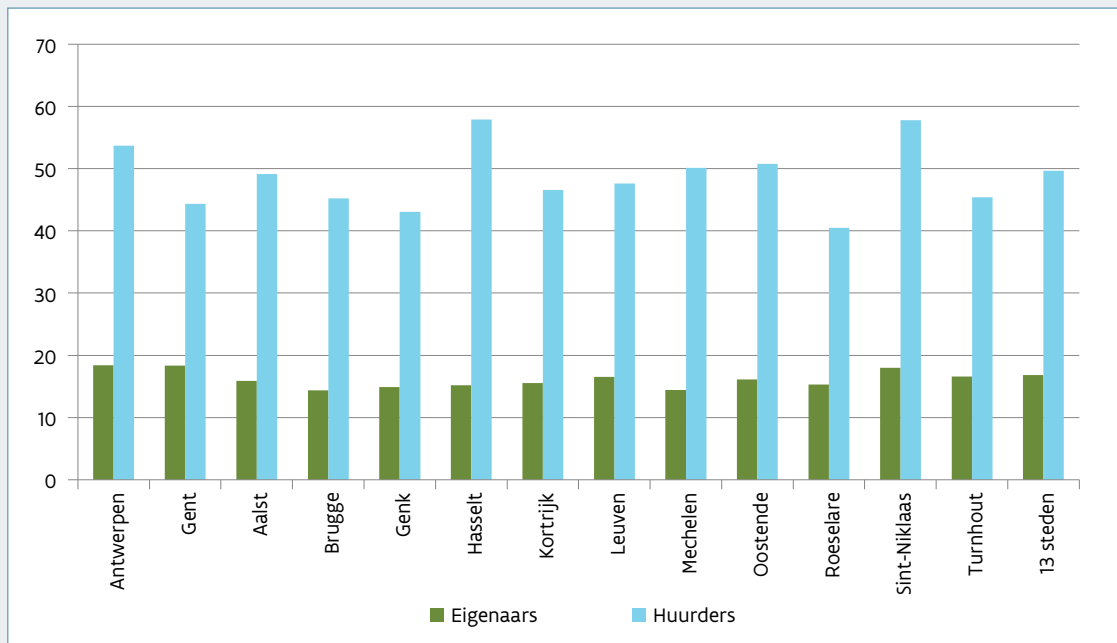
	2011	2014	BI ondergrens (2)	BI bovengrens (2)
Antwerpen	27,5	29,8	27,7	31,9
Gent	24,4	27,0	23,8	30,5
Aalst	18,0*	22,0	19,8	24,5
Brugge	20,0	21,6	19,4	23,9
Genk	18,2*	20,8	19,0	22,7
Hasselt	18,6	22,8	19,2	26,8
Kortrijk	15,6	20,8	17,4	24,7
Leuven	29,7	26,8	24,8	28,8
Mechelen	22,5	21,9	18,4	25,9
Oostende	23,4	25,2	21,5	29,4
Roeselare	14,4*	20,1	16,4	24,3
Sint-Niklaas	21,1*	27,3	23,3	31,5
Turnhout	22,8	23,5	21,1	26,0
Totaal 13 steden	23,4*	25,7	24,8	26,7

(1) * wijst op een significant verschil tussen 2014 en 2011 en dit onder controle van geslacht, leeftijd en opleiding (zie leeswijzer).

(2) BI= betrouwbaarheidsinterval 2014: als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en er geen significant verschil is (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor.

Aandeel van de inwoners waarvan de totale uitgave van het gezin voor wonen minstens 30% bedraagt van het equivalent gezinsinkomen, in 2014, in %.

Bron: survey Stadsmonitor 2014.

BETAALBAARHEID VAN HET WONEN: BETALINGSMOEILIKHEDEN

Gezin

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat het afgelopen jaar problemen heeft gehad om de woonkosten te betalen.

Woonkosten staan voor 'naakte' woonkosten, namelijk de huur of de afbetaling op de lening (dus geen energie- of andere vaste woonkosten).

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende stelling voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Is het gedurende het afgelopen jaar voorgekomen dat jij of een andere persoon van het gezin de huishuur/afbetaling woning (terugbetaling lening) niet (op tijd) kon betalen om financiële redenen (dus niet vergeten)?'.

Respondenten konden antwoorden met 'nee', 'ja' of 'niet van toepassing'. Wie met 'ja' antwoordde werd in de teller opgenomen. Bij de berekeningen werd er met 'niet van toepassing' geen rekening gehouden.

Vaststellingen

Betaalbare woningen zijn belangrijk om de woonzekerheid in de stad te verhogen. In een leefbare en duurzame stad zijn bestaande en nieuwe woningen, zowel op de koop- als huurmarkt, betaalbaar, comfortabel, aangepast of aanpasbaar, en veilig. Wanneer inwoners regelmatig problemen hebben om de woonkosten te betalen (huur, lening), bedreigt dat hun woonzekerheid.

De Vlaamse Wooncode vat de algemene beleidsdoelstellingen van de Vlaamse overheid op lange termijn samen. Cruciaal is artikel 3: "Iedereen heeft recht op wonen. Daartoe moet de beschikking over een aangepaste woning, van goede kwaliteit, in een behoorlijke woonomgeving, tegen een betaalbare prijs en met woonzekerheid worden bevorderd."

Gemiddeld 7% van de inwoners van de 13 steden heeft het afgelopen jaar problemen gehad om de woonkosten te betalen. Dit is iets minder dan in 2011.

In Genk en Antwerpen heeft 9% van de inwoners problemen om de huur of lening te betalen. In de overige centrumsteden is dit aandeel kleiner. In Hasselt, Mechelen en Roeselare is het aandeel inwoners met betalingsmoeilijkheden het kleinst (4-5%).

Huurders hebben opvallend meer problemen met betalingen voor hun huisvesting dan eigenaars. Ook niet-Belgen hebben het duidelijk moeilijker dan Belgen om hun huur of lening te betalen. In mindere mate hebben jongere inwoners (-35 jaar) en lager opgeleiden eveneens betalingsmoeilijkheden.

Betaalbaarheid, beschikbaarheid, kwaliteit en woonzekerheid zijn sleutelbegrippen. De indicator kan dan ook samen bekeken worden met 'Betaalbaarheid van het wonen: woonquote', en 'Vastgoedprijzen'.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Deze indicator wordt ook opgenomen in de katern 'Gezinnen in de stad'.

Betaalbaarheid van het wonen: betalingsmoeilijkheden, in 2011 en in 2014, in %.

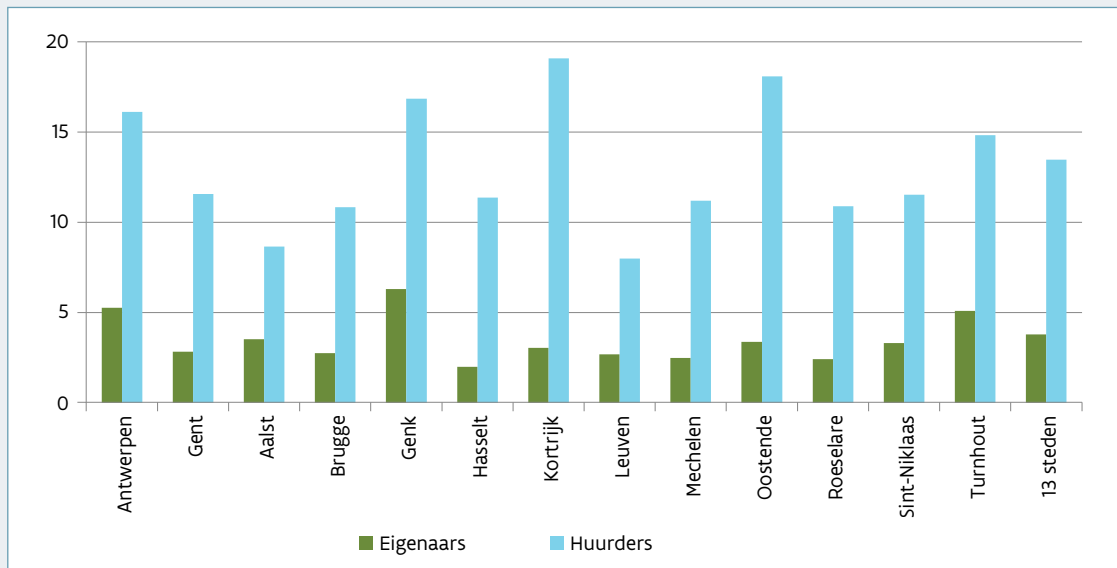
	2011	2014	BI ondergrens (2)	BI bovengrens (2)
Antwerpen	10,3	9,2	7,9	10,8
Gent	8,6	6,2	4,5	8,5
Aalst	6,1	5,0	3,8	6,5
Brugge	8,0*	5,2	4,1	6,7
Genk	10,6	9,1	7,8	10,6
Hasselt	7,0	4,1	2,6	6,5
Kortrijk	6,8	6,9	4,9	9,6
Leuven	4,2	5,0	4,1	6,2
Mechelen	7,7	4,7	3,1	7,0
Oostende	6,0	8,3	6,0	11,4
Roeselare	4,7	4,5	2,7	7,2
Sint-Niklaas	5,5	5,6	3,7	8,3
Turnhout	7,3	8,2	6,6	10,2
Totaal 13 steden	8,2*	7,0	6,4	7,6

(1) * wijst op een significant verschil tussen 2014 en 2011 en dit onder controle van geslacht, leeftijd en opleiding (zie leeswijzer).

(2) BI= betrouwbaarheidsinterval 2014: als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en er geen significant verschil is (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor.

Betaalbaarheid van het wonen: betalingsmoeilijkheden, in 2014, in %.

Bron: survey Stadsmonitor 2014.

SOCIAAL WONINGAANBOD

Definitie

Het aandeel sociale huurwoningen in de stad is de verhouding van het aantal sociale huurwoningen in de stad, ten opzichte van het totaal aantal huishoudens in de stad.

Sociale huurwoningen zijn de woningen in beheer van erkende sociale huisvestingsmaatschappijen (SHM) die conform de regels van het sociale huurdecreet aan huishoudens met een bescheiden inkomen (beneden een vastgestelde inkomensgrens) verhuurd worden.

Het aandeel sociale huurwoningen in de stad is de verhouding van het aantal sociale huurwoningen in de stad, per 100 huishoudens in de stad.

Vaststellingen

In een duurzame en leefbare stad wordt op de stedelijke woonmarkt geen enkele bevolkingsgroep uitgesloten, noch geprivilegieerd. De indicator over het aanbod van sociale huurwoningen informeert over de kansen van de minder begoede bevolkingsgroepen om in de directe woonomgeving over een woningaanbod te beschikken.

De sociale huisvesting is het best uitgebouwd in de grootsteden en Genk. In Genk zijn er bijna 13 sociale woningen per 100 huishoudens, in Gent zijn er 12 sociale woningen en in Antwerpen zijn dit 10 sociale woningen. In de overige centrumsteden is de situatie uiteenlopend. In Mechelen, Oostende, Kortrijk, Leuven, Turnhout, Brugge en Roeselare zijn er in 2014 6 of meer woningen per 100 huishoudens, hetgeen meer is dan het Vlaamse gemiddelde (5,5%). Aalst en Hasselt hebben met een aandeel van respectievelijk 4 en 5 woningen per 100 huishoudens, een cijfer dat onder het Vlaams gemiddelde zit.

Het aantal sociale woningen per 100 huishoudens is zeer stabiel. Sinds 2004 zijn er geen noemenswaardige veranderingen.

Men kan de indicator samen lezen met onder andere 'Betaalbaarheid van het wonen: woonquote' en 'Betaalbaarheid van het wonen: betalingsmoeilijkheden'.

Aandachtspunten

Deze indicator telt de woningen van de sociale huisvestingsmaatschappijen. Dit is bij benadering 96% van het 'sociaal verhuurd' patrimonium. De rest zijn woningen van de gemeente, het OCMW en de sociale verhuurkantoren. Ook de impact van de sociale koopwoningen blijft buiten beschouwing.

Deze indicator gebruikt een verhouding van de sociale huurwoningen ten opzichte van het aantal huishoudens. De huishoudens zonder domicilie in de stad, zoals studentenhuishoudens (die nog bij de ouders ingeschreven zijn) of mensen zonder papieren, zorgen wel voor een onderschatting van het werkelijke aantal huishoudens.

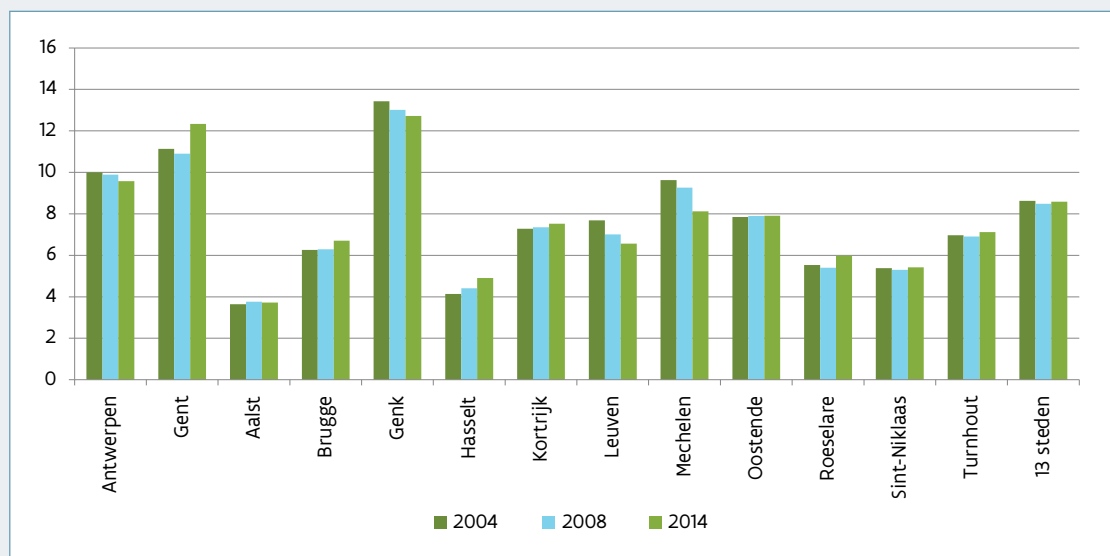

Sociale woningen, van 2004 tot 2014, per 100 huishoudens.

	2004	2006	2008	2010	2012	2014
Antwerpen	10,0	10,0	9,9	9,9	9,7	9,6
Gent	11,1	10,9	10,9	10,9	10,7	12,3
Aalst	3,6	3,8	3,8	3,7	3,7	3,7
Brugge	6,3	6,3	6,3	6,5	6,6	6,7
Genk	13,4	13,4	13,0	12,9	12,8	12,7
Hasselt	4,1	4,3	4,4	4,4	4,6	4,9
Kortrijk	7,3	7,3	7,3	7,4	7,5	7,5
Leuven	7,7	7,6	7,0	6,7	6,6	6,6
Mechelen	9,6	9,5	9,3	9,3	8,4	8,1
Oostende	7,9	8,0	7,9	8,0	7,8	7,9
Roeselare	5,5	5,5	5,4	5,7	5,9	6,0
Sint-Niklaas	5,4	5,4	5,3	5,4	5,4	5,4
Turnhout	7,0	7,0	6,9	7,0	6,9	7,1
Totaal 13 steden	8,6	8,6	8,5	8,5	8,4	8,6

Bron: Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen (sociale woningen) en SVR (huishoudens).

Aantal sociale woningen, in 2004, 2008 en 2014, per 100 huishoudens.

Bron: Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen (sociale woningen) en SVR (huishoudens).

SPREIDING VAN SOCIALE HUURWONINGEN

Definitie

Aandeel (%) sociale huurwoningen in de stad tegenover het aandeel sociale huurwoningen in de stadsrand.

De stadsrand is de som van alle gemeenten die grenzen aan het grondgebied van de centrumstad zelf.

Sociale huurwoningen zijn de woningen in beheer van erkende sociale huisvestingsmaatschappijen (SHM) die conform de regels van het sociale huurdecreet aan huishoudens met een bescheiden inkomen (beneden een vastgestelde inkomensgrens) verhuurd worden. Het aantal sociale huurwoningen is de som van het aantal woningen verhuurd binnen het sociale huurstelsel, huurcompensatie of alternatieve financiering en het aantal leegstaande woningen.

Het aandeel sociale huurwoningen in de stad (respectievelijk stadsrand) is de verhouding van het aantal sociale huurwoningen in de stad (respectievelijk stadsrand), ten opzichte van het aantal huishoudens in de stad (respectievelijk stadsrand).

Vaststellingen

Een leefbare en duurzame stad kent een sociale mix in de stadskern en in de stadsrand. De indicator over de spreiding van sociale huurwoningen informeert over de kansen van de minder begoede bevolkingsgroepen om in de directe woonomgeving over een woningaanbod te beschikken. Door een evenredige spreiding van sociale huurwoningen worden zij niet uitgesloten op de (rand)stedelijke woningmarkt.

Een verhouding van één op één wijst op een optimale spreiding van het aandeel sociale huurwoningen in de stad tegenover de stadsrand. In 2014 heeft Kortrijk (0,99) een één op één verhouding. Is de verhouding kleiner dan 1, dan is het aandeel sociale huurwoningen in de stadsrand hoger dan in de stad. Dit is het geval in Sint-Niklaas (0,73) en Aalst (0,81).

Is de verhouding groter dan 1, dan ligt het aandeel sociale huurwoningen in de stad hoger dan in de stadsrand. Dit geldt voor de overige steden. Zo is het aandeel sociale huurwoningen in Brugge in de stad 2 maal zo hoog als in de stadsrand. In Oostende is dit ongeveer 2,5 maal hoger. Voor Leuven en Genk is dat 3 maal hoger. In Antwerpen is dit het hoogst. Daar ligt het aandeel sociale huurwoningen in de stad 4 maal hoger dan in de stadsrand. Voor Gent is dit 3,6 maal.

Neemt de factor toe dan vermindert de regionale spreiding van de sociale huurmarkt (stad versus stadsrand). Dit wil zeggen dat de sociale huurders meer geconcentreerd in de stad wonen. Deze situatie geldt voor Hasselt en Brugge waar de verhouding tussen 2004 en 2014 heel licht stijgt. Naast Antwerpen kennen ook Leuven, Mechelen, Oostende, Roeselare en Turnhout een afname van de verhouding tussen 2004 en 2014, wat wijst op een lichte toename van het aandeel sociale huurwoningen in de stadsrand. In Gent, Aalst, Genk, Kortrijk, Sint-Niklaas en Turnhout blijft de verhouding doorheen de tijd ongewijzigd.

Men kan de indicator samen lezen met onder andere 'Sociaal woningaanbod', 'Betaalbaarheid van het wonen: woonquote'.

Aandachtspunten

De indicator telt de woningen van de sociale huisvestingsmaatschappijen. Dit is bij benadering 96% van het 'sociaal verhuurd' patrimonium. De rest zijn woningen van de gemeente, het OCMW en de sociale verhuurkantoren. Ook de impact van de sociale koopwoningen blijft buiten beschouwing.

Deze indicator gebruikt een verhouding van de sociale huurwoningen op het aantal huishoudens. De huishoudens zonder domicilie in de stad, zoals studentenhuishoudens (die nog bij de ouders ingeschreven zijn) of mensen zonder papieren, zorgen wel voor een onderschatting van het werkelijke aantal huishoudens.

Deze indicator dekt de spreiding en de sociale mix op de regionale woningmarkt voor zover men kan akkoord gaan met de verhouding tussen kernstad en stadsrand, met name de gordel van aangrenzende gemeenten. De administratieve grenzen van de centrumsteden en hun omliggende gemeenten vallen niet noodzakelijk samen met de morfologische stadsagglomeratie.

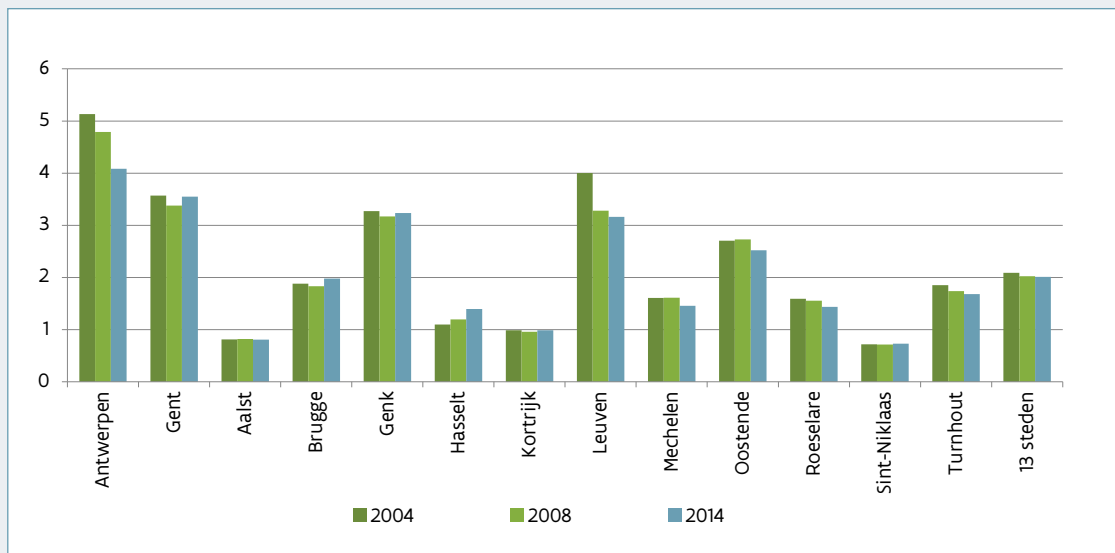
Bij deze verhouding komt enkel het evenwicht tussen de stad en de stadsrand in beeld, los van het reële aantal of aandeel sociale huurwoningen.

Spreading van sociale huurwoningen, van 2004 tot 2014, in %.

	2004	2006	2008	2010	2012	2014
Antwerpen	5,13	5,04	4,79	4,65	4,57	4,08
Gent	3,57	3,45	3,38	3,19	3,15	3,55
Aalst	0,81	0,82	0,82	0,78	0,80	0,81
Brugge	1,88	1,90	1,83	1,82	1,94	1,98
Genk	3,27	3,23	3,17	3,28	3,25	3,24
Hasselt	1,10	1,20	1,20	1,24	1,30	1,40
Kortrijk	0,99	0,99	0,96	0,98	0,98	0,99
Leuven	4,00	3,96	3,28	3,21	3,16	3,16
Mechelen	1,61	1,61	1,61	1,62	1,50	1,46
Oostende	2,71	2,71	2,73	2,74	2,66	2,52
Roeselare	1,59	1,58	1,55	1,46	1,46	1,43
Sint-Niklaas	0,72	0,72	0,71	0,70	0,73	0,73
Turnhout	1,85	1,77	1,74	1,79	1,74	1,68

Bron: Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen (sociale woningen) en SVR (huishoudens).

Spreading van sociale huurwoningen, in 2004, 2008 en 2014, in %.

Bron: Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen (sociale woningen) en SVR (huishoudens).

WONINGDICHTHEID BIJ NIEUWBOUW

Definitie

Het aantal nieuwbouwwoningen per hectare nieuwe perceelsoppervlakte woongebied.

Het aantal nieuwe woningen staat voor het aantal nieuwe woningen waarvoor een bouwvergunning werd toegekend in drie opeenvolgende jaren.

De nieuwe perceelsoppervlakte woongebied is de aangroei (in dezelfde drie jaar) van de totale perceelsoppervlakte die ingenomen wordt door appartementen, (woon)buildings, huizen en eventuele hoeses in de stad.

Vaststellingen

De indicator over de woningdichtheid bij nieuwbouw is relevant voor het zorgvuldige ruimtegebruik voor wonen in de stedelijke omgeving. De beperkte beschikbare ruimte dient zorgvuldig gebruikt te worden met het oog op een gedifferentieerde dichtheid van het stedelijk wonen.

Een hoge woningdichtheid wijst op veel nieuwbouw zonder grote uitbreiding van het woonareaal (intensief ruimtegebruik); een lage score wijst op een grote uitbreiding van het woonareaal zonder dat er veel nieuwbouwwoningen bijkomen (extensief ruimtegebruik).

In Oostende werden in de recentste periode (2011-2013) 352 nieuwe woningen gebouwd per hectare woongebied dat bijkomend wordt aangesneden. Dit opvallend hoge cijfer heeft te maken met de relatief grote appartementsbouw in de kuststad. Ook in Gent is het aantal woningen per hectare (62) hoger dan in de meeste centrumsteden. In Antwerpen en Roeselare werden 46 nieuwe woningen per hectare grondgebied gebouwd, in de overige steden werden 20 à 30 nieuwbouwwoningen per hectare woongebied gebouwd.

Algemeen is een stijgende trend merkbaar: er wordt in de steden steeds intensiever gebruik gemaakt van de ruimte door dichte nieuwbouw. Vooral in de steden waar de dichtheid laag was, werd dit opgedreven: Aalst, Genk, Kortrijk, Mechelen en Roeselare.

De indicator kan gelezen worden samen met 'Duurzaamheid van de woning'.

Aandachtspunten

Bij de beoordeling van de gegevens dient men rekening te houden met een aantal beperkingen.

In de meeste gevallen zal er een verschil optreden tussen het jaar waarin de bouwvergunning werd verstrekt (teller) en het jaar waarin de woning in gebruik wordt genomen (noemer).

Niet alle bouwvergunningen in de stad slaan op nieuwbouwwoningen op nieuw ontgonnen kavels, maar ook op nieuwbouw die de oude gebouwen vervangt (hergebruik van kavels). Een bebouwd perceel betekent niet dat het hele oppervlak van het perceel ingenomen wordt door een gebouw. Dit is het perceel van een gebouw met inbegrip van de onbebouwde ruimte (zoals de tuin). Als het in een bouwvergunning gaat om een gebouw met meerdere woningen, dan worden alle woningen meegeteld.

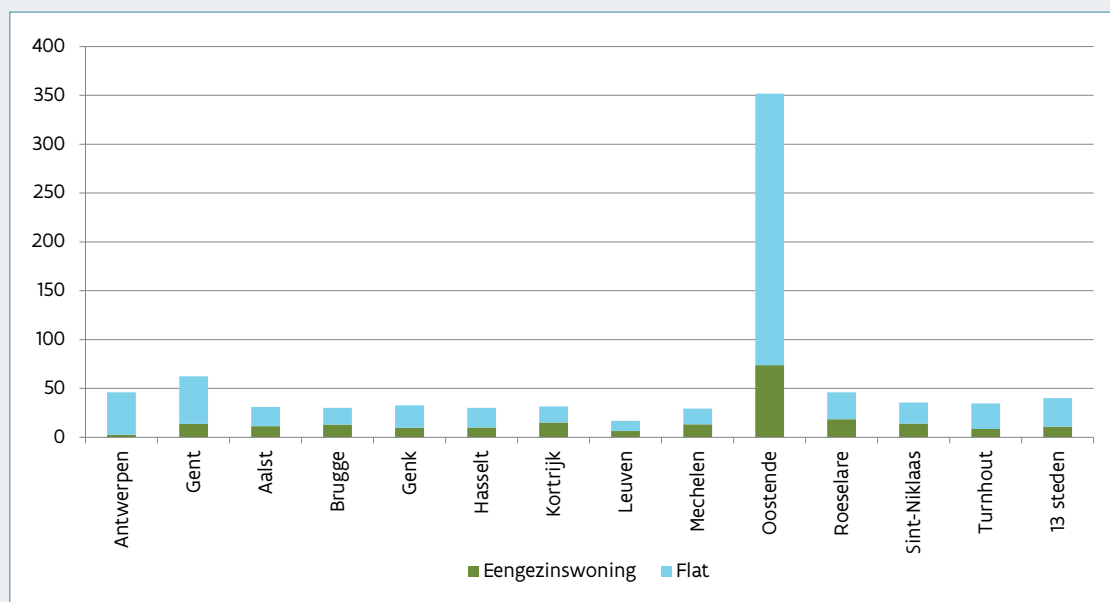
Schommelingen op de jaarlijkse cijfers zijn te verklaren door het geringe aantal meetresultaten en de (tijdelijke) impact van grote projecten op de cijfers. Om deze impact te neutraliseren worden de cijfers van drie jaar samengeteld (zowel in teller als in noemer).

Nieuwbouwwoningen (zowel eengezinswoning als flat) per hectare nieuwe perceelsoppervlakte woonareaal, van 1999-2001 tot 2011-2013, in aantal.

	1999-2001	2002-2004	2005-2007	2008-2010	2011-2013
Antwerpen	53	57	49	59	46
Gent	37	55	56	47	62
Aalst	18	29	49	29	31
Brugge	21	36	34	27	30
Genk	17	23	31	25	33
Hasselt	20	29	36	34	30
Kortrijk	12	17	38	27	32
Leuven	24	39	34	39	17
Mechelen	20	25	30	44	29
Oostende	87	110	65	371	352
Roeselare	16	24	34	59	46
Sint-Niklaas	23	15	32	26	35
Turnhout	38	44	52	74	35
Totaal 13 steden	24	32	38	40	40

Bron: ADS.

Nieuwbouwwoningen (zowel eengezinswoning als flat), in 2011-2013, per hectare nieuwe perceelsoppervlakte woonareaal.

Bron: ADS.

TEVREDENHEID OVER DE WONING

Gezin

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat tevreden is over de woning waarin ze momenteel woont.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende stelling voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'In welke mate ben je tevreden met de woning waarin je momenteel woont'.

Respondenten konden antwoorden met 'zeer ontevreden', 'eerder ontevreden', 'noch tevreden, noch ontevreden', 'eerder tevreden' en 'zeer tevreden'. Respondenten die antwoordden met 'zeer tevreden' en 'eerder tevreden', werden in de teller opgenomen.

Toelichting

In een leefbare en duurzame stad wordt de woonzekerheid verhoogd. Bestaande en nieuwe woningen, zowel op de koop- als huurmarkt zijn betaalbaar, comfortabel, aangepast of aanpasbaar en veilig. Het stedelijke aanbod aan woningen voldoet aan verschillende woonbehoeften naargelang de middelen, de levensfasen en samenstelling van de huishoudens.

Gemiddeld 83% van de inwoners van de centrumsteden is tevreden over de woning waarin hij/zij momenteel woont. De tevredenheid is het grootst in Roeselare (92,1%), Hasselt (87%) en Sint-Niklaas (87%) en het kleinst in Antwerpen (78,5%).

Als we kijken naar de groep van inwoners die ontevreden is over hun woning, is er eenzelfde volgorde waar te nemen tussen de steden. De stad met de grootste groep tevreden inwoners over de woning, kent respectievelijk de kleinste groep inwoners die ontevreden is over hun woning, en omgekeerd. Enkel in Hasselt is de situatie afwijkend. Hasselt kent een groot aantal tevreden inwoners (87%) maar telt ook één van de grootste groepen aan ontevreden inwoners (8%).

Ten opzichte vorige meting is er voor geen enkele centrumstad significante verschillen in de tijd vastgesteld.

Eigenaars zijn beduidend vaker tevreden over hun woning dan huurders. Ook 55-plussers, hoog opgeleiden en Belgen zijn meer tevreden dan jongere inwoners, lager opgeleiden en niet-Belgen.

Deze indicator leest men het best samen met indicatoren als 'Comfortniveau van de woning' en 'Duurzaamheid van de woning'.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Deze indicator wordt ook opgenomen in de katern 'Gezinnen in de stad'.

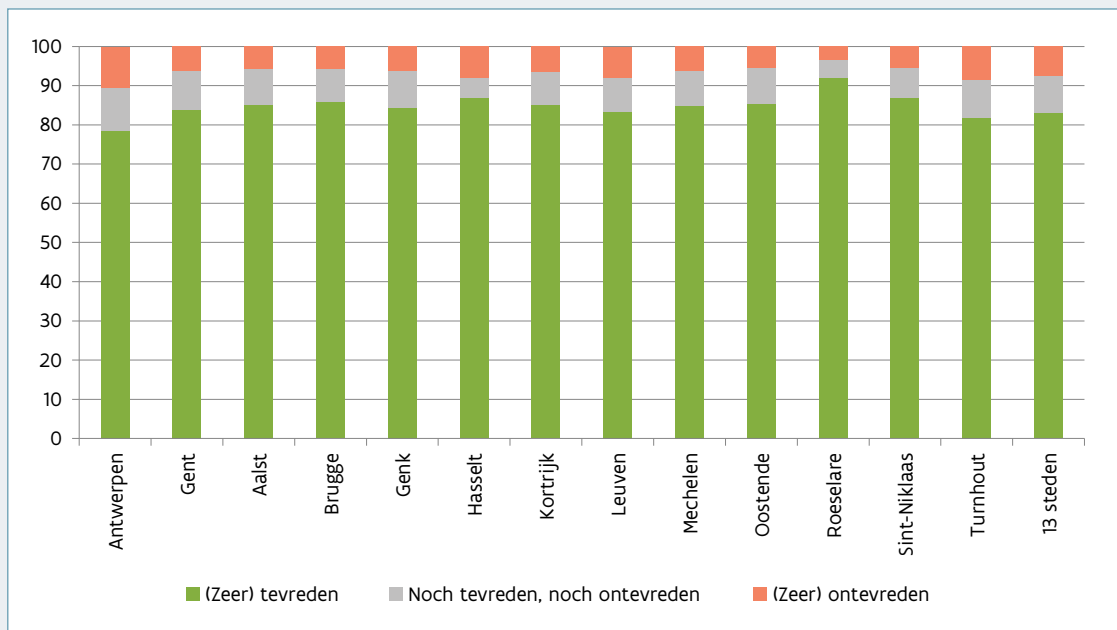
Tevredenheid over de woning, in 2011 en 2014, in %.

	2011	2014	BI ondergrens (1)	BI bovengrens (1)
Antwerpen	80,1	78,5	76,6	80,2
Gent	80,9	83,9	81,1	86,4
Aalst	84,9	85,1	83,1	86,9
Brugge	85,4	86,0	84,1	87,7
Genk	84,7	84,4	82,8	86,0
Hasselt	87,7	87,0	83,8	89,7
Kortrijk	87,9	85,2	81,7	88,1
Leuven	84,2	83,3	81,7	84,9
Mechelen	82,4	85,0	81,7	87,8
Oostende	84,1	85,3	81,9	88,1
Roeselare	90,1	92,1	89,3	94,2
Sint-Niklaas	84,3	87,0	83,8	89,6
Turnhout	83,6	81,8	79,6	83,8
Totaal 13 steden	83,0	83,1	82,3	83,9

(1) BI= betrouwbaarheidsinterval 2014: als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en er geen significant verschil is (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor.

Tevredenheid over de woning, in 2014, in %.

Bron: survey Stadsmonitor 2014.

TEVREDENHEID OVER DE BUURT

Gezin

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat tevreden is over zijn/haar buurt.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende vraag voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'In welke mate ben je tevreden over jouw buurt?'.
De respondenten konden antwoorden met 'zeer tevreden', 'eerder tevreden', 'noch tevreden, noch ontevreden', 'eerder ontevreden' en 'zeer ontevreden'. Wie met 'eerder tevreden' of 'zeer tevreden' antwoorde, werd in de teller opgenomen.

De respondenten konden antwoorden met 'zeer tevreden', 'eerder tevreden', 'noch tevreden, noch ontevreden', 'eerder ontevreden' en 'zeer ontevreden'. Wie met 'eerder tevreden' of 'zeer tevreden' antwoorde, werd in de teller opgenomen.

Toelichting

De tevredenheid van inwoners over hun buurt zegt veel over hoe zij de kwaliteit van hun directe woonomgeving zien. (On)Tevredenheid kan verband houden met heel diverse factoren zoals de voorzieningen, het sociaal contact, het onderhoud, de overlast, de veiligheid, aanzien van de buurt, enz. De oorzaken die de score van deze indicator beïnvloeden zijn zowel van economische, sociale, fysiek-ecologische als van institutionele aard.

In 2014 is gemiddeld 75,5% van de inwoners van de centrumsteden tevreden over de buurt waarin ze wonen. De tevredenheid is met meer dan 80% het grootst in Leuven, Hasselt en Brugge. Het aandeel tevreden inwoners is het kleinst in Antwerpen (70,7%), Turnhout (70,7%), Gent (74,4%) en Aalst (74,4%).

Een hoog globaal tevredenheidspercentage betekent niet dat de bevolking unaniem tevreden is. In 8 van de 13 centrumsteden geeft meer dan 10% van de inwoners aan ontevreden te zijn over de buurt. Dit is het geval in Antwerpen, Aalst, Gent, Genk, Turnhout, Roeselare, Mechelen en Sint-Niklaas. De groep van inwoners die noch tevreden, noch ontevreden is, is beduidend groter in Turnhout (18%) dan in de overige centrumsteden.

Over de 13 centrumsteden heen is de tevredenheid over de buurt licht afgenomen. In Aalst, Brugge, Genk, Leuven, Sint-Niklaas en Turnhout is de tevredenheid significant afgenomen ten opzichte van vorige meting(en).

Eigenaars, Belgen en hoger opgeleiden zijn vaker tevreden dan huurders, niet-Belgen en lager opgeleiden. Geslacht en leeftijd spelen geen effect op de beoordeling van de buurt.

Men kan deze indicator lezen samen met andere indicatoren met betrekking tot de kwaliteit van de woonomgeving zoals 'Tevredenheid over de stad', 'Tevredenheid over contact in de buurt'.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Deze indicator wordt ook opgenomen in de katern 'Gezinnen in de stad'.

Tevredenheid over de buurt, in 2008, 2011 en 2014, in %.

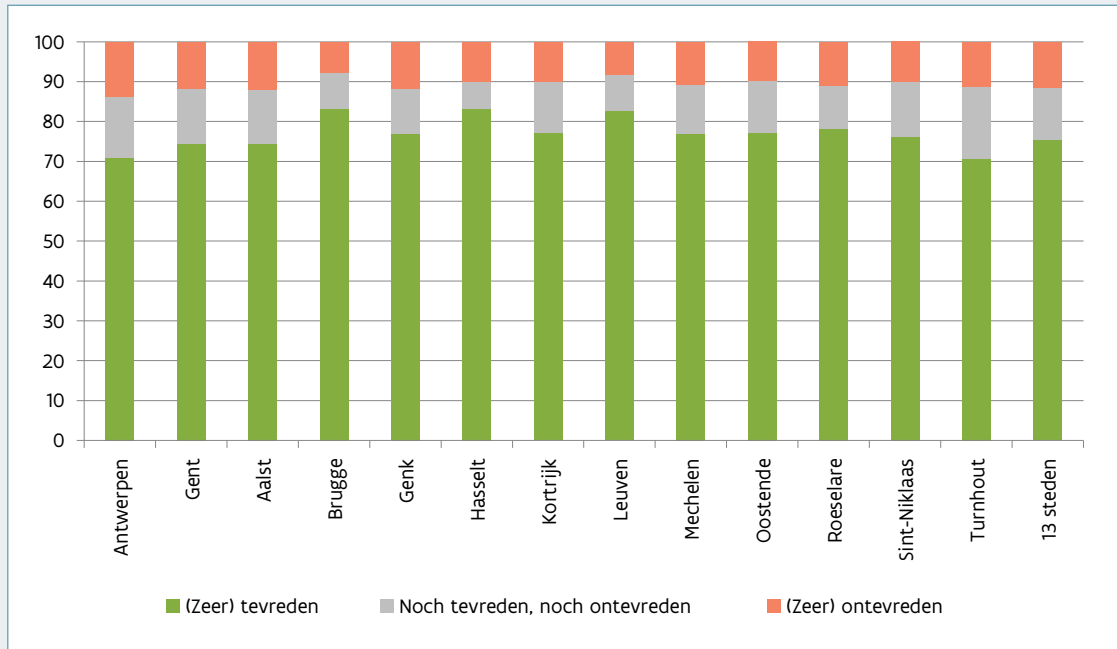
	2008	2011	2014	BI ondergrens (2)	BI bovengrens (2)
Antwerpen	72,7	70,0	70,7	68,8	72,6
Gent	75,2	75,2	74,4	71,2	77,3
Aalst	73,6	76,8*	74,4	72,2	76,6
Brugge	86,1*	83,9	83,1	81,2	84,8
Genk	78,5	79,5*	76,9	75,1	78,6
Hasselt	82,5	85,3	83,1	79,8	85,9
Kortrijk	79,3	79,0	77,2	73,6	80,5
Leuven	86,3*	85,6*	82,8	81,1	84,3
Mechelen	73,2	77,5	77,0	73,3	80,3
Oostende	78,3	78,1	77,2	73,4	80,5
Roeselare	80,5	81,1	78,0	74,3	81,3
Sint-Niklaas	80,2*	79,5	76,1	72,3	79,5
Turnhout	78,9*	75,4*	70,7	68,4	73,0
Totaal 13 steden	77,1*	76,5*	75,5	74,6	76,3

(1) * wijst op een significant verschil tussen 2014 en 2008 en tussen 2014 en 2011 en dit onder controle van geslacht, leeftijd en opleiding (zie leeswijzer).

(2) BI= betrouwbaarheidsinterval 2014: als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en er geen significant verschil is (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor.

Tevredenheid over de buurt, in 2014, in %.

Bron: survey Stadsmonitor 2014.

TEVREDENHEID OVER DE UITSTRALING VAN GEBOUWEN IN DE BUURT

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat de gebouwen in zijn/haar buurt mooi vindt.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende stelling voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'De gebouwen in mijn buurt zijn over het algemeen mooi'.

Respondenten konden antwoorden met 'helemaal oneens', 'eerder oneens', 'niet eens, niet oneens', 'eerder eens', 'helemaal eens' of 'weet niet'. Wie op deze stelling antwoordde met 'helemaal eens' of 'eerder eens', werd in de teller opgenomen. De categorie 'weet niet' werd voor de berekeningen buiten beschouwing gelaten.

Toelichting

De tevredenheid over de uitstraling van de gebouwen in de buurt is voor bewoners medebepalend voor hoe ze de kwaliteit van hun woonomgeving zien. Een hoge tevredenheid schept verbondenheid bij bewoners en is een bron van aantrekkingskracht voor stadsbezoekers en –gebruikers.

In 2014 is gemiddeld 62,3% van de inwoners van de centrumsteden tevreden over de uitstraling van gebouwen in de buurt. In Brugge (80,9%) is het aandeel tevreden inwoners beduidend groter dan in de overige centrumsteden, gevolgd door Hasselt (71,5%) en Genk (68,7%). Het aandeel tevreden inwoners is het kleinst in Turnhout (54,1%), Antwerpen (54,8%) en Aalst (59,3%).

Het aandeel inwoners dat ontevreden is over de uitstraling van gebouwen in hun buurt schommelt in de meeste steden tussen 10% en 20%, met de grootste aandelen in Antwerpen (19,4%) en Turnhout (18,1%). Enkel in Brugge en Hasselt is dit kleiner dan 10%.

Ten opzichte van vorige metingen is de tevredenheid over de uitstraling van gebouwen over de 13 centrumsteden heen afgenomen. De tevredenheid is in Antwerpen, Genk, Hasselt, Oostende en Turnhout gedaald.

55-plussers en Belgen zijn vaker tevreden over de uitstraling van gebouwen in hun buurt dan jongere inwoners en niet-Belgen. Andere persoonskenmerken spelen geen rol.

Men kan deze indicator het best lezen samen met andere indicatoren zoals 'Tevredenheid over de uitstraling van de straten, pleinen, parken, monumenten en gebouwen in de stad'.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Tevredenheid over de uitstraling van gebouwen in de buurt, in 2008, 2011 en 2014, in %.

	2008	2011	2014	BI ondergrens (2)	BI Bovengrens (2)
Antwerpen	60,2*	61,0*	54,8	52,7	56,9
Gent	61,0	61,4	61,8	58,3	65,3
Aalst	61,2	61,6	59,3	56,8	61,8
Brugge	81,1	80,0	80,9	78,9	82,8
Genk	74,7*	73,0*	68,7	66,7	70,6
Hasselt	76,3	77,4*	71,5	67,6	75,2
Kortrijk	68,0	69,7	67,3	63,3	71,1
Leuven	65,6	64,1	65,4	63,4	67,3
Mechelen	61,9	60,3	61,5	57,2	65,5
Oostende	66,5*	65,8	60,3	56,0	64,4
Roeselare	69,8	71,5	67,4	63,2	71,4
Sint-Niklaas	68,4	67,8	64,9	60,7	69,0
Turnhout	61,9*	56,6	54,1	51,6	56,7
Totaal 13 steden	65,3*	65,2*	62,3	61,3	63,2

(1) * wijst op een significant verschil tussen 2014 en 2008 en tussen 2014 en 2011 en dit onder controle van geslacht, leeftijd en opleiding (zie leeswijzer).

(2) BI= betrouwbaarheidsinterval 2014: als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en er geen significant verschil is (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor.

Tevredenheid over de uitstraling van gebouwen in de buurt, in 2014, in %.

Bron: survey Stadsmonitor 2014.

TEVREDENHEID OVER DE UITSTRALING VAN STRATEN, PLEINEN, PARKEN, MONUMENTEN EN GEBOUWEN IN DE STAD

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat vindt dat de straten, pleinen, parken, monumenten én gebouwen mooi zijn.

In de survey van de Stadsmonitor werden volgende stellingen voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: (1) De straten en pleinen in de stad zijn mooi aangelegd; (2) De parken in de stad zijn over het algemeen mooi aangelegd, en (3) De monumenten, historische gevels en gebouwen geven de binnenstad een mooie uitstraling.

Respondenten konden antwoorden met 'helemaal eens', 'eerder eens', 'niet eens, niet oneens', 'eerder oneens' en 'helemaal oneens'. Wie op alle drie de stellingen antwoordde met 'helemaal eens' of 'eerder eens', is in de teller opgenomen.

Een klein aantal respondenten koos voor de antwoordcategorie 'weet niet'. Deze respondenten werden niet in aanmerking genomen bij de berekening van de indicator.

Toelichting

De architecturale uitstraling van de stad bepaalt mee de kwaliteit van de woonomgeving en de culturele identiteit van de stad. Een hoge tevredenheid over de uitstraling van straten, pleinen, parken, monumenten en gebouwen schept verbondenheid bij bewoners en is een bron van aantrekkingskracht voor stadsbezoekers en –gebruikers.

In 2014 is gemiddeld 54,3% van de inwoners van de centrumsteden tevreden over de uitstraling van straten, pleinen, parken, monumenten en gebouwen in de stad. Het grootste aandeel tevreden inwoners kan worden teruggevonden in Brugge met meer dan 75%. In Genk, Antwerpen, Sint-Niklaas en Roeselare is minder dan de helft van de inwoners tevreden. In Turnhout is dit maar 32,8%.

In de centrumsteden is gemiddeld 82,1% van de inwoners tevreden is over de uitstraling van monumenten, historische gevels en gebouwen, waardoor dit deelaspect bijna in alle steden het hoogste scoort qua tevredenheid. Gemiddeld 76,8% van de inwoners vindt dat de parken mooi zijn aangelegd en tenslotte vindt gemiddeld 67% dat de straten en pleinen mooi zijn aangelegd.

In de centrumsteden is de tevredenheid over de uitstraling ten opzichte van de vorige metingen afgenomen. De sterkste daling vinden we terug in Hasselt, Roeselare, Leuven en Kortrijk. Enkel in Aalst is er een duidelijke toename van de tevredenheid ten opzichte van de vorige metingen. Ook in Turnhout is de tevredenheid toegenomen maar nog niet tot het niveau van 2008.

Mannen, inwoners jonger dan 55 jaar en hoger opgeleiden zijn meer tevreden over de uitstraling van straten, pleinen, parken, monumenten en gebouwen in de stad dan vrouwen, 55-plussers en lager opgeleiden.

Men kan deze indicator het best lezen samen met 'Tevredenheid over de stad' en 'Tevredenheid over de uitstraling van gebouwen in de buurt'.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Tevredenheid over de uitstraling van straten, pleinen, parken, monumenten en gebouwen in de stad, in 2008, 2011 en 2014, in %.

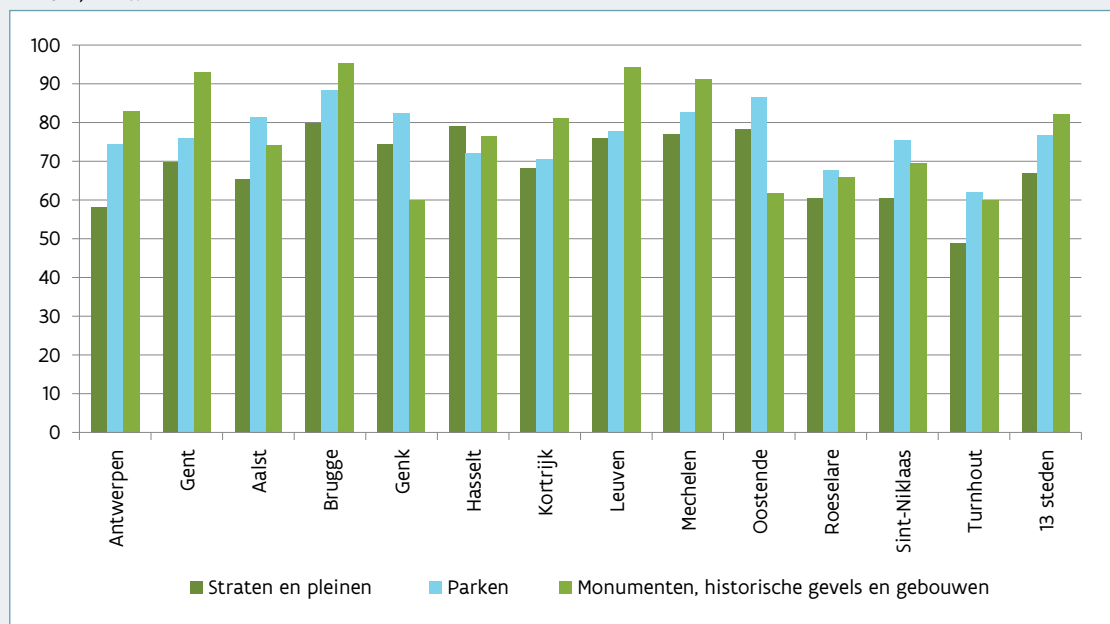
	2008	2011	2014	BI ondergrens (2)	BI bovengrens (2)
Antwerpen	46,3	48,7	47,9	45,8	50,0
Gent	67,0*	63,7	58,8	55,3	62,3
Aalst	43,2*	42,8*	50,4	47,8	52,9
Brugge	84,4*	79,9	75,6	73,4	77,7
Genk	48,6	52,0	49,7	47,5	51,9
Hasselt	75,1*	73,7*	58,7	54,5	62,7
Kortrijk	54,4	61,4*	53,8	49,6	57,9
Leuven	73,9*	72,6*	64,4	62,4	66,4
Mechelen	64,9	65,8	67,2	63,0	71,1
Oostende	56,7	57,1	51,3	47,1	55,6
Roeselare	58,2*	52,5*	43,9	39,6	48,4
Sint-Niklaas	54,4*	52,4	47,1	42,7	51,4
Turnhout	38,3*	25,9*	32,8	30,4	35,2
Totaal 13 steden	58,4*	57,9*	54,3	53,3	55,3

(1) * wijst op een significant verschil respectievelijk tussen 2014 en 2008 en tussen 2014 en 2011 en dit onder controle van geslacht, leeftijd en opleiding (zie leeswijzer).

(2) BI= betrouwbaarheidsinterval 2014: als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en er geen significant verschil is (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor.

Tevredenheid over de uitstraling van straten, pleinen, parken, monumenten en gebouwen in de stad, in 2014, in %.

Bron: survey Stadsmonitor 2014.

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat tevreden is over zijn/haar stad.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende vraag voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'In welke mate ben je tevreden over jouw stad?'.
De respondenten konden antwoorden met 'zeer tevreden', 'eerder tevreden', 'noch tevreden, noch ontevreden', 'eerder ontevreden' en 'zeer ontevreden'. Respondenten die antwoordden met 'eerder tevreden' en 'zeer tevreden', zijn in de teller opgenomen.

De respondenten konden antwoorden met 'zeer tevreden', 'eerder tevreden', 'noch tevreden, noch ontevreden', 'eerder ontevreden' en 'zeer ontevreden'. Respondenten die antwoordden met 'eerder tevreden' en 'zeer tevreden', zijn in de teller opgenomen.

Toelichting

De tevredenheid van inwoners over hun stad zegt veel over hoe zij de kwaliteit van hun ruime woonomgeving zien. (On)Tevredenheid kan verband houden met heel diverse factoren zoals de voorzieningen, het sociaal contact, het onderhoud, de overlast, de veiligheid, de uitstraling van de stad, de culturele rijkdom, enz. De oorzaken die de score van deze indicator beïnvloeden zijn zowel van economische, sociale, fysiek-ecologische als van institutionele aard.

Ongeveer driekwart van de inwoners van de centrumsteden is tevreden over hun stad. In Gent, Hasselt, Leuven en Brugge is meer dan 80% van de inwoners tevreden. In Aalst en Sint-Niklaas schommelt dit rond 65-69% en in Turnhout is dit 56%.

In Turnhout is de groep inwoners die ontevreden is over de stad het grootst (18,4%), net als de groep die noch tevreden, noch ontevreden (25%) is. In Brugge, Leuven en Hasselt is de groep met ontevreden inwoners het kleinst (<7%).

Het aandeel inwoners dat tevreden is over de stad is voor de centrumsteden gemiddeld afgenomen ten opzichte van vorige metingen. De tevredenheid is ten opzichte van 2008 het sterkst afgenomen in Turnhout, Sint-Niklaas en Oostende. Ten opzichte van 2011 is ook de tevredenheid in Gent en Hasselt afgenomen. Enkel in Aalst is er een toename van de tevredenheid over de stad.

Vrouwen en hoger opgeleiden zijn vaker tevreden over hun stad dan mannen en lager opgeleiden. Leeftijdsspecifiek zijn 55-plussers minder vaak positief over hun stad dan inwoners jonger dan 35 jaar.

Men kan deze indicator het best lezen samen met andere indicatoren zoals 'Tevredenheid over de uitstraling van straten, pleinen, parken, monumenten en gebouwen in de stad'.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Deze indicator wordt ook opgenomen in de katern 'Gezinnen in de stad'.

Tevredenheid over de stad, in 2008, 2011 en 2014, in %.

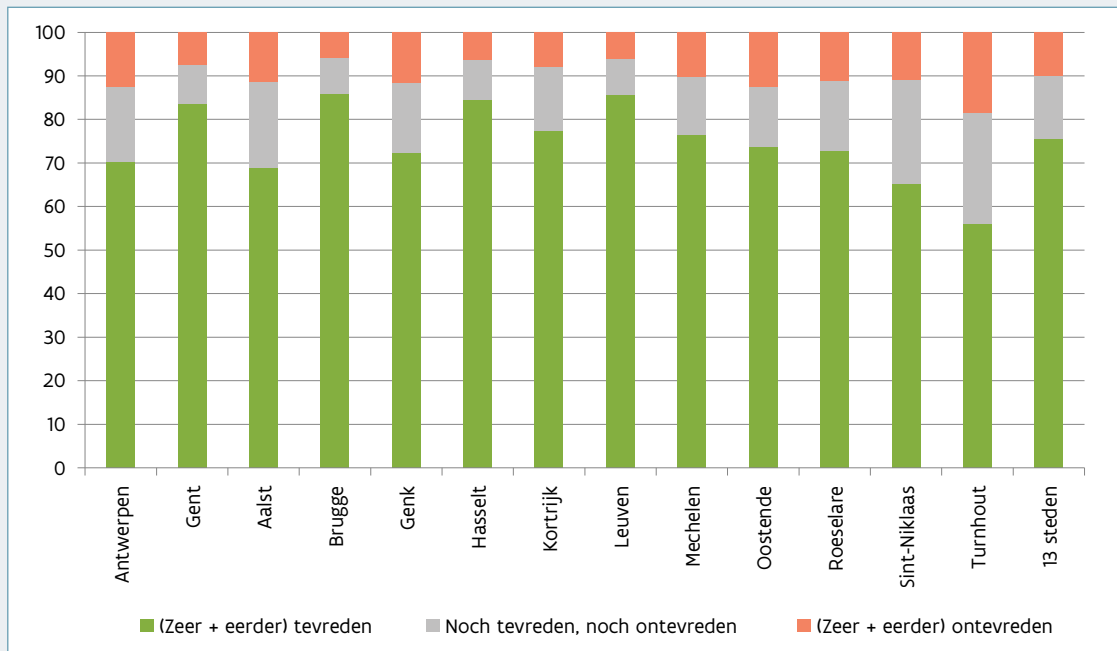
	2008	2011	2014	BI ondergrens (2)	BI bovengrens (2)
Antwerpen	69,1	69,0	70,3	68,4	72,1
Gent	85,1	85,9	83,5	80,7	85,9
Aalst	63,4*	65,0*	68,9	66,6	71,2
Brugge	86,9	86,8	85,9	84,2	87,5
Genk	75,3	76,7*	72,4	70,5	74,3
Hasselt	86,5	90,4*	84,6	81,4	87,3
Kortrijk	71,0*	77,0	77,5	73,9	80,8
Leuven	90,1*	87,8	85,7	84,2	87,0
Mechelen	72,4	77,2	76,6	72,9	79,9
Oostende	80,0*	74,1	73,8	69,9	77,4
Roeselare	75,7	75,1	72,8	68,8	76,4
Sint-Niklaas	73,7*	72,5*	65,3	61,2	69,3
Turnhout	72,2*	58,3	56,0	53,5	58,5
Totaal 13 steden	76,4*	76,5*	75,5	74,7	76,3

(1) * wijst op een significant verschil respectievelijk tussen 2014 en 2008 en tussen 2014 en 2011 en dit onder controle van geslacht, leeftijd en opleiding (zie leeswijzer).

(2) BI= betrouwbaarheidsinterval 2014: als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en er geen significant verschil is (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor.

Tevredenheid over de stad, in 2014, in %.

Bron: survey Stadsmonitor 2014.

HOOFDSTUK 6 Zich verplaatsen/mobiliteit

Aan de basis van de keuze van de indicatoren 'Zich verplaatsen / mobiliteit' ligt een visie over een wenselijke toekomst voor een Vlaamse centrumstad. Deze visie is voor het beleidsdomein 'Zich verplaatsen / mobiliteit' samengebond in 7 clusters:

- Beheersen mobiliteitsvraag door verweven van functies
- Efficiënte en evenwichtige inzet van vervoersmodi en –infrastructuur
- Waarborgen van bereikbaarheid
- Verhogen van toegankelijkheid van vervoersmodi en –infrastructuur
- Toename verkeersveiligheid
- Minder verkeershinder en minder verkeersdruk op natuur en milieu
- Versterken van burgerparticipatie rond mobiliteit

Per cluster is een set van indicatoren samengesteld. Deze set houdt rekening met de vier principes van het duurzaamheidsconcept (economische, sociale, fysiek-ecologische en institutionele principe).

Hoofdstuk 6 bevat enkel de indicatoren die betrekking hebben op de evenwichtige inzet van vervoersmodi, het waarborgen van bereikbaarheid, de toegankelijkheid van vervoersmiddelen en –infrastructuur, de verkeersveiligheid en de milieuvriendelijkheid van het wagenpark. Men leest deze indicatoren best samen met de andere indicatoren in de 7 clusters. Dit is mogelijk via www.stadsmonitor.be.

Vervoermiddelenbezit	226
Verplaatsingen in de vrije tijd	229
Verplaatsingen tussen woonplaats en werk/school	232
Verplaatsingen tussen woonplaats en werk/school: afstand, tijdsduur en snelheid	236
Milieuvriendelijkheid van het wagenpark	238
Basismobiliteit in de wijk	240
Autodelen	242
Bereikbaarheid van het centrum van de stad	244
Tevredenheid over het aanbod aan parkeerplaatsen voor bewoners in de buurt	246
Fietsvriendelijk karakter van de buurt	248
Tevredenheid over het aanbod aan haltes openbaar vervoer in de buurt	250
Tevredenheid over het aanbod bussen/trams in de buurt	252
Tevredenheid over de staat van de wegen, voet- en fietspaden	254
Tevredenheid over de verkeersveiligheid	256

VERVOERSMIDDELENBEZIT

Definitie

Aandeel (%) van de gezinnen dat in het bezit is van een wagen, een fiets of een abonnement openbaar vervoer.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende vraag voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Over hoeveel auto's, fietsen en abonnementen openbaar vervoer (NMBS, De Lijn) beschikt het gezin waar je deel van uitmaakt? (Met gezin bedoelen we alle personen waarmee je samen een huishouden vormt en momenteel onder hetzelfde dak woont.)'

Toelichting

Het voertuigbezit (auto, fiets of openbaar vervoer-abonnement) geeft weer welke vervoersopties de inwoners van de stad hebben. Hoe meer bezit en vervoersopties een inwoner heeft, hoe mobieler hij/zij is. Inzicht in deze aanwezige vervoersmogelijkheden is van belang voor:

- het verder beheersen van de mobiliteitsvraag door verweven van functies,
- efficiënte en evenwichtige inzet van vervoersmodi en –infrastructuur,
- beperken van verkeershinder en verkeersdruk op natuur en milieu.

In 2014 heeft gemiddeld 9 op de 10 gezinnen minstens 1 wagen, 9 op de 10 gezinnen beschikt eveneens over minstens 1 fiets, 2 op de 3 gezinnen heeft minstens 1 abonnement voor het openbaar vervoer. Bij het wagenbezit en bezit van abonnementen is er sprake van een significante stijging in vergelijking met 2011.

Het wagenbezit in Antwerpen, Leuven, Gent en Oostende ligt lager dan elders. In Genk, Hasselt, Roeselare, Aalst en Kortrijk ligt het wagenbezit dan weer hoger dan het gemiddelde voor de 13 centrumsteden. In bijna alle steden is er sprake van een significante stijging van het wagenbezit, behalve bij Gent en Kortrijk.

In Sint-Niklaas, Kortrijk, Turnhout en Brugge ligt het fietsbezit dan weer erg hoog, met 93% tot 94% van de gezinnen die minstens één fiets bezitten. Het fietsbezit in Antwerpen ligt onder het gemiddelde van de centrumsteden. In Gent en Kortrijk is er een significante stijging van het fietsbezit in vergelijking met 2011. In diezelfde periode was er een significante daling in Genk.

In Oostende, Gent en Antwerpen hebben meer dan 7 op de 10 gezinnen minstens 1 abonnement voor het openbaar vervoer. In Kortrijk, Roeselare, Turnhout en Brugge ligt het bezit onder het gemiddelde van de 13 centrumsteden. In alle steden zien we een significante stijging van het abonnementbezit, behalve in Roeselare. Daar is zelfs sprake van een significante daling. De spectaculaire toename in Hasselt is het gevolg van het afschaffen van het gratis openbaar vervoer via De Lijn binnen de stadsgrenzen.

Mannelijke respondenten geven veel vaker dan vrouwen aan dat hun gezin een wagen bezit. Vrouwen geven dan weer vaker aan dat er minstens één abonnement openbaar vervoer in het gezin is. Jongere respondenten blijken vaker dan 55-plussers een fiets te bezitten in hun gezin. Bij de abonnementen voor openbaar vervoer en het wagenbezit is de situatie omgekeerd: hier geven oudere respondenten vaker bezit in het gezin aan dan jongere respondenten. Hoger opgeleiden hebben vaker een wagen en fiets in het gezin dan lager opgeleiden, maar wel minder vaak een abonnement voor het openbaar vervoer. Eenzelfde verhaal geldt voor respondenten met de Belgische nationaliteit. Zij hebben vaker een auto of fiets in het bezit in hun gezin, en minder vaak een openbaar vervoerabonnement. Respondenten met inwonende kinderen in het gezin tenslotte hebben voor alle drie de modi een hoger bezit dan gezinnen zonder inwonende kinderen.

Deze indicator kan men best lezen samen met 'Basis-mobiliteit in de wijk', 'Tevredenheid over het aanbod aan parkeerplaatsen voor bewoners in de buurt', 'Verplaatsingen in de vrije tijd, tussen woonplaats en werk' en 'Verplaatsingsgedrag tussen woonplaats en werk/school'.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Bezit van minstens 1 wagen, fiets en abonnement openbaar vervoer bij gezinnen, in 2011 en 2014, in %.

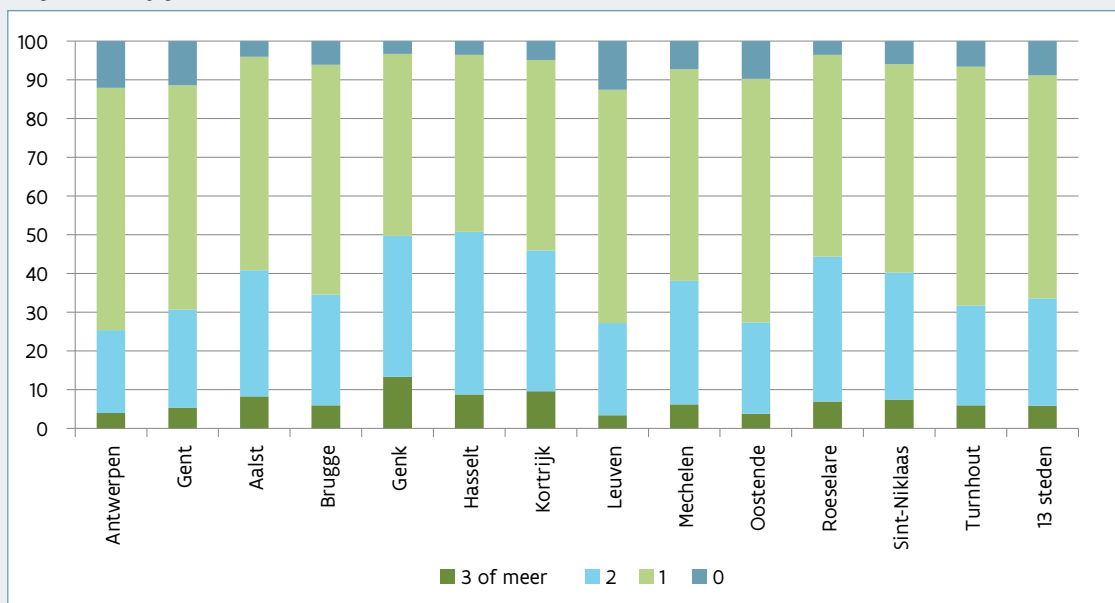
	Auto				Fiets				Abonnement openbaar vervoer			
	2011	2014	BI ondergrens	BI bovengrens	2011	2014	BI ondergrens	BI bovengrens	2011	2014	BI ondergrens	BI bovengrens
Antwerpen	80,4*	87,9	86,3	89,4	85,6	86,1	84,3	87,8	60,4*	69,4	67,1	71,6
Gent	84,3	88,6	85,8	90,8	87,4*	92,8	90,4	94,6	62,1*	70,4	66,4	74,1
Aalst	89,2*	95,9	94,6	96,9	89,7	90,3	88,3	92,0	52,2*	62,7	59,5	65,7
Brugge	88,8*	93,9	92,4	95,1	93,6	93,2	91,6	94,4	49,1*	60,6	57,5	63,6
Genk	93,0*	96,6	95,7	97,4	91,3*	89,7	88,1	91,1	54,0*	64,1	61,5	66,7
Hasselt	91,1*	96,4	94,1	97,8	92,1	91,5	88,5	93,8	26,9*	64,1	59,1	68,8
Kortrijk	90,9	95,1	92,7	96,8	90,0*	94,1	91,4	96,0	42,9*	53,0	47,7	58,2
Leuven	82,2*	87,4	85,8	88,8	87,3	89,6	88,1	90,9	60,7*	67,0	64,7	69,1
Mechelen	87,9*	92,7	89,9	94,8	92,1	91,7	88,8	94,0	57,7*	65,8	60,9	70,4
Oostende	79,8*	90,2	87,0	92,7	86,9	91,1	87,8	93,5	62,2*	76,0	71,1	80,3
Roeselare	93,4*	96,4	94,3	97,8	93,4	91,4	88,3	93,7	61,3*	53,6	48,1	59,0
Sint-Niklaas	89,6*	94,0	91,4	95,9	96,0	94,4	91,7	96,2	45,0*	62,4	57,1	67,4
Turnhout	88,7*	93,3	91,7	94,7	94,8	93,9	92,3	95,1	42,9*	53,9	50,7	57,2
Totaal 13 steden	85,3*	91,1	90,4	91,8	89,1	90,3	89,5	91,0	54,9*	66,2	65,0	67,4

(1) * wijst op een significant verschil tussen 2014 en 2011 en dit onder controle van geslacht, leeftijd en opleiding (zie leeswijzer).

(2) BI= betrouwbaarheidsinterval 2014: als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en er geen significant verschil is (zie leeswijzer).

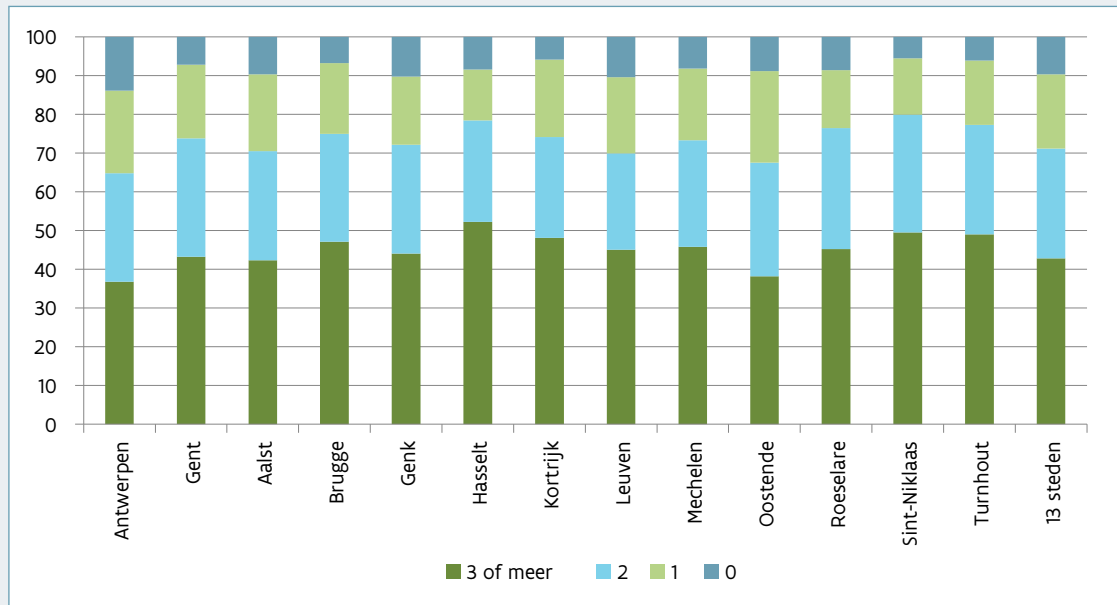
Bron: Survey Stadsmonitor.

Wagenbezit bij gezinnen, in 2014, in %.

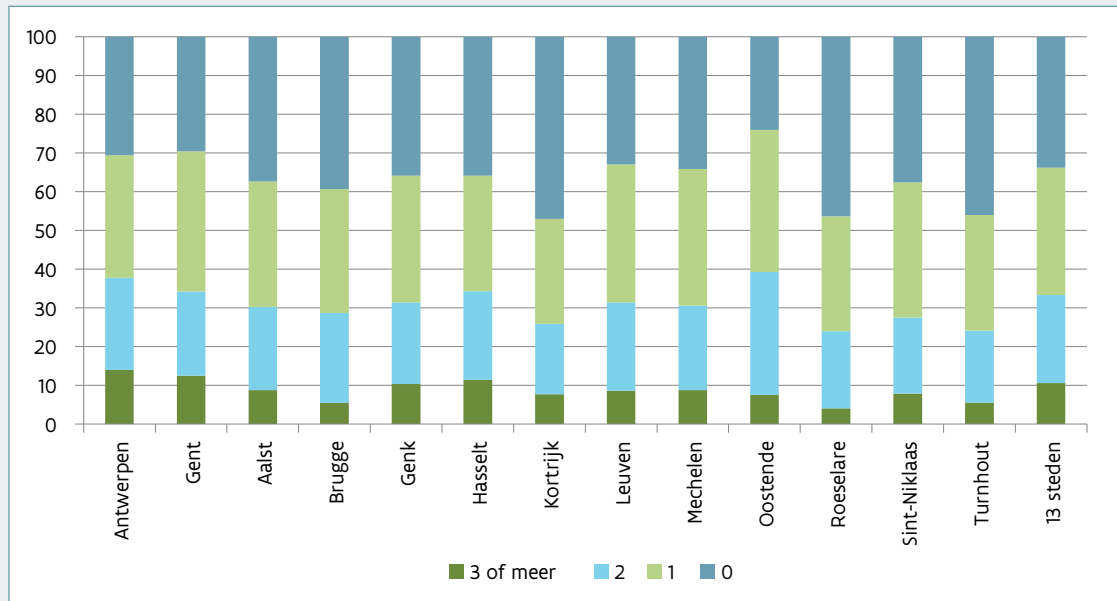
Bron: survey Stadsmonitor 2014.

Fietsbezit bij gezinnen, in 2014, in %.

Bron: survey Stadsmonitor 2014.

Bezit abonnement openbaar vervoer bij gezinnen, in 2014, in %.

Bron: survey Stadsmonitor 2014.

VERPLAATSINGEN IN DE VRIJE TIJD

Definitie

Modale verdeling van de verplaatsingen in de vrije tijd, per vervoermiddel, in %.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende vraag voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Hoe verplaatst je je meestal in de vrije tijd? Vul bij elk vervoermiddel in hoe vaak je je daarmee verplaatst. (Met vrije tijd bedoelen we de tijd die je hebt los van werk, school, huishoudelijke taken, zorg voor kinderen en/of ouderen en nachtrust.)'.

Volgende antwoordcategorieën waren mogelijk: 'te voet', 'met de fiets', 'met de motor/bromfiets', 'met de tram of bus', 'met de trein', 'met de auto als bestuurder', 'met de auto als passagier' en 'andere'. Voor elk van de categorieën diende de respondent aan te geven met welke frequentie hij gebruik maakte van dit vervoermiddel. De keuzemogelijkheden waren: 'nooit', 'zelden', 'af en toe', 'vaak' en 'zeer vaak/altijd'. Wie antwoordde met 'vaak' of 'zeer vaak/altijd' werd in de teller opgenomen.

Toelichting

De leefbaarheid en duurzaamheid van de stad worden sterk mede bepaald door de manier waarop inwoners en stadsgebruikers zich verplaatsen, onder andere voor hun verplaatsingen in de vrije tijd. Een efficiëntere en evenwichtige inzet van vervoersmodi en -infrastructuur moeten er toe bijdragen dat in de stad pas in laatste instantie beroep gedaan wordt op de auto om zich te verplaatsen. Dit met het vooruitzicht om de verkeershinder en verkeersdruk op natuur en milieu te verminderen. Belangrijk daarbij is de toegankelijkheid tot de alternatieve vervoersmodi en -infrastructuur te verhogen.

Niet langer de auto, maar zich te voet verplaatsen is nu de meest gebruikte optie voor verplaatsingen in de vrije tijd. 6 op de 10 inwoners in de centrumsteden verplaatst zich frequent te voet. Iets meer dan de helft van de respondenten geeft aan (heel) vaak de wagen te gebruiken. Een derde geeft aan vaak als passagier in de wagen te zitten voor vrijetijdsverplaatsingen. Bijna de helft van de stedelingen gebruikt vaak de fiets. Het gebruik van openbaar vervoer voor vrijetijdsverplaatsingen ligt niet zo hoog: 31% van de stedelingen gebruikt frequent de tram of bus in zijn vrije tijd, en slechts 11% de trein.

Het gebruik van de verschillende vervoermiddelen is verschillend in de 13 steden. In Antwerpen, Leuven en Oostende wordt vaker gewandeld. Genk, Roeselare, Kortrijk, Sint-Niklaas, Hasselt en Aalst tellen minder wandelaars dan het gemiddelde voor de 13 centrum-

steden. De fiets is een populair verplaatsingsmiddel in Turnhout, Brugge, Leuven, Sint-Niklaas, Mechelen, Gent en Hasselt en is dat veel minder in Genk, Aalst, Kortrijk, Antwerpen en Roeselare. De bus en tram kennen het meest gebruikers in Antwerpen. Ook Gent en Oostende tellen meer gebruikers dan het algemeen gemiddelde. Alle andere steden zitten onder het gemiddelde. De trein is populairder in Oostende, Mechelen, Leuven, Brugge, Gent en Roeselare en wordt minder vaak gebruikt in Genk, Turnhout, Hasselt, Antwerpen en Aalst. In Genk en Hasselt stappen meer dan 7 op de 10 inwoners vaak in hun wagen voor verplaatsingen in de vrije tijd. In Antwerpen en Leuven is dat minder dan de helft van de inwoners. Genk en Roeselare tellen ook opvallend meer autopassagiers, terwijl Leuven en Gent hier duidelijk onder het gemiddelde zitten.

Er is een significante stijging (2011-2014) van het aantal inwoners dat zich frequent te voet verplaatst in zijn vrije tijd. Dit is het geval in alle 13 centrumsteden. Ook de fiets wordt vaker gebruikt behalve in Genk, Kortrijk, Mechelen, Oostende en Roeselare. Het gebruik van de bus en tram steeg in Antwerpen, Gent en Brugge. Het treingebruik nam toe in Leuven, Mechelen, Brugge en Antwerpen. Respondenten bevelen vaker achter het stuur van de wagen plaats te nemen in Genk, Kortrijk, Oostende, Hasselt, Turnhout en Aalst. Significante stijgingen bij het aantal respondenten dat frequent als autopassagier een vrijetijdsverplaatsing maakt zien we in alle steden, behalve in Mechelen, Oostende en Gent.

Mannen zijn vaker dan vrouwen autobestuurder en fietser. Vrouwen nemen frequenter de bus of gaan te voet voor verplaatsingen in de vrije tijd. Ze zijn ook vaker autopassagier. 55-plussers verplaatsen zich meer met de bus dan jongere inwoners. Ze verplaatsen zich minder met de fiets en als autobestuurder dan jongeren. Hoger opgeleiden zijn vaker autobestuurder, treingebruiker, fietser of voetganger bij vrijetijdsverplaatsingen dan lager opgeleiden. Lager opgeleiden zitten dan weer meer op de bus of als passagier in de wagen. Belgen nemen in hun vrije tijd ook vaker de auto en de fiets dan niet-Belgen. De Belgen zitten dan weer minder op de bus en verplaatsen zich minder vaak te voet. Respondenten die deel uitmaken van een gezin met kinderen nemen vaker de wagen voor vrijetijdsverplaatsingen dan respondenten zonder kinderen in het gezin. Ze gaan minder te voet en nemen minder vaak het openbaar vervoer.

De indicator kan men best samen bekijken met indicatoren zoals 'Verplaatsingen tussen woonplaats en werk/school' en 'Verplaatsingsgedrag tussen woonplaats en werk/school'.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Dit is geen standaard modale verdeling in dat op-

zicht dat de som van de gebruikte modi hier hoger ligt dan 100%. Het is een weergave van die modi waarvan de respondenten aangeven (zeer) vaak gebruik te maken in hun vrije tijd.

Modale verdeling van de vrije tijdsverplaatsingen, in 2011 en 2014, in %.

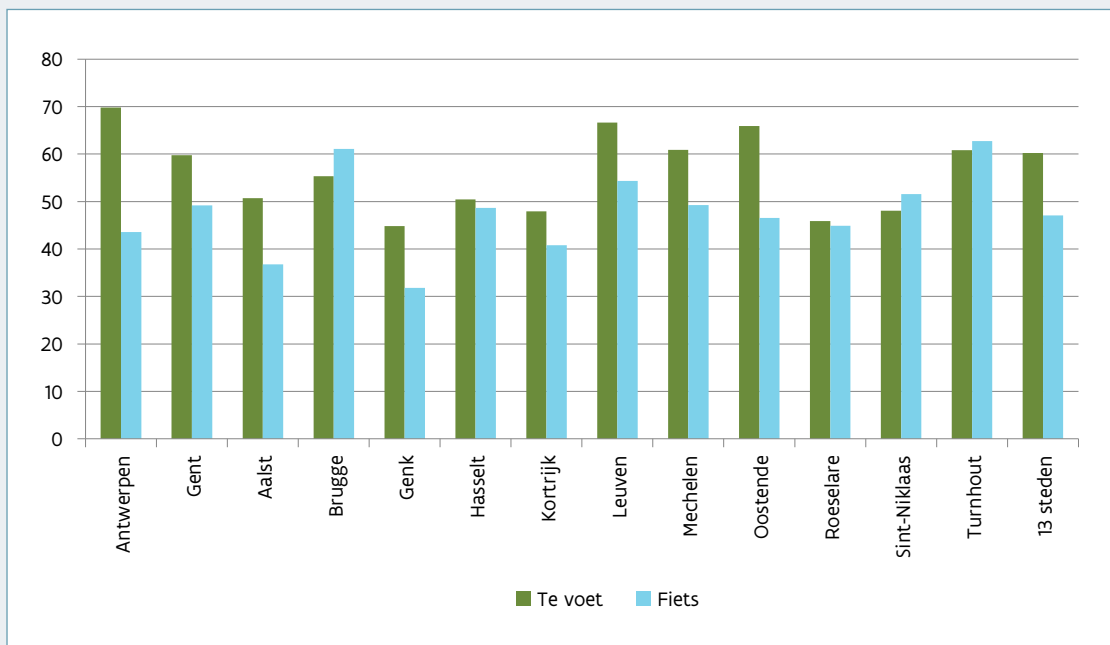
	Te voet		Fiets		Bus/tram		Trein		Motor / bromfiets		Auto-bestuurder		Auto-passagier	
	2011	2014	2011	2014	2011	2014	2011	2014	2011	2014	2011	2014	2011	2014
Antwerpen	56,9*	69,8	37,0*	43,6	42,5*	46,9	6,4*	8,4	4,4	3,9	44,0	45,7	29,1*	32,9
Gent	43,8*	59,7	40,6*	49,2	29,6*	34,2	9,0	12,2	3,8	4,8	51,0	53,1	31,1	30,5
Aalst	40,8*	50,7	30,9*	36,7	12,5	14,0	7,6	9,7	4,7	4,0	58,8*	64,2	35,4*	41,0
Brugge	42,1*	55,3	54,0*	61,0	19,7*	23,5	9,3*	13,0	6,2	5,4	54,7	58,2	30,2*	36,9
Genk	33,7*	44,8	28,6	31,8	17,5	19,2	4,1	5,1	4,4	4,5	66,4*	72,0	41,6*	50,1
Hasselt	38,6*	50,4	42,4*	48,6	20,1	17,4	7,5	5,9	5,2	3,7	62,7*	70,4	35,3*	40,9
Kortrijk	42,2*	47,9	37,4	40,8	10,9	12,8	8,5	10,5	5,2	2,6	58,0*	66,8	36,0*	42,6
Leuven	51,3*	66,6	43,3*	54,4	25,7	28,7	9,0*	15,5	4,5	3,6	49,1	48,0	26,0*	29,9
Mechelen	51,0*	60,9	47,7	49,3	18,2	19,0	10,2*	15,6	3,8	3,4	51,9	55,8	31,3	36,4
Oostende	59,5*	65,9	44,3	46,5	31,5	32,3	13,6	17,7	5,0	6,2	43,2*	51,5	31,3	32,6
Roeselare	36,8*	45,8	44,3	44,9	9,4	12,4	7,2	12,0	4,8	5,7	63,1	68,3	36,5*	49,3
Sint-Niklaas	38,1*	48,1	45,7*	51,5	13,6	14,2	7,7	11,1	5,8*	2,7	56,3	62,6	32,3*	40,1
Turnhout	49,8*	60,8	52,2*	62,7	14,6	15,2	5,0	5,5	4,3	2,9	52,7*	58,4	32,4*	37,3
Totaal 13 steden	48,0*	60,2	40,8*	47,1	27,6*	30,6	7,9	10,7	4,6	4,1	51,4*	54,9	31,5*	35,8

(1) * wijst op een significant verschil tussen 2014 en 2011 en dit onder controle van geslacht, leeftijd en opleiding (zie leeswijzer).

(2) BI betrouwbaarheidsinterval 2014: via www.stadsmonitor.be

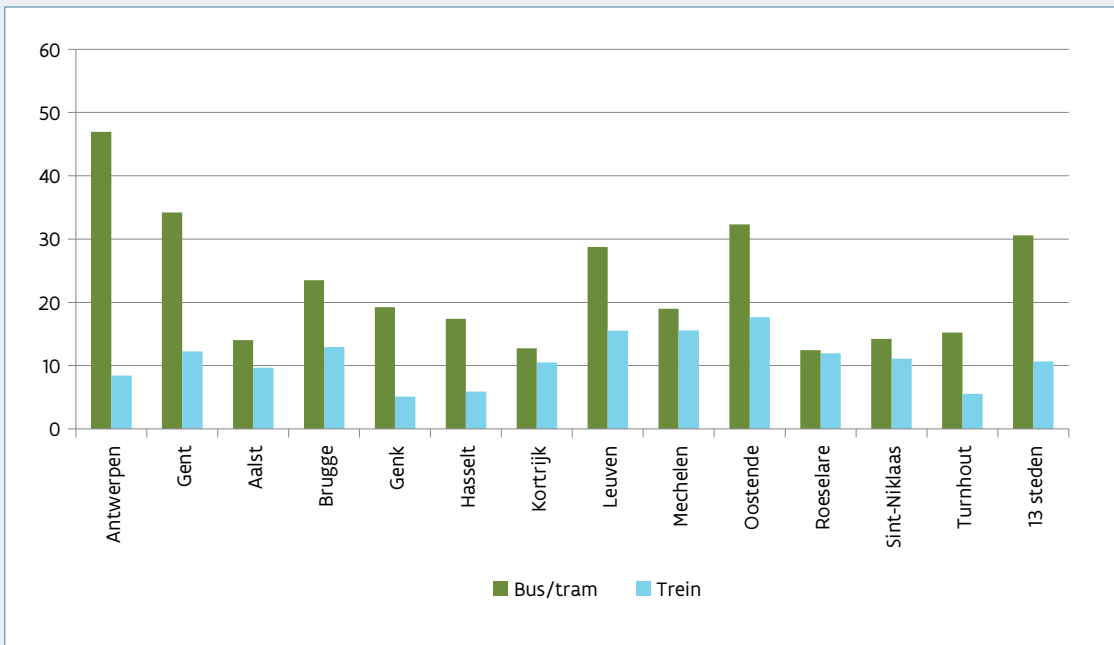
Bron: survey Stadsmonitor.

Verplaatsingen in de vrije tijd, te voet en per fiets, in 2014, in %.

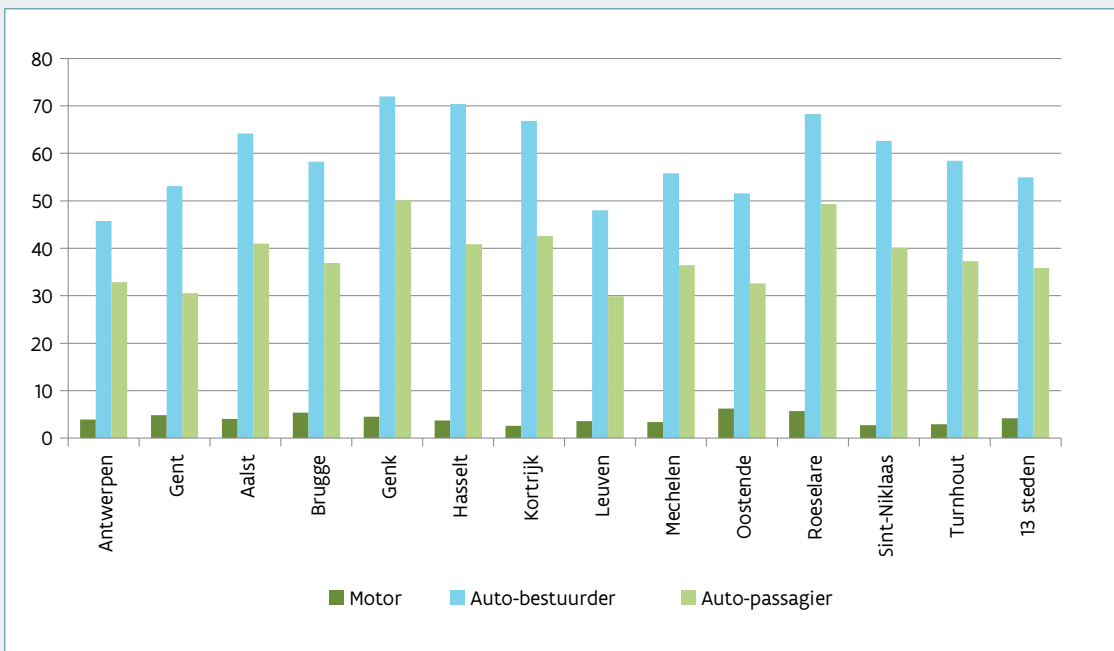
Bron: survey Stadsmonitor.

Verplaatsingen in de vrije tijd, met bus/tram en trein, in 2014, in %.

Bron: survey Stadsmonitor.

Verplaatsingen in de vrije tijd, met motor/bromfiets, auto-bestuurder en auto-passagier, in 2014, in %.

Bron: survey Stadsmonitor.

VERPLAATSINGEN TUSSEN WOONPLAATS EN WERK/SCHOOL

Definitie

Modale verdeling van de verplaatsingen tussen woonplaats en school, per vervoermiddel, in %.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende vraag voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Hoe verplaats je je meestal naar en van het werk of de school? Vul bij elk vervoermiddel in hoe vaak je je daarmee verplaatst.

Volgende antwoordcategorieën waren mogelijk: 'te voet', 'met de fiets', 'met de motor/bromfiets', 'met de tram of bus', 'met de trein', 'met de auto als bestuurder', 'met de auto als passagier' en 'andere'. Voor elk van de categorieën diende de respondent aan te geven met welke frequentie hij gebruik maakte van dit vervoermiddel. De keuzemogelijkheden waren: 'nooit', 'zelden', 'af en toe', 'vaak', en 'zeer vaak/altijd'.

Wie antwoordde met 'vaak' of 'zeer vaak/altijd' werd in de teller opgenomen.

Daarnaast werd in de survey van 2014 nog een bijkomende vraag gesteld: 'Op welke manier leg je het grootste deel van de afstand naar je werk of school af? Als je bijvoorbeeld te voet naar de bushalte gaat en daarna met de bus reist, is de bus hier het aangegeven antwoord.' Op deze manier werd gepeild naar het hoofdvervoermiddel.

Respondenten mochten maximaal één antwoord aanduiden. De volgende antwoordcategorieën waren mogelijk: 'te voet', 'met de fiets', 'met de motor/bromfiets', 'met de tram of bus', 'met de trein', 'met de auto als bestuurder', 'met de auto als passagier' en 'andere'.

De antwoorden werden ondergebracht in vier groepen: Stappen (te voet), Trappen (fiets), Openbaar vervoer (bus/tram, trein) en Privaat gemotoriseerd vervoer (motor/bromfiets, auto-bestuurder en auto-passagier).

Deze vragen werden enkel voorgelegd aan de respondenten die op een eerdere vraag hadden aangegeven te werken of naar school te gaan en zich daarvoor dienden te verplaatsen.

Toelichting

De leefbaarheid en duurzaamheid van de stad worden sterk mede bepaald door de manier waarop inwoners en stadsgebruikers zich verplaatsen, onder andere voor hun verplaatsingen naar het werk of naar de school. Een efficiëntere en evenwichtige inzet van vervoersmodi en -infrastructuur moeten er toe bijdragen dat in de stad pas in laatste instantie beroep gedaan wordt op de auto om zich te verplaatsen. Dit met het vooruitzicht om de verkeershinder en verkeersdruk op natuur en milieu te verminderen. Belangrijk daarbij is de toegankelijkheid tot de alternatieve vervoersmodi en -infrastructuur te verhogen.

Om naar het werk of school te gaan staat de wagen op de eerste plaats. Net iets minder dan de helft van de respondenten geeft aan hiervoor (heel) vaak de wagen te gebruiken. 8% geeft aan vaak als passagier in de wagen te zitten voor woon-werk- of woon-schoolverplaatsingen. 1 op de 5 van de inwoners verplaatst zich frequent te voet, ruim 1 op de 3 gebruikt vaak de fiets. Het gebruik van openbaar vervoer voor woon-werk/schoolverplaatsingen ligt minder hoog: 19% van de stedelingen gebruikt frequent de tram of bus, en 13% de trein. De motor of bromfiets is voor slechts 4% van de inwoners een frequent gebruikt vervoermiddel voor transport naar werk of school.

Het gebruik van de vervoermiddelen is verschillend in de 13 steden. In Mechelen en Leuven gaat 1 op de 4 inwoners vaak te voet naar school of het werk, terwijl dat in Hasselt, Roeselare en Genk beperkt blijft tot 1 op de 10 inwoners. De fiets is een populair vervoermiddel in Brugge, Leuven, Turnhout en Gent. Meer dan 4 op de 10 bewoners gebruikt dit transportmiddel frequent. Bus en tram worden in de grootsteden het vaakst gebruikt, met vooral Antwerpen als uitschieter. De trein wordt frequent gebruikt door de Mechelaars (1 op de 4 inwoners), Aalstenaars en Leuvenaars. De inwoners van Genk, Hasselt, Kortrijk en Roeselare nemen het vaakst de wagen naar het werk of school (2 op de 3 inwoners.) In Leuven beperkt zich dit tot 37% van de inwoners.

Door een kleine aanpassing van de vraagstelling is het niet mogelijk om na te gaan of er significante verschillen zijn in de tijd. De verschillen weergegeven in de tabel dienen dus met de nodige omzichtigheid geïnterpreteerd te worden.

Mannen nemen vaker de wagen en de motor dan vrouwen voor verplaatsingen naar het werk of school. Vrouwen kiezen vaker dan mannen voor de fiets en tram of bus. Ze pendelen ook vaker te voet of als autopassagier. 55-plussers gaan vaker te voet of per trein naar het werk dan jongeren. De fiets, bus of tram, motor en de passagierszetel in de wagen zijn minder populair bij deze hoogste leeftijdsgroep dan bij de jongeren. Hoog opgeleiden kiezen vaker dan lager opgeleiden voor de wagen, de trein of de fiets, en minder voor de bus of tram, te voet, motor of passagierszetel in de wagen. Mensen met de Belgische nationaliteit verplaatsen zich ook frequenter met de wagen naar het werk of de school dan niet-Belgen. Niet-Belgen gaan vaker te voet of nemen de bus of tram. Respondenten zonder inwonende kinderen pendelen vaker per trein of gaan te voet naar school of werk dan respondenten met kinderen in het gezin.

Er werd ook gepeild naar het hoofdvervoermiddel bij de woonwerk/schoolverplaatsing. Hierbij wordt gevraagd naar het verplaatsingsmiddel waarmee de langste afstand tussen de woonplaats en werk/

school overbrugd wordt. Hieruit blijkt dat in Oostende en Antwerpen vaker dan elders te voet naar het werk/school wordt gegaan. In Turnhout, Brugge, Leuven en Gent gebruikt ongeveer 1 op 3 pendelaars de fiets. In Genk, Aalst, Mechelen en Hasselt ligt het aantal fietsers aanzienlijk lager. Het openbaar vervoer is populair in Mechelen, Antwerpen en Leuven en wordt daar door een kwart van de pendelende bevolking als hoofdvervoermiddel gebruikt. Het私家 gemotoriseerd vervoer (auto en motor) wordt in Genk, Hasselt, Kortrijk en Roeselare door meer dan 6 op 10 inwoners gekozen voor de woon-werk/schoolverplaatsing. In Leuven, Antwerpen en Gent wordt veel minder voor dit vervoer geopteerd.

Deze indicator kan men samen bekijken met indicatoren zoals 'Verplaatsingen in de vrije tijd', 'Verplaatsingsgedrag tussen woonplaats en werk/school'.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

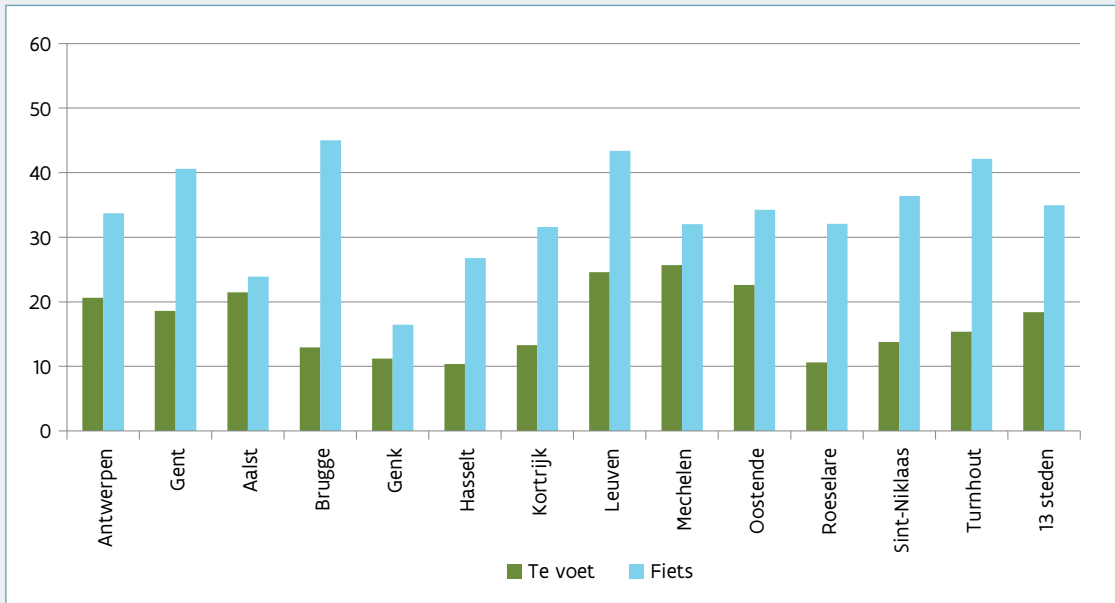
Modale verdeling van de woon-werk- en woon-schoolverplaatsingen, in 2011 en 2014, in %.

	Te voet		Fiets		Bus/Tram		Trein		Motor / bromfiets		Auto-bestuurder		Auto-passagier	
	2011	2014	2011	2014	2011	2014	2011	2014	2011	2014	2011	2014	2011	2014
Antwerpen	19,1	20,6	24,0	33,7	25,5	28,9	6,2	9,4	2,2	3,2	30,8	42,7	9,7	8,4
Gent	17,6	18,6	25,9	40,6	18,7	18,0	10,3	14,8	1,9	4,5	39,4	41,7	11,2	7,1
Aalst	17,7	21,5	15,7	23,9	10,7	13,3	13,6	21,9	3,0	4,4	41,8	55,4	12,8	10,5
Brugge	12,5	12,9	33,2	45,0	10,5	10,3	10,3	12,9	3,5	4,5	38,0	50,7	9,6	7,5
Genk	11,8	11,2	15,8	16,4	13,0	16,9	3,7	4,6	2,4	2,7	49,1	69,0	18,1	20,3
Hasselt	11,8	10,4	20,8	26,8	9,5	11,9	5,8	7,9	2,7	2,4	48,2	64,9	9,6	6,1
Kortrijk	15,5	13,3	22,8	31,6	6,4	7,7	7,8	12,2	3,5	2,6	44,0	63,0	10,9	7,9
Leuven	19,9	24,6	29,7	43,4	14,7	17,7	13,7	19,7	2,3	3,6	33,6	37,4	6,3	4,3
Mechelen	22,6	25,7	27,5	32,0	13,2	17,3	17,1	23,8	1,8	2,7	36,2	50,9	8,6	9,2
Oostende	19,7	22,6	24,4	34,3	14,3	13,1	11,0	17,4	3,9	5,2	32,3	53,0	7,9	10,4
Roeselare	14,2	10,6	27,0	32,1	6,4	8,3	7,6	10,1	3,1	4,3	42,8	62,3	10,5	8,5
Sint-Niklaas	14,6	13,8	26,6	36,4	9,1	8,5	8,2	15,2	3,2	3,5	38,1	55,6	10,6	10,4
Turnhout	15,0	15,4	31,3	42,1	9,1	9,7	4,4	6,7	2,7	2,4	36,0	47,6	7,9	6,9
Totaal 13 steden	17,2	18,4	25,0	35,0	16,7	18,6	8,8	13,1	2,5	3,6	36,9	48,7	10,2	8,4

(1) BI betrouwbaarheidsinterval 2014: via www.stadsmonitor.be.

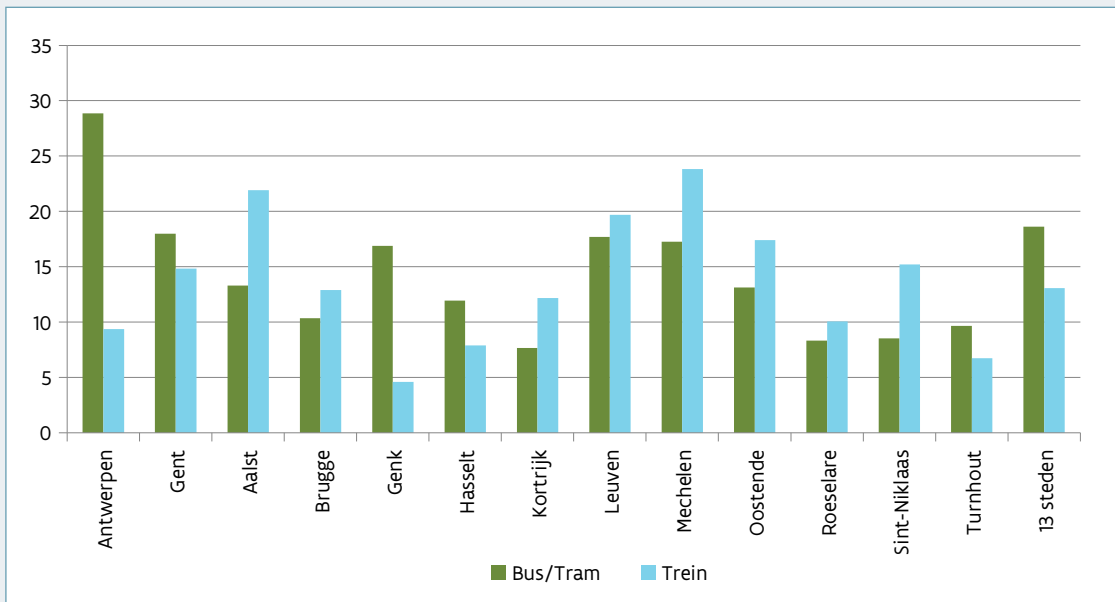
Bron: survey Stadsmonitor.

Verplaatsingen tussen woonplaats en werk/school, te voet en per fiets, in 2014, in %.

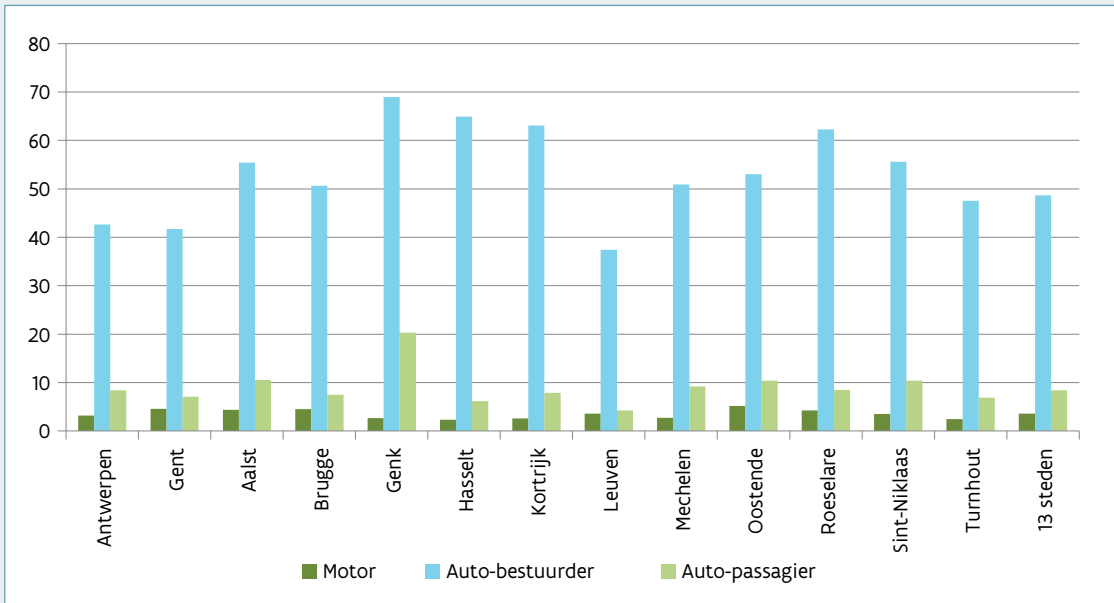
Bron: survey Stadsmonitor.

Verplaatsingen tussen woonplaats en werk/school, met bus/tram en trein, in 2014, in %.

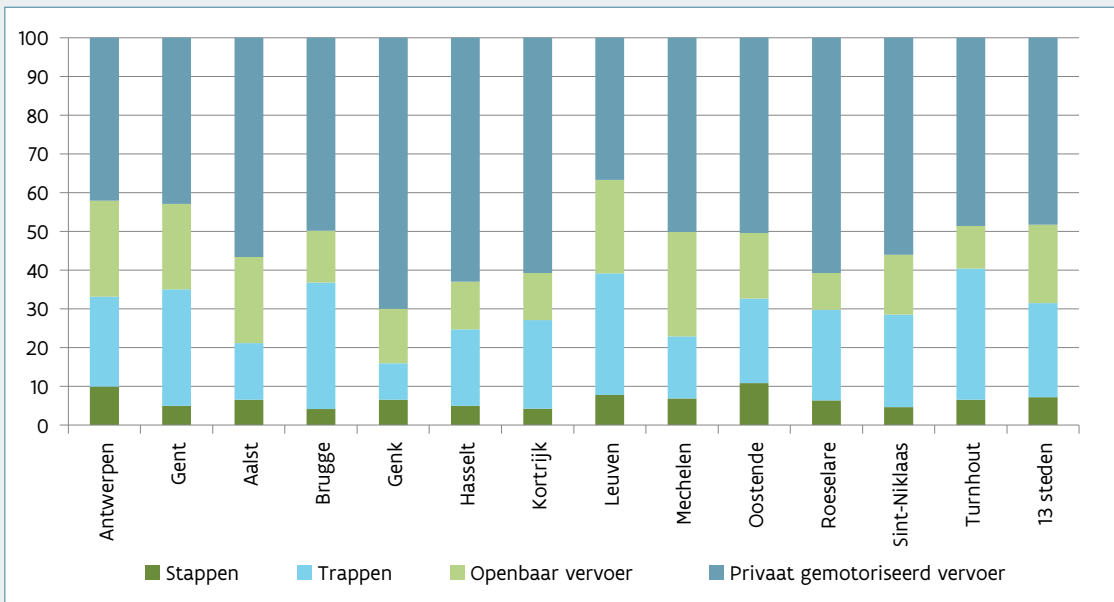
Bron: survey Stadsmonitor.

Verplaatsingen tussen woonplaats en werk/school, met motor en auto, in 2014, in %.

Bron: survey Stadsmonitor.

Verplaatsingen tussen woonplaats en werk/school, naar hoofdvervoermiddel, in 2014, in %.

Bron: survey Stadsmonitor.

VERPLAATSINGEN TUSSEN WOONPLAATS WERK/ SCHOOL: AFSTAND, TIJDSDUUR EN SNELHEID

Definitie

Afstand, tijdsduur en snelheid van de woon-werk/schoolverplaatsingen.

In de survey van de stadsmonitor werden volgende vragen voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Welke afstand leg je in totaal af naar je werk of naar de school (enkele rit)?' en 'Hoeveel tijd heb je gemiddeld tijdens school- of werkdagen nodig om de afstand -van deur tot deur- naar je werkplaats of school af te leggen? Het gaat hier over één enkele rit.' Deze vragen werden enkel voorgelegd aan de respondenten die op een eerdere vraag hadden aangegeven te werken of naar school te gaan en zich daarvoor dienden te verplaatsen.

Toelichting

De leefbaarheid en duurzaamheid van de stad worden sterk mede bepaald door de manier waarop inwoners en stadsgebruikers zich verplaatsen, onder andere voor hun verplaatsingen naar werk of school. Een efficiëntere en evenwichtige inzet van vervoersmodi en -infrastructuur moeten er toe bijdragen dat in de stad pas in laatste instantie beroep gedaan wordt op de auto om zich te verplaatsen. Dit met het vooruitzicht om de verkeersshinder en verkeersdruk op natuur en milieu te verminderen. Belangrijk daarbij is het waarborgen van de bereikbaarheid.

De gemiddelde woon-werk/schoolafstand in de 13 centrumsteden bedraagt 19,5 kilometer. In Oostende, Aalst, Sint-Niklaas, Brugge, Mechelen, Genk en Turnhout zijn deze verplaatsingen verder dan gemiddeld. Inwoners uit Roeselare, Antwerpen en Leuven pendelen minder ver naar werk of school. Mannen verplaatsen zich verder dan vrouwen naar werk of school. Hetzelfde geldt voor hoger opgeleiden in vergelijking met lager opgeleiden.

De gemiddelde reistijd bedraagt iets meer dan 32 minuten. In Aalst, Oostende en Antwerpen duurt de verplaatsing langer dan gemiddeld. Inwoners uit Roeselare, Kortrijk, Hasselt, Brugge, Genk en Turnhout zijn minder lang onderweg. Mannen zijn gemiddeld langer onderweg naar school of werk dan vrouwen. Hetzelfde geldt voor hoger opgeleiden in vergelijking met lager opgeleiden. Niet-Belgen zijn eveneens langer onderweg dan Belgen.

De gemiddelde reissnelheid tussen woonplaats en school of werk bedraagt 36,3 kilometer per uur. In Kortrijk, Sint-Niklaas, Brugge, Oostende en Hasselt ligt die pendelsnelheid boven de 40 km/u. In Antwerpen ligt die met 31 km/u aanzienlijk lager.

Deze indicator kan men samen bekijken met indicatoren zoals 'Verplaatsingen in de vrije tijd' en 'Verplaatsingen tussen woonplaats en het werk/de school'.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

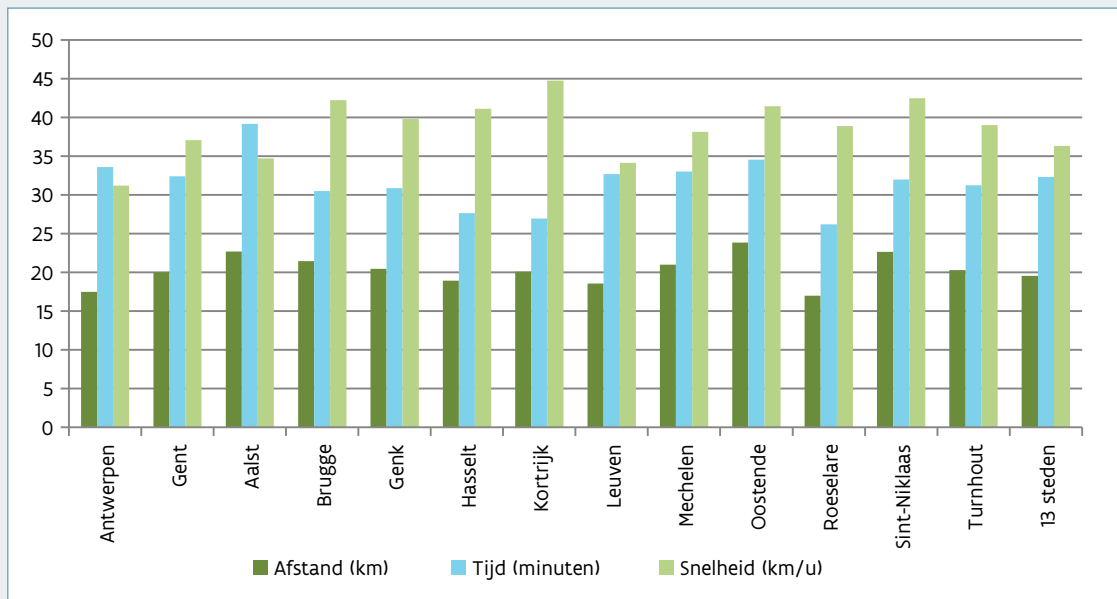
Gemiddelde afstand, reistijd en –snelheid woon-werk/schoolverplaatsing, in 2014, in kilometer, minuten en kilometer per uur.

	Afstand (km)	BI ondergrens (1)	BI bovengrens (1)	Tijd (minuten)	BI ondergrens (1)	BI bovengrens (1)	Snelheid (km/u)
Antwerpen	17,5	16,1	18,8	33,6	32,0	35,2	31,2
Gent	20,0	17,8	22,2	32,4	30,1	34,7	37,0
Aalst	22,7	20,8	24,5	39,2	36,7	41,6	34,7
Brugge	21,4	18,7	24,1	30,5	28,2	32,7	42,2
Genk	20,5	18,9	22,1	30,9	28,3	33,5	39,8
Hasselt	18,9	16,2	21,7	27,6	24,9	30,3	41,1
Kortrijk	20,1	16,7	23,4	26,9	23,8	30,1	44,7
Leuven	18,6	17,1	20,1	32,7	31,1	34,2	34,1
Mechelen	21,0	17,9	24,0	33,0	30,6	35,4	38,1
Oostende	23,8	19,5	28,2	34,5	26,9	42,2	41,4
Roeselare	17,0	13,9	20,0	26,2	22,3	30,1	38,9
Sint-Niklaas	22,6	18,8	26,5	32,0	28,3	35,7	42,5
Turnhout	20,3	18,4	22,1	31,2	28,7	33,8	39,0
Totaal 13 steden	19,5	18,8	20,2	32,3	31,5	33,1	36,3

(1) BI= betrouwbaarheidsinterval 2014: als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en er geen significant verschil is (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor.

Gemiddelde afstand, reistijd en –snelheid woon-werk/schoolverplaatsing, in 2014, in kilometer, minuten en kilometer per uur.

Bron: survey Stadsmonitor.

MILIEUVRIENDELIJKHEID VAN HET WAGENPARK

Definitie

Verdeling van het aantal personenwagens in het bezit van particulieren naar ecoscore en CO₂-uitstoot.

Van het totale personenwagenpark is de ecoscore en de CO₂-uitstoot gekend. De ecoscore is een maat voor de milieuvriendelijkheid van de wagen. De score houdt rekening met de belangrijkste milieu-impacten (directe en indirecte emissies van broeikasgassen, fijn stof, stikstofoxiden, SO₂, CO, koolwaterstoffen en geluidsproductie) die het voertuig veroorzaakt. De ecoscore gaat van 0 tot 100. Een voertuig met een ecoscore lager dan 50 kan als zeer milieuvriendelijk worden beschouwd. Voertuigen met een ecoscore van meer dan 70 zijn dan weer milieuvriendelijke wagens.

Toelichting

De indicator over de milieuvriendelijkheid van het wagenpark is relevant voor het bestrijden van milieuhinder afkomstig van het autoverkeer. In een leefbare en duurzame stad wordt het gebruik van milieuvriendelijke voertuigen en brandstoffen gepromoot. Dit komt de kwaliteit van het stedelijke leefmilieu en de gezondheid van de inwoners en de stadsgebruikers ten goede.

De ecoscore en de CO₂-uitstoot van het totale personenwagenpark zijn verbeterd tussen 2008 en 2013.

Het aandeel milieuvriendelijke wagens (ecoscore >70) varieerde in 2008 tussen 0,5% (Turnhout) en 1% (Aalst en Oostende). In 2013 varieerde dit aandeel al tussen 3,8% (Antwerpen) en 6,2% (Oostende). Bij de nieuwe inschrijvingen ligt het aandeel milieuvriendelijke wagens veel hoger. In 2013 varieerde dit van 20,3% in Roeselare tot 28,9% in Leuven. Voor de 13 steden samen was er tussen 2010 en 2013 een verdubbeling van het aandeel nieuw ingeschreven milieuvriendelijke wagens. De meest voorkomende CO₂-klasse in het totale wagenpark in 2013 is de

klasse van 136-160 g/km. In 2008 was dit nog de klasse 161-185 g/km. Het aandeel nieuw-ingeschreven voertuigen met een uitstoot kleiner dan 106 g/km varieerde in 2013 tussen 14,1 (Turnhout) en 22,1% (Genk). Dit aandeel is bijna overal gezakt ten opzichte van 2010 wegens aanpassingen aan de fiscaliteit. Vooral de klasse 96-105 g/km werd ten tijde van de ecopremie kunstmatig opgekrikt.

De indicator kan gelezen worden samen met 'Autodelen', 'Milieubewust handelen' en 'Duurzaamheid van de woning'.

Aandachtspunten

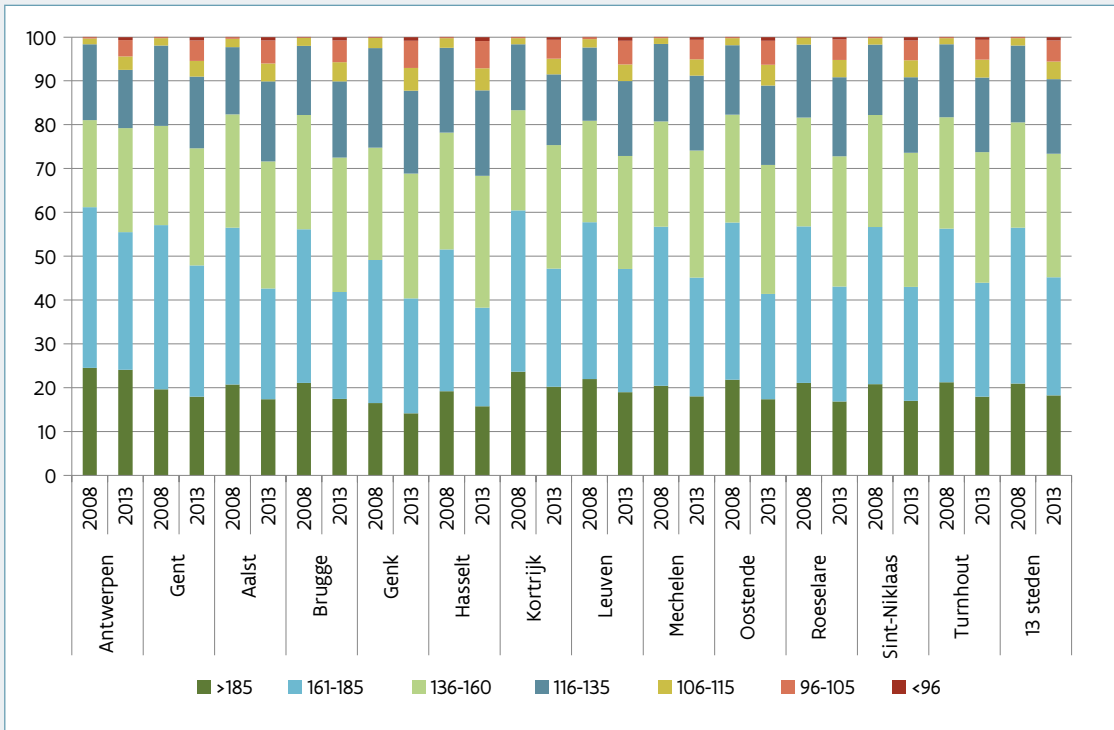
De indicator rapporteert over het totale personenwagenpark van particulieren maar geeft ook informatie over de nieuw ingeschreven personenwagens. Bedrijfswagens (zowel geleased als in het bezit van een bedrijf) zijn niet mee opgenomen. De data over het wagenpark zijn afkomstig van de Dienst Inschrijvingen Voertuigen (DIV) en beschrijven telkens het park op 31 december. De emissie- en brandstofgegevens komen van de Rijksdienst voor Wegverkeer (RDW).

Verdeling van het totale personenwagenpark naar ecoscore, in 2008 en 2013, %.

	<=50		51-60		61-65		66-70		>70	
	2008	2013	2008	2013	2008	2013	2008	2013	2008	2013
Antwerpen	49,6	37,0	31,2	37,6	10,1	10,7	8,4	10,9	0,7	3,8
Gent	46,0	31,5	31,4	37,2	11,3	12,4	10,5	14,0	0,9	4,9
Aalst	40,4	24,3	33,9	38,5	12,8	14,2	11,9	17,1	1,0	5,9
Brugge	42,9	24,4	32,7	39,4	11,7	13,5	11,8	17,0	0,9	5,8
Genk	51,2	31,6	30,1	40,0	9,8	12,8	8,3	11,4	0,7	4,2
Hasselt	45,5	25,3	32,2	40,6	11,0	14,0	10,6	15,2	0,7	5,0
Kortrijk	47,1	30,0	32,5	38,5	10,3	12,3	9,3	14,8	0,7	4,3
Leuven	44,0	25,5	34,2	41,6	11,7	14,6	9,2	13,7	0,8	4,5
Mechelen	46,4	29,7	30,9	37,5	11,8	13,0	10,3	15,2	0,7	4,5
Oostende	42,2	24,3	33,5	40,0	12,1	13,9	11,2	15,6	1,0	6,2
Roeselare	50,8	29,0	30,4	41,1	9,5	12,5	8,7	13,5	0,6	3,9
Sint-Niklaas	43,4	27,3	32,0	37,2	12,4	13,2	11,3	16,8	0,8	5,5
Turnhout	49,4	30,1	30,6	39,2	10,5	12,6	8,9	13,7	0,5	4,4
Totaal 13 steden	46,6	29,5	31,7	38,9	11,0	12,8	9,9	14,1	0,8	4,7

Bron: VITO.

Verdeling van het totale personenwagenpark naar CO₂-uitstoot, in 2008 en 2013, %.

Bron: VITO.

BASISMOBILITEIT IN DE WIJK

Definitie

Aandeel (%) inwoners dat woont binnen 500m loopafstand van openbaar vervoer met minimum-frequentie.

De basisvoorziening 'openbaar vervoer' staat voor een halte van De Lijn met een minimum bedienings-frequentie en maximale wachttijden conform het Vlaams decreet op de basismobiliteit. De minimum vereiste frequentie geldt tijdens de week (dinsdag) en in het weekend.

De basismobiliteit wordt onderverdeeld in 3 klassen. De klasse 'groen' bevat de inwoners die kunnen beschikken over openbaar vervoer dat volledig aan de basismobiliteitsnormen voldoet. De klasse 'geel' bevat de inwoners die kunnen beschikken over openbaar vervoer dat niet volledig aan de basismobiliteitsnorm voldoet wegens te weinig doortochten. De klasse 'rood' tenslotte bevat de inwoners die niet kunnen beschikken over openbaar vervoer binnen de afstand voorzien volgens de basismobiliteitsnorm.

Toelichting

De basismobiliteit in de wijk zegt vooral iets over de kwaliteit van de dagelijkse woon- en leefomgeving in de stad. In een leefbare en duurzame stad wordt deze woon- en leefomgeving uitgebouwd rekening houdende met de behoeften van wijkbewoners en wijkgebruikers. De verschillende voorzieningen in de wijk (op vlak van mobiliteit) vervullen verschillende belangrijke functies in de stad: 1) ze dragen bij aan de kwaliteit van de woon- en werkomgeving, 2) ze bevorderen de sociale verwevenheid in de wijk, waardoor de deelname aan het maatschappelijke leven van alle wijkbewoners mogelijk wordt versterkt en 3) ze bevorderen de verwevenheid van functies in de buurt.

Het aandeel inwoners dat woont binnen 500m loopafstand van een halte met minimumfrequentie verschilt sterk tussen de centrumsteden. In Aalst en Antwerpen beschikt meer dan 90% van de inwoners over voldoende openbaar vervoer op een weekdag. In Turnhout, Oostende, Leuven, Mechelen en Gent schommelt dit tussen 80% en 90%. In Roeselare en Kortrijk kan minder dan de helft van de inwoners rekenen op basismobiliteit.

Deze verschillen zijn nog groter op een zondag. In Brugge, Antwerpen, Oostende en Turnhout beschikt meer dan 90% van de inwoners over basismobiliteit. In Roeselare is dit maar 27,8% en in Genk 11,8%.

De verschillen tussen de steden zijn minder groot op een zaterdag dan op een weekdag of een zondag.

Zo beschikt op een zaterdag meer dan de helft van de inwoners van alle steden over voldoende basismobiliteit.

Het aandeel inwoners dat niet kan beschikken over openbaar vervoer dat voldoet aan de basismobiliteitsnorm wegens te weinig doortochten verschilt ook sterk tussen de steden. Dit aandeel is op een weekdag het kleinst in Antwerpen, Aalst, Leuven en Gent en het grootst in Roeselare met als enige stad een aandeel groter dan 50%. Op een zondag is dit aandeel in zo goed als alle steden, behalve in Brugge, Oostende, Kortrijk en Turnhout, groter dan op een weekdag. Met het grootste verschil in Genk (+42 pp.) en Aalst (+37pp.). Het aandeel inwoners dan niet over basismobiliteit kan beschikken is het grootst in Roeselare (66,8%) en Genk (83,5%).

Het aandeel inwoners dat niet over basismobiliteit kan beschikken wegens de afwezigheid van openbaar vervoer binnen de afstand voorzien door de basismobiliteitsnorm is in elke centrumstad, zowel in de week als in het weekend, kleiner dan 8%.

De indicator leest men best samen met andere indicatoren over buurtvoorzieningen zoals 'Lager onderwijs in de wijk', 'Bereikbaar openbaar buurt-groen', 'Speelruimte in de wijk', 'Open jeugdruimte' en 'Overdekte jeugdruimte in de wijk'.

Aandachtspunten

De minimale bedieningsfrequentie, en daaraan gekoppeld de maximale wachttijd varieert volgens het type gebied en bovendien naargelang het spitsuur, daluur en weekend. Volgens het decreet basismobiliteit zijn er tot 15 verschillende klassen, oplopend van 15 minuten maximale wachttijd tijdens het spitsuur op een weekdag en in grootstedelijk gebied, tot 140 minuten maximale wachttijd tijdens het weekend en in het buitengebied.

De loopafstand tot openbaar vervoer is afhankelijk van de verstedelijkingsgraad: 500 meter voor stedelijk en grootstedelijk gebied, 650 meter in het randstedelijk en kleinstedelijk gebied, en 750 meter in het buitengebied.

De beschikbaarheid van een halte zegt niets over de rijrichting, de weg die men moet afleggen en de tijd die men nodig heeft om vanuit de woonplaats een bepaalde bestemming binnen de stad te bereiken. Nabijheid van het openbaar vervoer betekent ook niet dat men effectief het openbaar vervoer gebruikt.

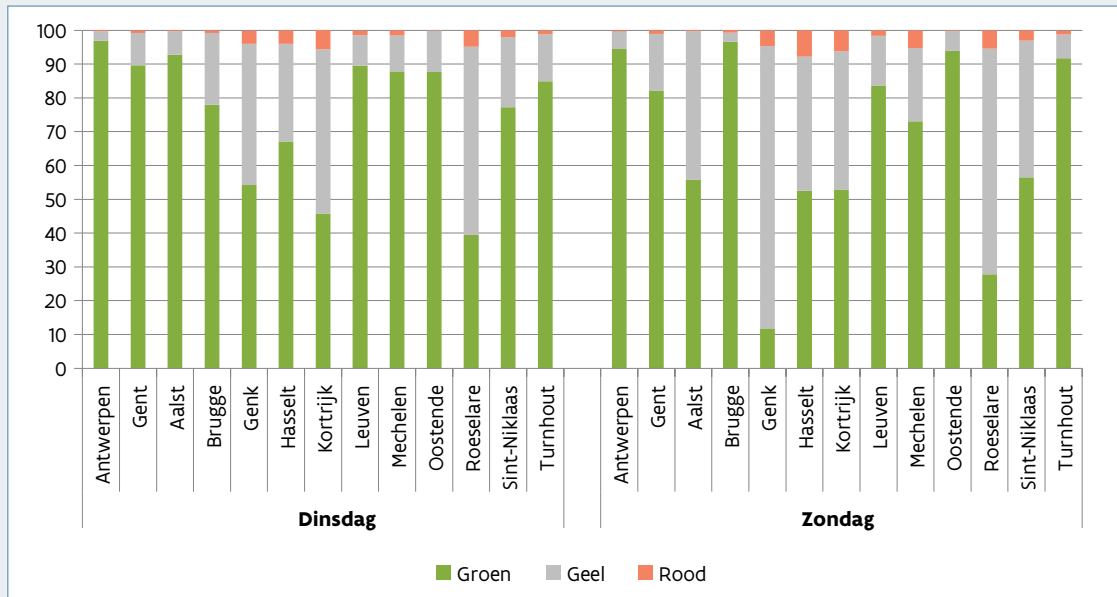

Aandeel inwoners dat kan beschikken over basismobiliteit in de wijk (groen), in 2014, in %.

	Weekdag	Zaterdag	Zondag
Antwerpen	96,9	96,8	94,5
Gent	89,6	94,1	82,1
Aalst	92,8	94,5	55,7
Brugge	78,0	98,1	96,5
Genk	54,2	51,8	11,8
Hasselt	67,1	72,3	52,5
Kortrijk	45,8	65,8	52,9
Leuven	89,5	92,3	83,7
Mechelen	87,8	91,5	73,1
Oostende	87,6	95,9	93,9
Roeselare	39,4	59,4	27,8
Sint-Niklaas	77,2	83,0	56,5
Turnhout	84,9	91,7	91,7

Bron: De Lijn.

Basismobiliteit in de wijk, in 2014, in %.

Bron: De Lijn.

AUTODELEN

Definitie

Aantal leden en voertuigen van Cambio en Autopia.

Cambio is een autodeelsysteem dat georganiseerd wordt door een autodeelaanbieder. Autopia is een systeem dat gebaseerd is op particulieren die autodelen.

Toelichting

Aan de complexe vervoersvraag gedifferentieerd in tijd en ruimte wordt tegemoet gekomen door een efficiënte en evenwichtige inzet van vervoersmodi en infrastructuur. In een leefbare en duurzame stad worden vervoersstromen in de stadsregio onder controle gehouden via vb. autodelen.

Het aantal leden van Cambio en Autopia is het grootst in Antwerpen, Gent en Leuven. In de overige centrumsteden liggen de ledenaantallen beduidend lager. Mechelen is een middenmoter. In alle steden telt Cambio meer leden dan Autopia.

Ondanks het grote aantal leden in Antwerpen springt deze stad er proportioneel gezien minder sterk uit (zie grafiek). Voornamelijk in Gent, Leuven en Mechelen is er een groter ledenaantal per 1.000 inwoners.

In de grootsteden, Antwerpen en Gent, en in iets mindere mate in Leuven en Mechelen zijn zowel bij Cambio als Autopia het grootste aantal voertuigen aanwezig.

Deze indicator kan men samen lezen met andere indicatoren met betrekking tot rationeel milieugebruik zoals 'Duurzaamheid van de woning', 'Milieuvriendelijkheid van het wagenpark' en 'Milieubewust handelen'.

Aandachtspunten

De cijfers geven het aantal lidmaatschappen bij Cambio en Autopia weer. Het is mogelijk dat inwoners die niet in de centrumsteden wonen bij een autodeelsysteem zijn aangesloten. Hier moet rekening mee worden gehouden bij de interpretatie van de cijfers.

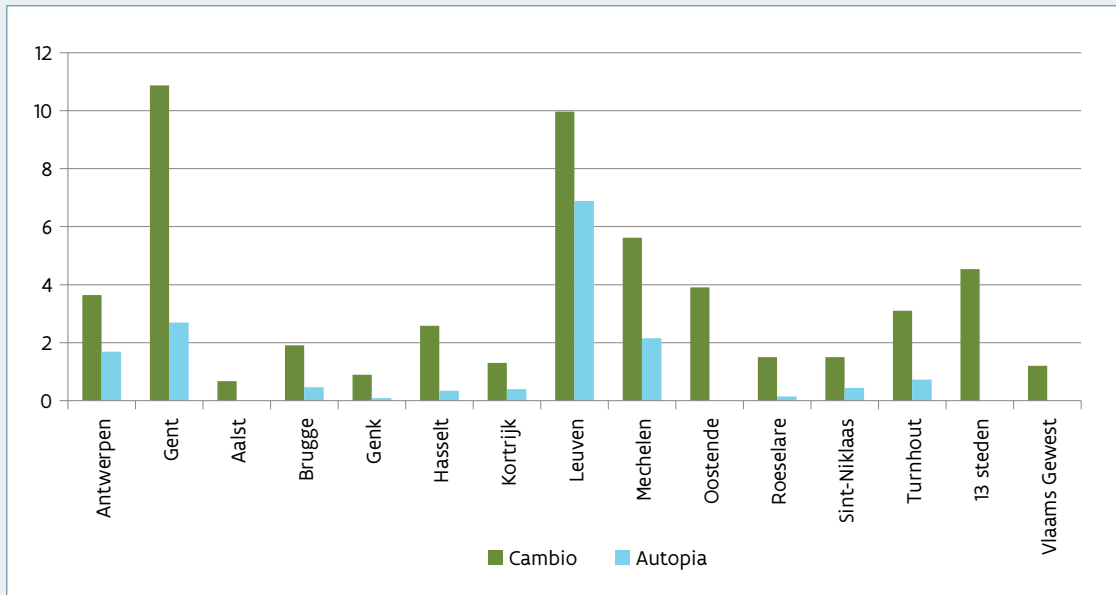
Er bestaan in Vlaanderen verschillende autodeel-systemen (vb. Bolides, Tapazz, Dégage!, ...) waarvan Cambio en Autopia momenteel de grootste zijn. Het beeld dat deze indicator schetst, is dus onvolledig. Hier moet rekening mee worden gehouden bij de interpretatie van de cijfers.

Aantal leden en voertuigen bij Cambio en Autopia, in 2014, in absoluut aantal.

	Leden		Voertuigen	
	Cambio	Autopia	Cambio	Autopia
Antwerpen	1.863	866	95	91
Gent	2.731	678	95	84
Aalst	56	n.b.	3	4
Brugge	225	55	7	5
Genk	59	6	2	0
Hasselt	196	26	8	3
Kortrijk	98	30	4	6
Leuven	980	677	40	58
Mechelen	467	179	16	23
Oostende	275	n.b.	7	2
Roeselare	90	9	3	2
Sint-Niklaas	111	33	4	4
Turnhout	131	31	5	4
Totaal 13 steden	7.282	n.b.	289	286
Vlaams Gewest	7.708	n.b.	305	392

Bron: Cambio en Autopia.

Aantal leden bij Cambio en Autopia, in 2014, per 1.000 inwoners.

Bron: Cambio en Autopia.

BEREIKBAARHEID VAN HET CENTRUM VAN DE STAD

Gezin

Definitie

Aandeel (%) inwoners dat vindt dat ze het centrum van de stad gemakkelijk kunnen bereiken.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende stelling voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Vanuit mijn buurt kan ik het centrum van de stad gemakkelijk bereiken (te voet, fiets, auto, bus, trein, tram)'.

De respondenten konden antwoorden met 'helemaal oneens', 'eerder oneens', 'niet eens, niet oneens', 'eerder eens', 'helemaal eens' en 'weet niet/niet van toepassing'. Wie antwoordde met 'eerder eens' en 'helemaal eens', werd in de teller opgenomen.

Een klein aantal respondenten koos voor de antwoordcategorie 'weet niet/niet van toepassing'. Deze respondenten werden niet in aanmerking genomen bij de berekening van de indicator.

Toelichting

Tevredenheid over de bereikbaarheid van het stadscentrum is een indicator die iets zegt over de transportverbindingen tussen stadsrand en –centrum en de vlotheid waarmee het stadscentrum bereikt kan worden. Een vlot bereikbaar stadscentrum is van belang omdat net daar een resem activiteiten geconcentreerd zitten. Dit gaat om een brede waaier van activiteiten zoals winkelen, administratie tot culturele activiteiten.

Gemiddeld 91% van de stadsinwoners is tevreden over de bereikbaarheid van het centrum van de stad. De tevredenheid is in alle centrumsteden zeer hoog. Het grootste aandeel tevreden inwoners vinden we in Leuven (95,7%) en Oostende (94,5%), het kleinste in Mechelen (85,6%) en Aalst (87,9%).

Ten opzichte van 2011 is de gemiddelde tevredenheid in de centrumsteden gedaald. Ook in de Antwerpse steden Mechelen, Antwerpen en Turnhout is er een daling van de tevredenheid.

Belgen, inwoners jonger dan 55 jaar en hoogopgeleiden zijn meer tevreden over de bereikbaarheid van het centrum van de stad dan niet-Belgen, 55-plussers en lager opgeleiden.

Deze indicator kan men samen lezen met onder andere 'Basismobiliteit in de wijk' en 'Verplaatsingen in de vrije tijd'.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Deze indicator wordt ook opgenomen in de katern 'Gezinnen in de stad'.

Tevredenheid over de bereikbaarheid van het centrum van de stad, in 2011 en 2014, in %.

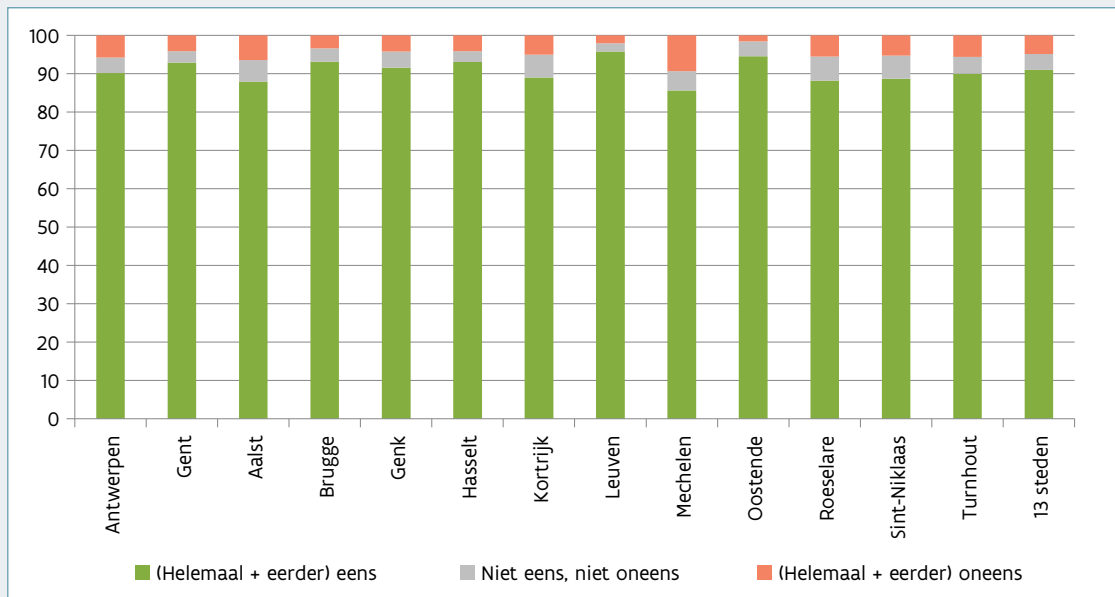
	2011	2014	BI ondergrens (2)	BI Bovengrens (2)
Antwerpen	94,2*	90,1	88,8	91,3
Gent	92,9	92,9	90,8	94,5
Aalst	88,8	87,9	86,3	89,4
Brugge	93,0	93,1	91,8	94,2
Genk	92,7	91,6	90,3	92,7
Hasselt	94,5	93,0	90,6	94,8
Kortrijk	91,8	89,0	86,0	91,4
Leuven	95,1	95,7	94,9	96,5
Mechelen	93,3*	85,6	82,4	88,3
Oostende	94,6	94,5	92,3	96,1
Roeselare	91,6	88,1	85,1	90,7
Sint-Niklaas	90,8	88,7	85,6	91,1
Turnhout	91,8*	90,0	88,5	91,4
Totaal 13 steden	93,2*	91,0	90,4	91,5

(1) * wijst op een significant verschil tussen 2014 en 2011 en dit onder controle van geslacht, leeftijd en opleiding (zie leeswijzer).

(2) BI= betrouwbaarheidsinterval 2014: als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en er geen significant verschil is (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor.

Tevredenheid over de bereikbaarheid van het centrum van de stad, in 2014, in %.

Bron: survey Stadsmonitor 2014.

TEVREDENHEID OVER HET AANBOD AAN PARKEERPLAATSEN VOOR BEWONERS IN DE BUURT

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat vindt dat er voldoende parkeerplaatsen zijn voor bewoners in de buurt.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende stelling voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Er zijn voldoende parkeerplaatsen voor bewoners in mijn buurt'.

De respondenten konden antwoorden met 'helemaal eens', 'eerder eens', 'niet eens, niet oneens', 'eerder oneens', 'helemaal oneens' en 'weet niet/niet van toepassing'. Wie antwoordde met 'helemaal eens' of 'eerder eens', werd in de teller opgenomen. Respondenten die 'weet niet/niet van toepassing' antwoordden, werden niet meegenomen in de berekening.

Toelichting

Tevredenheid over het aanbod parkeerplaatsen in de buurt is een indicator die aangeeft in welke mate de parkeerbehoefte en de hiervoor ter beschikking gestelde open ruimte op elkaar afgestemd zijn. De open ruimte is een schaars goed, terwijl de vraag naar parkeerruimte in dichtbevolkte zones erg hoog kan zijn. Alternatief vervoer voor personenwagens kan de behoefte aan parkeerruimte verminderen. Deze indicator is van belang voor een efficiënte en evenwichtige inzet van vervoersmodi en –infrastructuur. Hij zegt tevens iets over de kwaliteit van de woonomgeving.

Gemiddeld vindt net iets meer dan de helft van de inwoners dat er voldoende parkeergelegenheid is in de buurt. Het minste parkeerproblemen zijn er in Genk, Kortrijk, Brugge, Roeselare en Hasselt. Dit is duidelijk minder gemakkelijk in Antwerpen waar de ontevredenheid over het aanbod groter is. De tevredenheid nam significant af als het geheel van de 13 centrumsteden bekeken wordt. Voor een individuele stad kon geen significant verschil vastgesteld worden.

In het algemeen zijn jongere inwoners iets minder tevreden over het parkeeraanbod. Mannen en hoger opgeleiden zijn vaker tevreden dan vrouwen en lager opgeleiden. Respondenten met kinderen in het gezin waren ook positiever over het aantal parkeerplaatsen dan respondenten zonder inwonende kinderen.

Deze indicator kan men samen bekijken met indicatoren zoals 'Vervoermiddelen', 'Verplaatsingen in de vrije tijd', 'Verplaatsingen tussen woonplaats en het werk/school'.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Tevredenheid over parkeergelegenheid voor bewoners, in 2011 en 2014, in %.

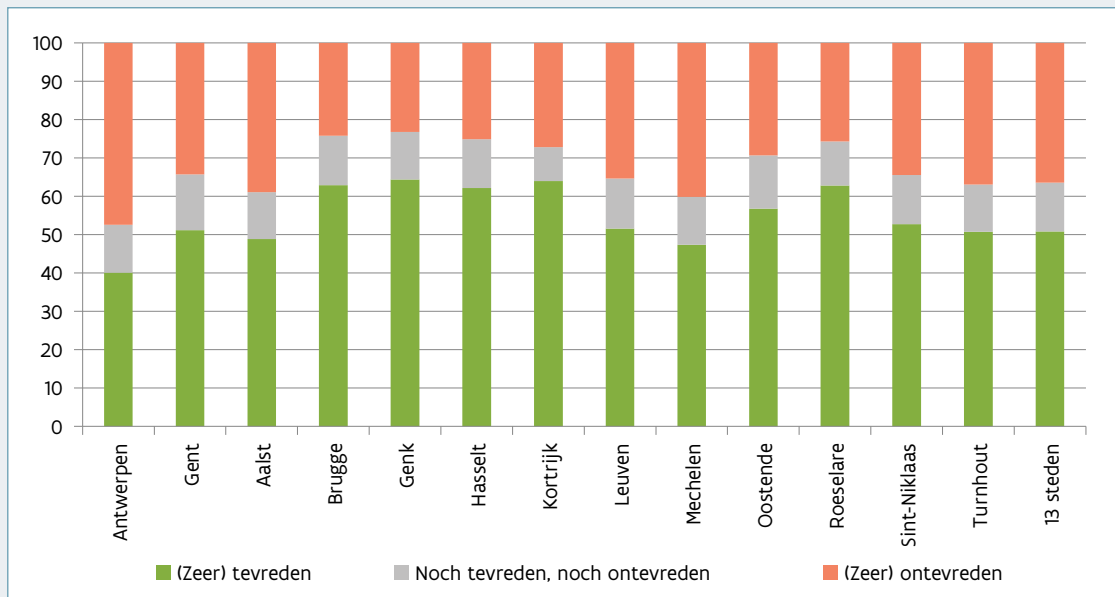
	2011	2014	BI ondergrens (2)	BI bovengrens (2)
Antwerpen	42,5	40,1	38,1	42,2
Gent	53,4	51,2	47,5	54,8
Aalst	48,0	48,9	46,3	51,4
Brugge	64,9	62,8	60,3	65,3
Genk	62,3	64,4	62,3	66,4
Hasselt	66,9	62,1	57,9	66,2
Kortrijk	61,1	63,9	59,8	67,8
Leuven	50,3	51,5	49,4	53,6
Mechelen	48,9	47,3	43,0	51,7
Oostende	50,4	56,8	52,5	61,0
Roeselare	64,6	62,8	58,4	66,9
Sint-Niklaas	56,4	52,7	48,4	57,1
Turnhout	51,6	50,7	48,1	53,3
Totaal 13 steden	52,0*	50,8	49,8	51,8

(1) * wijst op een significant verschil tussen 2014 en 2011 en dit onder controle van geslacht, leeftijd en opleiding (zie leeswijzer).

(2) BI= betrouwbaarheidsinterval 2014: als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en er geen significant verschil is (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor.

Tevredenheid over parkeergelegenheid voor bewoners, in 2014, in %.

Bron: survey Stadsmonitor.

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat tevreden is over het fietsvriendelijk karakter van de buurt.

Het fietsvriendelijk karakter van de buurt wordt in beeld gebracht door:

- Het aandeel (%) inwoners dat tevreden is over het aanbod aan fietspaden in de buurt.
- Het aandeel (%) inwoners dat tevreden is over de verkeersveiligheid van de fietspaden in de buurt.
- Het aandeel (%) inwoners dat tevreden is over het onderhoud van de fietspaden in de buurt.
- Het aandeel (%) inwoners dat tevreden is over het aanbod aan fietsstallingen in de buurt.

Respondenten konden antwoorden met 'helemaal oneens', 'eerder oneens', 'noch eens, noch oneens', 'eerder eens', 'helemaal eens' en 'weet niet/niet van toepassing'. Wie met 'eerder eens' of 'helemaal eens' antwoordde, werd in de teller opgenomen. Het fietsvriendelijk karakter is een samengestelde variabele. Het gaat om het aandeel respondenten dat op minstens 3 van de 4 items (helemaal) eens antwoordde. De categorie 'weet niet/niet van toepassing' werd bij de berekening buiten beschouwing gelaten.

Toelichting

De tevredenheid over het fietsvriendelijk karakter van de buurt zegt iets over fietsinfrastructuur en de verkeersveiligheid voor fietsers in de buurt. In een duurzame en leefbare stad wordt de infrastructuur uitgebouwd met specifieke aandacht voor comfort, veiligheid en tijds winst.

In 2014 zijn 4 op de 10 stedelingen tevreden over het fietsvriendelijk karakter van de buurt. De inwoners van Gent (29,2%) en Aalst (25,4%) zijn het minst tevreden. In Brugge (52,4%), Genk (59,3%), Hasselt (53,3%) en Oostende (50,8%) zijn meer dan de helft van de inwoners tevreden.

In bijna alle steden is men het meest tevreden over het onderhoud van de fietspaden. Gemiddeld zijn meer dan de helft van de stedelingen hierover tevreden. Daartegenover zijn slechts 30% van de inwoners tevreden over het aanbod aan fietsstallingen in de buurt.

In 2011 werd de verkeersveiligheid van de fietspaden en het aanbod aan fietspaden in de buurt eveneens bevestigd. De tevredenheid over het aanbod aan fietspaden is gedaald (van 51,4% naar 48,7%), terwijl de tevredenheid over de verkeersveiligheid van de fietspaden gemiddeld genomen toenam (van 45,2% naar 48,6%). In Gent, Brugge, Oostende en Turnhout is deze toename van de tevredenheid over de verkeersveiligheid van de fietspaden significant.

Deze indicator kan men lezen samen met onder andere 'Verkeersslachtoffers bij fietsers', 'Tevredenheid over de verkeersveiligheid' en 'Tevredenheid over de staat van de wegen, voet- en fietspaden'.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Elke respondent wordt bevestigd over de tevredenheid over het fietsvriendelijk karakter van de buurt. Dit brengt met zich mee dat een deel van de respondenten 'geen mening/niet van toepassing' antwoordde, maar dit blijft voor deze indicator eerder beperkt. Deze respondenten worden niet in de noemer meegenomen omdat er van uit gegaan kan worden dat vooral niet-gebruikers geen mening hebben. Op deze manier sluit de tevredenheidsscore dichter aan bij deze van de gebruiker, zij het niet optimaal. Bij de gebruikers zitten allicht ook niet-stedelingen. Hun mening is niet bevestigd. Bij de interpretatie van de cijfers moet hiermee rekening gehouden worden.

Deze indicator wordt opgenomen in de katern 'Gezinnen in de stad'.

Tevredenheid over het fietsvriendelijk karakter van de buurt, in 2011 en 2014, in %.

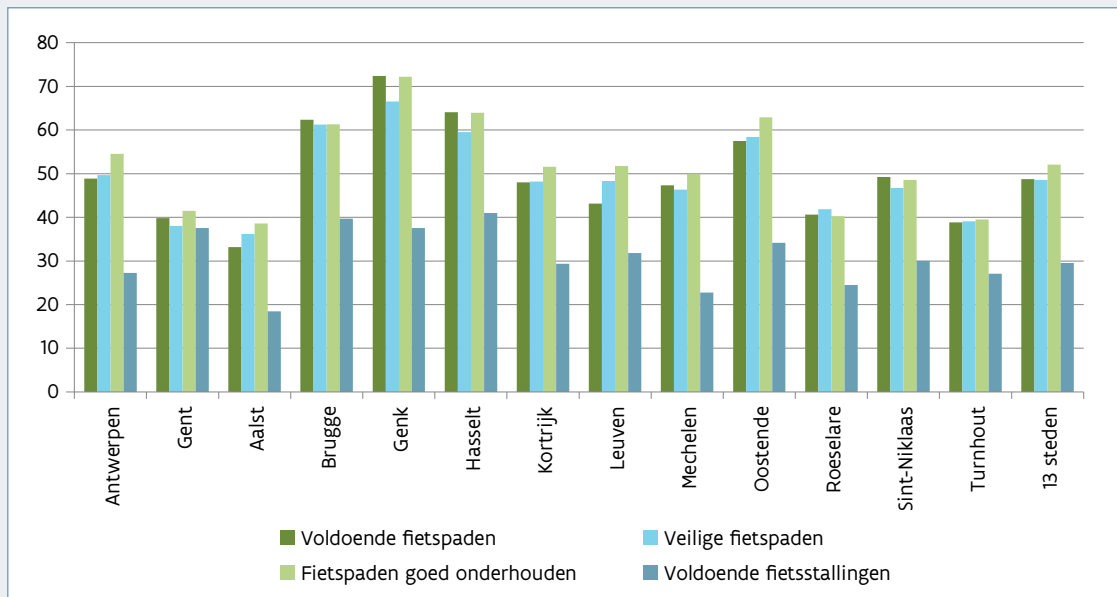
	Voldoende fietspaden		Veilige fietspaden		Fietspaden goed onderhouden	Voldoende fietsenstallingen	Fietsvriendelijk karakter (3/4 eens)		
	2011	2014	2011	2014	2014	2014	2014	BI ondergrens (2)	BI Boven-grens (2)
Antwerpen	51,5	48,9	46,8	49,7	54,5	27,3	40,0	37,7	42,2
Gent	39,3	39,8	31,7*	38,1	41,5	37,5	29,2	25,7	32,9
Aalst	37,0	33,1	33,6	36,2	38,6	18,5	25,4	22,9	28,1
Brugge	65,2*	62,3	55,9*	61,3	61,3	39,7	52,4	49,5	55,2
Genk	73,0	72,4	65,8	66,6	72,2	37,5	59,3	56,9	61,6
Hasselt	65,6	64,1	59,0	59,5	63,9	41,0	53,3	48,5	57,9
Kortrijk	51,5	48,0	44,0	48,2	51,6	29,4	38,8	34,4	43,4
Leuven	47,1	43,1	46,3	48,3	51,8	31,8	37,0	34,8	39,2
Mechelen	57,6*	47,3	46,8	46,4	50,0	22,7	36,1	31,6	40,8
Oostende	56,9	57,5	52,2*	58,4	62,9	34,2	50,8	46,2	55,5
Roeselare	43,6	40,6	38,7	41,8	40,3	24,5	32,5	28,1	37,3
Sint-Niklaas	56,2*	49,2	45,9	46,7	48,6	30,1	37,1	32,5	41,9
Turnhout	38,3	38,8	33,0*	39,1	39,5	27,1	30,0	27,4	32,6
Totaal 13 steden	51,4*	48,7	45,2*	48,6	52,1	29,6	39,3	38,2	40,4

(1) * wijst op een significant verschil tussen 2014 en 2011 en dit onder controle van geslacht, leeftijd en opleiding (zie leeswijzer).

(2) BI= betrouwbaarheidsinterval 2014: als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en er geen significant verschil is (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor.

Tevredenheid over het fietsvriendelijk karakter van de buurt, in 2014, in %.

Bron: survey Stadsmonitor 2014.

TEVREDENHEID OVER HET AANBOD AAN HALTES OPENBAAR VERVOER IN DE BUURT

Gezin

Definitie

Aandeel (%) inwoners dat tevreden is over het aanbod aan haltes openbaar in zijn/haar buurt.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende stelling voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Er zijn voldoende haltes voor openbaar vervoer in mijn buurt'.

De respondenten konden antwoorden met 'helemaal oneens', 'eerder oneens', 'niet eens, niet oneens', 'eerder eens', 'helemaal eens' en 'weet niet/niet van toepassing'. Wie antwoordde met 'eerder eens' en 'helemaal eens', werd in de teller opgenomen. Respondenten die antwoordden met 'weet niet/niet van toepassing' werden niet meegenomen in de berekening.

Toelichting

De tevredenheid over het aanbod haltes openbaar vervoer in de buurt is een indicator voor de nabijheid van haltes. Opdat het openbaar vervoer een evenwaardige vervoersmodus zou zijn als de personenwagen moet er een zeker aanbod zijn in de onmiddellijke omgeving. Deze indicator is dus van belang voor het verhogen van de toegankelijkheid van vervoersmodi en –infrastructuur. Deze indicator is ook van belang voor een efficiënte en evenwichtige inzet van vervoersmodi en –infrastructuur. Hij zegt tevens iets over de kwaliteit van de woonomgeving.

Gemiddeld 84% van de inwoners is tevreden over het aanbod aan openbaar vervoer in de buurt. Dit gemiddelde voor de 13 centrumsteden daalde in vergelijking met 2011 met 3 procentpunten. De tevredenheid daalde significant in volgende steden: Aalst, Antwerpen, Sint-Niklaas, Hasselt en Turnhout. Mechelen sluit dat rijtje af als negatieve uitschieter met een daling van 13 procentpunten.

Een hoge globale tevredenheid over het aanbod aan openbaar vervoer betekent niet dat de bevolking het unaniem eens is met de stelling. Roeselare en Mechelen tellen het minst tevreden inwoners over het aanbod aan haltes openbaar vervoer. De grootsteden Antwerpen en Gent kennen samen met Oostende, Leuven en Brugge dan weer veel (zeer) tevreden inwoners.

Over het algemeen zijn jongere inwoners meer tevreden met het openbaar vervoeraanbod dan 55-plussers. Ook hoger opgeleiden zijn gemiddeld meer tevreden dan lager opgeleiden.

Deze indicator kan men samen bekijken met indicatoren zoals 'Basismobiliteit in de wijk' en 'Tevredenheid over het aanbod aan bussen/trams in de buurt'.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Deze indicator wordt ook opgenomen in de katern 'Gezinnen in de stad'.

Tevredenheid aanwezigheid van haltes openbaar vervoer in de buurt, in 2008, 2011 en 2014, in %.

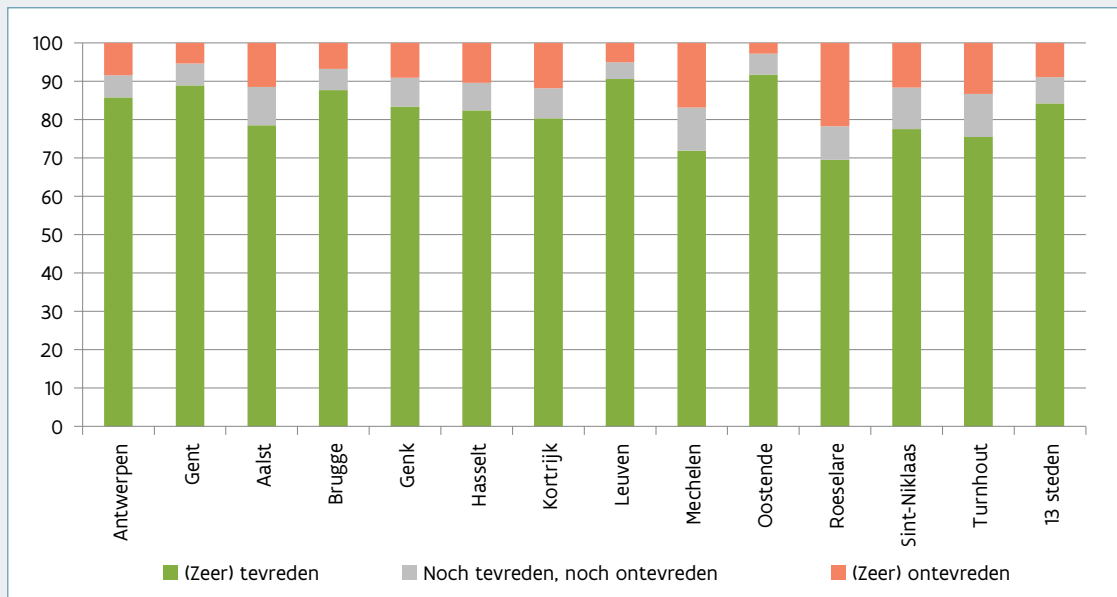
	2008	2011	2014	BI ondergrens (2)	BI bovengrens (2)
Antwerpen	89,9*	89,6*	85,7	84,2	87,1
Gent	89,3	89,1	88,9	86,4	90,9
Aalst	80,8	81,8*	78,5	76,3	80,5
Brugge	87,8	88,6	87,6	85,9	89,2
Genk	83,5	84,3	83,4	81,8	84,9
Hasselt	87,0	87,2*	82,3	78,8	85,4
Kortrijk	81,3	84,1	80,3	76,7	83,5
Leuven	90,9	89,4	90,6	89,3	91,7
Mechelen	84,2*	85,0*	71,9	67,7	75,7
Oostende	88,7	90,5	91,7	89,0	93,8
Roeselare	74,6	75,4	69,5	65,2	73,5
Sint-Niklaas	80,3	82,1*	77,5	73,6	81,0
Turnhout	79,1*	80,5*	75,4	73,1	77,5
13 steden	86,8*	87,2*	84,2	83,4	84,9

(1) * wijst op een significant verschil respectievelijk tussen 2014 en 2008 en tussen 2014 en 2011 en dit onder controle van geslacht, leeftijd en opleiding (zie leeswijzer).

(2) BI= betrouwbaarheidsinterval 2014: als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en er geen significant verschil is (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor.

Tevredenheid aanwezigheid van haltes openbaar vervoer in de buurt, in 2014, in %.

Bron: survey Stadsmonitor.

TEVREDENHEID OVER HET AANBOD BUSSEN/TRAMS IN DE BUURT

Gezin

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat tevreden is over het aanbod bussen/trams in de buurt.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende stelling voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Er rijden voldoende bussen/trams in mijn buurt'. De respondenten konden antwoorden met 'helemaal oneens', 'eerder oneens', 'niet eens, niet oneens', 'eerder eens', 'helemaal eens' en 'weet niet/niet van toepassing'. Wie antwoordde met 'eerder eens' en 'helemaal eens', werd in de teller opgenomen. Respondenten die antwoordden met 'weet niet/niet van toepassing' werden niet meegenomen in de berekeningen.

Toelichting

De tevredenheid over het aanbod bussen/trams in de buurt is een indicator voor de bedieningsfrequentie van openbaar vervoer. Opdat het openbaar vervoer een evenwaardige vervoersmodus zou zijn als de personenwagen moet er een zeker aanbod zijn. Deze indicator is dus van belang voor het verhogen van de toegankelijkheid van vervoersmodi en –infrastructuur. In dit geval is de modus het openbaar vervoer dat toegankelijk is op frequente basis. Deze indicator is ook van belang voor een efficiënte en evenwichtige inzet van vervoersmodi en –infrastructuur. Hij zegt tevens iets over de kwaliteit van de woonomgeving.

Meer dan 8 op de tien inwoners vindt dat er voldoende bussen of trams in hun buurt rijden. De grootsteden, Leuven, Oostende en Brugge doen het zelfs nog iets beter dan gemiddeld. Mechelen, Roeselare, Aalst, Turnhout, Kortrijk en Sint-Niklaas daarentegen kennen een minder grote tevredenheid. In vergelijking met 2011 daalde de tevredenheid significant voor het totaal van de 13 steden. Dat is ook het geval in zeven van de dertien centrumsteden: Genk, Aalst, Antwerpen, Turnhout, Roeselare, Hasselt en Mechelen.

Er zijn weinig verschillen naar persoonskenmerken. Enkel de hoger opgeleiden blijken vaker tevreden dan de lager opgeleiden.

Deze indicator kan men samen bekijken met indicatoren zoals 'Tevredenheid over het aanbod haltes openbaar vervoer in de buurt' en 'Basismobiliteit in de wijk'.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Deze indicator wordt ook opgenomen in de katern 'Gezinnen in de stad'.

Tevredenheid over aanwezigheid van bussen/trams in de buurt, in 2011 en 2014, in %.

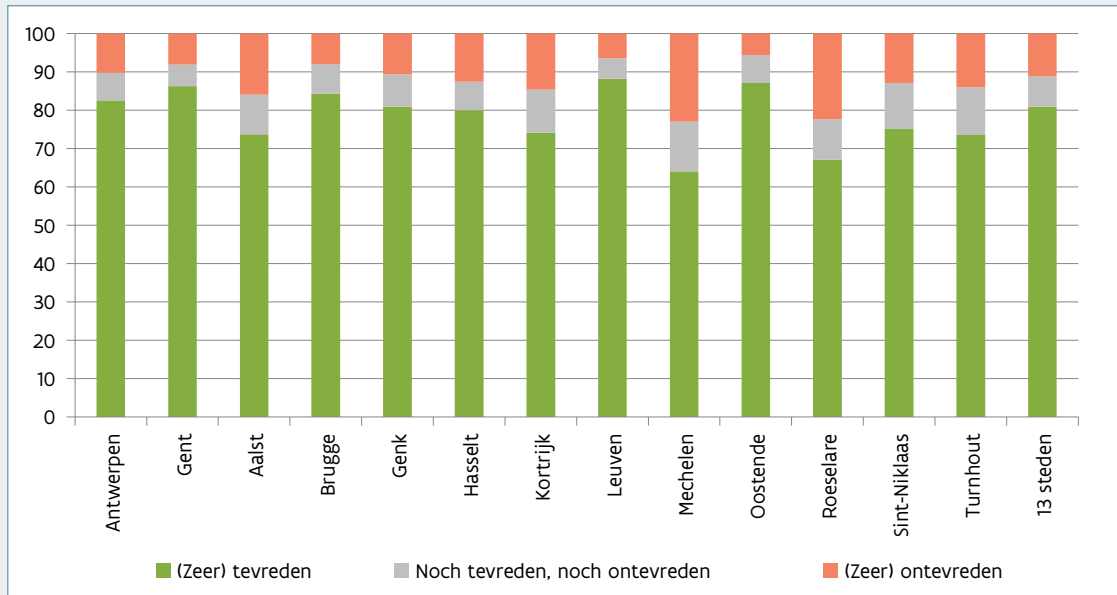
	2011	2014	BI ondergrens (2)	BI bovengrens (2)
Antwerpen	87,9*	82,6	80,9	84,1
Gent	85,6	86,3	83,6	88,5
Aalst	77,0*	73,7	71,4	75,8
Brugge	86,4	84,3	82,3	86,0
Genk	83,3*	80,8	79,1	82,5
Hasselt	86,6*	80,0	76,3	83,2
Kortrijk	78,7	74,1	70,2	77,7
Leuven	87,6	88,2	86,8	89,5
Mechelen	80,1*	64,0	59,6	68,2
Oostende	87,5	87,1	83,9	89,7
Roeselare	73,4*	67,1	62,6	71,2
Sint-Niklaas	77,0	75,1	71,1	78,8
Turnhout	79,6*	73,5	71,2	75,7
Totaal 13 steden	84,6*	80,8	80,0	81,6

(1) * wijst op een significant verschil tussen 2014 en 2011 en dit onder controle van geslacht, leeftijd en opleiding (zie leeswijzer).

(2) BI= betrouwbaarheidsinterval 2014: als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en er geen significant verschil is (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor.

Tevredenheid over aanwezigheid van bussen/trams in de buurt, 2014, in %.

Bron: survey Stadsmonitor.

TEVREDENHEID OVER DE STAAT VAN DE WEGEN, VOET- EN FIETSPADEN

Gezin

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat tevreden is met de staat van de wegen, voet- en fietspaden in zijn/haar buurt.

In de survey van de Stadsmonitor werden volgende stellingen voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad:

- (1) 'In welke mate bent u tevreden over de staat van de wegen' en
- (2) 'In welke mate bent u tevreden over de staat van de fiets- en voetpaden'.

De respondenten konden antwoorden met 'zeer ontevreden', 'eerder ontevreden', 'noch tevreden, noch ontevreden', 'eerder tevreden', 'zeer tevreden' en 'geen mening/niet van toepassing'. Wie antwoordde met 'eerder tevreden' en 'zeer tevreden', werd in de teller opgenomen. Respondenten die antwoordden met 'geen mening/niet van toepassing' werden niet meegenomen in de berekeningen.

Toelichting

De staat van de weginfrastructuur (weg, voet- en fietspad) is van belang voor de veiligheid waarmee men zich kan verplaatsen in het verkeer. Slecht onderhouden infrastructuur verhoogt de kans op ongevallen. Deze indicator is ook van belang voor het bevorderen van de integrale veiligheid. Hij zegt tevens iets over de kwaliteit van de woonomgeving, de kwaliteit van de omgeving en infrastructuur en het verhogen van de toegankelijkheid van vervoersmodi en -infrastructuur.

Gemiddeld iets meer dan 4 op de 10 inwoners zijn tevreden over de staat van de wegen. Tussen de steden onderling zijn er grote verschillen. Turnhout, Antwerpen en Aalst zijn de steden met de laagste tevredenheid. In Hasselt, Genk en Oostende ligt de tevredenheid over de staat van de wegen een pak hoger. In vergelijking met 2011 is de tevredenheid wel significant gestegen. Dat is het geval voor bijna alle steden. Enkel in Gent, Hasselt en Roeselare is het verschil niet significant. In Brugge is er dan weer een significante daling van de tevredenheid over de staat van de wegen.

De staat van de voet- en fietspaden wordt gunstig beoordeeld door 4 op de 10 inwoners. Ook hier zijn er grote verschillen tussen de steden. Turnhout en Aalst hebben het meest ontevreden inwoners. Maar ook in Gent, Sint-Niklaas, Roeselare en Antwerpen ligt de tevredenheid lager dan gemiddeld. In Genk, Hasselt, Oostende, Brugge en Kortrijk wordt de staat van de voet- en fietspaden veel gunstiger beoordeeld. In vergelijking met 2011 zien we slechts bij enkele steden een significante verschuiving. In Aalst, Turnhout en Antwerpen steeg de tevredenheid, terwijl die in Brugge daalde.

Deze indicator kan men samen bekijken met indicatoren zoals 'Verkeersslachtoffers bij fietsers', 'Tevredenheid over de verkeersveiligheid' en 'Fietsvriendelijk karakter van de buurt'.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Deze indicator wordt ook opgenomen in de katern 'Gezinnen in de stad'.

Tevredenheid staat wegen, fiets- en voetpaden, in 2011 en 2014, in %.

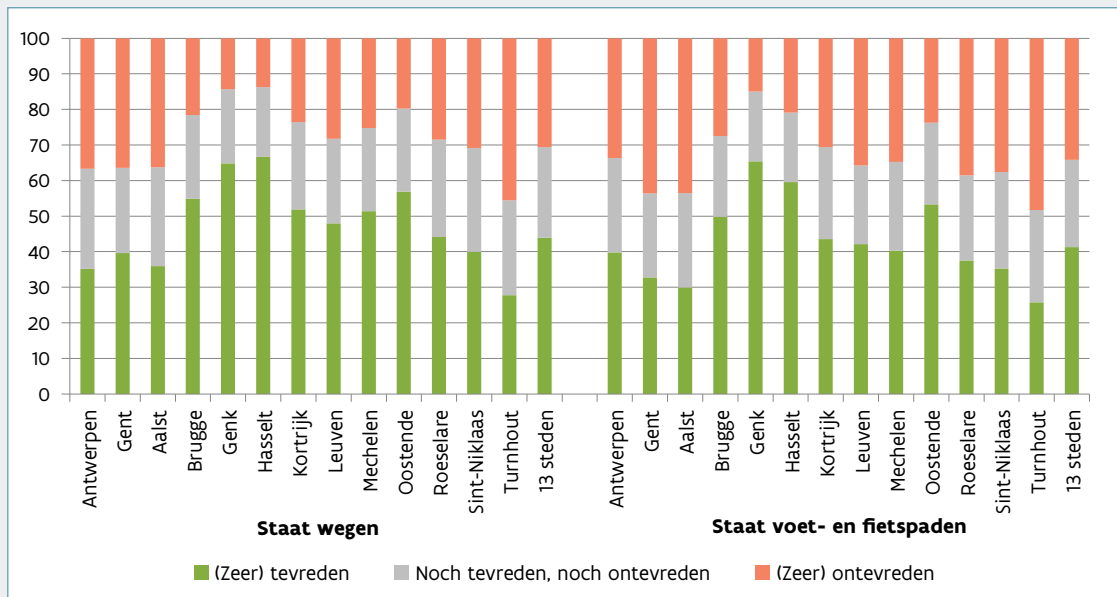
	Wegen				Voet- en fietspaden			
	2011	2014	BI ondergrens (2)	BI bovengrens (2)	2011	2014	BI ondergrens (2)	BI bovengrens (2)
Antwerpen	28,3*	35,2	33,2	37,3	36,5*	39,8	37,7	41,9
Gent	35,3	39,6	36,0	43,3	33,0	32,8	29,4	36,4
Aalst	26,1*	35,9	33,4	38,5	24,8*	30,0	27,6	32,5
Brugge	60,5*	54,9	52,3	57,5	58,8*	49,8	47,2	52,5
Genk	51,0*	64,8	62,7	66,9	63,9	65,4	63,3	67,5
Hasselt	61,1	66,6	62,5	70,5	63,6	59,6	55,3	63,7
Kortrijk	43,2*	51,9	47,6	56,2	45,7	43,5	39,3	47,9
Leuven	43,7*	48,0	45,9	50,1	43,9	42,1	40,1	44,2
Mechelen	39,5*	51,4	47,0	55,7	37,4	40,3	36,1	44,7
Oostende	45,6*	56,9	52,5	61,2	51,4	53,3	48,9	57,7
Roeselare	45,0	44,1	39,7	48,6	36,6	37,5	33,3	42,0
Sint-Niklaas	31,5*	39,9	35,7	44,3	34,9	35,3	31,2	39,6
Turnhout	22,6*	27,7	25,5	30,1	22,1*	25,7	23,5	28,1
Totaal 13 steden	37,9*	43,9	42,9	45,0	40,7	41,3	40,2	42,3

(1) * wijst op een significant verschil tussen 2014 en 2011 en dit onder controle van geslacht, leeftijd en opleiding (zie leeswijzer).

(2) BI= betrouwbaarheidsinterval 2014: als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en er geen significant verschil is (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor.

Tevredenheid staat wegen en voet- en fietspaden, in 2014, in %.

Bron: survey Stadsmonitor.

Definitie

Aandeel (%) inwoners dat tevreden is over de verkeersveiligheid in de stad.

In de survey van de stadsmonitor werden volgende stellingen voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad:

'(1) In mijn stad kan ik mij op een veilige manier met de fiets of te voet verplaatsen'.

'(2) In mijn buurt kunnen kinderen tot 12 jaar zich zelfstandig op een veilige manier verplaatsen' en

'(3) De schoolomgevingen in mijn buurt zijn verkeersveilig'. Deze laatste stelling werd eveneens bevestigd in 2011.

De respondenten konden antwoorden met 'Helemaal eens', 'Eerder eens', 'Niet eens, noch oneens', 'Eerder oneens', 'Helemaal oneens' en 'Weet niet/niet van toepassing'.

Respondenten die antwoordden met 'Eerder eens' en 'Helemaal eens', werden in de teller opgenomen. Respondenten die 'Weet niet/niet van toepassing' antwoordden, werden niet meegenomen in de berekeningen.

Toelichting

Deze indicator over verkeersveiligheid in de stad is van belang in het kader van het bevorderen van de integrale veiligheid. Hij zegt iets over de kwaliteit van de omgeving en infrastructuur, alsook over de efficiënte en evenwichtige inzet van vervoersmodi en –infrastructuur en over het verhogen van de toegankelijkheid van vervoersmodi en –infrastructuur.

Iets meer dan de helft van de inwoners van de centrumsteden is het eens met de stelling dat hij/zij zich veilig te voet of met de fiets kan verplaatsen in de stad. In Hasselt, Genk, Brugge, Leuven, Kortrijk en Mechelen ligt de tevredenheid boven het gemiddelde. Turnhout, Antwerpen, Aalst, Roeselare en Sint-Niklaas scoren dan weer onder het gemiddelde.

Mannen en hoger opgeleiden zijn het vaker eens met deze stelling omtrent verkeersveiligheid dan vrouwen en lager opgeleiden. Ook jongeren en niet-Belgen zijn het vaker eens dan 55-plussers en Belgen.

Ruim 4 op de 10 van de respondenten vindt zijn buurt voldoende verkeersveilig om jonge kinderen zich zelfstandig te laten verplaatsen. In Brugge, Genk, Hasselt, Oostende, Leuven, Kortrijk en Roeselare schat men die verkeersveiligheid hoger in dan gemiddeld. Inwoners van Aalst, Gent, Antwerpen en Sint-Niklaas beoordelen die omgeving dan weer als minder verkeersveilig voor jonge kinderen.

Mannen zijn positiever dan vrouwen over deze stelling. Hetzelfde geldt voor 55-plussers ten opzichte van jongeren.

Iets meer dan de helft van de inwoners in de centrumsteden schat de schoolomgevingen in zijn buurt in als verkeersveilig. In 10 van de 13 centrumsteden ligt die tevredenheid zelfs hoger dan het gemiddelde, met de hoogste tevredenheid in Genk, Kortrijk en Brugge. Enkel Aalst, Gent en Antwerpen scoren onder het gemiddelde. In vergelijking met 2011 is er een significante daling van de tevredenheid over de verkeersveiligheid in schoolomgevingen met 10 procentpunten. In alle 13 centrumsteden is deze daling significant.

55-plussers schatten de schoolomgevingen minder verkeersveilig in dan jongeren. Hoger opgeleiden zijn meer tevreden dan lager opgeleiden.

Deze indicator kan men samen bekijken met 'Tevredenheid over de staat van de wegen, voet- en fietspaden' en 'Tevredenheid over de verkeersveiligheid'.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Deze indicator wordt ook opgenomen in de katern 'Gezinnen in de stad'.

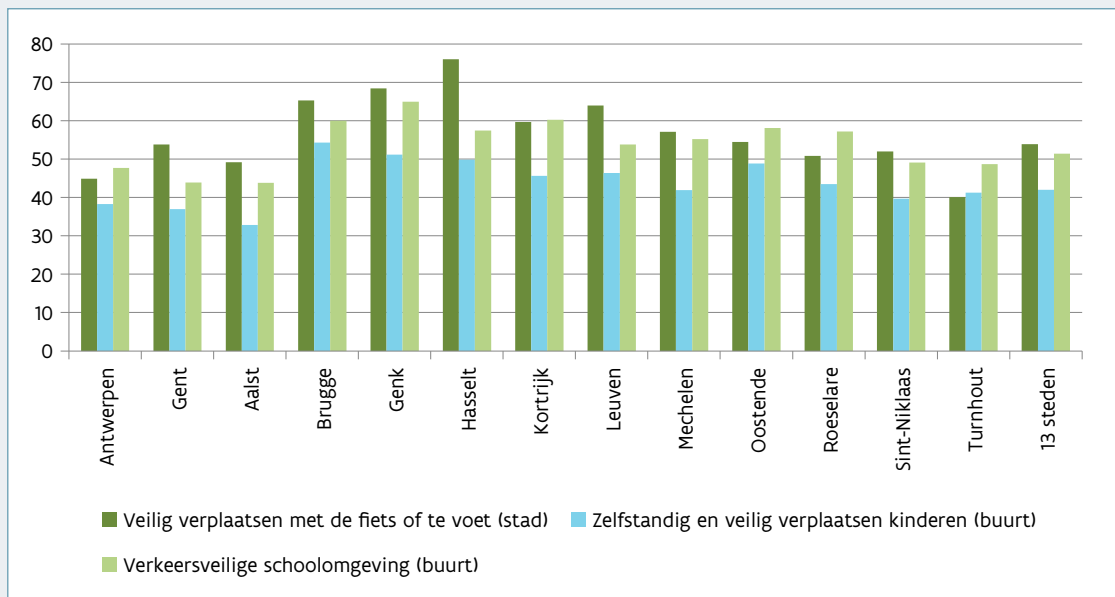
Tevredenheid over verkeersveiligheid in de stad en in de buurt, in 2014, in %.

	Veilig verplaatsen met de fiets of te voet (stad)			Zelfstandig en veilig verplaatsen kinderen (buurt)			Verkeersveilige schoolomgeving (buurt)		
	2014	BI ondergrens (1)	BI bovengrens (1)	2014	BI ondergrens (1)	BI bovengrens (1)	2014	BI ondergrens (1)	BI bovengrens (1)
Antwerpen	44,9	42,8	46,9	38,2	36,1	40,5	47,7	45,4	49,9
Gent	53,8	50,3	57,3	37,0	33,3	40,9	43,9	40,0	47,8
Aalst	49,2	46,6	51,7	32,8	30,3	35,5	43,8	41,1	46,5
Brugge	65,3	62,9	67,6	54,3	51,6	57,0	60,0	57,3	62,6
Genk	68,4	66,4	70,3	51,1	48,8	53,4	65,0	62,8	67,1
Hasselt	76,0	72,3	79,3	49,8	45,4	54,2	57,5	53,0	61,8
Kortrijk	59,6	55,5	63,6	45,6	41,1	50,1	60,2	55,8	64,5
Leuven	63,9	61,9	65,8	46,3	44,1	48,6	53,8	51,6	56,0
Mechelen	57,1	52,9	61,2	41,9	37,5	46,4	55,2	50,6	59,7
Oostende	54,4	50,2	58,6	48,8	44,2	53,5	58,1	53,4	62,7
Roeselare	50,8	46,4	55,1	43,5	38,8	48,2	57,2	52,5	61,8
Sint-Niklaas	52,0	47,7	56,3	39,7	35,3	44,3	49,1	44,5	53,7
Turnhout	40,1	37,7	42,6	41,2	38,6	43,9	48,6	45,9	51,4
Totaal 13 steden	53,8	52,8	54,8	42,0	40,9	43,1	51,4	50,3	52,5

(1) BI= betrouwbaarheidsinterval 2014: als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en er geen significant verschil is (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor.

Tevredenheid over verkeersveiligheid, in 2014, in %.

Bron: survey Stadsmonitor.

HOOFDSTUK 7 Zorg en opvang

Aan de basis van de keuze van de indicatoren 'Zorg en opvang' ligt een visie over een wenselijke toekomst voor een Vlaamse centrumstad. Deze visie is voor het beleidsdomein 'Zorg en opvang' samengebald in 4 clusters:

- Zorg op maat voor iedereen
- Zelfredzaamheid bevorderen
- Geen drempels in de zorg voor doelgroepen
- Samenwerking en participatie

Per cluster is een set van indicatoren samengesteld. Deze set houdt rekening met de vier principes van het duurzaamheidsconcept (economische, sociale, fysiek-ecologische en institutionele principe).

Hoofdstuk 7 bevat enkel de indicatoren die betrekking hebben op wachtlijsten, aanbod en spreiding van het zorgaanbod, tevredenheid over aanbod en de betaalbaarheid van zorg en opvang. Men leest deze indicatoren best samen met de andere indicatoren in de 4 clusters. Dit is mogelijk via www.stadsmonitor.be

Centrale registratie zorg voor personen met een handicap	260
Residentiële ouderenzorg	262
Gezinszorg	264
Voorschoolse kinderopvang	266
Regionale spreiding van lokale dienstencentra	268
Regionale spreiding van voorschoolse kinderopvang	270
Regionale spreiding van residentiële ouderenzorg	272
Lokale dienstencentra in de wijk	274
Voorschoolse kinderopvang in de wijk	276
Wachttijden in centra voor geestelijke gezondheidszorg	278
Mantelzorg	280
Betaalbaarheid van zorg en opvang	282
Subjectieve gezondheid	284
Tevredenheid over het aanbod aan gezondheidsvoorzieningen	286
Tevredenheid over het aanbod aan kinderopvang in de buurt	288
Tevredenheid over het aanbod aan huisartsen in de buurt	290
Tevredenheid over het aanbod aan zorgvoorzieningen voor ouderen in de buurt	292

CENTRALE REGISTRATIE ZORG VOOR PERSONEN MET EEN HANDICAP

Definitie

Het aantal personen met een handicap dat met een actieve zorgvraag staat ingeschreven in de Centrale Registratie van Zorgvragen (CRZ) voor de toekenning van een bijzondere zorgvorm.

Aan elke geregistreeerde aanvraag bij de Centrale Registratie van Zorgvragen voor opvang, behandeling of begeleiding van personen met een handicap werd tot 2 december 2011 een urgentiecode toegekend. Urgente kandidaten hebben een (hoogst) dringende aanvraag voor een zorgopname binnen 1 tot maximum 6 maanden (UC 1 en 2). Sinds die datum zijn nog slechts 2 urgentiecodes mogelijk: actieve vragen enerzijds en toekomstgerichte vragen anderzijds. Cijfers betreffende beide periodes zijn vergelijkbaar.

In het kader van de Stadsmonitor is geopteerd om de plaats van woonst van de persoon met een handicap te gebruiken. Deze kan verschillen van de plaats waar men zorg zal ontvangen.

Toelichting

De indicator over de centrale registratie zorg voor personen met een handicap informeert over de afstemming van de zorgvoorzieningen op de maatschappelijke noden. Een leefbare en duurzame stad biedt zorg op maat van de zorgbehoevende.

Antwerpen telt 1.705 personen met een handicap én met een acute zorgvraag. Gent heeft het tweede hoogste aantal en Brugge het derde hoogste. Turnhout telt het laagste aantal personen met een actieve zorgvraag. Afgezet ten opzichte van het aantal inwoners heeft Roeselare het hoogste aantal personen met een zorgvraag en Aalst het laagste. De 13 steden hebben naar verhouding heel wat meer personen met een handicap met een zorgvraag dan de andere gemeenten in het Vlaamse Gewest.

In alle centrumsteden is het aantal personen met een zorgvraag sinds 2006 toegenomen. In Roeselare is hun aantal verdriedubbeld, gevolgd door Gent en Sint-Niklaas (x 2,5). Turnhout en Leuven kennen de kleinste toename (x 1,75). Toch is de toename in de 13 steden lager dan de gemiddelde toename in het Vlaamse Gewest.

Men kan deze indicator lezen samen met een andere indicator, namelijk 'Betaalbaarheid van zorg en opvang'.

Aandachtspunten

Heel wat personen voor wie een zorgvraag is geregistreerd, krijgen al opvang en/of ondersteuning van het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap. Sommige personen hebben nood aan intensievere zorg of willen verhuizen naar een andere voorziening.

Met de media-aandacht voor de wachtlijsten groeit ook het aantal inschrijvingen. Betrokkenen beseffen – meer dan vroeger – de noodzaak om geregistreerd te zijn in de Centrale Registratie van Zorgvragen.

Vanaf juni 2013 is de Intersectorale toegangspoort voor jongeren van start gegaan. Vanaf dat moment worden jongeren met een zorgvraag niet meer geregistreerd bij het VAPH. Juni 2013 is bijgevolg de laatste meting waarin jongeren en volwassenen samen opgenomen werden.

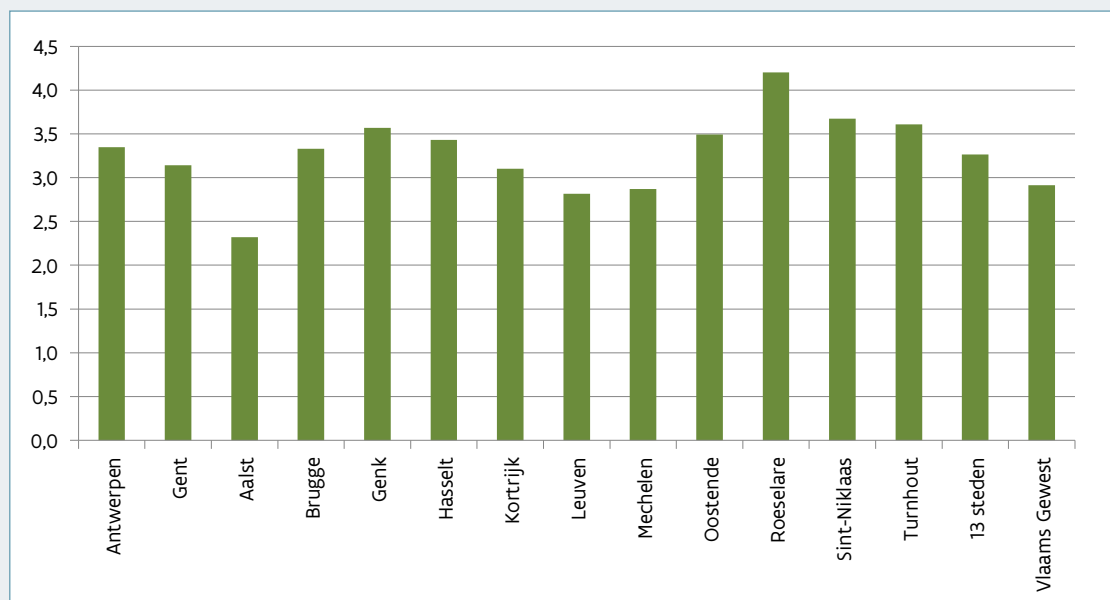
Vanaf begin december 2011 worden ook vragen naar Persoonlijke Assistentie Budgetten opgenomen in de Centrale Registratie van Zorgvragen. Omwille van de vergelijkbaarheid over de jaren werden deze niet opgenomen in de cijfers.

Aantal personen in de Centrale Registratie van Zorgvragen, actieve vragen, situatie op 30 juni, van 2006 tot 2013, absolute cijfers.

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Antwerpen	807	855	854	947	1.324	1.489	1.775	1.705
Gent	321	380	524	580	680	745	785	785
Aalst	85	109	126	166	191	200	206	192
Brugge	203	194	232	256	304	350	370	391
Genk	124	123	151	184	233	245	246	233
Hasselt	109	121	141	165	188	222	236	260
Kortrijk	119	131	151	156	182	196	222	233
Leuven	160	216	254	251	265	246	276	276
Mechelen	120	124	112	149	205	219	235	238
Oostende	102	96	107	115	159	178	243	245
Roeselare	75	77	95	126	150	205	229	250
Sint-Niklaas	104	134	138	202	241	257	255	270
Turnhout	87	91	90	101	144	189	197	152
Totaal 13 steden	2.416	2.651	2.975	4.298	4.266	4.741	5.275	5.230
Vlaams Gewest	8.195	9.203	10.580	12.213	15.097	16.849	18.478	18.636

Bron: Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap.

Aantal personen op de Centrale Registratie van Zorgvragen, actieve zorgvragen, situatie op 30 juni 2013, per 1.000 inwoners.

Bron: Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap, ADS, berekeningen SVR.

RESIDENTIËLE OUDERENZORG

Definitie

Aantal plaatsen in woonzorgcentra (de vroegere rusthuizen) en in serviceflats (ook assistentiewoningen genoemd).

Deze indicator bestaat uit 2 onderdelen, namelijk het aantal plaatsen in woonzorgcentra en het aantal plaatsen in serviceflats. Beide onderdelen worden samengeteld. Een woonzorgcentrum is een voorziening waar aan gebruikers van 65 jaar of ouder die er permanent verblijven, huisvesting en gehele of gedeeltelijke zorg worden aangeboden. Een assistentiewoning is de opvolger van de serviceflat. Het is ook een voorziening waar de oudere permanent verblijft. Er is ook hulp- en zorgomkadering, maar deze is minder intensief dan in een woonzorgcentrum. Voor beide woonvormen worden zowel de erkende plaatsen als de aangevraagde plaatsen die in onderzoek zijn meegeteld.

Het aantal residentiële plaatsen voor ouderen wordt afgezet tegen het aantal inwoners van de stad vanaf vijftienzeventig jaar.

Toelichting

In een leefbare en duurzame stad sluit het aanbod aan residentiële ouderzorg zoveel mogelijk aan op de behoefte. Hoe minder plaatsen er zijn, hoe groter de discrepantie tussen het aanbod en de behoefte.

In 2014 kennen Sint-Niklaas en Kortrijk het grootste aanbod aan residentiële ouderzorg, beiden tellen meer dan 20 plaatsen per 100 75-plussers. Brugge, Aalst en Roeselare hebben het kleinste aanbod met 12 à 13 plaatsen. Het gemiddelde aanbod voor de 13 steden is bijna 16 plaatsen per 100 75-plussers. Dit ligt hoger dan het gemiddelde voor alle Vlaamse gemeenten.

Tussen 2005 en 2014 blijft het aantal plaatsen residentiële ouderzorg ten opzichte van het aantal 75-plussers constant. De eerste jaren was er een afname merkbaar, maar deze werd de laatste jaren weer helemaal weggewerkt. Dit geldt zowel voor alle Vlaamse gemeenten, alsook voor de 13 steden. Toch zijn er verschillen tussen de 13 steden onderling. Over een periode van 10 jaar, is het aantal plaatsen in Genk, Antwerpen, Turnhout en Aalst toegenomen, terwijl het in Brugge, Sint-Niklaas en Kortrijk is afgenomen. Dit is opmerkelijk omdat beide laatste steden wel nog steeds het hoogste aanbod hebben.

Men kan deze indicator lezen samen met andere indicatoren van zorg en opvang, zoals 'Gezinszorg', 'Regionale spreiding van residentiële ouderzorg', 'Mantelzorg', 'Betaalbaarheid van zorg en opvang' en 'Tevredenheid over het aanbod aan zorgvoorzieningen voor ouderen in de buurt'.

Aandachtspunten

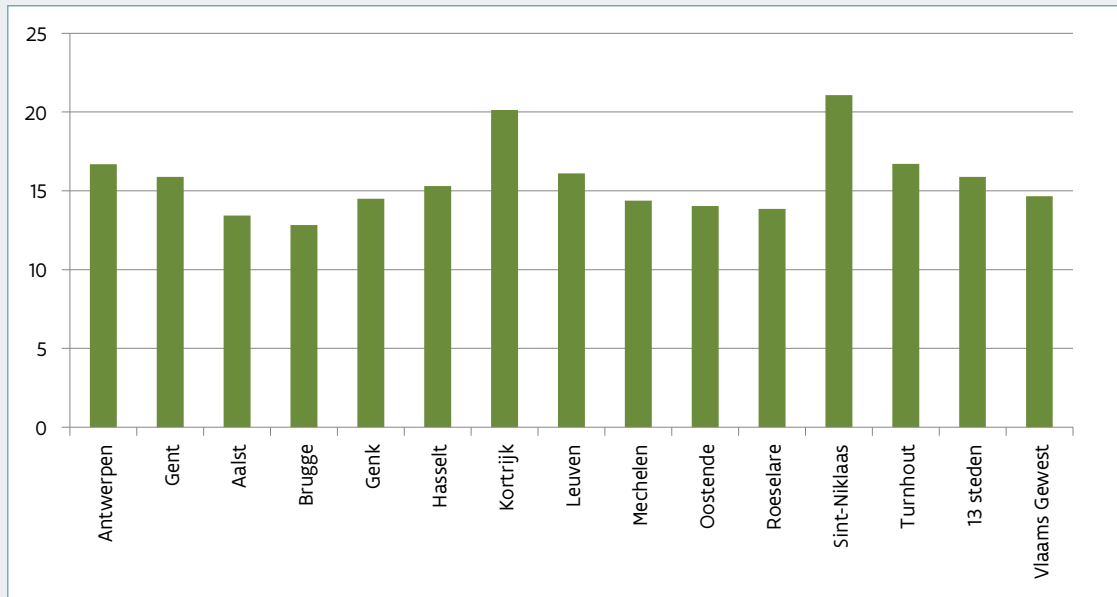
Naast woonzorgcentra en serviceflats zijn er nog een aantal andere woongelegenhedenvormen voor ouderen in de stad. Zo zijn er aanleunwoningen, flats voor bejaarden, luxe-residenties, sociale huisvesting aangepast voor ouderen, ... Het aanbod aan aangepaste woningen voor ouderen in de stad is dus groter dan wat hier in beeld gebracht wordt.

Aantal residentiële plaatsen in de ouderenzorg per 100 vijfenzeventigplussers, situatie op 1 januari, van 2005 tot 2014, in %.

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Antwerpen	14,8	14,6	14,7	14,5	14,8	15,3	15,5	15,7	16,4	16,7
Gent	16,4	15,1	14,4	15,0	14,5	15,7	15,6	15,5	15,8	15,9
Aalst	12,3	12,0	11,6	13,2	12,7	12,7	13,1	13,3	13,1	13,4
Brugge	15,2	15,0	14,6	13,5	12,6	12,9	11,4	13,2	12,9	12,8
Genk	11,4	10,8	10,5	10,2	10,2	11,1	11,2	10,9	11,0	14,5
Hasselt	15,4	14,9	14,2	15,0	14,7	14,2	14,0	15,2	15,4	15,3
Kortrijk	22,3	22,4	22,0	21,5	21,4	21,0	20,7	20,3	20,0	20,1
Leuven	15,3	15,2	15,0	15,3	15,1	16,2	15,9	16,0	15,5	16,1
Mechelen	14,2	13,6	13,9	13,7	13,5	13,5	14,1	14,1	14,5	14,4
Oostende	14,4	14,1	13,5	13,4	13,1	13,5	13,4	13,6	13,5	14,0
Roeselare	13,4	13,0	12,5	12,1	11,6	11,6	13,6	13,2	12,9	13,8
Sint-Niklaas	23,9	23,0	22,3	22,2	21,4	21,4	21,0	20,3	19,9	21,1
Turnhout	15,0	14,8	17,0	16,3	15,9	15,6	15,0	14,7	15,0	16,7
Totaal 13 steden	15,6	15,2	15,0	14,9	14,7	15,1	15,1	15,3	15,4	15,9
Vlaams Gewest	15,2	14,9	14,6	14,3	14,2	14,4	14,3	14,4	14,5	14,7

Bron: Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid, ADS, berekeningen SVR.

Aantal residentiële plaatsen in de ouderenzorg per 100 75-plussers, situatie op 1 januari 2014, in %.

Bron: Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid, ADS, berekeningen SVR.

GEZINSZORG

Definitie

Het jaarlijks aantal gepresteerde uren gezinszorg per inwoner.

Deze indicator geeft de som van het aantal gesubsidieerde uren die de private en de openbare diensten voor gezinszorg gepresteerd hebben. Het aantal uren van een jaar wordt gedeeld door het aantal inwoners aan het begin van het jaar (1 januari).

Gezinszorg omvat de hulp- en dienstverlening in het thuismilieu die bestaat uit persoonsverzorging, huishoudelijke hulp en (in mindere mate) schoonmaakhulp, en de algemene psychosociale en pedagogische ondersteuning en begeleiding die daarmee verband houden. De gezinszorg kan zowel een preventief als een herstellend, verzorgend of palliatief karakter hebben. Ze kan ondersteunend, aanvullend of vervangend zijn.

Toelichting

In een leefbare en duurzame stad kan iedereen een beroep doen op gezinszorg en is deze afgestemd op ieders behoefte (zorg op maat). Hoe minder uren gezinszorg er gepresteerd worden, hoe hoger de nood aan gezinszorg is.

De gezinszorg per inwoner is het hoogst in Roeselare en Kortrijk, er wordt meer dan 3 uur gezinszorg per inwoner gepresteerd. Het minst aantal uren gezinszorg per inwoner wordt gepresteerd in Genk en in Mechelen, met respectievelijk 1,5 en 2,0 uren per inwoner. Gemiddeld is het aantal uren in de 13 steden even hoog als in het Vlaamse Gewest; sinds 2005 is het gemiddelde aantal uren in de steden en in alle Vlaamse gemeenten naar elkaar toegegroeid.

In vergelijking met 2005 presteert de gezinszorg in 2013 in 7 steden meer uren per inwoner. De grootste toename is er in Hasselt. In 6 steden worden er minder uren gepresteerd. De grootste afname is er in Gent.

Men kan deze indicator lezen samen met andere indicatoren van zorg en opvang, zoals 'Residentiële ouderenzorg', 'Mantelzorg', 'Betaalbaarheid van zorg en opvang' en 'Subjectieve gezondheid'.

Aandachtspunten

De cijfers schetsen een beeld van de gesubsidieerde uren gezinszorg van alle personeel van erkende diensten, maar dit is niet per definitie een afspiegeling van de feitelijke vraag en aanbod. Naast het reguliere aanbod zijn er nog andere diensten die gezinshulp aanbieden, meestal via tewerkstellingsinitiatieven.

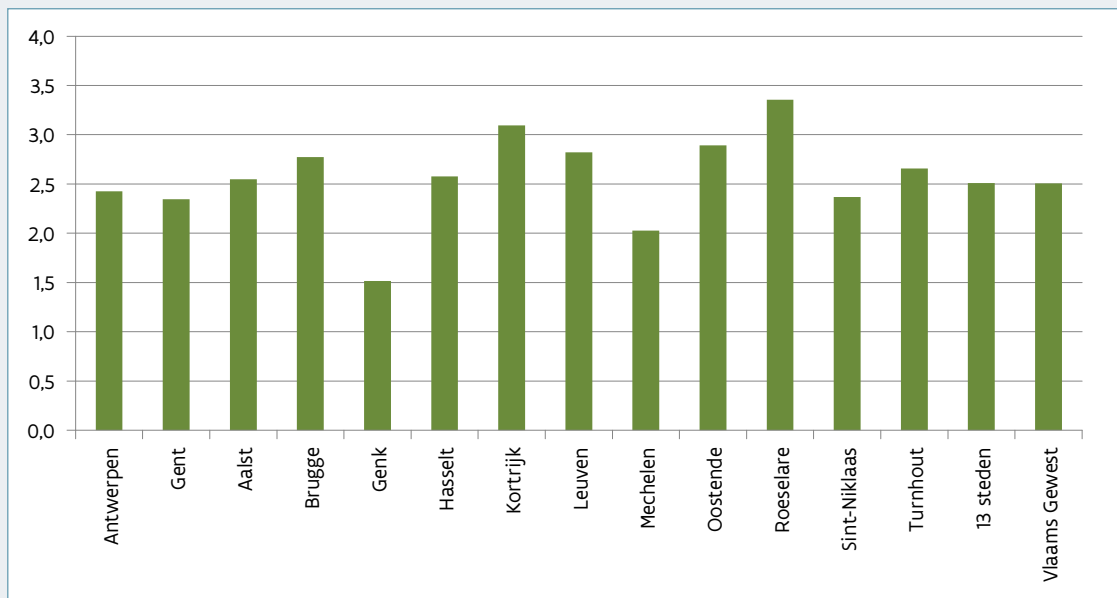

Gesubsidieerde uren gezinszorg per inwoner, in 2005 en van 2009 tot 2013, in uren per inwoner.

	2005	2009	2010	2011	2012	2013
Antwerpen	2,45	2,55	2,47	2,45	2,39	2,42
Gent	2,54	2,42	2,41	2,37	2,41	2,35
Aalst	2,63	2,70	2,65	2,56	2,56	2,55
Brugge	2,81	2,70	2,71	2,60	2,72	2,77
Genk	1,17	1,36	1,34	1,41	1,49	1,51
Hasselt	2,12	2,34	2,31	2,25	2,46	2,58
Kortrijk	2,94	2,81	2,79	2,85	2,99	3,09
Leuven	2,98	2,89	2,89	2,76	2,88	2,82
Mechelen	1,82	2,12	2,15	2,08	2,02	2,03
Oostende	2,50	2,69	2,64	2,69	2,78	2,89
Roeselare	3,50	3,43	3,32	3,33	3,35	3,36
Sint-Niklaas	2,29	2,23	2,31	2,28	2,36	2,37
Turnhout	2,58	2,43	2,49	2,41	2,58	2,66
Totaal 13 steden	2,49	2,52	2,49	2,45	2,49	2,51
Vlaams Gewest	2,29	2,43	2,46	2,43	2,48	2,51

Bron: Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid, ADS, berekeningen SVR.

Gesubsidieerde uren gezinszorg per inwoner, in 2013, in uren per inwoner.

Bron: Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid, ADS, berekeningen SVR.

Definitie

Aantal plaatsen voorschoolse opvang per 100 kinderen van 0 tot 3 jaar.

De voorschoolse kinderopvang is de opvang van baby's en peuters van 0 tot 3 jaar. Het aantal plaatsen is het totaal aantal kinderopvangplaatsen van alle door Kind en Gezin erkende (en gesubsidieerde) opvangvoorzieningen en van alle opvangvoorzieningen met een attest van toezicht. Er wordt daarbij geen onderscheid gemaakt tussen private en openbare voorzieningen.

Toelichting

In een leefbare en duurzame stad sluit het aanbod aan kinderopvang zoveel mogelijk aan op de vraag. Alle ouders met noden voor kinderopvang moeten een beroep kunnen doen op voorzieningen op hun maat, die zoveel mogelijk aansluiten bij de vertrouwde leefomgeving. Het systeem voor kinderopvang moet betaalbaar en bereikbaar zijn en ook voldoende aangepast om met de diversiteit aan doelgroepen in de stad om te gaan.

Brugge, Roeselare, Leuven en Hasselt tellen meer dan 50 voorschoolse opvangplaatsen per 100 baby's en peuters. In Antwerpen en Genk ligt het aanbod rond de 25 plaatsen per 100 baby's en peuters. Nemen we de doelstelling van Vlaanderen om tegen 2020 voor de helft van de kinderen opvangplaatsen aan te bieden als norm, dan zien we dat de meeste steden deze norm nog niet halen.

De 13 steden samen hebben gemiddeld 37 plaatsen per 100 baby's en peuters. Dit ligt lager dan het gemiddelde voor alle Vlaamse steden en gemeenten. Over de lange termijn neemt de capaciteit van de voorschoolse kinderopvang zowel in de 13 steden als in de Vlaamse steden en gemeenten toe.

In vergelijking met 2005 is het aanbod voorschoolse kinderopvang ten opzichte van het aantal baby's en peuters sterk gestegen in Roeselare, Brugge en Aalst. Slechts in 3 steden is er een afname, met name in Oostende, Sint-Niklaas en Leuven.

Men kan deze indicator lezen samen met andere indicatoren van zorg en opvang, zoals 'Tevredenheid over het aanbod aan kinderopvang in de buurt', 'Regionale spreiding van voorschoolse kinderopvang', 'Mantelzorg' en 'Betaalbaarheid van zorg en opvang'.

Aandachtspunten

Deze cijfers schetsen een beeld van het formele en erkende aanbod, maar dit is niet per definitie een afspiegeling van het feitelijke aanbod: grootouders, familie, vrienden, babysit, huishoudhulp, au pair die ter beschikking staan voor opvang en niet erkende voorzieningen (al dan niet gemeld bij Kind en Gezin) kunnen een (tussen)oplossing bieden. Naast de erkende voorschoolse kinderopvang en de voorschoolse kinderopvang met een attest van toezicht bestaat er ook nog een (klein) aanbod aan niet-erkende kinderopvang, bijvoorbeeld kortstondige urgentieopvang waar ouders terecht kunnen voor tijdelijke kinderopvang zonder dat ze daarvoor ingeschreven moeten zijn.

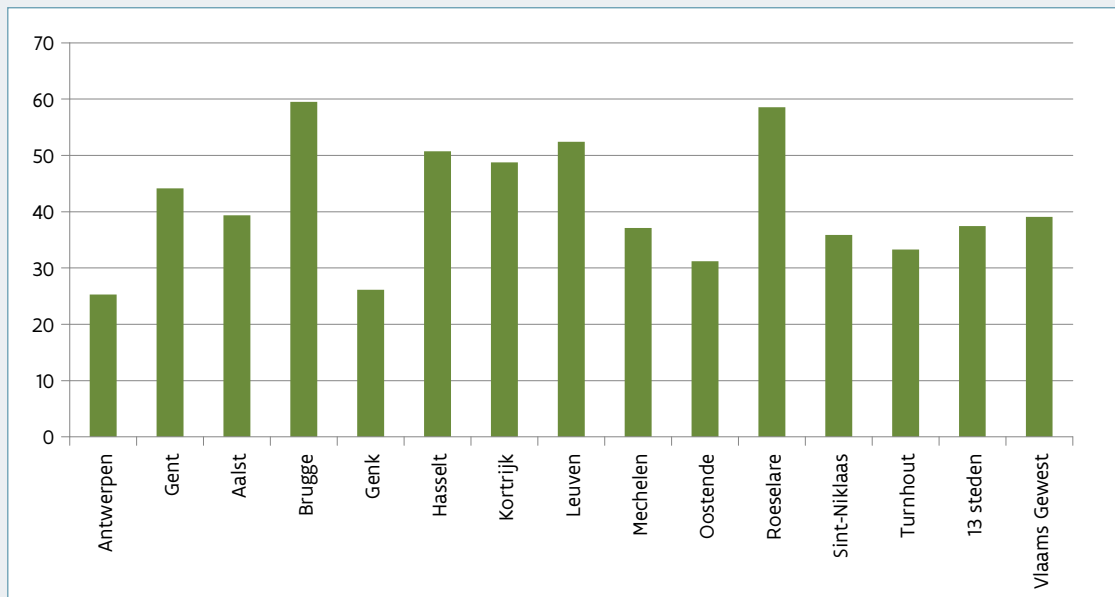
Deze indicator wordt ook opgenomen in de katern 'Gezinnen in de stad'.

Voorschoolse kinderopvangplaatsen per 100 kinderen van 0 tot 3 jaar, van 2005 tot 2013, einde 4de kwartaal, in %.

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Antwerpen	25,0	24,1	22,3	22,4	22,7	23,0	23,7	24,0	25,3
Gent	38,3	37,1	37,9	39,6	38,7	37,6	39,5	42,6	44,2
Aalst	27,7	28,0	29,0	31,9	31,6	34,6	37,4	39,5	39,4
Brugge	46,6	47,9	44,6	46,3	52,2	56,1	58,1	60,3	59,5
Genk	18,3	20,5	19,1	20,4	19,7	20,5	22,6	24,5	26,1
Hasselt	50,0	48,1	45,9	42,7	47,0	46,4	49,1	50,2	50,7
Kortrijk	43,8	46,5	45,6	47,0	47,3	45,8	44,6	47,7	48,8
Leuven	60,1	59,4	57,4	54,7	54,9	54,8	52,1	52,8	52,4
Mechelen	32,3	30,3	29,6	30,5	30,9	32,3	35,1	36,5	37,1
Oostende	31,5	28,8	26,8	24,7	26,1	29,1	31,1	31,6	31,2
Roeselare	43,6	43,3	46,7	45,0	47,0	50,9	57,4	57,4	58,6
Sint-Niklaas	40,3	37,5	31,2	35,3	38,3	37,3	36,4	34,7	35,9
Turnhout	32,5	33,4	30,4	30,8	28,5	31,8	32,1	32,8	33,3
Totaal 13 steden	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	33,7	34,7	35,8	36,6	37,4
Vlaams Gewest	32,9	32,7	33,3	34,4	35,3	36,5	37,3	38,2	39,1

Bron: Kind & Gezin.

Voorschoolse kinderopvangplaatsen voor kinderen van 0 tot 3 jaar, situatie eind 4de kwartaal 2013, in %.

Bron: Kind & Gezin.

REGIONALE SPREIDING VAN LOKALE DIENSTENCENTRA

Definitie

Spreiding van het aanbod van de lokale dienstencentra in de stad ten opzichte van het aanbod in de stadsrand.

Een lokaal dienstencentrum is een centrum dat er voor zorgt dat diensten van materiële, hygiënische en sociale aard worden verleend aan inwoners (veelal ouderen) van een wijk om hen te helpen zo lang mogelijk zelfstandig en geïntegreerd in de gemeenschap te verblijven. Het wordt uitgebaat door het OCMW, een vzw of het gemeentebestuur.

Het aanbod van de lokale dienstencentra in de stad, wordt berekend als de verhouding van het aantal voorzieningen in de stad tegenover het aantal inwoners in de stad. Het aanbod van de lokale dienstencentra in de stadsrand, wordt berekend als de verhouding van het aantal voorzieningen in de stadsrand tegenover het aantal inwoners in de stadsrand. De stadsrand is de som van alle gemeenten die grenzen aan het grondgebied van de centrumstad zelf. De spreiding van de lokale dienstencentra wordt berekend door het aanbod in de stad als teller te gebruiken en dat in de stadsrand als noemer.

Toelichting

In een leefbare en duurzame stad is de zorg volledig uitgebouwd (van 1e tot 3e lijn) en gemakkelijk bereikbaar. De indicator over de regionale spreiding van lokale dienstencentra informeert vooral over de kansen van de inwoners om in de directe woonomgeving van de stad en de stadsrand over een lokaal dienstencentrum te beschikken. Het evenwicht tussen de stad en de stadsrand komt in beeld. Door een evenredige spreiding van lokale dienstencentra tussen de stad en de stadsrand worden inwoners niet uitgesloten van deze basisvoorziening.

De verhouding van één op één wijst op een evenredige spreiding van de lokale dienstencentra. Wanneer in een stad meer lokale dienstencentra per inwoners aanwezig zijn dan in de randgemeenten, dan is de waarde groter dan 1. Dit is het geval in 12 steden, enkel in Roeselare is het aanbod per inwoner groter in de randgemeenten. In 4 steden is het aanbod aan lokale dienstencentra per inwoner minstens dubbel zo groot als in de rand. De hoogste waarde vinden we in Genk. Gemiddeld genomen zijn er meer lokale dienstencentra per inwoner aanwezig in de steden dan in de rand. Vergelijkingen in de tijd geven erg grote fluctuaties. Deze zijn te wijten aan het relatief kleine aantal lokale dienstencentra, waardoor snel grote verschillen optreden.

Men kan deze indicator lezen samen met andere indicatoren van zorg en opvang, zoals 'Lokale dienstencentra in de wijk', 'Gezinszorg', 'Mantelzorg', 'Residentiële ouderenzorg', 'Betaalbaarheid van zorg en opvang' en 'Tevredenheid over het aanbod aan zorgvoorzieningen voor ouderen in de buurt'.

Aandachtspunten

Deze indicator dekt de regionale spreiding van de eerstelijnszorg voor zover men akkoord kan gaan met de verhouding tussen de stad en de stadsrand, in casu de gordel van aangrenzende gemeenten.

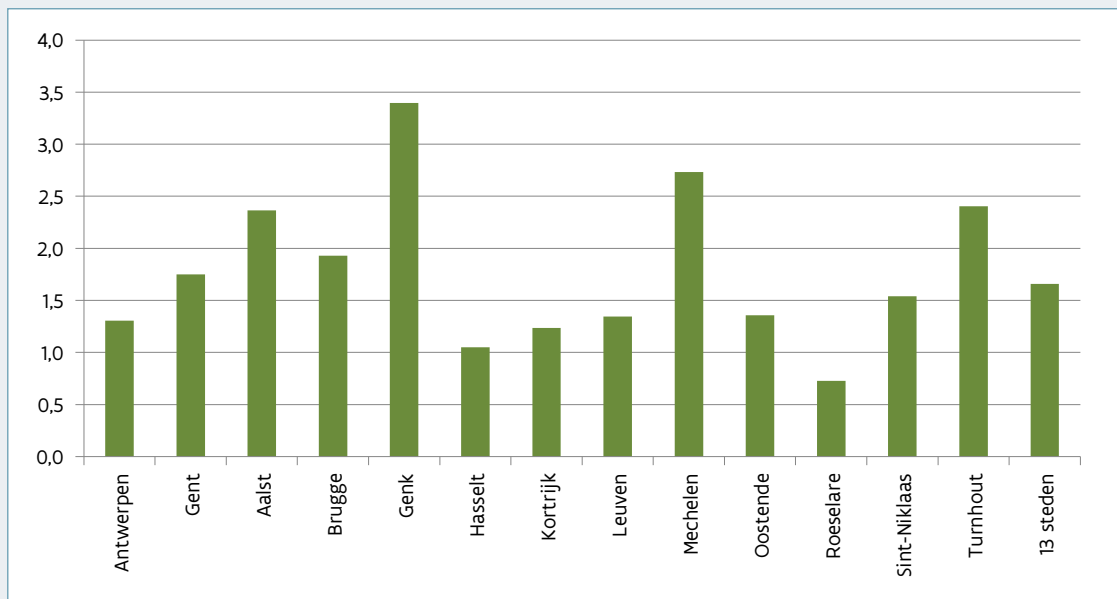
Een stad of gemeente kan per begonnen schijf van 15.000 inwoners subsidies krijgen voor een lokaal dienstencentrum. Als een stad ervan uitgaat dat dit aanbod niet volstaat, kan zij ervoor kiezen om het aanbod uit te breiden met niet-erkende (en dus niet-gesubsidieerde) lokale dienstencentra. In deze indicator nemen we enkel de erkende lokale dienstencentra op omdat we niet over een betrouwbare bron beschikken voor de niet-erkende.

Regionale spreiding van lokale dienstencentra, erkende en vergunde, situatie op 1 januari, 2007, 2011 en 2014, verhouding van het aanbod in de stad ten opzichte van de stadsrand.

	2007	2011	2014
Antwerpen	2,03	1,36	1,31
Gent	1,21	1,59	1,75
Aalst	0,00	2,39	2,36
Brugge	3,55	2,39	1,93
Genk	10,70	3,59	3,40
Hasselt	0,60	0,89	1,05
Kortrijk	9,69	0,96	1,24
Leuven	1,64	1,35	1,35
Mechelen	8,25	2,05	2,73
Oostende	1,16	2,01	1,36
Roeselare	0,76	0,75	0,73
Sint-Niklaas	n.b.	2,31	1,54
Turnhout	n.b.	2,45	2,40
Totaal 13 steden	n.b.	1,68	1,66

Bron: Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid, ADS, berekeningen SVR.

Regionale spreiding van lokale dienstencentra, erkende en vergunde, situatie op 1 januari 2014, verhouding van het aanbod in de stad ten opzichte van de stadsrand.

Bron: Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid, ADS, berekeningen SVR.

REGIONALE SPREIDING VAN VOORSCHOOELSE KINDEROPVANG

Gezin

Definitie

Spreiding van het aanbod van de voorschoolse kinderopvang in de stad ten opzichte van het aanbod in de stadsrand.

De voorschoolse kinderopvang is de opvang van baby's en peuters van 0 tot 3 jaar. Het aantal plaatsen is het totaal van de kinderopvangplaatsen van de door Kind en Gezin erkende (en gesubsidieerde) opvangvoorzieningen en van de opvangvoorzieningen met een attest van toezicht. Er wordt daarbij geen onderscheid gemaakt tussen private en openbare voorzieningen.

Het aanbod van de voorschoolse kinderopvang in de stad, wordt berekend als de verhouding van het aantal kinderopvangplaatsen in de stad tegenover het aantal kinderen van 0 tot 3 jaar in de stad. Het aanbod van de voorschoolse kinderopvang in de stadsrand, wordt berekend als de verhouding van het aantal kinderopvangplaatsen in de stadsrand, tegenover het aantal kinderen van 0 tot 3 jaar in de stadsrand. De stadsrand is de som van alle gemeenten die grenzen aan het grondgebied van de centrumstad zelf. De spreiding van de voorschoolse kinderopvang wordt berekend door het aanbod in de stad als teller te gebruiken en dat in de stadsrand als noemer.

Toelichting

De indicator over de regionale spreiding van voorschoolse kinderopvang informeert vooral over de kansen van de inwoners om in de directe woonomgeving van de stad en de stadsrand over voorschoolse kinderopvangplaatsen te beschikken. Het evenwicht tussen de stad en de stadsrand komt in beeld. Door een evenredige spreiding van voorschoolse kinderopvang tussen de stad en de stadsrand worden inwoners niet uitgesloten van deze basisvoorziening.

De verhouding van één op één wijst op een evenredige spreiding van de voorschoolse kinderopvang in de stad ten opzichte van de stadsrand. Gemiddeld genomen zijn er iets meer plaatsen in de voorschoolse kinderopvang per kind in de stadsrand dan in de steden (de gemiddelde regionale spreiding is kleiner dan 1). De meeste steden situeren zich rond dit gemiddelde. Toch is er een groot verschil tussen enerzijds Hasselt, Leuven en Brugge, met een groter aanbod in de stad dan in de stadsrand, en anderzijds Antwerpen waar de situatie net omgekeerd is.

In de periode 2007 tot 2013 is er een lichte trend naar een uitbreiding van het aanbod in de steden, maar zoals reeds gezegd blijft de kinderopvang het sterkst uitgebouwd in de stadsrand.

Om ook een beeld te krijgen van de spreiding van voorschoolse kinderopvang binnen de stad, zijn in de Stadsmonitor de indicatoren 'Voorschoolse kinderopvang' en 'Voorschoolse kinderopvang in de wijk' opgenomen. Deze indicator leest men ook best samen met indicatoren zoals 'Tevredenheid over het aanbod aan kinderopvang in de buurt' en 'Betaalbaarheid van zorg en opvang'.

Aandachtspunten

Deze indicator dekt de regionale spreiding van de voorschoolse kinderopvang voor zover men akkoord kan gaan met de verhouding tussen de stad en de stadsrand, in casu de gordel van aangrenzende gemeenten.

Deze cijfers schetsen een beeld van het formele en erkende aanbod, maar dit is niet per definitie een afspiegeling van het feitelijke aanbod: grootouders, familie, vrienden, babysit, huishoudhulp, au pair die ter beschikking staan voor opvang en niet erkende voorzieningen (al dan niet gemeld bij Kind en Gezin) kunnen een (tussen)oplossing bieden. Naast de erkende voorschoolse kinderopvang en de voorschoolse kinderopvang met een attest van toezicht bestaat er ook nog een (klein) aanbod aan niet-erkende kinderopvang, bijvoorbeeld kortstondige urgentieopvang waar ouders terecht kunnen voor tijdelijke kinderopvang zonder dat ze daarvoor ingeschreven moeten zijn.

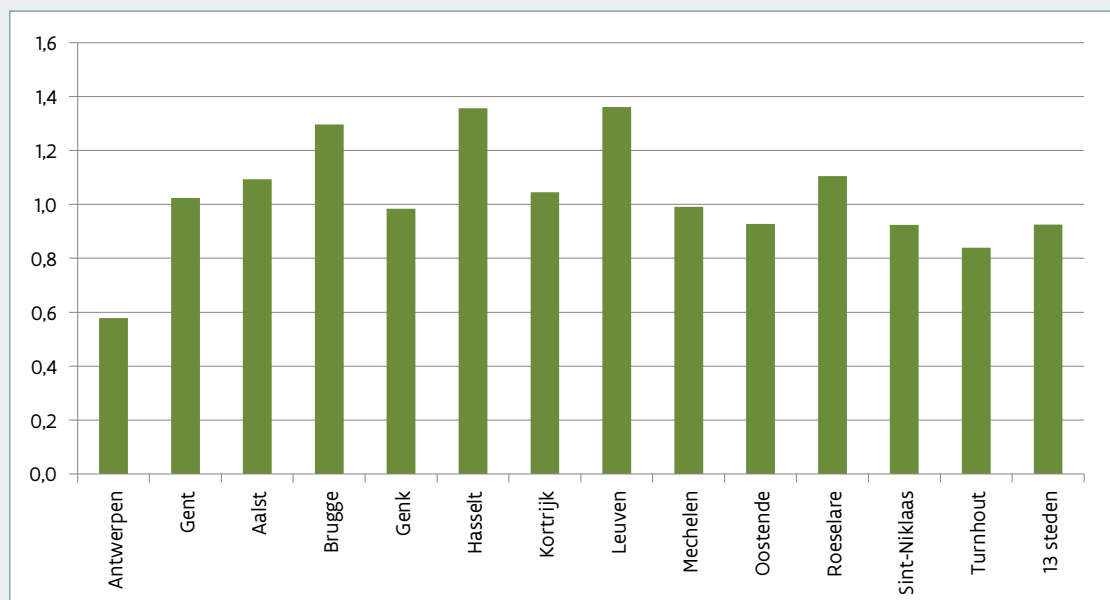
Deze indicator wordt ook opgenomen in de katern 'Gezinnen in de stad'.

Regionale spreiding van voorschoolse kinderopvang, eerste kwartaal, van 2007 tot 2013, verhouding van het aanbod in de stad ten opzichte van de stadsrand.

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Antwerpen	0,51	0,57	0,56	0,54	0,55	0,57	0,58
Gent	0,85	0,92	0,84	0,80	1,01	1,01	1,02
Aalst	0,93	0,97	0,93	0,96	1,08	1,09	1,09
Brugge	1,27	1,11	1,22	1,31	1,27	1,27	1,30
Genk	0,79	0,74	0,72	0,72	0,80	0,83	0,98
Hasselt	1,64	1,37	1,41	1,34	1,54	1,47	1,36
Kortrijk	1,05	1,24	1,11	1,00	1,02	1,09	1,05
Leuven	1,55	1,41	1,24	1,22	1,44	1,38	1,36
Mechelen	0,86	0,90	0,86	0,84	1,07	1,05	0,99
Oostende	1,05	0,77	0,78	0,83	0,99	0,92	0,93
Roeselare	0,98	0,94	0,97	0,97	1,11	1,08	1,10
Sint-Niklaas	0,99	1,19	1,29	1,17	0,93	0,93	0,92
Turnhout	1,14	1,07	0,89	0,92	0,93	0,88	0,84
Totaal 13 steden	n.b.	n.b.	0,89	0,86	0,93	0,93	0,93

Bron: Kind & Gezin, ADS, berekeningen SVR.

Regionale spreiding van voorschoolse kinderopvang, eerste kwartaal 2013, verhouding van het aanbod in de stad ten opzichte van de stadsrand.

Bron: Kind & Gezin, ADS, berekeningen SVR.

REGIONALE SPREIDING VAN RESIDENTIËLE OUDERENZORG

Definitie

Spreiding van het aanbod van de residentiële ouderenzorg in de stad ten opzichte van aanbod in de stadsrand.

Residentiële ouderenzorg bestaat uit woonzorgcentra en assistentiewoningen. Een woonzorgcentrum is een voorziening waar aan gebruikers van 65 jaar of ouder die er permanent verblijven, huisvesting en gehele of gedeeltelijke zorg worden aangeboden. Een assistentiewoning is de opvolger van de serviceflat. Het is ook een voorziening waar de oudere permanent verblijft. Er is ook hulp- en zorgomkadering, maar deze is minder intensief dan in een woonzorgcentrum.

Het aanbod van de residentiële ouderenzorg in de stad, wordt berekend als de verhouding van het aantal residentiële plaatsen voor ouderen in de stad tegenover het aantal 75-plussers in de stad. Het aanbod van de residentiële ouderenzorg in de stadsrand, wordt berekend als de verhouding van het aantal residentiële plaatsen voor ouderen in de stadsrand tegenover het aantal 75-plussers in de stadsrand. De stadsrand is de som van alle gemeenten die grenzen aan het grondgebied van de centrumstad zelf. De spreiding wordt berekend door het aanbod in de stad als teller te gebruiken en dat in de stadsrand als noemer.

Toelichting

In een leefbare en duurzame stad is de zorg volledig uitgebouwd (van 1e tot 3e lijn) en gemakkelijk bereikbaar. De indicator over de regionale spreiding van residentiële ouderenzorg informeert vooral over de kansen van de inwoners om in de directe woonomgeving van de stad en de stadsrand over een residentiële ouderenvoorziening te beschikken. Het evenwicht tussen de stad en de stadsrand komt in beeld. Door een evenredige spreiding van residentiële ouderenzorg tussen de stad en de stadsrand worden inwoners niet uitgesloten van deze basisvoorziening.

De verhouding van één op één wijst op een evenredige spreiding van de residentiële ouderenzorg in de stad ten opzichte van de stadsrand. Gemiddeld genomen zijn er iets meer residentiële plaatsen in de steden dan in de stadsrand (spreiding is groter dan 1). De meeste steden situeren zich rond dit gemiddelde. Toch is er een groot verschil tussen Genk en Sint-Niklaas, met een groter aanbod in de stad dan in de stadsrand, en Aalst en Mechelen waar de situatie net omgekeerd is.

In de periode 2005 tot 2014 is er een trend naar een steeds groter aanbod per oudere in de steden in vergelijking met de stadsrand.

Men kan deze indicator lezen samen met andere indicatoren van zorg en opvang, zoals 'Residentiële ouderenzorg', 'Mantelzorg' en 'Tevredenheid over het aanbod aan zorgvoorzieningen voor ouderen in de buurt'.

Aandachtspunten

Deze indicator dekt de regionale spreiding voor zover men akkoord kan gaan met de verhouding tussen de stad en de stadsrand, in casu de gordel van aangrenzende gemeenten.

Naast woonzorgcentra en assistentiewoningen zijn er nog een aantal andere woonvormen voor ouderen. Zo zijn er aanleunwoningen, flats voor bejaarden, luxe-residenties, sociale huisvesting aangepast voor ouderen.... Het aanbod aan aangepaste woningen voor ouderen is dus groter dan wat hier in beeld gebracht wordt.

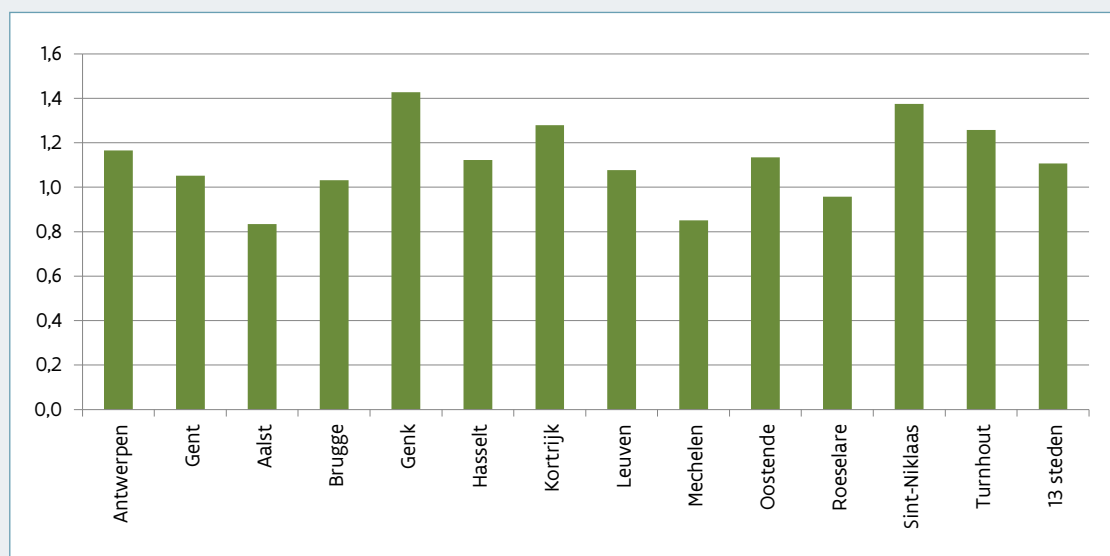

Regionale spreiding van residentiële ouderenzorg, situatie op 1 januari, van 2005 tot 2014, verhouding van het aanbod in de stad ten opzichte van de stadsrand.

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Antwerpen	0,95	0,95	0,97	1,00	1,03	1,05	1,09	1,14	1,16	1,17
Gent	0,82	0,81	0,80	0,86	0,84	1,04	1,05	1,02	1,02	1,05
Aalst	0,75	0,75	0,73	0,84	0,84	0,84	0,86	0,86	0,86	0,83
Brugge	1,10	1,12	1,14	1,10	1,06	1,02	0,92	1,07	1,06	1,03
Genk	1,24	1,19	1,13	1,00	1,03	1,03	1,09	1,08	1,05	1,43
Hasselt	1,41	1,29	1,23	1,37	1,22	1,13	1,14	1,26	1,20	1,12
Kortrijk	1,20	1,22	1,25	1,25	1,24	1,26	1,25	1,28	1,27	1,28
Leuven	1,05	1,01	1,02	1,07	1,09	1,14	1,14	1,12	1,08	1,08
Mechelen	0,86	0,83	0,87	0,88	0,84	0,86	0,87	0,83	0,86	0,85
Oostende	0,96	1,04	1,04	1,11	1,13	1,17	1,19	1,17	1,20	1,13
Roeselare	0,83	0,81	0,79	0,79	0,78	0,78	0,93	0,90	0,82	0,96
Sint-Niklaas	1,47	1,40	1,40	1,42	1,39	1,42	1,41	1,40	1,32	1,38
Turnhout	1,11	1,10	1,35	1,30	1,24	1,21	1,21	1,17	1,09	1,26
Totaal 13 steden	1,00	0,99	1,00	1,03	1,03	1,06	1,08	1,09	1,09	1,11

Bron: Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid, ADS, berekeningen SVR.

Regionale spreiding van residentiële ouderenzorg, 1 januari 2014, verhouding van het aanbod in de stad ten opzichte van de stadsrand.

Bron: Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid, ADS, berekeningen SVR.

LOKALE DIENSTENCENTRA IN DE WIJK

Definitie

Aandeel (%) inwoners dat woont binnen 1.500m loopafstand van een lokaal dienstencentrum.

Een lokaal dienstencentrum biedt informatieve, recreatieve en vormende activiteiten aan, die er op gericht zijn om de zelfredzaamheid en het sociale netwerk van de deelnemers te versterken. Een lokaal dienstencentrum richt zich in het bijzonder tot personen in een beginnende zorgsituatie. Door het aanbod in het dienstencentrum worden ze aangemoedigd in hun zelfredzaamheid. Een dienstencentrum wordt uitgebaat door het OCMW, een vzw of het gemeentebestuur.

Toelichting

De indicator over de lokale dienstencentra in de wijk zegt vooral iets over de kwaliteit van de dagelijkse woon- en leefomgeving in de stad. In een leefbare en duurzame stad wordt deze woon- en leefomgeving uitgebouwd, rekening houdend met de behoeften van wijkbewoners en wijkgebruikers. In een leefbare en duurzame stad zijn zorgvoorzieningen toegankelijk, makkelijk bereikbaar en voor iedereen financieel haalbaar. Ze zijn ook ingebed in de stad en het stadsleven. Iedereen kan ook beroep doen op de meest volwaardige zorg die afgestemd is op zijn/haar behoeften.

In 2014 schommelt het aandeel inwoners dat binnen 1.500m loopafstand van een lokaal dienstencentrum woont zeer sterk tussen de centrumsteden. In Antwerpen en Oostende woont meer dan 93% van de inwoners in de nabijheid van deze voorziening. In Hasselt, Sint-Niklaas, Aalst en Roeselare kennen ze de laagste aandelen die zich tussen 20% en 35% bevinden. In de overige centrumsteden schommelen de aandelen tussen 51% en 66%.

Sinds 2007 kent het aandeel inwoners dat in de nabijheid van een lokaal dienstencentrum woont in de meeste steden een relatief stabiel verloop. Enkel in Turnhout, Leuven, Genk en Oostende is het aandeel sterk gestegen. Ten opzichte van 2011 is het aandeel in Oostende (+9 pp.) en Antwerpen (+6,2 pp.) gestegen en dat in Genk (-17,9 pp.), Hasselt (-6,1 pp.) en Brugge (-3,7 pp.) afgenomen.

Deze indicator wordt het best samen gelezen met 'Regionale spreiding van lokale dienstencentra' en 'Betaalbaarheid van zorg en opvang'.

Aandachtspunten

Deze indicator is ontwikkeld met behulp van geografische informatiesystemen (GIS). Verschillen kunnen verklaard worden door evoluties in de nauwkeurigheid van de koppeling op adresniveau, de lokale dienstencentra, de bevolking of een licht gewijzigde telmethode. Hier moet rekening mee worden gehouden bij de interpretatie van de cijfers.

Een stad of gemeente kan per 15.000 inwoners subsidies krijgen voor een lokaal dienstencentrum. Als een stad er van uitgaat dat dit aanbod niet volstaat, kunnen zij er voor kiezen om het aanbod uit te breiden met niet-erkende (en dus niet-gesubsidieerde) lokale dienstencentra. In deze indicator zijn zowel de gesubsidieerde als niet-gesubsidieerde lokale dienstencentra opgenomen. Naast de lokale dienstencentra bestaan er ook regionale dienstencentra. Deze hebben echter vooral een toeleidingsfunctie en een veel ruimer gedefinieerd werkgebied.

Deze indicator meet de aanwezigheid van het aanbod in de wijk. Andere aspecten zoals openingsuren, bereikbaarheid, kwaliteit van de dienstverlening, etc. komen niet in beeld.

Deze indicator brengt niet in beeld welke bewoners gebruik maken van de lokale dienstencentra. Ze biedt dus geen zicht op het gebruik in de buurt.

De indicator werd berekend op basis van een ruimtelijke analyse in een GIS. De kaarten per stad kunnen geraadpleegd worden op www.stadsmonitor.be.

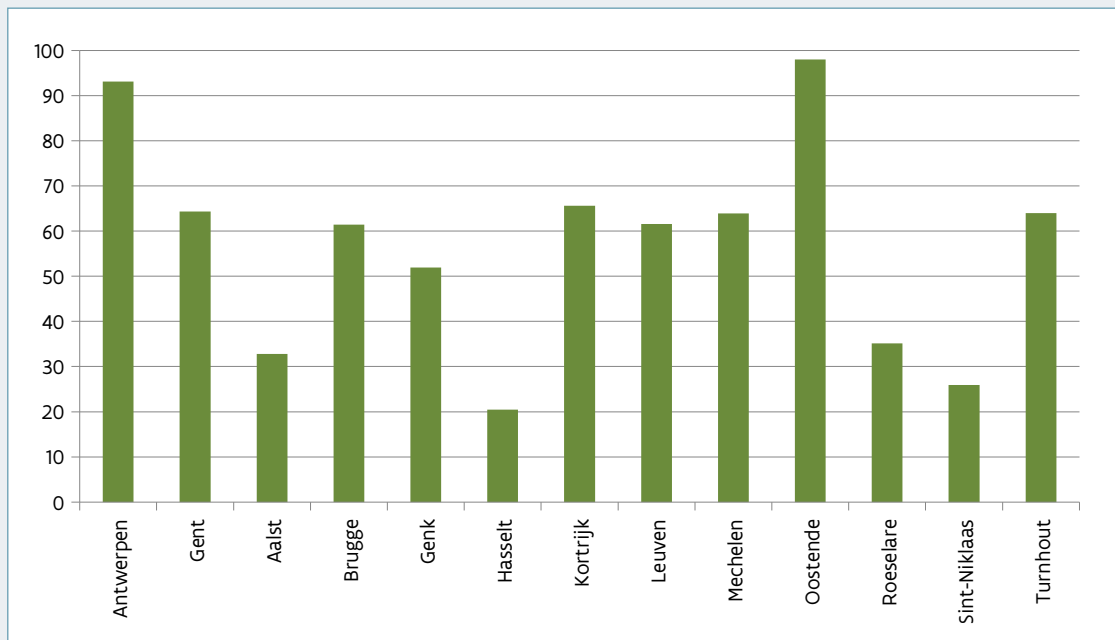
Lokale dienstencentra in de wijk, in 2007, 2008, 2011 en 2014, in absoluut aantal en %.

	2007*		2008*		2011*		2014	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Antwerpen	404.027	86,8	410.494	87,1	427.455	86,9	487.670	93,1
Gent	133.963	57,0	147.544	62,0	155.937	63,1	162.327	64,3
Aalst	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	26.858	33,0	27.126	32,8
Brugge	69.702	59,3	76.688	65,3	76.337	65,2	72.366	61,5
Genk	17.267	28,9	28.954	45,3	45.339	69,8	33.579	51,9
Hasselt	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	19.702	26,6	15.597	20,5
Kortrijk	41.168	56,1	47.344	65,3	48.988	65,8	48.994	65,6
Leuven	43.487	46,9	47.814	51,2	59.503	61,2	60.629	61,6
Mechelen	48.914	63,6	50.885	63,2	54.264	63,0	53.255	63,9
Oostende	55.328	79,2	58.584	84,7	62.059	89,0	68.031	98,0
Roeselare	16.504	29,1	n.b.	n.b.	20.597	34,4	21.266	35,1
Sint-Niklaas	17.920	25,6	16.099	22,9	16.799	23,1	18.776	25,9
Turnhout	15.832	39,4	15.962	39,6	26.049	63,0	27.143	64,0

* Bij vergelijking in de tijd moet rekening worden gehouden met veranderingen in de nauwkeurigheid van de koppeling op adresniveau voor de GIS-analyse.

Bron: GIS-diensten steden.

Lokale dienstencentra in de wijk, in 2014, in %.

Bron: GIS-diensten steden.

Definitie

Aandeel (%) inwoners (totale bevolking en 0-3 jarigen) dat woont binnen 1.000m loopafstand van een voorziening voor voorschoolse kinderopvang.

Voorschoolse kinderopvang is de opvang van baby's en peuters van 0-3 jaar bij erkende kinderdagverblijven, onthaalouders aangesloten bij een dienst voor onthaalouders en minicrèches, bij zelfstandige onthaalouders en zelfstandige kinderdagverblijven.

De indicator bestaat uit het aantal inwoners en 0-3 jarigen dat binnen een loopafstand van 1.000m van voorschoolse kinderopvang woont op het respectievelijk totaal aantal inwoners en 0-3 jarigen in de stad.

Toelichting

De indicator over de voorschoolse kinderopvang in de wijk zegt vooral iets over de kwaliteit van de dagelijkse woon- en leefomgeving in de stad. In een leefbare en duurzame stad wordt deze woon- en leefomgeving uitgebouwd rekening houdende met de behoeften van wijkbewoners en wijkgebruikers. In een leefbare en duurzame stad zijn de zorgvoorzieningen toegankelijk, makkelijk bereikbaar en voor iedereen financieel haalbaar. Ze zijn ook ingebed in de stad en het stadsleven. Iedereen kan ook beroep doen op de meest volwaardige zorg die afgestemd is op zijn/haar behoeften.

Het totaal aandeel inwoners dat binnen 1.000m loopafstand van voorschoolse kinderopvang woont is in alle steden groter dan 82%. In Turnhout en Antwerpen is dit aandeel zelfs groter dan 97%.

Het aandeel 0-3 jarigen dat binnen 1.000m loopafstand van voorschoolse kinderopvang woont verschilt iets meer tussen de centrumsteden. In Kortrijk bedraagt het aandeel 73%, in Genk en Hasselt schommelt het tussen 80% en 90%. In de overige centrumsteden is het aandeel groter dan 90%.

Ten opzichte van 2011 is het aandeel van de totale bevolking dat op loopafstand van voorschoolse kinderopvang woont in 8 van de 13 centrumsteden toegenomen, met de grootste toename in Antwerpen. In Aalst en Genk is het aandeel het sterkst afgenomen.

Deze indicator wordt het best samen gelezen met 'Voorschoolse kinderopvang', 'Tevredenheid over het aanbod aan kinderopvang in de buurt' en 'Betaalbaarheid van zorg en opvang'.

Aandachtspunten

Deze indicator focust op de spreiding van de voorschoolse kinderopvang binnen de stad. Deze indicator houdt dus geen rekening met het aantal plaatsen in de voorziening. Deze indicator brengt ook niet in beeld welke kinderen naar die opvangplaats gaan. We weten dus niet of het de kinderen uit de buurt betreft of niet.

Deze indicator is ontwikkeld met behulp van geografische informatiesystemen (GIS). Verschillen kunnen verklaard worden door evoluties in de nauwkeurigheid van de koppeling op adresniveau, de voorschoolse kinderopvang, de bevolking of een licht gewijzigde telmethode. Hier moet rekening mee worden gehouden bij de interpretatie van de cijfers.

De indicator werd berekend op basis van een ruimtelijke analyse in een GIS. De kaarten per stad kunnen geraadpleegd worden op www.stadsmonitor.be.

Deze indicator wordt ook opgenomen in de katern 'Gezinnen in de stad'.

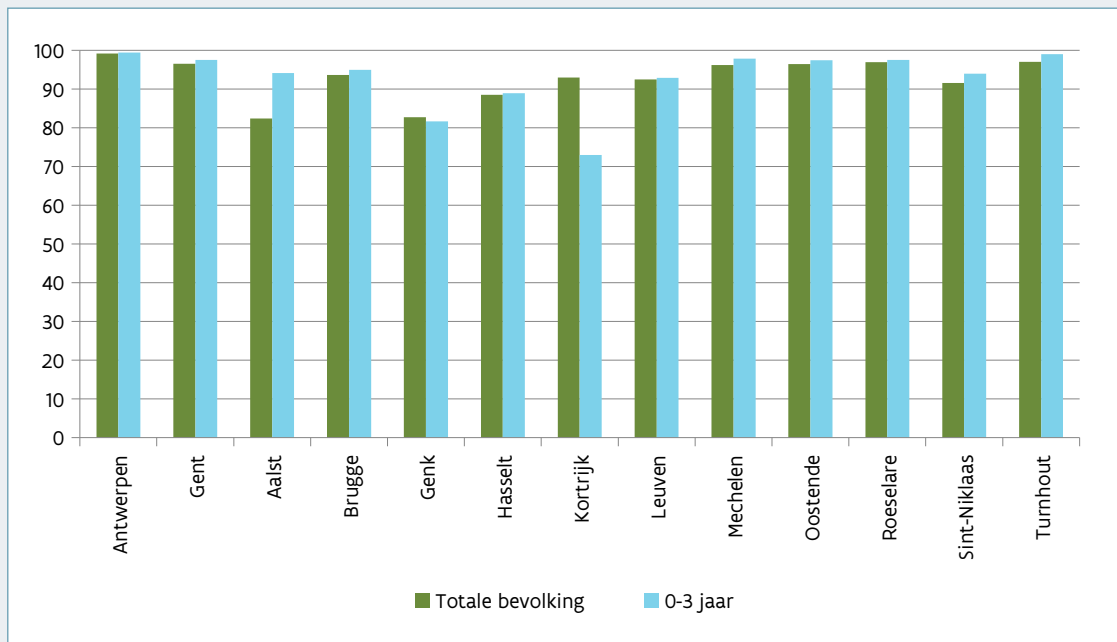
Voorschoolse kinderopvang in de wijk, in 2007, 2008, 2011 en 2014, in %.

	Totale bevolking								0-3 jaar	
	2007*		2008*		2011*		2014		2014	
	Absoluut	%	Absoluut	%	Absoluut	%	Absoluut	%	Absoluut	%
Antwerpen	452.901	97,3	459.448	97,5	435.145	88,4	509.595	99,1	29.870	99,4
Gent	224.658	96,0	n.b.	n.b.	233.256	95,7	242.424	96,5	12.269	97,5
Aalst	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	74.586	92,0	68.195	82,4	2.857	94,1
Brugge	114.870	97,9	114.872	97,8	112.198	95,8	110.197	93,6	3.967	94,9
Genk	51.160	85,5	54.235	84,9	57.506	88,5	53.491	82,7	2.256	81,6
Hasselt	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	65.085	88,0	67.369	88,5	1.842	88,9
Kortrijk	67.258	91,6	67.271	92,8	66.592	89,4	69.465	93,0	2.201	73,0
Leuven	87.902	94,8	88.175	94,4	92.531	95,1	91.133	92,5	4.229	92,8
Mechelen	74.212	96,4	75.623	94,0	82.479	95,7	80.128	96,2	3.668	97,8
Oostende	61.606	88,2	62.504	90,0	66.389	95,0	66.897	96,4	1.748	97,4
Roeselare	50.053	88,2	n.b.	n.b.	55.174	94,9	58.641	96,9	2.355	97,5
Sint-Niklaas	61.796	88,3	58.789	83,5	61.091	84,1	66.421	91,5	2.915	93,9
Turnhout	38.950	97,0	38.940	96,5	40.332	97,6	41.205	97,0	1.392	99,0

* Bij vergelijking in de tijd moet rekening worden gehouden met veranderingen in de nauwkeurigheid van de koppeling op adresniveau voor de GIS-analyse.

Bron: Kind en Gezin, bewerking: GIS-diensten steden.

Voorschoolse kinderopvang in de wijk, in 2014, in %.

Bron: Kind en Gezin, bewerking: GIS-diensten steden.

WACHTTIJDEN IN CENTRA VOOR GEESTELIJKE GEZONDHEIDSZORG

Definitie

De wachttijd is de tijd tussen de aanmelding van een patiënt bij een Centrum voor Geestelijke Gezondheidszorg (CGG) en het moment van het eerste intakegesprek. De wachttijd wordt weergegeven in dagen. De mediaan van de wachttijd is de middelste van alle wachttijden gedurende een kalenderjaar.

In een Centrum voor Geestelijke Gezondheidszorg komen mensen, meestal na doorverwijzing, met ernstige psychische problemen terecht. Deze hulp is medisch-psychiatrisch en/of psychotherapeutisch van aard. In het eerste geval stelt een arts-psychiater een diagnose en wordt meestal medicatie voorgeschreven. In het tweede geval bieden psychologen of andere gekwalificeerde medewerkers hulp via een reeks gesprekken. De hulpverlening in een CGG gebeurt enkel tijdens een consultatie. Er is dus geen opname of verblijf.

Toelichting

Een leefbare en duurzame stad biedt zorg op maat van de zorgbehoevende. Voor personen die nood hebben aan geestelijke gezondheidszorg is het van belang dat zij zo snel mogelijk en op de juiste manier geholpen worden, en dat de wachttijd voor geestelijke gezondheidszorg dus zo kort mogelijk is.

Roeselare kent de laagste mediaan wachttijd, namelijk 9 dagen. Ook in Aalst, Kortrijk, Leuven, Sint-Niklaas en Turnhout is de wachttijd lager dan het Vlaamse gemiddelde van 21 dagen. In Gent en Antwerpen ligt de mediaan wachttijd met 4 tot 5 weken het hoogst. De overige steden liggen hier tussen en kennen een wachttijd van 3 à 4 weken.

Algemeen genomen kunnen we stellen dat de mediaan wachttijd toeneemt over de jaren. Enkel in Kortrijk en Roeselare is er een daling geregistreerd. Antwerpen en Gent noteren tussen 2004 en 2013 de grootste stijgingen van de wachttijden voor inwoners.

Deze indicator kan samen bekeken worden met 'Betaalbaarheid van zorg en opvang', 'Gezinszorg', 'Subjectieve gezondheid' en 'Tevredenheid over het aanbod aan gezondheidsvoorzieningen'.

Aandachtspunten

Er werden enkel gegevens opgenomen over de betrokken inwoners van de steden, niet over personen van buiten de steden die terecht komen in een Centrum voor Geestelijke Gezondheidszorg gelegen in één van de steden.

Deze indicator brengt enkel de erkende CGG's in beeld. Er bestaan ook niet-erkende CGG's. Die zijn hier niet in rekening gebracht.

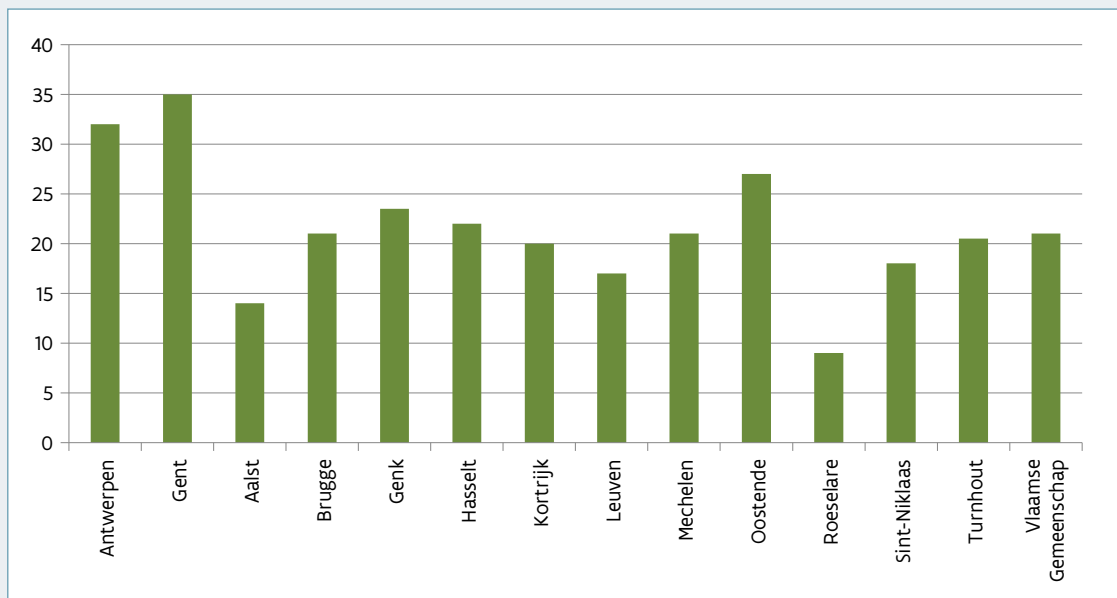
In deze indicator brengen we de wachttijd tussen aanmelding en het eerste intakegesprek in beeld. Er is echter ook nog een tweede wachtperiode bij CGG's, namelijk die tussen het eerste intakegesprek en de feitelijke start van de behandeling. Op basis van overleg met experts is in het kader van de Stadsmonitor gesteld dat de wachttijd tot het eerste intakegesprek het meest relevant is. Het is belangrijk dat de wachttijd tot het eerste intakegesprek beperkt is omdat de cliënt dan snel gehoord wordt. Het is immers goed mogelijk dat dit intakegesprek al volstaat om het probleem scherp te stellen en de cliënt advies te geven of gericht door te verwijzen zodat geen verdere behandeling nodig is in het CGG.

Mediaan wachttijd tussen aanmelding en eerste intakegesprek in CGG voor alle zorgperiodes met intake in registratiejaar, van 2004 tot 2013, in dagen.

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Antwerpen	11	10	14	21	24	27	28	28	29	32
Gent	18	17	17	16	16	20	22	28	31	35
Aalst	9	12	13	18	16	17	19	21	21	14
Brugge	15	17,5	14	13	17	18	27,5	22	21	21
Genk	14	16	16	14	14	15	17	15	16	23,5
Hasselt	17	17	10	12	12	13	15	16	18	22
Kortrijk	23	26,5	31	35	38	47	63	31,5	18	20
Leuven	15	22	20	25	15	14	17	18	15	17
Mechelen	15	25,5	39	65	26	28	27,5	14	16	21
Oostende	15	16	15	18	14	22	22	22	28	27
Roeselare	13	16	11	11	9	10	9	11	10	9
Sint-Niklaas	9	13	12	14	14	13	15	20	21	18
Turnhout	13	13	16	27	19	25	27	29	30	20,5
Vlaamse Gemeenschap	14	15	16	18	17	18	20	20	21	21

Bron: Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid.

Mediaan wachttijd tussen aanmelding en eerste intakegesprek in CGG voor alle zorgperiodes met intake in registratiejaar, in 2013, in dagen.

Bron: Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid, ADS, berekeningen SVR.

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat mantelzorg biedt.

In de survey van de Stadsmonitor werden volgende vragen voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Hoe dikwijls heb je de afgelopen 12 maanden:

- zieke, gehandicapte of bejaarde familieleden, kennissen of buren geholpen of verzorgd?;
- voor de opvang van kleine kinderen uit je buurt, kennissenkring of familie gezorgd?;
- een buur, een familielid of kennis geholpen met het huishouden? (boodschappen doen, poetsen, klusjes)?.

De respondenten konden antwoorden met 'Nooit', 'Een keer per jaar', 'Meerdere keren per jaar', 'Eén of twee keer per maand', 'Eén of twee keer per week' en 'Dagelijks of bijna dagelijks'. De laatste twee categorieën worden beschouwd als mantelzorgers.

Toelichting

De mate waarin mensen zorgen voor elkaar zegt veel over de sociale cohesie en de kwaliteit van het zorgsysteem. In een leefbare en duurzame stad is het zorgsysteem aangepast aan de diversiteit van doelgroepen, grijpt het zo weinig mogelijk in, sluit het zoveel mogelijk aan op de vertrouwde leefomgeving en krijgen mantelzorgers voldoende actieve ondersteuning.

Gemiddeld zorgen 17% van de inwoners van de 13 steden wekelijks of dagelijks voor een zorgbehoevend familielid, buur of vriend, 12% vangt wekelijks of dagelijks een kind op en eveneens 12% helpt wekelijks of dagelijks iemand met het huishouden. Op alle drie de deelaspecten scoren vrouwen en lager of midden opgeleiden hoger dan mannen en hoger opgeleiden.

Er is behoorlijk veel verscheidenheid tussen de steden. Zo zijn de aandelen van Gent en Leuven laag en deze van Genk, Sint-Niklaas en Hasselt hoog. Omdat het de eerste keer is dat mantelzorg bevraagd wordt, kunnen we niets zeggen over de evolutie in de tijd.

Kijken we naar de meest intensieve, dagelijkse mantelzorg dan zien we dat bijna 14% van de inwoners van Genk dagelijks zorgt voor een hulpbehoevende, 6% dagelijks op kinderen past en nog eens 6% anderen dagelijks helpt bij het huishouden. Deze aandelen zijn het hoogst in Genk, maar ook in de andere steden zorgen en helpen heel wat inwoners dagelijks voor anderen.

Deze indicator leest men best samen met andere indicatoren over zorg en opvang zoals 'Residentiële ouderenzorg', 'Tevredenheid over het aanbod aan zorgvoorzieningen voor ouderen in de buurt', 'Lokale dienstencentra in de wijk', 'Voorschoolse kinderopvang', 'Voorschoolse kinderopvang in de buurt' en 'Tevredenheid over het aanbod aan kinderopvang in de buurt'.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Deze indicator wordt ook opgenomen in de katern 'Gezinnen in de stad'.

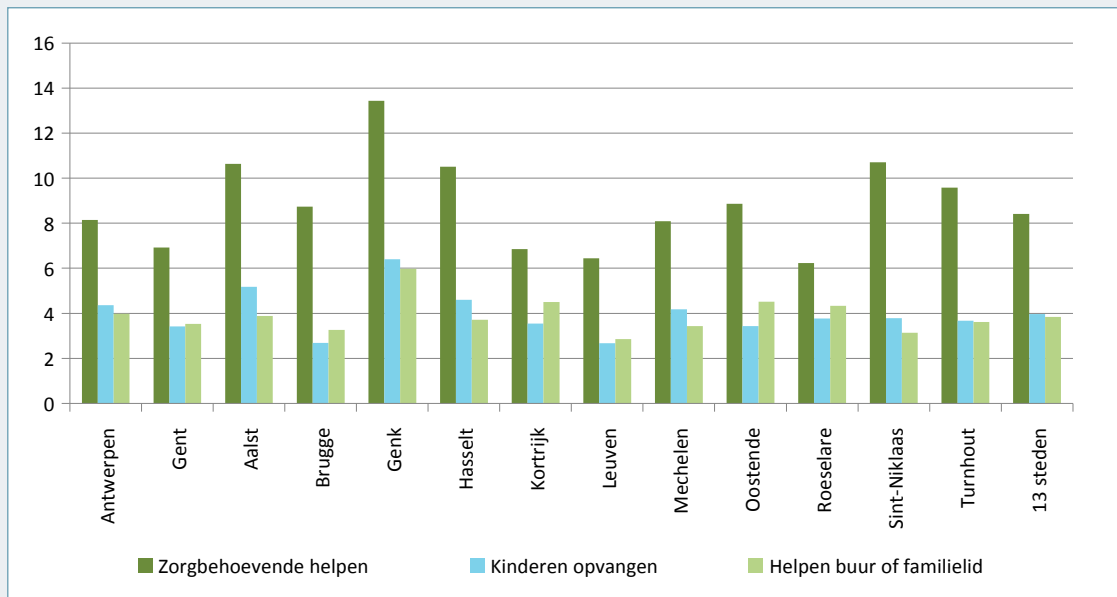
Mantelzorg, in 2014, in %.

	Zorgbehoevende helpen	BI ondergrens (1)	BI bovengrens (1)	Kinderen opvangen	BI ondergrens (1)	BI bovengrens (1)	Helpen buur of familielid	BI ondergrens (1)	BI bovengrens (1)
Antwerpen	17,0	15,5	18,5	11,9	10,7	13,3	11,8	10,4	13,2
Gent	14,6	12,3	17,3	9,4	7,6	11,6	11,1	9,1	13,6
Aalst	20,1	18,2	22,1	14,2	12,7	15,9	12,6	11,1	14,3
Brugge	18,1	16,2	20,0	11,3	9,8	13,0	12,1	10,5	13,8
Genk	24,6	22,8	26,4	17,9	16,4	19,6	16,0	14,5	17,7
Hasselt	20,4	17,3	23,9	14,1	11,6	17,0	12,6	10,1	15,5
Kortrijk	15,8	13,0	19,0	12,6	10,2	15,5	11,6	9,2	14,6
Leuven	14,5	13,2	16,0	9,6	8,5	10,8	9,7	8,5	11,0
Mechelen	18,8	15,7	22,3	13,4	10,9	16,5	11,8	9,3	14,9
Oostende	16,3	13,5	19,5	9,7	7,5	12,4	10,9	8,4	13,9
Roeselare	17,6	14,6	21,0	13,6	11,0	16,7	12,5	9,9	15,7
Sint-Niklaas	21,0	17,8	24,6	12,2	9,8	15,2	14,6	11,8	17,8
Turnhout	18,7	16,8	20,7	12,5	10,9	14,2	12,1	10,6	13,9
Totaal 13 steden	17,4	16,7	18,2	11,9	11,3	12,6	11,9	11,3	12,6

(1) BI= betrouwbaarheidsinterval 2014: als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en er geen significant verschil is (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor.

Dagelijkse mantelzorg, naar doelgroep, in 2014, in %.

Bron: survey Stadsmonitor.

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat gezondheidsuitgaven niet op tijd kan betalen.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende vraag voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Is het gedurende het afgelopen jaar voorgekomen dat jij of een andere persoon van het gezin één of meer gezondheidsuitgaven niet (op tijd) kon betalen om financiële redenen (dus niet vergeten)?'. De respondenten konden antwoorden met 'Nee, dat is de voorbije 12 maanden niet voorgekomen' en 'Ja, het is al eens voorgekomen dat ik de rekening niet (op tijd) kon betalen'.

Toelichting

In een leefbare en duurzame stad zijn zorg en opvang voor iedereen financieel haalbaar. De leefbaarheid komt in het gedrag als gezinnen moeten afzien van het gebruik van gezondheidsdiensten en welzijnsvoorzieningen omwille van financiële redenen.

Gemiddeld 7% van de inwoners van de 13 steden geeft aan het voorbije jaar problemen te hebben gehad om gezondheidsuitgaven tijdig te betalen. Vrouwen, de jongste en midden leeftijd en de lager en midden opgeleiden ervaren over het algemeen meer betalingsproblemen dan de mannen, de 55-plussers en de hoger opgeleiden. Er is ook een groot verschil naar gezondheidstoestand. Mensen met een slechte gezondheid hebben dubbel zoveel betalingsproblemen voor gezondheidsuitgaven dan gezonde mensen. Dit verschil vinden we in alle steden terug, enkel in Sint-Niklaas is het verschil tussen mensen met goede gezondheid en mensen met slechte gezondheid klein. Nemen we enkel de mensen met slechte gezondheid dan zijn er grote verschillen tussen de steden. In Genk en Antwerpen hebben 17% van de inwoners met een slechte gezondheid betalingsmoeilijkheden, in Hasselt slechts 6%.

Het grootste aandeel inwoners met betalingsproblemen vinden we in Antwerpen, Turnhout en Genk. Het laagste aandeel in Hasselt.

In geen van de 13 steden is er een significant verschil tussen de meting van 2011 en deze van 2014.

Deze indicator leest men best samen met indicatoren die armoede en betalingsmoeilijkheden in beeld brengen, zoals 'Huishoudens met betalingsmoeilijkheden', 'Fiscale inkomens beneden de kritische grens', 'Betaalbaarheid van het wonen' en 'Personen met overmatige schuldenlast'.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Deze indicator wordt ook opgenomen in de katern 'Gezinnen in de stad'.

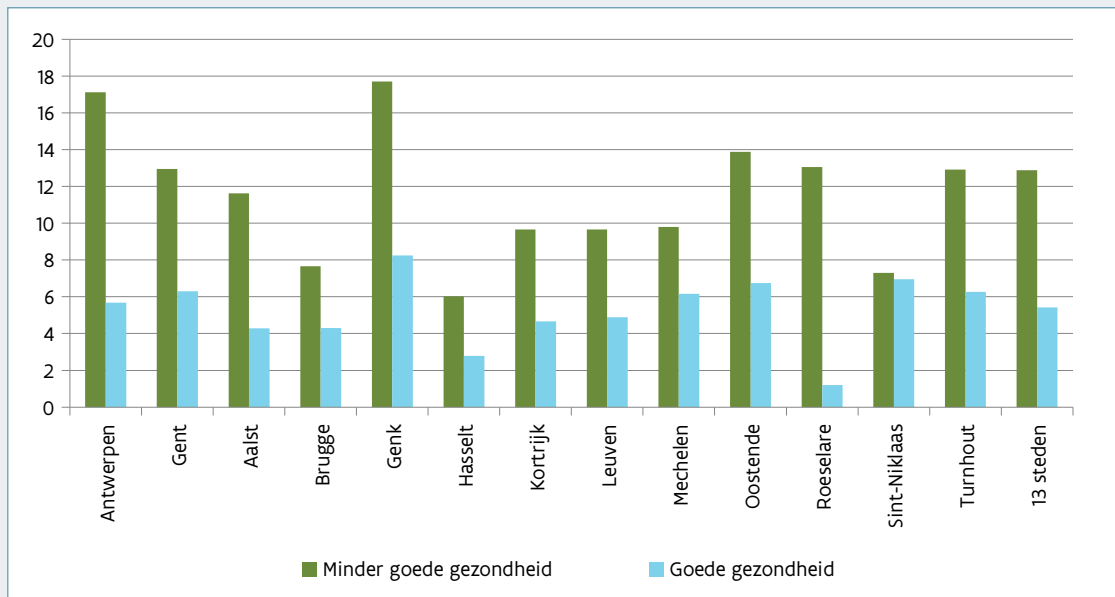
Betaalbaarheid van zorg en opvang, aandeel dat niet tijdig kon betalen, in 2011 en 2014, in %.

	2011	2014	BI ondergrens (1)	BI bovengrens (1)
Antwerpen	8,5	9,0	7,8	10,4
Gent	7,4	7,1	5,4	9,3
Aalst	5,9	5,3	4,1	6,7
Brugge	5,7	5,1	4,0	6,4
Genk	7,3	8,5	7,3	9,8
Hasselt	4,2	4,1	2,8	6,2
Kortrijk	6,1	5,1	3,5	7,4
Leuven	4,0	5,2	4,3	6,2
Mechelen	6,4	6,9	5,0	9,5
Oostende	8,2	7,3	5,2	10,1
Roeselare	5,7	5,9	4,0	8,6
Sint-Niklaas	6,0	5,5	3,8	8,0
Turnhout	7,9	8,8	7,3	10,6
Totaal 13 steden	7,0	7,1	6,5	7,7

(1) BI= betrouwbaarheidsinterval 2014: als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en er geen significant verschil is (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor.

Betaalbaarheid van zorg en opvang, naar gezondheidstoestand, in 2014, in %.

Bron: survey Stadsmonitor.

SUBJECTIEVE GEZONDHEID

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat de eigen gezondheid als minder goed beschouwt.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende vraag voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Hoe is je gezondheid over het algemeen?'. De respondenten konden antwoorden met 'Heel erg slecht', 'Slecht', 'Redelijk', 'Goed' en 'Heel erg goed'. Mensen die goed of heel erg goed antwoordden beschouwen we als gezond. Degenen die heel erg slecht, slecht of redelijk antwoordden, beschouwen we als in minder goede gezondheid.

Toelichting

In een leefbare en duurzame stad zijn de inwoners gezond. De sociale, economische, fysieke en culturele stedelijke dimensies hebben een zo min mogelijke negatieve impact op de gezondheid van de bewoners.

Gemiddeld 26% van de inwoners van de 13 steden geeft aan over een minder goede gezondheid te beschikken. Vrouwen, de oudere leeftijdscategorieën en de lager en midden opgeleiden ervaren de eigen gezondheid over het algemeen als minder goed dan de mannen, de jongere leeftijden en de hoger opgeleiden. Tussen de 13 steden onderling is heel wat verschil. In Oostende is 1 op 3 inwoners in minder goede gezondheid. In Leuven daarentegen heeft minder dan 1 op 4 een minder goede gezondheid.

Enkel in Kortrijk is er een toename van het aantal personen met een minder goede gezondheid.

Deze indicator is vrij cruciaal voor leefbaarheid en duurzaamheid van zorg en opvang. Gelet op de bekommernissen leest men deze indicator best samen met 'Betaalbaarheid van zorg en opvang', 'Tevredenheid over het aanbod aan huisartsen in de buurt', 'Tevredenheid over het aanbod aan gezondheidsvoorzieningen' en 'Mantelzorg'.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Aandeel inwoners met minder goede gezondheid, in 2011 en 2014, in %.

	2011	2014	BI ondergrens (2)	BI bovengrens (2)
Antwerpen	28,0	25,9	24,2	27,7
Gent	25,8	24,2	21,4	27,3
Aalst	29,0	27,6	25,4	29,9
Brugge	25,4	25,1	23,0	27,3
Genk	28,7	28,8	26,9	30,7
Hasselt	24,5	25,1	21,7	28,8
Kortrijk	23,6*	27,9	24,5	31,7
Leuven	23,6	22,3	20,7	24,0
Mechelen	27,2	24,5	21,1	28,3
Oostende	32,3	32,3	28,5	36,4
Roeselare	27,5	25,4	21,8	29,3
Sint-Niklaas	28,5	24,7	21,3	28,5
Turnhout	26,2	26,1	24,0	28,4
Totaal 13 steden	27,0	25,8	24,9	26,6

(1) * wijst op een significant verschil tussen 2011 ten opzichte van 2014 en dit onder controle van geslacht en opleiding (zie leeswijzer).

(2) BI= betrouwbaarheidsinterval 2014: als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en er geen significant verschil is (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor.

Bevolking naar gezondheidstoestand, in 2014, in %.

Bron: survey Stadsmonitor.

TEVREDENHEID OVER HET AANBOD AAN GEZONDHEIDSVORZIENINGEN

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat vindt dat er voldoende gezondheidsvoorzieningen zijn in de eigen buurt.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende stelling voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'In welke mate ben je tevreden over gezondheidsvoorzieningen in je stad (huisarts, apotheker, ziekenhuis, ziekenfonds...)?'. De respondenten konden antwoorden met 'Zeer ontevreden', 'Eerder ontevreden', 'Noch tevreden, noch ontevreden', 'Eerder tevreden' en 'Zeer tevreden'.

Respondenten die antwoordden met 'Zeer tevreden' en 'Eerder tevreden' worden samen genomen in de categorie 'tevreden'.

Toelichting

Een leefbare en duurzame stad biedt zorg en opvang op maat van de zorgbehoevende. Om een hoge tevredenheid bij gebruikers te garanderen, moet het zorgsysteem aangepast zijn aan de diversiteit van doelgroepen, moet het zo weinig mogelijk ingrijpen op en zoveel mogelijk aansluiten bij de vertrouwde leefomgeving, moeten de voorzieningen toegankelijk en gemakkelijk bereikbaar zijn, en moeten de zorg en de opvang voor iedereen financieel haalbaar zijn. Door een actieve communicatie en informatieverstrekking kennen burgers het aanbod zodat ze hun rechten kunnen benutten en hun eigen zorg kunnen sturen. Wanneer de inwoners vinden dat er voldoende gezondheidsvoorzieningen zijn in hun stad, wordt dat als een belangrijke kwaliteit van de woonomgeving gezien.

Gemiddeld 91% van de inwoners van de 13 steden is tevreden over het aanbod aan gezondheidsvoorzieningen in de stad. Hoe hoger de leeftijd en de opleiding, hoe meer tevreden over het aanbod. De hoogste aandelen inwoners die tevreden zijn over het aanbod vinden we in Leuven, Oostende en Brugge. De laagste aandelen treffen we aan in Sint-Niklaas en Antwerpen. Kijken we enkel naar de zeer tevreden inwoners dan scoort Leuven het best, daar is meer dan de helft van de inwoners zeer tevreden. De laagste aandelen zeer tevreden inwoners vinden we in Turnhout, Mechelen en Aalst.

Over de tijd is de tevredenheid over het aanbod aan gezondheidsvoorzieningen gemiddeld voor de 13 steden afgenomen. Dit is zeker het geval in Antwerpen, Gent, Aalst, Genk en Hasselt.

Deze indicator is vrij cruciaal voor zorg en opvang op maat vanuit het oogpunt van de potentiële zorggebruiker. Gelet op de bekommernissen leest men deze indicator best samen met 'Betaalbaarheid van zorg en opvang', 'Tevredenheid over het aanbod huisartsen in de buurt', 'Tevredenheid over het aanbod aan zorgvoorzieningen voor ouderen in de buurt', 'Mantelzorg' en 'Gezinszorg'.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Tevredenheid over het aanbod aan gezondheidsvoorzieningen, in 2011 en 2014, in %.

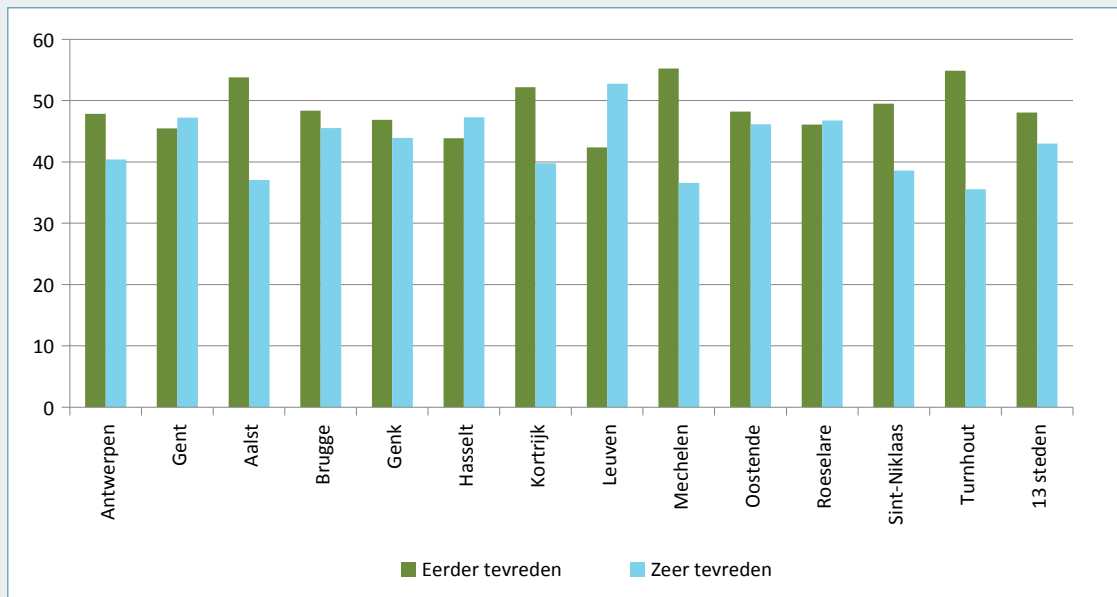
	2011	2014	BI ondergrens (2)	BI bovengrens (2)
Antwerpen	91,4*	88,2	86,7	89,6
Gent	95,4*	92,7	90,5	94,4
Aalst	93,2*	90,8	89,2	92,2
Brugge	94,4	93,9	92,5	94,9
Genk	94,1*	90,7	89,4	92,0
Hasselt	94,9*	91,1	88,2	93,3
Kortrijk	92,9	91,9	89,2	94,0
Leuven	94,6	95,1	94,1	95,9
Mechelen	92,0	91,8	89,1	93,9
Oostende	93,9	94,3	91,9	96,1
Roeselare	95,2	92,8	90,1	94,9
Sint-Niklaas	91,1	88,1	84,8	90,8
Turnhout	92,1	90,4	88,8	91,8
Totaal 13 steden	93,2*	91,0	90,4	91,6

(1) * wijst op een significant verschil tussen 2011 ten opzichte van 2014 en dit onder controle van geslacht en opleiding (zie leeswijzer).

(2) BI= betrouwbaarheidsinterval 2014: als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en er geen significant verschil is (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor.

Tevredenheid over het aanbod aan gezondheidsvoorzieningen, naar mate van tevredenheid, in 2014, in %.

Bron: survey Stadsmonitor.

TEVREDENHEID OVER HET AANBOD AAN KINDEROPVANG IN DE BUURT

Gezin

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat tevreden is over het aanbod aan kinderopvang in de eigen buurt.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende stelling voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Er is voldoende kinderopvang in mijn buurt'. De respondenten konden antwoorden met 'Helemaal eens', 'Eerder eens', 'Niet eens, niet oneens', 'Eerder oneens' en 'Helemaal oneens'.

Respondenten die antwoordden met 'Helemaal eens' en 'Eerder eens', worden in de teller opgenomen.

Toelichting

In een leefbare en duurzame stad is er een toegankelijk en voldoende aanbod aan kinderopvang voor alle bevolkingsgroepen. Om een hoge tevredenheid bij gebruikers te garanderen, moet het aanbod aan kinderopvang aangepast zijn aan de diversiteit van doelgroepen, moet het zo weinig mogelijk ingrijpen en zoveel mogelijk aansluiten op de vertrouwde leefomgeving, moeten de voorzieningen toegankelijk en gemakkelijk bereikbaar zijn, en moeten de zorg en de opvang voor iedereen financieel haalbaar zijn. Door een actieve communicatie en informatieverstrekking kennen burgers het aanbod zodat ze hun rechten kunnen benutten en hun eigen zorg kunnen sturen. Wanneer de inwoners vinden dat er voldoende kinderopvang aanwezig is in hun buurt, wordt dat als een belangrijke kwaliteit van de woonomgeving gezien.

Gemiddeld is de helft van de inwoners tevreden over het aanbod aan kinderopvang in de buurt. Het aandeel tevreden inwoners is het hoogst in Hasselt en Brugge. Het laagste aandeel treffen we aan in Leuven, Antwerpen, Aalst en Gent. Het grootste aandeel ontevreden inwoners vinden we in Leuven (31%). Lager opgeleiden, 55-plussers en vrouwen zijn meer tevreden dan hoger opgeleiden, jongere leeftijdscategorieën en mannen.

Vergeleken met de vorige metingen neemt de tevredenheid over het aanbod aan kinderopvang in de buurt af.

Deze indicator is vrij cruciaal voor zorg en opvang op maat vanuit het oogpunt van de potentiële zorggebruiker. Gelet op de bekommernissen leest men deze indicator best samen met 'Mantelzorg', 'Betaalbaarheid van zorg en opvang' en 'Tevredenheid over het aanbod aan huisartsen in de buurt'. Deze indicator is een aanvulling voor indicatoren met objectieve informatie over de aanwezigheid van 'Voorschoolse kinderopvang' in de stad en 'Voorschoolse kinderopvang in de wijk'.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Deze indicator wordt ook opgenomen in de katern 'Gezinnen in de stad'.

Tevredenheid over het aanbod aan kinderopvang in de buurt, in 2008, 2011 en 2014, in %.

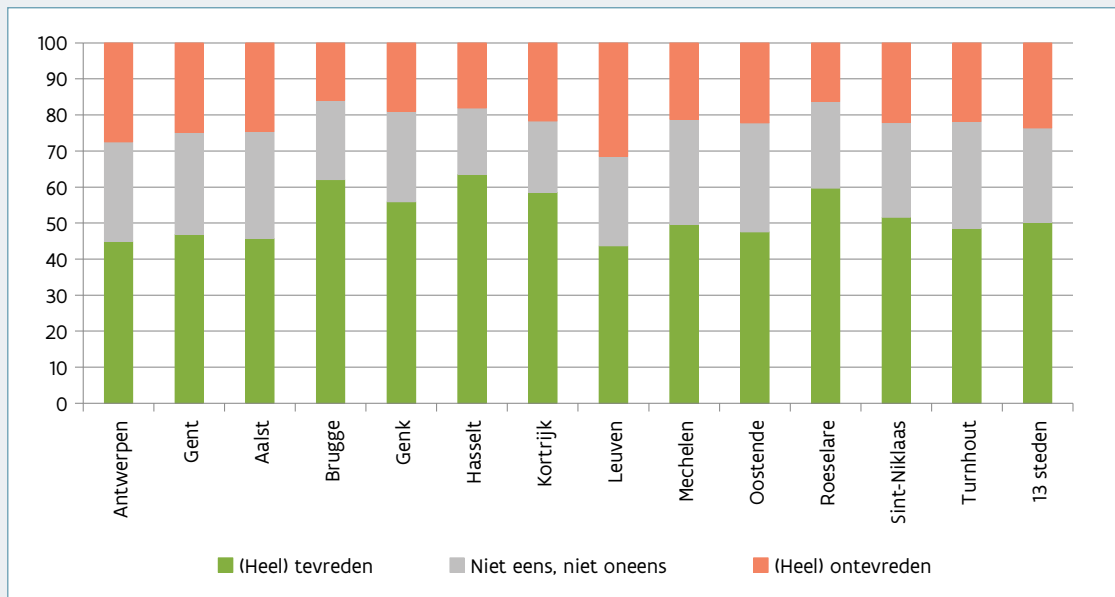
	2008	2011	2014	BI ondergrens (2)	BI bovengrens (2)
Antwerpen	53,3*	53,7*	45,0	42,2	47,7
Gent	48,9	52,4	46,9	42,1	51,7
Aalst	45,4	52,6*	45,7	42,5	49,0
Brugge	63,1	66,7	62,0	58,9	65,1
Genk	52,3	57,8	55,9	53,3	58,5
Hasselt	62,0	68,2	63,5	58,5	68,2
Kortrijk	64,9	64,1	58,5	53,3	63,6
Leuven	43,5	50,2*	43,7	40,9	46,4
Mechelen	50,2	58,7*	49,6	44,2	55,1
Oostende	49,0	54,8*	47,5	41,9	53,2
Roeselare	70,2*	69,2*	59,7	54,5	64,7
Sint-Niklaas	54,9	62,0*	51,6	46,2	57,0
Turnhout	48,3	52,3	48,5	45,2	51,8
Totaal 13 steden	53,8*	57,3*	50,2	48,9	51,5

(1) * wijst op een significant verschil respectievelijk tussen 2008 en 2014 en tussen 2011 en 2014 en dit onder controle van geslacht, leeftijd en opleiding (zie leeswijzer).

(2) BI= betrouwbaarheidsinterval 2014: als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en er geen significant verschil is (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor.

Tevredenheid over het aanbod aan kinderopvang in de buurt, in 2014, in %.

Bron: survey Stadsmonitor.

TEVREDENHEID OVER HET AANBOD AAN HUISARTSEN IN DE BUURT

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat vindt dat er voldoende huisartsen zijn in de eigen buurt.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende stelling voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Er zijn voldoende huisartsen in mijn buurt'. De respondenten konden antwoorden met 'Helemaal eens', 'Eerder eens', 'Niet eens, niet oneens', 'Eerder oneens' en 'Helemaal oneens'.

Respondenten die antwoordden met 'Helemaal eens' en 'Eerder eens', worden in de teller opgenomen.

Toelichting

Een leefbare en duurzame stad biedt zorg en opvang op maat van de zorgbehoevende. Om een hoge tevredenheid bij gebruikers te garanderen, moet het zorgsysteem aangepast zijn aan de diversiteit van doelgroepen, moet het zo weinig mogelijk ingrijpen en zoveel mogelijk aansluiten op de vertrouwde leefomgeving, moeten de voorzieningen toegankelijk en gemakkelijk bereikbaar zijn, en moeten de zorg en de opvang voor iedereen financieel haalbaar zijn. Door een actieve communicatie en informatieverstrekking kennen burgers het aanbod zodat ze hun rechten kunnen benutten en hun eigen zorg kunnen sturen. Wanneer inwoners vinden dat er voldoende huisartsen in hun buurt zijn, wordt dat als een belangrijke kwaliteit van de woonomgeving gezien.

Gemiddeld 81% van de inwoners van de 13 steden is tevreden over het aantal huisartsen in de buurt.

Het laagste aandeel inwoners dat tevreden is over het aanbod aan huisartsen in de buurt vinden we in Turnhout (74%), waar 11% zelfs heel of eerder ontevreden is. In Hasselt, Roeselare, Brugge en Genk vinden we de hoogste aandelen tevreden inwoners. Ouderen, hoger opgeleiden en Belgen zijn meer tevreden over dat aanbod dan jongeren, lager opgeleiden en niet-Belgen.

In vergelijking met 2008 neemt de tevredenheid over het aanbod van huisartsen in de buurt in alle steden af. Vergeleken met 2011 is er in 8 steden een afname en in 5 steden een stagnatie.

Deze indicator is vrij cruciaal voor zorg en opvang op maat vanuit het oogpunt van de potentiële zorggebruiker. Gelet op deze bekommernissen leest men deze indicator best samen met 'Tevredenheid over het aanbod aan zorgvoorzieningen voor ouderen in de buurt', 'Tevredenheid over het aanbod aan kinderopvang in de buurt', 'Tevredenheid over het aanbod aan gezondheidsvoorzieningen' en 'Betaalbaarheid van zorg en opvang'.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Tevredenheid over het aanbod aan huisartsen in de buurt, in 2008, 2011 en 2014, in %.

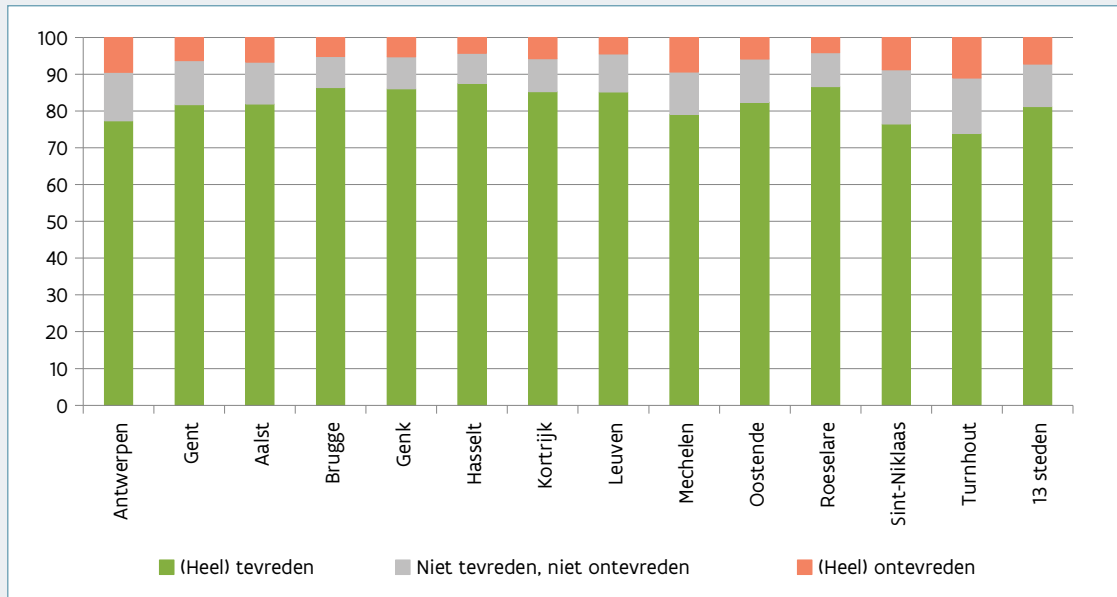
	2008	2011	2014	BI ondergrens (2)	BI bovengrens (2)
Antwerpen	88,8*	84,1*	77,3	75,4	79,1
Gent	88,6*	85,9*	81,7	78,7	84,4
Aalst	94,1*	85,1*	81,9	79,8	83,8
Brugge	93,6*	87,3	86,4	84,5	88,0
Genk	92,3*	87,4	86,0	84,5	87,5
Hasselt	92,0*	87,6	87,5	84,3	90,1
Kortrijk	93,7*	86,0	85,2	82,0	88,0
Leuven	93,1*	88,0*	85,1	83,5	86,6
Mechelen	91,3*	83,6*	79,1	75,3	82,5
Oostende	92,1*	86,9*	82,4	78,8	85,5
Roeselare	90,7*	85,1	86,6	83,3	89,4
Sint-Niklaas	92,2*	81,6*	76,4	72,5	79,9
Turnhout	86,5*	79,7*	73,9	71,6	76,1
Totaal 13 steden	90,7*	85,3*	81,2	80,3	82,0

(1) * wijst op een significant verschil tussen 2008 en 2011 ten opzichte van 2014 en dit onder controle van geslacht, leeftijd en opleiding (zie leeswijzer).

(2) BI= betrouwbaarheidsinterval 2014: als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en er geen significant verschil is (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor.

Tevredenheid over het aanbod aan huisartsen in de buurt, in 2014, in %.

Bron: survey Stadsmonitor.

TEVREDENHEID OVER HET AANBOD AAN ZORGVORZIENINGEN VOOR OUDEREN IN DE BUURT

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners ouder dan 55 jaar dat vindt dat er voldoende zorgvoorzieningen voor ouderen zijn in de eigen buurt.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende stelling voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Er zijn voldoende zorgvoorzieningen voor ouderen in mijn buurt (een rusthuis, een serviceflat, een dienstencentrum)'. De respondenten konden antwoorden met 'Helemaal eens', 'Eerder eens', 'Niet eens, niet oneens', 'Eerder oneens' en 'Helemaal oneens'.

Respondenten die antwoordden met 'Helemaal eens' en 'Eerder eens', worden in de teller opgenomen. De berekening is enkel gebaseerd op respondenten die 55 jaar of ouder zijn.

Toelichting

Een leefbare en duurzame stad biedt zorg en opvang op maat van de zorgbehoevende. Om een hoge tevredenheid bij gebruikers te garanderen, moet het zorgsysteem aangepast zijn aan de diversiteit van doelgroepen, moet het zo weinig mogelijk ingrijpen en zoveel mogelijk aansluiten op de vertrouwde leefomgeving, moeten de voorzieningen toegankelijk en gemakkelijk bereikbaar zijn, en moeten de zorg en de opvang voor iedereen financieel haalbaar zijn. Door een actieve communicatie en informatieverstrekking kennen burgers het aanbod zodat ze hun rechten kunnen benutten en hun eigen zorg kunnen sturen. Wanneer 55-plussers vinden dat er voldoende zorgvoorzieningen voor ouderen zijn in hun buurt, wordt dat als een belangrijke kwaliteit van de woonomgeving gezien.

Gemiddeld 67% van de oudere inwoners van de 13 steden is tevreden over het aanbod aan zorgvoorzieningen voor ouderen in de buurt. Een derde is zeer tevreden, een ander derde is eerder tevreden. De hoogste aandelen ouderen die tevreden zijn over het aanbod vinden we in Genk, Roeselare, Oostende en Antwerpen. Het laagste aandeel treffen we aan in Mechelen (48%), daar is 30% bovendien eerder of helemaal ontevreden.

De gemiddelde tevredenheid wijzigt niet doorheen de jaren. In Antwerpen en Genk is er wel een toename van de tevredenheid tussen 2011 en 2014. In Sint-Niklaas is er voor alle jaren een afname.

Deze indicator is vrij cruciaal voor zorg en opvang op maat vanuit het oogpunt van de potentiële zorggebruiker. Gelet op de bekommernissen leest men deze indicator best samen met 'Betaalbaarheid van zorg en opvang', 'Regionale spreiding van residentiële ouderenzorg', 'Mantelzorg', 'Residentiële ouderenzorg' en 'Gezinszorg'.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Tevredenheid over het aanbod aan zorgvoorzieningen voor ouderen in de buurt, respondenten vanaf 55 jaar, in 2008, 2011 en 2014, in %.

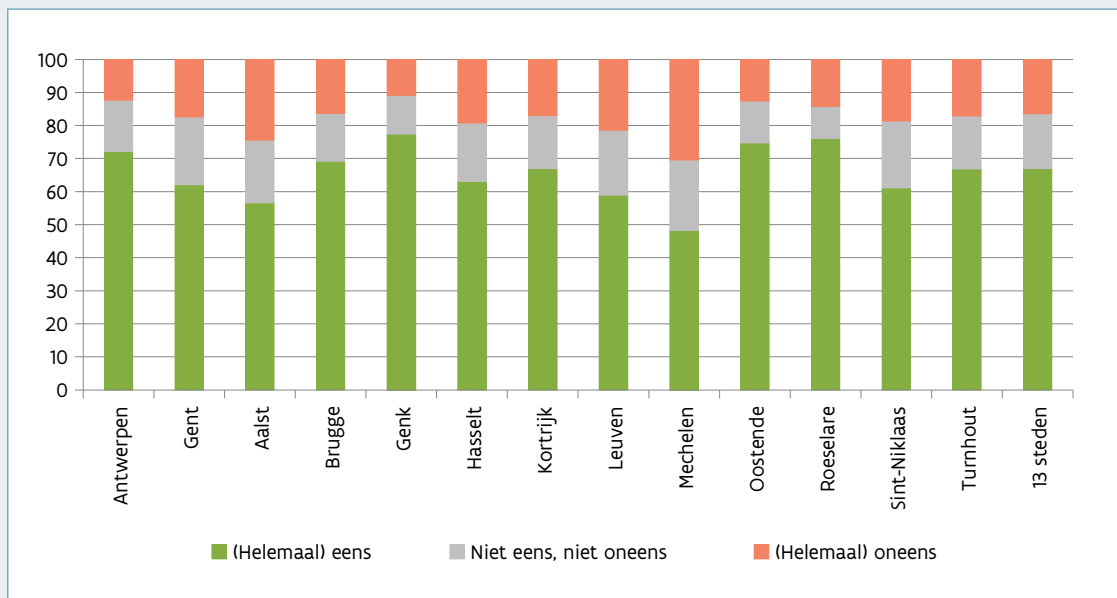
	2008	2011	2014	BI ondergrens (2)	BI bovengrens (2)
Antwerpen	71,3	67,3*	72,2	69,3	74,9
Gent	61,5	61,6	62,1	56,2	67,6
Aalst	60,8	56,3	56,6	53,0	60,1
Brugge	67,7	69,2	69,2	65,7	72,5
Genk	74,5	73,3*	77,4	74,7	80,0
Hasselt	63,3	62,2	63,1	57,0	68,9
Kortrijk	72,2	73,9	66,9	61,2	72,2
Leuven	60,4	65,4	59,0	55,7	62,2
Mechelen	51,1	45,6	48,3	41,2	55,6
Oostende	81,4	76,9	74,8	69,5	79,4
Roeselare	67,1	73,4	76,1	70,2	81,1
Sint-Niklaas	70,9*	68,7*	61,1	54,7	67,2
Turnhout	68,6	67,7	66,9	63,4	70,1
Totaal 13 steden	67,7	66,2	66,9	65,5	68,3

(1) * wijst op een significant verschil tussen 2008 en 2011 ten opzichte van 2014 en dit onder controle van geslacht en opleiding (zie leeswijzer).

(2) BI= betrouwbaarheidsinterval 2014: als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en er geen significant verschil is (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor.

Tevredenheid over het aanbod aan zorgvoorzieningen voor ouderen in de buurt, respondenten vanaf 55 jaar, 2014, in %.

Bron: survey Stadsmonitor.

HOOFDSTUK 8 Sociale principes

Aan de basis van de keuze van de indicatoren 'Sociale principes' ligt een visie over een wenselijke toekomst voor een Vlaamse centrumstad. Deze visie is voor 'Sociale principes' samengebond in 2 clusters:

- Stimuleren van gelijke kansen
- Bestrijden van materiële armoede en inkomensongelijkheid

Per cluster is een set van indicatoren samengesteld. Deze set houdt rekening met de vier principes van het duurzaamheidsconcept (economische, sociale, fysiek-ecologische en institutionele principe).

Hoofdstuk 8 bevat de indicatoren die betrekking hebben op diversiteit in publieke functies, inkomensongelijkheid, tevredenheid over voorzieningen, sociale integratie en houding tegenover diversiteit. Men leest deze indicatoren best samen met de andere indicatoren in de 2 clusters.

Dit is mogelijk via www.stadsmonitor.be.

Diversiteit stadspersoneel naar geslacht	296
Diversiteit stadspersoneel naar leeftijd	298
Diversiteit stadspersoneel naar herkomst	300
Houding tegenover diversiteit	302
Sociale integratie in de buurt	304
Huishoudens met betalingsmoeilijkheden	306
Fiscale inkomens beneden de kritische grens	308
Verhoogde tegemoetkoming in de ziekteverzekering	310
Personen met overmatige schuldenlast	312
Budgetmeters elektriciteit en aardgas	314
Afsluitingen elektriciteit en aardgas	316
Kansarmoede-index van Kind en Gezin	318
Onderwijskansarmoede-indicator (OKI)	320
Kinderen in een gezin zonder betaald werk	322
Tevredenheid over voorzieningen voor opvang en begeleiding van armen/vreemdelingen/werklozen	324

DIVERSITEIT STADSPERSONEEL NAAR GESLACHT

Definitie

Aandeel (%) vrouwen in het stadspersoneel, op 1 januari van het jaar.

In de tabel is het procentueel aandeel vrouwen opgenomen in de totale bevolking van 18 tot 65 jaar, in het totale personeelsbestand van de stad en bij de 20% personeelsleden van de stad met het hoogste salaris.

In de grafiek wordt het procentueel aandeel vrouwen weergegeven in de volgende onderdelen van het stadspersoneel: het personeel tewerkgesteld bij de stedelijke diensten in strikte zin, bij het OCMW van de stad en in de politiezone waartoe de stad behoort.

Toelichting

In een leefbare en duurzame stad worden gelijke kansen voor vrouwen gestimuleerd. Er worden maatregelen genomen om vooroordelen en rollatronen te doorbreken op alle domeinen van het maatschappelijk leven. Het aandeel vrouwen in het personeel van de stad geeft een aanduiding van de mate waarin het stadsbestuur, de politie en het OCMW werken aan een gelijkwaardige behandeling van vrouwen.

Begin 2013 is 60% van het personeel van de 13 steden een vrouw. Daarmee zijn vrouwen duidelijk oververtegenwoordigd ten opzichte van hun aandeel in de bevolking tussen 18 en 65 jaar. Tegenover 2009 is het aandeel vrouwen in het stadspersoneel ongeveer met 1 procentpunt toegenomen.

In Roeselare ligt het aandeel vrouwen in het stadspersoneel het hoogst, kort gevolgd door Genk en Aalst. In deze 3 steden ligt dat aandeel telkens hoger dan 70%. In Kortrijk ligt het aandeel vrouwen in het stadspersoneel het laagst. Het is de enige stad waar het aandeel vrouwen in het stadspersoneel lager ligt dan het aandeel vrouwen in de bevolking tussen 18 en 65 jaar.

Als gekeken wordt naar de hoogste salarisgroep dan verdwijnt de oververtegenwoordiging van vrouwen volledig. In 2013 is 49% van de groep personeelsleden met het hoogste loon een vrouw. Dat ligt net iets onder het aandeel vrouwen in de bevolking van 18 tot 65 jaar. Tussen de steden bestaan op dit vlak opvallende verschillen. Het aandeel vrouwen in de hoogste salarisgroep ligt in Genk 45 procentpunten hoger dan in Kortrijk.

Het aandeel vrouwen in de hoogste salarisgroep is tussen 2009 en 2013 in de meeste steden toegenomen. Enkel in Oostende, Turnhout, Leuven en Hasselt is dat aandeel afgenomen.

Het aandeel vrouwen ligt veruit het hoogst bij de diensten van het OCMW. Voor de 13 steden ligt het aandeel vrouwen daar op 79%. Bij de stedelijke diensten in strikte zin ligt het aandeel vrouwen iets lager dan de helft (48%). Bij de personen tewerkgesteld bij de politiezone ligt het aandeel vrouwen het laagst (31%). Deze verhouding is min of meer gelijk in alle steden.

Deze indicator leest men best samen met 'Diversiteit stadspersoneel naar leeftijd', 'Diversiteit stadspersoneel naar herkomst'.

Aandachtspunten

De hier opgenomen cijfers zijn administratieve gegevens gebaseerd op een koppeling tussen de sociaal-economische gegevens uit het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming (DWH AM&SB) van de Kruispuntbank Sociale Zekerheid (KSZ) en de gegevens van het Rijksregister.

Het aandeel vrouwen in de hoogste salarisklasse wordt hier gebruikt als een proxy-indicator voor het aandeel vrouwen in leidinggevende functies. Of een persoon al dan niet leiding geeft aan anderen is niet gekend in de KSZ.

De politiezone van een aantal steden omvat niet alleen de stad maar ook een aantal buurgemeenten. In dat geval zijn alle personeelsleden van de politiezone meegeteld in de cijfers over het stadspersoneel.

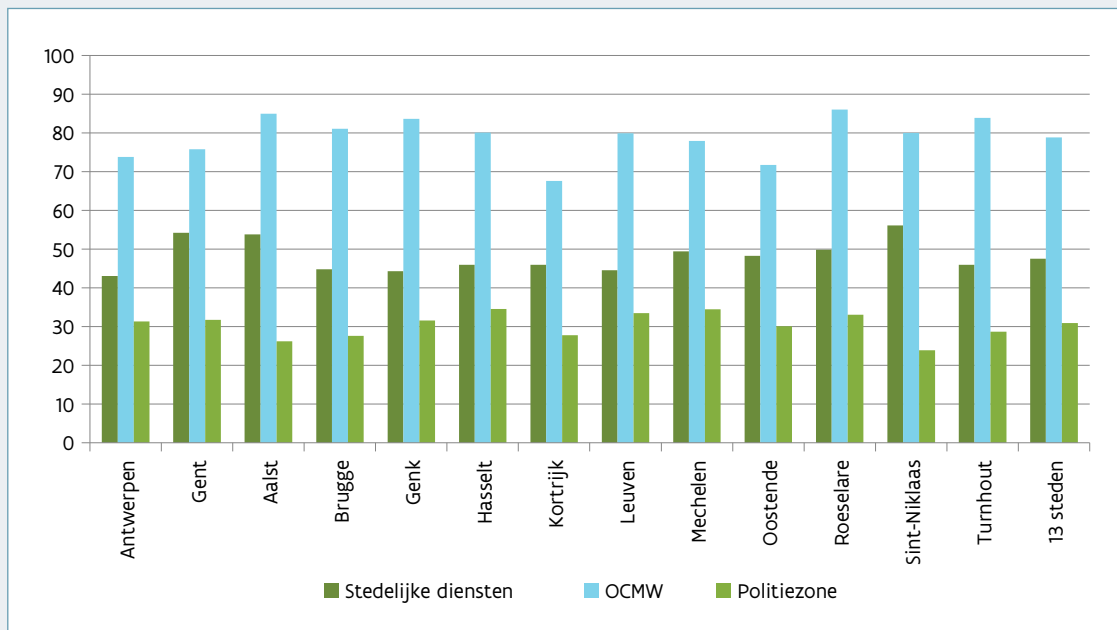

Diversiteit stadspersoneel naar geslacht, aandeel vrouwen, in 2009 en 2013, in %.

	2009			2013		
	Bevolking	Stadspersoneel	Hoogste salarisgroep	Bevolking	Stadspersoneel	Hoogste salarisgroep
Antwerpen	48,9	53,6	35,1	48,7	53,8	41,1
Gent	49,1	55,8	45,9	49,0	57,9	49,3
Aalst	49,6	69,0	57,6	49,4	71,2	61,5
Brugge	50,0	67,5	51,2	49,8	70,0	56,0
Genk	49,6	70,8	60,4	49,5	71,7	70,9
Hasselt	49,5	67,3	55,3	49,4	62,3	54,2
Kortrijk	49,2	46,6	20,9	49,2	47,5	26,1
Leuven	48,5	54,8	45,0	48,4	55,5	43,4
Mechelen	49,8	58,1	42,1	50,1	58,2	43,5
Oostende	49,5	59,9	43,3	49,0	54,6	34,1
Roeselare	49,2	69,4	44,2	49,0	71,8	52,4
Sint-Niklaas	49,7	64,5	44,4	49,9	64,1	45,8
Turnhout	49,1	58,7	45,0	49,4	59,3	36,6
Totaal 13 steden	49,2	59,5	43,9	49,1	60,4	48,5

Bron: DWH AM&SB KSZ, verwerking SVR.

Diversiteit stadspersoneel naar geslacht, aandeel vrouwen per onderdeel, in 2013, in %.

Bron: DWH AM&SB KSZ, verwerking SVR.

DIVERSITEIT STADSPERSONEEL NAAR LEEFTIJD

Definitie

Aandeel (%) ouderen in het stadspersoneel, op 1 januari van het jaar.

In de tabel is het procentueel aandeel ouderen (55-65 jaar) opgenomen in de totale bevolking van 18 tot 65 jaar, in het totale personeelsbestand van de stad en bij de 20% personeelsleden van de stad met het hoogste salaris.

In de grafiek wordt het procentueel aandeel ouderen (55-65 jaar) weergegeven in de volgende onderdelen van het stadspersoneel: het personeel tewerkgesteld bij de stedelijke diensten in strikte zin, bij het OCMW van de stad en in de politiezone waartoe de stad behoort.

Toelichting

Het aandeel personen van 55 jaar en ouder in het personeel van de stad geeft een aanduiding van de mate waarin het stadsbestuur, de politie en het OCMW gericht zijn op de gelijkwaardige behandeling van de verschillende leeftijdsgroepen in de bevolking.

Begin 2013 is 18% van het personeel van de 13 steden 55 jaar of ouder. Dat komt overeen met het aandeel ouderen in de bevolking van 18 tot 65 jaar. Tegenover 2009 is het aandeel ouderen in het stadspersoneel met 3 procentpunten toegenomen.

In Mechelen ligt het aandeel ouderen in het stadspersoneel het hoogst, kort gevolgd door Antwerpen. In deze 2 steden ligt dat aandeel iets hoger dan 20%. In Roeselare ligt het aandeel ouderen in het stadspersoneel het laagst.

Als gekeken wordt naar de hoogste salarisgroep dan zijn ouderen in vergelijking met hun aandeel in de bevolking duidelijk oververtegenwoordigd. In 2013 is iets meer dan een kwart van de groep personeelsleden met het hoogste loon 55 jaar of ouder. Dat ligt ongeveer 8 procentpunten hoger dan het aandeel ouderen in de bevolking van 18 tot 65 jaar. Tussen de steden bestaan op dit vlak duidelijke verschillen. Het aandeel ouderen in de hoogste salarisgroep ligt het hoogst in Brugge (32%) en het laagst in Roeselare (19%).

Het aandeel ouderen in de hoogste salarisgroep is tussen 2009 en 2013 in alle steden toegenomen.

Het aandeel ouderen ligt het hoogst bij de stedelijke diensten in strikte zin. Voor de 13 steden ligt het aandeel ouderen daar op 21%. Bij de diensten van het OCMW ligt het aandeel ouderen op 17%. Bij de personen tewerkgesteld bij de politiezone ligt het aandeel ouderen het laagst (14%). Deze verhouding is min of meer gelijk in de meeste steden. Uitzonderingen hierop zijn Genk met relatief veel ouderen bij de politie en Sint-Niklaas en Turnhout met relatief veel ouderen bij de diensten van het OCMW.

Deze indicator leest men best samen met 'Leeftijdskloof in de werkzaamheid: 50-plussers', 'Werkloosheidsgraad van ouderen', 'Diversiteit stadspersoneel naar geslacht', 'Diversiteit stadspersoneel naar herkomst'.

Aandachtspunten

De hier opgenomen cijfers zijn administratieve gegevens gebaseerd op een koppeling tussen de sociaal-economische gegevens uit het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming (DWH AM&SB) van de Kruispuntbank Sociale Zekerheid (KSZ) en de gegevens van het Rijksregister.

Het aandeel ouderen in de hoogste salarisklasse wordt hier gebruikt als een proxy-indicator voor het aandeel ouderen in leidinggevende functies. Of een persoon al dan niet leiding geeft aan anderen is niet gekend in de KSZ.

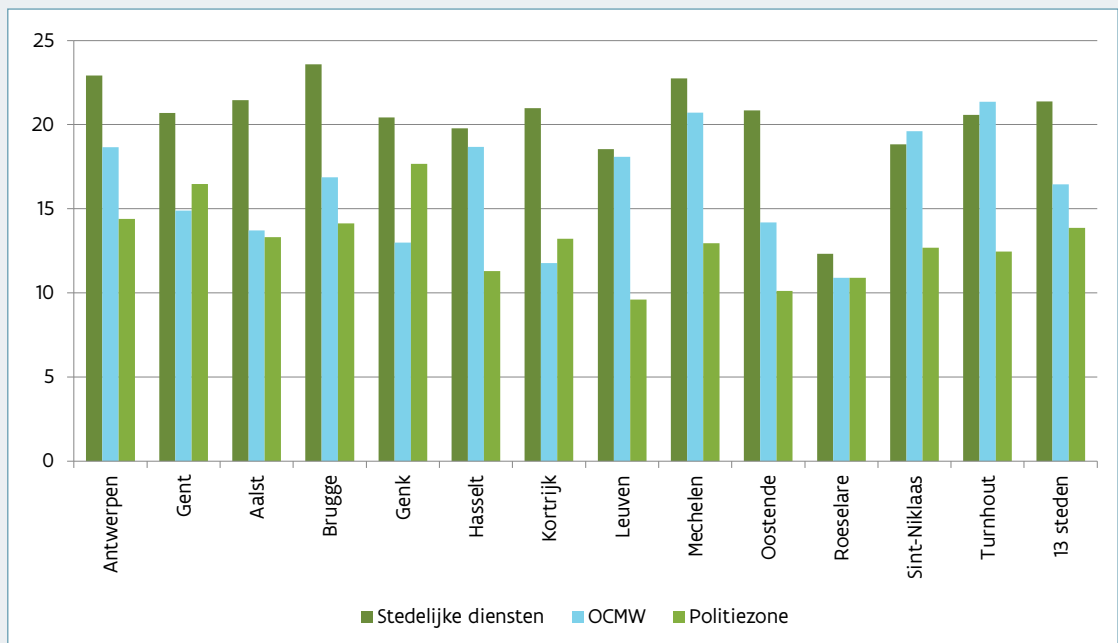
De politiezone van een aantal steden omvat niet alleen de stad maar ook een aantal buurgemeenten. In dat geval zijn alle personeelsleden van de politiezone meegeteld in de cijfers over het stadspersoneel.

Diversiteit stadspersoneel naar leeftijd, aandeel ouderen, in 2009 en 2013, in %.

	2009			2013		
	Bevolking	Stadspersoneel	Hoogste salarisgroep	Bevolking	Stadspersoneel	Hoogste salarisgroep
Antwerpen	17,6	17,2	23,0	17,1	20,1	27,9
Gent	16,7	15,4	23,5	16,8	18,4	28,9
Aalst	19,1	12,7	18,6	20,4	16,1	22,3
Brugge	21,0	15,5	26,9	21,6	18,2	31,5
Genk	17,7	11,2	17,8	20,2	15,0	18,7
Hasselt	20,2	12,4	21,2	21,8	18,2	23,2
Kortrijk	19,5	12,1	17,2	20,2	17,6	27,3
Leuven	14,8	15,0	20,5	15,7	17,1	25,8
Mechelen	17,5	15,1	20,4	18,4	20,4	27,8
Oostende	24,7	16,2	21,1	25,1	16,9	24,7
Roeselare	18,8	10,0	17,0	19,1	11,3	19,2
Sint-Niklaas	20,2	15,7	20,1	20,1	18,7	26,9
Turnhout	19,0	15,3	23,3	20,3	19,4	26,8
Totaal 13 steden	18,3	15,1	22,1	18,6	18,2	26,5

Bron: DWH AM&SB KSZ, verwerking SVR.

Diversiteit stadspersoneel naar leeftijd, aandeel ouderen per onderdeel, in 2013, in %.

Bron: DWH AM&SB KSZ, verwerking SVR.

DIVERSITEIT STADSPERSONEEL NAAR HERKOMST

Definitie

Aandeel (%) personen van buitenlandse herkomst in het stadspersoneel, op 1 januari van het jaar.

Om de herkomst van een persoon te bepalen worden 4 criteria in rekening gebracht: de huidige nationaliteit van de persoon, de geboortenationaliteit van de persoon, de geboortenationaliteit van de vader en de geboortenationaliteit van de moeder. Is 1 van deze 4 criteria een niet-Belgische nationaliteit, dan wordt de persoon beschouwd als zijnde een persoon van buitenlandse herkomst. Dit komt overeen met de doelgroep zoals beschreven in artikel 3 van het Vlaamse Integratiedecreet van 2009.

In de tabel is het procentueel aandeel personen van buitenlandse herkomst opgenomen in de totale bevolking van 18 tot 65 jaar, in het totale personeelsbestand van de stad en bij de 20% personeelsleden van de stad met het hoogste salaris.

In de grafiek wordt het procentueel aandeel personen van buitenlandse herkomst weergegeven in de volgende onderdelen van het stadspersoneel: het personeel tewerkgesteld bij de stedelijke diensten in strikte zin, bij het OCMW van de stad en in de politiezone waar de stad toe behoort.

Toelichting

Het aandeel personen van buitenlandse herkomst bij het stadspersoneel geeft een aanduiding van de mate waarin het stadsbestuur, het OCMW en de politiezone gericht zijn op de gelijkwaardige behandeling van diverse bevolkingsgroepen. Personen van buitenlandse herkomst die werken voor de stad bekleden een voorbeeldfunctie inzake integratie en vormen een belangrijke verbinding tussen de stadsdiensten en de diverse bevolkingsgroepen in de stad.

Begin 2013 is 13% van het personeel van de 13 steden van buitenlandse herkomst. Dat ligt een pak lager dan het aandeel personen van buitenlandse herkomst in de bevolking van 18 tot 65 jaar (31%). Tegenover 2009 is het aandeel personen van buitenlandse herkomst in het stadspersoneel weliswaar met 3 procentpunten toegenomen, maar tegelijk is het aandeel van deze groep in de bevolking in dezelfde periode toegenomen met 6 procentpunten. In Genk ligt het aandeel personen van buitenlandse herkomst in het stadspersoneel het hoogst (25%), in Roeselare het laagst (5%).

In de 13 steden samen ligt het aandeel personen van buitenlandse herkomst in het stadspersoneel bijna 2,5 keer lager dan het aandeel van deze groep in de bevolking van 18 tot 65 jaar.

De ondervertegenwoordiging van personen van buitenlandse herkomst ligt bij de hoogste salaris-

groep nog sterk hoger. In 2013 is iets minder dan 4% van de groep personeelsleden met het hoogste loon een persoon van buitenlandse herkomst. Dat aandeel ligt goed 8 keer lager dan het aandeel personen van buitenlandse herkomst in de bevolking van 18 tot 65 jaar. Het aandeel personen van buitenlandse herkomst in de hoogste salarisgroep ligt het hoogst in Genk (10%). In Kortrijk, Aalst, Brugge, Leuven en Oostende is dit aandeel minder dan 2%.

Het aandeel personen van buitenlandse herkomst in de hoogste salarisgroep is tussen 2009 en 2013 in de 13 steden beperkt gestegen.

Het aandeel personen van buitenlandse herkomst ligt het hoogst bij de diensten van het OCMW. Voor de 13 steden samen gaat het daar om 17%. Bij de stedelijke diensten in strikte zin ligt het aandeel personen van buitenlandse herkomst op 10%. Bij de personen tewerkgesteld bij de politiezone ligt het aandeel personen van buitenlandse herkomst het laagst (5%). Deze aandelen liggen respectievelijk ongeveer 2, 3 en 6 keer lager dan het aandeel personen van buitenlandse herkomst in de bevolking tussen 18 en 65 jaar. Deze verhouding is min of meer gelijk in de meeste steden. Uitzonderingen hierop zijn Genk met relatief veel personen van buitenlandse herkomst bij de stedelijke diensten in strikte zin en bij de politie en Hasselt met relatief veel personen van buitenlandse herkomst bij de politie.

Deze indicator wordt best samen gelezen met volgende indicatoren: 'Participatie van allochtonen in het secundair onderwijs op basis van thuistaal', 'Herkomstkloof in de werkzaamheid', 'Werkloosheidsgraad personen van buitenlandse herkomst', 'Houding tegenover diversiteit', 'Diversiteit stadspersoneel naar geslacht' en 'Diversiteit stadspersoneel naar leeftijd'.

Aandachtspunten

De hier opgenomen cijfers zijn administratieve gegevens gebaseerd op een koppeling tussen de sociaal-economische gegevens uit het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming (DWH AM&SB) van de Kruispuntbank Sociale Zekerheid (KSZ) en de gegevens van het Rijksregister over de nationaliteitshistoriek van een persoon en diens ouders.

Terwijl in de officiële bevolkingscijfers enkel de personen ingeschreven in het bevolkingsregister (Belgen en vreemdelingen met een permanente verblijfsvergunning) en het vreemdelingenregister (vreemdelingen met een tijdelijke verblijfsvergunning langer dan 3 maanden) zijn opgenomen, omvatten de hier gepresenteerde KSZ-cijfers ook de personen ingeschreven in het wachtregister (personen die een asielaanvraag hebben ingediend en nog in de procedure zitten). Met

personen die onwettig in het land verblijven, wordt hier geen rekening gehouden.

Aangezien niet voor alle personen over alle gebruikte criteria (huidige nationaliteit en geboortenationaliteit van de persoon zelf en geboortenationaliteit van de ouders) gegevens zijn opgenomen in het Rijksregister, is het zo dat voor een deel van de bevolking geen buitenlandse herkomst wordt gevonden, maar moet hierbij het voorbehoud gemaakt worden dat dit gebaseerd is op een onvolledige nationaliteitshistoriek. Het ging begin 2013 in de 13 steden om 10,6% van de bevolking van 18 tot 65 jaar. In de praktijk gaat het vooral om oudere personen met een Belgische huidige nationaliteit en geboortenationaliteit

waarvoor geen informatie bekend is over de geboortenationaliteit van de ouders.

Het aandeel personen van buitenlandse herkomst in de hoogste salarisklasse wordt hier gebruikt als een proxy-indicator voor het aandeel personen van buitenlandse herkomst in leidinggevende functies. Of een persoon al dan niet leiding geeft aan anderen is niet gekend in de KSZ.

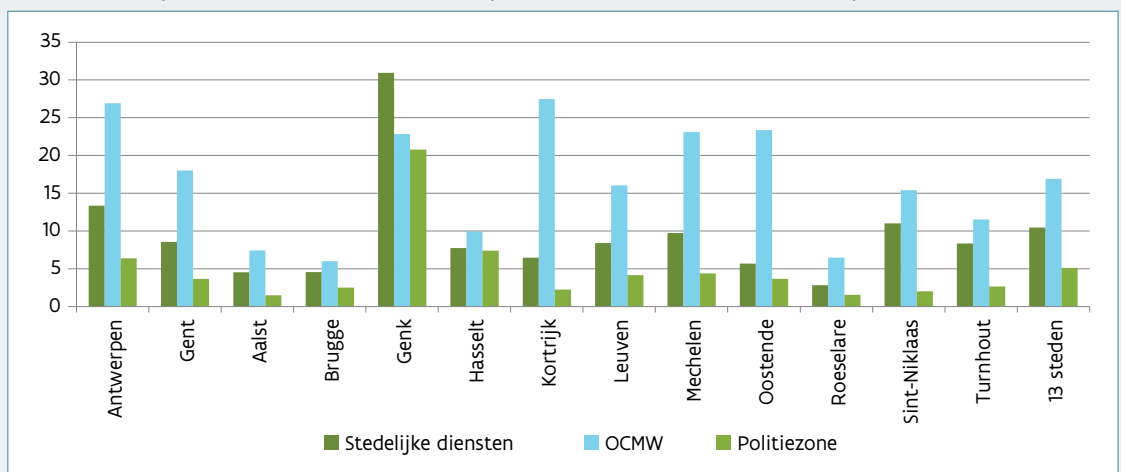
De politiezone van een aantal steden omvat niet alleen de stad maar ook een aantal buurgemeenten. In dat geval zijn alle personeelsleden van de politiezone meegeteld in de cijfers over het stadspersoneel.

Diversiteit stadspersoneel naar herkomst, aandeel personen van buitenlandse herkomst, in 2009 en 2013, in %.

	2009			2013		
	Bevolking	Stadspersoneel	Hoogste salarisgroep	Bevolking	Stadspersoneel	Hoogste salarisgroep
Antwerpen	37,2	13,9	2,8	45,8	17,9	3,6
Gent	24,7	8,3	2,7	30,2	10,8	3,2
Aalst	10,6	4,1	0,9	15,6	6,1	1,2
Brugge	8,4	3,6	0,7	11,6	5,5	1,5
Genk	53,9	21,5	7,2	56,3	24,6	10,4
Hasselt	14,8	8,4	2,0	18,4	8,9	2,7
Kortrijk	12,9	8,9	1,4	16,4	10,2	0,7
Leuven	26,0	8,2	1,9	30,9	10,5	1,9
Mechelen	23,9	10,0	3,0	28,5	14,1	4,0
Oostende	14,8	6,9	1,6	19,5	12,0	1,9
Roeselare	6,5	3,7	1,7	10,7	5,1	2,0
Sint-Niklaas	15,9	9,2	1,7	21,3	12,3	2,5
Turnhout	19,3	6,6	3,4	24,7	8,8	3,2
Totaal 13 steden	25,2	10,1	2,6	31,2	12,9	3,6

Bron: DWH AM&SB KSZ, verwerking SVR.

Diversiteit stadspersoneel naar herkomst, aandeel personen van buitenlandse herkomst per onderdeel, in 2013, in %.

Bron: DWH AM&SB KSZ, verwerking SVR.

HOUDING TEGENOVER DIVERSITEIT

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat positief staat tegenover diversiteit.

In de survey van de Stadsmonitor werden volgende vijf stellingen voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad:

- 'Het is goed voor een stad als er mensen uit verschillende culturen wonen.'
- 'Ik zou het zinvol vinden als er in mijn buurt activiteiten worden georganiseerd waarbij mensen uit verschillende culturen elkaar beter leren kennen.'
- 'Ik vind dat er in mijn buurt te veel mensen uit een andere cultuur wonen.'
- 'Als je mensen uit een andere cultuur beter leert kennen, blijken ze best sympathiek.'
- 'Ik zou het niet zo prettig vinden als er een gezin uit een andere cultuur in het huis naast mij komt wonen.'

De respondenten konden telkens antwoorden met 'helemaal eens', 'eerder eens', 'niet eens, niet oneens', 'eerder oneens' en 'helemaal oneens'.

In de tabel worden de resultaten gepresenteerd van een samengestelde variabele. Het gaat om het aandeel personen dat op minstens drie van de vijf stellingen een positieve houding inneemt tegenover diversiteit ('eens' of 'helemaal eens' met de stellingen 1, 2 en 4, 'oneens' of 'helemaal oneens' met de stellingen 3 en 5).

In de grafiek wordt het aandeel personen weergegeven dat op nul, één/twee, drie/vier of vijf van de vijf stellingen een positieve houding tegenover diversiteit inneemt.

In de berekeningen werden enkel die respondenten opgenomen die minstens drie van de vijf stellingen hebben beoordeeld.

Toelichting

In een leefbare en duurzame stad leven de burgers ondanks hun onderlinge verschillen met elkaar samen en wordt het burgerschap gedeeld. Een belangrijke voorwaarde daarbij is dat er op een open en positieve manier omgegaan wordt met diversiteit.

Volgens de samengestelde variabele staat in 2014 bijna de helft van de inwoners van de 13 steden positief tegenover diversiteit. Het verschil tussen de steden is echter groot. De inwoners van Leuven zijn het meest positief. Daarna volgen de inwoners van Genk en de grootsteden Gent en Antwerpen. In Aalst is de houding het minst positief, gevolgd door Roeselare, Oostende en Sint-Niklaas.

Tussen 2011 en 2014 is de houding tegenover diversiteit globaal gezien positiever geworden, al is dat niet in alle steden het geval. In Antwerpen, Gent, Genk, Kortrijk, Leuven en Mechelen is sprake van een significante toename tegenover 2011 van het aandeel inwoners met een positieve houding tegenover diversiteit. In geen enkele stad is de houding tegenover 2011 negatiever geworden.

In de samengestelde variabele wordt de grens voor een positieve houding tegenover diversiteit vrij arbitrair op minstens drie van de vijf stellingen gelegd. Als de grens gelegd wordt op vijf van de vijf stellingen, blijft in 2014 min of meer dezelfde volgorde gelden. Leuven scoort het hoogst, gevolgd door Gent, Mechelen en Antwerpen. Dezelfde steden scoren ook het laagst: Aalst, Oostende, Sint-Niklaas en Roeselare.

18% van de inwoners van de centrumsteden spreekt zich op alle stellingen positief uit over diversiteit. Daartegenover staat een groep van 20% die zich op geen enkele stelling positief uitspreekt en dus zeer negatief staat tegenover diversiteit.

Naar geslacht is er geen verschil op de samengestelde variabele. Naar leeftijd is dat er wel: oudere respondenten nemen minder vaak een positieve houding aan dan jongere respondenten. Ook opleiding speelt een belangrijke rol: hoger opgeleiden zijn positiever. Het is ten slotte zo dat niet-Belgen positiever staan tegenover diversiteit dan Belgen.

Men leest deze indicator best samen met andere indicatoren zoals 'Vertrouwen in de medemens', 'Diversiteit stadspersoneel naar herkomst', 'Sociale integratie in de buurt', 'Intensiteit van contacten' en 'Tevredenheid over het contact in de buurt'.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

De vijf stellingen vertonen voldoende interne samenhang zodat zij samengebracht kunnen worden tot één samengestelde variabele (Cronbach's alpha = 0,7).

De groep respondenten die antwoordt met 'niet eens, niet oneens' is bij elk van de stellingen vrij groot en varieert van 28,4% bij stelling 3 tot 34,3% bij stelling 4.

Houding tegenover diversiteit, in 2011 en 2014, in %.

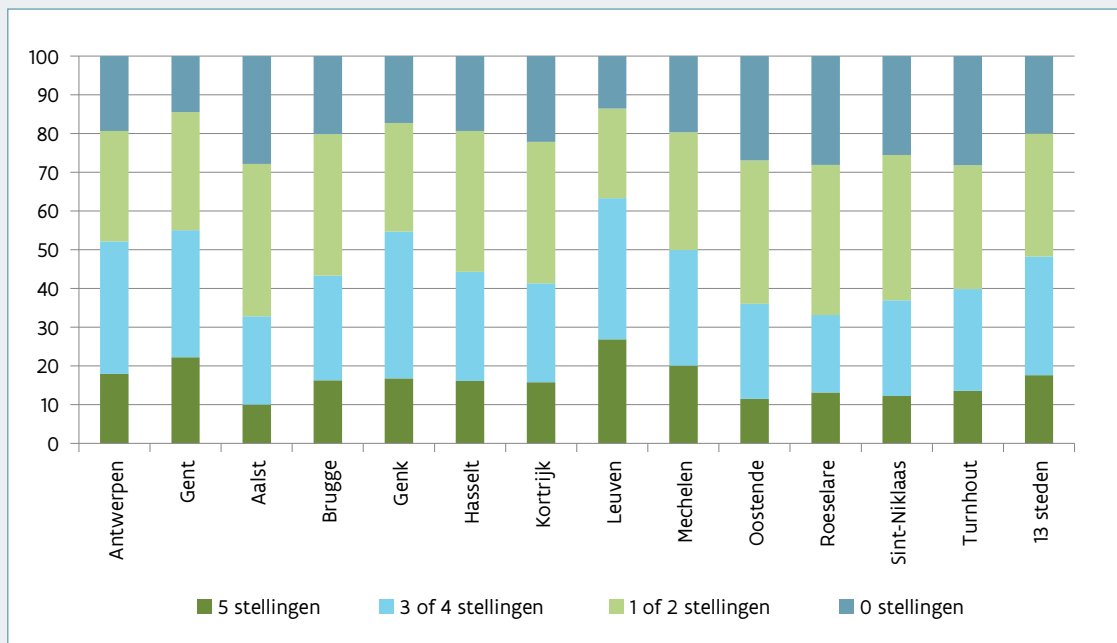
	2011	2014	BI ondergrens (2)	BI bovengrens (2)
Antwerpen	46,0*	52,1	50,1	54,2
Gent	47,2*	55,0	51,5	58,5
Aalst	29,9	32,8	30,5	35,3
Brugge	43,6	43,3	40,8	45,8
Genk	51,3*	54,7	52,6	56,8
Hasselt	43,7	44,3	40,3	48,4
Kortrijk	33,3*	41,3	37,3	45,4
Leuven	56,1*	63,3	61,3	65,2
Mechelen	42,1*	49,9	45,7	54,1
Oostende	34,1	36,1	32,1	40,2
Roeselare	34,4	33,2	29,2	37,4
Sint-Niklaas	33,8	36,9	32,9	41,2
Turnhout	39,3	39,8	37,4	42,3
Totaal 13 steden	43,4*	48,2	47,2	49,2

(1) * wijst op een significant verschil tussen 2014 en 2011 en dit onder controle van geslacht, leeftijd en opleiding (zie leeswijzer).

(2) BI= betrouwbaarheidsinterval 2014: als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en er geen significant verschil is (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor.

Houding tegenover diversiteit, in 2014, in %.

Bron: survey Stadsmonitor 2014.

SOCIALE INTEGRATIE IN DE BUURT

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat zich positief uitsprekt over de mate van sociale integratie in de buurt.

In de survey van de Stadsmonitor werden volgende vijf stellingen voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad:

- 'Mensen in mijn buurt zijn te vertrouwen.'
- 'Ik voel mij thuis bij de mensen die in deze buurt wonen.'
- 'Ik heb veel contact met mijn directe bureu.'
- 'Mensen in mijn buurt zijn bereid hun bureu te helpen.'
- 'Ik heb veel contact met andere buurtbewoners.'

De respondenten konden telkens antwoorden met 'helemaal eens', 'eerder eens', 'niet eens, niet oneens', 'eerder oneens' en 'helemaal oneens'.

In de tabel worden de resultaten gepresenteerd van een samengestelde variabele. Het gaat om het aandeel personen dat op minstens drie van de vijf stellingen 'eens' of 'helemaal eens' heeft geantwoord. In de grafiek wordt het aandeel personen weergegeven dat op nul, één/twee, drie/vier of vijf van de vijf stellingen 'eens' of 'helemaal eens' heeft geantwoord.

In de berekeningen werden enkel die respondenten opgenomen die minstens 3 van de 5 stellingen hebben beoordeeld.

Toelichting

In een leefbare en duurzame stad hebben een sterk sociaal weefsel en persoonlijke netwerken een positieve invloed op het vertrouwen van mensen in de medemens en de samenleving in het algemeen. Bovendien kunnen sterke persoonlijke netwerken indien gewenst zorgen voor ondersteuning en opvang in de vertrouwde omgeving.

In 2014 beoordeelt 57% van de inwoners van de 13 steden de sociale integratie in de buurt als positief. Het verschil tussen de steden is echter groot. De inwoners van Hasselt, Kortrijk, Roeselare, Genk en Brugge zijn het meest positief. In de grootsteden en in Oostende is de beoordeling het minst positief.

Tussen 2011 en 2014 is de houding tegenover sociale integratie in de buurt in geen enkele stad significant gewijzigd.

In de samengestelde variabele wordt de grens voor een positieve beoordeling van de sociale integratie in de buurt vrij arbitrair op minstens drie van de vijf stellingen gelegd. Als de grens gelegd wordt op vijf van de vijf stellingen, blijft min of meer dezelfde volgorde gelden. Het zijn dezelfde steden die het best scoren. Dezelfde steden scoren ook het minst goed: de grootsteden en Oostende.

27% van de inwoners van de centrumsteden is het (helemaal) eens met alle stellingen en beoordeelt de sociale integratie in de buurt dus als erg positief. Daartegenover staat een groep van 16% die het met geen enkele stelling eens is en de sociale integratie in de buurt dus als erg negatief beoordeelt.

Naar geslacht is er geen verschil op de samengestelde variabele. Naar leeftijd is dat er wel: oudere respondenten beoordelen hun sociale integratie in de buurt vaker positief dan jongere respondenten. Ook het eigendomsstatuut speelt een rol: eigenaars zijn positiever dan huurders. Naar nationaliteit blijken Belgen positiever over de sociale integratie in de buurt dan niet-Belgen. Er is ten slotte ook een beperkt effect van opleiding: hoger opgeleiden zijn iets positiever.

Men leest deze indicator best samen met andere indicatoren zoals 'Vertrouwen in de medemens', 'Intensiteit van contacten', 'Tevredenheid over contacten in de buurt', 'Deelname aan buurtactiviteiten' en 'Participatie in het verenigingsleven'.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

De vijf stellingen vertonen voldoende interne samenhang zodat zij samengebracht kunnen worden tot één samengestelde variabele (chronbach's alpha is minimaal 0,7).

De groep respondenten die antwoordt met 'niet eens, niet oneens' is bij elk van de stellingen vrij groot en varieert van 23,1% bij stelling 2 tot 29,3% bij stelling 5.

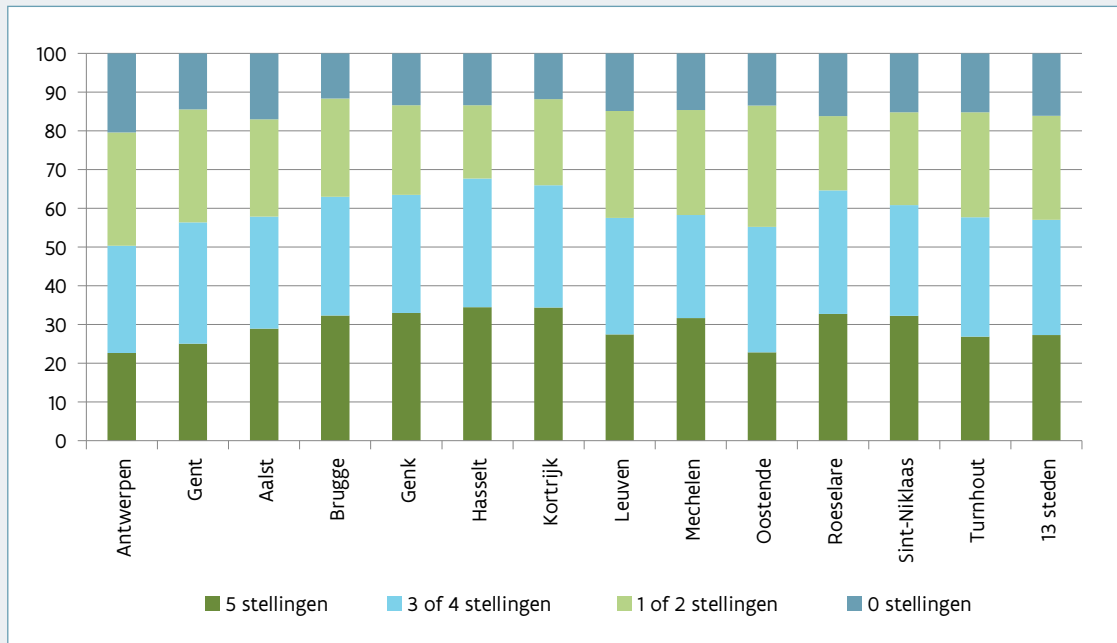
Sociale integratie in de buurt, in 2011 en 2014, in %.

	2011	2014	BI ondergrens (1)	BI bovengrens (1)
Antwerpen	52,4	50,3	48,2	52,4
Gent	53,5	56,3	52,8	59,8
Aalst	56,3	57,8	55,3	60,3
Brugge	65,0	63,0	60,5	65,4
Genk	63,2	63,4	61,4	65,5
Hasselt	67,2	67,7	63,7	71,5
Kortrijk	66,2	65,9	61,9	69,8
Leuven	57,7	57,5	55,5	59,5
Mechelen	58,9	58,2	54,0	62,3
Oostende	53,2	55,2	50,9	59,4
Roeselare	64,9	64,6	60,4	68,6
Sint-Niklaas	60,2	60,8	56,6	64,9
Turnhout	56,3	57,7	55,2	60,2
Totaal 13 steden	57,2	57,0	56,0	58,0

(1) BI= betrouwbaarheidsinterval 2014: als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en er geen significant verschil is (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor.

Sociale integratie in de buurt, in 2014, in %.

Bron: survey Stadsmonitor 2014.

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat leeft in een huishouden met achterstallige betaling(en) voor huishuur/afbetaling van de woning, elektriciteit/water/gas/stookolie, aankopen op afbetaling of gezondheidsuitgaven, wegens financiële redenen, tijdens het afgelopen jaar.

In de survey van de Stadsmonitor werd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad gevraagd of het is voorgekomen dat de respondent zelf of een ander lid van het gezin één of meer rekeningen niet (op tijd) kon betalen om financiële redenen (dus niet vergeten). Daarbij werden volgende soorten betalingen voorgelegd aan de respondent:

- 'huishuur/afbetaling van de woning (terugbetaling van de lening)'
- 'rekening van elektriciteit/water/gas/stookolie'
- 'terugbetaling van aankopen op afbetaling (uitgezonderd voor de woning)'
- 'gezondheidsuitgaven'.

De respondenten konden telkens antwoorden met 'neen, dat is de voorbije 12 maanden niet voorgekomen', 'ja, het is al eens voorgekomen dat ik de rekening niet (op tijd) kon betalen' en 'niet van toepassing'.

In de tabel worden de resultaten gepresenteerd van een samengestelde variabele. Het gaat om het aandeel respondenten dat op minstens 1 van de 4 items antwoordde 'ja, het is al eens voorgekomen dat ik de rekening niet (op tijd) kon betalen'. In de grafiek wordt het aandeel personen weergegeven dat antwoordde 'ja, het is al eens voorgekomen dat ik de rekening niet (op tijd) kon betalen' op elk van de verschillende items.

Toelichting

De indicator geeft een aanduiding van mogelijke financiële armoede in de stad. In een leefbare en duurzame stad heeft men aandacht voor sociale rechtvaardigheid en wordt ernaar gestreefd de armoede zoveel als mogelijk uit te bannen.

In 2014 leeft goed 13% van de inwoners van de 13 steden in een gezin met achterstallige betaling(en) voor huishuur/afbetaling van de woning, elektriciteit/water/gas/stookolie, aankopen op afbetaling of gezondheidsuitgaven. Het verschil tussen de steden is groot. De inwoners van Genk en Antwerpen hebben het vaakst betalingsmoeilijkheden, de inwoners van Hasselt het minst vaak.

Tussen 2011 en 2014 is het aandeel huishoudens met betalingsmoeilijkheden globaal gezien afgenomen.

Bekeken per stad is er enkel in Antwerpen sprake van een significante afname. In geen enkele stad is het aandeel huishoudens met betalingsmoeilijkheden tussen 2011 en 2014 significant toegenomen.

De rekeningen voor gas/elektriciteit/water/stookolie zorgen het vaakst voor problemen. 9% van de inwoners van de 13 steden hebben minstens 1 achterstallige betaling op deze rekeningen. Daarna volgen de betalingen van de huishuur/afbetalingen van de woning en de gezondheidsuitgaven (telkens 7%) en de aankopen op afbetaling (5%).

Naar geslacht is er een beperkt verschil op de samengestelde variabele: vrouwen hebben iets vaker betalingsmoeilijkheden dan mannen. Naar leeftijd is het effect groter: jongere respondenten hebben veel vaker betalingsmoeilijkheden dan oudere respondenten. Ook opleiding speelt een belangrijke rol: lager opgeleiden hebben vaker problemen dan hoger opgeleiden. Naar huishoudtype valt op dat gezinnen met kinderen vaker problemen hebben dan gezinnen zonder inwonende kinderen. Ten slotte zijn er ook duidelijke effecten van eigendomstatuut en nationaliteit: huurders hebben vaker problemen dan eigenaars en niet-Belgen vaker dan Belgen.

Men leest deze indicator best samen met andere indicatoren over inkomensongelijkheid en materiële armoede zoals 'Fiscale inkomens beneden de kritische grens', 'Personen met overmatige schuldenlast', 'Betaalbaarheid van zorg en opvang' en 'Betaalbaarheid van het wonen: betalingsmoeilijkheden', 'Budgetmeters elektriciteit en aardgas', 'Afsluitingen elektriciteit en aardgas'.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

In tegenstelling tot de administratieve cijfers van de Centrale voor Kredieten aan Particulieren van de Nationale Bank van België over het aantal geregistreerde personen met betalingsachterstand (zie indicator 'Personen met overmatige schuldenlast') werd in de survey van de Stadsmonitor niet alleen gevraagd naar achterstallen voor een consumentenkrediet of hypotheccair krediet maar ook naar betalingsproblemen voor andere uitgavenposten (huur, nutsvoorzieningen, gezondheidsuitgaven).

Deze indicator wordt ook opgenomen in de katern 'Gezinnen in de stad'. Daar wordt ook ingegaan op betalingsmoeilijkheden voor schoolkosten en voor kinderopvang.

Huishoudens met betalingsmoeilijkheden, in 2011 en 2014, in %.

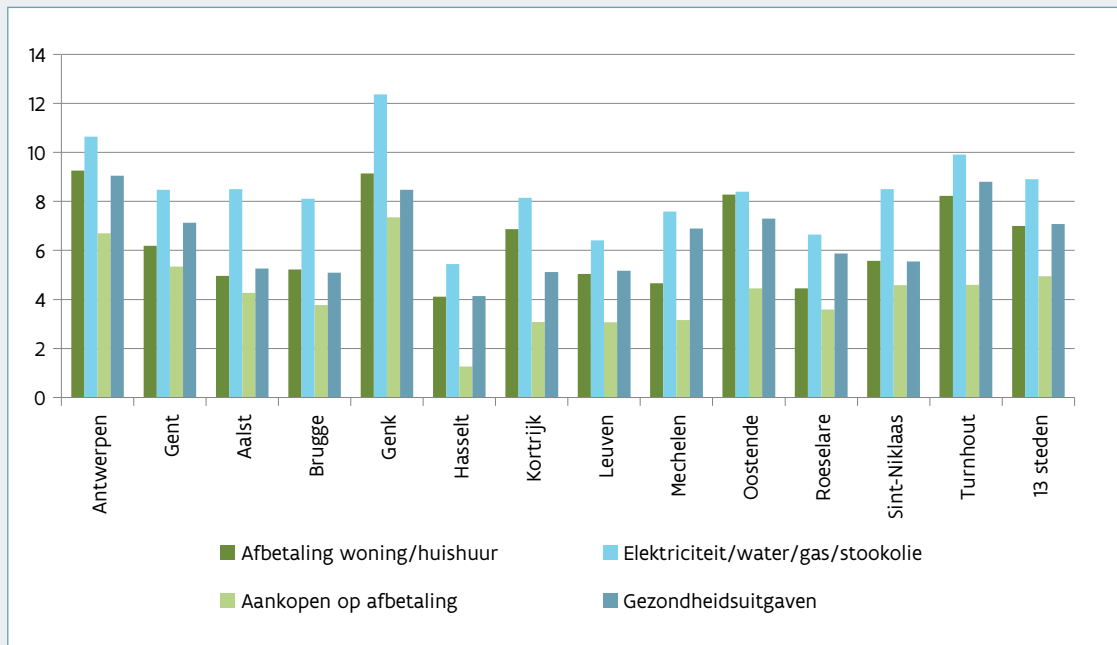
	2011	2014	BI ondergrens (2)	BI bovengrens (2)
Antwerpen	19,0*	16,5	14,9	18,2
Gent	14,5	12,6	10,4	15,3
Aalst	13,1	11,2	9,5	13,1
Brugge	12,9	11,5	9,9	13,3
Genk	17,7	17,6	16,0	19,4
Hasselt	12,9	9,1	6,9	11,8
Kortrijk	14,0	10,3	8,0	13,2
Leuven	9,4	10,5	9,2	11,9
Mechelen	14,5	11,3	8,8	14,3
Oostende	14,7	13,9	11,1	17,3
Roeselare	11,0	10,3	7,8	13,6
Sint-Niklaas	14,9	11,8	9,2	15,1
Turnhout	15,3	15,5	13,5	17,7
Totaal 13 steden	15,3*	13,4	12,7	14,2

(1) * wijst op een significant verschil tussen 2014 en 2011 en dit onder controle van geslacht, leeftijd en opleiding (zie leeswijzer).

(2) BI= betrouwbaarheidsinterval 2014: als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en er geen significant verschil is (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor.

Huishoudens met betalingsmoeilijkheden, in 2014, in %.

Bron: survey Stadsmonitor 2014.

FISCALE INKOMENS BENEDEN DE KRITISCHE GRENS

Definitie

Het gemiddeld netto belastbaar inkomen per inwoner, het aandeel individuele aangiften onder de 10.000 euro (in %) en het aandeel gemeenschappelijke aangiften onder de 20.000 euro (in %).

In de tabel gaat het om het gemiddeld netto belastbaar inkomen per inwoner in nominale termen. Dat is het quotiënt van het totale netto belastbaar inkomen van alle inwoners in het inkomstenjaar en de bevolking op 1 januari van het jaar dat volgt op het inkomstenjaar.

In de grafiek gaat het om het aandeel individuele aangiften met een netto belastbaar inkomen onder de 10.000 euro en het aandeel gemeenschappelijke aangiften met een netto belastbaar inkomen onder de 20.000 euro, ten opzichte van respectievelijk het totaal aantal individuele en het totaal aantal gemeenschappelijke aangiften. Een aangifte kan worden ingevuld door één persoon (individuele aangifte) of twee personen (gemeenschappelijke aangifte). De algemene regel is dat iedereen een individuele aangifte moet invullen, behalve gehuwden en wettelijk samenwonenden. Zij moeten gezamenlijk een gemeenschappelijke aangifte invullen. Met de belastingplichtigen die door de specifieke aard van hun inkomen (bijvoorbeeld jongeren zonder inkomen) of door hun gezinslasten niet belastbaar zijn en dus een nulaangifte indienen, wordt in de berekeningen voor de grafiek geen rekening gehouden.

Toelichting

In een leefbare en duurzame stad probeert men de financiële armoede zoveel als mogelijk uit te bannen. Daarvoor moeten alle inwoners kunnen beschikken over een menswaardig inkomen.

In het inkomstenjaar 2012 bedroeg het gemiddeld netto belastbaar inkomen per inwoner in de 13 steden 16.655 euro. Dat ligt lager dan het Vlaamse gemiddelde, maar duidelijk hoger dan het gemiddeld netto belastbaar inkomen in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest. Het gemiddeld netto belastbaar inkomen ligt het hoogst in Leuven, Hasselt, Brugge en Aalst en het laagst in Genk en Antwerpen. Het verschil tussen de hoogst en laagst scorende stad bedraagt bijna 4.500 euro.

Terwijl het gemiddeld netto beschikbaar inkomen per inwoner in de 13 steden tussen 2009 en 2010 in nominale termen beperkt is gedaald, is het tussen 2010 en 2012 weer duidelijk gestegen. Omgerekend in reële termen (gecorrigeerd voor inflatie) gaat het tussen 2010 en 2012 echter veeleer om een stagnatie, zowel in de 13 steden als in het totale Vlaamse Gewest.

Als gekeken wordt naar het aandeel individuele aangiften onder de 10.000 euro, blijkt het percentage bij de 13 steden nagenoeg even groot te zijn als het Vlaamse gemiddelde. Het hoogste aandeel individuele aangiften onder de 10.000 euro is te vinden in Genk, het laagste aandeel in Aalst.

Bij de gemeenschappelijke aangiften is het verschil tussen de 13 steden en het Vlaamse gemiddelde groter: in de 13 steden ligt het aandeel gemeenschappelijke aangiften onder de 20.000 euro 3 procentpunten hoger dan het Vlaamse gemiddelde. Dat aandeel ligt het hoogst in Antwerpen en het laagst in Leuven.

Deze indicator leest men best samen met andere indicatoren over inkomensongelijkheid en materiële armoede zoals de indicatoren 'Personen met overmatige schuldenlast', 'Betaalbaarheid van het wonen: betalingsmoeilijkheden', 'Betaalbaarheid van zorg en opvang' en 'Huishoudens met betalingsmoeilijkheden'.

Aandachtspunten

Het gaat hier telkens om het netto belastbaar inkomen. De fiscale netto inkomens komen niet volledig overeen met de werkelijke netto inkomens van de huishoudens. Zo wordt er geen rekening gehouden met de inkomens die vrijgesteld zijn van belastingen (zoals de kinderbijslagen) of inkomens die worden achtergehouden voor de fiscus (belastingontwijking).

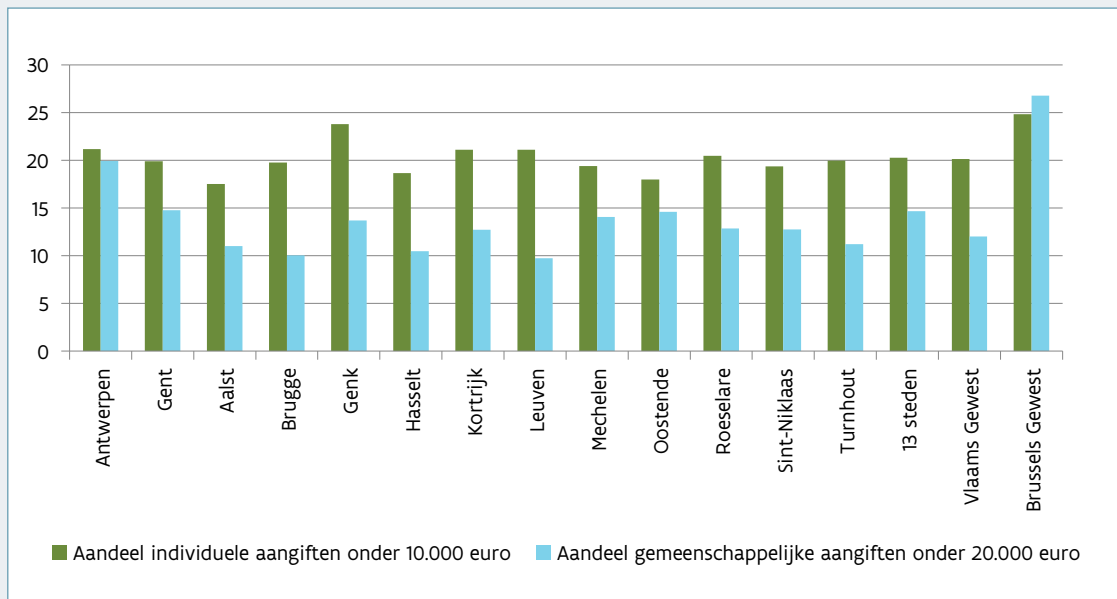
Een individuele of gemeenschappelijke aangifte zegt niets over het aantal personen in het fiscale huishouden aangezien geen rekening gehouden wordt met eventuele kinderen of andere personen ten laste. Tegelijk is het zo dat de twee partners van een ongehuwd of niet wettelijk maar wel feitelijk samenwonend koppel (al dan niet met kinderlast) twee afzonderlijke individuele aangiften moeten indienen.

Gemiddeld netto belastbaar inkomen per inwoner, in euro, inkomstenjaren 2009-2012 (aanslagjaren 2010-2013).

	2009	2010	2011	2012
Antwerpen	14.320	14.212	14.455	14.834
Gent	16.099	15.930	16.462	17.189
Aalst	17.145	17.154	17.592	18.194
Brugge	16.927	17.235	17.847	18.442
Genk	13.847	13.943	14.666	14.807
Hasselt	17.484	17.558	18.125	18.575
Kortrijk	15.894	16.114	16.752	17.445
Leuven	17.906	17.735	18.383	19.302
Mechelen	16.522	16.465	16.845	17.528
Oostende	15.629	15.671	16.089	16.733
Roeselare	15.715	15.890	16.435	17.047
Sint-Niklaas	15.809	15.840	16.246	16.792
Turnhout	15.745	15.951	16.291	16.707
Totaal 13 steden	15.698	15.677	16.112	16.655
Vlaams Gewest	16.505	16.599	17.146	17.765
Brussels Gewest	12.746	12.593	12.885	13.312

Bron: ADS, verwerking SVR.

Fiscale inkomens beneden de kritische grens, inkomstenjaar 2012 (aanslagjaar 2013), in %.

Bron: ADS, verwerking SVR.

VERHOOGDE TEGEMOETKOMING IN DE ZIEKTEVERZEKERING

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat geniet van een verhoogde tegemoetkoming in de ziekteverzekering.

Personen met een verhoogde tegemoetkoming in de ziekteverzekering genieten onder andere hogere terugbetalingen voor geneeskundige verzorging en geneesmiddelen, een gunstiger stelsel voor de vooruitbetalingen en het persoonlijk aandeel (remgeld) in geval van hospitalisatie.

Er zijn 3 rechtgevendende categorieën:

- op basis van een ontvangen sociaal voordeel (leeftoon of gelijkaardige OCMW-hulp, Inkomensgarantie voor Ouderen, Gewaarborgd Inkomen voor Bejaarden of recht op rentebijslag, uitkering voor personen met een handicap volgens de wet van 27 februari 1987, niet-begeleide minderjarige vreemdelingen en gehandicapte kinderen met een ongeschiktheid van ten minste 66%);
- op basis van een specifieke hoedanigheid en een inkomenscontrole (wezen, gepensioneerden, invaliden, weduwen/weduwenaars, personen die minstens 1 jaar werkloos zijn, personen met een erkende handicap die geen tegemoetkoming ontvangen, residenten van minstens 65 jaar oud, overheidspersoneel dat minstens 1 jaar arbeidsongeschikt is, leden van eenoudergezinnen en rechthebbenden op een verwarmingstoelage);
- op basis van een inkomenscontrole voor de gezinnen die zich niet in één van bovenstaande situaties bevinden maar leven in een gezin met een bescheiden inkomen (OMNIO-statuut).

Bij alle categorieën hebben zowel de titularissen als hun personen ten laste recht op de verhoogde tegemoetkoming.

In de tabel is het procentueel aandeel van de totale bevolking opgenomen dat een verhoogde tegemoetkoming geniet. In de grafiek wordt het procentueel aandeel van de totale bevolking weergegeven per categorie van de verhoogde tegemoetkoming. Het gaat telkens om zowel titularissen als hun personen ten laste en om gegevens op 1 januari van het jaar.

Toelichting

Deze indicator is relevant voor de strijd tegen materiële armoede en inkomensongelijkheid. Het gaat om de groep van de bevolking die volgens de overheid financiële ondersteuning nodig heeft opdat voor hen de toegang tot de gezondheidszorg gegarandeerd zou zijn.

Begin 2014 geniet 18% van de bevolking van de 13 steden de verhoogde tegemoetkoming in de ziekteverzekering. Tussen 2011 en 2013 is dat percentage

licht gestegen, daarna weer iets gedaald. Het aandeel personen met een verhoogde tegemoetkoming ligt bijna 5 procentpunten hoger in de 13 steden dan in het totale Vlaamse Gewest.

Antwerpen scoort het hoogst, kort gevolgd door Oostende. Brugge, Leuven en Hasselt hebben het laagste aandeel personen met een verhoogde tegemoetkoming.

Voor alle steden samen zijn de personen met een bepaald sociaal voordeel de omvangrijkste groep. Daarna volgt de groep personen met een specifieke hoedanigheid, kort gevolgd door de groep met OMNIO-statuut.

Deze verhouding tussen de 3 categorieën is terug te vinden in nagenoeg elke stad. Uitzonderingen hierop zijn de relatief grote groep personen met een OMNIO-statuut in Antwerpen en de relatief grote groep personen met een specifieke hoedanigheid in Genk.

Oostende is de stad met het hoogste aandeel personen die een verhoogde tegemoetkoming genieten op basis van een sociaal voordeel. Genk is de stad met het hoogste aandeel personen met een verhoogde tegemoetkoming op basis van een specifieke hoedanigheid. Antwerpen is de stad met het hoogste aandeel personen met een verhoogde tegemoetkoming op basis van het OMNIO-statuut.

De resultaten van deze indicator worden best samen bekeken met de resultaten van volgende indicatoren: 'Fiscale inkomens beneden de kritische grens', 'Personen met overmatige schuldenlast', 'Betaalbaarheid van het wonen: betalingsmoeilijkheden', 'Betaalbaarheid van zorg en opvang' en 'Huishoudens met betalingsmoeilijkheden'.

Aandachtspunten

De verhoogde tegemoetkoming wordt vaak ook de 'voorkeurregeling' in de ziekteverzekering genoemd.

Bij de beoordeling van de evolutie van deze indicator moet men rekening houden met het feit dat elke verhoging van de inkomensgrens of uitbreiding van de rechthebbende categorieën het aantal gerechtigden op de verhoogde tegemoetkoming doet stijgen.

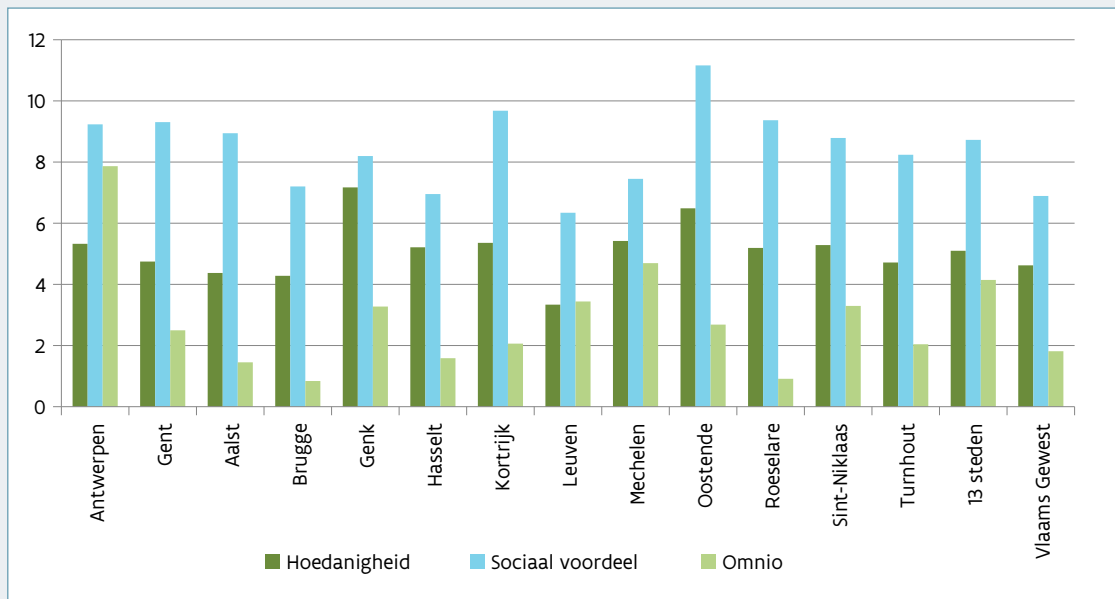
Enkel bij diegenen die een recht op verhoogde tegemoetkoming krijgen op basis van een bepaald sociaal voordeel gebeurt de toekenning automatisch. De andere personen die denken recht te hebben op de verhoogde tegemoetkoming, moeten dit statuut zelf aanvragen. Een bepaald deel van de doelgroep heeft dit nog niet gedaan. Dat is vooral het geval bij de personen die recht hebben op het OMNIO-statuut.

Verhoogde tegemoetkoming in de ziekteverzekering, van 2011 tot 2014, in %.

	2011	2012	2013	2014
Antwerpen	20,8	21,9	22,4	22,5
Gent	16,4	16,7	16,5	16,1
Aalst	14,2	14,6	14,8	14,2
Brugge	12,0	12,2	12,3	12,0
Genk	17,0	18,1	18,6	18,4
Hasselt	13,1	13,5	13,7	13,7
Kortrijk	16,3	16,7	17,1	16,7
Leuven	12,6	13,1	13,1	12,4
Mechelen	17,0	17,6	17,6	17,4
Oostende	19,4	20,2	20,3	20,4
Roeselare	14,8	15,2	15,5	15,0
Sint-Niklaas	16,1	17,0	17,4	17,0
Turnhout	13,7	14,6	15,0	15,2
Totaal 13 steden	17,0	17,7	18,0	17,8
Vlaams Gewest	12,7	13,1	13,3	13,0

Bron: KSZ, ADS, bewerking SVR.

Verhoogde tegemoetkoming in de ziekteverzekering naar categorie, in 2013, in %.

Bron: KSZ, ADS, verwerking SVR.

PERSONEN MET OVERMATIGE SCHULDENLAST

Definitie

Aantal personen van 18 jaar en ouder (in %) met overmatige schuldenlast.

Aantal personen dat op 31 december van het jaar bij de Centrale voor Kredieten aan Particulieren van de Nationale Bank van België geregistreerd staat met minstens één wanbetaling voor een consumentenkrediet (verrichtingen op afbetaling en kredietopeningen) of hypothecair krediet, afgesloten door natuurlijke personen voor privédoeleinden, in % van de bevolking van 18 jaar en ouder.

De criteria die gebruikt worden bij de registratie van een wanbetaling zijn:

- voor de verrichtingen op afbetaling (de verkopen op afbetaling, de leningen op afbetaling en de financieringshuren): als drie termijnbedragen op hun vervaldag niet of onvolledig zijn betaald, als een vervallen termijnbedrag gedurende drie maanden niet of onvolledig is betaald of als de nog te vervallen termijnbedragen onmiddellijk opeisbaar geworden zijn;
- voor de kredietopeningen: als een ongeoorloofde debetstand niet is aangezuiverd binnen drie maanden vanaf de datum waarop de kredietgever hiertoe schriftelijk heeft verzocht;
- voor de hypothecaire kredieten: als een verschuldigd bedrag niet of onvolledig is betaald binnen drie maanden na de vervaldag of als een verschuldigd bedrag niet of onvolledig is betaald binnen één maand na de ingebrekestelling via aangetekend schrijven.

In de tabel gaat het om het totaal aandeel met een wanbetaling geregistreerde personen, in % van de bevolking van 18 jaar en ouder. In de grafiek gaat het om het aandeel van de verschillende kredietvormen bij de geregistreerde wanbetalers, in %.

Toelichting

De indicator geeft een aanduiding van mogelijke financiële armoede in het huishouden. In een leefbare en duurzame stad heeft men aandacht voor sociale rechtvaardigheid en wordt ernaar gestreefd de armoede zoveel als mogelijk uit te bannen.

Eind 2013 staat 3,5% van de volwassen inwoners van de 13 steden bij de Centrale voor Kredieten aan Particulieren van de Nationale Bank geregistreerd met minstens één wanbetaling voor een consumenten- of hypothecair krediet. Dat aandeel is de jongste jaren beperkt gestegen. Het aandeel personen met betalingsachterstand ligt hoger in de 13 steden dan in het totale Vlaamse Gewest, maar duidelijk lager dan in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest.

Antwerpen en Oostende scoren relatief gezien het hoogst, kort gevolgd door Genk, Leuven, Brugge, Roeselare, Hasselt en Kortrijk hebben het laagste aandeel personen met betalingsachterstand.

Tussen 2010 en 2013 is het aandeel in de meeste steden licht gestegen. In Kortrijk, Leuven, Mechelen, Roeselare en Sint-Niklaas is het aandeel ongeveer constant gebleven.

Als gekeken wordt naar het soort van kredietvorm waarbij het vaakst wanbetalingen voorkomen, dan gaat het in de 13 steden vooral om kredietopeningen (43% van de geregistreerde wanbetalers) en leningen op afbetaling (41%). 8% van de meerderjarige inwoners met overmatige schuldenlast staat geregistreerd met een wanbetaling op een hypothecair krediet, 7% met een wanbetaling op een verkoop op afbetaling. Die verhouding tussen de verschillende kredietvormen komt in alle 13 steden en in het totale Vlaamse Gewest op ongeveer dezelfde manier terug.

Men leest deze indicator best samen met volgende indicatoren: 'Huishoudens met betalingsmoeilijkheden', 'Fiscale inkomens beneden de kritische grens', 'Betaalbaarheid van het wonen: betalingsmoeilijkheden' en de 'Betaalbaarheid van zorg en opvang'.

Aandachtspunten

De term 'overmatige schuldenlast' slaat hier enkel op wanbetalingen volgens de criteria vastgelegd door de Centrale voor Kredieten aan Particulieren van de Nationale Bank van België. Of deze achterstallen al dan niet in wanverhouding staan tegenover het inkomen wordt bij deze indicator niet beoordeeld.

De indicator brengt bovendien maar een deel van de personen met schuldenlast in beeld, namelijk diegenen die geregistreerd staan bij de Centrale voor Kredieten aan Particulieren van de Nationale Bank van België. Daarbij houdt men enkel rekening met achterstallen als gevolg van consumptie- en hypothecaire kredieten, niet met andere mogelijke achterstallen zoals voor huur, nutsvoorzieningen of gezondheidskosten. Dat gebeurde wel in de survey Stadsmonitor. Daarin werd gevraagd naar achterstallige betaling(en) voor huishuur/afbetaling van de woning, elektriciteit/water/gas/stookolie, aankopen op afbetaling of gezondheidsuitgaven (zie indicator 'Huishoudens met betalingsmoeilijkheden').

Deze indicator betreft alle volwassen personen met een wanbetaling op hypothecaire leningen en consumentenkredieten. Indien de lening of het krediet werd afgesloten door twee of meer personen, zijn zij allen opgenomen in de cijfers.

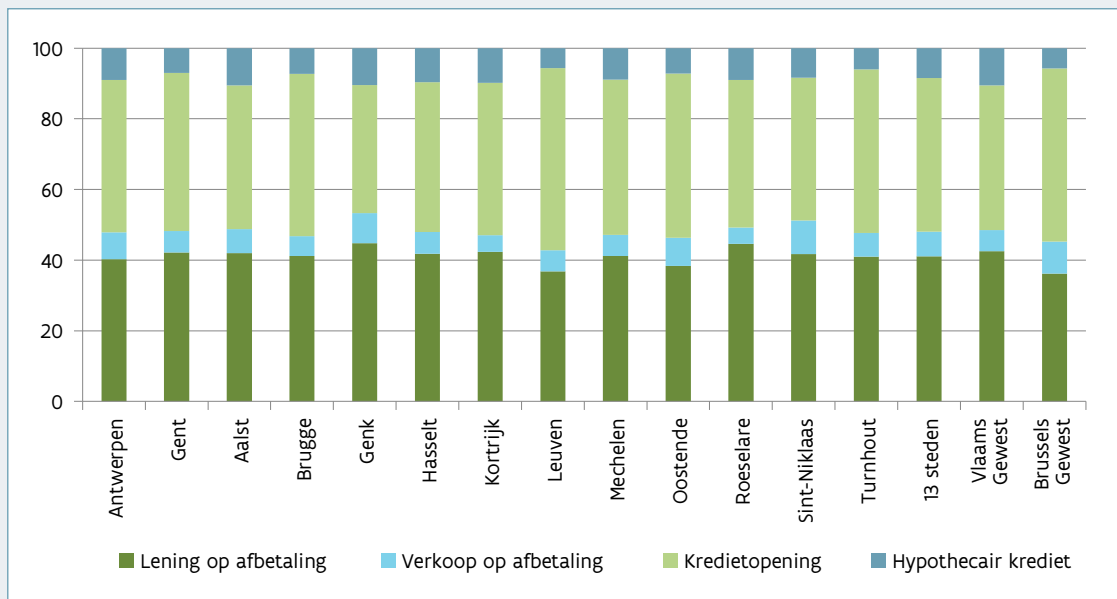

Personen met overmatige schuldenlast, van 2010 tot 2013, in % van de bevolking van 18 jaar en ouder.

	2010	2011	2012	2013
Antwerpen	3,9	4,0	4,0	4,2
Gent	3,5	3,6	3,7	3,8
Aalst	3,2	3,4	3,5	3,5
Brugge	2,4	2,4	2,5	2,6
Genk	3,6	3,7	3,9	4,0
Hasselt	2,3	2,5	2,6	2,7
Kortrijk	2,8	2,7	2,7	2,7
Leuven	1,9	1,9	1,9	2,0
Mechelen	3,1	3,1	3,1	3,0
Oostende	4,0	4,1	4,1	4,2
Roeselare	2,6	2,6	2,7	2,6
Sint-Niklaas	2,9	2,9	3,0	3,0
Turnhout	3,1	3,0	3,3	3,3
Totaal 13 steden	3,3	3,3	3,4	3,5
Vlaams Gewest	2,4	2,4	2,5	2,5
Brussels Gewest	4,6	4,8	4,9	5,1

Bron: NBB, ADS, verwerking SVR.

Aandeel kredietvormen bij geregistreerde wanbetalers, in 2013, in %.

Bron: NBB, ADS, verwerking SVR.

BUDGETMETERS ELEKTRICITEIT EN AARDGAS

Definitie

Het aandeel ingeschakelde budgetmeters elektriciteit (of aardgas) ten opzichte van het aantal toegangspunten elektriciteit (of aardgas) in de stad.

Huishoudelijke klanten die door hun commerciële energieleveranciers worden opgezegd (en geen andere leverancier vinden), komen bij hun distributienetbeheerder terecht, die dan als sociale leverancier optreedt. Dit om te voorkomen dat de klant plots zonder energie valt. Indien de klant de facturen van zijn netbeheerder niet correct betaalt en in gebreke wordt gesteld, zal de netbeheerder een budgetmeter plaatsen. Op die manier wordt ervoor gezorgd dat de klant toch verder energie kan verbruiken maar wordt vermeden dat er een nieuwe schuld ontstaat.

Er bestaan zowel budgetmeters voor elektriciteit als voor aardgas. Het systeem werkt met een betaalkaart die de klant eerst voor een bepaald bedrag moet opladen. Hij kan dan voor het opgeladen bedrag energie verbruiken.

Dankzij de budgetmeter blijft de klant bewust van zijn energieverbruik. Het zet hem ertoe aan energie te besparen, waardoor hij vermijdt dat schulden oplopen. Om redenen van schuldbeheersing zijn klanten vaak zelf vragende partij voor een budgetmeter.

Toelichting

De indicator over het aandeel budgetmeters elektriciteit en aardgas informeert vooral over het voorkomen van energiearmoede in de stad.

In 2013 ligt het aandeel budgetmeters zowel voor elektriciteit als voor aardgas gemiddeld hoger in de 13 centrumsteden dan in het gehele Vlaamse Gewest.

Tussen 2011 en 2013 blijft het aandeel budgetmeters elektriciteit in de meeste steden vrij stabiel, het aandeel budgetmeters aardgas neemt op de meeste plaatsen toe.

Het aandeel budgetmeters ligt het hoogst in Antwerpen, Gent, Aalst, Oostende en Genk (hier vooral de budgetmeters elektriciteit). In Leuven, Hasselt en Brugge is het aandeel budgetmeters het laagst.

Aangezien deze indicator een maat is voor energiearmoede, zijn de verschillen deels verklaarbaar door sociaal-economische factoren.

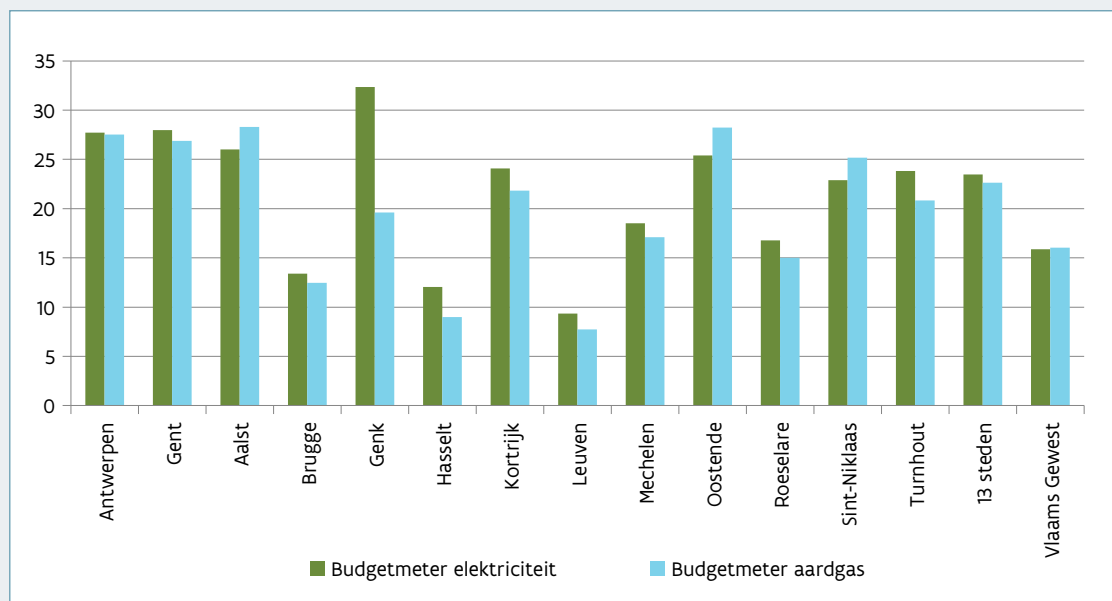
Deze indicator kan gelezen worden samen met 'Afsluitingen elektriciteit en aardgas', 'Personen met overmatige schuldenlast', 'Betaalbaarheid van het wonen: woonquote en betalingsmoeilijkheden' en 'Huishoudens met betalingsmoeilijkheden'.

Aandeel ingeschakelde budgetmeters elektriciteit en aardgas, in 2011 en 2013 (telkens op 31/12), in aantal per 1.000 toegangspunten.

	Elektriciteit		Aardgas	
	2011	2013	2011	2013
Antwerpen	29	28	24	28
Gent	29	28	24	27
Aalst	23	26	22	28
Brugge	14	13	12	12
Genk	35	32	22	20
Hasselt	14	12	11	9
Kortrijk	27	24	21	22
Leuven	10	9	8	8
Mechelen	22	19	17	17
Oostende	25	25	24	28
Roeselare	18	17	15	15
Sint-Niklaas	22	23	22	25
Turnhout	23	24	20	21
Totaal 13 steden	24	23	20	23
Vlaams Gewest	16	16	15	16

Bron: VREG.

Aandeel ingeschakelde budgetmeters elektriciteit en aardgas, op 31/12/2013, in aantal per 1.000 toegangspunten.

Bron: VREG.

AFSLUITINGEN ELEKTRICITEIT EN AARDGAS

Definitie

Het aandeel afgesloten toegangspunten elektriciteit (of aardgas) na advies van de lokale adviescommissie (LAC) ten opzichte van het aantal toegangspunten elektriciteit (of aardgas) in de stad.

De overheid beschouwt het beschikken over energie als een basisrecht. Om de klant te beschermen is er een specifieke procedure die de leveranciers en de netbeheerders bij wanbetaling moeten volgen. Slechts in erg uitzonderlijke situaties kan de distributienetbeheerder de toevoer van elektriciteit en/of aardgas afsluiten. Om klanten tijdens de winterperiode niet zonder energie te zetten, mag er nooit worden afgesloten in de periode van 1 december tot 1 maart.

Vooraleer de sociale leverancier een gezin mag afsluiten wegens wanbetaling, moet hij het dossier voorleggen aan de LAC van de gemeente. In geval van fraude, bij onveiligheid, bij leegstand of als de klant weigert om een contract te tekenen na verhuis, is geen LAC-advies nodig.

Toelichting

De indicator over het aandeel afsluitingen van elektriciteit en aardgas informeert vooral over het voorkomen van energiearmoede in de stad.

In 2013 is er wat het aandeel afsluitingen van elektriciteit betreft gemiddeld weinig verschil tussen de 13 centrumsteden en het gehele Vlaamse Gewest. Het aandeel aardgasafsluitingen ligt gemiddeld wel hoger in de 13 centrumsteden. Hasselt en Genk kennen het hoogste aandeel elektriciteitsafsluitingen. Het hoogste aandeel aardgasafsluitingen zien we in Oostende, Antwerpen en Hasselt. In Brugge, Roeselare, Turnhout, Aalst en Sint-Niklaas is het aandeel afsluitingen van elektriciteit en aardgas het laagst.

Het aandeel afgesloten toegangspunten voor aardgas ligt veel hoger dan voor elektriciteit. De schulden bij aardgasafnemers lopen vaak sneller op omdat het aandeel van de aardgaskost in het gezinsbudget meestal hoger is dan de elektriciteitskost. De netbeheerders hebben de indruk dat afnemers ook sneller geneigd zijn hun elektriciteitsrekening te betalen omdat voor verwarming op aardgas alternatieven mogelijk zijn, wat voor elektriciteit niet het geval is.

Aangezien deze indicator een maat is voor energiearmoede zijn de verschillen wellicht verklaarbaar door sociaal-economische factoren.

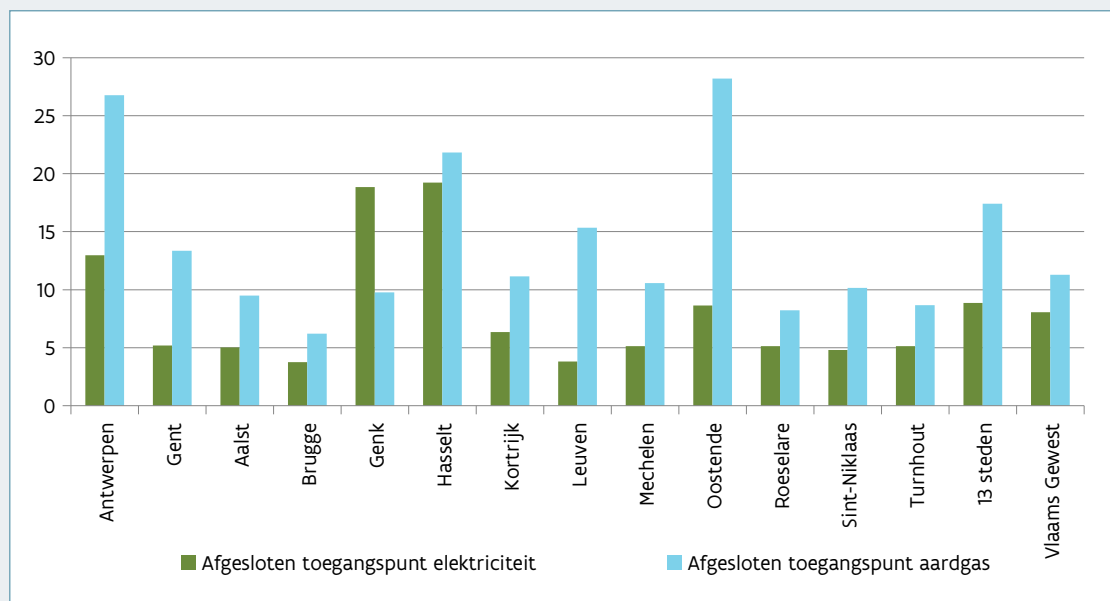
Deze indicator kan gelezen worden samen met 'Budgetmeters elektriciteit en aardgas', 'Personen met overmatige schuldenlast', 'Betaalbaarheid van het wonen: woonquote en betalingsmoeilijkheden' en 'Huishoudens met betalingsmoeilijkheden'.

Aantal afgesloten toegangspunten elektriciteit en aardgas, in 2011 en 2013 (telkens op 31/12), in aantal per 1.000 toegangspunten.

	Elektriciteit		Aardgas	
	2011	2013	2011	2013
Antwerpen	9	13	21	27
Gent	4	5	12	13
Aalst	4	5	8	9
Brugge	3	4	6	6
Genk	18	19	10	10
Hasselt	17	19	21	22
Kortrijk	5	6	10	11
Leuven	3	4	13	15
Mechelen	4	5	10	11
Oostende	7	9	22	28
Roeselare	4	5	5	8
Sint-Niklaas	3	5	8	10
Turnhout	4	5	6	9
Totaal 13 steden	7	9	14	17
Vlaams Gewest	6	8	10	11

Bron: VREG.

Aantal afgesloten toegangspunten elektriciteit en aardgas per 1000 toegangspunten, op 31/12/2013, in aantal per 1.000 toegangspunten.

Bron: VREG.

KANSARMOEDE-INDEX VAN KIND EN GEZIN

Gezin

Definitie

Aandeel (%) geboorten in een kansarm gezin.

Aantal kinderen geboren in een kansarm gezin volgens de criteria van Kind en Gezin in jaar x en de jaren x-1 en x-2 gedeeld door het totaal aantal kinderen geboren in de jaren x, x-1 en x-2, in %.

De regioteamleden van Kind en Gezin toetsen bij elke geboorte de situatie van het gezin aan 6 criteria: het maandinkomen van het gezin, de arbeidssituatie van de ouders, de opleiding van de ouders, de huisvesting, de ontwikkeling van de kinderen en de gezondheid. Een gezin wordt als kansarm beschouwd als het op minstens 3 van de 6 criteria zwak scoort.

In de tabel is het procentueel aandeel geboorten in een kansarm gezin opgenomen. In de grafiek wordt het procentueel aandeel geboorten weergegeven in gezinnen die zwak scoren op de 3 sociaal-economische criteria (inkomen, arbeidssituatie en opleiding) en gezinnen die zwak scoren op alle 6 criteria. Het gaat in de tabel en de grafiek telkens om het gemiddelde van jaar x en de jaren x-1 en x-2.

Toelichting

In een leefbare en duurzame stad probeert men de armoede en sociale uitsluiting zoveel mogelijk uit te bannen. Armoede uit zich niet alleen op financieel vlak, maar gaat veelal gepaard met uitsluiting en achterstelling op tal van andere maatschappelijke domeinen zoals tewerkstelling, opleiding, huisvesting en gezondheid. De door Kind en Gezin ontwikkelde kansarmoede-index brengt deze verschillende dimensies van armoede en sociale uitsluiting samen in beeld.

In 2013 vond 1 op de 5 geboorten in de 13 steden plaats in een kansarm gezin. Tussen 2010 en 2013 is dat aandeel duidelijk gestegen. Het aandeel kansarme geboorten ligt bijna dubbel zo hoog in de 13 steden als in het totale Vlaamse Gewest.

Oostende scoort het hoogst, kort gevolgd door Antwerpen. Brugge, Aalst en Hasselt hebben het laagste aandeel geboorten in kansarme gezinnen.

Voor alle 13 steden samen vond in 2013 13% van de geboorten plaats in een gezin dat zwak scoort op de 3 sociaal-economische criteria en 1% in een gezin dat zwak scoort op alle 6 criteria. Die aandelen liggen telkens bijna dubbel zo hoog als in het gehele Vlaamse Gewest.

Bij de geboorten in gezinnen die zwak scoren op de 3 sociaal-economische criteria kennen Oostende, Antwerpen, Gent en Turnhout de hoogste percentages. Brugge, Hasselt en Aalst scoren het laagst. Het aandeel geboorten in een gezin dat zwak scoort op

alle 6 criteria ligt het hoogst in Sint-Niklaas en Leuven en het laagst in Turnhout.

De resultaten van deze indicator worden best samen bekeken met de resultaten van volgende indicatoren: 'Fiscale inkomens beneden de kritische grens', 'Verhoogde tegemoetkoming in de ziekteverzekering', 'Personen met overmatige schuldenlast', 'Betaalbaarheid van het wonen: betalingsmoeilijkheden', 'Betaalbaarheid van zorg en opvang' en 'Huishoudens met betalingsmoeilijkheden'.

Aandachtspunten

De gegevens van deze indicator zijn gebaseerd op een subjectieve beoordeling van de situatie van het gezin door de plaatselijke regioteamverantwoordelijken van Kind en Gezin. Dat kan zorgen voor enige variatie in de scores tussen de verschillende steden. Om een correcte en relevante datakwaliteit te waarborgen, krijgen de regioteamleden geregeld opleiding over de registratiemethode. Daarnaast is er controle op foutieve registraties en niet ingevulde gegevens om te komen tot een zo volledig mogelijke gegevensregistratie. Bij de berekening van het aandeel kinderen dat geboren wordt in een kansarm gezin wordt ten slotte gewerkt met het voortschrijdend gemiddelde van het jaar en de 2 voorgaande jaren om eventuele schommelingen in de registratie zoveel mogelijk op te vangen.

Een gezin wordt door Kind en Gezin als kansarm beschouwd als het op minstens 3 van de 6 criteria zwak scoort. Een gezin dat op minder dan 3 criteria zwak scoort maar door de regioteamleden toch als kansarm wordt gepercipieerd, wordt mits een goede verantwoording toch ook als een kansarm gezin in de gegevens opgenomen.

De gegevens hebben enkel betrekking op de geboorten in gezinnen die begeleid worden door Kind en Gezin. In het Vlaamse Gewest gaat het om ongeveer 97% van alle geboorten. In de gemeenten dicht bij de taalgrens is het aandeel opgevolgde gezinnen lager omdat daar heel wat gezinnen niet voor de dienstverlening van Kind en Gezin kiezen maar voor haar Franstalige tegenhanger. Om dezelfde reden werden geen cijfers voor het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest opgenomen.

Het aantal geboorten op basis van de gegevens van Kind en Gezin ligt hoger dan het officiële geboortecijfer omdat Kind en Gezin ook geboorten begeleidt in gezinnen zonder geldige verblijfsdocumenten en bij kandidaat-vluchtelingen.

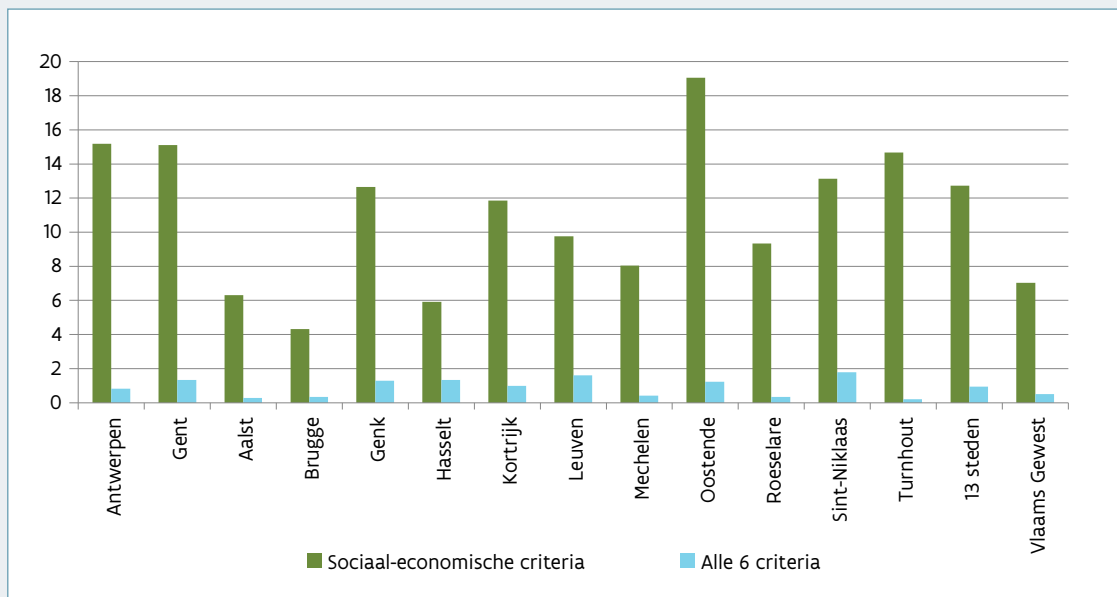
Deze indicator wordt ook opgenomen in de katern 'Gezinnen in de stad'.

Kansarmoede-index van Kind en Gezin, van 2010 tot 2013, in %.

	2010	2011	2012	2013
Antwerpen	22,7	23,8	25,1	26,1
Gent	15,5	18,3	20,3	22,7
Aalst	7,2	7,0	7,2	8,8
Brugge	5,6	7,1	7,7	8,2
Genk	18,3	18,3	18,2	21,8
Hasselt	8,1	9,8	10,4	10,2
Kortrijk	10,0	14,6	18,0	17,6
Leuven	14,7	14,9	13,3	13,8
Mechelen	14,0	14,1	13,2	13,0
Oostende	15,7	21,1	26,7	27,4
Roeselare	8,7	11,5	13,5	14,5
Sint-Niklaas	9,5	12,5	14,0	16,4
Turnhout	12,0	14,3	17,6	19,8
Totaal 13 steden	16,2	17,9	19,2	20,4
Vlaams Gewest	8,6	9,7	10,5	11,2

Bron: Kind en Gezin.

Aandeel geboorten in een gezin dat zwak scoort op de 3 sociaal-economische criteria (inkomen, arbeidssituatie en opleiding) en op alle 6 criteria, in 2013, in % van totaal aantal geboorten.

Bron: Kind en Gezin.

Definitie

De onderwijskansarmoede-indicator (OKI) voor het gewoon lager onderwijs is het aantal leerlingenkenmerken (er zijn er in totaal 4) waarop de leerlingen lager onderwijs aantikken, gedeeld door het totaal-aantal leerlingen lager onderwijs (naar woonplaats van de leerlingen).

De OKI in het gewoon lager onderwijs is de verhouding van het aantal leerlingenkenmerken waarop de leerlingen van het gewoon lager onderwijs met woonplaats in de stad aantikken, gesommeerd over deze leerlingen (teller), en het totaal aantal leerlingen van het gewoon lager onderwijs met woonplaats in de stad (noemer). Als een leerling aantikt op geen enkel kenmerk wordt hij in de teller niet meegeteld, als hij aantikt op 1 kenmerk eenmaal in de teller, als hij aantikt op 2 kenmerken tweemaal, enzovoort. Aangezien er vier leerlingenkenmerken zijn (zie hieronder) is de OKI een getal tussen 0 (geen kansarmoede) en 4 (extreme kansarmoede).

De voornoemde leerlingenkenmerken geven het risico op kansarmoede weer. Het zijn:

1. Laag opleidingsniveau van de moeder
Een leerling tikt aan op dit kenmerk indien de moeder maximaal lager secundair onderwijs afgewerkt heeft. Indien het opleidingsniveau niet gekend is, tikt de leerling niet aan.
2. Gezinstaal niet-Nederlands
De taal die de leerling in het gezin spreekt is niet de onderwijstaal indien de leerling in het gezin met niemand of in een gezin met drie gezinsleden (de leerling niet meegerekend) met maximaal één gezinslid de onderwijstaal spreekt. Broers en zussen worden samen als één gezinslid beschouwd.
3. Schooltoelage
De leerling scoort op deze indicator als hij/zij in aanmerking komt voor een schooltoelage en die aangevraagd heeft.
4. Buurt met hoge mate van schoolse vertraging
Op basis van zijn of haar woonplaats kan er aan elke leerling een "Percentage 15-jarigen in de buurt waar de leerling woont met minstens 2 jaar schoolse vertraging" gelinkt worden. Na rangschikking van alle leerlingen uit het basis- en het secundair onderwijs op basis van dit kenmerk, worden enkel die leerlingen in het hoogste kwartiel beschouwd als leerlingen die in een buurt met hoge mate van schoolse vertraging wonen. Dit betekent dat 25% van alle leerlingen zal scoren op dit kenmerk. De bepaling gebeurt apart voor basis- en secundair onderwijs.

Toelichting

In de 13 steden bedraagt de OKI 1,48 in het schooljaar 2012-2013, dat is bijna dubbel zo hoog als in het Vlaamse Gewest (0,78).

Tussen de 13 steden varieert de OKI van 0,55 (Brugge) tot 2,09 (Antwerpen). Ook in Mechelen, Gent en Genk ligt de OKI hoog, terwijl hij in Roeselare laag ligt.

Alhoewel de cijfers betrekking hebben op een korte periode, lijken ze voorzichtig te stijgen. In Brugge, Genk en Leuven dalen de cijfers licht.

Deze indicator kan gelezen worden samen met 'Kansarmoede-index Kind en Gezin', 'Kinderen in een gezin zonder betaald werk', 'Ongekwalficeerde uitstroom uit het secundair onderwijs' en 'Tevredenheid over voorzieningen voor opvang armen/vreemdelingen/werklozen'.

Deze indicator wordt ook opgenomen in de katern 'Gezinnen in de stad'.

Aandachtspunten

In de rapporten met leerlingenkenmerken worden alle leerlingen opgenomen die op 1 februari van het betreffende schooljaar ingeschreven zijn in een school gefinancierd of gesubsidieerd door de Vlaamse overheid. We nemen de leerlingen uit het gewoon lager onderwijs. Leerlingen uit het buitengewoon onderwijs zijn niet opgenomen. De leerlingenkenmerken zijn immers niet beschikbaar voor het buitengewoon onderwijs.

Er zijn factoren die ervoor zorgen dat de totalen een (beperkt) aantal eenheden kunnen verschillen met totalen in andere rapporten. Zo vermeldt de Stadsmonitor enkel leerlingen in het Nederlandstalig onderwijs terwijl andere rapporten ook de leerlingen omvatten die in het Franstalig taalregime les krijgen in een school gefinancierd of gesubsidieerd door de Vlaamse overheid. Zie de betreffende rapporten voor duiding omtrent de (verschillen in) scope van de gegevens, zoals het Statistisch jaarboek van het Vlaams onderwijs, te raadplegen op <http://www.ond.vlaanderen.be/onderwijsstatistieken/>.

Deze indicator wordt ook opgenomen in de katern 'Gezinnen in de stad'.

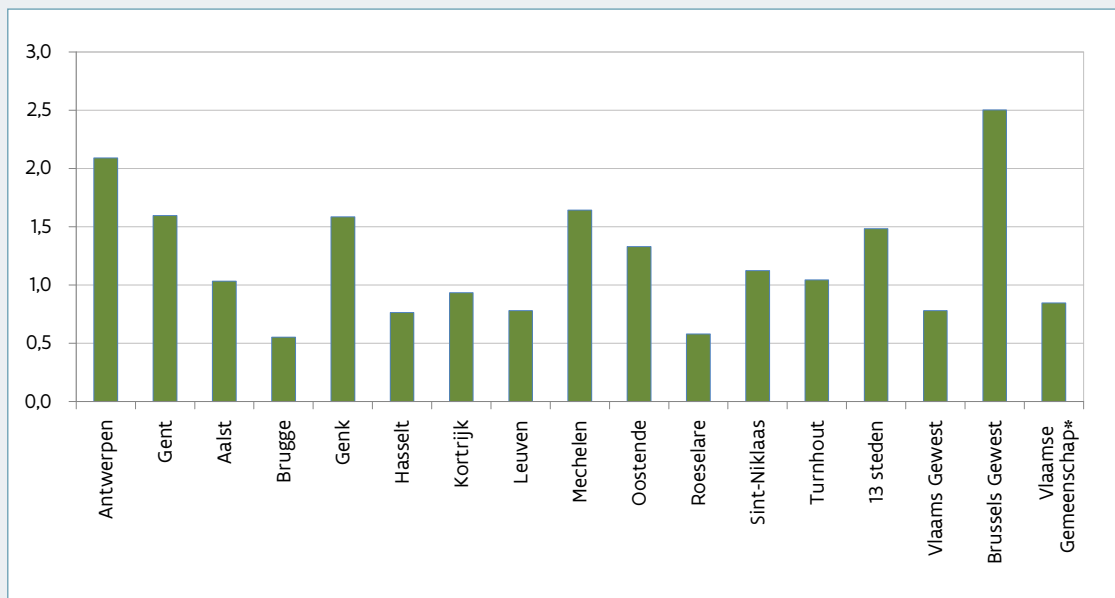
Onderwijskansarmoede-indicator in het lager onderwijs naar woonplaats, van 2010-2011 tot 2012-2013, getal tussen 0 (geen kansarmoede) en 4 (extreme kansarmoede).

	2010-2011	2011-2012	2012-2013
Antwerpen	2,03	2,05	2,09
Gent	1,57	1,56	1,60
Aalst	1,01	1,00	1,03
Brugge	0,60	0,58	0,55
Genk	1,62	1,60	1,58
Hasselt	0,72	0,72	0,76
Kortrijk	0,91	0,93	0,93
Leuven	0,79	0,76	0,78
Mechelen	1,59	1,62	1,64
Oostende	1,30	1,34	1,33
Roeselare	0,58	0,58	0,58
Sint-Niklaas	1,12	1,10	1,12
Turnhout	0,99	1,02	1,04
Totaal 13 steden	1,45	1,46	1,48
Vlaams Gewest	0,77	0,77	0,78
Brussels Gewest	2,52	2,49	2,50
Vlaamse Gemeenschap*	0,83	0,83	0,85

* Vlaamse Gemeenschap omvat de gemeenten van het Vlaamse Gewest en van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (enkel leerlingen Nederlandstalig onderwijs).

Bron: Departement Onderwijs en Vorming.

Onderwijskansarmoede-indicator in het lager onderwijs naar woonplaats, in 2012-2013, getal tussen 0 (geen kansarmoede) en 4 (extreme kansarmoede).

* Vlaamse Gemeenschap omvat de gemeenten van het Vlaamse Gewest en van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (enkel leerlingen Nederlandstalig onderwijs).

Bron: Departement Onderwijs en Vorming.

Definitie

Aandeel (%) personen van 0 tot 17 jaar dat leeft in een tweoudergezin waar beide ouders niet werken of in een eenoudergezin waar de enige ouder niet werkt.

De Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid (KSZ) registreert de socio-economische positie van de gehele Belgische bevolking. Personen worden beschouwd als werkend, werkzoekend of niet-beroepsactief of komen in een restcategorie ('andere') terecht.

Werkenden zijn volgens de KSZ personen die werken in loondienst (zowel in de privésector als in de overheidssector), personen die tewerkgesteld zijn als zelfstandige, personen die tewerkgesteld zijn als helper bij een werkgever die het statuut van zelfstandige heeft en personen die tegelijk werken in loondienst en als zelfstandige of helper bij een zelfstandige.

Op huishoudniveau kan men door te kijken naar de socio-economische positie van de ouders of in het geval van een eenoudergezin naar de socio-economische positie van de enige ouder, de werkintensiteit van het huishouden berekenen. Indien geen enkele ouder als werkend staat geregistreerd in de KSZ, wordt het huishouden beschouwd als een huishouden zonder betaald werk.

In de tabel is het procentueel aandeel van de kinderen opgenomen dat leeft in een gezin zonder betaald werk. In de grafiek wordt het procentueel aandeel van de kinderen weergegeven dat leeft in een gezin zonder betaald werk per huishoudtype. Het gaat telkens om gegevens die betrekking hebben op de situatie op 1 januari van het jaar.

Toelichting

Deze indicator is relevant voor de strijd tegen materiële armoede en inkomensongelijkheid. De aanwezigheid van werk binnen een gezin wordt beschouwd als een belangrijke buffer tegen armoede en sociale uitsluiting.

Begin 2013 leefde 17% van de kinderen in de 13 steden in een gezin zonder betaald werk. Dat aandeel ligt 6 procentpunten hoger in de 13 steden dan in het totale Vlaamse Gewest. Het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest scoort nog opvallend hoger. Het aandeel kinderen in een huishouden zonder betaald werk ligt daar dubbel zo hoog als in de 13 steden.

Antwerpen scoort het hoogst, gevolgd door Genk en Oostende. Brugge en Roeselare hebben het laagste aandeel kinderen in een gezin zonder betaald werk.

Tussen 2010 en 2012 is het aandeel kinderen in een gezin zonder betaald werk beperkt gedaald, daarna is het weer licht gestegen. In Gent, Genk en Mechelen is het aandeel tussen 2010 en 2013 duidelijk gedaald (telkens met bijna 2 procentpunten), in Sint-Niklaas gestegen (met bijna 2 procentpunten).

Het aandeel kinderen in een gezin zonder betaald werk verschilt in de 13 steden sterk naar huishoudtype. 11% van de kinderen die wonen in een tweoudergezin leven in een gezin zonder betaald werk. Bij de kinderen in een eenoudergezin ligt dat aandeel bijna 4 keer hoger (37%).

In Antwerpen, Genk, Oostende, Mechelen en Turnhout wonen meer dan 10% van de kinderen in een tweoudergezin in een gezin zonder betaald werk, in Brugge ligt dat slechts op 3%.

Ook bij de kinderen in een eenoudergezin scoren Antwerpen en Genk het hoogst. Daar ligt het aandeel kinderen in een gezin zonder betaald werk telkens boven 40%.

De resultaten van deze indicator worden best samen bekeken met de resultaten van volgende indicatoren: 'Fiscale inkomens beneden de kritische grens', 'Verhoogde tegemoetkoming in de ziekteverzekering', 'Kansarmoede-index van Kind en Gezin' en 'Onderwijskansarmoede-indicator (OKI)'.

Aandachtspunten

Bij deze cijfers dient opgemerkt te worden dat een aantal groepen die klassiek als werkend worden beschouwd, bij de KSZ niet als zodanig geregistreerd staan omdat zij geen band hebben met de Belgische sociale zekerheid. Het gaat onder meer om uitgaande grensarbeiders, personen die in België werken voor een organisatie/onderneming die geen bijdragen verschuldigd is aan de Belgische sociale zekerheid en internationale ambtenaren en diplomaten. In bepaalde regio's (zoals de grensgebieden of de rand rond Brussel) moet daarmee bij de interpretatie van de gegevens rekening gehouden worden.

Er wordt hier enkel rekening gehouden met de socio-economische positie van de ouders, niet met de positie van mogelijke andere in het huishouden inwonende volwassenen.

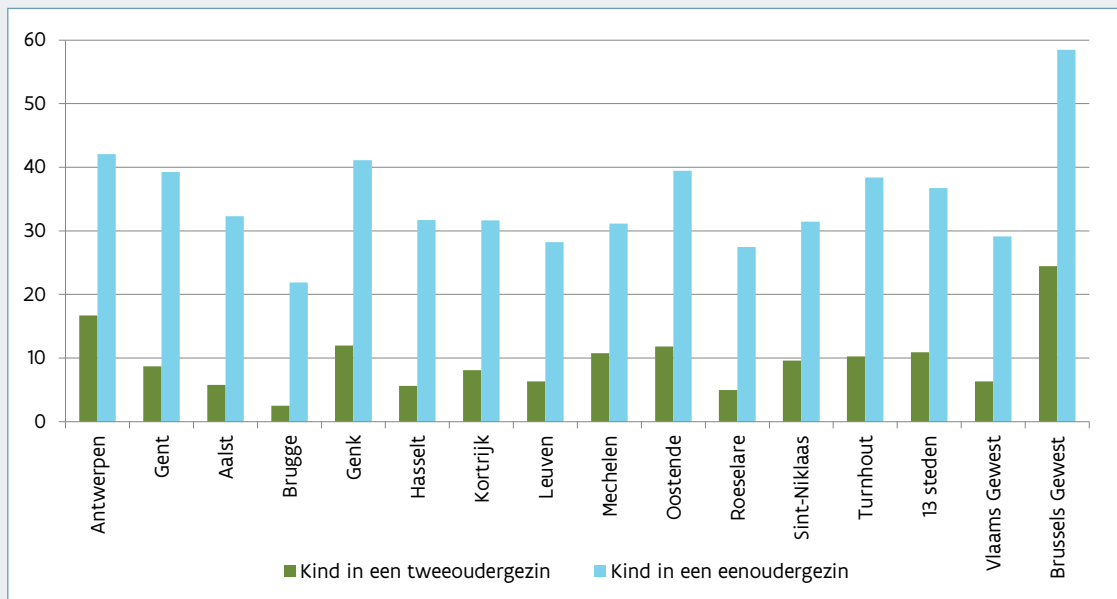
Deze indicator wordt ook opgenomen in de katern 'Gezinnen in de stad'.

Kinderen in een gezin zonder betaald werk, van 2010 tot 2013, in %.

	2010	2011	2012	2013
Antwerpen	23,5	22,9	22,9	23,1
Gent	18,8	18,2	17,7	16,9
Aalst	12,0	12,4	12,0	12,2
Brugge	6,7	6,5	7,2	7,0
Genk	21,4	20,3	19,6	19,6
Hasselt	11,4	11,4	11,3	12,2
Kortrijk	12,7	12,6	12,7	12,9
Leuven	11,1	10,6	10,6	11,1
Mechelen	17,0	15,7	15,1	15,1
Oostende	18,3	18,4	18,7	19,6
Roeselare	8,5	9,3	8,7	9,0
Sint-Niklaas	13,3	13,9	14,4	15,2
Turnhout	16,1	15,7	15,6	16,9
Totaal 13 steden	17,5	17,2	17,1	17,3
Vlaams Gewest	11,2	11,1	11,2	11,2
Brussels Gewest	34,4	34,8	35,0	34,7

Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking SVR.

Kinderen in een gezin zonder betaald werk per huishoudtype, in 2013, in %.

Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking SVR.

TEVREDENHEID OVER VOORZIENINGEN VOOR OPVANG EN BEGELEIDING VAN ARMEN/VREEMDELINGEN/WERKLOZEN

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat tevreden is over de voorzieningen voor de opvang en de begeleiding van armen en vreemdelingen en de begeleiding van werklozen.

In de survey van de Stadsmonitor werd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad gevraagd naar de tevredenheid over de voorzieningen voor de opvang en begeleiding van armen en vreemdelingen en over de voorzieningen voor de begeleiding van werklozen. De respondenten konden telkens antwoorden met 'zeer ontevreden', 'eerder ontevreden', 'noch tevreden, noch ontevreden', 'eerder tevreden', 'zeer tevreden' en 'geen mening/niet van toepassing'.

Respondenten die antwoordden met 'zeer tevreden' of 'eerder tevreden' werden in de teller opgenomen. Respondenten die antwoordden met 'geen mening/niet van toepassing' werden niet in de noemer opgenomen.

Toelichting

Een degelijke opvang en begeleiding van groepen die zich in een meer achtergestelde positie bevinden (armen, vreemdelingen, werklozen), is belangrijk om te komen tot een leefbare en duurzame stad waar iedereen kan beschikken over toegankelijke, kwaliteitsvolle en aangepaste dienstverlening.

In 2014 is telkens ongeveer 4 op de 10 inwoners van de 13 steden tevreden over de voorzieningen voor de opvang en begeleiding van armen, vreemdelingen en werklozen.

Op vlak van de opvang van armen scoort Roeselare het hoogst, gevolgd door Oostende, Leuven en Genk. De inwoners van Antwerpen en Mechelen zijn het minst positief.

Bij de opvang van vreemdelingen scoren Genk en Leuven eveneens hoog en scoren Antwerpen en Mechelen weerom het laagst.

Bij de begeleiding van werklozen scoort opnieuw Genk het hoogst, gevolgd door Gent. Ook hier scoren Antwerpen en Mechelen het laagst, aangevuld met Aalst.

De tevredenheid over de voorzieningen voor armen en werklozen is tussen 2011 en 2014 globaal genomen significant afgenomen. Bij de voorzieningen voor werklozen is dat bij heel wat steden het geval, bij de voorzieningen voor armen enkel in Aalst en Kortrijk. Bij de opvang van vreemdelingen is er enkel in Antwerpen sprake van een significante daling van het aandeel tevredenen.

Bij de tevredenheid over de voorzieningen voor armen is er een beperkt verschil naar leeftijd: jongeren zijn vaker tevreden dan ouderen. Daarnaast speelt ook de opleiding: lager opgeleiden zijn minder vaak tevreden dan hoger opgeleiden.

Dezelfde effecten zijn ook aanwezig bij de tevredenheid over de opvang van vreemdelingen. Daarnaast is er hier ook een significant effect van nationaliteit: niet-Belgen zijn vaker tevreden over deze voorzieningen dan Belgen.

Ten slotte is er bij de begeleiding van werklozen enkel een effect van leeftijd: jongeren zijn vaker tevreden dan ouderen.

Men leest deze indicator best samen met andere indicatoren zoals 'Tevredenheid over het aanbod aan gezondheidsvoorzieningen' en 'Betaalbaarheid van zorg en opvang'.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Bij de interpretatie van de cijfers moet men rekening houden met het feit dat de vragen over de tevredenheid met de voorzieningen voor de opvang en begeleiding van armen, vreemdelingen en werklozen gesteld werden aan alle respondenten ongeacht of zij al met deze voorzieningen in contact kwamen of niet. Wel is het zo dat de respondenten die antwoordden met 'geen mening/niet van toepassing' niet in de berekeningen werden meegenomen.

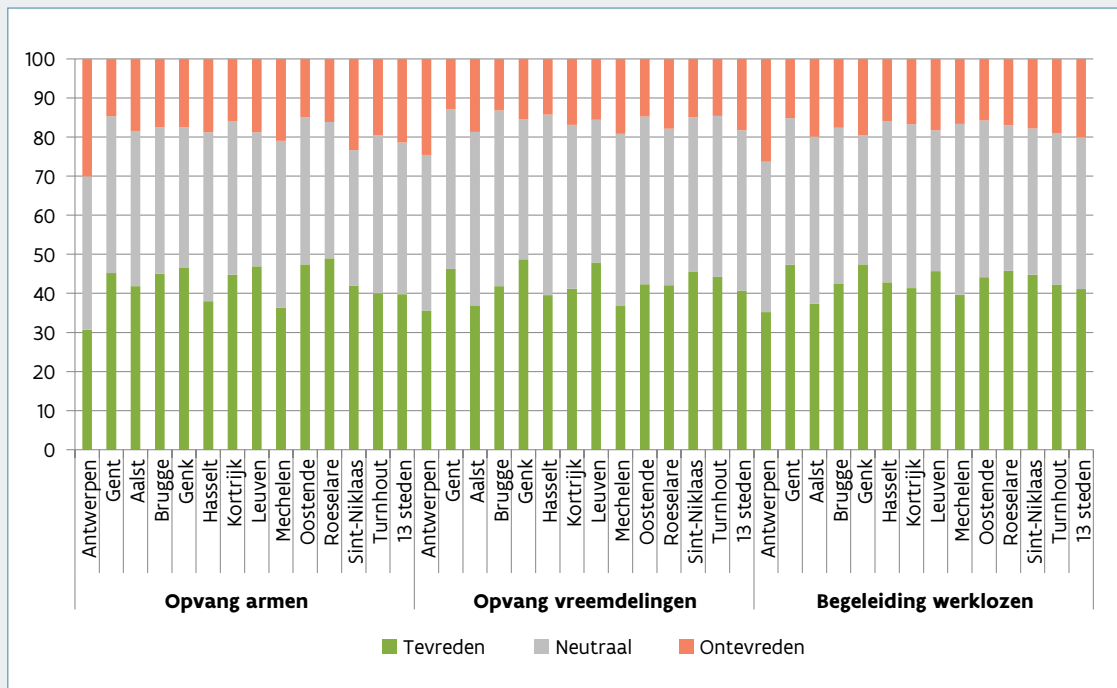
Tevredenheid over voorzieningen voor opvang en begeleiding van armen, vreemdelingen en werklozen, in 2011 en 2014, in %.

	Opvang armen		Opvang vreemdelingen		Begeleiding werklozen	
	2011	2014	2011	2014	2011	2014
Antwerpen	33,6	30,7	39,9*	35,6	45,0*	35,2
Gent	43,1	45,2	43,0	46,2	49,5	47,3
Aalst	48,9*	41,8	41,3	36,9	46,8*	37,3
Brugge	45,4	45,0	41,6	41,8	51,5*	42,4
Genk	44,7	46,5	48,8	48,7	55,8*	47,4
Hasselt	44,0	37,9	42,7	39,6	52,2*	42,8
Kortrijk	54,2*	44,8	47,7	41,2	52,5*	41,4
Leuven	43,8	46,9	44,6	47,9	44,6	45,7
Mechelen	36,3	36,4	36,9	36,7	46,8	39,6
Oostende	44,8	47,4	36,9	42,3	52,0*	44,1
Roeselare	51,6	49,0	48,1	42,1	58,7*	45,8
Sint-Niklaas	42,4	42,0	42,6	45,6	44,4	44,8
Turnhout	43,1	40,1	42,5	44,2	51,7*	42,2
Totaal 13 steden	41,7*	39,8	42,0	40,7	48,7*	41,1

(1) * wijst op een significant verschil tussen 2011 en 2014 en dit onder controle van geslacht, leeftijd en opleiding (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor.

Tevredenheid over voorzieningen voor opvang en begeleiding van armen, vreemdelingen en werklozen, in 2014, in %.

Bron: survey Stadsmonitor 2014.

Aan de basis van de keuze van de indicatoren 'Natuur- en milieu' ligt een visie over een wenselijke toekomst voor een Vlaamse centrumstad. Deze visie is voor 'Natuur- en milieubeheer' samengebond in 5 clusters:

- Versterken van groen en natuur
- Rationeel milieugebruik
- Verhogen milieukwaliteit
- Bestrijding en beperking van de (gevolgen van) de klimaatverandering
- Versterken van burgerparticipatie rond natuur- en milieubeheer

Per cluster is een set van indicatoren samengesteld. Deze set houdt rekening met de vier principes van het duurzaamheidsconcept (economische, sociale, fysiek-ecologische en institutionele principe).

Hoofdstuk 9 bevat enkel de indicatoren die betrekking hebben op (de tevredenheid over) het aanbod, rationeel milieugebruik, milieukwaliteitsverhogende systemen en de indruk over netheid. Men leest deze indicatoren best samen met de andere indicatoren in de 4 clusters. Dit is mogelijk via www.stadsmonitor.be

Bodembezetting naar functie	328
Oppervlakte natuurgebieden met effectief natuurbeheer	330
Toegankelijkheid natuur en bos	332
Bereikbaar openbaar buurtgroen	334
Tevredenheid over aanbod groen in de stad	336
Groenindruk	338
Indruk van de netheid in de buurt	340
Indruk van de netheid in de stad	342
Tevredenheid over huisvuilvoorzieningen	344
Waterzuivering	346
Milieubewust handelen	348
Energieverbruik (aardgas en elektriciteit) van huishoudens	350
Energieverbruik via energieprestatiecertificaten	352
Energiepeil van nieuwbouw en verbouwing	354

BODEMBEZETTING NAAR FUNCTIE

Definitie

Aandeel (%) bebouwde en onbebouwde oppervlakte naar functie in de stad.

De bebouwde oppervlakte wordt onderverdeeld in een woonfunctie, een economische functie en een welzijns- en recreatieve functie. De woonfunctie bestaat uit aandeel oppervlakte voor appartementen, buildings, huizen en hoeven en bijgebouwen met inbegrip van serres. De economische functie bestaat uit aandeel oppervlakte voor ambachts- en industriegebouwen, opslagruimten, kantoorgebouwen, en gebouwen met handelsbestemming. De welzijns- en recreatieve functie bestaat uit aandeel oppervlakte voor gebouwen voor sociale zorg en ziekenzorg, gebouwen voor onderwijs, onderzoek en cultuur, gebouwen voor eredienst en gebouwen voor recreatie en sport. In de noemer staat de totale oppervlakte bebouwde ruimte in de stad.

De onbebouwde oppervlakte wordt onderverdeeld in recreatieterreinen, tuinen en parken, bossen en boomgaarden en akker- en grasland. In de noemer staat de totale oppervlakte onbebouwde ruimte in de stad.

Toelichting

In een leefbare en duurzame stad streeft men naar gebalanceerd en meervoudig ruimtegebruik met aandacht voor groen en natuur, economie, wonen, recreatie, industrie, etc.

In 2013-2014 wordt de meerderheid van de bebouwde oppervlakte in de centrumsteden ingenomen door de woonfunctie (61,5%). Ongeveer een kwart van de ruimte dient voor de economische functie en een kleine 10% voor welzijn en recreatie. Bij de onbebouwde oppervlakte wordt bijna 60% van de ruimte in de centrumsteden ingenomen door akkers en graslanden en ongeveer 10% door bossen en boomgaarden. Het aandeel onbebouwde ruimte ingenomen door tuinen en parken (4,1%) en door recreatieterreinen (1,4%) is beperkt.

In de centrumsteden is de gemiddelde relatieve oppervlakte voor wonen sinds 2003-2004 toegenomen, de oppervlakte voor economie en welzijn en recreatie is daarentegen verkleind. Oostende is de uitzondering, de relatieve oppervlakte voor wonen is er afgenomen en die voor economie is er toegenomen.

Het aandeel in de onbebouwde oppervlakte voor recreatieterreinen, tuinen en parken en bossen en boomgaarden is relatief stabiel gebleven sinds 2003-2004. In alle centrumsteden, behalve in Sint-Niklaas is het aandeel onbebouwde oppervlakte ingenomen door akker- en grasland afgenomen. De grootste afname vinden we in Oostende (-7 pp.) en Gent (-4,5 pp.). In de overige centrumsteden schommelt de daling rond 1 pp.

Deze indicator kan het best gelezen worden samen met 'Oppervlakte natuurgebieden met effectief natuurbeheer' en 'Tevredenheid over het aanbod aan openbaar groen in de stad'.

Aandachtspunten

Bij de interpretatie van de cijfers moet er rekening mee worden gehouden dat er voor deze indicator oppervlaktes van kadasterpercelen werden gebruikt. In het kadaster staat bijvoorbeeld een oppervlakte als een bebouwd perceel geregistreerd. Een gedeelte van het perceel kan visueel onbebouwd zijn. Zo behoort bijvoorbeeld de tuin van een woning tot de bebouwde oppervlakte.

Extra informatie rond onbebouwde oppervlakte kan worden gevonden op de website www.stadsmonitor.be.

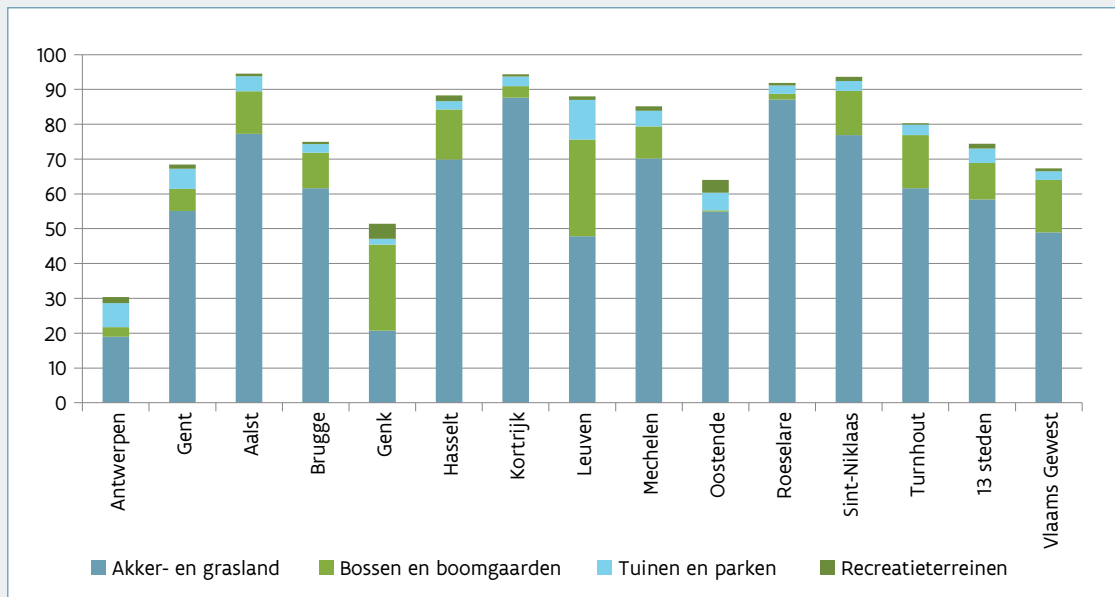

Bebouwde oppervlakte naar functie, in 2003-2004, 2008-2009 en 2013-2014, in %.

	Woonfunctie			Economische functie			Welzijn en recreatieve functie		
	2003-2004	2008-2009	2013-2014	2003-2004	2008-2009	2013-2014	2003-2004	2008-2009	2013-2014
Antwerpen	49,7	51,0	52,2	34,5	33,2	31,2	10,6	10,7	10,6
Gent	55,4	55,5	56,5	31,7	31,8	30,9	9,7	9,6	9,7
Aalst	72,7	73,4	74,2	19,7	19,1	18,6	6,1	6,1	6,2
Brugge	63,6	62,8	63,2	20,8	22,3	22,4	10,1	9,7	9,5
Genk	50,6	51,7	52,4	34,2	32,9	33,2	13,0	13,2	12,3
Hasselt	71,4	71,4	72,3	17,4	17,0	16,7	9,1	8,8	8,9
Kortrijk	67,6	67,7	68,3	21,7	21,4	20,6	8,9	9,1	9,3
Leuven	63,7	64,6	66,5	16,4	15,6	14,9	14,7	15,1	14,5
Mechelen	60,4	61,2	62,4	29,6	28,2	27,0	7,2	7,7	7,4
Oostende	53,1	51,1	51,2	29,5	31,3	32,7	10,3	10,9	9,5
Roeselare	66,0	65,8	65,6	25,5	25,5	25,9	6,0	6,4	6,2
Sint-Niklaas	70,1	71,0	71,5	21,0	20,2	19,6	7,0	7,0	7,0
Turnhout	54,7	56,0	57,4	29,1	28,4	27,2	13,4	12,9	12,7
Totaal 13 steden	60,1	60,6	61,5	26,7	26,2	25,6	9,7	9,8	9,6
Vlaams Gewest	73,6	74,1	74,7	16,6	16,3	16,0	7,1	6,8	6,7

Bron: Kadaster, bewerking SVR.

Onbebouwde oppervlakte naar functie, in 2013-2014, in %.

Bron: Kadaster, bewerking SVR.

OPPERVLAKTE NATUURGEBIEDEN MET EFFECTIEF NATUURBEHEER

Definitie

Natuurgebieden met effectief natuurbeheer zijn de erkende en Vlaamse natuur- en bosreservaten, de overige terreinen in beheer door het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) en militaire domeinen met natuurbeheer.

Deze indicator toont de oppervlakte met effectief natuurbeheer zoals omschreven in het MINA-plan 3+. De domeinbossen (openbare bossen, in eigendom van of beheerd door het ANB) maken geen deel uit van deze indicator. De natuurgebieden die worden beheerd door natuurverenigingen maar die niet formeel erkend zijn als natuurreservaat, evenmin.

Toelichting

In een leefbare en duurzame stad is de kwantiteit en kwaliteit van groen en natuur uitgebouwd op maat van alle levende wezens. Het stedelijke groen heeft diverse functies: een ecologische en landschappelijke functie, een recreatieve en educatieve functie, een spel- en ontmoetingsfunctie, een stedenbouwkundige en cultuurhistorische functie, een esthetische en psychologische functie, en een zuiverende en klimaatregulerende functie.

In 2013 is er ongeveer 3.360 ha natuurgebied met effectief natuurbeheer in de centrumsteden wat neerkomt op 2,8% van de totale oppervlakte van die steden.

Het aandeel natuurgebied met effectief natuurbeheer schommelt sterk tussen de centrumsteden. Proportioneel gezien kent Turnhout het grootste aandeel natuurgebied op zijn oppervlakte met een aandeel van 11,2%. In Genk en Mechelen is ongeveer 5% van de oppervlakte ingenomen door natuurgebied. Kortrijk en Roeselare hebben geen natuurgebied op hun grondgebied.

Ten opzichte van 2011 is de absolute oppervlakte in zo goed als alle steden stabiel gebleven of licht toegenomen. Enkel in Antwerpen en Genk is er een daling van het aantal hectare natuurgebied. De evoluties in de tijd zijn voornamelijk te danken aan het feit dat een aantal natuurdomeinen een ander statuut hebben gekregen en een ander deel niet meer behoort tot het patrimonium van ANB.

In de meeste steden bestaat de oppervlakte van natuurgebied voornamelijk uit erkend natuurreservaat, gevolgd door natuurdomein. In mindere mate zijn er Vlaamse natuurreservaten, bosreservaten en militaire domeinen met natuurbeheer. Enkel in Turnhout is het aandeel in de oppervlakte van bosreservaten en militaire domeinen met natuurbeheer groter dan in de overige centrumsteden.

Deze indicator kan het best samen gelezen worden met 'Toegankelijkheid natuur en bos', 'Groenindruk' en 'Bereikbaar openbaar buurtgroen'.

Aandachtspunten

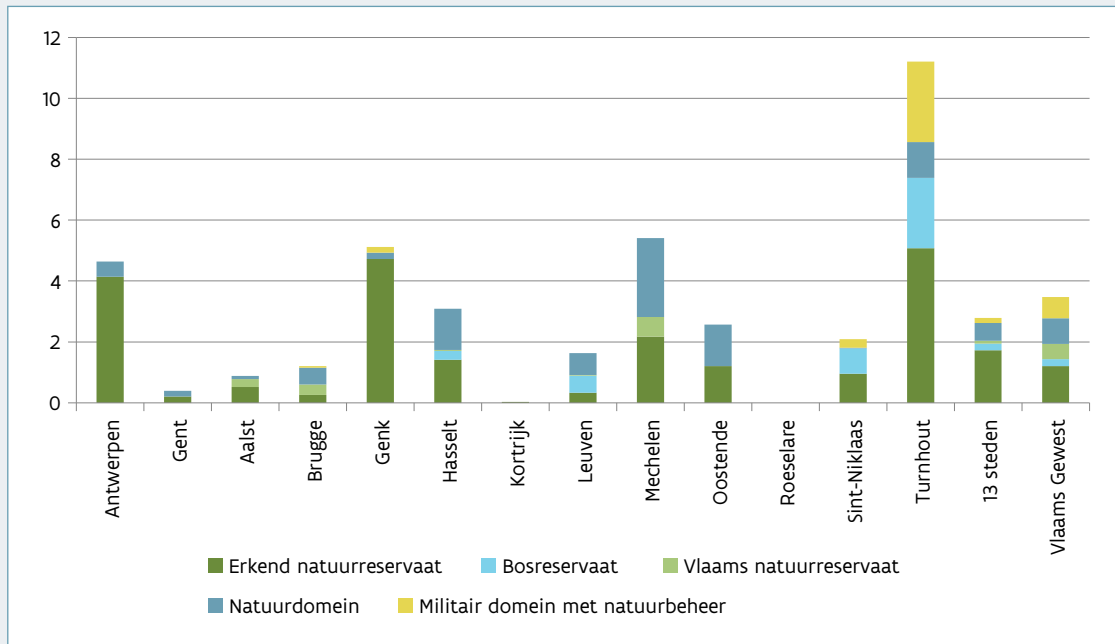
De domeinbossen, openbare bossen, in eigendom van of beheerd door het ANB, maken geen deel uit van deze indicator. De natuurgebieden die worden beheerd door natuurverenigingen maar die niet formeel erkend zijn als natuurreservaat, evenmin. Bij de interpretatie van de indicator moet rekening worden gehouden dat dit om grotere oppervlakten kan gaan waar er ook aan natuurbeheer wordt gedaan.

Oppervlakte natuurgebieden met effectief natuurbeheer, in 2011 en 2013, in ha en %.

	2011		2013	
	%	ha	%	ha
Antwerpen	5,0	1.024	4,6	949
Gent	0,3	44	0,4	62
Aalst	0,8	63	0,9	69
Brugge	1,2	167	1,2	167
Genk	6,2	543	5,1	450
Hasselt	2,9	294	3,1	316
Kortrijk	0,0	0	0,0	2
Leuven	1,4	81	1,6	92
Mechelen	4,7	305	5,4	353
Oostende	2,1	78	2,6	97
Roeselare	0,0	0	0,0	0
Sint-Niklaas	2,0	168	2,1	175
Turnhout	10,9	612	11,2	628
Totaal 13 steden	2,8	3.377	2,8	3.360

Bron: Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO), toestand op 31/12/20xx.

Oppervlakte natuurgebieden met effectief natuurbeheer, in 2013, in %.

Bron: Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO), toestand op 31/12/2013.

TOEGANKELIJKHEID NATUUR EN BOS

Definitie

Toegankelijke natuurreservaten en bos zijn de som van de toegankelijke bossen en natuurreservaten in de stedelijke gebieden en binnen een straal van 5 km vanaf de stadsrand en met een minimum areaal van 5 ha.

Rondom de rand van de betrokken stedelijke gebieden wordt een buffer van 5 km getrokken. Via een GIS-analyse wordt nagegaan welke bossen en natuurreservaten binnen de stedelijke gebieden en de buffer liggen. De totale oppervlakte hiervan wordt per stad berekend. Via beschikbare kennis en een interne bevraging van de betrokken regiobeheerders van het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB), wordt nagegaan welke bossen en natuurreservaten toegankelijk zijn. Dit betekent dat het overdag op een vrij permanente basis wordt opengesteld voor het publiek, ongeacht of het nu een private of publieke eigendom is.

Toelichting

De aanwezigheid van toegankelijke bos- en natuurgebieden draagt bij aan de biodiversiteit en de kwaliteit van de woon- en leefomgeving en is een belangrijke groenvoorziening in de nabijheid van de stad. Voldoende en kwalitatief groen dat bereikbaar en toegankelijk is, vervult zo diverse functies voor de inwoners: van ecologische over recreatieve tot cultuurhistorische, educatieve en zuiverende functies.

Genk beschikt over een opvallend grote oppervlakte (>16.000ha) aan toegankelijk bos- en natuurgebied. In Leuven, Antwerpen, Hasselt, Turnhout en Mechelen is de toegankelijke oppervlakte beduidend kleiner dan in Genk maar nog groter dan 1.000ha. In Roeselare, Kortrijk en Oostende is er minder dan 200ha toegankelijk bos en natuur.

De grote oppervlakte aan toegankelijk natuur en bos in Genk is te danken aan een grote bosoppervlakte (>13.000ha) op het grondgebied van de stad. In de overige centrumsteden loopt de oppervlakte toegankelijk bos op tot maximum 3.800ha. Enkel in Oostende is er geen toegankelijk bos. De oppervlakte aan toegankelijk natuurgebied loopt op tot maximum 3.200ha met uitzondering van Roeselare waar er geen toegankelijk natuurgebied is.

In Antwerpen, Leuven en Genk is meer dan de helft van de oppervlakte aan bos vrij toegankelijk, in Genk loopt dit zelfs op tot 90%. In de overige centrumsteden is dit minder dan de helft van de oppervlakte, met minder dan 20% in Brugge en Hasselt. Alle natuurgebieden in de centrumsteden zijn volledig toegankelijk voor het publiek.

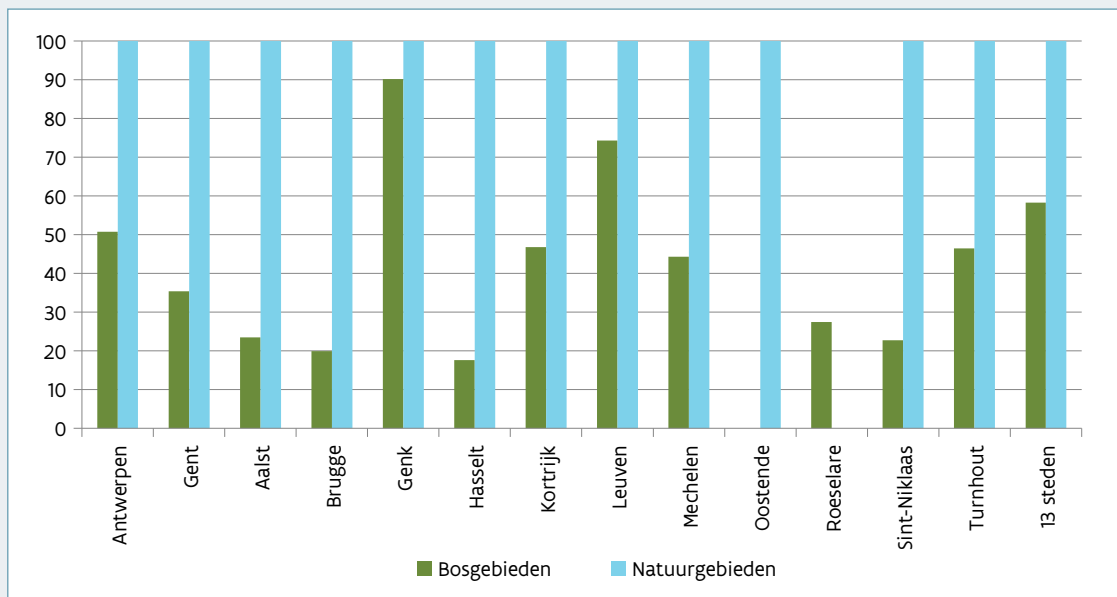
De indicator kan bekeken worden samen met 'Oppervlakte natuurgebied met effectief natuurbeheer', 'Groenindruk' en 'Bereikbaar openbaar buurtgroen'.

Oppervlakte toegankelijk natuur of bos, in 2011, in ha en %.

	Bosgebieden		Natuurgebieden		Bos- en natuurgebieden	
	Ha	%	Ha	%	Ha	%
Antwerpen	1.888	50,7	1.845	100	3.733	67,1
Gent	496	35,4	491	100	987	52,1
Aalst	287	23,5	224	100	511	35,4
Brugge	319	19,9	543	100	862	40,2
Genk	13.633	90,1	3.186	100	16.819	91,8
Hasselt	1.015	17,6	2.129	100	3.144	39,8
Kortrijk	116	46,8	31	100	147	52,7
Leuven	3.817	74,3	594	100	4.411	77,0
Mechelen	939	44,3	428	100	1.367	53,6
Oostende	0	0	176	100	176	100,0
Roeselare	15	27,4	0	100	15	27,4
Sint-Niklaas	496	22,7	380	100	876	34,2
Turnhout	2.096	46,5	803	100	2.899	54,6
Totaal 13 steden	25.115	58,3	10.830	100	35.945	66,7

Bron: Agentschap voor Natuur en Bos (ANB).

Oppervlakte toegankelijk natuur-en bosgebied, in 2011, in %.

Bron: Agentschap voor Natuur en Bos (ANB).

BEREIKBAAR OPENBAAR BUURTGROEN

Definitie

Het aandeel (%) van de inwoners dat woont binnen 400 meter loopafstand van openbaar buurtgroen.

Openbaar buurtgroen wordt hier gedefinieerd als groen dat een zekere gebruikswaarde heeft, vrij toegankelijk is en minimum 2.000 m² groot is. Dit betekent dat het overdag op een vrij permanente basis wordt opengesteld voor het publiek, ongeacht of het nu een private of publieke eigendom is.

Toelichting

Buurtgroen is belangrijk voor een gezonde woon- en leefomgeving: het draagt bij aan de kwaliteit van de woon- en leefomgeving, het is een belangrijke voorziening voor de uitrusting van de buurt, het bevordert de verwevenheid van functies in de buurt en het kan ook recreatief gebruikt worden en ruimte bieden voor sport en spel in de buurt.

In 2014 woont in elke centrumstad, behalve in Mechelen, meer dan de helft van de inwoners binnen 400m loopafstand van buurtgroen. Meer dan 8 op de 10 inwoners in Leuven, Gent en Antwerpen woont in de nabijheid van buurtgroen, in Oostende is dit zelfs 9 op de 10 inwoners. In Mechelen is dit 46,1% van de inwoners.

Sinds het begin van de registraties is de globale trend een toename van het aandeel inwoners dat woont binnen loopafstand van buurtgroen. Ten opzichte van 2011 is het aandeel inwoners sterk gestegen in Aalst, Turnhout en Sint-Niklaas. In iets mindere mate is dit aandeel ook toegenomen in Oostende en Roeselare. In Genk en Hasselt is er een lichte daling.

Deze indicator kan men samen lezen met 'Groenindruk' en 'Toegankelijkheid natuur en bos'.

Aandachtspunten

Deze indicator is ontwikkeld met behulp van geografische informatie systemen (GIS). Verschillen kunnen verklaard worden door evoluties in de nauwkeurigheid van de koppeling op adresniveau, het buurtgroen, de bevolking of een licht gewijzigde telmethode. Dit maakt uitspraken over de evolutie moeilijk.

De normale minimumnorm voor de oppervlakte van buurtgroen is 2.000 m². Deze norm is vastgelegd op basis van expertenrondes met het Agentschap voor Natuur en Bos en enkele groenambtenaren uit de centrumsteden. De internationale norm van minimum 10.000 m² voor buurtgroen werd immers als te ruim ervaren binnen de steden.

Deze indicator focust op recreatief groen van minimum 2.000 m² dat overdag op een vrij permanente basis toegankelijk is voor het publiek, ongeacht of het nu een private of publieke eigendom is. Straatgroen, voortuinen en wegbermen vallen hierbuiten. De selectie van het buurtgroen gebeurt door de steden zelf. Meestal gebeurt de selectie aan de hand van een gegevensbestand van de stedelijke groendienst. Van niet alle groenpercelen en groengebieden in de stad zijn per definitie alle selectiecriteria gekend (oppervlakte, toegankelijkheid, gebruiks- en belevingswaarde). Hierdoor kan het zijn dat bepaalde groenzones niet meegerekend worden.

De indicator werd berekend op basis van een ruimtelijke analyse in een GIS. De kaarten per stad kunnen geraadpleegd worden op www.stadsmonitor.be.

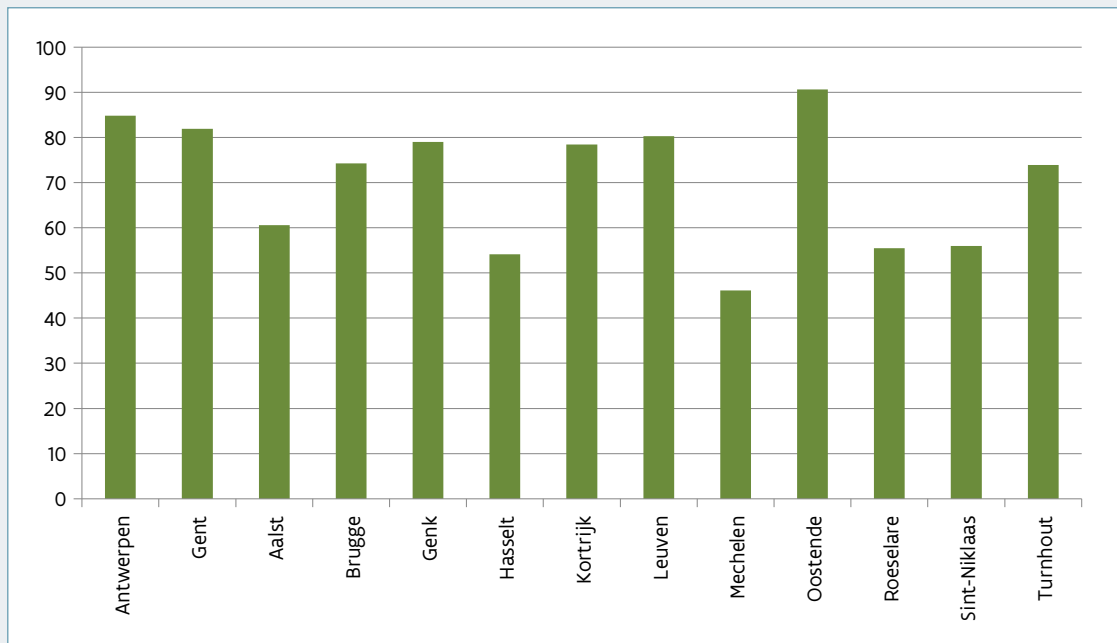
Inwoners met bereikbaar buurtgroen, in 2004, 2006, 2008, 2011 en 2014, in absoluut aantal en in %.

	2004*		2006*		2008*		2011*		2014	
	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%
Antwerpen	289.446	63,5	305.699	66,3	333.709	70,8	413.753	84,1	436.036	84,8
Gent	171.987	75,0	201.525	87,0	205.852	87,0	193.542	78,4	205.591	81,9
Aalst	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	39.467	48,0	50.187	60,6
Brugge	55.664	47,6	60.215	51,2	70.477	60,0	85.559	73,0	87.424	74,2
Genk	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	48.204	75,5	53.235	81,9	51.120	79,0
Hasselt	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	42.460	57,5	41.224	54,1
Kortrijk	52.056	70,6	52.110	71,0	57.312	79,1	58.640	78,7	58.591	78,4
Leuven	70.948	78,1	72.103	78,7	72.982	78,2	78.646	80,8	79.078	80,3
Mechelen	n.b.	n.b.	30.877	40,3	35.982	44,7	40.015	46,4	38.411	46,1
Oostende	59.889	86,2	60.319	86,5	55.262	79,9	58.407	84,0	62.861	90,6
Roeselare	n.b.	n.b.	27.881	50,0	n.b.	n.b.	29.222	50,0	33.591	55,5
Sint-Niklaas	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	34.141	47,0	40.671	56,0
Turnhout	25.009	65,0	24.891	62,0	25.723	63,8	26.339	63,7	31.361	73,9

*Bij vergelijking in de tijd moet rekening worden gehouden met veranderingen in de nauwkeurigheid van de koppeling op adresniveau voor de GIS-analyse.

Bron: GIS-diensten steden.

Inwoners met bereikbaar buurtgroen, in 2014, in %.

Bron: GIS-diensten steden.

TEVREDENHEID OVER AANBOD GROEN IN DE STAD

Gezin

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat tevreden is over het aanbod aan groen in de stad.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende stelling voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'In welke mate ben je tevreden over het aanbod aan groen in de stad? (parken, bomen, gras ...)'.

Respondenten konden antwoorden met 'zeer ontevreden', 'eerder ontevreden', 'noch tevreden, noch ontevreden', 'eerder tevreden', 'zeer tevreden' en 'geen mening/niet van toepassing'.

Respondenten die met 'zeer tevreden' of 'eerder tevreden' antwoordden, werden in de teller opgenomen. Een klein aantal respondenten koos voor de antwoordcategorie 'geen mening/niet van toepassing'. Deze respondenten werden niet in aanmerking genomen bij de berekening van de indicator.

Toelichting

Wanneer bewoners vinden dat er voldoende groen is in hun buurt, wordt dat als een belangrijke kwaliteit van de woonomgeving gezien. Voldoende en kwalitatief groen dat bereikbaar en toegankelijk is, vervult diverse functies voor de inwoners: van ecologische over recreatieve tot cultuurhistorische, educatieve en zuiverende functies.

Gemiddeld genomen is in 2014 bijna 69% van de inwoners tevreden over het aanbod aan groen in de stad; 23% is zeer tevreden, 45% is eerder tevreden.

In alle steden is meer dan de helft van de inwoners tevreden over het aanbod aan groen in de stad. Brugge kent de hoogste tevredenheid, 85% van de

inwoners is tevreden. In Genk is dit bijna even veel. Roeselare, Turnhout, Antwerpen, Gent en Sint-Niklaas kennen de laagste tevredenheid.

Een hoge tevredenheid betekent niet dat de bevolking unaniem tevreden is over het aanbod aan groen in de stad. Roeselare kent de grootste ontevredenheid; 24% van de inwoners is er eerder tot zeer ontevreden over het aanbod van groen in de stad. Ook Antwerpen (20%) en Gent (17,7%) kennen een hogere ontevredenheid. Brugge (4,9%) kent de laagste ontevredenheid.

55-plussers zijn meer tevreden over het aanbod aan groen dan de inwoners van andere leeftijdsgroepen in de stad. Mannen en hoog opgeleiden zijn minder tevreden dan vrouwen en lager opgeleiden.

Deze indicator kan men samen lezen met 'Bereikbaar openbaar buurtgroen', 'Groenindruk' en 'Toegankelijkheid natuur en bos'.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Deze indicator wordt ook opgenomen in de katern 'Gezinnen in de stad'.

Tevredenheid over aanbod groen in de stad, in 2014, in %.

	2014	BI ondergrens (1)	BI bovengrens (1)
Antwerpen	61,3	59,1	63,4
Gent	65,2	61,6	68,6
Aalst	68,8	66,3	71,3
Brugge	85,4	83,5	87,2
Genk	84,5	82,8	86,0
Hasselt	77,4	73,6	80,8
Kortrijk	71,9	67,8	75,7
Leuven	74,9	73,0	76,7
Mechelen	75,9	72,0	79,4
Oostende	77,2	73,2	80,8
Roeselare	58,0	53,5	62,4
Sint-Niklaas	66,3	61,9	70,4
Turnhout	60,4	57,7	63,0
Totaal 13 steden	68,7	67,7	69,7

(1) BI= betrouwbaarheidsinterval 2014: als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en er geen significant verschil is (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor.

Tevredenheid over aanbod groen in de stad, in 2014, in %.

Bron: survey Stadsmonitor 2014.

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat vindt dat er voldoende groen is in de eigen buurt en aandeel inwoners (%) dat tevreden is met het zicht op groen vanuit de woning.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende stelling voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Er is voldoende groen in mijn buurt (parken, bomen, gras, enz.).'

De respondenten konden antwoorden met 'helemaal eens', 'eerder eens', 'niet eens/niet oneens', 'eerder oneens', 'helemaal oneens' of 'weet niet/niet van toepassing'. Wie antwoordde met 'helemaal eens' of 'eerder eens' werd in de teller opgenomen. Een klein aantal respondenten koos voor de antwoordcategorie 'weet niet/niet van toepassing'. Deze respondenten werden niet in aanmerking genomen bij de berekening van de indicator.

In 2014 werd een bijkomende stelling voorgelegd: 'In welke mate ben je tevreden met het zicht op groen vanuit je woning (groendaken, bomen, struiken, park, tuin...)'.

De respondenten konden antwoorden met 'zeer ontevreden', 'eerder ontevreden', 'noch tevreden, noch ontevreden', 'eerder tevreden', 'zeer tevreden' of 'geen mening/niet van toepassing'. Wie antwoordde met 'zeer tevreden' of 'eerder tevreden' werd in de teller opgenomen. Een klein aantal respondenten koos voor de antwoordcategorie 'geen mening/niet van toepassing'. Deze respondenten werden niet in aanmerking genomen bij de berekening van de indicator.

Toelichting

Wanneer bewoners vinden dat er voldoende groen is in hun buurt, wordt dat als een belangrijke kwaliteit van de woonomgeving gezien. Voldoende en kwalitatief groen dat bereikbaar en toegankelijk is, vervult diverse functies voor de inwoners: van ecologische over recreatieve tot cultuurhistorische, educatieve en zuiverende functies.

Gemiddeld vinden 7 op de 10 inwoners dat er voldoende groen aanwezig is in de eigen buurt. Tussen de steden onderling bestaan er grote verschillen. In Genk is er de grootste tevredenheid; 86,4% van de inwoners vindt dat er voldoende groen is in hun eigen buurt. Ook in Brugge is meer dan 8 op de 10 inwoners tevreden. In Roeselare, Antwerpen en Turnhout is men het minst tevreden over de hoeveelheid groen in de buurt.

In Turnhout is de tevredenheid over het groen met een paar procentpunten toegenomen tussen 2011 en 2014. In Antwerpen is de tevredenheid over het groen in de buurt achteruit gegaan. In Gent is de tevredenheid ten opzichte van 2008 gestegen.

In een aantal steden is er een relatief hoge ontevredenheid over de hoeveelheid groen in de buurt. In Roeselare, Turnhout en Antwerpen geeft minstens 20% van de inwoners aan eerder tot helemaal niet tevreden te zijn met de hoeveelheid groen in de buurt.

Als men kijkt naar de persoonskenmerken, dan blijkt dat voornamelijk 55-plussers meer tevreden zijn over de hoeveelheid groen in de buurt dan inwoners uit jongere leeftijdsgroepen. Ook personen met inwonende kinderen zijn meer tevreden dan mensen zonder kinderen.

Gemiddeld genomen is 62% van de inwoners tevreden met het zicht op groen vanuit hun woning. Tussen de steden onderling bestaan grote verschillen. In Hasselt, Genk en Sint-Niklaas is de tevredenheid groter dan 70%. In Antwerpen is slechts 53% van de inwoners tevreden met het zicht op groen.

Als men kijkt naar de persoonskenmerken, dan blijkt dat 55-plussers meer tevreden zijn over het zicht op groen vanuit de woning dan inwoners uit jongere leeftijdsgroepen. Ook vrouwen, hoog opgeleiden, Belgen en personen met inwonende kinderen zijn meer tevreden dan respectievelijk mannen, lager opgeleiden, niet-Belgen en mensen zonder inwonende kinderen.

Deze indicator kan samen gelezen worden met 'Bereikbaar openbaar buurtgroen', 'Tevredenheid over het aanbod aan groen in de stad' en 'Toegankelijkheid natuur en bos'.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Voor meer details omtrent deze indicator zie www.stadsmonitor.be.

Deze indicator wordt ook opgenomen in de katern 'Gezinnen in de stad'.

Groenindruk, in 2008, 2011 en 2014, in %.

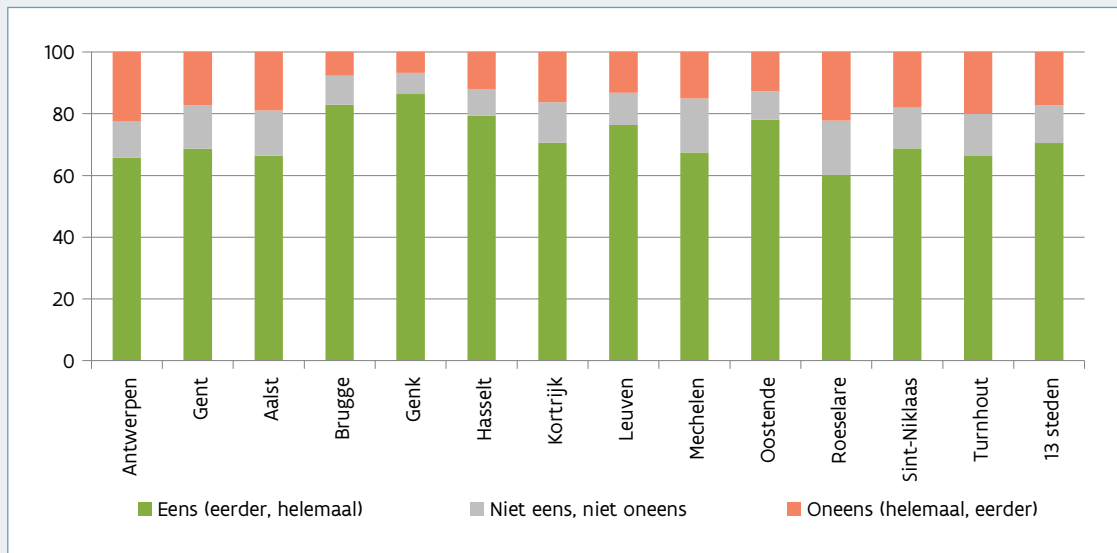
	Groen in de buurt					Zicht op groen		
	2008	2011	2014	BI ondergrens (2)	BI bovengrens (2)	2014	BI ondergrens (2)	BI bovengrens (2)
Antwerpen	64,0	68,6*	65,8	63,7	67,8	53,2	51,1	55,3
Gent	63,4*	67,8	68,6	65,3	71,8	60,7	57,1	64,2
Aalst	69,4	67,7	66,4	63,9	68,8	66,0	63,4	68,5
Brugge	81,7	82,2	83,0	81,0	84,8	68,9	66,5	71,2
Genk	88,2	85,4	86,4	84,8	87,8	76,6	74,7	78,4
Hasselt	80,1	82,9	79,3	75,7	82,5	71,4	67,4	75,1
Kortrijk	71,6	75,6	70,6	66,6	74,3	68,2	64	72,1
Leuven	77,4	79,0	76,4	74,5	78,1	67,5	65,5	69,5
Mechelen	68,3	63,8	67,4	63,3	71,3	60,4	56,1	64,5
Oostende	72,4	74,3	78,1	74,3	81,4	61,0	56,7	65,2
Roeselare	63,9	62,3	60,2	55,8	64,4	66,1	61,8	70,1
Sint-Niklaas	71,1	69,0	68,7	64,6	72,6	73,0	69	76,7
Turnhout	68,4	62,3*	66,3	63,8	68,7	59,9	57,2	62,4
Totaal 13 steden	69,6	71,5	70,5	69,5	71,5	61,9	60,9	63

(1) * wijst op een significant verschil respectievelijk tussen 2014 en 2008 en tussen 2014 en 2011 en dit onder controle van geslacht, leeftijd en opleiding (zie leeswijzer).

(2) BI= betrouwbaarheidsinterval 2014: als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en er geen significant verschil is (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor.

Voldoende groen in de eigen buurt, in 2014, in %.

Bron: survey Stadsmonitor 2014.

INDRUK VAN DE NETHEID IN DE BUURT

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat vindt dat de straten en voetpaden in hun buurt over het algemeen netjes zijn.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende stelling voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'De straten en voetpaden in mijn buurt zijn over het algemeen netjes'. Respondenten konden antwoorden met 'helemaal eens', 'eerder eens', 'niet eens, niet oneens', 'eerder oneens', 'helemaal oneens' en 'weet niet/niet van toepassing'.

Respondenten die antwoordden met 'helemaal eens' of 'eerder eens', werden in de teller opgenomen. Met de categorie 'weet niet/niet van toepassing' werd bij de berekeningen geen rekening gehouden.

Toelichting

De indruk die bewoners hebben over de netheid van hun buurt bepaalt mee hoe ze de kwaliteit van hun woonomgeving inschatten. Bovendien blijken fysieke verwaarlozing en verloedering van de infrastructuur vaak een bron te vormen van onveiligheidsrisico's en onveiligheidsgevoelens. In een leefbare en duurzame stad komt de milieudienstverlening tegemoet aan de behoeften van stadsbewoners- en gebruikers op dit vlak.

Gemiddeld 63% van de inwoners van de centrumsteden is in 2014 tevreden over de netheid in de buurt; 17,7% van de inwoners is het helemaal eens met de stelling, 45,2% van de inwoners is het eerder eens met de stelling.

In 2014 is de tevredenheid het grootst in Hasselt, meer dan 78% van de inwoners vindt de buurt netjes. Ook in Genk, Brugge, Leuven en Oostende is de tevredenheid relatief hoog, meer dan 70% van de inwoners is er tevreden. In Turnhout, Aalst en Gent is men minder tevreden over de netheid in de buurt, ongeveer 55% van de inwoners vindt de buurt netjes.

Gemiddeld is de tevredenheid over de netheid in de buurt ten opzichte van 2008 met 3 procentpunten toegenomen. In Brugge en Turnhout is de tevredenheid in 2014 beduidend hoger dan in 2008 en 2011.

Hoger opgeleiden zijn meer tevreden over de netheid in de buurt dan lager opgeleiden. Gezinnen zonder inwonende kinderen zijn minder tevreden dan gezinnen met inwonende kinderen.

Deze indicator kan men samen lezen met 'Indruk van de netheid in de stad' en 'Tevredenheid over de buurt'.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Indruk van de netheid in de buurt, in 2008, 2011 en 2014, in %.

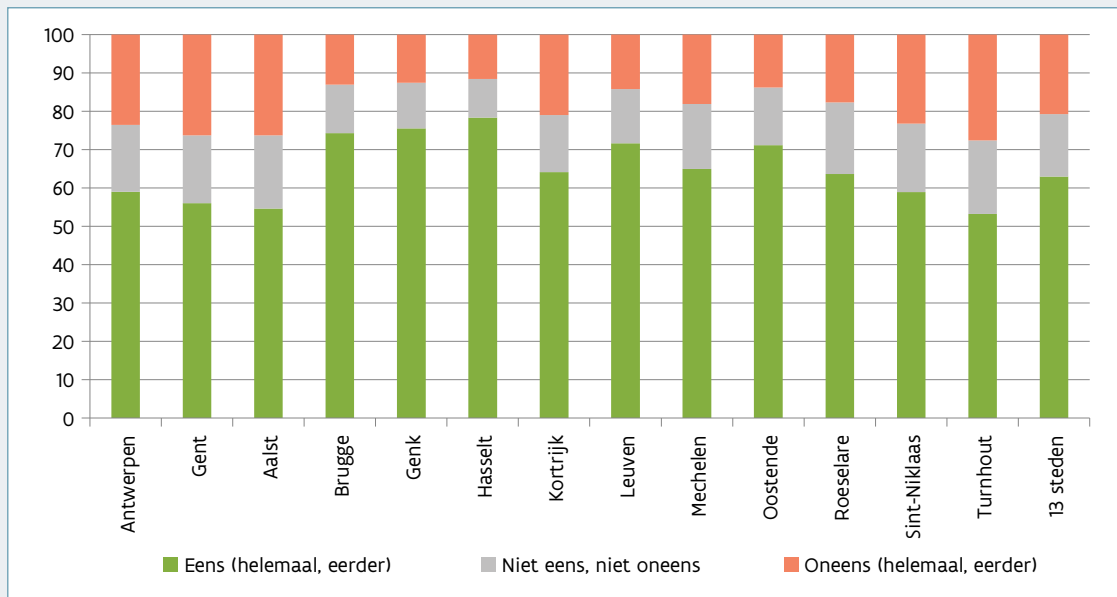
	2008	2011	2014	BI ondergrens (2)	BI bovengrens (2)
Antwerpen	55,1*	58,8	59,0	56,9	61,0
Gent	53,9	53,4	56,0	52,4	59,9
Aalst	52,8	53,1	54,6	52,1	57,1
Brugge	69,8*	69,1*	74,3	72,1	76,4
Genk	74,9	72,0*	75,5	73,6	77,2
Hasselt	76,6	81,9	78,3	74,7	81,5
Kortrijk	60,4	64,9	64,1	60,0	68,0
Leuven	67,7	70,7	71,6	69,8	73,4
Mechelen	57,5*	62,7	65,0	60,8	68,9
Oostende	65,4	65,4	71,1	67,2	74,8
Roeselare	64,6	67,6	63,6	59,3	67,7
Sint-Niklaas	55,9	58,2	58,9	54,6	63,0
Turnhout	49,3*	47,9*	53,2	50,7	55,7
Totaal 13 steden	59,7*	61,7	63,0	62,0	63,9

(1) * wijst op een significant verschil respectievelijk tussen 2014 en 2008 en tussen 2014 en 2011 en dit onder controle van geslacht, leeftijd en opleiding (zie leeswijzer).

(2) BI= betrouwbaarheidsinterval 2014: als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en er geen significant verschil is (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor.

Indruk van de netheid in de buurt, in 2014, in %.

Bron: survey Stadsmonitor 2014.

INDRUK VAN DE NETHEID IN DE STAD

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners met een positieve indruk over de netheid in de stad (stadscentrum, pleinen en parken in de stad).

In de survey van de Stadsmonitor werden volgende twee stellingen voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: (1) 'De parken en pleinen in mijn stad zijn vuil en slecht onderhouden' en (2) 'Het centrum van mijn stad (winkelbuurt, stadhuis, station, etc.) is over het algemeen netjes'.

Respondenten konden antwoorden met 'helemaal oneens', 'eerder oneens', 'niet eens, niet oneens', 'eerder eens', 'helemaal eens' en 'weet niet/niet van toepassing'. Wie antwoordde met 'helemaal oneens' of 'eerder oneens' op de eerste stelling én met 'helemaal eens' of 'eerder eens' op de tweede stelling, werd in de teller opgenomen.

Een klein aantal respondenten koos voor de antwoordcategorie 'weet niet/niet van toepassing'. Deze respondenten werden niet in aanmerking genomen bij de berekening van de indicator.

Toelichting

De indruk die bewoners hebben van de netheid van de stad (o.a. onderhoud parken en pleinen, onderhoud centrum van de stad) bepaalt mee hoe ze de stad als leefomgeving waarderen. Bovendien blijken fysieke verwaarlozing en verloedering van de infrastructuur vaak een bron te vormen van onveiligheidsrisico's en onveiligheidsgevoelens. In een leefbare en duurzame stad komt de milieudienstverlening tegemoet aan de behoeften van stadsbewoners en -gebruikers op dit vlak.

Gemiddeld is iets meer dan de helft van de inwoners van de 13 steden tevreden over de netheid in de stad. Ten opzichte van 2008 en 2011 is er wel sprake van een daling van de tevredenheid.

In 2014 is 70% van de inwoners van Hasselt en Leuven tevreden over de netheid in de stad. Men is er zowel tevreden over het centrum van de stad als over de parken en pleinen. In de andere steden is het aandeel tevreden inwoners kleiner. In Antwerpen, Roeselare en Turnhout is minder dan de helft van de bevolking tevreden. In Antwerpen en Roeselare heeft dit vooral te maken met de parken en pleinen, in Turnhout ook met het centrum van de stad. In Brugge is men het meest van alle centrumsteden tevreden over de netheid van het centrum van de stad (91,2%).

In alle steden is men meer tevreden over de netheid van het stadscentrum dan over de netheid van de parken en pleinen.

In Aalst en Turnhout is de tevredenheid over de netheid van de stad tussen 2011 en 2014 gestegen. In Genk, Kortrijk, Leuven, Roeselare en Sint-Niklaas is de tevredenheid afgenomen.

Hoger opgeleiden en jongeren (-35 jarigen) zijn meer tevreden over de netheid in de stad dan andere inwoners. Niet-Belgen zijn minder tevreden dan Belgen.

Deze indicator kan men samen lezen met 'Indruk van de netheid in de buurt' en 'Tevredenheid over de stad'.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Indruk van de netheid in de stad, in 2008, 2011 en 2014, in %.

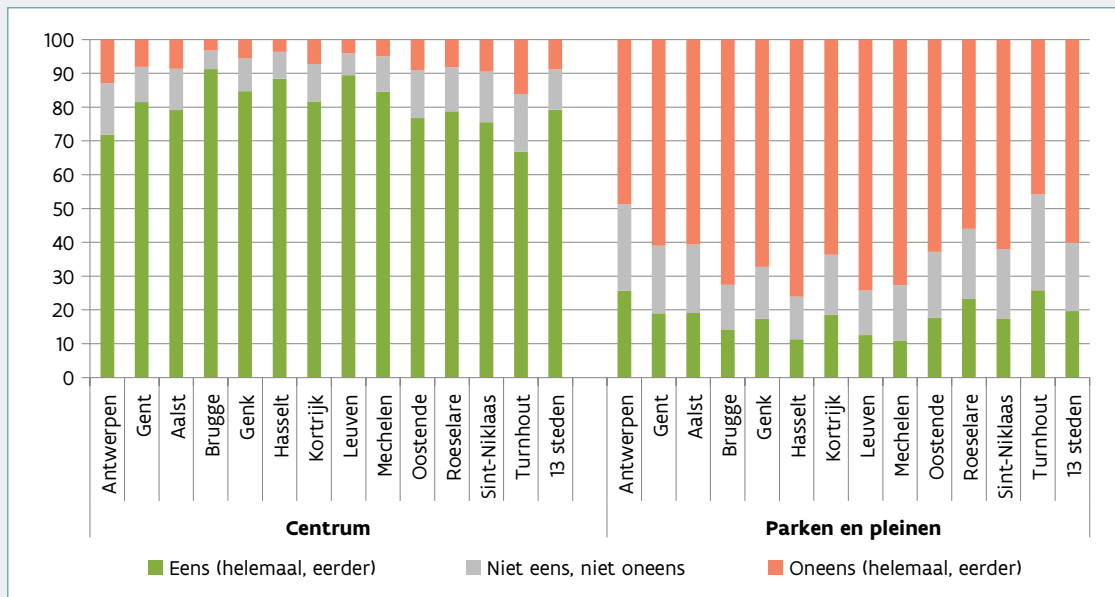
	2008	2011	2014	BI ondergrens (2)	BI bovengrens (2)
Antwerpen	33,4*	38,2	38,8	36,8	40,9
Gent	61,0*	57,3	54,7	51,2	58,3
Aalst	47,7	46,1*	52,5	49,9	55,0
Brugge	77,6*	72,1	68,9	66,6	71,2
Genk	74,9*	65,7*	61,7	59,7	63,8
Hasselt	78,0*	74,5	70,6	66,6	74,2
Kortrijk	55,1	60,2*	55,6	51,4	59,7
Leuven	75,9*	73,7*	70,0	68,1	71,9
Mechelen	63,3	63,6	66,7	62,6	70,6
Oostende	62,8*	56,8	52,7	48,4	56,9
Roeselare	63,0*	58,2*	48,7	44,4	53,0
Sint-Niklaas	67,1*	58,7*	51,9	47,6	56,2
Turnhout	46,3*	33,5*	37,4	34,9	39,9
Totaal 13 steden	55,6*	54,3*	52,5	51,5	53,5

(1) * wijst op een significant verschil respectievelijk tussen 2014 en 2008 en tussen 2014 en 2011 en dit onder controle van geslacht, leeftijd en opleiding (zie leeswijzer).

(2) BI= betrouwbaarheidsinterval 2014: als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en er geen significant verschil is (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor.

Indruk van de netheid in de stad, in 2014, in %.

Bron: survey Stadsmonitor 2014.

TEVREDENHEID OVER HUISVUILVOORZIENINGEN

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat tevreden is over de huisvuilvoorzieningen in de stad.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende stelling voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'In welke mate ben je tevreden over huisvuilvoorzieningen (containerpark, huisvuilomhaling, ...)?'.

De respondenten konden antwoorden met 'zeer ontevreden', 'eerder ontevreden', 'noch tevreden/ noch ontevreden', 'eerder tevreden', 'zeer tevreden' of 'geen mening/niet van toepassing'. Wie antwoordde met 'zeer tevreden' of 'eerder tevreden' werd in de teller opgenomen.

Een klein aantal respondenten koos voor de antwoordcategorie 'weet niet/niet van toepassing'. Deze respondenten werden niet in aanmerking genomen bij de berekening van de indicator.

Toelichting

De 'milieudienstverlening' in een leefbare en duurzame stad is op het vlak van afvalbeheer en sluikestort, integraal waterbeheer, bodemsanering, luchtzuivering en milieuhinder voldoende uitgebouwd zodat ze tegemoet komt aan de behoeften van alle stadsinwoners en - gebruikers.

Gemiddeld is 81,5% van de inwoners van de 13 Vlaamse centrumsteden tevreden over de huisvuilvoorzieningen in de stad; 33% is zeer tevreden, 48,5% is eerder tevreden. In Hasselt en Kortrijk is men het meest tevreden. In Sint-Niklaas is men het minst tevreden. Een hoge tevredenheid wil niet zeggen dat de inwoners unaniem tevreden zijn met de huisvuilvoorzieningen. In Sint-Niklaas en Genk is meer dan 10% van de inwoners eerder tot zeer ontevreden. In Kortrijk is het aandeel inwoners dat ontevreden is het kleinst (4,3%).

In Genk en Hasselt is de tevredenheid afgenomen tussen 2011 en 2014. In Gent, Aalst, Kortrijk, Mechelen en Turnhout is de tevredenheid toegenomen sinds 2011.

Als men kijkt naar de persoonskenmerken, dan blijkt dat 55-plussers meer tevreden zijn dan jongere inwoners. Ook zijn hoger opgeleiden meer tevreden dan lager opgeleiden. Niet-Belgen zijn minder tevreden dan Belgen.

Deze indicator kan men samen lezen met overige tevredenheidsindicatoren.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

De huisvuilophaling en het aanbieden van een containerpark is een dienstverlening die de gemeente aan haar inwoners aanbiedt. Verschillende fracties kunnen opgehaald worden (restafval, PMD, papier, groot huisvuil, GFT...). Andere fracties moet men zelf brengen bijvoorbeeld naar een containerpark of naar de glasbol. Deze vorm van dienstverlening kan sterk verschillen per stad: ophaaldagen, ophaalfracties, prijs (per gewicht, per volume of per zak), regeling van de toegang tot het containerpark.... Ook zijn er verschillende intergemeentelijke samenwerkingsverbanden.

Tevredenheid over huisvuilvoorzieningen, in 2011 en 2014, in %.

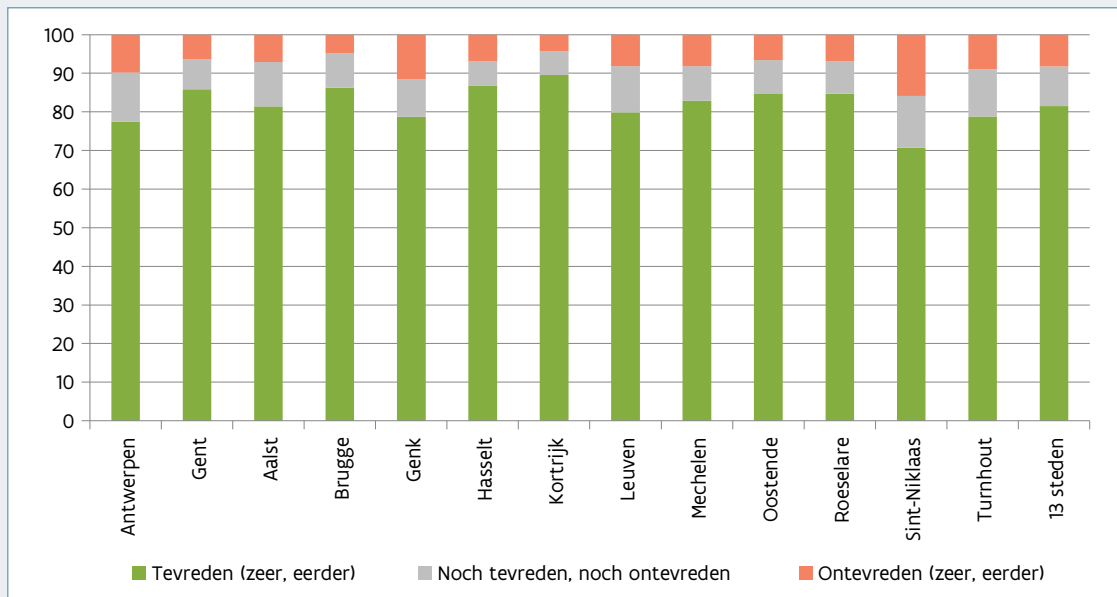
	2011	2014	B.I. Ondergrens (2)	B.I. Bovengrens (2)
Antwerpen	75,6	77,4	75,5	79,3
Gent	80,2*	85,9	83,1	88,2
Aalst	75,3*	81,4	79,2	83,4
Brugge	86,2	86,2	84,3	88
Genk	91,0*	78,7	76,8	80,4
Hasselt	91,3*	86,9	83,6	89,5
Kortrijk	84,4*	89,5	86,5	91,9
Leuven	80,7	79,9	78,1	81,5
Mechelen	75,8*	82,9	79,3	86,0
Oostende	81,7	84,8	81,2	87,8
Roeselare	82,9	84,7	81,1	87,7
Sint-Niklaas	72,9	70,7	66,5	74,6
Turnhout	73,9*	78,8	76,5	80,9
Totaal 13 steden	79,6*	81,5	80,6	82,3

(1) * wijst op een significant verschil tussen 2014 en 2011 en dit onder controle van geslacht, leeftijd en opleiding (zie leeswijzer).

(2) BI= betrouwbaarheidsinterval 2014: als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en er geen significant verschil is (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor.

Tevredenheid over huisvuilvoorzieningen, in 2014, in %.

Bron: survey Stadsmonitor 2014.

WATERZUIVERING

Definitie

De mate waarin het water wordt gezuiverd, wordt besproken op basis van de huidige zuiveringsgraad.

De huidige zuiveringsgraad betreft het aantal op de riolering aangesloten inwoners dat gezuiverd wordt op een rioolwaterzuiveringsinstallatie (RWZI) ten opzichte van het totaal aantal inwoners voor de gemeente volgens de authentieke referentiedata uit het CRAB en de rijksregister-stratentabel van de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM).

Toelichting

De milieukwaliteit in de stedelijke omgeving komt tegemoet aan de behoeften van alle levende wezens. Zij heeft geen negatieve invloed op de gezondheid van de bewoners. Deze indicator geeft een indicatie van de mate waarin de milieukwaliteit in de stad verhoogt.

Voor huishoudelijk afvalwater streeft de Vlaamse overheid naar een maximale zuivering via openbare rioolwaterzuiveringsinstallaties. Waar dat niet mogelijk is, dient er gebruik gemaakt te worden van individuele behandelingsinstallaties (IBAs).

De huidige zuiveringsgraad was in 2013 in alle centrumsteden behalve Hasselt hoger dan het Vlaamse gemiddelde van 80%. In 10 centrumsteden werd de doelstelling uit het MINA-plan 4, die stelt dat de huidige zuiveringsgraad tegen 2015 86% moet bedragen, reeds bereikt.

De zuiveringsgraad is bijna overal sterk toegenomen tussen 2000 en 2013.

Door correcties in het netwerk en aanpassingen in de inwonersaantallen kan het zijn dat graden licht afwijken en soms zelf dalen t.o.v. vorige jaren.

Deze indicator kan samen gelezen worden met 'Energieverbruik van huishoudens'.

Aandachtspunten

Het berekenen van de zuiveringsgraad gebeurt aan de hand van een GIS-analyse. Op straatniveau wordt er gekeken of er een riolering aanwezig is. Deze data worden geaggregeerd op gemeentelijk niveau en uiteindelijk op gewestelijk niveau. Om de berekeningen uit te voeren, worden een aantal veronderstellingen gemaakt: ten eerste nemen we aan dat iedereen die in een straat woont met een riolering, daar ook is op aangesloten. Ten tweede gaan we er van uit dat wie op minder dan 50 meter van een riolering woont, daar op aangesloten is.

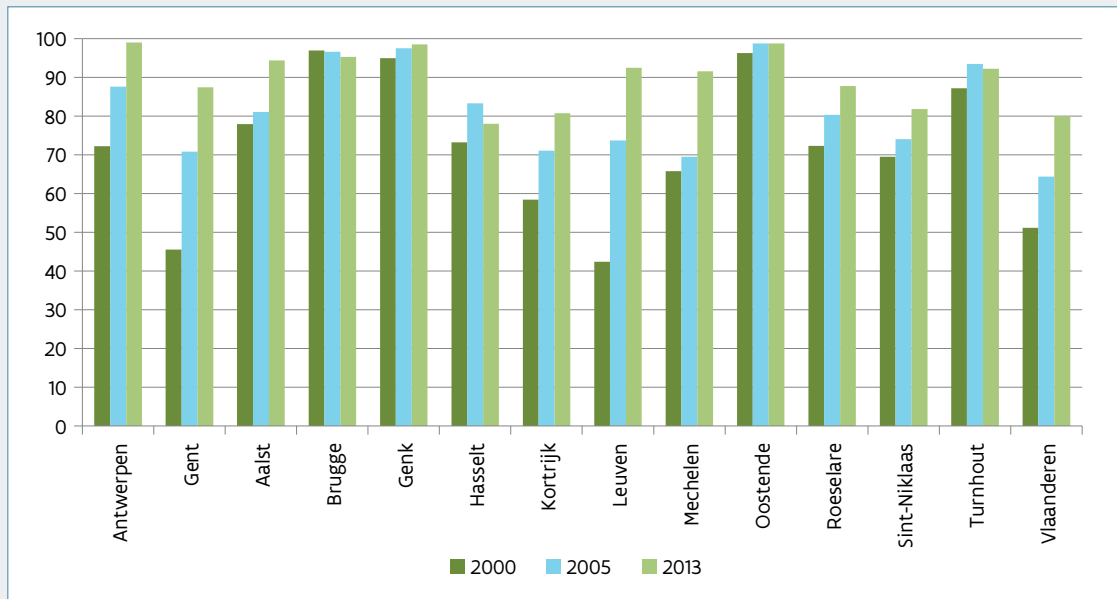
Er wordt zowel rekening gehouden met grootschalige afvalwaterzuiveringsinstallaties (RWZI's) als met kleinschalige waterzuiveringsinstallaties (KWZI's). Individuele behandelingsinstallaties voor afvalwater (IBAs) zijn niet meegeteld doch zijn tot op heden qua aantal verwaarloosbaar.

Huidige zuiveringsgraad, in 2000, 2005 en 2013, in %.

	2000	2005	2013
Antwerpen	72,2	87,5	99,0
Gent	45,5	70,8	87,4
Aalst	77,9	81,1	94,3
Brugge	96,9	96,6	95,2
Genk	94,9	97,5	98,4
Hasselt	73,2	83,3	78,0
Kortrijk	58,5	71,1	80,7
Leuven	42,4	73,7	92,4
Mechelen	65,8	69,5	91,6
Oostende	96,2	98,7	98,7
Roeselare	72,3	80,3	87,7
Sint-Niklaas	69,5	74,0	81,8
Turnhout	87,1	93,4	92,2
Totaal 13 steden	69,8	82,7	n.b.
Vlaams Gewest	51,1	64,4	80,0

Bron: VMM.

Huidige zuiveringsgraad, in 2000, 2005 en 2013, in %.

Bron: VMM.

MILIEUBEWUST HANDELEN

Definitie

Aandeel (%) inwoners dat minstens wekelijks met de fiets of te voet gaat voor korte afstanden, aandeel (%) inwoners dat minstens wekelijks biologische producten koopt of groenten of fruit eet dat lokaal gekweekt wordt en aandeel (%) inwoners dat nooit chemische bestrijdingsmiddelen gebruikt (voor ongedierte of onkruid).

In de survey van de Stadsmonitor werden de volgende vragen voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Hoe vaak heb je de voorbije 12 maanden: de fiets genomen voor korte afstanden, je te voet verplaatst voor korte afstanden, biologische (bio) producten zoals groenten, fruit of vlees gekocht, groenten of fruit gegeten die lokaal gekweekt worden (bv. uit een moestuin of groentenbak, volkstuintuin, boerderij/hoeve...), chemische bestrijdingsmiddelen gebruikt om ongedierte te bestrijden, chemische bestrijdingsmiddelen gebruikt om onkruid te bestrijden'.

De respondenten konden antwoorden met 'nooit', 'een uitzonderlijke keer', 'maandelijks', 'meermaals per maand', 'wekelijks', 'meermaals per week' en 'dagelijks'.

Toelichting

Een stad kan pas duurzaam zijn als haar inwoners een milieubewustzijn ontwikkelen en daar naar handelen. De ecologische draagkracht is eindig en er moet dan ook zuinig omgesprongen worden met water, energie, grondstoffen, ruimte... Inwoners worden gestimuleerd om in en rond hun woning milieuvriendelijk te handelen en hun woning energiezuinig in te richten.

Gemiddeld genomen verplaatst 76% van de inwoners zich minstens wekelijks met de fiets of te voet voor korte afstanden. In Antwerpen, Leuven, Oostende en Turnhout is dit aandeel groter dan 80%. In Genk is dit aandeel het laagst met 58%. Vooral de jongste leeftijdsgroep en hoger opgeleiden verplaatsen zich vaker met de fiets en te voet voor korte afstanden. In Antwerpen verplaatst meer dan de helft van de inwoners zich dagelijks te voet of met de fiets voor korte afstanden. In Genk is dat maar 28% van de inwoners.

Gemiddeld genomen koopt 31% van de inwoners minstens wekelijks biologische producten of fruit of groenten die lokaal gekweekt zijn. In Leuven en Sint-Niklaas ligt de aankoop van biologische producten of lokaal gekweekt voedsel het hoogst. In Kortrijk en Oostende ligt dit een stuk lager. De jongste leeftijdsgroep koopt meer bioproducten en lokaal gekweekt voedsel dan de oudste leeftijdsgroep. Ook gezinnen met kinderen en hoog opgeleiden doen dit meer dan gezinnen zonder kinderen en laag opgeleiden. Niet-Belgen kopen meer bioproducten en lokaal gekweekt voedsel dan Belgen.

Gemiddeld genomen gebruikt 52% van de inwoners nooit chemische bestrijdingsmiddelen. De oudste leeftijdscategorie gebruikt bestrijdingsmiddelen frequenter dan de jongere inwoners. Vrouwen en laag opgeleiden verbannen bestrijdingsmiddelen meer dan respectievelijk mannen en hoog opgeleiden. Gezinnen met kinderen maken er meer gebruik van dan gezinnen zonder kinderen.

Deze indicator kan gelezen worden samen met onder andere 'Energieverbruik van huishoudens'.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

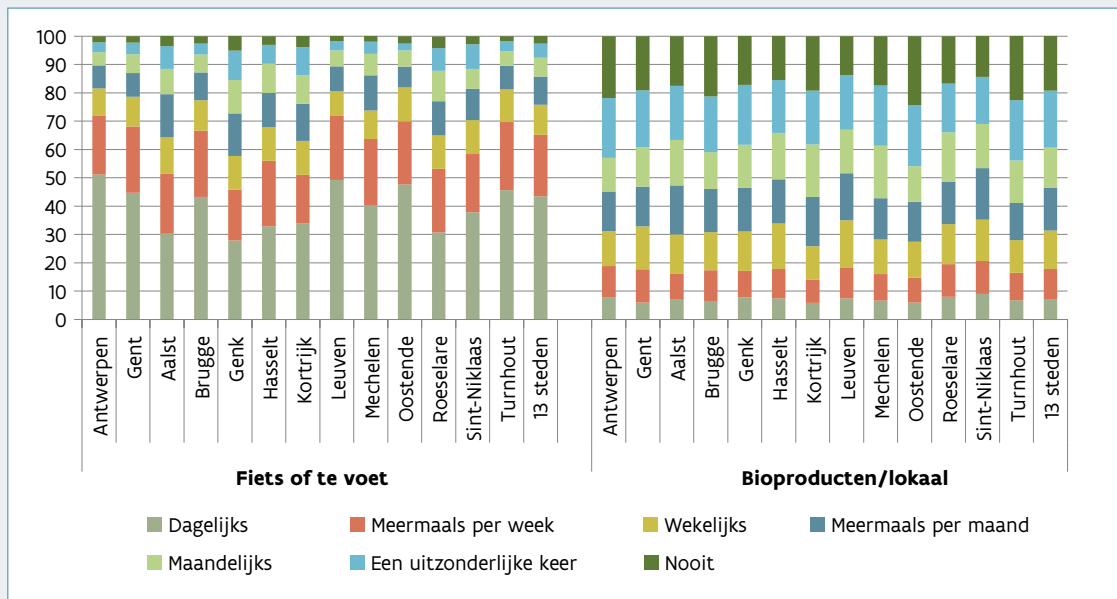
Wekelijks of meer met de fiets of te voet voor korte afstanden, wekelijks of meer bioproducten kopen of lokaal gekweekte groenten of fruit eten, nooit chemische bestrijdingsmiddelen gebruiken, in 2014, in %.

	Fiets of te voet	Bioproducten/lokaal gekweekte groenten of fruit	Chemische bestrijdingsmiddelen
Antwerpen	81,7	31,1	59,9
Gent	78,5	32,9	55,8
Aalst	64,3	30,0	41,6
Brugge	77,7	30,8	45,8
Genk	57,9	31,0	43,8
Hasselt	68,1	33,8	38,5
Kortrijk	63,2	25,9	39,2
Leuven	80,6	35,0	53,5
Mechelen	73,8	28,2	51,1
Oostende	82,0	27,4	60,2
Roeselare	65,3	33,6	37,0
Sint-Niklaas	70,2	35,2	48,1
Turnhout	81,4	28,0	51,2
Totaal 13 steden	75,9	31,3	52,1

(1) BI betrouwbaarheidsinterval 2014: via www.stadsmonitor.be.

Bron: survey Stadsmonitor.

Milieubewust handelen: met de fiets of te voet gaan voor korte afstanden en bioproducten kopen of groenten of fruit eten dat lokaal wordt gekweekt, in 2014, in %.

Bron: survey Stadsmonitor 2014.

ENERGIEVERBRUIK (AARDGAS EN ELEKTRICITEIT) VAN HUISHOUDENS

Definitie

Het energieverbruik drukt in MWh per toegangspunt het verbruik van aardgas en elektriciteit van de huishoudens uit.

Toelichting

Het energieverbruik van de huishoudens informeert voornamelijk over het rationele energie- en milieu-gebruik in de stad. In een leefbare en duurzame stad gaan de bewoners en de beheerders rationeel om met energie en grondstoffen in de woning.

In de centrumsteden wordt gemiddeld 3,5 MWh per toegangspunt aan elektriciteit verbruikt. In Aalst, Hasselt, Roeselare en Sint-Niklaas is dit in 2012 ongeveer 4 MWh per toegangspunt. Er is nauwelijks verschil in het elektriciteitsverbruik tussen 2011 en 2012.

Het aardgasverbruik is in 2012 in de centrumsteden gemiddeld 14 MWh per toegangspunt. In Aalst, Brugge en Leuven is dit meer dan 15 MWh per toegangspunt, in Oostende 12 MWh per toegangspunt. Het lagere verbruik in Oostende kan verklaard worden door het hogere aandeel vakantiewoningen en tweede verblijven met een lagere bezettingsgraad in de winter.

Het aardgasverbruik ligt in 2012 duidelijk hoger, dit mogelijk door het koudere weer in dat jaar.

Deze indicator kan men lezen samen met 'Milieube-wust handelen'.

Aandachtspunten

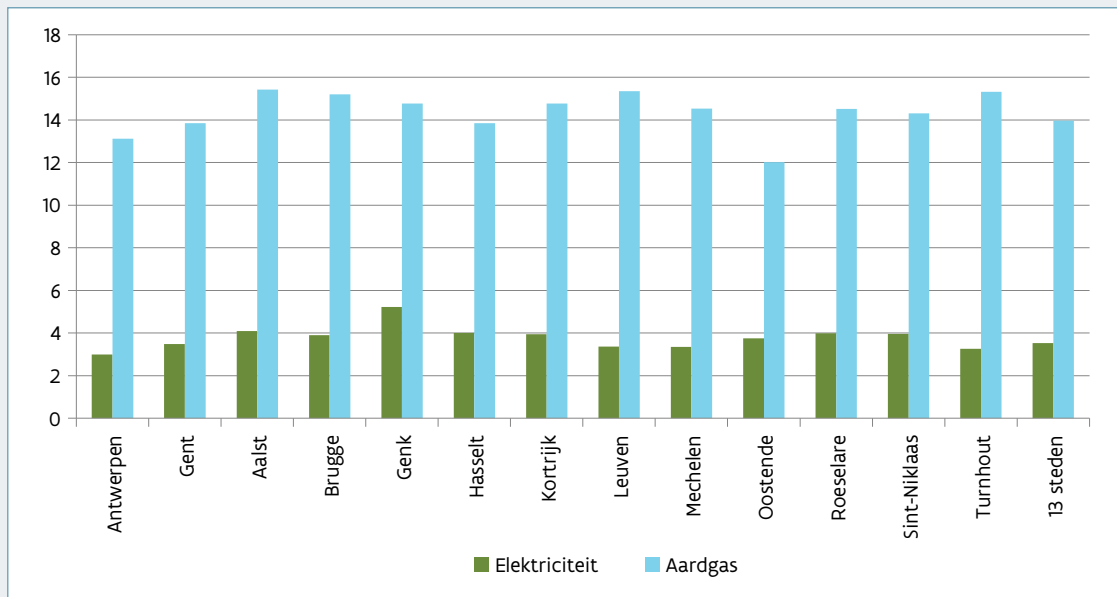
Cijfers rond het energieverbruik van huishoudens worden door Eandis en Infrac aangeleverd aan het VITO in het kader van de opvolging van het Burgemeestersconvenant. Het Burgemeestersconvenant is de algemene Europese beweging waarin lokale en regionale overheden deelnemen door vrijwillig toe te zeggen de energie-efficiëntie en het gebruik van duurzame energiebronnen op hun grondgebied te verhogen. Door hun verbintenis beogen de ondertekenaars van het Convenant om de 20% CO₂-reductiedoelstelling van de Europese Unie tegen 2020 te behalen en te overtreffen.

Energieverbruik (elektriciteit en aardgas) van de huishoudens, in 2011 en 2012, in MWh/toegangspunt.

	Elektriciteit		Aardgas	
	2011	2012	2011	2012
Antwerpen	3,0	3,0	12,1	13,1
Gent	3,5	3,5	12,6	13,8
Aalst	4,1	4,1	14,1	15,4
Brugge	3,9	3,9	13,9	15,2
Genk	5,5	5,2	15,7	14,8
Hasselt	4,2	4,0	15,3	13,8
Kortrijk	3,9	3,9	13,1	14,8
Leuven	3,4	3,4	13,9	15,3
Mechelen	3,4	3,4	13,3	14,5
Oostende	3,8	3,7	11,0	12,0
Roeselare	3,9	4,0	13,2	14,5
Sint-Niklaas	3,9	4,0	13,0	14,3
Turnhout	3,3	3,3	13,9	15,3
Totaal 13 steden	3,5	3,5	12,9	14,0

Bron: VITO.

Energieverbruik (elektriciteit en aardgas) van de huishoudens, in 2012, in MWh/toegangspunt.

Bron: VITO.

ENERGIEVERBRUIK VIA ENERGIEPRESTATIECERTIFICATEN

Definitie

Het gemiddelde energieverbruik voor bestaande residentiële gebouwen in de stad uitgedrukt in een kengetal (in kWh/m²) weergegeven op een energieprestatiecertificaat (EPC). Het kengetal is de berekende energiescore van de woning. Hoe lager dit kengetal, hoe energiezuiniger de woning.

Toelichting

De indicator over het gemiddeld EPC-kengetal informeert over de energiezuinigheid van verkochte of verhuurde residentiële gebouwen in de stad. In een leefbare en duurzame stad gaan de bewoners en de beheerders rationeel om met energie en grondstoffen in de woning.

In 2013 ligt het EPC-kengetal gemiddeld lager in de 13 centrumsteden (364 kWh/m²) dan in het gehele Vlaamse Gewest (414 kWh/m²). Appartementen en woningen in gesloten bebouwing hebben doorgaans immers een lager EPC-kengetal en zijn dus energiezuiniger.

Het hoogste gemiddelde EPC-kengetal is er in Roeselare, Aalst en Kortrijk, de laagste waarden noteren we in Oostende, Leuven, Antwerpen en Turnhout.

Zowel in het gehele Vlaamse Gewest als in de centrumsteden vertoont het gemiddeld EPC-kengetal voor bestaande residentiële gebouwen geen duidelijke trend tussen 2009 en 2013 en vertonen de waarden een schommelend verloop.

Deze indicator kan gelezen worden samen met 'Energieverbruik (aardgas en elektriciteit) van huishoudens'.

Aandachtspunten

Het EPC voor bestaande gebouwen met een woonfunctie is verplicht sinds 1 november 2008 bij de verkoop en sinds 1 januari 2009 bij de verhuur van woningen, appartementen, studio's en studentenkamers. Het EPC vermeldt hoe energiezuinig de woning is en wordt opgemaakt door een energiedeskundige type A. Het EPC blijft 10 jaar geldig en wordt bij verkoop overhandigd aan de nieuwe eigenaar. Bij verhuur krijgt de huurder een kopie van het EPC.

Het gaat enkel om bestaande residentiële gebouwen (woningen, appartementen, studio's en studentenkamers) die verkocht of verhuurd worden en dus niet over het ganse woningpatrimonium van de stad.

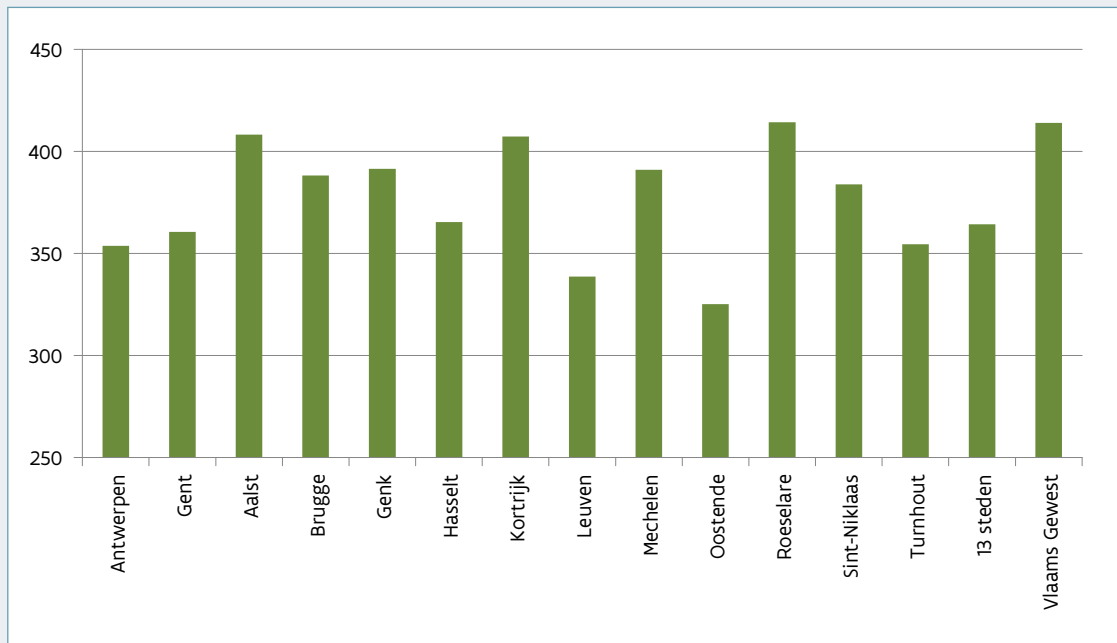

Gemiddeld EPC-kengetal voor bestaande residentiële gebouwen, van 2009 tot 2013, in kWh/m².

	2009	2010	2011	2012	2013
Antwerpen	369	359	344	347	354
Gent	368	338	366	363	360
Aalst	397	374	397	388	408
Brugge	396	376	396	384	388
Genk	406	377	418	407	391
Hasselt	340	334	351	345	365
Kortrijk	434	424	420	389	407
Leuven	328	299	333	353	339
Mechelen	365	376	385	385	391
Oostende	329	315	328	326	325
Roeselare	410	391	410	401	414
Sint-Niklaas	395	384	401	402	384
Turnhout	342	332	336	333	354
Totaal 13 steden	368	354	362	360	364
Vlaams Gewest	405	393	408	398	414

Bron: Vlaams Energieagentschap (VEA).

Gemiddeld EPC-kengetal voor bestaande residentiële gebouwen, in 2013, in kWh/m².

Bron: Vlaams Energieagentschap (VEA).

ENERGIEPEIL VAN NIEUWBOUW EN VERBOUWING

Definitie

Het gemiddelde energiepeil (E-peil) van nieuwbouwwoningen en -appartementen in de stad. Het E-peil is een maat voor de energieprestatie van een woning en de vaste installaties ervan in standaardomstandigheden. Hoe lager het E-peil, hoe energiezuiniger de woning.

Toelichting

Het gemiddelde E-peil van nieuwbouwwoningen en -appartementen informeert voornamelijk over het rationele energie- en milieugebruik van nieuwe woongebouwen in de stad. In een leefbare en duurzame stad gaan de bewoners en de beheerders rationeel om met energie en grondstoffen in de woning.

In 2013 ligt het gemiddelde E-peil van nieuwbouwwoningen en -appartementen in de 13 centrumsteden quasi gelijk met dat in het gehele Vlaamse Gewest.

Het hoogste gemiddelde E-peil is er in Aalst, Hasselt, Leuven, Antwerpen en Oostende. In Mechelen, Sint-Niklaas, Kortrijk en Brugge ligt het gemiddelde E-peil het laagst in 2013.

Over de jaren heen neemt het gemiddeld E-peil stelselmatig af. Hier speelt wel een vertragingseffect gezien de doorlooptijd van het bouwproject. Die doorlooptijd start op het moment van de vergunningsaanvraag over het ganse bouwproces tot de ingebruikname. Na de ingebruikname is er nog zes maand de tijd om de EPB-aangifte in te dienen. Deze doorlooptijd bedraagt al gauw twee, drie of meer jaar. Zo zal het feit dat vanaf 2012 E70 geldt (aanvraagjaar) zich pas na een jaar of twee vertalen in deze cijfers (indienjaar).

Deze indicator kan samen gelezen worden met 'Energieverbruik (aardgas en elektriciteit) van huishoudens' en 'Energieverbruik via energieprestatiecertificaten'.

Aandachtspunten

Sinds 1 januari 2006 geldt de EPB-regelgeving (Energieprestatie en Binnenklimaat-regelgeving) voor elk bouw- en verbouwingsproject waarvoor een stedenbouwkundige vergunning wordt aangevraagd. Voor stedenbouwkundige vergunningsaanvragen tussen 1 januari 2006 en 31 december 2009 gold een maximaal E-peil voor nieuwe woongebouwen van E100. Vanaf 1 januari 2010 gold een maximaal E-peil van E80 en vanaf 2012 gold het E-peil E70. Vanaf 2014 geldt het E-peil E60.

Tot 2021 wordt het verplichte E-peil stapsgewijs aangescherpt: E50 in 2016, E40 in 2018 en E35 in 2020. En vanaf 2021 moet elke nieuwe woning minstens aan de BEN-eisen (bijna-energie neutraal) voldoen. Dat betekent dat bouwaanvragen vanaf 2021 het E30-peil moeten respecteren.

Het aantal nieuwe en vernieuwde gebouwen is beperkt in vergelijking met het bestaande gebouwenpark, maar zij bepalen in belangrijke mate de energieprestatie van het gebouwenpark op lange termijn. Gebouwen in ons land hebben immers een lange levensduur (30 jaar tot de eerste grondige renovatie, de totale levensduur kan oplopen tot 100 jaar).

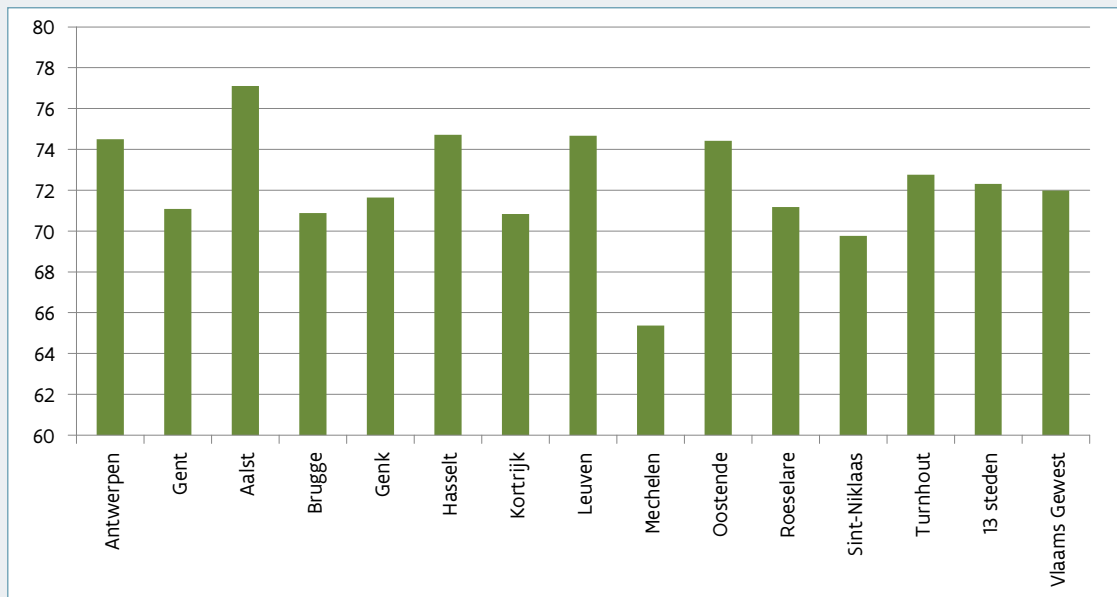
Het hier weergegeven gemiddelde E-peil betreft enkel nieuwe woongebouwen, dus geen kantoren en scholen.

Gemiddeld E-peil van nieuwbouwwoningen en –appartementen volgens indienjaar, van 2008 tot 2013.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Antwerpen	90,6	89,3	86,3	83,9	74,1	74,5
Gent	105,2	88,7	81,0	76,0	75,8	71,1
Aalst	86,7	85,9	81,4	77,9	74,8	77,1
Brugge	86,8	92,7	86,0	85,2	77,7	70,9
Genk	79,0	82,3	81,4	79,6	74,5	71,6
Hasselt	86,3	80,6	81,0	76,8	78,2	74,7
Kortrijk	88,3	86,9	84,6	75,9	79,7	70,8
Leuven	86,3	82,8	79,1	69,6	78,9	74,7
Mechelen	89,2	77,3	79,3	74,1	75,9	65,4
Oostende	92,4	83,1	86,2	78,8	78,6	74,4
Roeselare	92,8	83,7	88,2	80,3	78,4	71,2
Sint-Niklaas	76,3	87,3	81,3	79,3	72,2	69,8
Turnhout	81,4	83,7	82,4	81,5	75,5	72,8
Totaal 13 steden	89,8	86,0	83,1	78,8	76,5	72,3
Vlaams Gewest	88,1	83,5	81,8	76,6	74,8	72,0

Bron: Vlaams Energieagentschap (VEA).

Gemiddeld E-peil van nieuwbouwwoningen en –appartementen, indienjaar 2013.

Bron: Vlaams Energieagentschap (VEA).

Aan de basis van de keuze van de indicatoren 'Institutionele principes' ligt een visie over een wenselijke toekomst voor een Vlaamse centrumstad. Deze visie is voor 'Institutionele principes' samengebond in 5 clusters:

- Meer vertrouwen in samenleving en overheid
- Waarden voor leefbaarheid en duurzaamheid versterken
- Administratieve dienstverlening op maat
- Netwerking versterken
- Participatie en betrokkenheid

Per cluster is een set van indicatoren samengesteld. Deze set houdt rekening met de vier principes van het duurzaamheidsconcept (economische, sociale, fysiek-ecologische en institutionele principe).

Hoofdstuk 10 bevat enkel de indicatoren die betrekking hebben op vertrouwen, administratieve dienstverlening, informatiespreiding en burgerbetrokkenheid. Men leest deze indicatoren best samen met de andere indicatoren in de 5 clusters. Dit is mogelijk via www.stadsmonitor.be.

Vertrouwen in de medemens	358
Vertrouwen in het gerecht en de politie	360
Vertrouwen in de federale overheid en de Vlaamse overheid	362
Vertrouwen in het stadsbestuur	364
Spreiding van informatie over en door de stad	366
Consultatie van bewoners door het stadsbestuur	368
Tevredenheid over loketvoorzieningen	370
Bereidheid om mee te praten over de stad	372
Actieve betrokkenheid van de burger	374
Actief in bewonersgroep	376
Vrijwilligerswerk	378

VERTROUWEN IN DE MEDEMENS

Definitie

De indicator 'Vertrouwen in de medemens' is de gemiddelde score op een 11- puntenschaal (0-10). Hoe hoger de score, hoe hoger het vertrouwen in de medemens.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende tegenstelling voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Denk je dat je niet voorzichtig genoeg kan zijn in de omgang met mensen, of denk je dat de meeste mensen te vertrouwen zijn?' De respondenten konden een score aankruisen van 0 (je kan niet voorzichtig genoeg zijn in de omgang met mensen) tot 10 (de meeste mensen zijn te vertrouwen).

Toelichting

Deze indicator over vertrouwen in de medemens sluit nauw aan bij de principes rond sociale cohesie en sociaal kapitaal. Vertrouwen in de medemens is een basisvoorwaarde voor sociale samenhang in een leefbare en duurzame stad.

Het vertrouwen in de medemens is tussen 2008 en 2014 globaal lichtjes toegenomen. De verschillen tussen de steden onderling zijn ook iets groter geworden. Het vertrouwen is het hoogst in Leuven en Hasselt, het laagst in Oostende. In vergelijking met 2008 is het vertrouwen er enkel op vooruit gegaan in Genk en Mechelen, ten opzichte van 2011 zijn er geen significante verschillen per stad vastgesteld.

Het vertrouwen in de medemens ligt bij mannen hoger dan bij vrouwen en stijgt met het opleidingsniveau. Wie vrijwilliger is, actief lid is van een vereniging, zich inzet in de eigen buurt of vele sociale contacten heeft, stelt meer vertrouwen in zijn medemens dan wie op geen enkel vlak actief is of weinig of geen interesse in het stedelijk samenleven heeft of niet betrokken is in de buurt. Hoe groter het onveiligheidsgevoelen, hoe wantrouwiger men tegenover anderen reageert.

Het opleidingsniveau zorgt zowel in de 13 steden samen als binnen de steden voor grote verschillen in vertrouwen. In alle steden hebben hoger opgeleiden meer vertrouwen in hun medemens dan lager opgeleiden. Het verschil is het grootst in Gent en Sint-Niklaas.

Deze indicator bekijkt men best samen met andere indicatoren rond sociale samenhang zowel in de buurt als in de stad zoals 'Actieve betrokkenheid van de burger', 'Actief in bewonersgroep', 'Participatie in het verenigingsleven', 'Vrijwilligerswerk', 'Deelname aan buurtactiviteiten' en de indicatoren rond het veiligheidsgevoelen van de stedelingen.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Vertrouwen in de medemens, in 2008, 2011 en 2014, gemiddelde scores.

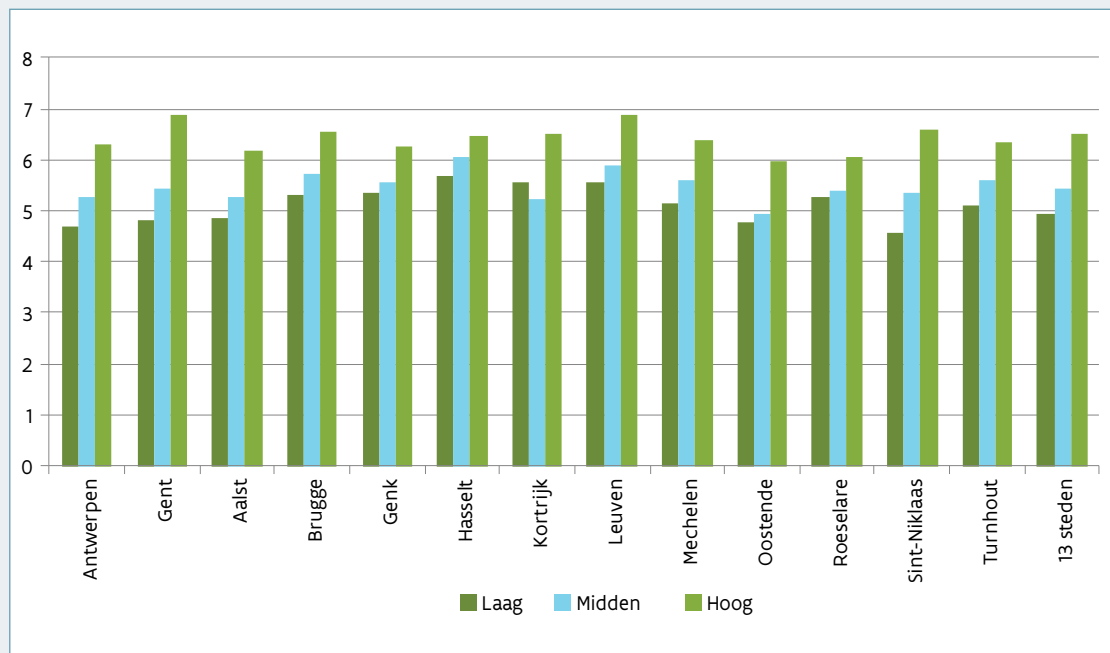
	2008	2011	2014	BI ondergrens (2)	BI bovengrens (2)
Antwerpen	5,3	5,4	5,4	5,3	5,5
Gent	5,6	5,6	5,9	5,7	6,1
Aalst	5,4	5,5	5,4	5,3	5,6
Brugge	5,8	6,0	5,9	5,8	6,0
Genk	5,3*	5,6	5,6	5,5	5,7
Hasselt	5,9	6,0	6,2	6,0	6,4
Kortrijk	5,5	5,6	5,8	5,6	6,0
Leuven	6,2	6,3	6,4	6,3	6,5
Mechelen*	5,3	5,7	5,8	5,6	6,0
Oostende	5,2	5,2	5,1	4,9	5,3
Roeselare	5,4	5,7	5,5	5,3	5,8
Sint-Niklaas	5,5	5,4	5,4	5,2	5,7
Turnhout	5,7	5,6	5,6	5,5	5,7
Totaal 13 steden	5,5*	5,6	5,7	5,6	5,7

(1) * wijst op een significant verschil ten opzichte van 2014, onder controle van geslacht, leeftijd en opleiding (zie leeswijzer).

(2) BI= betrouwbaarheidsinterval 2014: als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en er geen significant verschil is (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor.

Vertrouwen in de medemens naar opleiding, in 2014, gemiddelde scores.

Bron: survey Stadsmonitor 2014.

VERTROUWEN IN HET GERECHT EN DE POLITIE

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat vertrouwen heeft in het gerecht en de politie.

In de survey van de Stadsmonitor werden volgende vragen gesteld aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'In welke mate heb je vertrouwen in:

- a) het gerecht / de justitie en
- b) de politie.'

De respondenten konden telkens antwoorden met 'zeer veel', 'veel', 'noch weinig, noch veel', 'weinig' en 'zeer weinig'. Wie antwoordde met 'zeer veel' en 'veel', werd in de teller opgenomen.

Toelichting

Deze indicatoren over vertrouwen in het gerecht en de politie sluiten nauw aan bij de principes rond sociale cohesie en sociaal kapitaal. Vertrouwen in de instellingen is een basisvoorwaarde voor sociale samenhang in een leefbare en duurzame stad.

Iets meer dan 20% van de stedelingen heeft vertrouwen in het gerecht. Circa 4 op de 10 staat eerder wantrouwig terwijl er bijna evenveel zijn die geen duidelijk standpunt innemen. Het vertrouwen in de politie ligt hoger. Meer dan 1 op de 3 van de inwoners zegt de politie te vertrouwen. Minder dan een kwart heeft weinig tot helemaal geen vertrouwen in de politie.

In Leuven en Gent ligt het vertrouwen in het gerecht merkbaar hoger dan in de andere steden. Laagste scores zijn te vinden in Kortrijk en Aalst.

Het vertrouwen in het gerecht ligt in 2014 hoger dan in 2011 zonder evenwel het peil van 2008 te halen.

Ten opzichte van 2008 is het vertrouwen lager in Antwerpen, Aalst en Brugge. Ten opzichte van 2011 is het vertrouwen significant gestegen in Gent, Brugge, Leuven en Roeselare.

Leuven en Gent scoren ook het hoogst voor het vertrouwen in de politie. Ten opzichte van 2008 is er weinig verschil maar ten opzichte van 2011 is er meer vertrouwen in de Antwerpse, Brugse en Leuvense politie. De daling in Hasselt en Genk is statistisch niet significant.

Ouderen (55+) en laag en midden geschoolden staan wantrouwiger tegenover het gerecht. Leeftijd speelt veel minder voor het vertrouwen in de politie. Hooggeschoolden hebben dan weer meer vertrouwen. Niet-Belgen en ouders met inwonende kinderen hebben zowel in het gerecht als de politie heel wat meer vertrouwen.

Deze indicator bekijkt men best samen met andere vertrouwensindicatoren zoals 'Vertrouwen in de federale, de Vlaamse en de stedelijke overheid' en de andere indicatoren in het hoofdstuk Burger en overheid.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Vertrouwen in het gerecht en de politie, in 2008, 2011 en 2014, in %.

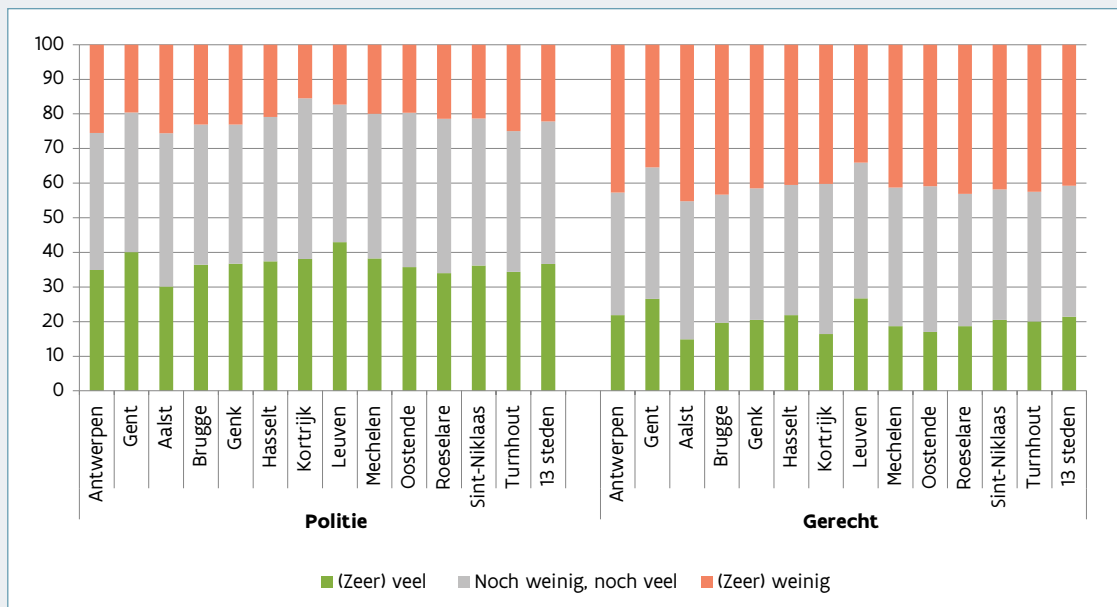
	Het gerecht					De politie				
	2008	2011	2014	BI ondergrens (2)	BI bovengrens (2)	2008	2011	2014	BI ondergrens (2)	BI bovengrens (2)
Antwerpen	24,4*	18,9	21,9	20,1	23,8	34,6	31,3*	34,9	32,9	36,9
Gent	26,6	21,4*	26,5	23,5	29,9	40,6	37,3	40,0	36,6	43,6
Aalst	20,2*	15,0	14,9	13,1	16,8	33,3	29,9	30,1	27,9	32,5
Brugge	25,1*	15,5*	19,7	17,8	21,8	35,8	31,6*	36,4	34,1	38,9
Genk	20,9	20,5	20,5	18,8	22,3	37,4	39,0	36,8	34,7	38,8
Hasselt	22,8	18,2	21,9	18,5	25,6	40,3	40,7	37,4	33,5	41,5
Kortrijk	20,1	16,0	16,4	13,5	19,8	36,6	33,7	38,1	34,2	42,2
Leuven	25,5	20,1*	26,8	25,0	28,6	42,2	38,0*	43,0	41,0	45,0
Mechelen	20,5	20,0	18,7	15,6	22,2	33,0	34,6	38,3	34,3	42,5
Oostende	20,2	14,9	17,0	14,1	20,5	34,5	33,2	35,8	31,8	39,9
Roeselare	18,0	14,4*	18,7	15,5	22,3	34,5	31,8	34,0	30,0	38,2
Sint-Niklaas	19,5	15,9	20,5	17,2	24,3	34,9	35,3	36,2	32,2	40,4
Turnhout	21,6	19,9	20,1	18,1	22,2	35,4	32,7	34,4	32,0	36,8
Totaal 13 steden	23,3*	18,4*	21,4	20,6	22,3	36,5	34,0*	36,6	35,7	37,6

(1) * wijst op een significant ten opzichte van 2014 onder controle van geslacht, leeftijd en opleiding (zie leeswijzer).

(2) BI= betrouwbaarheidsinterval 2014: als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en er geen significant verschil is (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor.

Vertrouwen in het gerecht en de politie, in 2014, in % .

Bron: survey Stadsmonitor 2014.

VERTROUWEN IN DE FEDERALE OVERHEID EN DE VLAAMSE OVERHEID

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat vertrouwen heeft in de federale overheid en de Vlaamse overheid.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende vraag gesteld aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'In welke mate heb je vertrouwen in de federale overheid (Belgische overheid)?' De respondenten konden antwoorden met 'zeer veel', 'veel', 'noch weinig, noch veel', 'weinig' en 'zeer weinig'. Eenzelfde vraag werd gesteld voor de Vlaamse overheid. Wie antwoordde met 'zeer veel' en 'veel', werd in de teller opgenomen.

Toelichting

Deze indicatoren over vertrouwen in de federale en de Vlaamse overheid sluiten nauw aan bij de principes rond sociale cohesie en sociaal kapitaal. Vertrouwen in de instellingen is een basiswaarde voor sociale samenhang in een leefbare en duurzame stad.

Het vertrouwen in zowel de federale als de Vlaamse overheid ligt vrij laag. Een vijfde van de bevolking vertrouwt de federale overheid, een kwart de Vlaamse overheid. Terwijl meer dan een derde van de stedelingen zegt de federale overheid niet of helemaal niet te vertrouwen, ligt dit voor de Vlaamse overheid op een vijfde. 4 tot 5 op de 10 stedelingen spreekt zich niet duidelijk uit. De vertrouwenscores tussen de steden onderling liggen dicht bij elkaar. In Leuven, Antwerpen, Gent en Mechelen heeft men het meeste vertrouwen, in Aalst, Sint-Niklaas en Turnhout het minst.

Het vertrouwen in de federale overheid is er zowel ten opzichte van 2008 als 2011 fors op vooruit gegaan. In vergelijking met 2008 gaat – op Sint-Niklaas na – het vertrouwen er in alle steden op vooruit. De Vlaamse overheid boekt vooral winst ten

opzichte van 2011. De toename van het vertrouwen in de Vlaamse overheid is het grootst in Antwerpen, Gent en Leuven. Het vertrouwen in de Vlaamse overheid moet ten opzichte van 2008 inboeten in Brugge.

Mannen hebben meer vertrouwen in de federale en de Vlaamse overheid dan vrouwen. Jongeren en hoog opgeleiden hebben meer vertrouwen in de overheden. Hetzelfde geldt voor de niet-Belgen. Op Gent na, ligt het aandeel niet-Belgen dat vertrouwen heeft in de federale overheid dubbel zo hoog als bij de Belgen. Ook ten opzichte van de Vlaamse overheid is dit het geval, al zijn de verschillen iets minder uitgesproken. Wie vrijwilligerswerk doet en actief betrokken is bij zijn stad of buurt, heeft ook iets meer vertrouwen in de overheden dan wie dit niet doet.

Deze indicatoren bekijkt men best samen met andere vertrouwensindicatoren zoals het 'Vertrouwen in het gerecht en de politie' en 'Vertrouwen in het stadsbestuur' en de andere indicatoren in het hoofdstuk Burgerschap en overheid.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

De vraag is vrij algemeen gesteld. Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen bijvoorbeeld de regering, het parlement en de administratie. De cijfers geven een globale indruk van het vertrouwen van de bevolking in de overheden.

Vertrouwen in de federale en de Vlaamse overheid, in 2008, 2011 en 2014, in %.

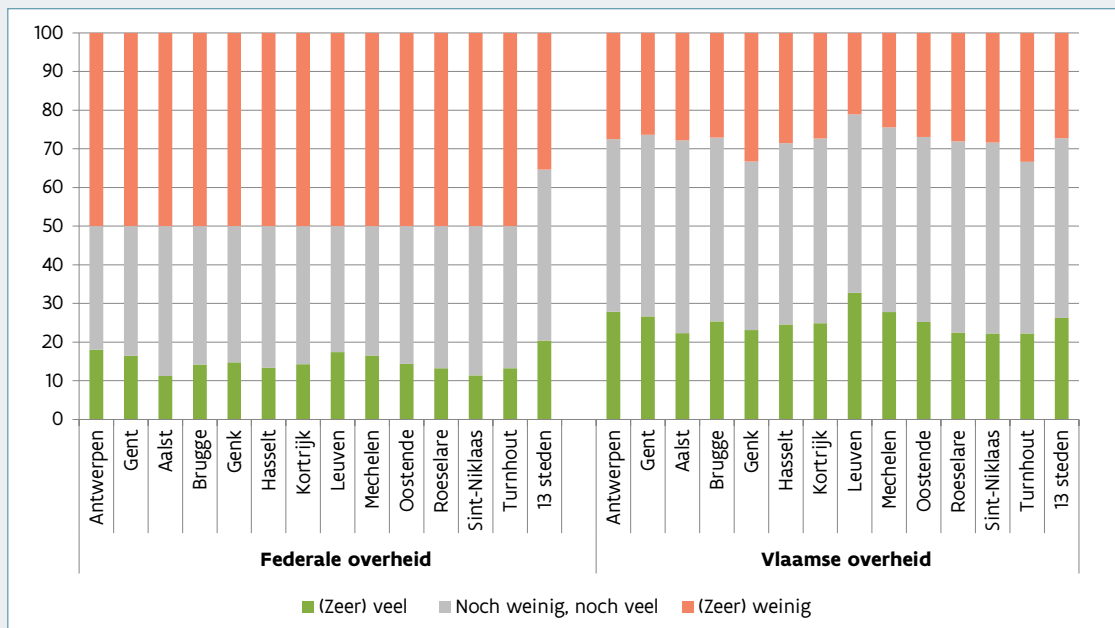
	Federale overheid					Vlaamse overheid				
	2008	2011	2014	Bi ondergrens (2)	Bi bovengrens (2)	2008	2011	2014	Bi ondergrens (2)	Bi bovengrens (2)
Antwerpen	13,8*	12,3*	23,1	21,3	25,0	24,9	20,8*	27,8	25,9	29,8
Gent	12,8*	11,8*	22,6	19,8	25,8	25,3	20,6*	26,6	23,6	29,9
Aalst	11,3	9,4*	13,9	12,2	15,8	25,2	20,8	22,3	20,3	24,5
Brugge	12,9*	8,6*	17,9	16,1	19,9	29,7*	23,2	25,4	23,3	27,6
Genk	10,9*	13,0*	17,7	16,1	19,4	21,7	21,8	23,1	21,3	24,9
Hasselt	11,0*	10,8*	17,0	14,1	20,4	25,9	21,6	24,5	21,1	28,3
Kortrijk	12,3*	10,2*	18,6	15,5	22,2	28,1	22,8	24,9	21,4	28,7
Leuven	12,2*	12,4*	25,0	23,3	26,9	31,3	26,8*	32,8	30,9	34,7
Mechelen	14,2*	13,9*	22,0	18,6	25,7	26,8	26,4	27,8	24,2	31,8
Oostende	13,5*	12,4*	18,8	15,7	22,3	27,8	23,8	25,2	21,6	29,1
Roeselare	9,1*	8,5*	16,1	13,1	19,5	22,6	19,2	22,4	19,0	26,3
Sint-Niklaas	8,2*	10,6	14,1	11,4	17,4	23,9	20,3	22,3	18,9	26,0
Turnhout	10,4*	9,8*	15,5	13,7	17,5	23,4	20,1	22,2	20,2	24,4
Totaal 13 steden	12,5*	11,5*	20,4	19,6	21,3	25,9	21,8*	26,2	25,3	27,2

(1) * wijst op een significant verschil ten opzichte van 2014 onder controle van geslacht, leeftijd en opleiding (zie leeswijzer).

(2) BI= betrouwbaarheidsinterval 2014: als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en er geen significant verschil is (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor.

Vertrouwen in de federale en Vlaamse overheid, in 2014, in %.

Bron: survey Stadsmonitor 2014.

VERTROUWEN IN HET STADSBESTUUR

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat vertrouwen heeft in het stadsbestuur.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende vraag gesteld aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'In welke mate heb je vertrouwen in het stadsbestuur?' De respondenten konden antwoorden met 'zeer veel', 'veel', 'noch weinig, noch veel', 'weinig' en 'zeer weinig'. Wie antwoordde met 'zeer veel' en 'veel', werd in de teller opgenomen.

Toelichting

Deze indicatoren over vertrouwen het stadsbestuur sluiten nauw aan bij de principes rond sociale cohesie en sociaal kapitaal. Vertrouwen in de instellingen is een basisvoorwaarde voor sociale samenhang in een leefbare en duurzame stad.

Een derde van de bevolking heeft vertrouwen in het stadsbestuur. Een vijfde heeft geen vertrouwen, terwijl de anderen zich niet duidelijk uitspreken. Het vertrouwen ligt in 2008 iets hoger dan in 2011 en 2014. Stadsbesturen kunnen op meer vertrouwen rekenen dan de federale en Vlaamse overheid. Beide bovenlokale overheden boeken echter enige winst terwijl globaal de stadsbesturen stagneren.

De verschillen tussen de steden blijven – zoals bij vorige metingen - vrij groot. In Gent stelt bijna de helft van de bevolking vertrouwen te hebben in het stadsbestuur, in Turnhout 1 op de 5. Het vertrouwen is tussen 2008 en 2014 toegenomen in Aalst en Mechelen en teruggevallen in Brugge, Oostende maar vooral in Hasselt. Tussen 2008 en 2014 is het vertrouwen er bijna gehalveerd. De laagste vertrouwenscores zijn er in Roeselare en Turnhout. Het wantrouwen is het hoogste in Turnhout, Antwerpen, Roeselare en Hasselt.

In de steden hebben mannen en jongeren (<35 jaar) meer vertrouwen in de stedelijke overheid. Met de opleiding stijgt ook het vertrouwen. Niet-Belgen hebben – zoals bij de vorige metingen - meer vertrouwen dan Belgen. Wie politiek geïnteresseerd is, heeft ook meer vertrouwen. Wie vrijwilligerswerk doet en actief betrokken is in de buurt, heeft ook meer vertrouwen in het stadsbestuur.

Deze indicatoren bekijkt men het best samen met andere vertrouwensindicatoren zoals 'Vertrouwen in het gerecht en de politie', 'Vertrouwen in de federale en de Vlaamse overheid' en de andere indicatoren in het hoofdstuk Burgerschap en overheid.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

De vraag is vrij algemeen gesteld. Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen bijvoorbeeld de burgemeester, het schepencollege, de gemeenteraad, de administratie e.d. De cijfers geven een globale indruk van het vertrouwen van de bevolking in de lokale overheid.

Vertrouwen in het stadsbestuur, in 2008, 2011 en 2014, in %.

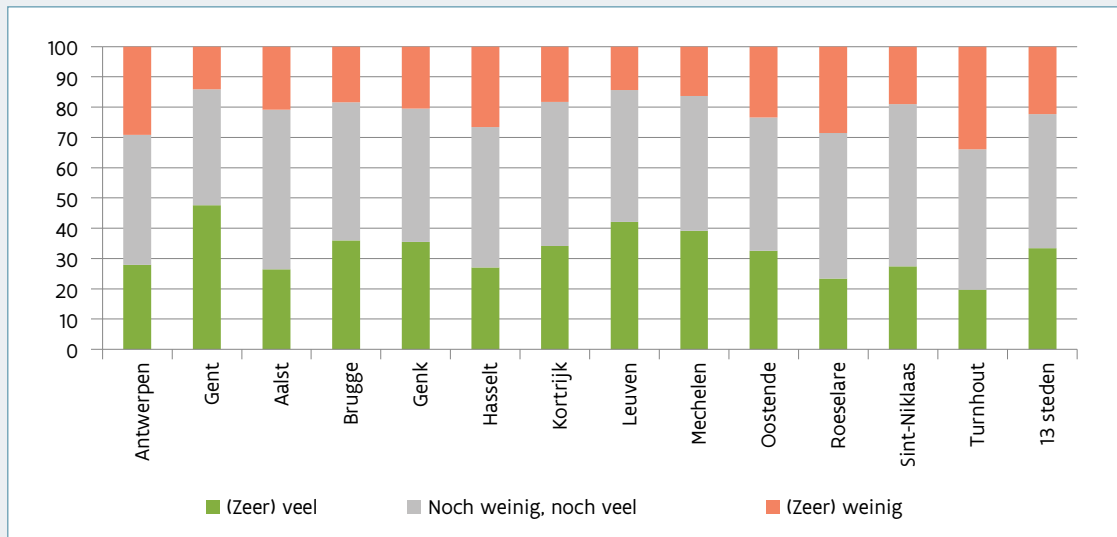
	2008	2011	2014	BI ondergrens (2)	BI bovengrens (2)
Antwerpen	27,7	24,0*	27,9	26,1	29,9
Gent	46,5	45,5	47,6	44,1	51,2
Aalst	20,7*	15,9*	26,4	24,3	28,7
Brugge	40,3*	40,5*	36,0	33,7	38,4
Genk	37,0	37,5	35,5	33,5	37,5
Hasselt	54,9*	45,8*	27,1	23,6	30,9
Kortrijk	29,1	28,6	34,1	30,3	38,2
Leuven	44,1	43,6	42,1	40,1	44,1
Mechelen	29,2*	32,8*	39,2	35,1	43,3
Oostende	37,9*	34,3	32,6	28,8	36,6
Roeselare	23,6	25,5	23,4	19,9	27,2
Sint-Niklaas	31,1	27,1	27,4	23,7	31,4
Turnhout	26,7*	17,4	19,7	17,8	21,8
Totaal 13 steden	34,6*	32,2	33,4	32,4	34,3

(1) * wijst op een significant verschil ten opzichte van 2014 onder controle van geslacht, leeftijd en opleiding (zie leeswijzer).

(2) BI= betrouwbaarheidsinterval 2014: als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en er geen significant verschil is (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor.

Vertrouwen in het stadsbestuur, in 2014, in %.

Bron: survey Stadsmonitor 2014.

SPREIDING VAN INFORMATIE OVER EN DOOR DE STAD

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat zich voldoende geïnformeerd voelt over de activiteiten, de dienstverlening, de initiatieven en de beslissingen in en door de stad.

In de survey van de Stadsmonitor zijn volgende vier stellingen voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Ik krijg voldoende informatie (1) over de activiteiten in de stad (bv. inzake cultuur, openbare werken, etc.), (2) over de voorzieningen in de stad (bvb. inzake zorg, opvang, onderwijs, etc.), (3) over nieuwe ingrepen en plannen in de stad (bvb. inzake nieuwe buurtinrichting, mobiliteitsplannen, etc.) en (4) over de beslissingen van het stadsbestuur.'

De respondenten konden telkens antwoorden met 'helemaal eens', 'eerder eens', 'niet eens, niet oneens', 'eerder oneens', 'helemaal oneens'. Wie op minstens drie van de vier stellingen antwoordde met 'helemaal eens' of 'eerder eens', werd in de teller opgenomen.

Toelichting

In een leefbare en duurzame stad zijn burgers en maatschappelijke actoren goed geïnformeerd over wat er in de stad gebeurt, wat mogelijk is, welke plannen er leven en welke beslissingen (onder meer door het stadsbestuur) er worden genomen. Goede informatie vergroot de mogelijkheden van bewoners om deel te nemen aan het maatschappelijk leven. Geïnformeerd zijn wordt aanzien als een eerste trede van de participatieladder. De andere niveaus hebben betrekking op consultatie, betrokkenheid bij het nemen van beslissingen en het meebeslissen of deelnemen aan de beslissing zelf. Meer participatie en burgerbetrokkenheid zijn ook noodzakelijk voor een sterke en levendige democratie.

Meer dan de helft van de stedelingen is in 2014 tevreden over de verspreiding van informatie over en door de stad. De afzonderlijke dimensies van deze indicator wijzen op grote verschillen in tevredenheid. 3 op de 4 inwoners zijn tevreden over de informatie die ze krijgen over wat er aan activiteiten in de stad wordt opgezet op vlak van ontspanning, cultuur en vrije tijd. Iets minder dan 2 op de 3 zijn ook tevreden over de beschikbare informatie wat zorg- en andere voorzieningen betreft. Ongeveer eenzelfde aandeel vindt dat men door de stad goed op de hoogte wordt gehouden over allerhande ingrepen en plannen (buurtinrichting, mobiliteit, ...). Daartegenover staat dat 4 op de 10 stedelingen tevreden zijn over de mate waarin beslissingen van het stadsbestuur worden gecommuniceerd aan de bevolking.

In 2011 was er een lichte significante toename van de tevredenheid ten opzichte van 2008. Dit is in 2014 niet het geval. De tevredenheid is opnieuw iets gedaald. De terugval ten opzichte van 2011 komt vooral voor in Hasselt, Leuven, Oostende, Roeselare, Sint-Niklaas en Turnhout.

Antwerpen blijft voor het geheel en op de 4 afzonderlijke dimensies het laagst scoren. Lage scores zijn er ook in Gent en Turnhout. Aalst scoort zwak voor activiteiten en voorzieningen, Roeselare voor info over plannen en beslissingen.

Jongeren (- 35 jaar) staan duidelijk veel kritischer tegenover de verstrekte informatie. Van hen is amper 40% tevreden. Met de leeftijd neemt de tevredenheid toe. Bij de 55+-ers is 2 op de 3 tevreden. Hoger geschoolden zijn ook meer tevreden dan niet of lager geschoolden. Niet-Belgen stellen zich iets meer vragen bij de informatieverstrekking.

Gelet op de bekommernissen omtrent participatie en burgerbetrokkenheid, dient deze indicator samen bekeken te worden met de indicatoren 'Consultatie van bewoners door het stadsbestuur', 'Actieve betrokkenheid van de burger' en 'Vrijwilligerswerk'.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Deze indicator peilt ook eerder naar de kwantiteit dan naar de kwaliteit (bijvoorbeeld begrijpbaarheid) van de informatie.

Spreading van informatie over en door de stad, in 2008, 2011 en 2014, in %.

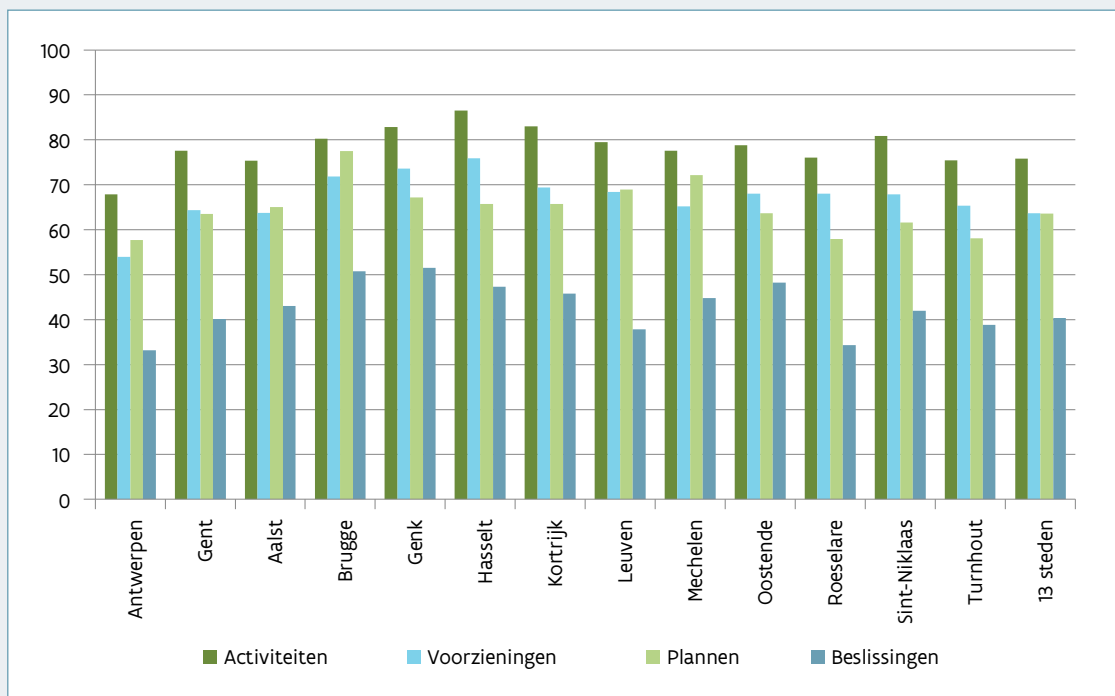
	2008	2011	2014	BI ondergrens (2)	BI bovengrens (2)
Antwerpen	42,4	45,2	44,9	42,7	47,1
Gent	51,6	53,7	55,1	51,3	58,9
Aalst	49,0*	55,9	57,6	54,9	60,2
Brugge	62,7	66,7	66,8	64,2	69,3
Genk	66,6	63,8	65,0	62,9	67,1
Hasselt	67,3	69,2*	63,1	58,8	67,2
Kortrijk	61,1	61,0	61,5	57,2	65,7
Leuven	58,5	65,0*	58,5	56,3	60,7
Mechelen	56,2	59,2	60,7	56,3	65,0
Oostende	62,6	67,1*	59,9	55,4	64,2
Roeselare	55,2	63,6*	55,1	50,5	59,6
Sint-Niklaas	60,4	64,4*	55,3	50,7	59,8
Turnhout	62,1*	57,3*	51,3	48,6	53,9
Totaal 13 steden	53,5	56,5*	54,8	53,7	55,8

(1) * wijst op een significant verschil ten opzichte van 2014 onder controle van geslacht, leeftijd en opleiding (zie leeswijzer).

(2) BI= betrouwbaarheidsinterval 2014: als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en er geen significant verschil is (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor.

Spreading van informatie over en door de stad, in 2014, aandeel inwoners dat tevreden is over de informatie over activiteiten, voorzieningen, plannen en beslissingen, in%.

Bron: survey Stadsmonitor 2014.

CONSULTATIE VAN BEWONERS DOOR HET STADSBESTUUR

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat vindt dat het stadsbestuur de inwoners voldoende consulteert.

In de survey van de Stadsmonitor werden volgende stellingen voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: (1) 'Het stadsbestuur doet voldoende inspanningen om de wensen van de bevolking te kennen.' en (2) 'Het stadsbestuur doet voldoende inspanningen om bewoners bij veranderingen te betrekken'.

De respondenten konden telkens antwoorden met 'helemaal eens', 'eerder eens', 'niet eens, niet oneens', 'eerder oneens' en 'helemaal oneens'. Wie op beide stellingen antwoordde met 'helemaal eens' of 'eerder eens', werd in de teller opgenomen.

Een klein aantal respondenten koos voor de antwoordcategorie 'weet niet'. Deze respondenten werden niet in aanmerking genomen bij de berekening van de indicator.

Toelichting

In een leefbare en duurzame stad worden burgers en maatschappelijke actoren betrokken bij en geconsulteerd over het beleid in en van de stad. Deze indicator over consultatie sluit nauw aan bij de principes over participatie en burgerbetrokkenheid. Vaak worden 4 verschillende participatieniveaus onderscheiden: 1) informatie en het geïnformeerd zijn; 2) consultatie of raadpleging en de mogelijkheid om zijn mening te geven (of consultatieve democratie); 3) deliberatie over verschillende meningen met andere belanghebbenden (of de interactieve besluitvorming of deliberatieve democratie); 4) meebeslissen of deelnemen aan de beslissing zelf (of directe democratie). Consultatie wordt dus als een tweede trede in de participatieladder opgenomen.

Circa 30% van de stedelingen vindt dat het stadsbestuur de bevolking algemeen genomen voldoende raadpleegt. Het criterium is wel dat men het eens moet zijn met beide stellingen zowel wat inspanningen betreft om de wensen van de bevolking te kennen als om bewoners te betrekken bij veranderingen. De afzonderlijke stellingen worden telkens door circa 4 op de 10 stedelingen onderschreven.

In Genk en Kortrijk voelt de bevolking zich het meest geconsulteerd. In Antwerpen, Aalst, en Roeselare vindt amper 1 op de 5 dat ze voldoende geconsulteerd worden.

De houding tegenover de consultatie van bewoners door het stadsbestuur is er in de 13 steden in vergelijking met de vorige metingen in 2008 en 2011 op achteruit gegaan. Opvallende dalingen zijn er in Hasselt, Oostende, Roeselare en Sint-Niklaas. Kortrijk en Aalst zijn de enige steden met een stijging.

In Kortrijk en Genk vindt meer dan de helft van de inwoners dat het stadsbestuur voldoende inspanningen levert om hun wensen te kennen. In Antwerpen, Turnhout en Roeselare loopt dit terug tot 30%. Kortrijk scoort samen met Genk ook het hoogst wat betrokkenheid bij veranderingen betreft. In Roeselare en Sint-Niklaas is daar nog 30% van overtuigd.

Vooraf leeftijd zorgt voor significante verschillen: hoe jonger, hoe kritischer men reageert.

Gelet op de bekommernissen omtrent participatie en burgerbetrokkenheid, kan deze indicator best samen bekeken worden met de indicatoren 'Spreiding van informatie over en door de stad', 'Actieve betrokkenheid van de burger' en 'Vrijwilligerswerk'.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Consultatie van bewoners door het stadsbestuur, in 2008, 2011 en 2014, in %.

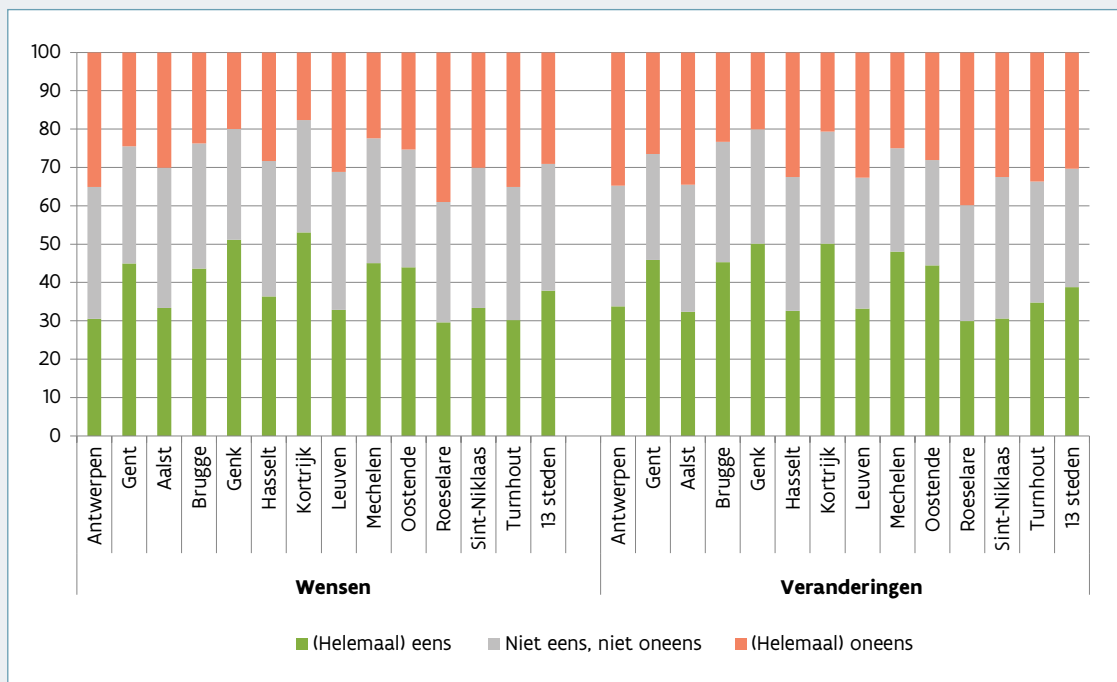
	2008	2011	2014	BI ondergrens (2)	BI bovengrens (2)
Antwerpen	23,8	25,0	22,7	20,9	24,7
Gent	34,8	38,5	35,0	31,5	38,7
Aalst	19,3*	19,4*	23,7	21,5	26,1
Brugge	41,6*	39,6*	35,5	33,0	38,1
Genk	40,1	45,3	43,0	40,8	45,2
Hasselt	51,9*	43,3*	25,9	22,2	29,9
Kortrijk	33,7*	30,8*	42,8	38,5	47,3
Leuven	28,3	27,5	24,4	22,5	26,4
Mechelen	32,7	33,4	37,3	33,0	41,7
Oostende	48,6*	42,8*	35,8	31,6	40,1
Roeselare	24,2	30,8*	22,6	19,0	26,7
Sint-Niklaas	36,2*	29,7*	24,2	20,5	28,4
Turnhout	32,8*	21,7	24,5	22,2	27,0
Totaal 13 steden	32,1*	31,8*	29,2	28,3	30,2

(1) * wijst op een significant verschil ten opzichte van 2014 onder controle van geslacht, leeftijd en opleiding (zie leeswijzer).

(2) BI= betrouwbaarheidsinterval 2014: als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en er geen significant verschil is (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor.

Consultatie van de inwoners door het stadsbestuur, in 2014, mate waarin de inwoners vinden dat het stadsbestuur voldoende inspanningen doet om de wensen van de bevolking te kennen en bewoners bij veranderingen te betrekken, in %.

Bron: survey Stadsmonitor 2014.

TEVREDENHEID OVER LOKETVOORZIENINGEN

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat tevreden is over de loketvoorzieningen van de stad.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende vraag aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad voorgelegd: 'In welke mate ben je tevreden over het aanbod aan loketvoorzieningen van de stad? (aanvraag paspoort, aangifte verlies rijbewijs, ...)'.

De respondenten konden antwoorden met 'zeer ontevreden', 'ontevreden', 'noch tevreden, noch ontevreden', 'tevreden' en 'zeer tevreden'. Wie antwoordde met 'zeer tevreden' en 'tevreden', werd in de teller opgenomen.

Toelichting

Deze indicator inzake administratieve dienstverlening sluit nauw aan bij het principe dat in een leefbare en duurzame stad burgers en maatschappelijke actoren tevreden zijn over de dienstverlening van de stad. De stedelijke administratieve dienstverlening wordt op maat van de vraag georganiseerd en daarbij wordt gestreefd naar eenvoud in procedures en naar de hoogste standaarden van kwaliteitszorg (doelmatigheid, doorzichtigheid, bereikbaarheid, snelheid, toegankelijkheid).

7 op 10 stedelingen zijn tevreden tot zeer tevreden over de loketvoorzieningen in hun stad. Het verschil tussen de hoogste en laagste score bedraagt meer dan 30 procentpunten. In Genk is 86% tevreden, in Antwerpen 55%. De tevredenheid is ten opzichte van 2011 gedaald. Een forse terugval is er in Antwerpen (- 15 ppt) maar ook in Hasselt (-10 ppt), Leuven en Sint-Niklaas (telkens circa 5 ppt) ligt de tevredenheid opvallend lager.

1 op 7 inwoners geeft aan (helemaal) niet tevreden te zijn. In 2011 was dit minder dan 1 op 10. In Antwerpen geeft een kwart van de bevolking aan niet tevreden te zijn over de loketvoorzieningen. In Aalst, Hasselt en Kortrijk zijn er ook meer dan 10% ontevredenen. In Genk en Oostende loopt dit terug tot 5%.

Hoe jonger, hoe kritischer men is over de loketvoorzieningen. Lager geschoolden en niet-Belgen reageren ook negatiever.

In het licht van de bekommernissen moet men deze indicator samen zien met de indicatoren over 'Het vertrouwen in het stadsbestuur', 'De spreiding van informatie over en door de stad', 'De consultatie van bewoners door het stadsbestuur', en 'Diversiteit stadspersoneel naar geslacht, leeftijd en herkomst'.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

De tevredenheid over de loketfunctie in de stad is slechts een beperkt aspect van wat onder het begrip 'administratieve dienstverlening' kan verstaan worden. In zijn ruime betekenis slaat administratieve dienstverlening zowel op deze van de stad, de politie, het OCMW, bedrijven, intergemeentelijke samenwerkingsverbanden als op de administratieve dienstverlening van andere overheden en van hun instellingen in de stad. Ook de administratieve dienstverlening van semipublieke actoren die op één of andere manier met de overheid verbonden zijn, hetzij door regelgeving, hetzij door subsidiëring (actoren in de welzijnszorg, onderwijs, gezondheidszorg, arbeidsmarkt, economie,...) zou hier aan bod kunnen komen. Deze uitgebreide invulling van administratieve dienstverlening is binnen het kader van de survey van de Stadsmonitor onmogelijk. Daarvoor zou een afzonderlijke bevraging of een andere methodiek moeten worden gehanteerd. Dit is vooralsnog niet gebeurd.

Tevredenheid over loketvoorzieningen, in 2011 en 2014, in %.

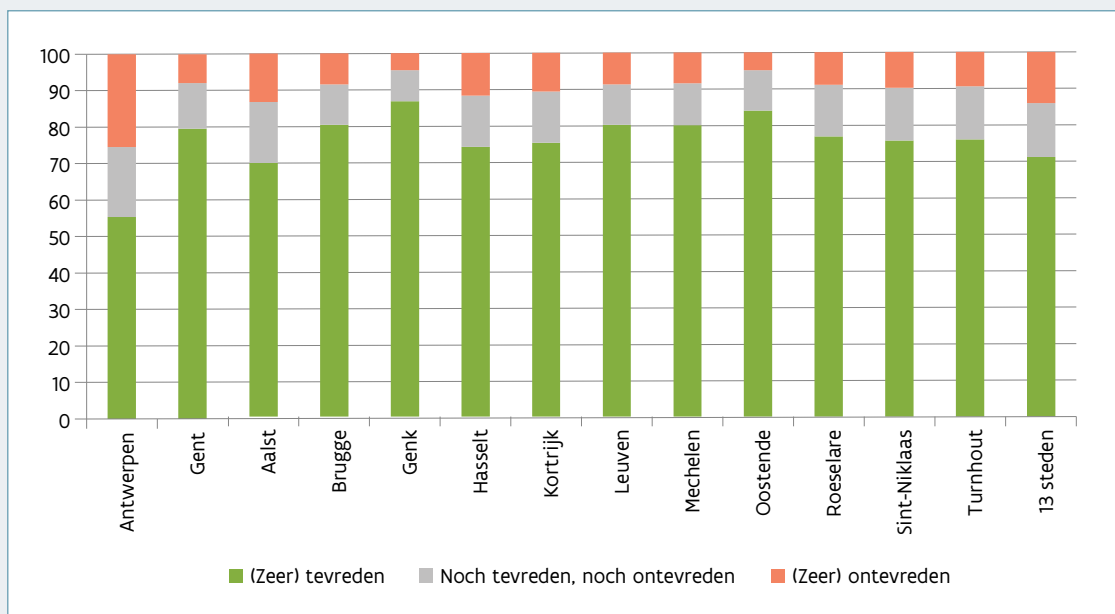
	2011	2014	BI ondergrens (2)	BI bovengrens (2)
Antwerpen	70,1*	55,4	53,2	57,5
Gent	75,9	79,5	76,4	82,4
Aalst	65,9	69,5	67,0	71,9
Brugge	80,1	79,9	77,7	82,0
Genk	86,7	86,4	84,8	87,9
Hasselt	83,4*	73,9	69,8	77,6
Kortrijk	77,3	75,1	70,9	78,8
Leuven	85,1*	79,9	78,2	81,6
Mechelen	80,4	79,8	76,0	83,2
Oostende	85,1	83,9	80,2	87,0
Roeselare	78,2	76,7	72,7	80,4
Sint-Niklaas	81,4*	75,6	71,4	79,3
Turnhout	77,5	75,9	73,6	78,1
Totaal 13 steden	76,4*	71,2	70,2	72,2

(1) * wijst op een significant verschil ten opzichte van 2014 en 2008 onder controle van geslacht, leeftijd en opleiding (zie leeswijzer).

(2) BI= betrouwbaarheidsinterval 2014: als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en er geen significant verschil is (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor.

Tevredenheid over loketvoorzieningen, in 2014, in %.

Bron: survey Stadsmonitor 2014.

BEREIDHEID OM MEE TE PRATEN OVER DE STAD

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat bereid is om mee te praten over wat er gebeurt in de stad.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende vraag voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'In welke mate ben je bereid om mee te praten over wat er gebeurt in jouw stad?'

Respondenten konden antwoorden met: 'helemaal niet bereid', 'niet bereid', 'noch bereid, noch niet bereid', 'bereid' en 'heel bereid'. Wie 'bereid' of 'helemaal bereid' is om mee te praten over zijn stad, werd in de teller opgenomen.

Toelichting

Een sterke en levendige democratie op stadsniveau veronderstelt meer participatie en burgerbetrokkenheid. De bereidheid om mee te praten over de ontwikkelingen in de stad is daarbij een belangrijke randvoorwaarde. Die bereidheid drukt de bekommernis van mensen uit en het feit dat ze begaan zijn met wat er in hun buurt en de stad aan de hand is. Dit is alvast een opstap naar een verdere betrokkenheid en mogelijks ook een stap om mee te werken aan oplossingen van buurt- of stedelijke problemen.

Bijna de helft van de stedelingen is bereid mee te praten over ontwikkelingen in de stad. Iets meer dan een vijfde is (helemaal) niet bereid om over de stad mee te praten. In Gent en Leuven is meer dan de helft van de bevolking bereid om mee te praten. In Oostende loopt het terug tot minder dan 4 op de 10 en blijkt dat vooral een hoog aandeel van de bevolking zich niet duidelijk uitspreekt. Bij de andere steden liggen de cijfers dicht bij elkaar. Hetzelfde trouwens voor het aandeel dat niet mee wil praten.

De bereidheid om mee te praten ligt beduidend hoger in 2014 dan in 2008 en 2011. In vergelijking met 2011 valt vooral de stijging in Gent en Kortrijk op. Oostende is de enige stad die voor dit aspect ter plaatse trappelt.

Mannen zijn eerder geneigd om mee te praten dan vrouwen. De bereidheid ligt ook hoger bij de hooggeschoolden dan bij de laaggeschoolden. Ouderen (55+) zijn minder aanspreekbaar dan de jongere generaties.

Gelet op de bekommernissen omtrent participatie en burgerbetrokkenheid, dient deze indicator samen bekeken te worden met de indicatoren 'Actieve betrokkenheid van de burger', 'Spreiding van informatie over en door de stad', 'Consultatie van bewoners door het stadsbestuur' maar ook met 'Actief in bewonersgroep' en 'Vrijwilligerswerk'.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Bereidheid om mee te praten over de stad, in 2008, 2011 en 2014, in %.

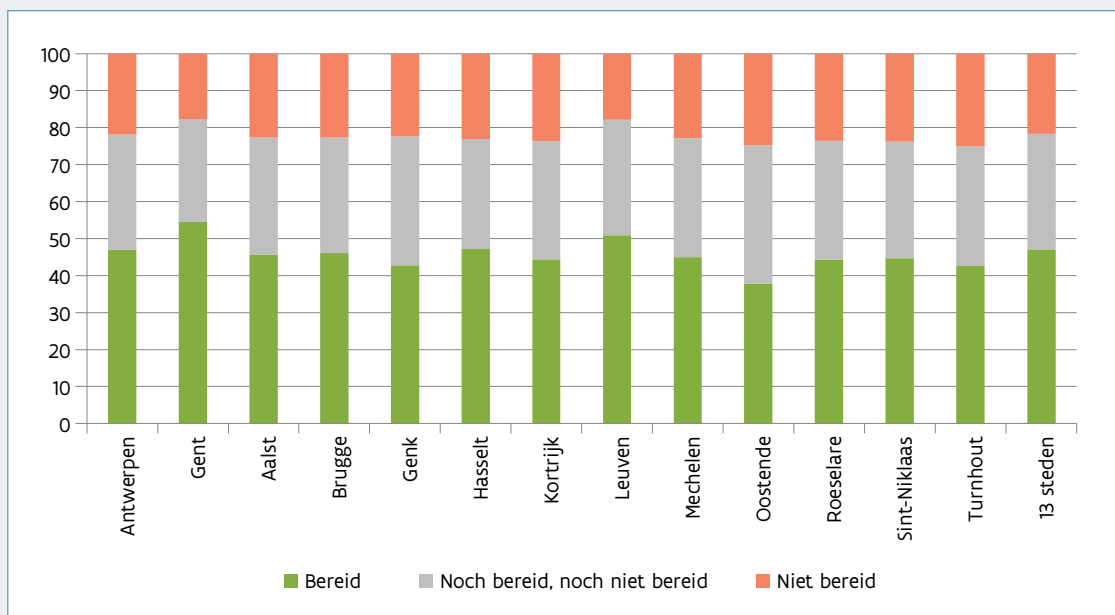
	2008	2011	2014	BI ondergrens (2)	BI bovengrens (2)
Antwerpen	44,7	41,1*	47,0	45,0	49,1
Gent	44,7*	43,0*	54,5	51,0	58,0
Aalst	40,1	37,3*	45,6	43,1	48,1
Brugge	43,2	37,5*	46,1	43,7	48,6
Genk	40,1	39,7	42,7	40,7	44,8
Hasselt	42,0	39,9*	47,2	43,1	51,3
Kortrijk	41,9	34,0*	44,4	40,3	48,5
Leuven	49,1	41,0*	50,9	48,8	52,9
Mechelen	38,4	36,9*	45,0	40,8	49,2
Oostende	40,6	36,8	37,7	33,8	41,9
Roeselare	42,2	36,3*	44,3	40,1	48,6
Sint-Niklaas	37,8*	39,6	44,7	40,5	49,0
Turnhout	38,6*	34,2*	42,6	40,1	45,1
Totaal 13 steden	43,1*	39,6*	47,1	46,1	48,1

(1) * wijst op een significant verschil ten opzichte van 2014 onder controle van geslacht, leeftijd en opleiding (zie leeswijzer).

(2) BI= betrouwbaarheidsinterval 2014: als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en er geen significant verschil is (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor.

Bereidheid om mee te praten over de stad, in 2014, in %.

Bron: survey Stadsmonitor 2014.

ACTIEVE BETROKKENHEID VAN DE BURGER

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat het afgelopen jaar actief is geweest om iets in de buurt of stad te verbeteren.

In de survey van de Stadsmonitor is volgende vraag voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Ben je de voorbije 12 maanden actief geweest om iets in uw buurt of stad te doen (meegewerkt aan het organiseren van een straat-, buurt- of wijkfeest, deelgenomen aan een schoonmaakactie, buurtbewoners aangesproken voor het verfraaien van de buurt of straat)?'.

Respondenten konden antwoorden met: 'ja', 'neen, maar misschien in de toekomst wel', en 'neen, en dat zal ik ook niet gaan doen'. Wie 'ja' antwoordde, werd in de teller opgenomen.

Toelichting

Wanneer burgers actief zijn in hun buurt of stad betekent dat meestal dat ze zich in zekere mate verbonden voelen met hun buurt of stad, bekommerd zijn om de goede gang van zaken in de stad en mee willen werken aan de oplossing van stedelijke problemen (o.a. op buurtniveau). Voor een levendige democratie is het bovendien belangrijk dat burgers en stedelijke actoren zich organiseren en zich laten gelden om structurele problemen aan te kaarten ('empowerment').

1 op 7 stedelingen is het voorbije jaar actief geweest om iets in zijn buurt of stad te doen. 45% wil dit in de toekomst wel overwegen. Iets meer dan 40% wil dit niet overwegen.

Ten opzichte van 2011 is er een lichte toename vooral dan bij diegenen die overwegen om actief te zijn. Dit ten nadele van diegenen die het niet in overweging wensen te nemen. Op Oostende na, liggen de resultaten van de andere steden dicht bij elkaar. Inwoners van Hasselt en Antwerpen zijn – zoals in 2008 en 2011 – iets gemakkelijker aanspreekbaar. Antwerpen scoort het hoogst voor actieve betrokkenheid en het laagst bij diegenen die dit zelfs niet overwegen.

Mannen zijn actiever dan vrouwen. Ouderen zijn het minst actief betrokken en ook minder dan andere leeftijdsgroepen bereid dit te overwegen. De midden-groep (35-55 jaar) is het actiefst. Hoe hoger de opleiding, hoe actiever en hoe groter ook de bereidheid om het te overwegen. Niet-Belgen zijn niet actiever, ze zijn wel beduidend meer bereid het te overwegen. Van de vrijwilligers is een derde actief betrokken in zijn buurt en stad.

Gelet op de bekommernissen omtrent participatie en burgerbetrokkenheid, kan deze indicator best samen bekeken worden met de indicatoren 'Spreiding van informatie over en door de stad', 'Consultatie van bewoners door het stadsbestuur', 'Bereidheid om mee te praten' en 'Vrijwilligerswerk'.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Actieve betrokkenheid van de burger, in 2008, 2011 en 2014, in %.

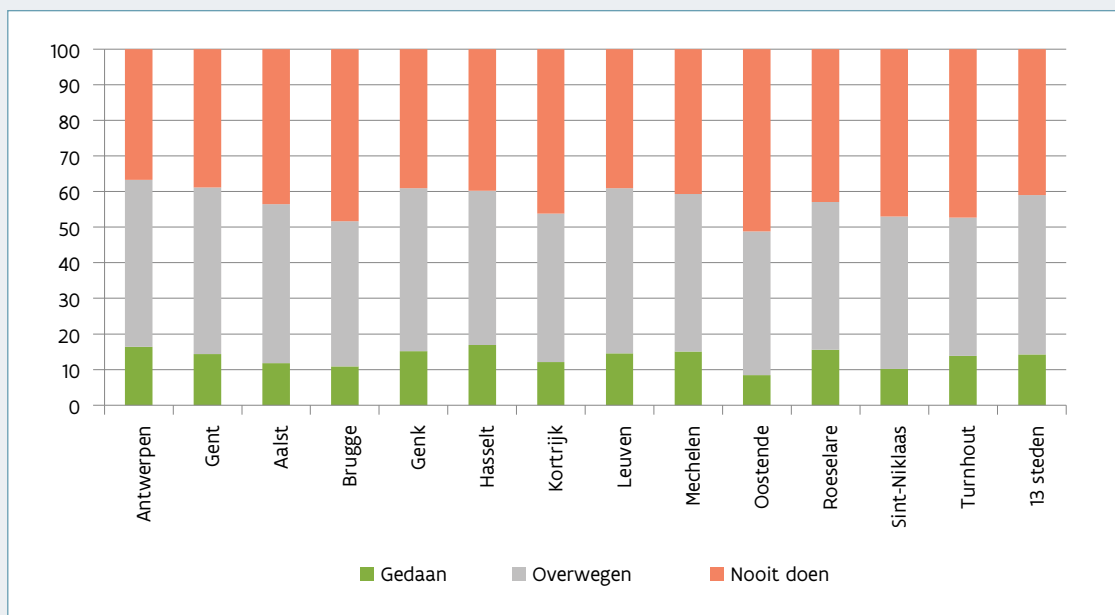
	2008	2011	2014	BI ondergrens (2)	BI bovengrens (2)
Antwerpen	17,6	15,9*	16,4	14,9	18,1
Gent	13,4	13,7	14,4	12,0	17,0
Aalst	12,0	9,2*	11,8	10,3	13,5
Brugge	12,4	12,6	10,9	9,4	12,6
Hasselt	17,5	17,0	17,0	14,1	20,2
Kortrijk	14,2	13,8	12,1	9,6	15,1
Leuven	16,3	14,6	14,5	13,1	16,0
Mechelen	15,5	14,4	15,1	12,3	18,3
Oostende	8,8	7,7	8,5	6,4	11,2
Roeselare	12,3	12,0*	15,6	12,7	19,0
Sint-Niklaas	12,5	10,4	10,2	7,8	13,1
Turnhout	13,2	11,6*	13,8	12,2	15,6
Totaal 13 steden	14,8	13,8*	14,3	13,6	15,0

(1) * wijst op een significant verschil respectievelijk ten opzichte van 2014 onder controle van geslacht, leeftijd en opleiding (zie leeswijzer).

(2) BI= betrouwbaarheidsinterval 2014: als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en er geen significant verschil is (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor.

Actieve betrokkenheid van de burger, in 2014, aandeel inwoners dat het voorbije jaar actief iets gedaan heeft, dit overweegt of dit helemaal niet zou doen, in %.

Bron: survey Stadsmonitor 2014.

ACTIEF IN BEWONERSGROEP

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat actief is in een bewonersgroep.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende vraag voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Maak je deel uit van een bewonersgroep die invloed tracht uit te oefenen op het stedelijke beleid? Bewonersgroepen zijn onder meer buurtcomités, milieugroepen, dekenijen, cultuurgroepen, ...'. Respondenten konden antwoorden met: 'ja' of 'neen'.

Wie 'ja' antwoordde, werd in de teller opgenomen.

Toelichting

Actief zijn in een bewonersgroep die invloed wil uitoefenen op het beleid, kan aanzien worden als een vorm van maatschappelijke en politieke activiteit. Het geeft aan dat mensen bekommerd zijn om de goede gang van zaken in de stad en mee willen werken aan de oplossing van stedelijke problemen.

In een leefbare en duurzame stad dienen burgers zich betrokken te voelen bij het beleid van de stad. Dit kan door zichzelf te organiseren en/of actief deel te nemen of betrokken te zijn bij het besluitvormingsproces. Een sterke en levendige democratie op stadsniveau veronderstelt meer participatie en burgerbetrokkenheid.

6% van de stedelingen maakt deel uit van een bewonersgroep die het beleid tracht te beïnvloeden. Dit percentage is vergelijkbaar met vorige metingen. In Oostende en Aalst zijn het minst bewoners actief in een bewonersgroep.

Mannen en hoog opgeleiden zijn in de meeste centrumsteden actiever in een bewonersgroep dan vrouwen en laag opgeleiden. Tussen 35 en 55 jaar is men iets meer actief dan de andere leeftijdsgroepen. Van de vrijwilligers is 18% lid van een bewonersgroep.

Gelet op de bekommernissen omtrent participatie en burgerbetrokkenheid, dient deze indicator samen bekeken te worden met de indicatoren 'Actieve betrokkenheid van de burger', 'Spreiding van informatie over en door de stad' 'Consultatie van bewoners door het stadsbestuur', 'Bereidheid om mee te praten over zijn stad' en 'Vrijwilligerswerk'.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Deze indicator was in 2008 en 2011 een onderdeel van de indicator 'Politiek actief'. Naast 'Actief in een bewonersgroep' maakten ook het vervullen van een politieke functie op stedelijk niveau en zitting hebben in een advies-, overleg- of inspraakorgaan van de stad deel uit van deze indicator. De percentages lagen vrij laag en lieten niet toe daar sluitende uitspraken over te doen.

Actief in bewonersgroep, in 2008, 2011 en 2014, in %.

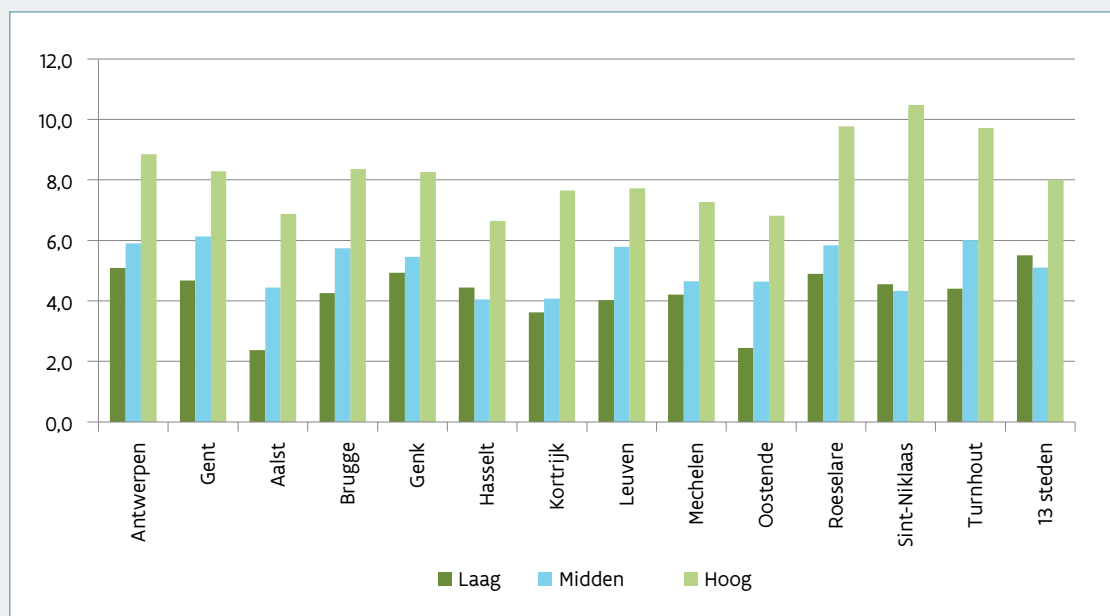
	2008	2011	2014	BI ondergrens (2)	BI bovengrens (2)
Antwerpen	6,3	6,1	7,0	5,9	8,2
Gent	6,6	6,4	7,0	5,4	9,1
Aalst	5,5	3,2*	4,7	3,8	6,0
Brugge	6,0	5,8	6,6	5,4	7,9
Genk	6,5	5,6	5,6	4,7	6,7
Hasselt	5,3	4,6	5,2	3,6	7,5
Kortrijk	6,6	3,9	5,3	3,6	7,8
Leuven	7,0	6,1	6,4	5,4	7,4
Mechelen	4,2	6,2	5,8	4,2	8,1
Oostende	5,4*	4,4	3,0	1,9	4,8
Roeselare	8,3	4,7*	7,1	5,2	9,7
Sint-Niklaas	6,5	5,8	6,3	4,5	8,7
Turnhout	6,0	6,0	7,1	5,9	8,5
Totaal 13 steden	6,2	5,6	6,3	5,8	6,9

(1) (*wijst op een significant verschil respectievelijk ten opzichte van 2014 onder controle van geslacht, leeftijd en opleiding (zie leeswijzer).

(2) BI= betrouwbaarheidsinterval 2014: als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en er geen significant verschil is (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor.

Actief in bewonersgroep, in 2014, naar opleiding, in %.

Bron: survey Stadsmonitor 2014.

VRIJWILLIGERSWERK

Definitie

Aandeel (%) vrijwilligers en hun tijdsbesteding.

In de survey van de Stadsmonitor van 2014 werd volgende vraag voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Verricht je momenteel op regelmatige basis vrijwilligerswerk? En zo ja, hoeveel uren besteed je hieraan gemiddeld per week?'.

Respondenten die 'ja' hebben geantwoord werden in de teller opgenomen. Van hen werd ook de gemiddelde tijdsduur per week opgenomen.

Toelichting

Onbaatzuchtige inzet van vrijwilligers vormt samen met vertrouwen en sociale contacten de basis voor sociale cohesie en samenhang in de stad. Het versterken van de sociale cohesie en gemeenschapsvorming zijn cruciaal voor leefbare en duurzame wijken en steden.

1 op 7 stedelingen verricht op regelmatige basis vrijwilligerswerk. Vrijwilligers besteden wekelijks gemiddeld 6 uur aan vrijwilligerswerk. In Vlaanderen schommelt het aandeel vrijwilligers rond 20% en de inzet rond 4,5u (face to face SCV-survey). De verschillen tussen de steden zijn niet zo groot. Wel ligt het aandeel vrijwilligers in Leuven, Kortrijk en Mechelen iets hoger en in Aalst, Roeselare en Oostende iets lager. Wat inzet betreft zijn de hoogste scores voor Leuven en Genk en de laagste voor Mechelen, Roeselare en Sint-Niklaas.

Er is geen significant verschil tussen mannen en vrouwen. Wel besteden vrouwen, die vrijwilligerswerk doen, hier iets meer tijd aan. Ouderen (55+) zijn actiever in het vrijwilligerswerk dan de jongere generaties en besteden er ook meer tijd aan. Hoe hoger de opleiding, hoe hoger het aandeel vrijwilligers. Lager geschoolde vrijwilligers besteden er wel meer tijd aan dan hoger geschoolde vrijwilligers.

Gelet op de bekommernissen omtrent sociale cohesie dient deze indicator samen bekeken te worden met de indicatoren 'Vertrouwen in de medemens', 'Intensiteit contacten' en een aantal indicatoren rond betrokkenheid en participatie zoals 'Participatie in het verenigingsleven', 'Sociale integratie in de buurt' en 'Actieve betrokkenheid van de burger'.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

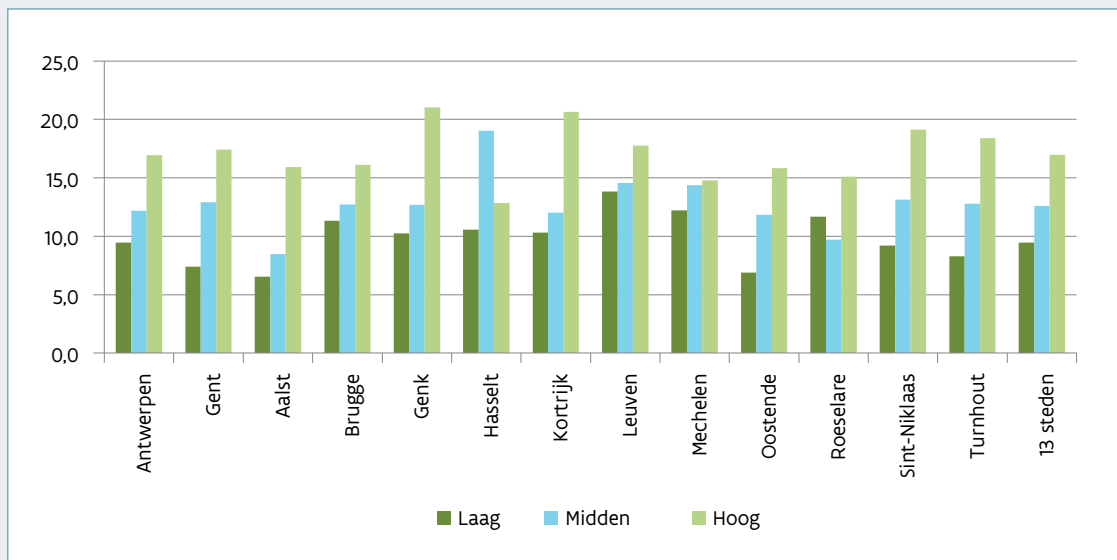
Aandeel vrijwilligers in % en aantal uren vrijwilligersinzet, in 2014.

	Aandeel			Inzet		
	Aandeel (%)	BI ondergrens (1)	BI bovengrens (1)	Inzet (uren per week)	BI ondergrens (1)	BI bovengrens (1)
Antwerpen	12,6	11,3	14,1	6,1	5,3	6,9
Gent	13,6	11,4	16,2	6,1	4,6	7,7
Aalst	10,2	8,7	11,9	6,2	5,0	7,4
Brugge	13,5	11,9	15,3	6,1	5,2	6,9
Genk	13,7	12,3	15,2	7,3	6,1	8,4
Hasselt	13,7	11,1	16,7	6,3	4,5	8,0
Kortrijk	14,8	12,0	18,1	6,0	4,5	7,5
Leuven	16,1	14,7	17,6	6,7	5,9	7,6
Mechelen	14,0	11,3	17,2	4,6	3,7	5,5
Oostende	11,3	8,9	14,3	5,9	4,4	7,3
Roeselare	11,7	9,3	14,7	4,7	3,2	6,1
Sint-Niklaas	13,3	10,6	16,6	5,5	3,7	7,4
Turnhout	13,0	11,5	14,8	6,0	5,0	7,0
Totaal 13 steden	13,2	12,5	13,9	6,0	5,6	6,5

(1) BI= betrouwbaarheidsinterval 2014: als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en er geen significant verschil is (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor.

Aandeel vrijwilligers, naar opleidingsniveau, in 2014, in %.

Bron: survey Stadsmonitor 2014.

Afkortingen

ADS	Algemene Directie Statistiek	NBB	Nationale Bank van België
ANB	Agentschap voor Natuur en Bos	NEC	Normaal economisch circuit
ASO	Algemeen secundair onderwijs	NMBS	Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen
BI	Betrouwbaarheidsinterval	NWWZ	Niet-werkende werkzoekenden
BPA	Bijzonder Plan van Aanleg	OCMW	Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn
BSO	Beroepssecundair onderwijs	OESO	Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling
BTW	Belasting op toegevoegde waarde	OKI	Onderwijskansarmoede-indicator
BuSO	Buitengewoon secundair onderwijs	PMD	Plastic flessen en flacons, metalen verpakkingen en drankkartons
CGG	Centrum voor Geestelijke Gezondheidszorg	Ppt/pp.	Procentpunt
CO	Koolstofmonoxide	RDW	Rijksdienst voor wegverkeer (Nederland)
CO ₂	Koolstofdioxide	RSZ	Rijksdienst voor Sociale Zekerheid
CRAB	Centraal Referentieadressenbestand	RSZPPO	Rijksdienst voor Sociale Zekerheid van de Provinciale en Plaatselijke Overheidsdiensten
CRZ	Centrale Registratie van Zorgvragen	RUP	Ruimtelijk Uitvoeringsplan
DBSO	Deeltijds beroepssecundair onderwijs	RVA	Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening
DIV	Dienst Inschrijvingen Voertuigen	RWZI	Rioolwaterzuiveringsinstallatie
DWH AM&SB	Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming	SCV-survey	Jaarlijkse survey naar sociaal-culturele verschuivingen in Vlaanderen
EAK	Enquête van de Arbeidskrachten	SHM	Sociale huisvestingsmaatschappij
ENCFC	European Network of Child Friendly Cities	SO ₂	Zwavel dioxide
EPC	Energieprestatiecertificaat	SVR	Studiedienst van de Vlaamse Regering
EU	Europese Unie	TSO	Technisch secundair onderwijs
GFT	Groenten-, fruit- en tuinafval	UC 1 en 2	Urgentiecodes 1 en 2
GIS	Geografisch Informatiesysteem	VAR	Vlaamse Arbeidsrekening
GO!	Onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap	VDAB	Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding
ha	Hectare	VITO	Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek
HBO	Hoger Beroepsonderwijs	VKBO	Verrijkte Kruispuntbank Ondernemingen
IBA	Individuele Behandelingsinstallatie	VLAMO	Vlaamse amateurmuziekorganisatie vzw
INBO	Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek	VMM	Vlaamse Milieumaatschappij
INR	Instituut voor de Nationale Rekeningen	VREG	Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt
JOP	JongerenOnderzoeksPlatform	VVJ	Vereniging Vlaamse Jeugdendiensten
KBO	Kruispuntbank Ondernemingen	vzw	Vereniging zonder winstoogmerk
KCVS	Kenniscentrum Vlaamse Steden	WSE	Werk en Sociale Economie
KEKI	Kenniscentrum Kinderrechten	WZUA	Werkzoekenden met werkloosheidsuitkeringsaanvraag
KSO	Kunstsecundair onderwijs		
KSZ	Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid		
kWh	Kilowattuur		
KWZI	Kleinschalige Waterzuiveringsinstallatie		
LAC	Lokale adviescommissie		
m	Meter		
MINA-plan	Milieubeleidsplan		
MWh	Megawattuur		
n.b.	Niet beschikbaar		
NACE	Nomenclature statistique des Activités économiques dans la Communauté Européenne		

Alfabetische lijst van de indicatoren

A

Aantrekkingskracht van het secundair onderwijs in de centrumsteden	110
Actief in bewonersgroep	376
Actieve betrokkenheid van de burger	374
Afsluitingen elektriciteit en aardgas	316
Algemeen migratiesaldo	190
Algemeen onveiligheidsgevoel	168
Amateurgezelschappen	26
Arbeidsproductiviteit	124
Autodelen	242

B

Basismobiliteit in de wijk	240
Bereidheid om mee te praten over de stad	372
Bereikbaar openbaar buurtgroen	334
Bereikbaarheid van het centrum van de stad	244
Betaalbaarheid van het wonen: betalingsmoeilijkheden	206
Betaalbaarheid van het wonen: woonquote	204
Betaalbaarheid van zorg en opvang	282
Bezettingsgraad bedrijventerreinen	134
Bezoek park, speeltuin of speelplein	70
Bezoek podiumkunsten	32
Bezoek sportevenement	58
Bezoekers van een plein-, parkevenement of zomerfestival	40
Bezoekers van musea, tentoonstellingen of historische plaatsen	38
Bibliotheekbezoek	36
Bioscoopbezoek	34
Bodembezetting naar functie	328
Budgetmeters elektriciteit en aardgas	314
Buurtproblemen: lastiggevallen worden op straat	182
Buurtproblemen: lawaaihinder	180
Buurtproblemen: milieuhinder	184
Buurtproblemen: vandalisme	186
Buurtproblemen: verkeershinder	178

C

Centrale registratie zorg voor personen met een handicap	260
Comfortniveau van de woning	196
Consultatie van bewoners door het stadsbestuur	368
Criminaliteitsgraad voor autodiefstal, handtasdiefstal en woninginbraak	172

D

Deelname aan buurtactiviteiten	78
Deeltijds werken	148
Diversiteit stadspersoneel naar geslacht	296
Diversiteit stadspersoneel naar herkomst	300
Diversiteit stadspersoneel naar leeftijd	298
Duurzaamheid van de woning	200

E	
Economische specialisatie	126
Energiepeil van nieuwbouw en verbouwing	354
Energieverbruik (aardgas en elektriciteit) van huishoudens	350
Energieverbruik via energieprestatiecertificaten	352
F	
Fierheid over de eigen stad	86
Fietsvriendelijk karakter van de buurt	248
Fiscale inkomens beneden de kritische grens	308
G	
Geproduceerde welvaart	122
Gezinszorg	264
Groenindruk	338
H	
Herkomstkloof in de werkzaamheid	146
Houding tegenover diversiteit	302
Huishoudens met betalingsmoeilijkheden	306
I	
Indruk van de netheid in de buurt	340
Indruk van de netheid in de stad	342
Intensiteit van contacten	80
J	
Jobratio	138
K	
Kansarmoede-index van Kind en Gezin	318
Kinderen in een gezin zonder betaald werk	322
L	
Lagere scholen in de wijk	112
Langdurige werkloosheid	154
Leeftijdskloof in de werkzaamheid: 50-plussers	144
Lokale dienstencentra in de wijk	274
Loopbaanonderbreking en tijdscrediet	150
M	
Mantelzorg	280
Migratiesaldo naar leeftijd	192
Mijdgedrag op bepaalde plekken in de stad en buurt	170
Milieubewust handelen	348
Milieuvriendelijkheid van het wagenpark	238
N	
Netto-groei van ondernemingen met/zonder personeel	118
Netto-jobcreatie	136
O	
Onderwijskansarmoede-indicator (oki)	320
Ongekwalficeerde uitstroom uit het secundair onderwijs	106
Open jeugdruimte in de wijk	68
Oppervlakte natuurgebieden met effectief natuurbeheer	330

Overdekte jeugdruimte in de wijk	66
Overlevingsgraad van ondernemingen	120
P	
Participatie in het verenigingsleven	30
Participatie van allochtonen in het secundair onderwijs op basis van thuistaal	108
Pendelintensiteit	140
Personen met overmatige schuldenlast	312
R	
Regionale spreiding van lokale dienstencentra	268
Regionale spreiding van residentiële ouderenzorg	272
Regionale spreiding van voorschoolse kinderopvang	270
Residentiële ouderenzorg	262
S	
Schoolse vertraging in het algemeen secundair onderwijs	98
Schoolse vertraging in het beroepssecundair onderwijs	102
Schoolse vertraging in het kunstsecundair onderwijs	104
Schoolse vertraging in het lager onderwijs	96
Schoolse vertraging in het technisch secundair onderwijs	100
Sociaal woningaanbod	208
Sociale integratie in de buurt	304
Spanningsratio	164
Speelruimte in de wijk	64
Spijbelgedrag in het deeltijds secundair onderwijs	94
Spijbelgedrag in het lager onderwijs	90
Spijbelgedrag in het voltijds secundair onderwijs	92
Sportparticipatie	60
Spreiding van informatie over en door de stad	366
Spreiding van sociale huurwoningen	210
Structurele problemen in de woning	198
Subjectieve gezondheid	284
T	
Tevredenheid over aanbod groen in de stad	336
Tevredenheid over activiteiten voor ouderen in de buurt	84
Tevredenheid over de buurt	216
Tevredenheid over de kindvriendelijkheid van restaurants, cafés en hotels in de stad	56
Tevredenheid over de staat van de wegen, voet- en fietspaden	254
Tevredenheid over de stad	222
Tevredenheid over de uitstraling van gebouwen in de buurt	218
Tevredenheid over de uitstraling van straten, pleinen, parken, monumenten en gebouwen in de stad	220
Tevredenheid over de verkeersveiligheid	256
Tevredenheid over de woning	214
Tevredenheid over het aanbod aan activiteiten voor kinderen en jongeren	74
Tevredenheid over het aanbod aan gezondheidsvoorzieningen	286
Tevredenheid over het aanbod aan haltes openbaar vervoer in de buurt	250
Tevredenheid over het aanbod aan huisartsen in de buurt	290
Tevredenheid over het aanbod aan kinderopvang in de buurt	288
Tevredenheid over het aanbod aan onderwijsvoorzieningen in de buurt en in de stad	114
Tevredenheid over het aanbod aan parkeerplaatsen voor bewoners in de buurt	246
Tevredenheid over het aanbod aan shopping- en winkelveorzieningen	50

Tevredenheid over het aanbod aan sport en recreatie	62
Tevredenheid over het aanbod aan uitgaansgelegenheden, restaurants en eetcafés	54
Tevredenheid over het aanbod aan winkelveorzieningen in de buurt	52
Tevredenheid over het aanbod aan zorgvoorzieningen voor ouderen in de buurt	292
Tevredenheid over het aanbod bussen/trams in de buurt	252
Tevredenheid over het contact in de buurt	82
Tevredenheid over het cultureel aanbod	42
Tevredenheid over huisvuilvoorzieningen	344
Tevredenheid over loketvoorzieningen	370
Tevredenheid over speelvoorzieningen en geschikte plekken voor de jeugd	72
Tevredenheid over veilig spelen in de buurt	76
Tevredenheid over voorzieningen voor opvang en begeleiding van armen/vreemdelingen/werklozen	324
Tewerkstelling binnen de sociale economie	152
Tewerkstelling in de culturele en creatieve sector	28
Tewerkstelling in kennis en creativiteit - werknemers	128
Tewerkstelling in kennis en creativiteit - zelfstandigen	130
Toegankelijkheid natuur en bos	332
V	
Vastgoedprijzen	202
Verblijfsstoerisme	44
Verhoogde tegemoetkoming in de ziekteverzekering	310
Verhuisintentie	194
Verkeersslachtoffers	174
Verkeersslachtoffers bij fietsers	176
Verplaatsingen in de vrije tijd	229
Verplaatsingen tussen woonplaats en werk/school	232
Verplaatsingen tussen woonplaats en werk/school: afstand, tijdsduur en snelheid	236
Vertrouwen in de federale overheid en de Vlaamse overheid	362
Vertrouwen in de medemens	358
Vertrouwen in het gerecht en de politie	360
Vertrouwen in het stadsbestuur	364
Vervoersmiddelenbezit	226
Vestigingen volgens aantal werknemers en sector	132
Voorschoolse kinderopvang	266
Voorschoolse kinderopvang in de wijk	276
Vrijtijdsactiviteiten in de stad	24
Vrijwilligerswerk	378
W	
Wachttijden in centra voor geestelijke gezondheidszorg	278
Waterzuivering	346
Werkloosheid van laaggeschoolden	158
Werkloosheidsgraad personen van buitenlandse herkomst	156
Werkloosheidsgraad van jongeren	160
Werkloosheidsgraad van ouderen	162
Werkzaamheidsgraad	142
Winkelaanbod	46
Winkelen in de stad	48
Woningdichtheid bij nieuwbouw	212

www.stadsmonitor.be